

Lei 12

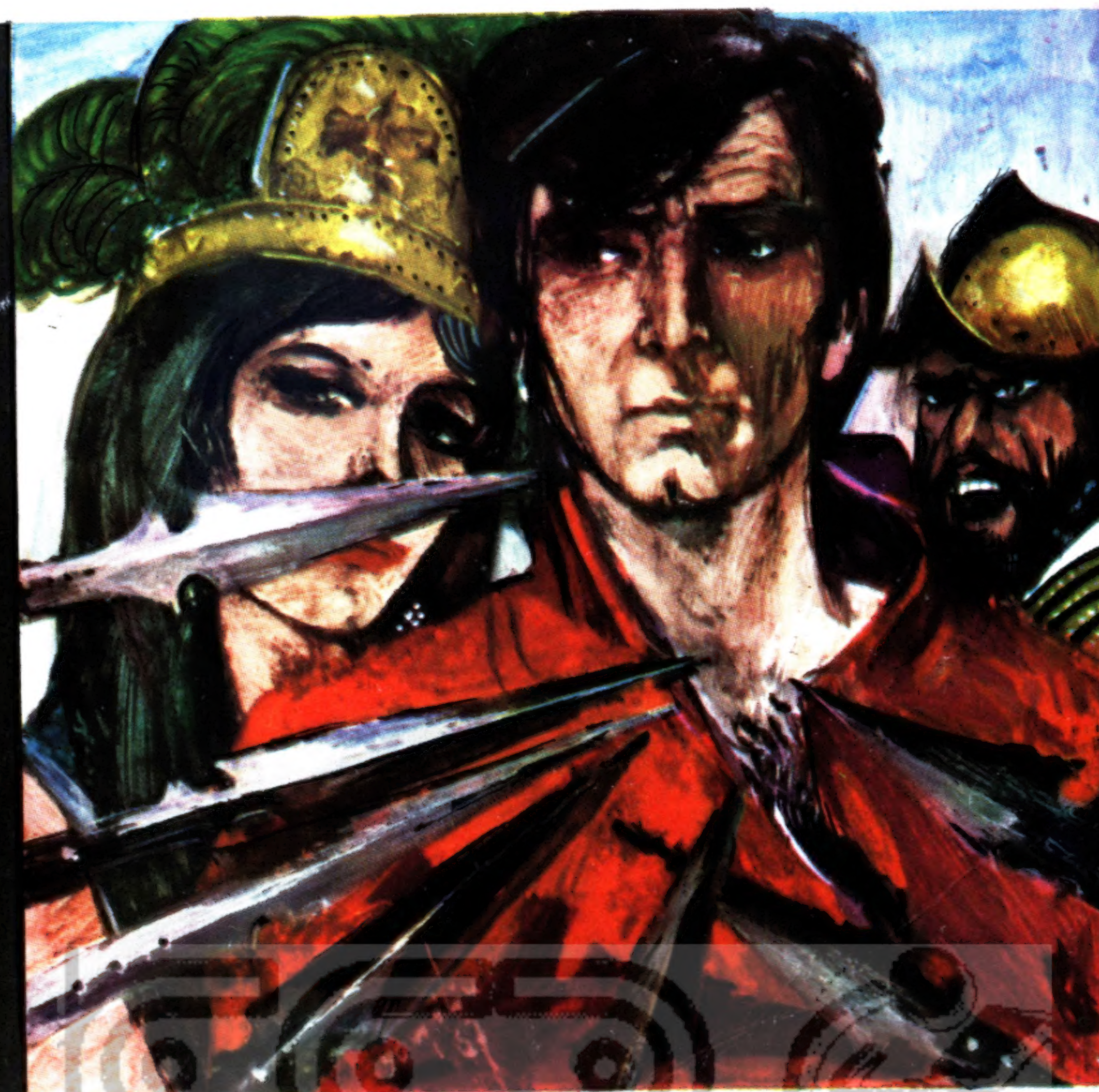
H. RIDER HAGGARD • FIICA LUI MONTEZUMA

H. RIDER HAGGARD

FIICA LUI MONTEZUMA

EDITURA TINERETULUI

H. RIDER HAGGARD

FIICA LUI MONTEZUMA

În românește de
C. VONGHIZAS

EDITURA
TINERETULUI

Coperta de POMPILIU DUMITRESCU

H. RIDER HAGGARD
MONTEZUMA'S DAUGHTER
MACDONALD : LONDON
1965

„Fiica lui Montezuma" este unul din cele mai bune romane ale scriitorului englez Henry Rider Haggard (1856—1925), autor a numeroase lucrări istorice şi de aventuri, printre care : „Minele regelui Solomon" (1886), „Ea" (1887), „Allan Quartermain" (1887), „Ayesha sau Întoarcerea Ei" (1905) etc.

Pornind de la date reale, strînse cu migală din documente şi cărţi referitoare la cucerirea Mexicului de către spanioli, H. Rider Haggard a ales din noianul faptelor pe cele mai însemnate, împletindu-le într-o acţiune vie, palpitantă, în care ficţiunea are un rol de seamă.

Valoarea cărţii rezultă însă nu numai din măiestria autorului, ci şi din justeţea aprecierilor sale asupra evenimentelor desfăşurate.

Din derularea acţiunii se desprinde limpede simpatia profundă a romancierului faţă de lupta popoarelor băştinaşe oprimate din Anahuac — vechea denumire a Mexicului — împotriva colonialiştilor europeni, în cazul de faţă conchistadorii spanioli aflaţi sub comanda lui Hernando Cortez. De asemenea, Rider Haggard pune în lumină cauzele principale care au dus la prăbuşirea marelui imperiu aztec. Dintre acestea, mai importante sînt : lipsa de unitate dintre triburile aflate sub stăpînirea cetăţii Tenochtitlan, superstiţiile şi spaima mistică a lui Montezuma sub influenţa legendei întoarcerii zeului cu faţa albă, Quetzalcoatl — ce urma să-şi reia stăpînirea asupra oamenilor şi a vieţuitoarelor acelui pămînt — ca şi

semnele de decadenţă pe care le dădea imperiul aztec, manifestîndu-se în luxul şi desfrîul păturii conducătoare. Un rol important l-au jucat şi preoţii sălbatici şi cruzi care ucideau fără cruţare miile de prizonieri din triburile vasale, aducîndu-i jertfă zeilor lor demonici.

Au fost, desigur, şi alte elemente importante, ca, de pildă, armamentul şi disciplina ostaşilor lui Cortez, spre deosebire de înzestrarea rudimentară a războinicilor indieni, sau prezenţa cailor — animale necunoscute în Mexic, ce produceau o groază mistică asupra băştinaşilor — şi autorul a ştiut să le releve şi pe acestea în paginile cărţii de faţă.

Este interesantă de subliniat şi orientarea anticlericală a lucrării, căci Haggard pune în gura eroului său principal, Thomas Wingfield din Ditchingham, ţăran englez de condiţie medie de la mijlocul secolului al XVI-lea, ca şi a fiicei lui Montezuma, cuvinte aspre la adresa preoţilor, fie slujitori ai altarelor zeilor păgîni, fie ai Dumnezeului creştin, a căror trăsătură comună era oprimarea sălbatică a poporului, la adăpostul religiei pe care o propagau. Bineînţeles că Thomas Wingfield nu este un ateu militant, ceea ce istoriceşte ar fi fost şi greu de justificat, dar nici un puritan aspru şi fanatic care să renege toate religiile în afară de a sa. El este dominat chiar de unele superstiţii, fiind crescut în spiritul legendelor biblice şi al credinţei în existenţa unor forţe supranaturale care dirijează acţiunile oamenilor, ceea ce însă nu-l împiedică să ia atitudine împotriva cruzimilor săvîrşite de fanatici.

„Fiica lui Montezuma" se distinge ca unul din cele mai interesante romane închinate conchistei — descoperirii şi cuceririi de către spanioli a „Indiei apusene".

CAPITOLUL I

DE CE-ŞI DEAPĂNĂ THOMAS WINGFIELD POVESTEA

Slavă lui Dumnezeu, care ne-a adus biruinţa! Căci, iată, puterea Spaniei a fost zdrobită — corăbiile scufundate sau puse pe goană, ostaşii şi marinarii înghiţiţi cu sutele şi miile de apele mării — iar Anglia poate din nou să răsufle[1]. Veniseră cu gînd să ne cucerească, să ne pună la cazne şi să ne ardă pe rug — să ne facă nouă, unor englezi liberi, ceea ce Cortez[2] le-a făcut indienilor din Anahuac[3]. Bărbaţii noştri în jugul sclaviei, fecioarele necinstite, sufletele noastre la bunul plac al preoţilor lor, avuţia noastră pe mîinile Împăratului şi ale Papei! Dar Dumnezeu le-a răspuns cu furtuna, iar Drake[4] cu tunurile. Aşa că duşi au fost, şi, o dată cu ei, gloria Spaniei.

Eu, Thomas Wingfield, am auzit această veste azi, în ziua de joi, chiar în piaţa Bungay, unde mă dusesem să mai

[1] În 1588, Filip al II-lea al Spaniei a trimis asupra Angliei o flotă puternică, socotită de neînvins, al cărei nume era chiar *Invincibila Armada*. Dar ea a fost complet distrusă de o furtună năprasnică şi de flota engleză. După nimicirea *Invincibilei Armada*, Spania a pierdut supremaţia maritimă şi a început creşterea puterii maritime a Angliei şi Olandei.

[2] Hernando Cortez (1485—1547) — conchistador spaniol care a condus războiul de cotropire împotriva aztecilor şi a cucerit Mexicul (1519—1521).

[3] Vechea denumire a Mexicului.

[4] Francis Drake (1541—1596) — navigator şi corsar englez. A înfăptuit expediţii piratereşti de-a lungul coastelor Africii şi Americii, dînd lovituri puternice monopolului maritim al Spaniei şi posesiunilor acesteia de peste mări. A făcut, primul, după Magellan, ocolul Pămîntului (1577—1580) şi a luat parte activă la distrugerea flotei spaniole *Invincibila Armada*. A fost înnobilat de regina Elisabeta a Angliei, care-i finanţase, de altfel, expediţiile.

stau la taifas şi să vînd merele pe care mi le-au mai lăsat în pomi furtunile cumplite din ultima vreme.

Mai auzisem noi şi înainte unele zvonuri, ba de una, ba de alta, dar aici, în Bungay, se afla un om numit Young, din neamul Young de fel din Yarmouth, care luptase la Gravelines[1] pe una din navele din Yarmouth şi-i urmărise spre nord pe spanioli pînă cînd se pierduseră în mările Scoţiei.

Se spune că lucrurile mici duc spre cele mari, dar de data asta lucrurile mari au dus spre cele mici, căci din pricina acestei veşti eu, Thomas Wingfield din Lodge, parohia Ditchingham din comitatul Norfolk, fiind la o vîrstă înaintată şi avînd doar încă puţin timp de trăit, m-am înturnat spre pană şi călimară. Cu zece ani în urmă, şi anume în anul 1578, maiestatea sa, milostiva noastră regina Elisabeta, care se afla pe atunci în vizită prin comitatul nostru, şi-a arătat dorinţa să fiu adus în faţa ei la Norwich. Şi după ce mi-a spus că faima mea ajunsese pînă la ea, mi-a poruncit să-i împărtăşesc cîte ceva din povestea vieţii mele, sau mai bine zis despre cei douăzeci de ani, sau cam atîţia, cît am stat printre indieni, în vremea cînd Cortez a cucerit ţara lor Anahuac, căreia acum i se zice Mexic. Numai că tocmai cînd trebuia să încep povestirea a sosit sorocul vînătorii de cerbi de la Cossey, şi milostiva noastră regină mi-a cerut să-mi aştern pe hîrtie povestea, ca s-o poată citi. Iar dacă avea să fie măcar pe jumătate atît de uimitoare pe cît auzise, făgăduiala reginei era că-mi voi sfîrşi zilele ca *Sir* Thomas Wingfield. Atunci i-am răspuns maiestăţii sale că pana şi călimara nu erau unelte la care mă pricepeam prea bine, dar că totuşi voi ţine seama de porunca ei. Şi-apoi mi-am luat îndrăzneala să-i dăruiesc un smarald mare, care atîrnase cîndva pe pieptul fiicei lui Montezuma, ca şi al multor altor prinţese indiene dinaintea ei, la vederea căruia ochii reginei au strălucit tot atît de tare ca şi nestemata, căci se întîmpla ca reginei noastre să-i fie pe plac asemenea jucării costisitoare. Aş fi putut, cred, dacă aş fi dorit, să închei chiar în clipa aceea un tîrg şi să dau piatra pe un titlu ; numai că eu, care fusesem ani de zile prinţul unui mare trib, nu doream cîtuşi de puţin să primesc rangul de cavaler. Aşa că am sărutat mîna reginei, care a apucat atît de strîns piatra preţioasă, încît încheieturile degetelor i s-au făcut albe şi lucioase, şi mi-am văzut de drum, întorcîndu-mă chiar în aceeaşi zi acasă, la locuinţa mea de lîngă Waveney.

Dar dorinţa reginei ca să aştern pe hîrtie povestea vieţii mele mi-a rămas în minte, şi ţineam s-o fac înainte ca viaţa să mi se sfîrşească, şi, o dată cu ea, şi povestea. Truda, ce-i drept, este destul de mare pentru cineva nedeprins cu astfel de lucruri ; dar de ce m-aş feri de trudă, cînd mă aflu atît de aproape de lunga odihnă a morţii ? Am văzut atîtea în viaţă, pe care nici un alt englez nu le-a văzut, şi toate demne să fie luate în seamă ; viaţa mea s-a desfăşurat cît se poate de straniu, şi de multe ori hazardul m-a scăpat cînd totul părea pierdut, poate tocmai pentru ca învăţătura ei să fie cunoscută şi de alţii. Căci există o învăţătură în această viaţă a mea, ca şi în toate cîte am văzut — şi anume că niciodată răul nu duce la bine, că răul dă pînă la urmă naştere tot la rău, şi fie că e vorba de un singur om sau de un întreg popor, va cădea întotdeauna asupra minţii care l-a născocit şi asupra mîinii care l-a săvîrşit.

Iată, de pildă, soarta lui Cortez — a acestui mare om pe care l-am cunoscut în plină strălucire a puterii sale, aproape ca de zeu. Sînt cam vreo patruzeci de ani de cînd am auzit că a murit sărac şi părăsit de toţi, în Spania : da — el, cuceritorul ! Şi am mai aflat că fiul lui, *don* Martin, a fost pus la cazne chiar în cetatea pe care tatăl său a cucerit-o pentru Spania, săvîrşind cruzimi atît de mari. Malinche, cea pe care spaniolii o numeau Marina, prima şi cea mai iubită dintre toate femeile aceluiaşi Cortez, i-a prevestit-o în durerea ei, cînd — după toate cele întîmplate, după ce-l ferise de atîtea ori, pe el şi pe ostaşii săi, de la moarte cumplită — a părăsit-o, dînd-o de nevastă lui *don* Juan Xaramillo. Sau să luăm soarta Marinei însăşi. Din cauză că-l iubea pe Cortez — sau Malinche, cum i-au spus indienii, după numele ei — ea a adus nenorocirea asupra pămîntului ei de baştină ; căci fără ajutorul ei, Tenochtitlanul (sau Mexico, cum i se spune acum) n-ar fi ajuns niciodată sub jugul Spaniei, fiindcă ea a uitat de onoare în focul patimii. Şi care i-a fost răsplata, cu ce s-a ales de pe urma răului făptuit ? Pînă la urmă, răsplata i-a fost să fie dată în căsătorie altui om, de rang mai

[1] Port spaniol, intrat în posesia Franţei în urma tratatului Pirineilor (1659), care punea capăt ostilităţilor între cele două puteri — Franţa şi Spania.

mic, atunci cînd frumusețea i-a pălit, așa cum vitele sleite de muncă sînt vîndute oamenilor sărmani.

Sau să cercetăm, iarăși, ce soartă au avut marile popoare din Anahuac. Au făcut rău, așteptînd ca din asta să iasă binele. Au jertfit viețile a mii de oameni zeilor lor mincinoși, pentru ca bogăția să le sporească și pacea și prosperitatea să se aștearnă de-a lungul generațiilor viitoare. Iar drept răsplată au avut parte de pustiire în loc de bogăție, de sabia spaniolilor în loc de pace, de roata caznelor și chinurilor, de robie în loc de prosperitate. Iată pentru ce și-au jertfit ei propriii lor copii pe altarele lui Huitzel [1] și Tezcat [2].

Spaniolii înșiși, care, în numele milosteniei, au săvîrșit cruzimi mai mari decît cele înfăptuite de aztecii neștiutori și care, în numele lui Cristos, îi încalcă zi de zi legea pînă dincolo de puterea închipuirii, vor ajunge oare la prosperitate, iar răul pe care l-au făcut le va aduce cumva bunăstarea? Sînt bătrîn astăzi și nu cred că voi trăi să văd răspunsul la această întrebare, dar chiar de pe acum văd cum se apropie acest răspuns. Căci răutatea lor se va întoarce împotriva lor înșile, și parcă-i văd — cel mai mîndru dintre toate popoarele de pe pămînt — despuiați de faimă, de bogăție și de onoare, sărmane epave ce nu-și mai găsesc fericirea decît în trecut. Ceea ce Drake a început la Gravelines, Dumnezeu va sfîrși în multe alte locuri și timpuri, pînă cînd, în cele din urmă, Spania nu va mai însemna nimic și se va prăbuși tot atît de jos pe cît de jos zace astăzi imperiul lui Montezuma [3].

[1] Huitzel (numele întreg — Huitzelcoatl sau Huitzilpochtli) — zeul Războiului, divinitate tribală a aztecilor. După cum spune legenda, el i-a condus pe azteci de la Aztlan pînă în Mexic. Era unul din cei mai mari zei ai mexicanilor, căruia i se sacrificau numeroase victime umane în marele său templu din Mexico. Simbolul său era pasărea colibri, al cărei nume îl și purta (*huitzi*).

[2] Tezcat (numele întreg — Tezcatlipoca) — unul din marii zei azteci din vechiul Mexic. Era o divinitate ce reprezenta soarele, abundența, dar și sterilitatea. Era de asemenea zeul Muzicii și Dansului.

[3] Montezuma (Moctezuma al II-lea) — împărat aztec (1502 sau 1504—1520); și-a menținut dominația asupra triburilor supuse prin măsuri represive, ceea ce a dus la răscoala texcocanilor din 1516 și la alianța triburilor totonacilor și tlaxcalanilor cu Cortez (1519). Neținînd seama de sfaturile celorlalți conducători azteci, s-a supus fără luptă spaniolilor și a acceptat captivitatea. A fost ucis în timpul unei răscoale a poporului aztec, în iulie 1520.

Astfel se întîmplă în marile pilde despre care a aflat întreaga lume, și tot astfel se petrece și în viața unei ființe umile ca mine, Thomas Wingfield. Cerul a fost într-adevăr milostiv cu mine, dîndu-mi răgazul să mă căiesc de păcate; căci numeroase păcate s-au abătut asupra capului meu pentru că am îndrăznit să iau prerogativa răzbunării din mîinile Celui Prea Înalt. Este drept așa, și pentru că este drept aș vrea să spun povestea vieții mele, ca și alții să poată învăța din ea. După cum am mai spus, m-am gîndit la aceasta timp de mulți ani, deși, ca să spun drept, maiestatea sa regina a fost aceea care a aruncat mai întîi sămînța. Dar abia acum, cînd am aflat ce soartă a avut *Armada* spaniolilor, gîndul începe să încolțească, și cine ar putea spune dacă va ajunge vreodată să înflorească? Veștile auzite m-au mișcat în chip straniu, aducîndu-mi aminte de tinerețe, de faptele de iubire și de arme, ca și de ciudatele întîmplări în care am fost amestecat, luptîndu-mă fie de unul singur, fie pentru Guatemoc [1] și poporul din Otomie, împotriva acelorași spanioli, căci acele amintiri n-au mai fost de mult dezgropate. Și mi se pare, lucru care nu este neobișnuit la oamenii mai în vîrstă, că acolo, în trecutul îndepărtat, se află adevărata mea viață și că tot ce mi s-a mai întîmplat după aceea nu a fost decît un vis.

De la fereastra odăii în care scriu pot vedea valea liniștită a rîului Waveney. Pe celălalt mal se află izlazul auriu de răchită, castelul ruinat și acoperișurile roșii ale orășelului Bungay, strînse în jurul turnului bisericii St. Mary. Mai departe se aștern pădurile regale din Stowe și cîmpiile abației Flixton; în dreapta, malul povîrnit pare verde din pricina stejarilor din Earsham; spre stînga, pămînturile mlăștinoase cu iarbă grasă, ici și colo cu vite care pasc, se întind pînă la Beccles și Lowestoft, iar în spatele casei, grădinile și livezile mele urcă în terase pe dealul înverzit, cunoscut în vremurile vechi sub numele de Earl's Vineyard. Toate se află în jurul meu, și totuși în clipa asta parcă nici n-ar fi. În locul văii rîului Waveney văd valea lui Tenochtitlan, în locul coastelor din Stowe — siluetele înzăpezite ale vulcanilor Popocatepetl

[1] Guatemoc (Cuauhtemoc) — ultimul împărat aztec, născut la Mexico în 1497 și mort în 1522. Și-a apărat plin de curaj imperiul și capitala împotriva spaniolilor, dar a fost învins de conchistadori și spînzurat din ordinul lui Cortez.

şi Ixtaccihuatl, în locul turlei din Earsham şi al turnurilor din Ditchingham, Bungay şi Beccles — uriaşele piramide de sacrificiu, strălucind de focurile sacre, iar în locul vitelor de pe păşuni îi văd pe cavalerii lui Cortez gonind spre bătălie.

Totul îmi reînvie în minte ; asta a fost viaţa, restul nu e decît un vis. Mă simt din nou tînăr şi, dacă voi avea răgaz, voi aşterne pe hîrtie — înainte de a fi aşezat în ţintirimul de colo, pierdut pentru totdeauna în lumea viselor — povestea tinereţii mele. Aş fi început-o mai de mult, dar cît timp trăia scumpa-mi soţie, care a murit anul trecut, de Crăciun, ştiam că era o treabă pe care era mai bine s-o las deoparte. Căci, ca să fiu cinstit, aşa era soţia mea. Mă iubea, cred, cum puţini bărbaţi au norocul să fie iubiţi, deşi există multe lucruri în trecutul meu care i-au sîcîit dragostea, stîrnindu-i gelozia faţă de cei morţi, o gelozie cîtuşi de puţin micşorată de blîndeţea ei, îmbinată atît de strîns cu iertarea. O tainică suferinţă îi rodea inima, cu toate că nu vorbea niciodată despre ea. Ni se născuse un singur copil, şi acest copil a murit în fragedă pruncie, şi cu toate rugăciunile ei, Dumnezeu n-a voit să-i dea altul ; nici eu, amintindu-mi de vorbele Otomiei, nu mă aşteptam să se întîmple altminteri. Ea ştia prea bine că departe, peste mări, avusesem de la cealaltă soţie copii pe care îi iubisem, şi cu toate că sînt de mult morţi, îi voi iubi mereu la fel de tare. Gîndul acesta îi rănea inima. Că fusesem soţul unei alte femei putea să ierte, dar că această femeie îmi născuse copii a căror amintire îmi era încă atît de scumpă, asta nu putea să uite, chiar dacă ierta — ea care nu avea copii. Şi fiindcă sînt bărbat, nu pot spune de ce s-a întîmplat astfel, căci cine poate cunoaşte toate tainele unei inimi de femeie iubitoare ? Dar aşa a fost. Odată chiar ne-am certat din această pricină ; a fost singura noastră ceartă. Eram căsătoriţi doar de doi ani, iar copilaşul nostru zăcea îngropat de cîteva zile în cimitirul parohiei din Ditchingham, şi într-o noapte, în timp ce dormeam alături de soţia mea, am avut un vis răscolitor. I-am visat pe copiii mei morţi — pe toţi patru, iar cel mai mare dintre băieţi îl purta în braţe pe primul născut, mort în timpul marelui asediu — venind spre mine aşa cum veneau adesea pe vremea cînd domneam peste poporul din Otomie, în Cetatea Pinilor, şi-mi vorbeau, şi-mi dădeau flori, şi-mi sărutau mîinile. Mă uitam cît erau de puternici şi de frumoşi, şi eram mîndru în sinea mea ; simţeam în vis că o mare durere îmi fusese luată de pe inimă, de parcă aceste fiinţe dragi fuseseră pierdute şi acum le regăsisem. Ah, ce altă durere se poate asemui cu această suferinţă a viselor, care ne pot înapoia astfel pe cei morţi, în bătaie de joc, ca apoi să ni-i ia din nou, lăsîndu-ne plini de o jale şi mai adîncă ?

Ei bine, continuam să visez, vorbind cu copiii mei în somn şi rostindu-le numele dragi, pînă cînd, în cele din urmă, m-am trezit, înţelegînd tot pustiul din jurul meu şi, copleşit de suferinţă, am suspinat cu glas tare. Era dis-de-dimineaţă şi lumina soarelui de august se revărsa prin fereastră, dar eu, crezînd că soţia mea doarme încă, am stat mai departe în umbra visului şi am început să gem murmurînd numele celor pe care nu-i voi mai vedea niciodată. Numai că ea era trează şi mă auzise cum vorbeam cu cei morţi în timpul somnului, ca şi după ce mă trezisem ; deşi parte din vorbele mele erau în limba celor din Otomie, majoritatea erau în engleză, şi cunoscînd numele copiilor mei şi-a putut închipui înţelesul lor. A sărit dintr-o dată din pat şi s-a aplecat peste mine ; era o mînie în ochii ei cum nu mai văzusem niciodată înainte şi nici după aceea. Dar n-a durat mult, căci îndată a izbucnit în lacrimi.

— Ce s-a întîmplat, nevastă ? am întrebat-o uimit.

— Îmi era greu — a răspuns ea — să ascult şi să rabd astfel de vorbe pe buzele tale, bărbate. N-a fost de ajuns că, atunci cînd toţi te credeau mort, eu mi-am irosit tinereţea rămînînd credincioasă amintirii tale ? Deşi ştii prea bine cît de credincios mi-ai fost tu mie ! Ţi-am făcut eu vreodată reproşuri că m-ai uitat şi că te-ai căsătorit cu o femeie sălbatică dintr-o ţară îndepărtată ?

— Niciodată, dragă nevastă, şi nici eu nu te-am uitat, după cum ştii prea bine ; dar ceea ce mă uimeşte este că ai devenit geloasă acum, cînd totul s-a terminat.

— Oare nu putem fi geloşi pe cei morţi ? Cu viii ne putem măsura, dar cine poate să lupte împotriva iubirii pe care moartea a desăvîrşit-o, pecetluind-o pe vecie şi făcînd-o nemuritoare ! Şi totuşi, iubirea *asta* ţi-o iert, căci acelei femei mă pot împotrivi, ţinînd seama că ai fost al meu înainte de a fi al ei, şi tot al meu ai fost după aceea. Dar cu copiii n-am cum să lupt. Ei sînt doar ai ei şi ai tăi. N-am nici o putere şi

nici un drept asupra lor, şi fie că sînt morţi ori vii, ştiu bine că îi iubeşti necontenit, şi îi vei iubi şi dincolo de mormînt dacă-i vei găsi. Am început să îmbătrînesc, eu care am aşteptat mai bine de douăzeci de ani ca să fiu nevasta ta, şi n-am să-ţi mai dăruiesc nici un copil. Ţi-am dat unul, dar Dumnezeu mi l-a luat, ca nu cumva să fiu prea fericită ; şi totuşi, numele lui n-a fost rostit nici măcar o dată de buzele tale, alături de acele nume ciudate. Pruncul meu mort înseamnă prea puţin pentru tine, bărbate !

Aici glasul i se frînse şi izbucni în lacrimi ; am socotit că n-avea rost să-i arăt că era o deosebire, şi anume că în timp ce, în afară doar de un singur prunc, fiii pe care-i pierdusem fuseseră aproape nişte flăcăi, copilul născut de ea nu trăise decît şaizeci de zile.

Aşa că atunci cînd regina şi-a arătat prima dorinţa s-aştern pe hîrtie povestea vieţii mele, mi-am amintit de izbucnirea iubitei mele soţii ; dîndu-mi seama că n-aş putea să scriu adevărul şi să las deoparte povestea celei care a fost de asemeni soţia mea — fiica lui Montezuma, prinţesa Otomie — şi a copiilor pe care mi i-a dăruit, am lăsat lucrurile în voia lor. Ştiam prea bine că, deşi era un lucru despre care am vorbit foarte rar în timpul anilor îndelungaţi pe care i-am petrecut împreună, totuşi Lily se gîndea mereu la el ; şi gelozia ei, deşi cît se poate de gingaşă, nu s-a potolit cu vîrsta, ci mai curînd a crescut o dată cu trecerea anilor. Ca să îndeplinesc, iarăşi, voia reginei fără ştirea nevestei mele, ar fi fost cu neputinţă, căci pînă în ultima clipă ea mi-a urmărit fiecare gest şi, sînt pe deplin încredinţat, mi-a ghicit cele mai multe dintre gînduri.

Şi astfel am îmbătrînit amîndoi, în pace, unul lîngă celălalt, vorbind foarte rar despre golul acela din viaţa mea cînd am fost pierduţi unul pentru celălalt şi despre tot ce s-a petrecut în acei ani. În cele din urmă a venit sfîrşitul. Nevasta mea a murit în somn, pe neaşteptate, la vîrsta de optzeci şi şapte de ani. Am îngropat-o la sud de biserica de-aici, cu mare durere în suflet, dar nu nemîngîiat, ştiind că în curînd o voi ajunge din urmă, pe ea şi pe toate celelalte fiinţe pe care le-am iubit.

Acolo, în cerul acela larg se află mama, sora şi fiii mei ; acolo e marele Guatemoc, prietenul meu, ultimul dintre domnitorii din Anahuac, şi mulţi alţi tovarăşi de luptă care

au răposat în pace ; tot acolo, cu toate că se îndoia, se află frumoasa şi mîndra Otomie. Se spune că în cer, în care ştiu că voi ajunge cu toate păcatele tinereţii şi greşelile anilor maturi, nu există însurătoare şi măritiş ; şi asta e bine, căci de-ar fi fost altminteri nu ştiu cum ar fi izbutit nevestele mele, fiica lui Montezuma şi blînda englezoaică, să se înţeleagă împreună.

Şi acum, la treabă.

CAPITOLUL II

DESPRE NEAMUL LUI THOMAS WINGFIELD

Eu, Thomas Wingfield, m-am născut aici, la Ditchingham, chiar în odaia în care stau acum şi scriu. Casa în care m-am născut a fost clădită sau adăugită la începutul domniei lui Henric al VII-lea ; dar cu mult înainte, pe locul ei se afla un fel de locuinţă pentru intendentul viilor, cunoscută sub numele de Coliba Grădinarului. Nu ştiu dacă în vremurile vechi clima era mai blîndă, sau dacă îndemînarea celor care îngrijeau pămîntul era mai mare, dar un lucru e adevărat, şi anume că pe coasta dealului sub care se adăposteşte casa — şi care a fost cîndva malul unui braţ de mare sau al unui rîu revărsat — se aflau vii în zilele Contelui Bigod. De mult nu mai rodesc struguri aici, cu toate că numele de „Via Contelui" mai dăinuie încă pentru coasta care se întinde între casa părintească şi un anumit izvor dătător de sănătate ce bolboroseşte cam la jumătate de milă depărtare şi în apele căruia vin să se scalde oameni suferinzi chiar de la Norwich şi Lowestoft. Dar fiind la adăpost de vînturile de răsărit, locul are şi acum privilegiul de a rodi cu două săptămîni mai devreme decît oricare altă livadă din regiune ; aici poţi sta fără haină chiar şi în frigu-roasa lună mai, în timp ce pe vîrful dealului, la nici două sute de paşi mai departe, ai tremura şi cu un cojoc de vidră.

Coliba, căci aşa i s-a spus întotdeauna, fiind la început doar o casă ţărănească, este îndreptată cu faţa spre sud-vest,

şi situată atît de jos, încît s-ar putea crede foarte bine că umezeala din rîul Waveney, care curge şi hrăneşte mlaştinile din apropiere, o va pătrunde. Dar nu-i aşa, căci deşi toamna *roke*-ul, cum numim noi aici, în Norfolk, ceaţa de pe sol, atîrnă în jurul casei la căderea nopţii, iar în anotimpurile de mari inundaţii apa ajunge să se reverse în grajdurile din spatele casei, fiind totuşi clădită pe nisip şi pietriş, nu se află locuinţă mai sănătoasă în toată parohia. Durată din paiantă şi cărămidă roşie, căsuţa are o înfăţişare ciudată şi blîndă, cu multe unghere şi frontoane, în timpul verii pe jumătate ascunse de trandafiri şi alte plante căţărătoare, şi cu vedere spre mlaştini şi spre izlazul comunal, unde lumina se schimbă neîncetat o dată cu anotimpurile şi chiar cu ceasurile zilei, spre acoperişurile roşii ale oraşelului Bungay şi spre malul împădurit ce se-ntinde de-a lungul pămînturilor de la Earsham ; şi cu toate că sînt şi case mai mari prin aceste părţi, nu cred să se afle una mai plăcută decît casa noastră. Aici m-am născut şi, fără îndoială, tot aici am să mor ; dar am vorbit destul despre ea, aşa cum ne-am deprins să facem cu locurile pe care, datorită unei îndelungi obişnuinţe, le-am îndrăgit, aşa că voi vorbi acum despre neamul meu.

Voi începe deci prin a spune cu oarecare mîndrie — căci care dintre noi nu ţine la un nume vechi cînd se întîmplă să fim născuţi cu el ? — că sînt vlăstar al familiei Wingfield, din castelul Wingfield din Suffolk, care se află la două ceasuri de mers călare de locul acesta. Cu mult timp în urmă, singura moştenitoare a neamului Wingfield s-a căsătorit cu un oarecare De la Pole, familie vestită în istoria noastră, al cărei ultim urmaş, Edmund, conte de Suffolk, şi-a pierdut capul din pricina trădării, pe vremea cînd eram copil. Castelul a trecut în stăpînirea familiei De la Pole cu prilejul acelei căsătorii. Dar cîteva mlădiţe ale vechiului neam Wingfield au dăinuit prin vecinătăţi, şi chiar dacă era vreun însemn de bastard pe armura lor, nu ştiu şi nici nu caut să ştiu ; cel puţin părinţii mei şi cu mine sîntem din acest sînge. Bunicul meu a fost un om ager la minte, mai mult yomen decît nobil, cu toate că era gentilom prin naştere. El a fost cel care a cumpărat coliba, împreună cu pămînturile din jur, şi a strîns destulă avuţie, mai ales prin căsătorie şi cumpătare, dar şi prin negoţul cu vite. A avut un singur fiu, deşi a fost însurat de două ori.

Bunicul meu era cucernic pînă la superstiţie, şi oricît ar părea de ciudat, avînd doar un singur fiu, nimic nu l-ar fi mulţumit mai mult decît dacă băiatul lui ar fi intrat în tagma preoţească. Numai că tatăl meu avea prea puţină înclinaţie spre preoţie şi viaţă monahală, deşi bunicul meu se străduia neîncetat să i-o vîre în cap, uneori prin vorbe şi exemple, alteori cu ciomagul de stejar care încă mai atîrnă deasupra vetrei din odaia cea mare. Pînă la urmă, băiatul a fost trimis la mănăstirea din Bungay, unde purtarea sa a fost atît de puţin monahală, încît după un an stareţul a rugat părinţii să-l ia înapoi şi să-i dea o învăţătură laică. Nu numai, spunea stareţul, că tatăl meu pricinuia scandaluri prin faptele sale, fugind din mănăstire ca să-şi petreacă nopţile prin cîrciumi şi alte asemenea locuri, dar atît de mare îi era păcătoşenia, încît nu se sfia să pună la îndoială înseşi doctrinele bisericii şi să-şi bată joc de ele, susţinînd chiar că nu era nimic sfînt în imaginea Fecioarei Maria care se afla în altar şi făcîndu-i cu ochiul în timpul rugăciunii, în faţa întregii congregaţii, cînd preotul înălţa slavă Sfîntului Duh. „De aceea — spunea stareţul — rogu-te, ia-ţi înapoi fiul şi lasă-l să-şi caute un alt drum spre rug decît acela care trece prin porţile mănăstirii din Bungay."

Auzind aceasta, bunicul meu se înfurie atît de cumplit, încît fu cît pe ce să aibă un atac de inimă ; apoi, revenindu-şi, se gîndi la ciomagul de stejar şi vru să-l folosească. Dar tatăl meu, care avea pe atunci nouăsprezece ani şi era foarte înalt şi bine făcut, i-l smulse din mînă şi-l aruncă la cincizeci de paşi depărtare, strigînd că nimeni nu se va putea atinge de el, chiar de i-ar fi de o sută de ori tată. Apoi a plecat, lăsîndu-i pe stareţ şi pe bunicul meu să privească încremeniţi unul la celălalt.

Şi, ca să scurtez o poveste prea lungă, iată care a fost sfîrşitul. Atît bunicul meu cît şi stareţul şi-au închipuit că pricina nesupunerii tatălui meu trebuia căutată într-o pătimaşă înclinare pentru o fată de origine umilă, frumoasa fiică a morarului din Waingford Mills. Poate că era ceva adevărat în această închipuire, sau poate că nu era. Cert este că fata s-a măritat mai tîrziu cu un măcelar din Beccles şi a murit cu mulţi ani mai tîrziu, la frumoasa vîrstă de nouăzeci şi cinci de ani ! Dar fie că era adevărat ori nu, bunicul a crezut povestea şi, ştiind prea bine că absenţa este leacul cel mai sigur contra dragostei, a plănuit împreună cu stareţul să-l trimită pe tata

la o mănăstire din Sevilla, în Spania, al cărei abate era fratele stareţului, şi acolo să uite de fiica morarului şi de toate celelalte lucruri lumeşti.

Cînd i s-a adus la cunoştinţă hotărîrea părintească, tata s-a învoit destul de uşor, fiind un tînăr isteţ şi avînd o mare dorinţă de a vedea lumea, fireşte altfel decît prin gratiile de la fereastra unei mănăstiri. Şi astfel, pînă la urmă a fost trimis în ţări străine, fiind dat în grija cîtorva călugări spanioli care veniseră la Norfolk într-un pelerinaj la altarul Sfintei Fecioare din Walsingham.

Se spune că bunicul a plîns cînd s-a despărţit de fiul său, presimţind că nu-l va mai vedea niciodată ; dar atît de puternică îi era credinţa, sau mai bine zis superstiţia, încît n-a şovăit să-l trimită departe, dacă nu pentru altă pricină măcar ca să-şi umilească propria-i dragoste şi carne, oferindu-şi fiul ca jertfă, aşa cum legenda biblică spune că Abraham l-a jertfit pe Isaac. Dar deşi tatăl meu părea, la fel ca şi Isaac, să se învoiască la această jertfă, gîndurile sale nu erau cu totul îndreptate spre altare şi ruguri ; pe scurt, după cum mi-a mărturisit chiar el mai tîrziu, îşi făcuse alte planuri.

Astfel, cam la un an şi jumătate după ce pornise de la Yarmouth pe mare, a sosit o scrisoare de la abatele mănăstirii din Sevilla către fratele său, stareţul de la St. Mary din Bungay, în care se arăta că tatăl meu fugise de la mănăstire, nelăsînd nici o urmă şi nici o dovadă asupra locului unde plecase. Bunicul a fost tare mîhnit cînd a auzit vestea, dar n-a spus aproape nimic.

Au mai trecut doi ani şi au sosit alte veşti, şi anume că tatăl meu fusese prins, dat pe mîna Sfîntului Oficiu, cum era numită pe atunci blestemata de Inchiziţie, şi torturat la Sevilla pînă-şi dăduse sufletul. La aflarea acestor veşti, bunicul a început să plîngă, mustrîndu-se singur şi spunînd că numai nebunia sa, care l-a silit pe singuru-i copil să meargă pe calea bisericii, cînd n-avea nici o chemare, îi adusese acest sfîrşit îngrozitor. De atunci a şi rupt prietenia cu stareţul de la St. Mary din Bungay şi a încetat să mai aducă ofrande mănăstirii. Totuşi, în adîncul sufletului său nu credea că tatăl meu era cu adevărat mort, şi în ultimele clipe de viaţă, căci s-a sfîrşit cam cu doi ani mai tîrziu, vorbea despre fiul său ca şi cum ar fi fost viu, lăsîndu-i îndrumări în privinţa gospodăririi pămînturilor, care acum erau ale lui.

Şi, în cele din urmă, s-a dovedit că această credinţă nu era neîntemeiată, căci într-o bună zi, la trei ani după moartea bătrînului, chiar tatăl meu a debarcat în portul Yarmouth, după o lipsă de opt ani în totul. Şi nu era singur, căci îşi adusese o nevastă, tînără şi negrăit de frumoasă, care mai tîrziu avea să fie mama mea. Era o spaniolă de viţă nobilă, născută la Sevilla, pe numele de fată *doña* Luisa de Garcia.

Dar despre tot ce i s-a întîmplat tatălui meu în timpul celor opt ani cît a rătăcit prin lume nu pot spune nimic sigur, căci a fost foarte tăcut în această privinţă, deşi ar trebui să amintesc, poate, cîteva din aventurile sale. Ştiu însă că s-a aflat cu adevărat în mîinile Sfîntului Oficiu, căci odată, în copilărie, pe cînd mă scăldam cu el în Elbow Pool, în locul unde rîul Waveney face un cot, cam la trei sute de paşi de casa noastră, i-am văzut pieptul şi braţele brăzdate de lungi cicatrice albe şi l-am întrebat cine i le-a făcut. Îmi amintesc bine cum s-a întunecat la faţă în timp ce vorbea, blîndeţea fiindu-i umbrită de o ură cumplită, şi cum mi-a răspuns vorbind mai mult cu sine însuşi decît cu mine.

— Diavolii — zise el — diavolii puşi la treabă de căpetenia tuturor diavolilor care trăiesc pe pămînt şi care vor domni în iad. Ascultă, Thomas, fiule, se află pe lume o ţară numită Spania, unde s-a născut mama ta, şi acolo sălăşluiesc aceşti diavoli care pun la cazne bărbaţi şi femei şi îi ard, vai ! de vii în numele lui Cristos. Am fost trădat şi dat pe mîinile lor de cel pe care l-aş numi căpetenia diavolilor, deşi este cu trei ani mai tînăr decît mine, iar cleştii şi fiarele lor înroşite mi-au lăsat aceste semne pe trup. Şi m-ar fi ars chiar de viu, dacă n-aş fi scăpat, mulţumită mamei tale — dar astfel de poveşti nu sînt pentru urechile unui băieţaş ; şi ai grijă să nu vorbeşti niciodată despre asta, Thomas, căci Sfîntul Oficiu are braţul lung. Eşti pe jumătate spaniol, Thomas, pielea şi ochii tăi o mărturisesc, dar orice ar spune pielea şi ochii tăi, fă ca inima s-o dezmintă. Păstrează-ţi inima engleză, Thomas ; nu lăsa să se strecoare în ea drăcovenii străine. Urăşte-i pe toţi spaniolii, în afară de mama ta, şi ai grijă ca nu cumva sîngele ei să-l domine pe al meu în tine.

Eram copil pe atunci şi abia dacă i-am înţeles vorbele, sau ce voia să spună cu ele. Mai tîrziu însă aveam să le înţeleg prea

bine. Cît despre sfatul tatălui meu, de a-mi stăpîni sîngele spaniol — de-aş fi putut să-l urmez întotdeauna ! Ştiu bine că din acest sînge vine tot răul care se află în mine. De acolo vine dîrzenia cu care îmi urmăresc scopul, sau mai curînd înverşunarea şi puterea urii mele împotriva celor care mi-au făcut rău. Ei bine, m-am străduit mult să-mi stăpînesc aceste cusururi, ca şi altele, dar, oricît ne-am trudi, ceea ce am moştenit iese pînă la urmă la suprafaţă, după cum mi-am dat seama în multe împrejurări însemnate din viaţa mea.

Eram cu toţii trei copii — Geoffrey, fratele cel mai mare, apoi eu şi în sfîrşit sora mea Mary, cu un an mai mică decît mine, cel mai blînd şi mai frumos copil pe care l-am cunoscut vreodată. Am fost foarte fericiţi în copilărie, şi frumuseţea noastră făcea mîndria tatălui şi a mamei, trezind invidia altor părinţi. Eu eram cel mai negricios dintre ei, cu faţa oacheşă ; la Mary însă, sîngele spaniol se arăta doar în ochii ei mari, parcă de catifea, şi în strălucirea şi rumeneala obrajilor, ca de măr copt. Pielea mea oacheşă o făcea pe mama să-mi spună „micuţul ei spaniol", dar numai cînd tata nu era pe-aproape, căci asemenea cuvinte îl mîniau. Mama n-a învăţat niciodată să vorbească prea bine englezeşte, dar el nu suferea s-o audă vorbind în altă limbă în faţa lui. Cînd tata nu era de faţă, ea vorbea spaniola, pe care numai eu din toţi trei copiii am ajuns s-o stăpînesc bine — şi asta mai ales din pricina cîtorva tomuri de romane vechi cavalereşti pe care le adusese mama cu ea. Încă din fragedă copilărie îmi plăceau foarte mult asemenea poveşti şi, făgăduindu-mi că voi putea să le citesc, mama a izbutit să mă înveţe spaniola. Căci inima mamei mele tînjea încă după vechea-i casă însorită, şi adesea ne povestea despre ea, mai ales în timpul iernii, pe care o ura ca şi mine. Odată am întrebat-o dacă dorea să se întoarcă în Spania. S-a înfiorat şi mi-a răspuns că nu, căci acolo trăia un om care era duşmanul ei de moarte şi care ar ucide-o ; de altfel, inima ei era alături de noi, copiii, şi de tata. Mă întrebam dacă omul acesta care voia s-o ucidă era acelaşi cu cel pe care tata îl numise „căpetenia diavolilor", dar i-am răspuns numai că nimeni n-ar dori să ucidă pe cineva atît de bun şi frumos.

— Ah, băiatul meu — zise ea — tocmai pentru că sînt, sau mai bine zis am fost frumoasă mă urăşte. Au mai fost şi alţii care au vrut să mă ia în căsătorie, în afară de scumpul tău tată, Thomas.

Şi pe chipul ei tulburat apăru o umbră de teamă.

Îmi amintesc că odată, pe cînd aveam optsprezece ani şi jumătate, într-o seară de mai, s-a oprit la noi, întorcîndu-se de la Yarmouth, un prieten al tatălui meu, *squire*[1] Bozard, ultimul proprietar al Conacului din parohia noastră. Şi tot vorbind de una şi de alta, povesti că un vas spaniol, încărcat cu mărfuri, aruncase ancora în portul Roads. Tata deveni atent la auzul veştii şi întrebă cine era căpitanul. *Squire* Bozard răspunse că nu ştia cum îl cheamă, dar că-l văzuse în piaţă — un bărbat înalt şi voinic, îmbrăcat în straie scumpe, cu faţa frumoasă şi cu o cicatrice pe tîmplă.

Auzind aceste vorbe, mama se făcu palidă sub pielea-i măslinie şi murmură în spaniolă :

— Sfîntă Fecioară ! Numai de n-ar fi el !

Tata păru şi el înfricoşat şi-l întrebă pe *squire* mai amănunţit despre înfăţişarea omului, dar fără să afle mai mult. Apoi îşi luă rămas bun de la el fără prea multă ceremonie şi, încălecînd pe cal, porni spre Yarmouth.

În noaptea aceea, mama n-a dormit de loc, ci a stat tot timpul pe scaun, gîndindu-se la nu ştiu ce. Aşa cum am lăsat-o cînd m-am dus la culcare am găsit-o cînd m-am trezit în zori. Îmi amintesc foarte bine cum am împins uşa ce rămăsese întredeschisă şi i-am văzut faţa strălucind albă în zorii dimineţii de mai, aşa cum stătea aşezată, cu ochii-i mari aţintiţi pe fereastră.

— Te-ai sculat devreme, mamă — am spus eu.

— Nu m-am culcat de loc, Thomas — mi-a răspuns.

— De ce ? Ţi-e teamă de ceva ?

— Mă tem de trecut şi de viitor, fiule. De s-ar întoarce odată tatăl tău !

Pe la zece dimineaţa, cînd mă pregăteam să pornesc spre Bungay, spre casa medicului de la care învăţam meşteşugul vindecării bolilor, tata a sosit călare. Mama, care pîndea la fereastră, a alergat afară să-l întîmpine.

Sărind jos de pe cal, el o îmbrăţişă, spunîndu-i :

— Bucură-te, scumpa mea, nu poate fi el. Omul acesta are un alt nume.

[1] Titlu dat în Anglia unui mare proprietar rural, gentilom de ţară.

— Dar l-ai văzut ? întrebă ea.

— Nu, plecase de pe vas pe timpul nopţii, şi m-am grăbit să mă întorc şi să-ţi spun, cunoscîndu-ţi temerile.

— Ar fi fost mai sigur dacă l-ai fi văzut, bărbate. S-ar putea prea bine să-şi fi luat un alt nume.

— Nu m-am gîndit la asta, draga mea — răspunse tata — dar nu te teme. Dacă e el şi dacă îndrăzneşte să pună piciorul în parohia Ditchingham, are cine să-i vină de hac. Dar sînt încredinţat că e alt om.

— Mulţumesc lui Isus ! murmură ea, apoi începură să vorbească în şoaptă.

Văzînd că eram de prisos, îmi luai ciomagul şi o pornii în jos pe cărare, spre puntea de peste rîu, cînd deodată mama mă chemă înapoi.

— Sărută-mă înainte de plecare, Thomas — zise ea. Poate că te întrebi ce înseamnă toate astea. Într-o zi, tatăl tău îţi va spune. Sînt în legătură cu o umbră care a plutit mulţi ani deasupra vieţii mele, dar care, nădăjduiesc, s-a risipit pentru totdeauna.

— Dacă cineva s-ar încumeta s-o arunce din nou asupră-ţi, ar face mai bine să se ţină cît mai departe de ăsta — zisei eu rîzînd şi agitînd băţul cel gros.

— Cu acel om — răspunse ea — trebuie să te porţi altfel decît cu lovituri, Thomas, dacă vei avea vreodată prilejul să-l întîlneşti.

— Se poate, mamă, dar pînă la urmă tot forţa este mijlocul cel mai bun, căci şi cel mai viclean om din lume are o viaţă de pierdut.

— Eşti prea grăbit să-ţi foloseşti puterea, fiule — zise ea zîmbind şi sărutîndu-mă. Aminteşte-ţi de vechiul proverb spaniol : „Loveşte mai tare cel care loveşte ultimul".

— Dar nu uita şi un alt proverb, mamă : „Loveşte înainte de a fi lovit" — răspunsei eu, pornind la drum.

După ce am făcut vreo zece paşi, nu ştiu ce m-a îndemnat să privesc înapoi. Mama stătea în prag, cu statura-i impunătoare încadrată parcă de florile albe ale plantei căţărătoare care acoperea zidul vechii noastre case. După cum îi era obiceiul, purta pe cap o *mantilla* de dantelă albă, ale cărei capete le legase sub bărbie, şi, o clipă, mi-am amintit de giulgiul cu care erau înfăşuraţi morţii. Am tresărit la acest gînd

şi i-am privit faţa. Se uita la mine cu ochi trişti şi gravi, şi am văzut în ei o expresie ciudată, de parcă şi-ar fi luat rămas bun.

N-am mai văzut-o niciodată în viaţă.

CAPITOLUL III

SOSIREA SPANIOLULUI

Acum, însă, va trebui să mă întorc şi să vorbesc despre propriile mele probleme. După cum am spus, tatăl meu ţinea să mă fac medic, şi după ce m-am întors de la şcoala din Norwich, cam pe cînd intram în al şaisprezecelea an, am început să învăţ ştiinţa medicinei pe lîngă doctorul care practica această meserie în împrejurimile orăşelului Bungay. Era un om foarte învăţat şi cinstit, pe nume Grimstone, şi cum îmi plăcea mult această treabă am făcut progrese destul de mari sub îndrumarea lui. De fapt, învăţasem aproape tot ce putea să-mi predea el, şi tatăl meu plănuia să mă trimită la Londra, ca să-mi continui studiile acolo, de îndată ce voi atinge vîrsta de douăzeci de ani, dată care urma să vină cam la cinci luni după sosirea spaniolului. Dar nu mi-a fost sortit să mă duc la Londra.

Totuşi, medicina nu era singurul lucru cu care îmi petreceam vremea. *Squire* Bozard din Ditchingham, cel care i-a adus tatălui meu vestea sosirii vasului spaniol, avea doi copii, un fiu şi o fiică, cu toate că nevastă-sa îi mai născuse şi alţii, care muriseră însă în fragedă pruncie. Fata se numea Lily şi era de vîrsta mea, fiind născută la trei săptămîni după mine, în acelaşi an. Acum familia Bozard nu mai are urmaşi prin părţile noastre, căci nepoţica mea, singura moştenitoare a fiului lui *squire* Bozard, poartă un alt nume. Dar să ne întoarcem la povestea mea.

Încă de cînd eram mici de tot, noi, copiii familiilor Bozard şi Wingfield, am trăit aproape ca fraţii şi surorile, căci ne întîlneam şi ne jucam zi de zi împreună, fie că pămîntul

era acoperit de nea, fie de un covor de flori. Aşa încît mi-ar fi greu să spun cînd anume am început s-o iubesc pe Lily, ori cînd a început ea să mă iubească ; dar ştiu că atunci cînd m-am dus pentru prima dată la şcoala din Norwich, am suferit mai mult pentru că trebuia să mă despart de ea, decît de mama şi de ceilalţi. În toate jocurile noastre, Lily era întotdeauna alături de mine, şi aş fi căutat zile întregi prin împrejurimi ca să găsesc florile ce-i plăceau. Cînd m-am întors de la şcoală, totul era ca mai-nainte, cu toate că, treptat, Lily se făcea mai sfioasă ; cît despre mine, m-am pomenit şi eu dintr-o dată ruşinos, văzînd că dintr-un copil ea devenise femeie. Totuşi ne întîlneam adesea, şi deşi nici unul dintre noi nu mărturisea nimic, ne simţeam nespus de fericiţi.

Ei bine, toate acestea au continuat astfel pînă în ziua morţii mamei mele. Dar înainte de a povesti mai departe, trebuie să spun că *squire* Bozard nu privea cu ochi buni prietenia dintre mine şi fiica lui, şi asta nu pentru că nu i-aş fi fost pe plac, ci pentru că ar fi vrut mai curînd s-o vadă pe Lily măritată cu fratele meu mai mare, Geoffrey, moştenitorul averii, şi nu cu mine, care eram doar fiul mezin. Şi se arăta atît de neîndurător în această privinţă, încît pînă la urmă abia dacă ne mai puteam întîlni altfel decît din întîmplare, în timp ce fratele meu era întotdeauna binevenit la Conac. Din această pricină, s-a născut o oarecare ostilitate între noi, fraţii, după cum se întîmplă adesea cînd o femeie îşi face loc între doi prieteni oricît de apropiaţi. Trebuie să spun că şi fratele meu Geoffrey o iubea pe Lily, cum ar fi făcut orice bărbat, şi poate chiar cu mai multe drepturi decît mine — căci era cu trei ani mai mare şi urma să moştenească şi averea. Aţi putea zice că m-am pripit puţin îndrăgostindu-mă, întrucît la vremea despre care scriu nu eram nici măcar major ; dar sîngele tînăr este iute, iar al meu era şi pe jumătate spaniol, făcînd din mine un bărbat la vîrsta cînd mulţi englezi nu sînt altceva decît nişte băieţandri. Căci sîngele, ca şi soarele care-l înfierbîntă, nu este străin de toate acestea, de aceea am văzut destul de des printre indienii din Anahuac tineri de cincisprezece ani luîndu-şi mireasă de doisprezece. Oricum, pot spune că la optsprezece ani eram destul de mare ca să mă îndrăgostesc pentru totdeauna, deşi povestea vieţii mele ar părea să-mi dezmintă spusele. Eu socot însă că un bărbat poate îndrăgi mai multe femei, şi totuşi să iubească cu patimă doar una dintre ele,

fiind, aşa cum spun juriştii, fidel spiritului legii, chiar dacă o încalcă în litera ei.

Cînd am împlinit nouăsprezece ani eram un adevărat bărbat, şi scriind acestea la o vîrstă atît de înaintată pot să spun fără falsă modestie că eram, pe deasupra, un tînăr foarte frumos. Nu crescusem prea înalt, măsurînd doar un metru şaptezeci şi nouă, dar aveam braţele şi picioarele bine făcute, iar pieptul lat şi puternic. Aveam faţa — şi, în ciuda părului meu alb, o mai am încă — neobişnuit de oacheşă, ochii mari şi întunecaţi, iar părul buclat şi negru ca tăciunele. Mă purtam rezervat şi eram grav pînă la tristeţe ; în vorbire eram domol şi măsurat, mai mult dispus să ascult decît să vorbesc. Cîntăream lucrurile bine înainte de a mă hotărî la ceva, dar, odată hotărît, nimic nu mă putea întoarce de la gîndul meu, decît doar moartea însăşi, fie că era îndreptat spre bine sau spre rău, spre nebunie sau înţelepciune. De asemeni, eram prea puţin credincios în vremea aceea şi mă îndoiam de doctrinele bisericii, aşa cum erau înfăţişate, în parte din pricina învăţăturilor primite pe ascuns de la tata şi în parte datorită propriei mele raţiuni. Tinereţea pare să fie înclinată să raţioneze anarhic şi socoate că toate lucrurile sînt false numai pentru că unele dintre ele s-au dovedit false ; îmi ziceam pe atunci că nu există Dumnezeu, numai pentru că preoţii spuneau că icoana Fecioarei de la Bungay plîngea şi mai făcea cîte altele, în timp ce eu ştiam bine că nu era adevărat.

În ziua aceasta negrăit de tristă despre care scriu ştiam că Lily, adorata inimii mele, se va plimba singură pe sub bătrînii stejari cu ramurile rotunjite din parcul Conacului din Ditchingham. Aici, în Grubswell, cum este numit locul, creşteau şi chiar mai cresc încă tot felul de tufe de măceş, care înfloresc de timpuriu prin aceste părţi, şi cînd o întîlnisem duminica la ieşirea din biserică, Lily spusese că bobocii se vor deschide pînă miercuri şi că se va duce să-i culeagă în după-amiaza aceea. S-ar putea prea bine să fi spus-o anume, căci iubirea dă naştere şireteniei chiar şi în inima fetei celei mai sincere şi mai neprihănite. Ba, mai mult, am observat chiar că, deşi vorbise în faţa tatălui ei şi a celorlalţi, aşteptase totuşi să se îndepărteze fratele meu Geoffrey, ca să n-o mai poată auzi, căci nu dorea să meargă cu el să culeagă flori ;

şi am mai văzut că, în timp ce vorbea, şi-a aruncat privirea spre mine. În clipa aceea mi-am jurat să merg şi eu să culeg flori de măceş în acelaşi loc, miercuri după-amiază — da, chiar va trebui să chiulesc şi să las în voia soartei pe toţi bolnavii din Bungay. Mai mult, luasem hotărîrea că, dacă o voi găsi pe Lily singură, nu voi mai tărăgăna lucrurile, ci îi voi spune tot ce aveam pe inimă ; nu era o taină prea mare, căci deşi între noi nu fusese rostită încă nici o vorbă de iubire, fiecare cunoştea gîndurile cele mai ascunse ale celuilalt. Nu că aş fi fost grăbit să mă logodesc cu o fată, căci mai trebuia încă să-mi fac un rost în lume, dar mă temeam că dacă mai amînam pînă aş fi fost sigur de dragostea ei, fratele meu mi-o va lua înainte, şi Lily, silită şi de tatăl ei, ar putea să se învoiască, ceea ce n-ar face niciodată dacă ne juram credinţă.

Or, tocmai în după-amiaza aceea mi-a fost tare greu să vin la întîlnire, căci maestrul meu, medicul, fiind bolnav, m-a trimis să văd bolnavii în locul lui şi să le duc leacurile. În cele din urmă totuşi, cam după ceasurile patru, am fugit fără să-i mai cer voie. Luînd-o spre Norwich, am alergat o milă şi mai bine, pînă cînd am trecut de Manor House şi de turnul bisericii şi m-am apropiat de parcul din Ditchingham. Atunci mi-am domolit pasul, căci nu voiam să ajung înfierbîntat şi răvăşit, ci cît mai arătos, punîndu-mi pentru asta, încă de dimineaţă, hainele de sărbătoare. Pe cînd coboram deluşorul pe care-l străbate drumul de lîngă parc, am văzut un bărbat călare privind mai întîi de-a lungul cărării, care aici coteşte spre dreapta, apoi înapoi, de-a curmezişul izlazului parohiei, spre Vineyard Hills şi Waveney, şi pe urmă de-a lungul şoselei, ca şi cum n-ar fi ştiut în ce parte s-o apuce. Am văzut totul într-o clipă — deşi atunci mintea nu mi se mişca prea iute, fiind îndreptată spre alte lucruri, şi mai ales spre felul cum aveam să-mi înfăţişez dragostea — şi mi-am dat seama de îndată că omul nu era de prin părţile noastre.

Era foarte înalt şi arăta ca un nobil, fiind îmbrăcat în haine scumpe de catifea şi împodobit cu un colan de aur ce-i atîrna în jurul gîtului ; părea să aibă vreo patruzeci de ani. Dar chipul omului aceluia mi-a atras cel mai mult privirea, căci era teribil în clipa aceea. Avea o faţă lungă, îngustă şi brăzdată adînc ; ochii mari îi străluceau ca aurul în soare ; gura, mică şi frumos arcuită, avea un rînjet diabolic şi crud ;

fruntea-i înaltă — semn de deşteptăciune — era însemnată cu o cicatrice. Era destul de oacheş şi avea înfăţişarea oamenilor din sud, cu păr buclat şi negru, ca şi al meu, şi purta o bărbuţă ascuţită, de culoare castanie.

În vreme ce mintea mea înregistra aceste amănunte, paşii mă duseră în apropierea străinului, şi atunci mă zări şi el. Într-o clipă se schimbă la faţă, rînjetul îi dispăru şi deveni amabil şi plăcut la înfăţişare. Ridicîndu-şi pălăria cu multă curtenie, bîlbîi ceva într-o englezească stricată, din care tot ce am putut înţelege a fost cuvîntul Yarmouth, apoi dîndu-şi seama că nu pricepeam ce spune, înjură în gura mare, în cea mai curată castiliană, limba engleză şi pe toţi care o vorbeau.

— Dacă *señor* ar avea amabilitatea să se exprime în spaniolă — am zis eu, răspunzîndu-i în aceeaşi limbă — poate că mi-ar sta în putinţă să-l ajut.

— Ce ? Vorbeşti spaniola, tinere domn ? zise el tresărind. Şi totuşi nu eşti spaniol, cu toate că după chip ai putea să fii. *Caramba !* Dar asta-i tare ciudat ! şi urmă să mă cerceteze curios cu privirea.

— Se prea poate să fie ciudat, *sir* — răspunsei eu — numai că eu mă grăbesc. Rogu-te, deci, întreabă-mă şi lasă-mă să trec.

— Ah — zise el — cred că aş putea ghici pricina grabei dumitale. Am văzut adineauri o rochie albă jos, lîngă pîrîiaş — şi arătă cu capul spre parc. Primeşte sfatul unui om mai în vîrstă, tinere domn, şi fii prevăzător. Joacă-te cît vrei cu ele, dar nu le crede niciodată şi mai ales nu te căsători cu ele, căci altfel vei trăi doar cu dorinţa de a le ucide !

La auzul acestor vorbe am vrut să-mi văd de drum, dar străinul urmă :

— Iartă-mi vorbele, au fost spuse fără gînd rău, şi poate că vei ajunge odată să-ţi dai seama cît sînt de adevărate. Nu te voi mai reţine. Eşti atît de îndatoritor să-mi arăţi drumul spre Yarmouth, căci nu sînt sigur de el, deoarece am venit pe un alt drum, iar pămîntul vostru englez este atît de plin de copaci, încît nu poţi vedea nici la o milă depărtare !

Am făcut vreo zece paşi pe cărarea ce cobora la vale şi i-am arătat drumul pe care trebuia să meargă, pe lîngă biserica din Ditchingham. În răstimp am văzut că străinul mă cerceta cu luare-aminte ; şi, după cîte mi s-a părut, cu o teamă

interioară pe care se străduia să şi-o stăpînească şi nu izbutea. După ce-am ajuns la drum, şi-a ridicat din nou pălăria şi mi-a mulţumit adăugînd :

— Eşti atît de amabil să-mi spui numele dumitale, tinere domn ?

— Ce însemnătate poate avea numele meu pentru dumneata ? i-am răspuns cu oarecare grosolănie, căci omul acesta nu-mi plăcea. Nici dumneata nu mi l-ai spus.

— Nu, e drept, căci călătoresc cu un nume de împrumut. Poate că am întîlnit şi eu o doamnă prin aceste părţi — şi aici zîmbi în mod straniu. Doream numai să ştiu numele celui care mi-a făcut un serviciu, dar care se pare că nu este chiar atît de amabil pe cît mi-am închipuit.

Şi trase de frîiele calului.

— Nu mi-e ruşine cu numele meu — am zis. Pînă acum a fost un nume cinstit, şi dacă doreşti să ştii, mă cheamă Thomas Wingfield.

— Mi-am închipuit ! strigă el, şi pe dată chipul lui căpătă înfăţişarea unei fiare. Apoi, înainte de a-mi da răgazul să-mi viu în fire, sări jos de pe cal şi se opri la trei paşi de mine. Norocoasă zi ! Acum vom vedea cît de adevărate sînt profeţiile — zise el, trăgîndu-şi spada cu mîner de argint. Un nume în schimbul altui nume ; află, Thomas Wingfield, că te salută Juan de Garcia !

Oricît ar părea de ciudat, dar abia în clipa aceea îmi trecu prin minte, ca un fulger, tot ce auzisem în legătură cu străinul de neam spaniol a cărui sosire la Yarmouth tulburase atît de adînc pe tata şi pe mama. În orice altă împrejurare, mi-aş fi amintit mai curînd, dar în ziua aceea gîndurile îmi erau prea prinse de întîlnirea cu Lily şi de cele ce urma să-i spun, ca să mai lase loc şi la altceva.

„Ăsta trebuie să fie omul !“ mi-am zis eu, dar n-am mai avut timp să mai spun nimic. S-a repezit la mine cu sabia ridicată şi am văzut vîrful ascuţit fulgerînd spre mine ; m-am aruncat într-o parte, cu gîndul să fug, ceea ce nici n-ar fi fost prea ruşinos, fiind înarmat doar cu ciomagul. Dar oricît de repede am sărit, n-am izbutit să ocolesc lovitura. Era îndreptată spre inimă, şi mi-a străpuns mîneca braţului drept, intrîndu-mi în carne — doar atît. Ei bine, durerea loviturii mi-a alungat pe loc orice gînd de fugă şi, în locul lui, m-a năpădit o mînie cumplită : voiam să-l ucid pe omul care mă atacase astfel, mişeleşte. Aveam în mînă băţul gros de stejar pe care-l tăiasem de pe malul de la Hollow Hill, şi dacă ţineam să mă lupt, trebuia să mă slujesc de el cum puteam. E o armă care nu se poate măsura, ce-i drept, cu o spadă de Toledo aflată în mîna unui om care ştie s-o mînuiască bine, şi totuşi ciomagul are şi el calităţile lui, căci atunci cînd te vezi ameninţat de un ciomag, uiţi că ai în mînă o armă mult mai primejdioasă, şi te gîndeşti mai mult să-ţi aperi capul decît să-ţi străpungi adversarul.

Ei bine, chiar aşa s-a şi întîmplat, deşi nu pot spune exact cum anume. Spaniolul era un bun spadasin, şi dacă aş fi avut o armă ca a lui, fără îndoială că m-ar fi înfrînt, căci la vîrsta aceea nu mă pricepeam la mînuirea spadei, îndeletnicire aproape necunoscută în Anglia. Dar cînd a văzut ciomagul meu pe deasupra capului, a uitat ce ţine în mînă şi şi-a ridicat braţul ca să se apere. A primit lovitura pe dosul mîinii şi sabia i-a căzut în iarbă. Dar deşi l-am văzut dezarmat nu l-am cruţat, căci sîngele îmi fierbea în vine. A doua oară l-am lovit în gură, spărgîndu-i un dinte şi răsturnîndu-l pe spate. Atunci l-am prins de-un picior şi l-am pocnit fără milă, nu în cap, ci pe unde nimeream, căci, văzîndu-mă victorios, nu mai voiam să-l ucid pe omul acela, pe care-l credeam un nebun, deşi îmi pare rău că n-am făcut-o.

L-am snopit în bătaie, pînă cînd mi-am simţit braţele ostenite, şi atunci am început să-l izbesc cu piciorul. În tot acest timp se zvîrcolea ca un şarpe rănit şi înjura cumplit, cu toate că n-a scos un strigăt şi nici n-a cerut îndurare. În cele din urmă m-am oprit şi l-am privit — nu era, ce-i drept, o privelişte prea frumoasă, cu toate acele zgîrieturi şi răni, laolaltă cu noroiul drumului, datorită cărora ar fi fost greu să mai recunosc pe chipeşul cavaler întîlnit cu cîteva clipe mai înainte. Dar mai groaznică decît toate rănile era privirea din ochii săi fioroşi, pe cînd zăcea acolo, întins pe spate, în mijlocul cărării şi se holba în sus spre mine.

— Ei, prietene spaniol — am zis — ai primit o lecţie. Şi acum crezi că mă împiedică ceva să te tratez aşa cum te-ai fi purtat tu cu mine, deşi nu ţi-am făcut nici un rău ?

Şi am ridicat propria lui spadă, ţinîndu-i-o lîngă gît.

— Loveşte, cîine blestemat! răspunse el cu glasul sugrumat. Mai bine să mor decît să trăiesc să-mi amintesc de ruşinea asta.

— Nu, căci nu sînt un străin ucigaş, ca să omor un om lipsit de apărare. Ai să vii în faţa judecătorului, ca să dai socoteală singur. Călăul are o funie pentru cei de teapa ta.

— Atunci va trebui să mă tîrăşti pînă acolo — gemu el închizînd ochii ca într-un leşin, şi fără îndoială că era pe jumătate leşinat.

Dar în timp ce mă gîndeam ce să fac cu acel ticălos, am ridicat ochii şi, îndreptîndu-mi privirea printr-o spărtură a gardului, am zărit, printre stejarii de la Grubswell, la vreo trei sute şi ceva de paşi mai departe, fîlfîirea unei rochii albe pe care o cunoşteam prea bine, şi mi s-a părut că cea care o purta o pornise spre puntea ulucului de irigaţie, ca şi cum i s-ar fi urît să-l aştepte pe cel care nu mai venea.

Atunci mi-am zis că dacă zăboveam să-l tîrăsc pe netrebnic pînă în mijlocul satului, sau în alt loc sigur, nu-mi voi mai întîlni iubita în ziua aceea, şi nu ştiam cînd se va mai ivi un alt prilej. N-aş fi vrut să pierd întîlnirea cu Lily nici pentru a duce douăzeci de străini cu gînduri ucigaşe ca să-şi primească pedeapsa, cu atît mai mult cu cît cel de la picioarele mele primise o plată bună pentru purtarea sa. Fără îndoială, gîndeam eu, putea să aştepte puţin, pînă aveam să-mi sfîrşesc declaraţiile de dragoste, şi dacă nu va voi să aştepte, aş putea găsi un mijloc ca să-l silesc. La nici douăzeci de paşi de noi, am văzut calul său păscînd iarbă. M-am dus repede şi i-am dezlegat frîul, cu care l-am legat pe spaniol cît am putut mai bine de un copăcel de la marginea drumului.

— Acum ai să stai aici — i-am zis — pînă cînd mă voi întoarce să te iau.

Şi, zicînd acestea, am plecat.

Dar în timp ce porneam m-a cuprins o mare îndoială, şi mi-am amintit încă o dată de teama mamei şi de graba cu care plecase tata la Yarmouth ca să afle amănunte despre un spaniol. Iar astăzi, un spaniol se rătăcise prin Ditchingham, şi cînd auzise numele meu, se repezise ca un sălbatic să mă ucidă. Oare nu era acesta omul de care se temea mama? Şi făceam oare bine lăsîndu-l ca să mă duc să culeg flori cu iubita mea? În adîncul inimii mele ştiam că nu fac bine, dar

dorinţa era atît de puternică şi mă împingea cu atîta sete spre cea a cărei rochie albă flutura acum pe panta dinspre Park Hill, încît n-am luat în seamă acest gînd.

Bine ar fi fost pentru mine dac-aş fi ascultat de glasul prudenţei, şi bine pentru cei cîţiva care nu se născuseră încă. Căci atunci ei n-ar fi cunoscut moartea, şi nici eu pămîntul exilului, gustul sclaviei şi altarul sacrificiului.

CAPITOLUL IV

THOMAS ÎŞI MĂRTURISEŞTE IUBIREA

Deci, legîndu-l pe spaniol cît am putut de bine, cu braţele strînse, de copacul din spatele său, şi luîndu-i sabia, am început să alerg din răsputeri după Lily. Am ajuns-o tocmai la timp, căci după încă o clipă ar fi cotit pe drumul care duce spre ulucul de irigaţie şi-ar fi păşit peste punte, pe cărarea spre Park Hill, pînă la Conac.

Auzindu-mi paşii, s-a întors să mă întîmpine, sau mai bine zis să vadă cine fuge după ea. Stătea acolo, în lumina serii, cu o ramură de măceş înflorită în mînă, şi inima începu să-mi bată şi mai aprig văzînd-o. Niciodată nu-mi păruse atît de frumoasă ca acum, în rochia-i albă, cu o expresie de uimire pe jumătate adevărată, pe jumătate prefăcută pe chipu-i şi în ochii-i cenuşii, şi cu razele de soare jucîndu-i-se în părul castaniu care-i ieşea pe sub bonetă. Lily nu era o fată obişnuită de la ţară, cu obrajii bucălaţi şi cu frumuseţea izvorînd doar din sănătate şi tinereţe, ci o domniţă înaltă şi bine făcută, care ajunsese de timpuriu în deplinătatea graţiei şi a frumuseţii, ceea ce făcea ca, deşi aproape de aceeaşi vîrstă, să mă simt întotdeauna mai tînăr faţă de ea. De aceea, în dragostea mea pentru ea se amestecă şi o urmă de respect.

— Oh, tu eşti, Thomas! zise ea, înroşindu-se în timp ce vorbea. Credeam că n-ai să mai... Voiam să spun că mă duc acasă, pentru că se face tîrziu. Dar, spune, de ce alergi aşa,

şi ce ţi s-a întîmplat, Thomas, de-ţi sîngerează braţul ? Oh, şi ai o spadă în mînă !

— Mi s-a tăiat răsuflarea şi nu pot vorbi încă — i-am răspuns eu. Hai, vino înapoi pînă la tufele de măceşi şi-ţi voi spune.

— Nu, trebuie să mă întorc acasă. M-am plimbat printre copaci mai bine de un ceas, şi nu sînt decît prea puţine flori.

— N-am putut să vin mai devreme, Lily. Am fost reţinut, şi încă într-un chip ciudat. Dar am văzut şi flori în timp ce alergam.

— De fapt, nici nu mi-am închipuit c-ai să mai vii, Thomas — zise ea privind în jos — căci ai desigur alte lucruri mai bune de făcut decît să te duci să culegi flori ca o fată. Dar vreau să-ţi ascult povestea, dacă e scurtă, aşa că am să merg puţin cu tine.

Ne-am întors şi am pornit-o, unul lîngă altul, spre stejarii cei înalţi, cu crengile rotunjite, şi pînă cînd am ajuns acolo îi spusesem povestea cu spaniolul, cum a încercat să mă ucidă şi cum l-am doborît cu ciomagul. Lily ascultă cu multă luare-aminte şi suspină de teamă auzind cît de aproape am fost de moarte.

— Dar eşti rănit, Thomas — mă întrerupse ea. Uite, îţi curge tare sînge din braţ. E adîncă rana ?

— Nu m-am uitat să văd. N-am avut timp să mă uit.

— Scoate-ţi haina, Thomas, ca să-ţi leg rana. Nu, stai să ţi-o scot eu.

Şi astfel, deşi braţul începuse să mă doară serios, mi-am scos haina, mi-am suflecat cămaşa şi rana a ieşit la iveală — o tăietură adîncă în carnea braţului. Lily mi-a spălat-o cu apă din pîrîu şi a legat-o cu basmaua ei, murmurînd mereu vorbe de alinare. Spun drept că aş fi îndurat cu plăcere şi o rană mai mare, numai să mi-o poată îngriji ea. Şi iată că grija-i duioasă mi-a alungat îndoielile şi mi-a dat un curaj care altminteri mi-ar fi lipsit. La început, e adevărat, n-am putut să găsesc cuvintele nimerite, dar în timp ce-mi lega rana m-am aplecat şi i-am sărutat mîna atît de grijulie. S-a făcut roşie ca focul ce aprinde cerul în amurg, şi după ce valul de roşeaţă s-a pierdut în cele din urmă pe sub părul ei castaniu, a mai rămas încă pe mîna-i albă pe care-o sărutasem.

— De ce-ai făcut asta, Thomas ? întrebă ea cu glas şoptit.

Atunci am prins grai.

— Am făcut-o pentru că te iubesc, Lily, şi nu ştiam cum să-ţi mărturisesc dragostea. Te iubesc, draga mea, şi te-am iubit întotdeauna, şi întotdeauna te voi iubi.

— Eşti sigur de asta, Thomas ? întrebă ea din nou.

— Nu se află nimic pe lumea asta de care să fiu atît de sigur, Lily. Şi-aş dori să fiu tot atît de încredinţat că şi tu mă iubeşti la fel.

O clipă rămase tăcută, cu capul plecat aproape pînă în piept, apoi îl ridică şi ochii ei străluceau aşa cum nu-i mai văzusem niciodată.

— Te mai îndoieşti, Thomas ? întrebă ea.

Atunci i-am luat capul în mîini şi-am sărutat-o pe buze, şi amintirea acelui sărut m-a însoţit toată viaţa ; îl port în mine şi acum cînd, bătrîn şi ofilit, mă aflu la capătul vieţii. A fost cea mai mare bucurie care mi-a fost dată vreodată. Dar prea curînd, vai ! s-a sfîrşit acel prim sărut neprihănit al iubirii tinereşti — şi din nou am vorbit puţin cam fără rost.

— Atunci... şi tu mă iubeşti tot atît de mult ?

— Dacă te-ai îndoit mai înainte, te mai poţi îndoi *acum* ? răspunse ea cu blîndeţe. Dar, ascultă, Thomas. E bine să ne iubim, căci am fost născuţi pentru asta, şi nu ne putem împotrivi, chiar dacă am dori. Totuşi, deşi dragostea e dulce şi dată de Dumnezeu, ea nu înseamnă totul, căci trebuie să ne gîndim şi la datoria noastră. Oare ce va spune tata despre asta, Thomas ?

— Nu ştiu, Lily, dar cam bănuiesc. Am credinţa, iubito, că dorinţa lui e să-l iei pe fratele meu, Geoffrey, şi să nu ai nimic de-a face cu mine.

— Atunci, dorinţele lui nu sînt şi ale mele, Thomas. Şi, oricît de puternică ar fi datoria, niciodată nu va putea sili o femeie să se căsătorească cu cineva pe care nu-l vrea. O va putea face însă să renunţe la o căsătorie spre care inima o împinge... Şi poate că ar fi trebuit să fie destul de puternică pentru a mă împiedica să-ţi mărturisesc iubirea.

— Nu, Lily, iubirea e un lucru de seamă, şi chiar dacă nu va aduce nici un rod, noi am cîştigat-o pe vecie.

— Eşti prea tînăr ca să vorbeşti astfel, Thomas. Şi eu sînt tînără, ştiu, dar noi, femeile, ne maturizăm mai repede. Poate că toate acestea nu sînt decît o închipuire de băiat, care va trece o dată cu adolescenţa.

— Niciodată, Lily. Se spune că prima iubire este cea mai trainică. Iar ceea ce semănăm în tinereţe va înflori la maturitate. Ascultă, Lily, va trebui mai întîi să-mi croiesc un drum în viaţă, şi asta ar putea să ceară timp, aşa că îţi cer o făgăduială, deşi poate că dovedeşte din partea mea egoism. Îţi cer să ai încredere în mine şi, orice s-ar întîmpla, să nu te măriţi cu alt bărbat, decît dacă vei afla că am murit.

— Ce-mi ceri, Thomas, este într-adevăr doar o făgăduială, căci o dată cu timpul vin şi schimbările. Totuşi sînt atît de sigură de mine însămi, încît făgăduiesc, ba chiar ţi-o jur. De tine nu pot să fiu sigură, dar asta este soarta noastră, a femeilor, să riscăm totul pe o carte, şi dacă pierdem, s-a dus fericirea.

Şi am vorbit aşa, de una şi de alta, fără să-mi pot aminti ce ne-am mai spus, dar vorbele acestea pe care le-am aşternut pe hîrtie mi-au rămas pentru totdeauna în minte, poate datorită greutăţii lor, poate din pricina a tot ce s-a întîmplat în anii de mai tîrziu.

În cele din urmă mi-am dat seama că trebuie să plec, deşi eram trişti amîndoi la gîndul despărţirii. Aşa că am luat-o în braţe şi am sărutat-o, strîngînd-o atît de tare, încît cîteva picături de sînge din rana mea s-au scurs pe rochia-i albă. Dar în timp ce ne îmbrăţişam, am privit din întîmplare în sus, şi am văzut o privelişte care m-a înspăimîntat. Căci acolo, la nici cinci paşi de noi, stătea *squire* Bozard, tatăl iubitei mele, care se uita la noi şi nu se poate spune că zîmbea. Venise călare pe o potecă care ducea spre vad, şi văzînd o pereche pe sub stejari, a descălecat de pe cal ca să-i alunge, dar cînd s-a apropiat şi şi-a dat seama pe cine voise să alunge, a rămas împietrit pe loc. Lily şi cu mine ne-am îndepărtat încet unul de altul, cu ochii ţintă la el. Era un bărbat scund şi robust, cu o faţă roşie şi ochi cenuşii, aspri, care păreau acum să-i iasă din orbite de mînie. Cîteva clipe n-a putut scoate nici un cuvînt, dar cînd în sfîrşit a început, vorbele au prins să curgă destul de iute. Am uitat cuvintele pe care le-a rostit, dar ştiu că voia să afle ce treabă aveam cu fiică-sa. Am aşteptat pînă cînd i s-a tăiat răsuflarea, apoi i-am răspuns că Lily şi cu mine ne iubeam şi că ne juraseram credinţă.

— Aşa este, fiica mea ? întrebă el.

— Aşa este, tată — răspunse Lily cu îndrăzneală.

Atunci el începu să ne ocărască.

— Nesocotito — strigă plin de furie — vei fi biciuită şi închisă în odaia ta, doar cu pîine şi apă ! Cît despre tine, coşelule, află o dată pentru totdeauna, corcitură spaniolă, că îmi voi da fata unuia mai bun ca tine. Cum îndrăzneşti să vii şi să te giugiuleşti cu ea, cînd ştii că nu eşti decît o cutie goală de pilule, care n-ai nici măcar doi bani de argint să-ţi zornăie în buzunar ! Du-te şi fă-ţi o avere şi un nume înainte de a îndrăzni să priveşti la o fată ca ea !

— Asta este şi dorinţa mea, şi să ştiţi că mi-o voi îndeplini, domnule — am răspuns eu.

— Aşa, ucenic de spiţer, ai să-ţi faci un nume şi avere zici ? Ei bine, cu mult înainte de a izbuti, fata va fi măritată cu cineva care le are pe amîndouă şi care nu-ţi este necunoscut. Fiica mea, spune-i acum că între voi totul s-a terminat.

— Nu pot spune asta, tată — replică ea, frămîntîndu-şi rochia cu mîinile. Dacă voia ta este să nu mă mărit cu Thomas, datoria mea e limpede şi n-o voi putea călca mărităndu-mă cu el. Dar, tot aşa, nici o datorie nu mă va putea sili să mă mărit cu cine nu vreau. Cît timp Thomas trăieşte, sînt a lui prin jurămînt şi a nimănui altuia.

— Dar ştiu că eşti îndrăzneaţă, obraznico ! zise tatăl ei. Ascultă aici : ori te vei mărita cum şi cu cine vreau eu, ori te vei duce să-ţi cîştigi singură viaţa. Te-am crescut ca să mă înfrunţi astfel, fiică nerecunoscătoare ? Şi acum — şi se întoarse spre mine — deschide-ţi bine ochii, cutie de pilule ! Am să te învăţ eu să vii şi să săruţi fetele oamenilor cinstiţi, fără să le ceri voie !

Şi, cu o înjurătură, se repezi spre mine cu bastonul ridicat, să mă snopească în bătaie.

Atunci, pentru a doua oară în ziua aceea, sîngele meu iute începu să fiarbă şi, apucînd spada spaniolului, care zăcea aruncată în iarbă lîngă mine, am îndreptat-o spre el. Jocul era acum schimbat : eu, care mă luptasem cu o bîtă împotriva spadei, trebuia să lupt acum cu spada împotriva bîtei. Şi dacă Lily, cu un ţipăt de spaimă, nu m-ar fi izbit repede peste mînă, făcînd ca vîrful spadei să treacă peste umărul lui, cred că în clipa aceea l-aş fi străpuns pe tatăl ei, şi mi-aş fi sfîrşit zilele de timpuriu, cu un laţ în jurul gîtului.

— Eşti nebun? strigă ea. Crezi că mă vei cîştiga ucigîndu-mi tatăl? Aruncă spada, Thomas!

— Nu ştiu dacă am prea multe şanse să te cîştig — i-am răspuns cu aprindere — dar îţi spun că nici de dragul tuturor fetelor din lume nu voi suferi să fiu bătut cu ciomagul ca un argat.

— Şi nu te osîndesc, băiete — zise tatăl ei cu glas ceva mai blînd. Văd că ai curaj, şi asta s-ar putea să-ţi slujească la nevoie. Recunosc că n-a fost demn din partea mea să te numesc „cutie de pilule" cînd m-a cuprins furia. Totuşi, după cum am spus, fata nu este pentru tine, aşa că pleacă şi uit-o cum poţi mai bine. Iar dacă ţii la viaţă, nu-mi da prilejul să vă mai găsesc sărutîndu-vă altă dată. Iar mîine am să am o vorbă cu tatăl tău în această privinţă.

— Am să plec dacă trebuie — am răspuns — dar, domnule, tot mai nădăjduiesc să ajung s-o iau pe fiica dumneavoastră de nevastă. Lily, rămîi cu bine pînă va trece furtuna.

— Rămîi cu bine, Thomas — zise ea plîngînd. Nu mă uita, iar eu n-am să uit niciodată jurămîntul pe care l-am făcut.

Apoi, trasă de braţ de tatăl ei, se îndepărtă.

Am plecat şi eu — trist, dar nu cu totul nemulţumit. Acum ştiam că dacă îmi atrăsesem mînia tatălui, cîştigasem însă dragostea statornică a fiicei, iar dragostea durează mai mult decît mînia, şi mai curînd sau mai tîrziu va triumfa. După ce m-am îndepărtat puţin, mi-am amintit de spaniol, de care uitasem cu desăvîrşire în tot acest răstimp, frămîntat de iubire şi înfruntare. M-am întors să-l caut; voiam să-l tîrăsc pînă la stîlpii din mijlocul satului, lucru pe care l-aş fi făcut bucuros, căci mi-ar fi plăcut să găsesc pe cineva asupra căruia să-mi descarc mînia. Dar cînd am ajuns lîngă copacul unde îl lăsasem, am înţeles că soarta îl slobozise prin mijlocirea unui nebun, căci nu mai era nici un spaniol acolo, ci doar nebunul satului, pe nume Billy Minns, care stătea privind cînd la copacul de care fusese legat străinul, cînd la un ban de argint pe care-l avea în mînă.

— Unde-i omul care era legat aici, Billy? l-am întrebat.

— Nu ştiu, domnu' Thomas — a răspuns el în dialectul din Norfolk, pe care nu-l voi reproduce aici. Aş zice c-a

ajuns departe pe drumul pe care a apucat, măsurînd după iuţeala cu care a şters-o de îndată ce l-am suit pe cal.

— L-ai suit pe cal, neghiobule? Cam cît timp e de atunci?

— Cît timp? Nu ştiu, ar putea să fie o oră, ar putea să fie şi două. Nu pot să-mi dau bine seama, căci timpul îşi ţine singur socoteala, fără ajutorul meu. Mamă-Doamne, cum a mai întins-o în galop, înfigînd pintenii ăia lungi drept în coastele calului. Şi nu-i de mirare, sărmanul, că se smintise, de nu mai putea nici să vorbească, doar să behăie ca o oaie, că fusese atacat de hoţi la drumul mare şi ziua în amiaza mare. Dar Billy i-a tăiat legăturile, a prins calul şi l-a suit în şa, şi, iaca, a primit banul ăsta de argint pentru fapta lui bună. Doamne, da' bucuros mai era că scapă! Cum mai gonea cu calul!

— Eşti mai smintit chiar decît mi-aş fi putut închipui, Billy Minns — am zis eu furios. Omul ăsta a vrut să mă omoare, dar eu l-am doborît şi l-am legat, şi acum tu l-ai lăsat să scape.

— Zici c-a vrut să te ucidă, domnu' Thomas, şi că l-ai doborît şi l-ai legat! Atunci de ce n-ai stat să-l păzeşti pînă veneam eu, şi l-am fi tras amîndoi pînă în mijlocul satului! Ce m-aş mai fi veselit! Îmi spui că sînt smintit, dar dacă ai găsi un om plin de sînge legat de un copac, ameţit şi fără să mai poată fi în stare să vorbească, nu l-ai slobozi? Ei bine, a şters-o, şi doar atîta a rămas de la el — şi aruncă banul în sus.

Mi-am dat seama că în vorbele lui Billy era mult temei, căci greşeala fusese a mea, aşa că m-am întors fără să mai spun nimic, dar nu direct spre casă, căci voiam să mai cuget puţin la tot ce se întîmplase între mine şi Lily, apoi cu tatăl ei, aşa că am luat-o de-a lungul drumului care taie de-a curmezişul creasta Vineyard Hills. Dealurile acestea sînt năpădite de tufişuri, printre care, ici şi colo, răsar stejari falnici, pînă la vreo două sute de paşi de casa noastră, unde stau acum şi scriu, iar tufişurile sînt tăiate de cărări făcute de mama mea, căreia îi plăcea să se plimbe pe acolo. Una din aceste poteci trece pe la poalele dealului, chiar pe malul rîului Waveney, iar alta pe la o sută de picioare şi mai bine deasupra, aproape de creastă, sau, ca să fiu mai limpede, am

să vă spun că nu este de fapt decît o singură cărare, în forma unui ou culcat, capetele curbate arătînd cum se încovoaie cărarea pe coasta dealului.

Am ajuns la capătul cărării, în partea cea mai îndepărtată de casă, şi am coborît apoi pe poteca ce însoţeşte malul rîului, avînd apa pe o parte şi tufişurile pe cealaltă. Şi cum rătăceam cu ochii aţintiţi în pămînt, adîncit în gînduri şi amintindu-mi cînd de bucuria iubirii împărtăşite, cînd de durerea despărţirii noastre şi de mînia tatălui ei, am zărit în iarbă ceva alb şi l-am împins la o parte cu vîrful spadei spaniolului, fără să-i dau atenţie. Totuşi, forma şi lucrătura mi-au rămas în minte, şi după ce mă depărtasem cu vreo trei sute de paşi şi mă apropiam de casă, imaginea lui îmi reveni, aşa cum zăcea în iarbă, moale şi alb înţelegînd că era ceva familiar. Şi pe dată gîndul mi s-a îndreptat spre spada spaniolului cu care-l împinsesem într-o parte, iar de la spadă la omul care o purtase. Ce treabă îl adusese pe aceste meleaguri ? Vreo ticăloşie, desigur. Dar de ce păruse să-i fie teamă de mine şi se aruncase asupra mea cînd mi-a auzit numele ?

M-am oprit cu ochii în pămînt, şi privirea mi-a căzut pe nişte urme de paşi întipărite în nisipul umed al cărării. Una dintre ele era a mamei mele. Aş fi putut s-o recunosc dintr-o mie, căci nici o altă femeie de prin părţile acestea nu avea un picior atît de gingaş. Aproape de ea, ca şi cum ar fi urmărit-o, se vedea o alta, care mai întîi mi s-a părut că fusese făcută tot de o femeie, atît de îngustă era. Dar îndată mi-am dat seama că era prea lungă şi, mai mult, că gheata care o făcuse arăta cu totul altfel decît cele pe care le cunoşteam, fiind scobită tare la căpută şi foarte ascuţită la vîrf. Apoi, dintr-o dată, mi-a fulgerat prin minte că spaniolul purta astfel de ghete, căci mă izbise forma lor în timp ce stătusem de vorbă, şi că picioarele acestea le urmăriseră pe cele ale mamei păşind pe urmele ei, în unele locuri călcînd chiar peste ale ei şi ştergîndu-le. Şi deodată am înţeles ce fusese lucrul acela alb pe care-l aruncasem într-o parte cu vîrful spadei. Era *mantilla* mamei, pe care o ştiam bine, şi dacă n-o recunoscusem din prima clipă era pentru că întotdeauna o văzusem doar pe capul ei, aşezată cu grijă. Într-o clipă m-am trezit la realitate şi, în acelaşi timp, m-a cuprins o spaimă ascuţită şi îngrozitoare. De ce o urmărise străinul pe mama, şi de ce zăcea *mantilla* ei astfel pe pămînt ?

M-am întors şi am luat-o la goană spre locul unde văzusem dantela. Tot drumul, urmele de paşi mergeau înaintea mea. Am ajuns în locul acela. Da, era *mantilla* ei, şi fusese sfişiată de o mînă brutală ; dar unde era mama ?

Cu inima bătîndu-mi, m-am aplecat încă o dată să descifrez urmele de paşi. Aici ele se amestecau, ca şi cum cei doi stătuseră alături, mişcîndu-se cînd într-o parte, cînd într-alta, ca într-o luptă. Am privit pe cărare în sus, dar nu se mai vedea nici una. Apoi m-am uitat în jur, căutînd ca un copoi, mai întîi spre rîu, apoi pe mal în sus. Şi le-am zărit din nou, făcute de picioare care fugeau şi de picioare care urmăreau. Urcau pe mal în sus, vreo cincizeci de paşi şi mai bine, cînd pierdute prin iarbă, cînd uşor de văzut în nisip şi pe pămînt, pînă lîngă trunchiul unui stejar bătrîn, unde se amestecau din nou, căci aici urmăritorul o ajunsese din urmă pe cea pe care o urmărise.

Disperat, şi totuşi ca prin vis, căci acum bănuiam totul şi simţeam că-mi pierd minţile de teamă, am căutat într-o parte şi în alta, pînă am găsit din nou urmele de paşi, dar numai ale spaniolului. Erau adînc întipărite, ca ale unui om ce purta o povară grea. Le-am urmărit — mai întîi coborau dealul spre rîu, apoi o luau spre un loc unde creştea un tufăriş des. În desişul acela, ramurile abia înfrunzite erau plecate în jos, ca şi cum ar fi ascuns ceva dedesubt. Le-am smucit într-o parte, şi acolo, lucind albă în amurgul tot mai întunecat, am văzut faţa moartă a mamei.

CAPITOLUL V

THOMAS FACE UN JURĂMÎNT

Cîteva clipe am rămas împietrit de groază, privind fix în jos spre faţa moartă a iubitei mele măicuţe. Apoi m-am aplecat s-o ridic şi am văzut că fusese străpunsă, drept în piept, cu spada pe care o ţineam în mînă.

Acum înţelegeam. Era fapta străinului, a spaniolului pe care-l întîlnisem în timp ce se îndepărta în grabă de locul unde o ucisese pe mama. Ticăloşia inimii sale sau vreun alt motiv ascuns îl împinsese să mă ucidă şi pe mine, cînd aflase că eram fiul ei. Şi-l avusesem pe acest diavol în puterea mea, dar ca să-mi pot întîlni iubita îl lăsasem să scape de răzbunare — eu care, de-aş fi cunoscut adevărul, m-aş fi purtat cu el aşa cum aveam să văd mai tîrziu că se poartă preoţii din Anahuac cu cei aduşi jertfă zeilor. Cînd am înţeles, am vărsat lacrimi de jale, de furie şi ruşine. Apoi m-am întors şi am luat-o la fugă spre casă ca un nebun.

În faţa uşii m-am întîlnit cu tata şi cu fratele meu Geoffrey, care veneau călări de la Bungay, şi ceea ce au citit pe chipul meu i-a făcut să mă întrebe într-un glas :

— Ce nenorocire s-a întîmplat ?

Am privit de trei ori la tata înainte de a putea vorbi, căci îmi era teamă ca nu cumva lovitura să-l ucidă. Dar trebuia să vorbesc totuşi, deşi am preferat să mă adresez fratelui meu Geoffrey.

— Mama noastră zace ucisă acolo, pe Vineyard Hills. Un spaniol a omorît-o, un spaniol pe nume Juan de Garcia.

Cînd tata a auzit aceste vorbe, chipul i s-a golit de orice urmă de sînge, de parcă inima i s-ar fi oprit în loc, şi un geamăt înăbuşit i-a ţîşnit din gura deschisă. Apoi şi-a pus mîna pe oblîncul şeii şi, ridicîndu-şi faţa lividă, m-a întrebat :

— Unde-i spaniolul ? L-ai ucis ?

— Nu, tată. L-am întîlnit în Grubswell, şi cînd a aflat numele meu a vrut să mă omoare. Dar m-am bătut cu ciomagul împotriva lui şi l-am snopit în bătaie, luîndu-i această spadă.

— Da, şi-apoi ?

— Şi-apoi l-am lăsat să plece, căci nu ştiam nimic despre fapta pe care o săvîrşise, nu ştiam că o ucisese pe mama. Mai tîrziu am să-ţi spun totul.

— L-ai lăsat să plece, fiule ? L-ai lăsat să plece pe Juan de Garcia ? Atunci, Thomas, fie ca blestemul Domnului să cadă asupra ta, pînă-l vei găsi şi vei sfîrşi ceea ce ai început astăzi.

— Nu mă blestema, tată, căci propria mea conştiinţă mă blesteamă. Întoarceţi-vă mai bine caii şi galopaţi spre Yarmouth, căci acolo se află vasul lui şi într-acolo a plecat acum două ceasuri. Poate că-l mai puteţi prinde înainte de a porni în larg.

Fără alte vorbe, tatăl, şi fratele meu şi-au întors caii şi-au pornit în plin galop prin întunericul nopţii care se lăsase.

Au călărit atît de repede, încît, avînd şi cai buni, au ajuns la porţile oraşului Yarmouth doar în ceva mai mult de o oră şi jumătate, ceea ce înseamnă o mare iuţeală. Dar pasărea zburase. I-au dat de urme pe chei, şi au aflat că se îmbarcase cu puţin timp înainte într-o barcă ce-l aşteptase, urcîndu-se pe vasul său care se mai afla ancorat la Roads, dar aproape cu toate pînzele întinse. Vasul pornise imediat şi acum se pierduse în noapte. Atunci tata a pus să se dea de ştire că va plăti o recompensă de două sute de monede de aur oricărui vas care-l va prinde pe spaniol, şi două vase au pornit în căutare, dar nu l-au mai găsit, căci pînă dimineaţa se îndepărtase mult pe drumurile mării.

De îndată ce ei porniseră în galop, am strîns rîndaşii şi pe ceilalţi servitori şi le-am spus ce se întîmplase. Apoi am luat cu noi felinare, căci se întunecase de-a binelea, şi ne-am dus spre tufişul cel des unde zăcea moartă măicuţa mea. M-am apropiat primul, căci oamenii erau înfricoşaţi, ca şi mine, de altfel, deşi nu ştiam de ce mi-ar putea fi teamă de cea care mă iubise atît de mult şi care zăcea acum moartă. Cu toate astea, atunci cînd m-am apropiat de locul acela şi am văzut doi ochi lucind înspre mine, însoţiţi de foşnetul ramurilor, ca şi cum cineva ar fi călcat pe ele, am fost pe punctul să cad jos de frică, deşi ştiam prea bine că nu putea fi decît o vulpe sau vreun cîine care dădea tîrcoale acestui loc al morţii.

Totuşi m-am apropiat, strigînd către ceilalţi să mă urmeze, şi pînă la urmă am aşezat trupul mamei pe o uşă pe care o scoseserăm din balamale, aducînd-o pentru ultima dată acasă. Pentru mine, cărarea aceea este şi acum un loc bîntuit de vedenii. Sînt şaptezeci de ani şi mai bine de cînd mama a murit de mîna vărului ei, Juan de Garcia, şi oricît sînt de bătrîn şi de tare faţă de astfel de întîmplări, nu-mi place să mă plimb singur pe cărarea aceea după căderea nopţii.

Că închipuirea noastră ne joacă feste ciudate este un lucru neîndoielnic, şi totuşi acum un an, într-o seară de noiembrie, ducîndu-mă să pun o capcană pentru sitari, am trecut din întîmplare pe lîngă stejarul cel bătrîn, şi aş fi putut jura că am revăzut totul din nou. M-am văzut flăcău, cu braţul

rănit şi legat de Lily cu batista, coborînd încet coasta dealului, în timp ce în urma mea, ducînd povara, veneau cei patru servitori. Auzeam murmurul rîului şi vîntul care acum şaptezeci de ani şoptea printre trestii. Vedeam cerul înnorat, ici-colo cu cîte un punct senin, şi lumina firavă licărind pe povara albă de pe uşă şi pe pata roşie de pe pieptul ei. Da, şi mă auzeam vorbind în timp ce deschideam drumul cu felinarul în mînă, spunîndu-le oamenilor să ocolească spre dreapta o fîşie de pămînt mai povîrnită, şi mi se părea straniu să-mi aud glasul, aşa cum suna în tinereţe. Ştiu, n-a fost decît o închipuire, şi totuşi sîntem atît de mult sclavii temerilor care ne bîntuie închipuirea, încît gîndul la cei morţi mă face, pe mine, care aproape mă număr printre ei, să nu mă simt în apele mele cînd trec noaptea pe cărarea aceea.

În cele din urmă am ajuns acasă cu povara, şi femeile au luat-o plîngînd pe mama şi s-au apucat să împlinească cele cuvenite. Şi acum trebuia nu numai să mă lupt cu propria-mi durere, ci să mă străduiesc s-o alin pe cea a sorei mele Mary, care-mi era teamă să nu-şi piardă minţile de durere şi de groază. Plînse pînă căzu într-un fel de toropeală, şi atunci m-am dus şi am început să pun întrebări oamenilor care stăteau în bucătărie în jurul focului, căci nimeni nu se gîndea să se culce în noaptea aceea. De la ei am aflat că un străin chipeş fusese văzut plimbîndu-se pe drumul spre biserică cu o oră şi mai bine înainte de a-l întîlni eu pe spaniol, şi că-şi legase calul printre nişte tufe de răchită şi mărăcini în vîrful dealului, unde stătuse uitîndu-se nehotărît în jur, pînă cînd mama ieşise afară. Atunci străinul a coborît şi a urmărit-o. Mi s-a spus apoi că unul dintre oamenii care lucrau în grădină, aflat la mai puţin de trei sute de paşi de locul unde fusese săvîrşită nelegiuirea, a auzit ţipete, dar şi-a văzut mai departe de treabă, gîndind că nu putea fi decît zbenguiala vreunor tineri îndrăgostiţi din Bungay, care se fugăreau prin pădure, cum obişnuiesc să facă şi azi. În ziua aceea mi-am zis că această regiune din Ditchingham era o adevărată pepinieră de nătărăi, dintre care primul şi cel mai mare eram eu, gînd ce mi-a mai venit şi după aceea, în alte împrejurări.

Încet-încet a sosit dimineaţa şi, o dată cu ea, s-a întors şi tata cu fratele meu de la Yarmouth, pe nişte cai închiriaţi, căci ai lor fuseseră sleiţi de oboseală. După-amiaza au mai sosit veşti, cum că vasele care porniseră pe mare pe urmele

spaniolului fuseseră mînate înapoi de vînt, fără să fi zărit nici urmă de el.

Apoi am povestit întreaga întîmplare a întîlnirii mele cu ucigaşul mamei, fără să ascund nimic, şi a trebuit să îndur mînia cumplită a tatii pentru că, ştiind-o pe mama înspăimîntată de un spaniol, lăsasem ca raţiunea să-mi fie întunecată de dorinţa de a sta lîngă iubita mea. Nici în faţa fratelui meu Geoffrey nu m-am simţit prea bine, pornit cum era împotriva mea după ce aflase că străduinţele mele pe lîngă fata pe care şi el o dorea nu fuseseră zadarnice. Dar nu mi-a spus nimic despre asta. Şi ca paharul să fie plin, *squire* Bozard, care veni cu mulţi alţi vecini s-o vadă pe mama şi să deplîngă pierderea suferită, îi spuse tatălui meu că nu priveşte cu ochi buni curtea pe care i-o fac fiicei sale împotriva voinţei lui, şi că dacă nu voi conteni, vechea lor prietenie se va găsi zdruncinată. Eram lovit astfel din toate părţile: de durere pentru moartea mamei, pe care o iubisem din toată inima, de dor pentru iubita pe care n-o puteam vedea, de mustrările pe care mi le făceam pentru că-l lăsasem pe spaniol să fugă cînd îl avusesem în puterea mea, şi de mînia tatălui şi a fratelui meu. Într-adevăr, zilele acelea au fost atît de întunecate şi de amare — căci eram la vîrsta cînd simţi cu o deosebită putere ruşinea şi durerea — încît doream să fiu mort alături de mama. O singură alinare am avut, un mesaj de la Lily, primit printr-o slujitoare de încredere, prin care-mi trimitea dragostea ei şi mă ruga să nu-mi pierd curajul.

În cele din urmă sosi ziua înmormîntării, şi mama, îmbrăcată într-o rochie albă, fu coborîtă în mormîntul ei din curtea bisericii din Ditchingham, unde curînd după aceea avea să fie aşezat şi tatăl meu, foarte aproape de efigiile de alamă care arată locurile în care-şi dorm somnul de veci strămoşii lui Lily, soţia lui şi mulţi dintre copiii lor. A fost cea mai tristă dintre înmormîntări, căci durerea adîncă a tatălui meu îl făcea să izbucnească mereu în suspine, iar soră-mea Mary îşi pierdea într-una cunoştinţa în braţele mele. Puţini ochi erau uscaţi, căci mama, deşi străină prin naştere, fusese foarte iubită datorită blîndeţii şi bunătăţii sale.

Dar iată că totul se sfîrşi, şi nobila doamnă spaniolă şi soţie engleză fu lăsată să-şi doarmă somnul de veci lîngă vechea bisericuţă, unde se va odihni şi atunci cînd povestea

ei tragică şi însuşi numele ei vor fi de mult uitate de oameni. Şi aceasta pare că se va întîmpla curînd, căci eu sînt ultimul Wingfield în viaţă prin aceste meleaguri, deşi soră-mea Mary a avut urmaşi, dar purtînd alt nume, cărora le vor reveni pămînturile şi bunurile mele, în afară de cîteva daruri pentru săracii din Bungay şi din Ditchingham.

Cînd totul s-a terminat, ne-am întors acasă ; tata s-a oprit în odaia din faţă, aproape pierdut de durere, avîndu-l lîngă el pe fratele meu. Şi din nou începu să mă ocărască, spunîndu-mi vorbe usturătoare pentru că-l lăsasem să plece pe ucigaş, cînd Dumnezeu mi-l dăduse pe mînă.

— Uiţi, tată — vorbi cu batjocură în glas Geoffrey — că Thomas e îndrăgostit de-o fată, şi însemna mai mult pentru el să-şi ţină în braţe iubita, decît să-l păstreze la loc sigur pe ucigaşul mamei. Numai că astfel se pare că a ucis două păsări cu o singură piatră, şi anume l-a lăsat pe diavolul spaniol să scape, cînd ştia că mama se temea de venirea unui spaniol, şi a pricinuit vrajbă între noi şi *squire* Bozard, bunul nostru vecin, care iată că nu vede cu ochi buni simţămintele curtenitorului meu frate pentru Lily.

— Aşa este — zise tata. Thomas, sîngele mamei tale îţi pătează mîinile.

Am ascultat ce-am ascultat, apoi n-am mai putut răbda o învinuire atît de nedreaptă.

— Nu-i adevărat — am grăit — şi o spun chiar şi tatălui meu. Omul o ucisese pe mama înainte de a-l fi întîlnit, iar acum se întorcea călare spre vasul său din Yarmouth şi rătăcise drumul ; atunci cum se poate ca sîngele mamei să-mi păteze mîinile ? Cît despre simţămintele mele faţă de Lily Bozard, asta-i treaba mea, frate, şi nu a ta, deşi poate că ţi-ar fi plăcut mai mult să fi fost a ta şi nu a mea. De ce, tată, nu mi-ai spus niciodată nimic despre spaniol ? Am auzit cîteva vorbe răzleţe doar, şi m-am gîndit prea puţin la ele, avînd mintea îndreptată spre alte lucruri. Şi acum, lăsaţi-mă să spun şi eu ceva. Ai aruncat asupra mea blestemul lui Dumnezeu, tată, pînă cînd îl voi găsi pe ucigaş şi voi sfîrşi ce-am început. Aşa să fie ! Fie ca blestemul lui Dumnezeu să atîrne asupra mea pînă cînd am să-l găsesc pe spaniol. Sînt tînăr, dar am sîngele iute şi sînt puternic, aşa că o să plec cît de curînd spre Spania, să-l caut acolo pînă-l voi doborî sau îl voi afla mort. Dacă vrei să-mi dai bani ca să mă ajuţi

să-l găsesc, bine, dacă nu, mă duc şi aşa. Jur în faţa lui Dumnezeu şi pe sufletul mamei mele că nu voi avea odihnă şi nici tihnă pînă cînd nu voi fi răzbunat, chiar cu spada care a ucis-o, sîngele ei, luînd viaţa ucigaşului sau aflînd că e mort. Iar dacă mă voi lăsa îndepărtat, prin orice ar fi, de ţelul acestui jurămînt, atunci să mă ajungă un sfîrşit mai cumplit decît al ei, sufletul să-mi fie izgonit pe veci din ceruri şi numele-mi să fie o veşnică ruşine pe pămînt !

Astfel am jurat în mînia şi durerea mea, ridicînd mîna spre cer, pe care l-am chemat să-mi fie martor la legămînt.

Tata mă privi pătrunzător.

— Dacă acesta ţi-e gîndul, Thomas, fiule, nu vei duce lipsă de bani. M-aş fi dus eu însumi, căci sîngele trebuie spălat cu sînge, dar am sănătatea prea şubrezită ; şi-apoi sînt cunoscut în Spania, iar Sfîntul Oficiu abia aşteaptă să pună mîna pe mine. Du-te, dar, şi binecuvîntarea mea să te însoţească. E drept să te duci, căci prin nesocotinţa ta ne-a scăpat duşmanul.

— Da, e drept să se ducă — zise şi Geoffrey.

— Spui asta pentru că vrei să scapi de mine, Geoffrey — i-am răspuns eu cu aprindere. Şi vrei să scapi de mine pentru că doreşti să-mi iei locul alături de o anumită fată. Urmează-ţi firea şi vrerea, dar dacă-l înşeli pe un om atunci cînd e departe, n-o să te alegi cu nimic bun din asta.

— Fata este a aceluia care o poate cîştiga — zise el.

— Inima fetei a şi fost cîştigată, Geoffrey. Da, e drept că o poţi cumpăra de la tatăl ei, dar nu-i vei putea cîştiga niciodată inima, şi dacă inima ei e a altuia, nu prea văd ce ţi-ar mai rămîne ţie.

— Potoliţi-vă ! Acum nu e vreme pentru astfel de vorbe despre dragoste şi fete — zise tata. Ascultaţi, am să vă spun povestea ucigaşului spaniol şi a mamei voastre. Pînă acum nu v-am vorbit niciodată despre trecut, dar acum trebuie să aflaţi. Să ştiţi, dar, că, pe cînd eram flăcău, am plecat şi eu în Spania, din porunca tatălui meu. Mă duceam la o mănăstire din Sevilla, dar cum nu mă atrăgea viaţa de călugăr, cu obişnuinţele ei, am fugit din mănăstire. Un an şi mai bine mi-am cîştigat traiul cum am putut, căci mă temeam să mă întorc în Anglia ca un fiu nesupus. Am izbutit să trăiesc, ba chiar nu prea rău, cînd într-un fel, cînd în altul, şi, deşi mi-e ruşine s-o spun, să ştiţi că mai mult datorită jocurilor de

noroc, la care cîştigam mereu. Şi aşa s-a făcut că într-o noapte l-am întîlnit pe spaniol, pe Juan de Garcia — căci în grabă, şi fiind încredinţat că te va străpunge cu spada, ţi-a spus numele lui adevărat. Avea de pe atunci o faimă rea, deşi era doar un flăcău. Era un tînăr bine făcut, de viţă bună şi cu purtări alese. Cîştigînd, dar, la zaruri împotriva mea, şi fiind în toane bune, m-a poftit în casa mătuşii sale, văduva unui unchi al său, o doamnă din Sevilla. Mătuşa avea o fiică, şi aceasta era mama voastră. Iar mama voastră, Luisa de Garcia, era logodită cu vărul ei, Juan de Garcia, dar nu din vrerea ei, căci înţelegerea fusese încheiată pe cînd ea avea doar opt ani. Asemenea înţelegeri sînt însă acolo mai greu de călcat decît în ţara noastră, fiind socotite întru totul ca o căsătorie, neîmplinită doar în fapt. Dar femeile astfel legate nu poartă în inima lor nici urmă din iubirea unei soţii, şi la fel se petreceau lucrurile şi cu mama voastră. Ca să spun drept, îl ura chiar şi, în acelaşi timp, se temea de vărul ei Juan, deşi cred că el o iubea mai mult ca orice pe lume, fapt care a ajutat-o să-i smulgă făgăduiala că nu vor face nunta pînă cînd ea nu va împlini douăzeci de ani. Dar cu cît se purta mai rece faţă de el, cu atît mai tare se înflăcăra el de dorinţa de a o cîştiga — pe ea cît şi averea ei, care nu era de nesocotit — fiind, ca toţi spaniolii, pătimaş, şi, ca cei mai mulţi jucători şi tineri destrăbălaţi, aflîndu-se într-o mare nevoie de bani. Ca să fiu scurt, din prima clipă în care mama voastră şi cu mine ne-am văzut, am ştiut că ne iubim, şi singura noastră dorinţă era de a ne întîlni cît mai des, dorinţă nu prea greu de împlinit, căci maică-sa se temea şi-l ura şi ea pe Juan de Garcia, nepotul ei prin căsătorie, năzuind din tot sufletul să o vadă pe fiica ei scăpată de el. Mi-am mărturisit dragostea şi am plănuit amîndoi să fugim în Anglia. Dar toate acestea n-au rămas o taină pentru Juan, care avea spioni în casă şi era gelos şi răzbunător cum numai un spaniol poate să fie. Mai întîi a încercat să scape de mine provocîndu-mă la duel, dar am fost despărţiţi înainte de a putea să ne tragem spadele din teacă. Apoi a tocmit nişte ucigaşi să mă trimită pe lumea cealaltă în timp ce mergeam noaptea pe străzi, dar cum purtam o cămaşă de zale pe sub jiletcă, pumnalele lor s-au frînt în ea, şi în loc să fiu eu cel ucis, am omorît eu pe unul dintre ei. Cu toate că şi-a văzut de două ori planurile dejucate, de Garcia nu s-a dat totuşi bătut. Duelul şi crima

eşuaseră, dar rămînea un alt mijloc, mai sigur. Nu ştiu cum, dar aflase cîte ceva din povestea vieţii mele şi despre fuga mea din mănăstire. Nu-i rămînea deci decît să mă denunţe Sfîntului Oficiu ca pe un renegat şi necredincios, ceea ce a şi făcut într-o noapte, şi anume în noaptea din ajunul zilei cînd trebuia să fugim. Mă aflam cu mama voastră şi cu bătrîna ei mamă în casa lor din Sevilla, cînd şase oameni acoperiţi cu glugi au dat buzna peste noi şi, fără să spună o vorbă, au pus mîna pe mine. La rugăminţile mele de a-mi spune ce gînduri aveau, nu mi-au dat nici un răspuns, dar mi-au ţinut un crucifix în faţa ochilor. Am ştiut atunci de ce-au venit după mine, iar femeile au încetat să se mai agăţe de gîtul meu şi s-au prăbuşit în suspine. Am fost dus în grabă, pe ascuns şi pe tăcute, în celulele Sfîntului Oficiu, dar despre toate cîte mi s-au întîmplat acolo n-am să mă opresc pentru a vă povesti.

De două ori am fost tras pe roată, o dată am fost ars cu fierul roşu, de trei ori am fost biciuit cu bice de sîrmă, şi în tot acest timp mi s-a dat ca hrană ceva ce n-am da nici unui cîine aici, în Anglia. În cele din urmă, vina mea de a fi fugit de la mănăstire şi blasfemiile pe care le-am săvîrşit fiind dovedite, am fost condamnat la moarte prin ardere pe rug. Abia atunci, cînd, după un an nesfîrşit de chinuri şi groază, părăsisem orice speranţă şi mă resemnasem să mor, mi-a sosit, în sfîrşit, ajutorul. În ajunul zilei cînd urma să fiu mistuit de flăcări, căpetenia călăilor a intrat în temniţa în care zăceam pe paie şi, îmbrăţişîndu-mă, mi-a spus să mă bucur, căci biserica se îndurase de tinereţea mea şi-mi dăruise libertatea. La început am rîs sălbatic, crezînd că era încă o tortură, şi pînă cînd n-am fost eliberat din lanţuri, îmbrăcat în haine omeneşti şi scos în miez de noapte dincolo de porţile închisorii, n-am vrut să cred că o asemenea fericire putea să-mi fie dăruită de Dumnezeu. Stăteam, slab şi uluit, în afara porţilor, neştiind unde să fug, cînd o femeie într-o pelerină neagră s-a furişat înspre mine şi mi-a şoptit: „Vino". Această femeie era mama voastră. Aflase de soarta mea din lăudăroşeniile lui de Garcia şi făcuse totul ca să mă salveze. De trei ori planurile ei dăduseră greş, dar pînă la urmă, cu ajutorul unui mijlocitor viclean, aurul obţinuse ceea ce fusese refuzat dreptăţii şi milei, şi viaţa şi libertatea mi-au fost răscumpărate cu bani grei.

În aceeaşi noapte, mama voastră şi cu mine ne-am căsătorit şi am fugit la Cádiz, dar lăsînd-o la Sevilla pe mama ei, ţintuită la pat de boală. De dragul meu, iubita voastră mamă şi-a părăsit-o pe a ei, tot ce-i mai rămăsese din avere după ce plătise preţul vieţii mele şi chiar ţara-i natală — atît de puternică este iubirea unei femei. Totul fusese pregătit, căci la Cádiz se afla un vas englezesc, *Mary* din Bristol, pe care urma să ne îmbarcăm. Dar *Mary* întîrzie în port din pricina unui vînt potrivnic care bătea cu furie şi, cu toată dorinţa de a ne salva, căpitanul vasului nu îndrăznea să pornească pe mare. Două zile şi o noapte am rămas în port, chinuiţi de teamă, şi nu fără temei, dar, Doamne, cît de fericiţi în dragostea noastră!

Cei care mă avuseseră în grijă la temniţă dăduseră ştire că scăpasem cu ajutorul diavolului care mă ocrotea, şi acum eram căutat peste tot. Iar de Garcia, aflînd că şi verişoara şi logodnica sa lipsea, bănui că eram împreună, pe undeva pe aproape. Cu viclenia sa, ascuţită de gelozie şi ură, ne căută pas cu pas, pînă cînd, în cele din urmă, ne găsi.

În dimineaţa celei de a treia zile, furtuna se potoli şi *Mary*, ridicînd ancora, porni peste valuri. Dar pe cînd cotea ca să iasă din port şi în timp ce marinarii se pregăteau să înalţe pînzele, o barcă cu vreo douăzeci de ostaşi, urmată de alte două, apărură lîngă vasul nostru şi-l somară pe căpitan să oprească. Veniseră, ziceau ei, din porunca Sfîntului Oficiu şi trebuiau să ne cerceteze vasul. În clipa aceea eram pe punte, şi tocmai cînd mă pregăteam să cobor ca să mă ascund, un om, pe care l-am recunoscut imediat ca fiind de Garcia însuşi, se ridică şi strigă că eu eram ereticul fugit pe care-l căutau. Temîndu-se ca nu cumva vasul să fie tras la ţărm şi el însuşi aruncat în închisoare împreună cu tot echipajul, căpitanul vru să mă predea. Dar eu, deznădăjduit şi îngrozit de cele ce mă aşteptau, mi-am smuls hainele de pe mine şi le-am arătat urmele rănilor de pe trup.

„Sînteţi englezi — am strigat către marinari — şi vreţi să mă daţi pe mîna acestor diavoli străini, pe mine, în ale cărui vine curge acelaşi sînge ca al vostru? Priviţi ce mi-au făcut — şi le-am artătat cicatricele pe jumătate vindecate pe care le lăsaseră cleştii înroşiţi în foc. Dacă mă predaţi, mă trimiteţi din nou la cazne, ba chiar la moarte, căci voi fi ars pe rug. Fie-vă milă, de soţia mea, dacă nu vă e milă de mine! Iar dacă nu vă e milă de nici unul din noi, daţi-mi mai bine o spadă, pentru ca prin moarte dreaptă să scap de cazne."

Atunci unul dintre marinari, un om din Southwold care-l cunoscuse pe taică-meu, strigă: „Pe legea mea! Eu, unul, voi sta alături de tine, Thomas Wingfield. Dacă vor încerca să te ia, pe tine şi pe frumoasa ta soţie, vor trebui să mă ucidă mai întîi pe mine!" Şi apucînd un arc de pe o poliţă, îl scoase, îl întinse şi, aşezînd o săgeată pe coardă, ţinti spre spaniolii din barcă.

În clipa aceea, şi ceilalţi marinari izbucniră în strigăte: „Dacă vreţi pe careva dintre noi, veniţi la bord şi luaţi-l, diavoli ai caznelor", şi altele ca acestea.

Văzînd ce gîndea echipajul, căpitanul, la rîndul său, prinse şi el curaj. Nu le dădu nici un răspuns spaniolilor, ci porunci la jumătate din oameni să întindă în mare iuţeală pînzele, iar celorlalţi să fie gata să ţină piept oştenilor spanioli, dacă ar fi încercat să se urce pe bord.

În vremea asta, celelalte două bărci se apropiaseră şi se prinseseră de vas cu căngile. Un om începu să se caţere pe lanţuri, şi de acolo pe punte; l-am recunoscut a fi unul din preoţii Sfîntului Oficiu care stătuseră lîngă mine în timp ce eram chinuit. Am simţit că-mi pierd minţile la gîndul suferinţelor îndurate, în timp ce diavolul acesta privise cerîndu-le să continue, în numele Domnului. Smulgînd arcul din mîna marinarului din Southwold, am ţintit spre pieptul preotului. Săgeata slobozită nu-şi greşi ţinta, căci, ca şi tine, Thomas, eram îndemînatic la tragerea cu arcul, şi ticălosul căzu pe spate în mare, cu o săgeată englezească în inimă.

După aceea n-au mai încercat să se urce pe bord, dar au tras şi ei în noi cu arcurile, rănind pe unul din oameni. Căpitanul ne strigă să lăsăm jos arcurile şi să ne adăpostim în dosul balustradei, căci pînzele începuseră să se umfle. Atunci de Garcia se ridică în picioare în barcă şi ne blestemă, pe mine şi pe soţia mea. „Am să te găsesc odată şi odată! strigă el, şi vorbele i se amestecau cu multe înjurături şi vorbe murdare, rostite în spaniolă. Chiar de va trebui să aştept douăzeci de ani, şi tot mă voi răzbuna, pe tine şi pe ceea ce ţi-e drag. Fii încredinţată de asta, Luisa de Garcia! Poţi să te ascunzi unde vrei, te voi găsi, şi cînd ne vom întîlni, vei veni cu mine dacă ţi-o voi cere, sau altfel acela-ţi va fi ceasul morţii."

Apoi am pornit spre Anglia, şi bărcile au rămas în urmă. ...Fiii mei, iată povestea tinereţii mele şi cum am ajuns să mă căsătoresc cu mama voastră, pe care am înmormîntat-o astăzi. Juan de Garcia şi-a ţinut cuvîntul.

— Dar pare ciudat — vorbi fratele meu — că după atîţia ani a ucis-o totuşi pe cea pe care spui că o iubea. Chiar şi cel mai rău dintre oameni s-ar fi dat înapoi de la o asemenea faptă !

— Nu văd nimic ciudat — răspunse tatăl meu. De unde putem şti ce vorbe au fost rostite între ei, înainte ca el s-o străpungă ? Fără îndoială că de Garcia a lăsat să se înţeleagă ceva din cele spuse de mama voastră cînd i-a strigat lui Thomas că acum se va vedea cît de adevărate sînt profeţiile. Or, ce jurase el cu ani în urmă ? Că Luisa va trebui să vină cu el, sau, de nu, o va ucide. Mama voastră mai era încă o femeie frumoasă, Geoffrey, şi poate că el a pus-o să aleagă între fugă şi moarte. Nu căuta să ştii mai multe, fiule...

Şi, zicînd acestea, tatăl meu îşi ascunse faţa-n mîini şi izbucni în suspine, care erau îngrozitor de auzit.

— Dacă ne-ai fi spus povestea mai de mult, tată — am zis eu de îndată ce am putut să vorbesc — astăzi ar fi fost un diavol mai puţin pe lume, iar eu aş fi scutit de o lungă călătorie.

Nici prin gînd nu-mi trecea însă cît de lungă avea să fie această călătorie !

CAPITOLUL VI

RĂMÎI CU BINE, IUBITO !

La douăsprezece zile după înmormîntarea mamei şi după ce aflasem de la tata povestea căsătoriei sale eram gata de drum. Întîmplarea făcea că tocmai atunci un vas era pe punctul de a pleca de la Yarmouth spre Cádiz. Se numea *Aventuriera* şi era un vas de o sută de tone, care transporta lînă şi alte mărfuri, urmînd să se întoarcă cu o încărcătură de vin

şi lemn de tisă pentru arcuri. Tata mi-a plătit călătoria pe vas şi mi-a dat şi cincizeci de lire de aur, atît cît puteam risca să iau asupra mea. De asemenea m-a înarmat cu scrisori de la o firmă de negustori din Yarmouth către agenţii lor din Cádiz, în care le spunea să-mi plătească sumele de care aş fi putut avea nevoie, pînă la un total de o sută cincizeci de lire englezeşti, şi, pe lîngă aceasta, să mă ajute în orice fel le stătea în putinţă.

Vasul *Aventuriera* urma să pornească în ziua de 3 iunie. Era zi de întîi a lunii, şi în seara aceea trebuia să plec la Yarmouth, unde lucrurile-mi fuseseră trimise mai dinainte. Îmi luasem rămas bun de la toţi, în afară de o singură fiinţă, şi anume de la aceea pe care doream cel mai mult s-o îmbrăţişez. Din ziua cînd ne jurasem credinţă, nu o mai zărisem pe Lily decît o singură dată, la înmormîntarea mamei, şi atunci nu ne vorbisem. Se părea că trebuie să plec fără nici un cuvînt de despărţire, căci tatăl ei mă înştiinţase că dacă mă voi apropia de Conac, oamenii lui aveau poruncă să mă gonească de la uşă, şi asta era o ruşine pe care nu voiam s-o păţesc. Totuşi, îmi venea greu să plec într-o călătorie atît de lungă, din care s-ar fi putut foarte bine să nu mă mai întorc, şi să nu-mi iau rămas bun de la ea. În durerea şi-n tulburarea mea, i-am vorbit tatălui meu, spunîndu-i cum stăteau lucrurile şi cerîndu-i ajutor.

— Plec în curînd — am zis — ca să răzbun moartea mamei şi, de va fi nevoie, îmi voi da viaţa pentru onoarea numelui nostru. Ajută-mă deci în cele ce te rog.

— Vecinul meu Bozard are de gînd să-şi dea fiica fratelui tău Geoffrey şi nu ţie, Thomas — răspunse tata — şi un om poate face ce vrea cu ceea ce îi aparţine. Totuşi, te voi ajuta dacă-mi va fi în putinţă, căci cel puţin pe mine nu mă poate izgoni de la uşa lui. Spune să fie înşeuaţi caii, căci vom merge călare pînă la Conac.

După o jumătate de oră eram acolo, iar tata ceru să stea de vorbă cu stăpînul casei. Servitorul mă privi pieziş, amintindu-şi de porunca primită, însă ne pofti pe amîndoi în odaia de primire, unde *squire* Bozard şedea şi bea bere.

— Bună dimineaţa, vecine — zise Bozard. Dumneata eşti binevenit aici, dar aduci pe cineva despre care nu pot spune acelaşi lucru, cu toate că-i fiul dumitale.

— Îl aduc pentru ultima dată, prietene Bozard. Ascultă-i rugămintea, şi apoi primeşte-o sau nu, cum ţi-o fi vrerea ; dar dacă o refuzi, aceasta nu va avea darul să ne apropie unul de altul. Fiul meu pleacă la noapte ca să se îmbarce spre Spania, în căutarea omului care a ucis-o pe maică-sa. Se duce din propria-i voinţă, din pricină că, după săvîrşirea faptei, l-a lăsat, fără să ştie, pe ucigaş să scape. Şi socot că e bine să plece.

— E un copoi cam tînăr pentru a porni în urmărirea prăzii pînă la vizuina ei, şi încă într-o ţară străină — zise Bozard. Dar îmi place curajul lui şi-i doresc tot binele. Ce vrea de la mine ?

— Lasă-l să-şi ia rămas bun de la fiica dumitale. Ştiu că rugămintea lui nu-ţi place, şi lucrul nu mă miră. În ceea ce mă priveşte, şi eu cred că e prea devreme să se gîndească la însurătoare. Dar nu va fi nici un rău dacă o va vedea pe faţă, căci un astfel de rău s-a mai întîmplat şi înainte. Şi acum, să-ţi aud răspunsul.

Squire Bozard se gîndi o clipă, apoi vorbi :

— E un băiat curajos, deşi ginere nu-mi va fi. Dar pleacă departe, şi s-ar putea să nu se mai întoarcă, ori eu nu vreau să se gîndească cu duşmănie la mine cînd voi fi mort. Du-te, dar, în curte, Thomas Wingfield, şi aşteapt-o pe Lily sub fagul acela. Îţi îngădui să stai de vorbă cu ea o jumătate de ceas — nu mai mult. Ai grijă să rămîi tot timpul acolo, ca să te pot vedea de la fereastră. Nu, nu-mi mulţumi ; pleacă înainte de a-mi schimba gîndul.

Aşa că m-am dus şi am aşteptat-o sub fag, cu inima bătîndu-mi, şi în curînd Lily s-a apropiat de mine — o apariţie mai dulce ochilor mei decît un înger din cer. Căci mă îndoiesc, într-adevăr, că un înger ar fi putut să fie mai frumos decît ea, sau mai bun şi mai blînd.

— Oh ! Thomas — şopti ea, după ce-am salutat-o — e adevărat că vei porni pe mare în căutarea spaniolului ?

— Plec să-l caut pe spaniol, să-l găsesc şi apoi să-l ucid. Ştii, Lily, că l-am lăsat să plece ca să vin la tine, iar acum trebuie să te părăsesc pe tine ca să mă duc după el. Nu, nu plînge, am jurat s-o fac, şi dacă-mi voi călca jurămîntul îmi voi pierde onoarea.

— Şi din pricina jurămîntului tău trebuie oare să rămîn văduvă, Thomas, înainte de a deveni soţie ? Pleci, şi n-am să te mai văd niciodată.

— Cine poate şti, iubita mea ? Tatăl meu a plecat peste mări şi s-a întors teafăr, după ce-a trecut prin multe şi felurite primejdii.

— Da, s-a întors, dar nu singur. Eşti tînăr, Thomas, şi în ţările îndepărtate sînt domniţe mîndre şi frumoase, şi cum aş putea, fiind atît de departe, să lupt împotriva lor, ca să-mi păstrez locul în inima ta ?

— Îţi jur, Lily...

— Nu, Thomas, nu jura, ca nu cumva să adaugi la păcatele tale şi călcarea unor jurăminte. Totuşi, iubitule, te rog, nu mă uita, căci eu n-am să te uit niciodată. Poate — oh ! mi se strînge inima cînd o spun — că aceasta este ultima noastră întîlnire pe acest pămînt. Dacă aşa va fi, să nădăjduim că ne vom întîlni în cer. Fii cel puţin sigur că, atîta timp cît voi trăi, îţi voi rămîne credincioasă, şi orice-ar spune tatăl meu, mai curînd voi muri decît să-mi calc legămîntul. Sînt prea tînără pentru vorbe atît de mari, dar să ştii că va fi aşa cum spun. Oh, această despărţire e mai crudă ca moartea ! Aş vrea să fim adormiţi pe veci, şi uitaţi de oameni... Totuşi, poate că e mai bine să pleci, căci dacă ai rămîne, nu ştiu ce s-ar alege de noi doi, atît timp cît trăieşte tata — fie-i viaţa cît mai lungă !

— Somnul şi uitarea vor veni destul de curînd, Lily ; nimeni nu trebuie să le aştepte prea mult. Între timp, se cuvine să ne trăim viaţa. Să ne rugăm s-o putem trăi împreună. Plec să-mi caut duşmanul, dar şi să fac avere, şi voi învinge de dragul tău, ca să ne putem căsători.

Lily clătină cu tristeţe din cap.

— Eram prea fericiţi, Thomas. Bărbaţii şi femeile se căsătoresc rareori din dragoste adevărată, şi dacă totuşi o fac, e numai pentru a o pierde. Noi, cel puţin, ne iubim, şi să fim recunoscători că ştim măcar ce este iubirea. Căci după ce ne-am iubit aici, poate că ceasul cel rău va face să ne mai iubim în altă lume, unde nu va fi nimeni care să se împotrivească.

Apoi am mai stat cîtva timp de vorbă, îngînînd frînturi de cuvinte de iubire, de speranţă şi durere, după cum obişnuiesc să facă tinerii în astfel de împrejurări, pînă cînd, în cele din

urmă, Lily ridică privirea cu un zîmbet dulce și trist, spunînd :

— E timpul să te duci, iubitule. Tatăl meu îmi face semn de la fereastră. Totul s-a sfîrșit.

— Să mergem atunci — am răspuns cu glas răgușit, și am tras-o după trunchiul bătrînului fag.

Acolo am prins-o în brațe și am sărutat-o de nenumărate ori, iar ea nu se sfia de loc să-mi întoarcă sărutările.

După aceea îmi amintesc prea puțin ce s-a mai întîmplat, în afară doar că, în timp ce ne îndepărtam călare, i-am văzut chipul iubit, palid și trist, privindu-mă cum dispăream din viața ei. Douăzeci de ani m-a urmărit acest chip trist, nespus de frumos, și mă urmărește mereu prin viață și moarte. Au fost și alte femei care m-au iubit, și am cunoscut și alte despărțiri, unele dintre ele mai cumplite, dar amintirea iubitei mele, cum stătea atunci, luîndu-și rămas bun cu privirea, le copleșește pe toate. Ori de cîte ori mă întorc cu gîndul spre trecut, văd întipărită în el această imagine și știu că nu se va șterge niciodată. Există oare dureri care să se asemene cu durerile tinereții noastre ? Poate vreo suferință să întreacă suferința unor astfel de despărțiri ? Mai cunosc doar una, care mi-a fost dată cu mulți ani mai tîrziu, și care va fi povestită la vremea potrivită. Oamenii obișnuiesc să-și bată joc de prima dragoste, dar dacă este adevărată, nu numai o simplă răscolire a simțurilor, atunci prima dragoste este și dragostea tîrzie ; înseamnă o iubire pe veci, cea mai mare fericire, dar și cel mai mare necaz ce se poate abate asupra unui bărbat sau a unei femei. O spun eu, care sînt acum bătrîn și am trecut prin multe, că este adevărat.

Am uitat să mai adaug un singur lucru. În timp ce ne sărutam și ne îmbrățișam în disperarea noastră lîngă trunchiul bătrînului fag, Lily și-a scos inelul de pe deget și mi l-a vîrît în mînă, spunînd : „Privește-l în fiecare dimineață cînd te trezești și gîndește-te la mine". Fusese inelul mamei ei, și se mai află încă și astăzi pe mîna-mi zbîrcită, licărind în lumina soarelui de iarnă în timp ce aștern aceste rînduri. În toți anii aceia lungi, plini de aventuri ciudate, în răstimp de pace, în dragoste și la război, în lumina focului de tabără ori sub văpaia flăcărilor de sacrificiu, la licărirea stelelor singuratice ce luminau pustietăți pierdute, inelul a strălucit pe mîna mea, amintindu-mi întotdeauna de cea care mi l-a dăruit, și o dată

cu mîna mea va merge în mormînt. E un simplu cerculeț gros de aur, puțin cam tocit acum, iar pe fața interioară are gravată această inscripție ciudată :

Deși sîntem departe,
Nimic nu ne desparte.

Un motto potrivit pentru noi, într-adevăr, și care-și are înțelesul și în clipa de față.

În aceeași zi, a despărțirii noastre, am plecat călare cu tata la Yarmouth. Fratele meu Geoffrey n-a venit să mă petreacă, dar ne-am despărțit cu vorbe bune, și-mi pare bine că a fost așa, căci nu ne-am mai văzut niciodată. Nu s-a mai rostit nici o vorbă între noi despre Lily Bozard și despre dragostea noastră, a amîndurora, pentru ea, deși știam prea bine că, de îndată ce aveam să întorc spatele, va încerca să-mi ia locul lîngă ea, ceea ce s-a și întîmplat. Îl iert însă pentru asta ; într-adevăr, nu-l pot judeca prea aspru, căci care tînăr dintre cei care o cunoșteau pe Lily n-ar fi dorit s-o ia de nevastă ? În copilărie am fost buni prieteni, Geoffrey și cu mine, dar cînd am mai crescut, dragostea pentru Lily a intervenit între noi, și ne-am îndepărtat tot mai mult unul de altul. Este un fapt destul de obișnuit. Ei bine, întîmplarea a făcut ca eu și nu el să reușească, așa că de ce să mă gîndesc cu dușmănie la el ? Mai bine să-mi amintesc de dragostea care ne-a unit în copilărie și să uit de celelalte. Dumnezeu să-l odihnească în pace !

Soră-mea Mary care, după Lily Bozard, era cea mai frumoasă fată de prin partea locului, a plîns mult la plecarea mea. Era doar cu un an mai mică decît mine și ne iubeam foarte mult, căci nici o umbră de gelozie nu căzuse pe dragostea noastră. Am îmbărbătat-o cum am putut mai bine, și după ce i-am povestit tot ce se petrecuse între mine și Lily, am rugat-o să rămînă prietena mea și a lui Lily, dacă îi va fi cu putință. Mary mi-a făgăduit din toată inima, și deși nu mi-a spus pricina, mi-am putut da seama că era încredințată că va putea să ne ajute. După cum am spus, Lily avea un frate, un tînăr plin de calități, care în acea vreme era plecat la învățătură, și știam că soră-mea Mary și cu el țineau mult unul la altul, atracție care putea pînă la urmă să se transforme

într-un sentiment mai puternic. Şi astfel ne-am sărutat şi ne-am luat rămas bun, cu ochii în lacrimi.

După aceea, tata şi cu mine am plecat. Dar după ce-am coborît pe Pirnhow Street şi am urcat deluşorul de dincolo de Waingford Mills, în partea stîngă a orăşelului Bungay, mi-am oprit calul şi am privit înapoi spre frumoasa vale Waveney unde m-am născut, şi inima a început să-mi bată cu putere. Dacă aş fi ştiut tot ce avea să mi se întîmple înainte ca ochii mei să mai poată vedea această privelişte, cred că inima mi-ar fi sărit într-adevăr din piept. Dar Dumnezeu, care, în înţelepciunea sa, a pus multe poveri pe spinările oamenilor, i-a scutit de ştiinţa viitorului ; căci dacă am avea putinţa de a şti ce ne rezervă viitorul, cred că puţini dintre noi ar mai voi să ajungă să-l trăiască. Şi astfel am aruncat o ultimă privire lungă spre pîlcurile îndepărtate de stejari care străjuiau casa în care trăia Lily, apoi mi-am continuat drumul.

În ziua următoare m-am îmbarcat pe bordul *Aventurierei* şi am pornit în larg. Înainte de a pleca, inima tatălui meu s-a muiat mult faţă de mine, căci şi-a amintit că eram copilul cel mai iubit al mamei şi se gîndea poate că n-o să ne mai vedem niciodată. Atît de mult i s-a muiat inima, încît în ultima clipă s-a răzgîndit şi a încercat să mă împiedice să mai plec. Dar după ce mă hotărîsem şi după ce suferisem toată amărăciunea despărţirii, nu voiam să mă întorc pentru a fi luat în rîs de fratele meu şi de vecini.

— E prea tîrziu, tată — i-am zis. Doar vrerea ta a fost să plec şi să răzbun moartea mamei, şi m-ai îndemnat la asta cu multe vorbe amare ! Aşa că voi pleca, chiar dac-aş şti că voi muri pînă a nu trece săptămîna, căci sînt jurăminte care nu pot fi călcate cu uşurinţă, şi pînă nu-l voi împlini pe-al meu, blestemul rămîne deasupră-mi.

— Fie, Thomas — răspunse el cu un suspin. Moartea crudă a mamei tale m-a scos din minţi şi am spus vorbe de care poate voi ajunge să mă căiesc cît voi trăi, deşi nu cred să mai trăiesc mult, căci mi-e inima frîntă. Poate că ar fi trebuit să nu uit că răzbunarea este în mîna Domnului, care o înfăptuieşte la timpul cuvenit şi fără ajutorul nostru. Să nu-mi porţi pică, băiatul meu, dacă ne va fi sortit să nu ne mai vedem, căci te iubesc, şi doar dragostea adîncă pe care o purtam mamei tale m-a făcut să mă port aspru cu tine.

— Ştiu, tată, şi nu-ţi port pică. Dar dacă socoteşti că-mi datorezi ceva, fă-mi şi mie un bine : împiedică-l pe frate-meu să uneltească împotriva dragostei mele pentru Lily Bozard, cît timp voi fi departe.

— Am să fac tot ce-mi va fi în putinţă, fiule, deşi, dacă n-ar fi fost dragostea asta a voastră, o căsătorie între fratele tău şi Lily mi-ar fi plăcut tare mult. Dar, după cum am mai spus, n-am să mai trăiesc mult timp pe acest pămînt, pentru a apuca să văd fericirea ta, în privinţa asta sau în altele, şi după ce mă voi duce pe ceea lume, lucrurile îşi vor urma propriul lor curs. Nu-l uita pe Dumnezeul tău şi nici casa ta, pe oriunde s-ar întîmpla să rătăceşti, Thomas ; fereşte-te de harţă, păzeşte-te de femei, care sînt capcanele tinereţii, stăpîneşte-ţi limba şi mai ales cumpătul, care nu-ţi este dintre cele mai blînde. Mai mult : pe oriunde-ai fi, să nu vorbeşti de rău religia ţării în care te vei afla sau să-ţi baţi joc de ea prin felul tău de viaţă, căci vei afla repede cît de cruzi pot fi oamenii cînd socotesc că trebuie să le facă pe plac zeilor lor, după cum mi-a fost dat mie să învăţ.

I-am făgăduit că voi ţine minte sfatul său, şi într-adevăr m-a păzit de multe suferinţe. Apoi tata m-a îmbrăţişat şi i-a cerut Atotputernicului să mă aibă în grija sa, după care ne-am despărţit.

Nu l-am mai văzut niciodată, deşi era un om încă în puterea vîrstei. La un an după plecarea mea a murit pe neaşteptate de inimă, în curtea bisericii din Ditchingham, aşa cum stătea, meditînd alături de mormîntul mamei mele, într-o duminică după slujbă, iar fratele meu îi moşteni pămînturile şi casa. Dumnezeu să-l odihnească pe tata ! A fost un om cu inima sinceră, dar prea copleşit de dragostea sa pentru mama, mai mult decît este potrivit pentru un bărbat care vrea să aibă o viaţă cum se cuvine şi să fie bine văzut de oameni. Căci o astfel de dragoste, deşi firească la femei, poate duce la egoism, născînd în cel care o poartă gîndul că toate celelalte nu au decît prea puţină importanţă. Copiii n-au însemnat nimic pentru tata, în faţa dragostei sale pentru mama, şi ar fi fost gata să ne piardă pe toţi dacă prin aceasta ar fi putut să răscumpere viaţa ei. Dar la urma urmei a fost o slăbiciune a unui suflet nobil, căci tata s-a gîndit prea puţin la el însuşi, şi a trecut prin multe pentru a o cîştiga pe mama.

Despre călătoria mea la Cádiz, oraş spre care aflasem că se îndreptase vasul lui de Garcia, n-am prea multe de povestit. În Golful Biscaya ne-au întîmpinat vînturi potrivnice şi am fost împinşi spre portul Lisabona, unde stricăciunile vasului au fost drese. Dar în cele din urmă am ajuns cu bine la Cádiz, după ce petrecuserăm patruzeci de zile pe mare.

CAPITOLUL VII

ANDRES DE FONSECA

Voi povesti doar pe scurt toate aventurile prin care am trecut în decurs de vreun an, cît am rămas în Spania, căci dacă aş aşterne totul pe larg, istorisirea mea n-ar mai lua sfîrşit, sau, mai curînd, sfîrşitul meu ar veni înaintea celui al povestirii.

Numeroşi călători au vorbit despre strălucirea Sevillei, a acestui străvechi oraş maur spre care am navigat cu toată iuţeala, urcînd în sus pe Guadalquivir, dar am multe de povestit despre unele meleaguri de unde nici un alt călător nu s-a mai întors în Anglia, aşa că mă voi grăbi mai curînd spre ele. Voi fi deci scurt : prevăzînd că s-ar putea să fiu nevoit a mă opri cîtva timp în Sevilla, şi fiind dornic să trec neobservat şi să cheltuiesc cît mai puţin cu putinţă, m-am gîndit să caut un mijloc de a-mi urma studiile în medicină, obţinînd în acest scop anumite scrisori de recomandare de la firma de negustori care fuseseră rugaţi să aibă grijă de mine, către nişte doctori în medicină din Sevilla. La cererea mea, scrisorile au fost întocmite nu pe numele meu, cît pe cel de „Diego d'Aila", căci nu doream să se ştie că sînt englez. Lucrul era cu putinţă, căci, în afară de vorbirea mea, care m-ar fi putut trăda, la înfăţişare semănam, după cum am mai spus, foarte mult cu un spaniol ; iar stîngăciile vorbirii se micşorau din zi în zi, deoarece învăţasem limba spaniolă de la mama, folosind apoi fiecare prilej pentru a o citi şi a o vorbi, aşa că în şase luni putui vorbi castiliana ca orice locuitor născut în această ţară,

în afară doar de un uşor accent. Aveam, ce-i drept, darul de a învăţa repede o limbă străină.

Ajungînd deci la Sevilla şi ducîndu-mi cuferele la un han, însă nu la unul dintre cele mai cunoscute, am ieşit să duc o scrisoare de recomandare către un vestit medic al oraşului, al cărui nume l-am uitat de mult. Medicul avea o casă frumoasă pe strada Las Palmas — o şosea plantată cu copaci falnici, din care porneau alte străduţe mai mici. Venind de la han, mergeam chiar pe una dintre aceste străduţe, liniştită şi îngustă, avînd case cu *patio* [1] sau ogrăzi pe amîndouă părţile. În timp ce treceam, am observat un om care stătea la umbră pe un scăunel, în pragul curţii sale. Era mărunt şi zbîrcit, cu ochii negri şi ageri şi cu un surprinzător aer de înţelepciune pe chip ; m-a privit cu luare-aminte în timp ce treceam. Casa medicului celui vestit pe care-l căutam era astfel aşezată, încît omul care şedea pe scăunel în pragul porţii sale putea s-o vadă şi să urmărească pe toţi cei ce intrau şi ieşeau. După ce-am găsit casa, m-am întors din nou pe străduţa cea liniştită şi am hoinărit încoace şi încolo cîtva timp, gîndindu-mă ce poveste să născocesc ca să-i spun medicului — şi în tot acest timp omul cel mărunţel mă privea cu ochii-i pătrunzători. În cele din urmă mi-am alcătuit povestea şi m-am îndreptat spre casă — ca să aflu acolo că medicul lipsea ! După ce-am întrebat cînd aş putea să-l găsesc, am plecat şi am luat-o din nou pe stradela îngustă, păşind încet pînă în faţa casei unde era aşezat omul cel mărunţel. În clipa cînd treceam prin dreptul lui, pălăria-i largă cu care-şi făcea vînt căzu jos, chiar la picioarele mele. M-am aplecat, am ridicat-o de jos şi i-am înapoiat-o.

— Mii de mulţumiri, tinere domn — zice el cu o voce plină şi blîndă. Eşti foarte amabil pentru un străin.

— De unde ştii că sînt străin, *señor ?* am întrebat surprins, uitînd o clipă de prudenţă.

— Chiar dacă numai aş fi bănuit mai înainte, aş şti acum — răspunse el zîmbind grav. Castiliana dumitale te trădează.

M-am înclinat şi era pe punctul să trec mai departe, cînd bătrînul vorbi din nou.

[1] Curte interioară, specific spaniolă.

— De ce te grăbeşti, tinere domn ? Intră şi bea o cană de vin cu mine ; am un vin bun.

Eram gata să-l refuz, cînd îmi trecu prin minte că nu aveam nimic de făcut şi că poate aveam să aflu cîte ceva stînd de vorbă cu el.

— E o zi foarte caldă, *señor*, aşa că accept.

N-a mai scos nici o vorbă, ci s-a ridicat şi m-a condus într-o curte pavată cu marmură, în mijlocul căreia se afla un bazin cu apă, înconjurat de jur împrejur cu viţă de vie. La umbra viţei erau cîteva scaune şi o măsuţă. După ce-a închis poarta care dădea în *patio* şi ne-am aşezat, a sunat dintr-un clopoţel de argint ce se afla pe masă, şi o tînără, pe care am găsit-o foarte frumoasă, îşi făcu apariţia din casă, îmbrăcată într-o rochie specific spaniolă.

— Adu vin ! porunci gazda mea.

Vinul fu adus — un vin alb de Oporto, cum nu mai gustasem niciodată.

— În sănătatea dumitale, *señor*... ? şi gazda mea se opri cu paharul în mînă, privindu-mă întrebător.

— Diego d'Aila — am răspuns.

— Hm — făcu el. Un nume spaniol, sau mai curînd o imitaţie de nume spaniol, căci nu-l cunosc, şi am o bună memorie a numelor.

— Este numele meu, fie că mă crezi sau nu, *señor*... ? şi l-am privit la rîndul meu întrebător.

— Andres de Fonseca — răspunse el înclinîndu-se — medic în acest oraş, şi destul de bine cunoscut, mai ales de sexul slab. Ei bine, *señor* Diego, voi accepta numele dumitale, căci numele nu înseamnă nimic, şi uneori este mai bine să-l schimbi, lucru care, de altfel, nu priveşte pe nimeni altul decît pe posesorul lui. Văd că eşti străin în acest oraş — nu-i nevoie să te arăţi surprins, *señor*. Cineva familiarizat cu un oraş nu priveşte şi nu cercetează şi întreabă pe trecători pe unde s-o ia, iar un locuitor al Sevillei nu merge niciodată pe partea însorită a străzii, în timpul verii. Şi acum, dacă nu mă vei socoti lipsit de bună-cuviinţă, am să te întreb ce treabă ar putea să aibă un tînăr atît de sănătos cu rivalul meu de colo ? şi făcu semn cu capul spre casa vestitului medic.

— Treburile unui om, ca şi numele său, nu-l privesc decît pe el, *señor* — am răspuns eu, socotind că gazda mea era unul din cei ce nu fac cinste meseriei noastre, vînînd pacienţii

ca să le poată lua banii. Totuşi am să-ţi spun. Şi eu sînt medic, deşi nu încă întru totul, şi caut un loc unde, ajutînd pe vreun doctor cu renume în practica sa de fiecare zi, să pot cîştiga experienţa şi, totodată, existenţa.

— Ah ! Asta e ? Ei bine, *señor*, atunci zadarnic vei căuta acolo — şi din nou făcu semn cu capul spre casa medicului. De-alde ăştia nu iau ucenici decît cu o plată bună ; aşa e obiceiul în oraşul nostru.

— Atunci va trebui să-mi caut mijloace de existenţă în altă parte, sau în alt fel.

— N-am spus asta. Ei bine, *señor*, să vedem ce ştii din medicină şi ce — lucru şi mai important — despre natura umană, căci dacă din prima nimeni nu poate să ştie vreodată prea mult, cel ce o cunoaşte pe a doua va putea deveni îndrumător al oamenilor — sau al femeilor, care se ştie că-i conduc pe bărbaţi.

Şi, fără să mai stea pe gînduri, îmi puse numeroase întrebări, care mai de care mai iscusită şi mergînd drept la miezul lucrurilor, încît m-am minunat de înţelepciunea sa. Unele din întrebări erau în legătură cu medicina, tratînd în special despre bolile femeilor, altele însă erau generale şi priveau mai mult caracterul lor. În cele din urmă termină.

— Merge, *señor* — zise apoi. Eşti un tînăr care promite, deşi, cum era de aşteptat de la cineva de vîrsta dumitale, eşti lipsit de experienţă. Ai aptitudini în dumneata, *señor*, şi ai şi inimă, ceea ce nu-i puţin lucru, căci greşelile unui om de inimă sînt adesea mai puţin rele decît succesele unui cinic viclean ; de asemeni, ai voinţă şi ştii cum s-o dirijezi.

Am făcut o plecăciune, căutînd să-mi ascund cît puteam mai bine satisfacţia, pentru că nu voiam să-mi citească pe chip plăcerea pricinuită de aceste vorbe.

— Totuşi — urmă el — nu asta mă face să-ţi înfăţişez oferta pe care am de gînd să ţi-o fac, căci mulţi tineri mai arătoşi ca dumneata pot fi la urma urmei ghinionişti, sau nătărăi în fond, sau din cauza caracterului lor păcătos să fie buni doar de dat la cîini, şi, din cîte ştiu, s-ar putea să fii şi dumneata astfel. Dar vreau să risc, pentru că persoana dumitale îmi convine din alte privinţe. Poate că nici nu ştii, dar eşti un bărbat frumos, *señor*, de o frumuseţe foarte rară şi ciudată, pe care jumătate din doamnele oraşului o vor lăuda cînd vor ajunge să te cunoască.

— Sînt foarte măgulit — am zis eu — dar aş putea oare să întreb ce înseamnă toate aceste cuvinte de laudă ? În două vorbe, care este oferta dumitale ?

— Ca să fiu scurt, iat-o. Am nevoie de un ajutor care să aibă toate calităţile pe care le văd la dumneata, dar mai ales una pe care presupun doar c-o posezi — discreţia. Să ştii că omul acela nu va fi prea rău plătit ; casa mea îi va sta la dispoziţie şi va avea multe prilejuri să cunoască lumea, cum la puţini le este dat. Ce spui ?

— Spun, *señor*, că aş dori să ştiu mai multe despre treaba la care voi fi pus să ajut. Oferta dumitale pare chiar prea generoasă, dar mi-e teamă că va trebui să cîştig aceşti bani de la dumneata făcînd o treabă de la care oamenii cinstiţi ar putea să dea înapoi.

— Argumentu-i bun, dar, de fapt, nu întru totul corect. Ascultă : ţi s-a spus că medicul de colo, la a cărui casă te duceai mai adineaori, şi următorii — iar aici adăugă alte patru sau cinci nume — sînt cei mai mari din tagma lor din Sevilla. Nu-i adevărat. Cel mai mare şi cel mai bogat medic sînt eu, şi fac mai multă treabă decît oricare din ei. Ştii cît am cîştigat doar azi ? Am să-ţi spun : peste douăzeci şi cinci de pesos de aur, mai mult decît toţi medicii din oraş la un loc, pun rămăşag. Vrei să ştii cum de cîştig atît de mult ? Vrei să ştii de asemeni de ce, dacă am cîştigat atît de mult, nu mă mulţumesc să mă odihnesc după atîta trudă ? Ei bine, am să-ţi spun. Cîştig îngrijind deşertăciunile femeilor şi punîndu-le la adăpost de urmările nebuniilor lor. Dacă o doamnă are inima îndurerată, vine la mine pentru o alinare şi un sfat. Dacă are coşuri pe faţă, dă fuga la mine să i le vindec. Dacă are vreo dragoste ascunsă, eu sînt cel care-i păstrez taina ; răsfir în faţa ochilor ei firele ascunse ale viitorului, o ajut să-şi ispăşească greşelile trecutului, o tămăduiesc de boli închipuite şi adesea o vindec de altele adevărate. Jumătate din tainele Sevillei sînt în mîinile mele ; dacă aş vorbi, aş învrăjbi douăzeci de case de nobili, pînă ar ajunge să se ucidă unii pe alţii. Numai că eu tac, fiind plătit ca să-mi ţin gura ; şi chiar cînd nu sînt plătit, tot îmi ţin gura, ca să le păstrez încrederea. Sute de femei mă socotesc salvatorul lor, şi numai eu ştiu cît sînt de naive. Dar ţine seama că nu împing prea departe acest joc. Pot da la un preţ bun un filtru de iubire — care nu-i decît apă colorată — dar nu vor găsi niciodată la mine un trandafir otrăvit. Aşa ceva trebuie să caute în altă parte. Cît despre restul — să ştii că de felul meu sînt cinstit. Iau lumea aşa cum e, asta-i tot, şi atîta timp cît femeile vor fi smintite, cîştig din sminteala lor şi mă îmbogăţesc... Da, m-am îmbogăţit destul, şi totuşi nu mă pot opri. Îmi plac banii pentru că înseamnă putere ; dar mai mult decît orice îmi place felul acesta de viaţă. Să auzi vorbindu-se despre dragoste şi aventuri ! Ce poveste de dragoste sau aventură este doar pe jumătate atît de minunată ca acelea care-mi sînt aduse zilnic la cunoştinţă ? Şi în fiecare dintre ele joc un rol, şi chiar unul conducător, deşi nu-mi place să mă împăunez cu asta.

— Dacă aşa stau lucrurile, de ce ceri ajutorul unui tînăr necunoscut, al unui străin despre care nu ştii nimic ? l-am întrebat eu fără ocolişuri.

— Într-adevăr, eşti lipsit de experienţă — răspunse bătrînul rîzînd. Dar, spune, crezi că aş alege pe cineva care să *nu* fie un străin, pe cineva care ar putea să aibă în acest oraş legături de care eu să nu ştiu ? Cît despre faptul că nu ştiu nimic despre dumneata, tinere, crezi că am făcut atîţia ani meseria asta fără să învăţ a cunoaşte omul dintr-o privire ? Poate că te cunosc mai bine chiar decît te cunoşti dumneata singur. Şi, fiindcă veni vorba, dragostea adîncă pe care o nutreşti pentru fata pe care ai lăsat-o în Anglia este o recomandare pentru mine, căci orice nebunii ai săvîrşi, sînt sigur că nu mă vei stînjeni nici pe mine şi nici pe dumneata, întrucît nu vei îngădui ca afecţiunea să-ţi fie în mod serios atinsă. Ah ! Ţi-am pricinuit uimire ?

— De unde ştii... ? începui eu, apoi mă oprii.

— De unde ştiu ? Păi, destul de uşor. Ghetele pe care le porţi au fost făcute în Anglia. Am văzut multe asemenea ghete cînd am călătorit pe acolo ; accentul dumitale, de asemeni, oricît ar fi de slab, este englezesc, şi de două ori ai rostit chiar vorbe englezeşti cînd nu ţi-au venit în minte cele spaniole. Cît despre fată, oare nu porţi pe deget un inel de logodnă ? Iar cînd ţi-am vorbit despre femeile din ţara asta, cuvintele mele nu ţi-au trezit interesul, cum s-ar fi întîmplat cu orice tînăr de vîrsta dumitale, dacă ar fi avut inima liberă. Şi-apoi, te-aş mai putea asigura că fata este blondă şi înaltă. Ah ! Ştiam eu. Am observat că bărbaţii şi femeile se îndrăgostesc în

general de cei cu o culoare opusă a părului — lege care nu este de fapt invariabilă, dar e destul de bună pentru a face o presupunere.

— Eşti foarte iscusit, *señor*.

— Nu, nu iscusit, ci cunoscător al vieţii, cum vei fi şi dumneata după ce vei rămîne un an împreună cu mine, cu toate că s-ar putea să n-ai de gînd să rămîi atît de mult în Sevilla. Poate că ai venit aici cu un ţel, şi vrei să-ţi petreci timpul cu folos pînă-ţi vei îndeplini ţelul. Din nou o presupunere adevărată, cred. Ei bine, chiar de este aşa, îmi asum totuşi acest risc ; între un ţel şi atingerea lui trece adesea destul de multă vreme. Primeşti oferta ?

— Înclin s-o primesc.

— Atunci o vei primi. Mai am ceva de spus, înainte de a discuta condiţiile. Nu vreau să îndeplineşti rolul unui băiat la toate pe lîngă un spiţer. Vei trece în faţa lumii drept nepotul meu, venit din străinătate să înveţe meseria de doctor. Şi mă vei ajuta cu adevărat, dar nu numai asta va fi îndatorirea dumitale. Va trebui să ajungi să cunoşti viaţa Sevillei şi să fii cu ochii asupra acelora pe care ţi-i voi spune eu, să laşi să cadă o vorbă ici şi o aluzie colo, şi în sute de alte feluri, pe care o să ţi le arăt, îmi vei aduce apă la moară — mie şi dumitale. Trebuie să fii strălucitor şi spiritual, ori melancolic şi învăţat, după cum voi vrea eu ; de asemenea să-ţi scoţi cît mai mult la iveală propria-ţi persoană şi să-ţi dezvălui talentele, căci acestea au mare trecere printre clienţii mei. Unui hidalgo [1] să-i vorbeşti despre arme, unei femei despre iubire ; dar să nu te angajezi niciodată mai mult decît trebuie. Şi mai presus de toate, tinere — şi aici înfăţişarea i se schimbă şi faţa îi deveni severă, aproape sălbatică — să nu înşeli niciodată încrederea mea sau pe cea a clienţilor mei. În această privinţă am să-ţi vorbesc cu totul deschis, şi te rog, spre binele dumitale, să crezi tot ce-ţi spun, oricît de multă neîncredere ai avea în restul. Dacă-mi vei înşela încrederea, *vei muri*. Vei muri nu de mîna mea, dar vei muri. Aceasta este oferta mea ; poţi s-o primeşti sau nu. Dac-o refuzi şi dacă te vei duce să spui altora ce-ai auzit astăzi din gura mea, nenorocirea tot se va abate pe neaşteptate asupra dumitale. Înţelegi ?

[1] Cavaler spaniol de viţă nobilă.

— Înţeleg. Spre binele meu, îţi voi respecta încrederea.

— Tinere domn, îmi placi mai mult ca oricînd. Dacă ai fi spus că o vei respecta pentru că era o confidenţă, m-aş fi îndoit de dumneata, căci ţi-ai fi zis neîndoielnic că secrete atît de uşor destăinuite nu au nevoie să fie ţinute cu străşnicie. Nu au nevoie, dar cînd încălcarea lor atrage sfîrşitul trist şi neaşteptat al celui care le-a încălcat — asta-i altceva. Ce zici, primeşti ?

— Primesc.

— Bine. Cuferele dumitale îmi închipui că sînt la han. Am să trimit oameni să-ţi plătească nota şi să-ţi aducă lucrurile aici. Nu este nevoie să te duci chiar dumneata, nepoate. Să stăm mai bine şi să mai bem un pahar cu vin ; cu cît ne vom apropia mai curînd unul de altul, cu atît va fi mai bine, nepoate.

Astfel l-am cunoscut pe *señor* Andres de Fonseca, binefăcătorul meu, omul cel mai ciudat pe care l-am cunoscut vreodată. Fără îndoială că oricine va citi această povestire îşi va spune că eu, cel care o istorisesc, îmi sădeam sămînţa a numeroase necazuri prin însuşi faptul că aveam de-a face cu el, deşi-l socoteam un ticălos de cea mai josnică speţă, din aceia care uneori, pentru ţelurile lor păcătoase, ademenesc tinerii spre crimă şi pierzanie. Dar n-a fost aşa, şi asta este partea cea mai ciudată a acestei ciudate povestiri. Tot ce mi-a spus Andres de Fonseca a fost adevărat, pînă la ultimul cuvînt.

Era un gentilom foarte priceput, care-şi pierduse puţin judecata din pricina nenorocirilor care se abătuseră asupra lui în tinereţe. Ca medic, n-am întîlnit niciodată pe vreunul care să-i fi putut fi maestru, dacă ar fi existat vreunul în vremea aceea, iar ca om cunoscător într-ale oamenilor, şi mai ales al femeilor, n-am găsit niciodată pe cineva care să i se asemuie. Călătorise mult şi văzuse multe, şi mai ales nu uitase nimic. În parte era un şarlatan, dar şarlatania lui avea întotdeauna un tîlc. Îi jecmănea pe proşti, într-adevăr, şi chiar îi înşela cu cunoştinţele lui în astrologie, scoţînd bani din superstiţiile lor ; dar, pe de altă parte, făcea multe fapte bune fără a cere nici o răsplată. Cerea unei doamne bogate zece pesos de aur pentru a-i vopsi părul, dar adesea scăpa vreo

tînără sărmană de necazurile pe care le avea fără a-i cere nici o plată ; da, şi după aceea îi mai găsea şi o slujbă cinstită. El, care cunoştea toate secretele din Sevilla, nu-şi făcea din asta o sursă de venituri, ameninţînd să le divulge, nu pentru că, după cum îmi spunea, nu cîştiga pînă la urmă nimic procedînd astfel, ci pentru că, deşi se prefăcea a fi un egoist, în adîncul inimii era cinstit.

În ceea ce mă priveşte, viaţa alături de el mi-a părut uşoară şi fericită, în măsura în care viaţa mea putea fi întru totul fericită. În curînd mi-am învăţat rolul şi-l jucam bine. S-a zvonit că eram nepotul bătrînului şi bogatului doctor Fonseca, căruia acesta îi dădea învăţătură ca să-i ia mai tîrziu locul ; răspîndirea zvonului, împreună cu înfăţişarea şi manierele mele, mi-au asigurat o bună primire în cele mai bune case din Sevilla. Şi aşa mi-am asumat sarcina pe care maestrul meu nu mai putea s-o îndeplinească, căci nu se mai amesteca acum prin lumea mondenă a oraşului. Aveam bani din belşug ca să mă pot învîrti printre cei mai avuţi din oraş, dar în curînd am dovedit că mă îngrijeam tot atît de bine de treburi ca şi de plăceri. De cîte ori, în mijlocul vreunui bal strălucit sau pe vremea carnavalului, nu se întîmpla ca vreo doamnă să se furişeze spre mine şi să mă întrebe în şoaptă dacă *don* Andres de Fonseca s-ar învoi s-o primească în mare taină, într-o problemă deosebit de importantă ! Iar eu hotăram pe dată ora întîlnirii. Dacă n-aş fi fost eu, astfel de pacienţi ar fi fost pierduţi pentru noi, deoarece, de cele mai multe ori, sfiala îi împiedica să vină acasă.

În acelaşi fel, cînd vreo petrecere se sfîrşea şi mă pregăteam s-o pornesc spre casă, se întîmpla uneori ca vreun cavaler să-şi strecoare braţul pe sub al meu şi să ceară ajutorul maestrului meu în vreo problemă de dragoste sau de onoare, ori chiar de bani. Atunci îl luam de îndată cu mine în vechea casă în stil maur, unde *don* Andres stătea şi scria, îmbrăcat în halatu-i de catifea, asemenea unui păianjen în plasa sa, căci cea mai mare parte a treburilor noastre se făceau în timpul nopţii ; şi de îndată lucrurile erau puse pe făgaşul trebuincios, spre profitul maestrului meu şi mulţumirea tuturor. Treptat, lumea a început să afle că, deşi atît de tînăr, ştiam să fiu discret, şi că nimic din ceea ce-mi intra pe urechi nu-mi ieşea pe buze ; că nici nu trăncăneam, nici nu beam,

nici nu-mi pierdeam vremea cu jocuri de noroc, şi că, deşi eram prietenul multor doamne frumoase, nici una nu se putea lăuda că-mi cunoaşte secretele. De asemeni, a devenit cunoscut că aveam oarecare îndemînare în meşteşugul de a vindeca, şi doamnele din Sevilla încredinţau că nu se afla altul în oraş mai dibaci ca nepotul bătrînului Fonseca la curăţatul petelor de pe piele sau la schimbarea culorii părului ; şi după cum ştie oricine, o asemenea faimă valora singură o avere. Am ajuns astfel să fiu din ce în ce mai des chemat pentru propria-mi îndemînare. Pe scurt, lucrurile mergeau atît de bine, încît după primele şase luni de ucenicie la maestrul meu am mărit cu o treime veniturile cabinetului, care şi aşa fuseseră destul de mari înainte, uşurîndu-l de asemenea pe bătrîn de o bună parte din trudă.

Era o viaţă ciudată, şi dacă ar fi să aştern pe hîrtie toate lucrurile pe care le-am văzut şi le-am aflat atunci, aş putea scrie o altă adevărată povestire, care însă nu-şi are locul în istoria noastră. Era ca şi cum zîmbetele şi tăcerea cu care bărbaţii şi femeile îşi ascund gîndurile ar fi dispărut, şi inimile lor ne vorbeau cu accentele adevărului. Cînd vreo mîndră domniţă sau doamnă venea la noi mărturisind păcate care ar fi părut cu neputinţă, de n-ar fi fost dovedite de însăşi povestirea lor (uciderea în taină a soţului, a iubitului sau a rivalei), cînd vreo matroană în vîrstă dorea să-şi ia ca bărbat vreun tinerel sub douăzeci de ani, ori cînd vreo femeie sau vreun bărbat bogat, de origine umilă, urmărea să-şi cumpere o alianţă cu o persoană fără avere, dar de sînge nobil, nu ne amestecam niciodată şi nici nu dădeam ajutor. Dar în faţa celor bolnavi de dragoste sau înşelaţi în iubire plecam cu dragă inimă urechea, căci aveam şi eu suferinţe care mă înrudeau cu ei. Într-adevăr, compasiunea mea era atît de adîncă şi de sinceră, încît de multe ori cîte o nefericită era gata să treacă asupra fiinţei mele nevrednice dragostea înşelată. Lucrurile au ajuns odată pînă într-acolo încît, dacă aş fi dorit, aş fi putut să mă căsătoresc cu una dintre cele mai frumoase şi mai bogate nobile doamne din Sevilla.

Dar eu n-o doream pe nici una, căci gîndurile mele se îndreptau zi şi noapte spre dragostea mea pe care o lăsasem în Anglia.

A DOUA ÎNTÎLNIRE

S-ar putea crede că, prins în vălmăşagul acestor îndeletniciri, uitasem de scopul venirii în Spania — şi anume să răzbun uciderea mamei mele de către Juan de Garcia. Dar nu era aşa. De îndată ce m-am instalat în casa lui Andres de Fonseca, m-am apucat să fac cercetări ca să aflu unde putea să fie de Garcia. Dar, cu toate străduinţele mele, nu aflam nimic.

Într-adevăr, dacă stam şi priveam lucrurile la rece, se părea că aveam şanse foarte mici să-l găsesc în Sevilla. E adevărat că în Yarmouth lăsase să se înţeleagă că se îndrepta spre Sevilla, dar nici un vas purtînd acel nume nu acostase la Cádiz, şi nici nu urcase în sus pe Guadalquivir ; de altfel, nici nu era de crezut că, după ce săvîrşise crima aceea în Anglia, va spune adevărul în ceea ce priveşte destinaţia sa. Totuşi continuam să-l caut.

Casa în care trăise mama mea şi bunica arsese şi, datorită vieţii retrase pe care o duseseră, acum, după mai bine de douăzeci de ani, puţini îşi mai aminteau de existenţa lor. De fapt n-am descoperit decît o singură fiinţă, o bătrînă care trăia într-o mare sărăcie ; fusese pe vremuri slujnica bunicii mele şi-o cunoscuse bine pe mama, cu toate că nu se aflase în casă pe vremea cînd ea fugise în Anglia. De la această femeie am mai aflat cîte ceva, deşi — nu-i nevoie s-o mai spun — nu i-am mărturisit că eram nepotul bătrînei sale stăpîne.

Se pare că după ce mama fugise în Anglia cu tatăl meu, de Garcia o urmărise pe bunica mea prin judecăţi şi prin felurite alte mijloace, pînă cînd, în cele din urmă, ticălosul o adusese în sapă de lemn, şi aşa o lăsase să moară. Ajunsese atît de săracă, încît a fost înmormîntată într-o groapă comună. Bătrîna slujnică îmi mai spuse că, după cîte auzise, de Garcia săvîrşise o crimă şi fusese silit să fugă din ţară. Nu-şi amintea despre ce crimă era vorba, dar ştia că se întîmplase cam cu vreo cincisprezece ani în urmă.

Toate acestea le-am aflat cam la trei luni după sosirea mea în Sevilla, şi deşi erau veşti interesante, nu m-au ajutat să înaintez nici cu un pas în cercetările mele.

Cam la patru sau cinci seri după aceea, pe cînd mă întorceam din oraş şi intram în casa maestrului meu, am văzut o tînără femeie ieşind pe poarta care dădea în *patio* ; purta un văl des, şi ceea ce mi-a atras luarea-aminte a fost silueta ei înaltă şi frumoasă şi hohotele de plîns care-i făceau trupul să se cutremure. Eram destul de obişnuit cu astfel de privelişti, căci mulţi dintre cei care căutau o povaţă la maestrul meu aveau pricini întemeiate să plîngă, aşa încît am trecut pe lîngă ea fără să spun nimic. Dar după ce-am intrat în odaia în care bătrînul meu maestru îşi primea pacienţii, i-am spus că întîlnisem o tînără care plîngea şi l-am întrebat dacă era o persoană cunoscută.

— Ah, nepoate — zise Fonseca (căci mă numea întotdeauna astfel, şi chiar începuse să se poarte cu mine de parcă eram cu adevărat din neamul său) — este o întîmplare tristă, dar pe femeie n-ai de unde s-o cunoşti, şi nici nu este o pacientă care plăteşte. E o biată tînără de neam nobil, care a intrat la mănăstire şi a depus jurămîntul, dar a apărut un cavaler care s-a întîlnit cu ea pe ascuns în grădina mănăstirii şi i-a promis s-o ia în căsătorie dacă va fugi cu el. Din cîte spune biata fată, se pare că într-adevăr a avut loc un fel de înscenare de căsătorie, şi aşa mai departe. Acum a părăsit-o, şi nenorocita se află într-o stare îngrozitoare şi, lucru şi mai cumplit, dacă preoţii pun mîna pe ea, s-ar putea să afle ce înseamnă să mori încetul cu încetul în zidul unei mănăstiri. A venit la mine după un sfat şi a adus cîteva podoabe de argint pentru plată. Iată-le.

— Şi le-ai luat !

— Da, le-am luat, întotdeauna primesc onorariu, dar i-am înapoiat greutatea lor în aur. Ba, mai mult, i-am spus unde poate să se ascundă de preoţi atîta timp cît o caută. Eu n-am îndrăznit să-i spun că iubitul ei e cel mai mare ticălos care a păşit vreodată pe străzile Sevillei. La ce i-ar fi ajutat să afle ? Tot nu-l va mai vedea. Sst ! Iată că vine ducesa — de

data asta, un caz astrologic. Unde-mi sînt horoscopul şi bagheta ? Aha, da ! Şi globul de cristal ? Hai, fă lumina mai mică, dă-mi cartea şi dispari.

L-am ascultat şi, ieşind, am întîlnit-o pe înalta doamnă, o femeie impunătoare, urmată de o *dueña* [1], furişîndu-se cu teamă pe sub bolţile întunecate, dornică să afle răspunsul stelelor şi să plătească bani grei pentru asta. Vederea ei m-a făcut să rîd atît de mult, încît am uitat repede despre cealaltă vizitatoare şi despre nenorocirile ei.

Şi acum va trebui să povestesc cum l-am întîlnit pentru a doua oară pe vărul şi duşmanul meu, Juan de Garcia. La două zile după ce-am zărit-o pe tînăra cu faţa acoperită de văluri, întîmplarea a făcut ca, spre miezul nopţii, să rătăcesc pe nişte străduţe singuratice ale bătrînului oraş, puţin frecventate de trecători. Nu prea era prudent din partea mea să hoinăresc singur la ore atît de tîrzii, dar treaba cu care fusesem însărcinat de maestrul meu era una din acelea care trebuia îndeplinită fără vreun însoţitor. Apoi nici nu ştiam să am vreun vrăjmaş, şi eram înarmat chiar cu spada pe care i-o luasem lui de Garcia pe poteca din Ditchingham, sabia cu care o ucisese pe mama şi pe care o purtam în nădejdea că aş putea s-o răzbun. Devenisem destul de îndemînatic în mînuirea acestei arme, căci în fiecare dimineaţă luam lecţii de scrimă.

Îndeplinindu-mi deci misiunea, mă întorceam încet spre casă şi, tot mergînd, mă gîndeam la ciudăţenia vieţii mele de acum şi cît de diferită era ea de copilăria petrecută în valea rîului Waveney, şi la multe alte lucruri. Apoi gîndul mi-a zburat la Lily, întrebîndu-mă cum îşi petrecea zilele, dacă fratele meu Geoffrey o urmărea cu stăruinţele, cerîndu-i să se căsătorească cu el, şi dacă va izbuti să i se împotrivească pînă la urmă, lui şi tatălui ei. Şi astfel, în timp ce mergeam dus pe gînduri, am dat de un stăvilar care se deschidea spre Guadalquivir şi, rezemîndu-mă de creasta unui zid scund, am rămas acolo să admir în tihnă frumuseţea nopţii. Era o noapte cu adevărat minunată, de care şi acum, după trecerea atîtor

[1] Doamnă de companie.

ani, îmi amintesc. Spună cine ce-o voi, dar nu există privelişte mai frumoasă decît discul lunii de august strălucind pe apele largi ale Guadalquivirului şi peste casele înghesuite ale vechiului oraş.

Pe cînd stăteam rezemat de zid şi priveam, am văzut un om urcînd treptele pe lîngă mine şi pătrunzînd în umbra străzii. Nu i-am dat nici o atenţie, dar curînd am auzit un murmur de glasuri îndepărtate şi, întorcînd capul, am descoperit că omul vorbea cu o femeie pe care o întîlnise la capătul cărării ce cobora spre stăvilar. Era, fără îndoială, o întîlnire între doi îndrăgostiţi, şi deoarece asemenea privelişti sînt interesante pentru oricine, şi mai ales pentru cei tineri, am stat să observ perechea. Curînd însă mi-am dat seama că nu era nici un fel de tandreţe în această întîlnire, cel puţin din partea cavalerului, care se dădea tot mereu înapoi, către locul unde stăteam, ca şi cum ar fi căutat barca cu care, fără îndoială, venise ; iar eu stăteam şi mă minunam, căci lumina lunii strălucea pe faţa tinerei femei şi chiar de la depărtare se putea vedea că era foarte frumoasă. Chipul omului nu l-am putut zări, căci mai tot timpul a stat cu spatele spre mine şi, pe lîngă aceasta, purta un *sombrero*, mare, care i-l umbrea. Se apropiaseră acum şi mai mult de mine, bărbatul dîndu-se mereu înapoi, iar femeia urmîndu-l, pînă cînd în cele din urmă au ajuns atît de aproape, încît îi puteam auzi. Tînăra vorbea cu voce stăruitoare.

— Nu pot să cred că mă vei părăsi — spunea ea — după ce te-ai căsătorit cu mine şi după tot ce mi-ai jurat ; nu vei avea inima să mă părăseşti. Am lăsat totul pentru tine. Sînt în mare primejdie. Eu... — şi aici glasul îi scăzu pînă la şoaptă, încît n-am mai putut să prind înţelesul cuvintelor.

Apoi vorbi el.

— Frumoaso, te ador şi acum la fel ca şi înainte. Dar trebuie să ne despărţim pentru cîtva timp. Îmi datorezi mult, Isabella. Te-am salvat din mormînt, te-am învăţat ce înseamnă să trăieşti şi să iubeşti. Nu mă îndoiesc că, frumoasă cum eşti şi cu farmecele tale, cu marile tale farmece, vei profita de această lecţie. Bani nu pot să-ţi dau, căci nu am, dar ţi-am dăruit experienţă, ceea ce este mult mai preţios. Ne

vom despărţi pentru cîtva timp, şi să ştii că plec cu inima frîntă. Totuşi,

Sub ceruri mai frumoase,
Alţi ochi vor străluci,

iar eu... — şi acum vorbi el cu glas atît de scăzut, încît n-am mai putut înţelege ce spunea.

În timp ce el continua să vorbească, am început să tremur din tot trupul. Scena era într-adevăr mişcătoare, dar nu aceasta mă emoţiona atît de mult, ci glasul şi înfăţişarea acelui bărbat, care îmi amintea de — dar nu, nu era cu putinţă !

— Oh ! Nu poţi fi atît de crud — zise tînăra — încît să mă laşi, pe mine, soţia ta, singură şi într-o situaţie atît de dureroasă şi de primejdioasă. Ia-mă cu tine, Juan, te implor ! şi îl apucă de braţ, agăţîndu-se de el.

Bărbatul se scutură cu oarecare brutalitate, şi în clipa aceea pălăria-i largă căzu la pămînt, astfel încît razele lunii îi luminară chipul din plin. Dumnezeule ! Era el, Juan de Garcia, şi nimeni altul ! Nu mă înşelam. Chipul acela crud, cu trăsăturile săpate adînc, fruntea înaltă, brăzdată de cicatrice, gura subţire şi batjocoritoare, barba ascuţită şi părul ondulat ! Întîmplarea mi-l punea în palmă, şi acum trebuia ori să-l ucid, ori să fiu ucis de el.

Am făcut trei paşi şi m-am oprit în faţa lui, scoţîndu-mi spada.

— Ce-i, porumbiţo, ai adus cu tine un bătăuş ? întrebă el, dîndu-se înapoi cu uimire. Ce doreşti, *señor* ? Eşti aici să aperi o frumoasă în suferinţă ?

— Sînt aici, Juan de Garcia, ca să răzbun o femeie ucisă. Îţi aminteşti de malul unui anumit rîu, departe, în Anglia, unde ai întîlnit o femeie pe care o cunoscuseşi de mult şi ai ucis-o ? Sau, dacă ai uitat, poate îţi aminteşti de asta, pe care o port cu mine ca să te ucid — şi-i fluturai prin faţa ochilor spada care fusese cîndva a sa.

— Sfîntă Fecioară ! Este tinerelul acela din Anglia, care... — şi se opri.

— Este Thomas Wingfield, care te-a bătut şi te-a legat, şi care va sfîrşi acum ce-a început atunci, precum a jurat. Scoate-ţi spada, Juan de Garcia, sau te străpung chiar acum !

La auzul vorbelor mele, care astăzi mi se par că sună puţin cam teatral, deşi le rostisem cu cea mai cruntă seriozitate, faţa lui de Garcia căpătă expresia unui lup încolţit. Am văzut totuşi că nu voia să lupte, dar nu din pricina laşităţii, căci, ca să fiu drept cu el, nu era laş, ci din cauza superstiţiei. Se temea să lupte cu mine, deoarece, după cum am aflat mai tîrziu, credea că sfîrşitul îi va veni din mîna mea, şi mai ales din această pricină se străduise să mă ucidă la prima noastră întîlnire, cînd aflase cine sînt.

— Duelul îşi are legile sale, *señor* — zise el curtenitor. Nu pot să lupt astfel, neînsoţit de un martor, şi în prezenţa unei femei. Dacă crezi că ai vreun motiv de supărare împotriva mea — deşi nu am ştire despre ce aiurezi, şi nici numele cu care mi te-ai adresat nu-l cunosc — mă voi întîlni cu dumneata unde şi cînd vei voi.

Şi în tot acest timp privea peste umăr, căutînd vreo cale de scăpare.

— Te vei întîlni cu mine chiar acum — am răspuns. Trage-ţi spada sau lovesc.

Atunci de Garcia îşi trase spada, şi începurăm să ne luptăm cu disperare ; cînd oţelul izbea în celălalt oţel, săreau scîntei şi zăngănitul răsuna de-a lungul străduţei liniştite. La început, duşmanul meu păstră un oarecare avantaj asupra mea, căci ura mă făcea să lovesc orbeşte, dar în curînd m-am mai liniştit şi am început să lupt cu grijă. Aveam de gînd să-l ucid — ba, mai mult, ştiam că-l voi ucide dacă nimeni nu ne va despărţi. De Garcia era însă un spadasin mai bun decît mine, care nu văzusem niciodată, pînă în ziua aceea cînd mă luptasem cu el pe poteca din Ditchingham, o spadă spaniolă — dar aveam de partea mea tinereţea şi dreptatea, însoţite de un ochi ca de vultur şi de încheietura mîinii ca de oţel.

Încet-încet, l-am împins înapoi, în timp ce mişcările-mi deveneau mai precise şi mai sigure, iar ale lui mai sălbatice. Îl atinsesem de două ori, o dată chiar pe faţă, şi-l ţineam cu spatele la cărăruia care cobora în jos, spre stăvilar ; în acest moment, abia dacă mai încerca să mă lovească, stînd doar în defensivă şi aşteptînd să obosesc. Şi atunci, cînd izbînda era în mîinile mele, nenorocul s-a abătut asupră-mi : tînăra femeie, care privise pînă în clipa aceea înspăimîntată, văzînd că iubitu-i necredincios era în primejdie de moarte, s-a repe-

zit pe neaşteptate şi m-a apucat de la spate, ţipînd în acelaşi timp după ajutor. M-am scuturat şi am scăpat de ea destul de repede, dar nu înainte ca de Garcia, profitînd de acel moment, să-mi dea o lovitură de laş, care m-a atins în umărul drept, de aproape că m-a schilodit. Acum eu trebuia să stau în defensivă, dacă voiam să scap cu viaţă. Între timp, ţipetele fuseseră auzite şi, pe neaşteptate, garda apăru alergînd pe după colţ, fluierînd după ajutoare. De Garcia îi văzu şi, degajîndu-se brusc, se întoarse şi o luă la fugă spre stăvilar, pe cînd tînăra femeie dispărea şi ea, fără să-mi dau seama încotro.

Între timp, garda se apropiase de mine, şi comandantul lor vru să mă prindă. Am izbit cu mînerul spadei în felinarul pe care-l ţinea în mînă, care a căzut în mijlocul drumului aprinzîndu-se cu flacără mare. Atunci m-am întors şi am luat-o la goană, căci nu doream să fiu tîrît în faţa magistraţilor oraşului pentru duel, uitînd însă, în dorinţa mea de a scăpa de urmăritori, că şi de Garcia scăpa. Fugeam cu trei oameni din gardă pe urmele mele, care erau însă greoi şi gîfîiau cu putere, şi după ce-am alergat vreo şase sute de paşi, am văzut că mă depărtasem binişor. M-am oprit atunci să-mi trag răsuflarea şi mi-am amintit că de Garcia îmi scăpase, fără să ştiu cînd îl voi mai găsi. M-am gîndit la început să mă întorc şi să-l caut, dar chibzuind mai bine mi-am spus că ar fi zadarnic, riscînd să cad în mîinile gărzii, căci din pricina rănii puteam fi uşor recunoscut. Şi apoi rana începuse să mă doară. Aşa încît am pornit spre casă, blestemîndu-mi soarta şi mai cu seamă pe femeia care mă apucase pe la spate tocmai cînd eram gata să-mi dovedesc vrăjmaşul ; îmi ziceam, de asemeni, că fusesem neîndemînatic, întîrziind atît de mult lovitura mortală. De două ori aş fi putut să i-o dau, şi de două ori amînasem, fiind prudent peste măsură şi dornic de a fi cît mai sigur — iar acum pierdusem prilejul ! Şi s-ar putea să aştept multă vreme pînă se va ivi din nou altul.

Cum să-l găsesc în acest mare oraş ? Era neîndoielnic, dar eu nu mă gîndisem la asta, că de Garcia folosea un nume de împrumut, cum făcuse şi la Yarmouth. Doamne, să fii atît de aproape de răzbunare şi să dai greş !

Între timp ajunsesem acasă şi m-am gîndit că n-aş face rău să mă duc la Fonseca, maestrul meu, şi să-i cer ajutorul.

Pînă acum nu-i spusesem nimic despre ţelul meu, căci mi-a plăcut întotdeauna să nu-mi dau în vileag tainele, aşa că nu-i vorbisem nimic despre trecutul meu. Îndreptîndu-mă spre odaia unde obişnuia să-şi primească pacienţii, am aflat că se dusese să se culce, lăsînd poruncă să nu-l trezesc în noaptea aceea, deoarece era obosit. Aşa că mi-am legat rana de la umăr cum m-am priceput şi am plecat şi eu să mă culc, furios pe soarta mea.

A doua zi dimineaţa m-am dus în odaia maestrului meu, căci se mai afla încă în pat, fiind cuprins de o slăbiciune neaşteptată, ceea ce era de fapt începutul bolii ce avea să-l ducă la moarte. În timp ce-i amestecam o licoare, văzu că eram rănit la umăr şi mă întrebă ce se întîmplase. Folosii de îndată prilejul.

— Ai răbdare să asculţi o poveste ? îl întrebai. Şi mai ales să-mi dai un sfat ?

— Ah ! răspunse el. Vechea poveste cu medicul care nu poate să se vindece singur. Vorbeşte, nepoate.

Atunci m-am aşezat lîngă pat şi i-am istorisit totul, neascunzîndu-i nimic. I-am spus povestea mamei şi a dragostei tatii pentru ea, i-am povestit copilăria mea, cum fusese ucisă mama de către de Garcia şi cum jurasem să mă răzbun. În cele din urmă i-am spus ce se întîmplase în noaptea trecută şi că vrăjmaşul îmi scăpase. Tot timpul cît am vorbit, Fonseca, înveşmîntat într-o haină de casă de model maur, cu falduri bogate, a rămas în pat, ţinîndu-şi genunchii sub bărbie şi privindu-mă cu ochii-i pătrunzători. Dar n-a scos o vorbă şi n-a făcut nici un semn pînă cînd n-am sfîrşit povestirea.

— Eşti ciudat de nesocotit, nepoate — zise el în cele din urmă. De cele mai multe ori, tinereţea dă greş din pricina nesăbuinţei, dar tu păcătuieşti printr-o prea mare prudenţă. Dintr-o prea mare prudenţă în duelul de azi-noapte ai pierdut prilejul să-l ucizi, şi tot dintr-o prea mare prudenţă, ascunzîndu-mi taina, ai pierdut un prilej cu mult mai bun. Doar m-ai văzut dînd sfaturi în multe asemenea privinţe ; ai aflat cumva vreodată că am trădat încrederea chiar şi a unui străin ? De ce, atunci, te-ai temut să-mi spui ?

— Nu ştiu — am răspuns eu — dar voiam să-l caut singur.

— Mîndria duce la pierzanie, nepoate. Acum, ascultă la mine: dacă aş fi ştiut această poveste cu o lună înainte, pînă azi de Garcia ar fi pierit ca un mizerabil, şi nu de mîna ta, ci de aceea a legii. Îl cunosc de cînd era de-o şchioapă, şi ştiu atîtea despre el, încît l-aş putea trimite la spînzurătoare nu o dată, ci de două ori, dacă aş vorbi. Mai mult, am cunoscut-o chiar pe mama ta, băiete, şi acum ştiu că ceea ce mă obseda era asemănarea dintre tine şi ea, căci de la început chipul tău mi s-a părut familiar. Tot eu am fost cel care i-am mituit pe paznicii Sfîntului Oficiu ca să-l lase pe tatăl tău să scape, deşi nu l-am văzut niciodată, şi tot eu i-am mijlocit fuga. După aceea l-am avut în mîinile mele pe de Garcia de vreo patru sau cinci ori, cînd sub un nume, cînd sub altul. Odată chiar a venit la mine să-mi ceară sprijin, dar ticăloşia pe care voia s-o săvîrşească era prea josnică pentru ca să mă amestec. Omul ăsta este cel mai păcătos din cîţi am cunoscut în Sevilla, şi asta înseamnă foarte mult, dar, pe de altă parte, este şi cel mai viclean şi mai răzbunător. Trăieşte prin viciu şi pentru viciu, şi are pe seama sa numeroase crime. Dar fărădelegile nu i-au adus prosperitate, aşa că astăzi nu e decît un aventurier fără nume, care trăieşte din şantaje şi ruinînd femeile, pe care le jecmăneşte cum vrea. Dă-mi cărţile acelea din caseta de colo, şi-ţi voi spune multe altele despre „prietenul" nostru de Garcia.

Am făcut cum mi-a spus, aducîndu-i tomurile grele de pergament, fiecare legat în piele şi scris cu cifru.

— Acestea sînt registrele mele — zise el — deşi nimeni, în afară de mine, nu poate să le citească. Ia să vedem indexul. Ah, iată-l! Dă-mi volumul al treilea; deschide-l la pagina 201.

Am ascultat şi i-am pus tomul pe pat, iar el începu să citească semnele indescifrabile tot atît de uşor ca şi un scris obişnuit.

— De Garcia — Juan. Înălţimea, înfăţişarea, familia, numele false, şi aşa mai departe. Iată-i şi povestea. Acum ascultă.

Urmau vreo două pagini scrise mărunt, în semne tainice, pe care Fonseca le tălmăcea în timp ce citea. Era destul de scurt, dar un astfel de răboj n-am mai văzut niciodată, nici înainte şi nici după aceea. Lîngă numele acestui om erau

trecute aproape toate ticăloşiile de care poate fi în stare o fiinţă omenească, înfăptuite de el pentru a-şi împlini poftele şi ura-i răzbunătoare, ca şi pentru a pune mîna pe bani.

Pe lista neagră erau trecute două crime: ucisese un rival cu cuţitul şi scăpase de o ibovnică dîndu-i otravă. Mai erau şi unele fapte prea păcătoase, prea ruşinoase, într-adevăr, pentru a fi amintite.

— Fără îndoială că mai sînt multe altele care nu mi-au fost aduse la cunoştinţă — zise Fonseca cu un glas liniştit — dar cele pe care le-am trecut aici ştiu că sînt adevărate, şi una din crime ar putea fi dovedită împotriva lui, dacă ar fi prins. Stai, dă-mi cerneală, ca să adaug şi ultima lui crimă la răboj.

Şi scrise cu litere tainice, cifrate: „În mai 1516, numitul de Garcia a plecat pe mare spre Anglia într-o călătorie de negoţ, şi acolo, în parohia Ditchingham din comitatul Norfolk, a ucis-o pe Luisa Wingfield, pomenită mai sus ca Luisa de Garcia, verişoara lui, cu care fusese cîndva logodit. În luna septembrie a aceluiaşi an, sau mai înainte, sub pretextul unei false căsătorii, a ademenit-o şi apoi a părăsit-o pe numita *doña* Isabella din nobila familie de Siguenza, călugăriţă într-o mănăstire din acest oraş".

— Ce? am strigat. Tînăra care a venit să-ţi ceară ajutorul acum două seri este aceeaşi cu cea pe care a părăsit-o de Garcia?

— Chiar aceeaşi, nepoate. Ea este deznădăjduita pe care ai auzit-o implorîndu-l aseară. Dacă aş fi ştiut acum două zile ceea ce ştiu acum, în clipa asta ticălosul ar fi la temniţă. Dar poate că nu e încă prea tîrziu. Sînt bolnav, dar am să mă scol şi am să mă ocup de treaba asta. Lasă totul pe seama mea, nepoate. Du-te acum şi îngrijeşte-ţi umărul, şi ai încredere în mine; dacă se poate face ceva, voi face. Stai, porunceşte unei iscoade să fie gata. Pînă diseară voi afla tot ce se poate afla.

Seara, Fonseca trimise din nou după mine.

— Am făcut cercetări — zise el. I-am prevenit pentru prima dată, după mulţi ani, chiar şi pe ofiţerii justiţiei, şi acum îl urmăresc pe de Garcia aşa cum copoii adulmecă urmele unui sclav. Dar nimeni nu ştie nimic despre el. A dispărut şi n-a lăsat nici o urmă. În seara asta o să scriu la Cádiz, căci s-ar putea să fi fugit acolo, luînd-o pe rîu în jos. Un

lucru am aflat totuşi. *Señora* Isabella a fost prinsă de gardă şi, descoperindu-se că a fugit dintr-o mănăstire, a fost dată pe mîna Sfîntului Oficiu, pentru ca situaţia ei să fie cercetată sau, cu alte cuvine, dacă vina îi va fi dovedită, să fie dată morţii.

— Poate fi salvată ?

— Cu neputinţă. Dacă mi-ar fi urmat sfatul, n-ar fi fost prinsă niciodată.

— Nu se poate intra în legătură cu ea ?

— Nu. Acum douăzeci de ani ar fi fost cu putinţă, dar acum Sfîntul Oficiu este mai riguros şi mai incoruptibil. Aurul nu mai are nici o putere acolo. N-o vom vedea sau nu vom auzi despre ea niciodată, decît poate în ceasul morţii, cînd, dacă va dori să-mi vorbească, s-ar putea să i se acorde această favoare, deşi mă îndoiesc foarte tare. Nu cred însă că va dori acest lucru. Dacă ar reuşi să-şi ascundă nenorocirea, ar putea să scape ; dar e puţin probabil. Nu fi atît de trist, nepoate, orice religie îşi are jertfele ei. Poate că-i mai bine pentru ea să moară astfel, decît să trăiască mulţi ani o viaţă moartă. Nu poate muri decît o dată. Fie ca sîngele ei să aducă pierzania lui de Garcia !

— Amin ! am întărit eu blestemul.

CAPITOLUL IX

THOMAS DEVINE OM BOGAT

Luni de-a rîndul n-am mai auzit nimic despre de Garcia şi nici despre Isabella de Siguenza. Dispăruseră amîndoi fără urmă, şi în zadar i-am căutat. Cît despre mine, mi-am reluat felul de viaţă de mai înainte — îl ajutam pe Fonseca şi treceam în ochii lumii drept nepotul său. Numai că, din noaptea aceea cînd m-am bătut în duel cu ucigaşul, sănătatea maestrului meu s-a înrăutăţit mereu ; o boală mistuitoare îi rodea ficatul, sleindu-i puterile, aşa că nu trecuseră nici opt luni şi zăcea ţintuit la pat, cu zilele numărate. Mintea îi rămăsese

însă limpede, şi uneori mai primea chiar pe cîte unul din bolnavii veniţi să-i ceară sfaturi, şezînd însă rezemat în fotoliu, înfăşurat în halatu-i brodat. Dar moartea îşi întinsese asupra lui mîna, şi el o ştia. Cu cît treceau săptămînile, simţeam că ţine tot mai mult la mine, dăruindu-mi dragostea pe care numai un tată ar putea-o nutri pentru fiul său ; iar eu făceam tot ce-mi stătea în putinţă să-i alin suferinţele, întrucît nu lăsa pe nimeni, şi mai ales nici un alt doctor, să-i dea îngrijire.

În cele din urmă, simţind că puterile îl lasă cu totul, trimise după un notar, cu care rămase închis vreun ceas şi mai bine ; apoi notarul a plecat, ca să se întoarcă mai tîrziu cu cîţiva dintre oamenii săi. Au intrat cu toţii în odaia maestrului meu, din care mi s-a cerut să mă retrag. Nu după mult timp au plecat, ducînd cu ei cîteva suluri de pergament.

În seara aceea, Fonseca trimise după mine. L-am găsit tare slăbit, dar vioi şi pus pe vorbă.

— Apropie-te, nepoate — zise el. Azi am avut o zi plină. Toată viaţa am muncit, şi n-ar fi bine ca tocmai la sfîrşit să mă lenevesc. Ştii ce am făcut astăzi ?

Am clătinat din cap.

— O să-ţi spun. Mi-am făcut testamentul, ca să las moştenirea în bună rînduială ; să nu crezi că e cine ştie ce, dar cîte ceva tot am de lăsat.

— Nu vorbi despre testament — l-am rugat. Sînt încredinţat că o să mai trăieşti încă mulţi ani.

Fonseca rîse.

— Greşeşti, nepoate, dacă-ţi închipui că mă poţi înşela astfel. Mai am foarte puţin de trăit, după cum ştii şi tu prea bine, dar nu mi-e teamă de moarte. Am dus o viaţă îndestulată, dar n-am fost fericit, căci ceva mi-a frînt-o chiar de la început. N-are rost să-ţi spun ce. E o istorie veche şi nu merită să fie povestită ; de altfel, orice s-ar fi petrecut, acum, în ceasul morţii, nu mai are însemnătate. Tot omul trebuie să străbată drumul vieţii ; şi de vreme ce am ajuns la capăt, crezi că mai are vreo importanţă dacă drumul a fost bun sau rău ? În ce mă priveşte, credinţa nici nu-mi aduce mîngîiere şi nici nu mă înspăimîntă, acum, în ceasul cel de pe urmă. Înseşi faptele vieţii mele mă vor înălţa sau mă vor prăbuşi în abis. Am făcut şi rău şi bine ; răul — deoarece natura şi ispita au fost uneori prea puternice, iar binele — pentru că

inima mă îndemna să-l fac. Ei dar acum totul s-a sfîrşit şi, la urma urmei, moartea nu poate fi prea cumplită, cînd stai să te gîndeşti că orice fiinţă omenească, la fel ca toate celelalte vieţuitoare, se naşte spre a ajunge aici. Şi chiar dacă totul în lumea asta e minciună, socot că măcar ceva e adevărat — şi anume că Dumnezeu există şi este mai milostiv decît cei care predică în numele lui.

Istovit, tăcu.

De cîte ori după aceea nu mi-am amintit de vorbele lui, şi chiar şi acum, cînd mi se apropie şi mie ceasul, mă gîndesc la ele! După cum se va vedea, Fonseca era fatalist, credinţă pe care n-o împărtăşesc pe de-a întregul, socotind că putem, într-o anumită măsură, să ne făurim propriul nostru caracter şi destin. Cred însă că era mult adevăr în vorbele rostite pe patul de moarte. Dumnezeu există şi este milostiv, iar moartea nu este cumplită nici în sine şi nici în urmările ei.

Şi iată că Fonseca vorbi din nou:

— De ce mă sileşti să spun lucrurile astea? Mă obosesc, şi mai am atît de puţină vreme... Îţi vorbeam de testament. Ascultă, nepoate. În afară de anumite sume de bani pentru acte de binefacere — nu pentru slujbe bisericeşti, ţine seama — îţi las tot ce am.

— Îmi laşi *mie*? am strigat uimit.

— Da, nepoate, ţie. De ce nu? N-am pe nimeni pe lume, iar pe tine te-am îndrăgit, deşi socoteam că niciodată nu voi mai putea să ţin la cineva, fie el bărbat, femeie sau copil. Îţi mulţumesc că mi-ai dovedit că inima nu mi-e împietrită — primeşte, dar, ce-ţi las, tocmai ca un semn de recunoştinţă.

Am început să bîigui cuvinte de mulţumire, dar Fonseca mă opri.

— Banii pe care ţi-i las, nepoate, se ridică în totul la vreo cinci mii de pesos de aur, adică vreo douăsprezece mii de lire de-ale voastre, englezeşti — destul pentru un tînăr ca să aibă cu ce-şi începe viaţa, chiar dacă se însoară. Îmi închipui că la voi, în Anglia, ar putea trece drept o avere considerabilă, aşa că tatăl logodnicei tale nu se va mai împotrivi să te aibă de ginere. Apoi, mai e casa asta, cu tot ce e în ea; cărţile şi argintăria sînt de preţ, şi ar fi bine să le păstrezi. Totul îţi aparţine cu bună rînduială, aşa încît nimeni nu-ţi va putea tăgădui acest drept; fireşte, prevăzîndu-mi sfîrşitul, am adunat aici, în casă, tot bănetul pe care-l am, aşa că aurul se află, în cea mai mare parte, în lăzi trainice, acolo, în cămăruţa secretă din peretele de colo, pe care o ştii. Aş fi putut să-ţi las mai mult dacă te-aş fi cunoscut de acum cîţiva ani, dar, socotindu-mă prea bogat şi lipsit de moştenitor, am împărţit cam tot atît cît a rămas în milostenii şi în ajutorarea sărmanilor fără adăpost şi a suferinzilor. Ascultă aici, Thomas Wingfield! Cea mai mare parte a acestor bani e rodul nebuniei, mizeriei, slăbiciunii şi păcatelor omeneşti. Întrebuinţează-i pentru ţeluri înţelepte şi pentru propăşirea dreptăţii şi a libertăţii. Fie ca ei să-ţi folosească şi să-ţi amintească de mine, bătrînul tău maestru, vraciul spaniol, pînă îi vei lăsa şi tu, la rîndul tău, copiilor tăi sau săracilor. Şi acum, încă un sfat. Dacă te lasă conştiinţa, renunţă la urmărirea lui de Garcia. Ia-ţi averea şi întoarce-te cu ea în Anglia; însoară-te cu fata pe care o iubeşti şi vezi-ţi de fericirea ta aşa cum vei crede de cuviinţă. Cine eşti tu ca să răzbuni fărădelegea unui mişel ca de Garcia? Lasă-l în pace şi-şi va primi singur pedeapsa. Altminteri vei avea multe de îndurat şi te vor paşte primejdii, iar pînă la urmă s-ar putea să pierzi şi dragostea, şi viaţa, şi averea — pe toate dintr-o dată.

— Dar am jurat să-l ucid — am răspuns eu — şi cum aş putea călca un astfel de jurămînt? Cum aş putea trăi liniştit în casa mea, sub povara unei ruşini atît de cumplite?

— Nu ştiu, şi nu sînt eu cel care va judeca dacă ai dreptate sau nu. Îndeplineşte-ţi vrerea; dar s-ar putea să-ţi atragi astfel chinuri şi mai mari. Te-ai luptat cu omul ăsta şi ţi-a scăpat. Lasă-l dacă eşti înţelept. Acum apleacă-te şi sărută-mă, ia-ţi rămas bun de la mine. Nu vreau să mă vezi murind, şi ştiu că moartea mi-e aproape. N-aş putea să-ţi spun dacă ne vom mai întîlni vreodată, după ce vei fi zăcut şi tu ca mine acum, sau dacă fiecare ne vom croi drum spre altă stea. De este aşa, rămîi cu bine pe vecie.

M-am aplecat şi l-am sărutat pe frunte; făcînd asta, plîngeam îndurerat, căci abia atunci, în clipa aceea, mi-am dat seama cît de mult îl iubeam, şi inima îmi era sfîşiată de parcă însuşi tatăl meu ar fi zăcut acolo, pe patul de moarte.

— Nu plînge — vorbi el — căci toată viaţa noastră nu-i altceva decît despărţire. Cîndva am avut şi eu un fiu ca tine, şi despărţirea noastră a fost cea mai amară din toate. Mă voi duce să-l regăsesc pe cel care nu s-a putut întoarce la mine,

așa că nu-mi plînge moartea. Rămîi cu bine, Thomas Wingfield! Dumnezeu să te ajute și să te aibă în pază! Și-acum du-te!

Am ieșit plîngînd; în noaptea aceea, înaintea ivirii zorilor, Andres de Fonseca se stinse. Mi s-a spus că și-a păstrat cunoștința pînă în ultima clipă și că a murit murmurînd numele fiului său, de care amintise în seara aceea.

Care va fi fost povestea acelui fiu al său, sau a lui Fonseca însuși, n-am aflat niciodată, căci, asemenea unui indian, își ștergea urmele în timp ce înainta pas cu pas pe cărarea vieții. Nu mi-a vorbit niciodată de trecutul său, și n-am găsit nimic în toate cărțile și documentele rămase de la el. Odată, acum cîțiva ani, am citit toate tomurile de însemnări cifrate despre care-mi vorbise mai demult, și a căror cheie mi-o dăduse înainte de a muri. Le am pe toate în fața mea în raft, acum în timp ce scriu, și în ele se află consemnate multe întîmplări pline de josnicie, suferință și păcat, de credință înșelată și nevinovăție amăgită, de cruzimi făptuite de preoți, de lăcomie triumfînd asupra iubirii și de iubire triumfînd asupra morții — de ajuns, într-adevăr, ca să umple tomuri întregi de romane adevărate. Dar printre toate aceste cronici ale unor vremuri trecute acum și uitate, nu există nicăieri amintit numele lui Fonseca și nu se pomenește nici un cuvînt despre propria lui poveste. S-a pierdut pe veci, și poate că-i mai bine. Așa s-a săvîrșit din viață binefăcătorul meu și cel mai bun prieten pe care l-am avut vreodată.

Cînd a fost gata pregătit pentru înmormîntare, m-am dus să-l văd pentru ultima dată — arăta liniștit și frumos în somnu-i de moarte. Una dintre femeile care-l îmbrăcaseră pentru înmormîntare mi-a înmînat două medalioane sculptate cu multă măiestrie în fildeș și montate în aur, care fuseseră găsite în jurul gîtului său. Le am și acum. Unul înfățișează capul unei femei, cu o figură dulce și melancolică, iar celălalt chipul unui tînăr, nespus de frumos, dar tare trist. Fără îndoială că erau mamă și fiu, dar mai mult nu știu despre ei.

A doua zi l-am înmormîntat pe Andres de Fonseca, dar fără nici o pompă, căci își exprimase dorința de a se cheltui cît mai puțin pentru trupu-i mort, apoi m-am întors acasă să mă întîlnesc cu notarii. Atunci au fost rupte sigiliile și citite pergamentele, iar eu am fost pus în deplina stăpînire a averii celui care murise; după ce s-a socotit ce sume trebuiau plătite pentru taxe, legate și alte cheltuieli, notarii m-au părăsit cu umile plecăciuni — că nu eram oare un om bogat? Da, eram bogat, averea aceasta îmi picase fără nici un efort din parte-mi și aveam motive s-o doresc — totuși a fost cea mai tristă noapte pe care am petrecut-o de cînd am pus piciorul în Spania. Gîndurile îmi erau pline de îndoieli și de durere; în plus, singurătatea mă copleșea. Dar oricît de tristă era, soarta îmi rezervase s-o facă și mai dureroasă pînă la ivirea zorilor. Căci în timp ce stăteam prefăcîndu-mă că mănînc, un slujitor veni să-mi spună că o femeie, care aștepta la intrare, ceruse să-l vadă pe fostul lui stăpîn. Bănuind că trebuie să fie vreo pacientă care nu auzise de moartea lui Fonseca, am vrut să-i spun să plece, dar gîndindu-mă că aș putea să-i fiu de folos, uitînd cu acest prilej o parte din suferințele mele în timp ce le-aș asculta pe ale ei, i-am poruncit slujitorului s-o poftească înăuntru. A intrat îndată — o femeie înaltă, înfășurată într-o pelerină neagră care-i acoperea fața. M-am înclinat și i-am făcut semn să ia loc, cînd deodată femeia tresări.

— Am cerut să-l văd pe *don* Andres de Fonseca — zise ea repede, cu glas scăzut. Dumneata ești altcineva, *señor*.

— Andres de Fonseca a fost îngropat chiar astăzi — am răspuns. Eu am fost ajutorul lui în meseria pe care o practica și îi sînt și moștenitor. Dacă pot să te servesc în vreun fel, sînt la dispoziția dumitale.

— Ești tînăr, foarte tînăr — murmură ea nedumerită — și problema este cumplită și grabnică. Cum aș putea să am încredere?

— Dumneata hotărăști, *señora*.

Se gîndi o clipă, apoi își scoase pelerina, lăsînd să se vadă veșmîntul de călugăriță.

— Ascultă — vorbi ea — va trebui să fac multe penitențe pentru ceea ce săvîrșesc în noaptea asta, și cu greu am obținut permisiunea să viu încoace, într-o misiune de milostenie. Cum nu pot să mă întorc cu mîna goală, trebuie să mă încred în dumneata. Dar mai întîi jură pe sfînta Maica Domnului că n-ai să mă trădezi.

— Îți dau cuvîntul meu — am răspuns. Dacă nu este de ajuns, mai bine să sfîrșim cu această discuție.

— Nu fi supărat pe mine — se rugă ea. N-am ieșit dintre zidurile mănăstirii de mulți ani, și sînt copleșită de durere.

Caut o otravă care să fie fulgerătoare. Am să-ţi plătesc bine pentru ea.

— Nu sînt o unealtă de ucigaşi — am răspuns eu. În ce scop vrei otrava ?

— Oh, trebuie să-ţi spun — şi totuşi, cum aş putea ? În mănăstirea noastră va trebui să moară în noaptea asta o femeie tînără şi frumoasă, aproape o copilă, care şi-a călcat legămîntul făcut. Moare în noaptea asta împreună cu pruncul ei, fiind — oh, Doamne ! — fiind zidită de vie în temeliile lăcaşului pe care l-a necinstit. Este judecata care i-a fost dată, judecată fără putinţă de iertare sau amînare. Eu sînt stareţa acestei mănăstiri — nu întreba numele ei şi nici numele meu — şi o iubesc pe această păcătoasă ca şi cum ar fi fiica mea. Atîta milostenie am obţinut pentru ea, prin viaţa mea de credinţă în slujba bisericii şi printr-o înrîurire tainică — şi anume ca în cupa cu apă ce i se va da înainte de a se săvîrşi execuţia să pot amesteca otravă şi să ating şi buzele pruncului cu otravă, astfel încît sfîrşitul să le fie grabnic. Pot face asta fără ca păcatul să cadă asupra sufletului meu. Am iertarea sub sigiliu. Ajută-mă deci să fiu o ucigaşă nevinovată şi să salvez pe acea păcătoasă de ultimele ei chinuri pe pămînt.

Nu pot arăta aici ce-am simţit ascultînd această povestire de groază, căci cuvintele n-o pot exprima. Am rămas îngrozit, căutînd un răspuns, şi un gînd cumplit mi-a trecut atunci prin mine.

— Femeia nu se numeşte cumva Isabella de Siguenza ? am întrebat.

— Da, acesta a fost numele ei în lume — răspunse ea — deşi nu ştiu cum de-ai putut afla.

— Ştim multe lucruri în această casă, măicuţă. Spune-mi acum, ar putea oare Isabella să fie salvată prin bani sau pe vreo altă cale ?

— Cu neputinţă ! Sentinţa i-a fost confirmată de Tribunalul Îndurării. Trebuie să moară pînă în două ceasuri. Nu vrei să-mi dai otrava ?

— Nu pot să ţi-o dau dacă nu ştiu cu ce scop o dau, măicuţă. Ce mi-ai spus poate să nu fie decît o poveste, şi otrava să fie folosită în aşa fel încît să cad sub urmărirea legii. Nu pot să ţi-o dau decît cu un singur preţ, şi anume să fiu de faţă cînd va fi folosită.

Se gîndi o clipă, apoi răspunse :

— Se poate, căci din întîmplare formularea absoluţiei mele o îngăduie. Dar trebuie să-ţi pui o glugă de preot, astfel încît cei care îndeplinesc sentinţa să nu ştie nimic. Alţii însă vor şti, şi te previn că dacă vei vorbi vreodată despre această întîmplare îţi vei atrage nenorociri mari. Biserica se răzbună pe cei care-i trădează secretele, *señor*.

— După cum într-o zi secretele ei se vor răzbuna chiar pe biserică — am răspuns eu cu amărăciune. Şi acum stai să caut o otravă potrivită — una care să lucreze repede, dar nu atît de repede încît călăii voştri să se vadă lipsiţi de pradă înainte de a-şi îndeplini fapta diavolească. Iată aici tocmai ce trebuie — am zis ridicînd un flacon pe care l-am scos din cutia cu droguri. Haide, acoperă-ţi faţa, măicuţă, şi să mergem în „misiunea de îndurare".

Se supuse. Părăsirăm casa şi o pornirăm iute prin străzile animate ale Sevillei, pînă cînd ajunserăm în partea veche a oraşului, de-a lungul rîului. Aici, stareţa mă conduse la un chei unde o aştepta o barcă. Ne urcarăm şi, după vreo milă şi mai bine de vîslit în susul rîului barca fu oprită la un debarcader de sub un zid înalt. Coborîrăm şi merserăm pînă la o poartă din zid unde însoţitoarea mea bătu de trei ori. Un oblon din partea de sus a porţii fu deschis de îndată şi o faţă albă apăru printre gratii, întrebînd cine e. Însoţitoarea mea răspunse cu glas scăzut, şi după o vreme poarta fu deschisă. Am văzut că ne aflam într-o grădină mare, înconjurată de ziduri, unde creşteau portocali. Atunci stareţa mi-a spus :

— Te-am adus în casa noastră. Dacă ştii unde te afli şi care este numele acestui loc, rogu-te, spre binele dumitale, să-l uiţi după ce vei ieşi pe aceste porţi.

N-am răspuns nimic, ci am privit de jur împrejurul grădinii întunecate şi umede.

Nu mă îndoiam că aici o întîlnise de Garcia pe nefericita care trebuia să moară în astă-noapte. După ce-am mers vreo sută de paşi, am ajuns la o altă poartă, aflată în zidul unei locuinţe scunde, clădită în stil maur. Aici bătăile în poartă au durat mai mult, iar întrebările au fost mai stăruitoare. Apoi poarta s-a deschis şi m-am pomenit într-un coridor slab lumi-

nat, lung şi îngust, la capătul căruia se zăreau siluete de călugăriţe mişcîndu-se încoace şi încolo, ca liliecii într-un mormînt. Stareţa a pornit de-a lungul coridorului, pînă a ajuns la o uşă de pe partea dreaptă, pe care a deschis-o. Am intrat într-o celulă, şi acolo am fost lăsat în întuneric. Zece minute şi mai bine am stat acolo, pradă unor gînduri pe care ar fi bine să le uit. În cele din urmă, uşa s-a deschis iarăşi şi stareţa a intrat urmată de un preot înalt, al cărui chip n-am putut să-l văd, căci avea rasa şi gluga albă a dominicanilor, care nu lasă să se vadă nimic în afară de ochi.

— Te salut, fiule — zise el după ce mă scrută cîtva timp cu privirea. Maica stareţă mi-a vorbit despre misiunea dumitale. Eşti foarte tînăr pentru o astfel de sarcină.

— Chiar dacă aş fi bătrîn, tot nu mi-ar plăcea mai mult, părinte. Ştii despre ce-i vorba. Mi se cere să dau o otravă mortală pentru un scop milostiv. Am adus otrava, dar trebuie să fiu de faţă, ca să văd dacă este folosită cum trebuie.

— Eşti foarte prudent, fiule. Biserica nu făptuieşte crime. Această femeie trebuie să moară pentru că a fost prinsă cu păcat, şi în ultimul timp asemenea nelegiuiri au devenit destul de dese. De aceea, după multă gîndire şi rugăciune, şi multe cercetări pentru a găsi un mijloc de îndurare, a fost condamnată la moarte de către cei ale căror nume sînt prea înalte pentru a fi rostite. În ceea ce mă priveşte, sînt aici — vai ! — doar ca să văd că sentinţa se îndeplineşte cu alinarea îngăduită de milostivirea judecătorului suprem. Se pare că prezenţa dumitale este trebuincioasă pentru acest act de milostenie, şi de aceea o tolerez. Maica stareţă te-a prevenit că nenorocirea îi paşte pe cei care dezvăluie secretele bisericii. Spre binele dumitale, te rog să porţi în inimă acest avertisment.

— Nu sînt flecar, părinte, aşa încît nu trebuie să stărui asupra prudenţei. Şi-acum, încă un cuvînt. Vizita mea aici va trebui bine plătită, căci otrava este costisitoare.

— N-ai teamă, vraciule — răspunse călugărul cu dispreţ în glas. Spune cît, şi ţi se va plăti pe dată.

— Nu cer bani, părinte. Dimpotrivă, aş plăti eu foarte mult ca să fiu cît mai departe de locul acesta. Cer doar să mi se îngăduie să vorbesc cu păcătoasa înainte de a muri.

— Cum ? întrebă el tresărind. Nu cumva eşti blestematul acela ? Dacă-i aşa, ai multă îndrăzneală să rişti a-i împărtăşi soarta.

— Nu, părinte, nu sînt acela. N-am văzut-o pe Isabella de Siguenza decît o singură dată, şi n-am vorbit cu ea niciodată. Nu sînt omul care a înşelat-o, dar îl cunosc ; se numeşte Juan de Garcia.

— Ah ! tresări preotul. Ea nu i-ar fi spus niciodată adevăratul nume, chiar şi sub ameninţarea torturii. Sărman suflet rătăcit, cît de credincioasă poate fi în necredinţa ei ! Despre ce vrei să-i vorbeşti ?

— Vreau s-o întreb încotro a plecat acel om. Este duşmanul meu de moarte şi vreau să-l urmăresc, aşa cum l-am urmărit şi pînă acum. Mi-a făcut mult rău, mie şi alor mei — chiar mai mult decît acestei sărmane fiinţe. Îndeplineşte-mi rugămintea, părinte, ca să-mi pot înfăptui răzbunarea, şi, o dată cu a mea, şi pe-a bisericii.

— „Răzbunarea este a mea, zis-a Domnul, şi eu o voi plăti.“ Totuşi, fiule, cine ştie, poate că Domnul te-a ales pe tine ca unealtă a mîniei lui. Bine, ţi se va da prilejul să vorbeşti cu ea. Îmbracă această haină — şi-mi întinse o rasă cu glugă albă dominicană — şi urmează-mă.

— Mai întîi — l-am oprit eu — lasă-mă să înmînez această licoare stareţei, căci nu vreau să fiu eu acela care să i-o dau. Ia-o, maică, şi, cînd va sosi clipa, toarnă licoarea din flacon într-un pahar cu apă. Apoi, după ce vei atinge gura şi limba pruncului cu otrava, dă-i şi mamei să bea şi încredinţează-te c-a băut. Înainte de a fi zidite cărămizile în jurul lor, vor fi adormit adînc, pentru a nu se mai trezi niciodată.

— O voi face — murmură stareţa. Avînd absolvirea, voi fi curajoasă, şi o voi face de dragul iubirii şi al îndurării !

— Inima-ţi este lipsită de tărie, soră. Dreptatea *este* îndurare — zise călugărul cu un suspin. Vai de slăbiciunea cărnii care luptă împotriva spiritului !

Mi-am pus haina aceea fantomatică, iar ei, luîndu-şi felinarele, mi-au făcut semn să-i urmez.

MOARTEA ISABELLEI DE SIGUENZA

Am străbătut în tăcere coridorul cel lung şi, în timp ce treceam, am văzut ochii celor ce trăiau în acest mormînt viu privindu-ne prin gratiile de la uşile celulelor. Nu-i de mirare că biata fiinţă care trebuia să moară în curînd se străduise să scape de aici şi să se întoarcă spre lumea vieţii şi a iubirii ! Şi cînd te gîndeşti că aceasta fusese crima pentru care trebuia să piară. Nu mă îndoiam că Dumnezeu îşi va aminti de nelegiuirile unor oameni ca aceşti preoţi, şi ale naţiunii care-i ocroteşte. Şi, într-adevăr, şi-a amintit, căci unde este astăzi strălucirea Spaniei, şi unde sînt acele ritualuri crude cu care se mîndrea ? Aici, în Anglia, lanţurile lor au fost rupte pentru totdeauna [1] ! Iar în străduinţele sale de a ne înlănţui pe noi, oamenii liberi ai Angliei, s-a prăbuşit — pentru a nu se mai ridica niciodată la gloria de odinioară.

La capătul celălalt al coridorului, am dat de o scară pe care am coborît. Jos se afla o uşă ferecată, pe care călugărul a deschis-o şi a închis-o din nou pe partea cealaltă. Urma apoi un alt coridor, săpat chiar în zid, şi o a doua uşă, după care am ajuns la locul execuţiei.

Era o boltă joasă şi umedă ; apele fluviului curgeau de cealaltă parte a zidului, căci puteam auzi murmurul valurilor în tăcerea ce domnea în hrubă. Încăperea măsura poate vreo zece paşi în lungime şi opt în lăţime. Bolta era susţinută de nişte coloane masive, şi într-o parte am zărit o a doua uşă, care ducea într-o celulă. La celălalt capăt al acestei vizuini întunecoase, slab luminată de torţe şi felinare, doi bărbaţi cu capul acoperit de glugi şi îmbrăcaţi în rase negre de stofă grosolană amestecau în tăcere varul din care se ridica un abur fierbinte în aerul stătut. Lîngă ei, rezemate de capătul bolţii, se aflau stivuite bucăţi de piatră, în faţa unei nişe tăiate în grosimea zidului, ca un sicriu mai mare aşezat în picioare. În faţa nişei am văzut un

[1] Autorul se referă aici la Reforma engleză, începută sub domnia lui Henric al VIII-lea, care a rupt relaţiile cu Papa de la Roma, şi încheiată prin stabilirea anglicanismului ca religie oficială, în 1562, sub Elisabeta I, care-i învinge pe catolici şi-o execută pe rivala sa, Maria Stuart.

scaun masiv din lemn de castan. Privirea mi-a alunecat mai departe pe zid, şi am văzut încă două asemenea nişe în formă de sicriu, tăiate şi apoi zidite cu dale de piatră albicioasă. Pe fiecare era gravată o dată, cu litere adînci. Una fusese sigilată cu vreo treizeci de ani mai înainte, iar cealaltă aproape cu o sută.

Cei doi oameni erau singurele fiinţe care se aflau în hrubă cînd am intrat, dar în curînd o melopee îndepărtată şi solemnă începu să se audă din direcţia celui de-al doilea coridor. Apoi uşa se deschise, călugării-zidari încetară să mai amestece grămada de var, şi cîntecul se făcu tot mai tare, astfel încît putui să-i prind înţelesul. Era o rugă pentru înmormîntare în limba latină. În uşa deschisă apărură încet opt călugăriţe, acoperite cu văluri, păşind două cîte două şi aşezîndu-se de fiecare parte a bolţii. Apoi cîntecul încetă. Şi iată că intră osîndita, păzită de încă două călugăriţe şi urmată de un preot cu un crucifix în mînă. Preotul avea pe el o sutană neagră, iar faţa-i îngustă, pe care era întipărită o expresie exaltată, era descoperită. Toate aceste amănunte, ca şi multe altele, mi s-au gravat în minte, dar în clipa aceea mi se părea că nu văd nimic altceva în afară de faţa osînditei. O recunoşteam, deşi n-o văzusem decît o singură dată, la lumina lunii. Se schimbase mult — faţa-i frumoasă se mai împlinise, iar ochii mari şi chinuiţi străluceau ca nişte stele pe paloarea-i de ceară, întreruptă doar de roşul buzelor. Şi totuşi era aceeaşi faţă pe care o văzusem cu vreo opt luni în urmă, în timp ce-l implora pe iubitu-i necredincios. Acum trupu-i înalt era înveşmîntat în haine de înmormîntare, peste care se revărsa părul negru, iar în braţe purta un prunc adormit, pe care din cînd în cînd îl strîngea la piept cu disperare.

În pragul mormîntului, Isabella de Siguenza s-a oprit şi a privit sălbatic în jur, ca şi cum ar fi căutat ajutor, scrutînd pe fiecare din paznicii ei tăcuţi, încercînd să găsească un prieten printre ei. Apoi privirea i-a căzut pe nişă, pe grămada de var fumegînd şi pe oamenii de lîngă ea, şi deodată s-a înfiorat ; ar fi căzut chiar, dacă cei din jur n-ar fi dus-o la scaun şi n-ar fi aşezat-o în el — ca un cadavru viu.

Şi înspăimîntătoarea ceremonie începu. Călugărul dominican se opri în faţa ei şi citi acuzaţia, precum şi sentinţa ce-i fusese dată, care o osîndea : „Să fii lăsată singură cu Dumnezeu şi cu copilul păcatului tău, pentru ca el să facă cu tine ce

va crede de cuviinţă". Biata păcătoasă păru că nu dă nici o atenţie la toate acestea, aşa cum nu păru să audă nici ultima rugăciune. În cele din urmă, călugărul se opri cu un suspin şi, întorcîndu-se spre mine, zise :

— Apropie-te de această păcătoasă, frate, şi vorbeşte-i, înainte de a fi prea tîrziu.

Iar tuturor celor de faţă le ceru să se strîngă la celălalt capăt al bolţii, pentru ca vorbele noastre să nu poată fi auzite — şi toţi îi dădură ascultare, fără să arate uimire, gîndind negreşit că eram un călugăr trimis s-o spovedească pe osîndită.

Astfel, cu inima bătîndu-mi, m-am apropiat şi m-am aplecat spre urechea ei, şoptindu-i :

— Ascultă-mă, Isabella de Siguenza ! şi cînd i-am rostit numele, a tresărit ca o sălbătăciune. Unde este de Garcia, care te-a înşelat şi te-a părăsit ?

— Cum i-ai aflat numele ? răspunse ea. Nici tortura nu m-ar fi făcut să-l destăinui, după cum prea bine ştii.

— Eu nu sînt călugăr şi nu ştiu nimic. Sînt omul care s-a luptat cu de Garcia în noaptea cînd ai fost prinsă, şi care l-ar fi ucis dacă nu m-ai fi împiedicat.

— E mîngîierea mea că măcar pe el l-am salvat.

— Isabella de Siguenza, îţi sînt prieten, cel mai bun pe care l-ai avut vreodată, şi ultimul, cum vei vedea acum. Spune-mi unde-i de Garcia, căci ce este între noi trebuie să-şi găsească dezlegarea.

— Dacă-mi eşti prieten, nu mă întreba. Nu ştiu unde-i acum. Cînd a plecat, cu luni în urmă, s-a dus unde cu greu ai putea să-l urmezi, în Indiile cele mai îndepărtate ; dar nu-l vei găsi niciodată acolo.

— Şi totuşi s-ar putea să-l găsesc ; dacă se va întîmpla astfel, ai cumva să-i transmiţi vreun mesaj ?

— Nici unul. Ba da, am un mesaj pentru el. Spune-i cum am murit amîndoi — şi pruncul, şi soţia lui — spune-i că am făcut tot ce se putea ca să-i ascund numele, ca nu cumva să-l ajungă şi pe el o soartă asemănătoare.

— Asta-i tot ?

— Da. Nu, nu-i tot. Mai spune-i că am murit iubind şi iertînd.

— Timpul e scurt — am vorbit eu atunci. Aşa că trezeşte-te şi ascultă ! căci, după ultimele-i cuvinte, păruse că se cufundă într-o stare de letargie. Am fost ajutorul lui Andres de Fonseca, al cărui sfat, spre pierzania ta, n-ai vrut să-l urmezi. I-am dat stareţei o licoare. Cînd îţi va da cupa cu apă, bea-o pînă la fund şi ai grijă să bea şi copilul. Dacă-mi urmezi sfatul, vei muri fără să te chinui. Înţelegi ?

— Da, da — zise ea cu glas sugrumat. Şi fii binecuvîntat pentru acest dar. Acum nu mai mi-e teamă, căci doream de mult să mor. Doar felul morţii mă înspăimînta.

— Atunci, rămîi cu bine, şi Domnul să fie cu tine, femeie nefericită.

— Rămîi cu bine — răspunse ea blînd — dar nu spune că sînt nefericită, căci voi muri uşor, împreună cu ceea ce iubesc.

Şi aruncă o privire spre pruncul adormit.

Atunci m-am retras şi am rămas cu capul plecat, fără să mai scot o vorbă. Călugărul dominican îi îndemnă pe ceilalţi să-şi reia locurile de mai înainte, iar pe biata femeie o întrebă :

— Soră rătăcită, ai ceva de spus înainte ca veşnica tăcere să te împresoare pentru totdeauna ?

— Da — răspunse ea limpede şi blînd, fără tremur în glas, plină de curaj de cînd aflase că moartea îi va fi uşoară şi grabnică. Da, vreau să spun că-mi aştept sfîrşitul cu inima curată, căci, dacă am păcătuit, am făcut-o împotriva obiceiurilor, dar nu a lui Dumnezeu. Am călcat, ce-i drept, un legămînt, pe care am fost însă silită să-l fac, de aceea nu mă lega cu nimic. Am fost născută pentru lumină şi dragoste, şi totuşi am fost aruncată în întunericul acestei mănăstiri, să mă ofilesc şi să mor de vie. Am rupt legămîntul, şi sînt bucuroasă că l-am rupt, cu toate că m-a adus în această stare. Dacă am fost înşelată şi căsătoria mea nu este adevărată în faţa legii, cum am aflat, nu pot spune decît că n-am ştiut nimic, că o socotesc şi azi adevărată şi sfîntă, iar pe suflet nu am nici o pată. Cel puţin am trăit cîteva ceasuri, am devenit soţie şi mamă. Iar dacă milostenia voastră mi-a hărăzit să mor în această celulă, mai bine aşa decît cu încetul în cele de deasupra. Cît despre voi, vă spun că ticăloşia voastră vă va ajunge odată şi-odată, voi care îndrăzniţi să spuneţi făpturilor lui Dumnezeu : „Să nu iubiţi !", şi le ucideţi pentru că nu vor să v-asculte. Vă va ajunge, v-o spun, şi nu numai pe voi, ci şi biserica pe care o slujiţi. Atît preotul cît şi biserica vor fi nimiciţi laolaltă, şi vor fi demni doar de dispreţ pentru oamenii de mîine.

— E smintită — zise dominicanul, în timp ce un suspin de teamă şi uimire făcu înconjurul boltei — şi în nebunia ei huleşte biserica. Uitaţi-i cuvintele. Spovedeşte-o, frate, şi cît mai repede căci altfel va avea şi mai multe păcate.

Atunci preotul în sutană neagră, cu ochii pătrunzători, se apropie de ea şi, ţinîndu-i crucea în faţă, începu să mormăie nu ştiu ce. Dar nefericita se ridică de pe scaun şi împinse crucifixul la o parte.

— Daţi-mi pace ! zise ea. Nu vreau să fiu spovedită de unul ca tine. Plec cu păcatele la Dumnezeu, nu mă destăinui ţie, care ucizi în numele lui Cristos.

Fanaticul fu cuprins de furie.

— Atunci du-te nespovedită în fundul iadului... — şi-i spuse vorbe de ocară, izbind-o peste faţă cu crucifixul de fildeş.

Călugărul dominican îi porunci, destul de mîniat, să înceteze cu ocările, dar Isabella de Siguenza îşi şterse sîngele de pe frunte şi slobozi un hohot de rîs, care sună teribil.

— Văd, aşadar, că eşti un laş — zise ea. Şi acum, părinte, ascultă-mi ultima rugăciune : să pieri şi tu de mîinile unui fanatic, în cazne mai cumplite decît mor eu în noaptea asta.

În mare grabă, o împinseră atunci în locul pregătit din zid, dar femeia vorbi din nou :

— Daţi-ne apă, căci ni-e sete, copilului meu şi mie !

Stareţa se îndreptă spre coridorul de unde fusese adusă osîndita, dar se întoarse îndată ţinînd în mînă o cupă cu apă şi o felie de pîine. Mi-am dat seama după privirea ei că turnase în apă licoarea pe care i-o dădusem. Ce s-a mai întîmplat după aceea nu pot spune cu certitudine, căci i-am cerut călugărului dominican să deschidă uşa pe unde intraserăm şi m-am grăbit să ies, rămînînd ceva mai departe, îndurerat şi îngrozit. S-au scurs cîteva clipe, nu ştiu cît de multe, şi în cele din urmă am văzut-o pe stareţă în faţa mea, cu un felinar în mînă, suspinînd amarnic.

— Totul s-a sfîrşit — zise ea. Nu, n-avea teamă, licoarea a lucrat bine. Înainte chiar de a se aşeza prima lespede, mama şi copilul dormeau adînc. Vai de sufletul ei, căci a murit nepocăită şi nespovedită !

— Vai de sufletele tuturor celor părtaşi la cele ce s-au petrecut în noaptea asta ! am răspuns eu. Şi acum, maică, dă-mi drumul să ies, şi sper să nu ne mai întîlnim niciodată !

Am fost condus din nou în celulă, unde am smuls de pe mine rasa blestemată de călugăr, şi de acolo la poarta din zidul grădinii, apoi la barca care mă aştepta pe mal. M-am bucurat să simt pe obraji adierea aerului răcoros, aidoma celor care se bucură trezindu-se dintr-un coşmar. Dar în noaptea aceea n-am prea dormit, şi nici în nopţile următoare. Căci ori de cîte ori închideam ochii, îmi apărea în faţă imaginea mîndrei femei, aşa cum o văzusem ultima dată la lumina slabă a torţelor, înveşmîntată în haine de înmormîntare şi stînd în sicriul săpat în zid, semeaţă şi sfidătoare pînă-n ultima clipă, strîngînd cu un braţ copilul la sîn, în timp ce cu celălalt apuca licoarea morţii. Puţini au văzut o asemenea imagine, căci Sfîntul Oficiu şi ajutoarele lui nu ţin să aibă martori la cruntele lor înfăptuiri, pe care nimeni n-ar dori să le vadă de două ori. Dacă n-am zugrăvit prea bine întîmplarea, nu este pentru că aş fi uitat-o, ci pentru că şi azi chiar, după aproape şaptezeci de ani, abia dacă pot îndura s-o descriu, sau să-i dau în vileag întreaga oroare. Dar dintre toate lucrurile uimitoare din noaptea aceea, cel mai uimitor a fost, poate, că pînă-n ultima clipă nefericita femeie s-a agăţat de dragostea ei pentru ticălosul care, după ce a înşelat-o printr-o căsătorie mincinoasă, a părăsit-o, lăsînd-o sub ameninţarea unei asemenea osînde. Pentru ce oare i-a fost dat unui astfel de om un dar atît de sfînt ca această mare iubire ? Nimeni nu poate spune, dar aşa a fost. Şi totuşi, gîndindu-mă acum la toate acele întîmplări, găsesc că a mai fost ceva chiar mai ciudat decît fidelitatea ei.

Vă amintiţi că atunci cînd preotul cel fanatic a izbit-o, nenorocita l-a blestemat să moară şi el la fel, şi chiar într-un chip mai groaznic. Ei bine, aşa s-a şi întîmplat ! După mulţi ani, acelaşi om, pe nume părintele Pedro, a fost trimis să-i convertească pe păgînii din Anahuac, care l-au numit, din cauza cruzimii lui, „diavolul creştin". Dar aventurîndu-se prea departe în inima unui trib din Otomie, înainte de cucerirea lor definitivă, a căzut în mîinile unor preoţi ai zeului războiului, Huitzel, care l-au sacrificat după obiceiul lor înspăimîntător. L-am văzut pe cînd era dus la moarte şi, fără a-i spune că mă aflasem de faţă cînd fusese rostit blestemul de moarte al Isabellei de Siguenza, i l-am amintit. Atunci, pentru o clipă, curajul l-a părăsit, căci, închipuindu-şi că sînt doar un şef indian, a crezut că diavolul pusese vorbele acelea pe buzele

mele pentru a-l chinui, făcîndu-mă să spun lucruri pe care nu le cunoşteam.

Dar destul cu asta acum ; dacă va fi nevoie, voi mai vorbi despre acea întîmplare la locul cuvenit. Nu ştiu dacă a fost o simplă coincidenţă sau biata osîndită a avut în ultimele ceasuri darul previziunii, ori Providenţa l-a răsplătit în felul său, dar astfel s-au petrecut lucrurile — şi n-aş putea spune că-mi pare rău, deşi moartea acelui preot mi-a adus multă nenorocire.

Acesta a fost deci sfîrşitul Isabellei de Siguenza, care a fost osîndită de preoţi să moară pentru că îndrăznise să le încalce legile.

De îndată ce am putut să-mi limpezesc puţin mintea de tot ce văzusem şi auzisem în hruba aceea de groază, am început să chibzuiesc la împrejurările în care mă găseam eu însumi. În primul rînd, eram acum un om bogat, şi dacă aş fi vrut să mă întorc la Norfolk cu averea pe care o aveam, perspectivele mele erau, cum spusese Fonseca, într-adevăr frumoase. Dar jurămîntul pe care-l făcusem îmi atîrna ca plumbul de gît. Jurasem să mă răzbun pe de Garcia şi invocasem blestemul cerului dacă nu-mi voi ţine jurămîntul — or, trăind în Anglia în pace şi bunăstare, cu greu aş putea ajunge să mă răzbun vreodată. Ba, mai mult, acum ştiam unde se afla vrăjmaşul meu, sau cel puţin în ce parte a lumii puteam să-l caut. Şi cum acolo, în Indii, sînt puţini oameni albi, cu greu ar fi izbutit să se ascundă de mine ca în Spania. Veştile acestea le aflasem de la femeia osîndită, şi dacă m-am oprit mai îndelung asupra poveştii ei, am făcut-o pentru că datorită ei am pornit în călătorie spre Hispaniola. Tot aşa cum, prin sacrificarea călăului ei, părintele Pedro, de către preoţii din Otomie, am ajuns înapoi în Anglia, căci dacă n-ar fi fost sacrificarea preotului, spaniolii n-ar fi luat cu asalt Cetatea Pinilor, unde, viu sau mort, fără îndoială că m-aş fi aflat pînă în ceasul acesta. Vedeţi, dar, cum aşa-zisele întîmplări făuresc soarta oamenilor. Dacă vorbele acelea n-ar fi fost rostite de buzele Isabellei, fără îndoială că, o dată cu trecerea timpului, aş fi ostenit tot căutînd în zadar şi-aş fi pornit pe mare, spre casă şi fericire. Dar după ce le-am auzit, mi se părea că, nesocotindu-le, n-aş fi decît un laş şi un nemernic. Ba, mai mult, oricît ar părea de ciudat, acum simţeam că aş avea două

crime de răzbunat : moartea mamei şi aceea a Isabellei de Siguenza. Într-adevăr, nu se află, cred, om pe lume care, văzînd moartea atît de cumplită a acelei femei tinere şi frumoase, să nu dorească s-o răzbune, pedepsindu-l pe cel care o trădase şi o părăsise.

Pînă la urmă, fiind încăpăţînat din fire, m-am hotărît să-mi înfrunt dorinţele, ca şi sfaturile date pe patul de moarte de binefăcătorul meu, şi să-l urmăresc pe de Garcia pînă la capătul pămîntului — şi acolo să-l ucid, cum jurasem.

Am cercetat totuşi, mai întîi pe ascuns şi cu dibăcie, dacă de Garcia plecase într-adevăr pe mare spre Indii, şi, ca să nu mai lungesc povestea, am descoperit că, la două zile după ce ne încrucişasem spadele, un bărbat cu înfăţişarea lui de Garcia, deşi sub un nume diferit, se îmbarcase din Sevilla pe un carak[1] ce se îndrepta spre insulele Canare, unde urma să aştepte şi să se alăture flotei ce avea să plece spre Hispaniola. Anumite amănunte m-au făcut să nu mă îndoiesc aproape de loc că acest bărbat n-ar fi de Garcia, ceea ce, cu toate că pînă atunci nu-mi trecuse prin minte, nici nu era de loc ciudat, ţinînd seamă că pe atunci, ca şi acum, Indiile erau refugiul a jumătate din toţi acei *desperados*[2] şi ticăloşi ce nu-şi mai aveau locul în Spania. M-am hotărît deci să-l urmez într-acolo, mîngîindu-mă oarecum cu gîndul că voi vedea cel puţin ţări noi, minunate, deşi nici pe departe nu bănuiam cît de noi şi de minunate aveau să fie.

Acum îmi rămînea doar să hotărăsc ce să fac cu averea care-mi picase atît de neaşteptat. În timp ce mă-ntrebam cum aş putea s-o pun la loc sigur pînă la întoarcerea mea, am aflat întîmplător că *Aventuriera* din Yarmouth — acelaşi vas cu care venisem cu un an înainte în Spania — era iarăşi la Cádiz, şi m-am gîndit că cel mai bun lucru pe care aş putea să-l fac cu aurul şi cu celelalte obiecte de valoare ar fi să le trimit în Anglia, unde să fie ţinute în custodie pentru mine. Aşa încît, după ce-am trimis un mesaj prietenului meu, căpitanului *Aventurierei*, că aveam o încărcătură de valoare pentru el, m-am grăbit să părăsesc Sevilla cît mai repede cu pu-

[1] Corabie mare, cu puntea îngustă şi foarte ridicată deasupra apei, folosită în timpul Evului Mediu şi pînă la finele secolului al XVI-lea.

[2] Aventurieri, în general certaţi cu legea.

ţă şi, în acest scop, am vîndut casa binefăcătorului meu, împreună cu alte lucruri, la un preţ mai scăzut decît valorau. Cele mai multe cărţi şi argintăria, împreună cu alte cîteva obiecte de preţ, le-am păstrat şi, după ce le-am pus bine la lăzi, le-am trimis pe fluviu în jos pînă la Cádiz, în grija acelorași agenţi pentru care primisem scrisori de la negustorii din Yarmouth.

După ce am sfîrşit de pus la cale totul, am plecat şi eu într-acolo, luînd cu mine grosul averii în aur, pe care l-am ascuns cu dibăcie în felurite bagaje. Şi astfel, după un an de şedere în Sevilla, i-am întors spatele pentru totdeauna. Şederea mea acolo fusese norocoasă, căci venisem sărac şi plecam bogat, ca să nu mai vorbesc despre experienţa cîştigată, ceea ce nu însemna prea puţin. Totuşi, eram bucuros că plec din Sevilla, căci aici îmi scăpase Juan de Garcia, aici îmi pierdusem pe cel mai bun prieten şi-o văzusem murind pe Isabella de Siguenza.

Am ajuns la Cádiz cu toate obiectele de preţ şi cu aurul, fără nici un bucluc, şi, luînd o barcă, m-am urcat pe bordul *Aventurierei*. Acolo l-am regăsit pe căpitan, al cărui nume era Bell, sănătos şi tare bucuros că mă vede. Bucuria mea a fost însă mai mare, căci avea pentru mine trei scrisori — una de la taică-meu, una de la soră-mea Mary, şi una de la iubita mea, de la Lily Bozard, singura scrisoare pe care am primit-o vreodată de la ea. Totuşi, veştile nu erau prea bune. Am aflat din scrisori că tatăl meu avea sănătatea şubrezită şi stătea aproape ţintuit la pat. (De fapt, deşi acest amănunt l-am aflat mulţi ani mai tîrziu, a murit în curtea bisericii din Ditchingham chiar în ziua cînd i-am primit scrisoarea.) Era o epistolă scurtă şi tristă ; regreta foarte mult că mă lăsase să plec să-mi înfăptuiesc răzbunarea, fiind încredinţat că nu mă va mai vedea, şi nu putea decît să mă lase în grija Atotputernicului, rugîndu-l să mă aducă înapoi teafăr. Cît despre scrisoarea de la Lily — pe care, auzind că *Aventuriera* urma să plece spre Cádiz, găsise mijloace s-o trimită pe ascuns — deşi nu era scurtă, tot m-a întristat şi ea, căci îmi povestea cum, după plecarea mea de acasă, frate-meu Geoffrey venise la tatăl ei şi o ceruse în căsătorie, şi că amîndoi stăruiau să primească, făcîndu-i viaţa de nesuferit, căci frate-meu îi aţinea mereu calea, iar tatăl ei nu înceta s-o ocărască, zicîndu-i că-i o fluşturatică încăpăţînată, care dă cu piciorul norocului de dragul unui hoinar fără nici un ban.

„Dar — continua scrisoarea — să nu te îndoieşti, iubitule, că vor izbuti să-mi clintească hotărîrea, decît dacă mă vor mărita cu sila, cum m-au şi ameninţat. Află, Thomas, că dacă mă vor căsători astfel, împotriva voinţei mele, nu-i voi fi mult timp soţie, căci deşi sînt sănătoasă şi voinică, cred că voi muri de ruşine şi obidă. Mai trist e că mă chinuiesc fără milă, şi asta pentru că nu eşti bogat. Totuşi, nădăjduiesc că lucrurile se vor îndrepta, căci trebuie să-ţi spun că fratele meu Wilfred este foarte mult atras de sora ta Mary. Şi deşi acum mă îndeamnă şi el la această căsătorie, ştii că Mary ţine cu noi amîndoi şi s-ar putea să-l înduplece în favoarea noastră, înainte de a se mărita cu el."

Scrisoarea se încheia cu multe vorbe duioase şi rugăciuni pentru grabnica mea întoarcere.

Epistola de la soră-mea Mary cuprindea cam aceleaşi veşti. Pînă acum, îmi scria ea, nu putuse să facă nimic pentru mine şi Lily Bozard, căci frate-meu Geoffrey era nebun de dragoste pentru ea, taică-meu prea bolnav pentru a se amesteca în treaba aceasta, iar *squire* Bozard ţinea cu străşnicie la căsătorie, din cauza averii care era în joc. Totuşi, ea spera că lucrurile s-ar putea schimba, venind o vreme cînd va putea pune şi ea o vorbă pentru mine, şi nu în zadar.

Toate aceste veşti mi-au dat mult de gîndit. Şi, în plus, mi-au răscolit dorul de casă cu atîta putere, încît aproape m-am îmbolnăvit. Cuvintele drăgăstoase şi parfumul care plutea în jurul scrisorii primite de la logodnica mea mi-au readus-o pe Lily în minte ; mă durea inima de dorinţa de a o revedea. Ba, mai mult, ştiam că acum aş fi binevenit, căci aveam o avere mult mai mare decît ar fi putut avea vreodată frate-meu, şi nu se află părinte pe lume care să arate uşa unui pretendent cu mai bine de douăsprezece mii de galbeni în cufere. Doream mult să-l mai văd încă o dată pe taică-meu, înainte de a fi prea tîrziu. Numai că între mine şi dorinţele mele se afla umbra lui de Garcia şi a jurămîntului meu. Urzisem în gînd atîta vreme această răzbunare, încît simţeam că pînă şi în mijlocul acelei vieţi care mă atrăgea într-o asemenea măsură n-aş mai avea nici o bucurie dacă aş renunţa la ea. Pentru a fi fericit, trebuia mai întîi să-l ucid pe de Garcia. Ba, mai mult,

ajunsesem să fiu încredinţat că, dacă aş renunţa la planurile mele, blestemul pe care-l invocasem va cădea negreşit asupră-mi.

Între timp, iată ce-am făcut: m-am dus la un notar şi l-am pus să întocmească un document, pe care l-am tălmăcit în limba engleză. Prin acest document încredinţam toată averea, în afară de două sute de pesos pe care-i păstram pentru folosinţa mea personală, la trei fiinţe, care s-o deţină în părţi egale, pînă aveam să mă întorc s-o revendic. Aceste trei persoane erau: fostul meu maestru din Bungay, doctorul Grimstone, pe care-l ştiam cel mai cinstit dintre oameni, sora mea, Mary Wingfield, şi logodnica mea, Lily Bozard. Documentul, semnat pe vas, pentru mai multă validitate, în prezenţa căpitanului Bell şi a încă doi martori englezi, arăta că cele trei persoane mai sus menţionate puteau dispune de avere, investind nu mai puţin de jumătate în cumpărarea de pămînturi, iar restul depunîndu-l cu dobîndă. Dobînda obţinută, împreună cu venitul pămînturilor, urmau să fie plătite numitei Lily Bozard, pentru folosinţa ei, atîta timp cît va rămîne necăsătorită.

Pe lîngă acest document mi-am întocmit şi testamentul, prin care lăsam cea mai mare parte a averii lui Lily Bozard, dacă nu se va fi căsătorit pînă la data morţii mele, iar restul surorii mele Mary. Dacă Lily se va căsători sau nu va mai fi în viaţă, toată averea urma să revină surorii mele Mary şi moştenitorilor ei.

Odată documentele semnate şi sigilate, le-am înmînat, împreună cu întreaga-mi avere şi alte bunuri, căpitanului Bell, însărcinîndu-l solemn să le ducă, împreună cu toate celelalte lucruri de preţ, doctorului Grimstone din Bungay, care-l va răsplăti cu generozitate. Căpitanul mi-a promis că aşa va face, nu înainte de a mă îndemna, aproape cu lacrimi în ochi, să-i însoţesc şi eu.

În afară de avere şi de documente, am trimis şi cîteva scrisori, către taică-meu, soră-mea, frate-meu, doctorul Grimstone, *squire* Bozard şi una pentru Lily. Povesteam în ele ce făcusem şi cum trăisem de cînd venisem în Spania, închipuindu-mi, pe bună dreptate, că celelalte epistole trimise nu ajunseseră niciodată în Anglia, şi le făceam cunoscută hotărîrea mea de a-l urmări pe de Garcia pînă la capătul pămîntului.

„Unii ar putea — îi scriam lui Lily — să mă creadă smintit că amîn sau poate chiar pierd o fericire pe care o doresc mai mult decît orice pe lume. Dar tu, care mă cunoşti şi mă înţelegi, nu mă vei osîndi, oricîtă suferinţă ţi-ar aduce hotărîrea mea. Căci dacă mi-am pus ceva în minte, nimic în afară de moarte nu mă poate abate de la ţel, mai ales cînd sînt legat de un jurămînt pe care conştiinţa mea nu mă va lăsa să-l calc. N-aş mai putea niciodată să fiu fericit, chiar şi alături de tine, dacă aş renunţa să-l caut pe ucigaş. Mai întîi trebuie să am parte de trudă, şi apoi de odihnă, întîi de suferinţă, şi apoi de bucurie. Să nu-ţi fie teamă pentru mine — simt că voi trăi ca să mă întorc din nou; iar dacă totuşi nu mă voi mai întoarce, cel puţin am mulţumirea că ţi-am asigurat posibilitatea de a nu avea nevoie să te căsătoreşti împotriva voinţei tale. Atîta timp cît de Garcia trăieşte, trebuie să-l urmăresc."

Fratelui meu Geoffrey îi scriam pe scurt, spunîndu-i ce credeam despre purtarea sa şi cît de frumos îi şedea să urmărească o fată lipsită de apărare şi să-i facă rău fratelui său plecat de acasă. Am auzit că scrisoarea mea l-a înfuriat peste măsură.

E locul să spun că scrisorile, şi tot ce-am mai trimis, au ajuns cu bine la Yarmouth. Acolo, aurul şi celelalte lucruri de preţ au fost încărcate într-o barcă cu vîsle, iar căpitanul Bell, după ce şi-a isprăvit treburile, a pornit pe Yare la vale, prin Breydon, către gura fluviului Waveney, şi de acolo, pe lîngă Beccles, pînă la cheiul din Bungay, ajungînd cu toate în bună stare la casa doctorului Grimstone de pe strada Nethergate. Aici îl aşteptau soră-mea Mary şi frate-meu — tata fusese îngropat cu două luni mai înainte — şi de asemeni *squire* Bozard cu fiul şi fiica sa, căci căpitanul Bell îşi vestise sosirea printr-un mesager. Nu mică le-a fost uimirea cînd au auzit toată povestea şi mai ales cînd s-au deschis cuferele şi s-au cîntărit lingourile de aur, greutatea fiind aceea arătată în scrisoarea mea. Nimeni în Bungay nu mai văzuse atît de mult aur la un loc de cînd s-au pomenit oamenii de acolo.

Lily a început să plîngă, mai întîi de bucurie pentru marele meu noroc, apoi de durere că nu venisem şi eu o dată cu bogăţiile. Iar *squire* Bozard, tatăl ei, după ce a văzut şi a

auzit toate cele scrise în documente, care făceau din Lily o femeie bogată, fie că trăiam ori muream, a tras o înjurătură, spunînd că gîndise întotdeauna numai lucruri bune despre mine, apoi şi-a sărutat fiica, urîndu-i ca norocul să-i aducă numai bucurie. Pe scurt, toată lumea era încîntată, în afară de frate-meu, care a părăsit casa fără o vorbă. Curînd a apucat-o pe căi greşite, dîndu-şi seama că orice speranţă era acum deşartă. Căci după ce intrase în stăpînirea pămînturilor tatălui meu, încercase în fel şi chip să se căsătorească cu Lily, cu sila dacă nu putea de bună voie. Şi în zilele noastre încă, oricine-şi poate mărita fata fără voia ei cît timp este minoră, iar *squire* Bozard nu era omul care să se dea înapoi de la o astfel de faptă şi care să ia în seamă mofturile unei fetişcane. Mare este încă puterea aurului : din ziua aceea nici vorbă n-a mai fost de căsătoria ei cu vreun alt om în afară de mine, şi chiar el ar fi împiedicat-o, dacă ei i-ar fi trecut cumva prin gînd, întrucît, măritîndu-se cu altul, Lily ar fi pierdut averea pe care i-o lăsasem. Toţi însă mi-au osîndit cu tărie nebunia — cum numeau ei înverşunarea de a-mi căuta vrăjmaşul şi hotărîrea de a-l urmări pînă în îndepărtatele Indii — deşi *squire* Bozard se mîngîia cu gîndul că, oricum, banii tot ai fiicei sale erau, fie că trăiam sau muream. Numai Lily mi-a ţinut partea, spunîndu-le : „Thomas a făcut un jurămînt şi e foarte bine că şi-l ţine, doar îi este onoarea în joc. Îl voi aştepta pînă va reveni la mine, fie că va fi în lumea asta, fie în cea viitoare".

Dar despre toate astea nu are rost să vorbesc acum, căci au trecut mulţi ani pînă cînd am auzit ce anume s-a spus atunci.

CAPITOLUL XI

SCUFUNDAREA CARAKULUI

A doua zi după ce-i încredinţasem căpitanului Bell averea mea şi scrisorile, priveam *Aventuriera* alunecînd încet pe lîngă digul din Cádiz, şi eram atît de trist în sinea mea, încît nu

mi-e ruşine să mărturisesc că am plîns. Aş fi dat bucuros toată bogăţia de pe vas, numai să mă pot afla în locul ei pe bord. Dar ţelul îmi era neînduplecat, aşa că un alt vas era sortit să mă poarte acasă, spre ţărmurile Angliei.

Întîmplarea a făcut ca un mare carak spaniol, numit *Las Cinque Llagas*, adică *Cele Cinci Răni*, să fie gata s-o pornească spre Hispaniola, aşa că, după ce-am obţinut un brevet de negoţ, m-am îmbarcat sub numele fals de d'Aila, neguţător ce pleca în îndepărtatele Indii. Pentru ca înşelăciunea să fie deplină, am cumpărat chiar mărfuri în valoare de o sută şi cinci pesos, dintre acelea care aflasem că se căutau în Indii, şi le-am urcat pe vas o dată cu mine. Corabia era plină de aventurieri spanioli, tot felul de ticăloşi certaţi cu legea şi cu cine ştie ce istorii ciudate în spate, dar tovarăşi de drum destul de buni cînd nu erau beţi. Cum vorbeam castiliana fără greşeală şi arătam la înfăţişare ca un adevărat spaniol, nu mi-a fost greu să mă dau drept unul de-ai lor, născocind pe deasupra o poveste despre familia mea şi despre pricinile care m-au făcut s-o pornesc pe mare. Altfel eram tot timpul, aşa cum sînt şi azi, rezervat şi tăcut, neamestecîndu-mă în orgiile lor. Cu toate acestea, în curînd oamenii de pe vas au început să mă privească cu ochi buni, în special datorită meşteşugului meu de a-i îngriji de diferite boli.

Despre călătoria cu carakul nu prea am ce povesti, în afară de sfîrşitu-i jalnic. După ce am stat o lună în insulele Canare, am pornit spre Hispaniola pe o vreme bună, dar cu vînt slab. Cînd mai aveam însă — după socotelile căpitanului — doar o săptămînă de drum pînă în portul San Domingo, spre care ne îndreptam, vremea se schimbă, şi o furtună cumplită se dezlănţui dinspre nord, înteţindu-se cu fiecare ceas care trecea. Trei zile şi trei nopţi vasul nostru împovărat gemu şi se împotrivi cu greu furtunii care ne purta încotro voia, pînă cînd, în cele din urmă, înţeleserăm că, dacă furtuna nu se potolea, ne vom scufunda. Apa pătrundea acum prin toate încheieturile, unul din catarge fusese smuls, iar altul frînt în două la şase metri deasupra punţii. Dar toate aceste necazuri nu însemnau nimic faţă de ceea ce avea să urmeze, căci într-a patra dimineaţă un val uriaş ne smulse cîrma, şi începurăm să plutim la voia întîmplării în bătaia valurilor. Un ceas mai tîrziu, un alt val, cît un munte de mare, trecu

peste bord măturîndu-l pe căpitan, iar vasul se umplu de apă și începu să se scufunde.

Ceea ce s-a petrecut atunci a fost îngrozitor. De mai multe zile, atît echipajul cît și călătorii beau în disperare pentru a-și liniști spaima, și acum, văzîndu-și sfîrșitul aproape, începuseră să alerge încoace și încolo, țipînd, rugîndu-se și blestemînd. Cîțiva dintre cei rămași treji s-au apucat să pună pe apă cele două bărci, iar eu împreună cu un preot aflat pe bord, un om tare cumsecade, ne străduiam să suim în ele cele cîteva femei și copii. N-a fost însă o treabă ușoară, căci marinarii beți i-au împins la o parte și au încercat să sară ei în bărci, astfel că prima s-a răsturnat, scufundîndu-se împreună cu oamenii. Chiar atunci carakul s-a zguduit puternic, aplecîndu-se mult într-o parte. Văzînd că totul e pierdut, l-am strigat pe preot să mă urmeze și, aruncîndu-mă în mare, am înotat spre cea de-a doua barcă, care, cu cîteva femei ce țipau, plutea în voia valurilor în mijlocul învălmășelii. Am izbutit, fiind bun înotător, să ajung teafăr pînă la ea, și l-am ajutat și pe preot să nu se înece. Chiar atunci vasul s-a înclinat spre pupa și a plutit astfel cîteva minute, ceea ce ne-a dat răgazul să luăm ramele și să vîslim cu putere, îndepărtîndu-ne puțin. Abia ajunsesem la vreo cincisprezece metri de vas, cînd, însoțit de țipetele sălbatice și înspăimîntătoare ale celor de pe bord, corabia s-a scufundat într-o clipă în adîncuri, gata să ne tragă și pe noi în abis. Am rămas o vreme tăcuți, copleșiți de groază, dar după ce vîrtejul iscat în urma scufundării vasului a încetat să mai fiarbă, am vîslit înapoi spre locul unde plutise carakul. Toată marea era presărată cu sfărîmături, dar printre ele n-am găsit decît un singur copil viu, agățat de o vîslă. Ceilalți, vreo două sute de suflete, fuseseră trași la fund o dată cu vasul și pieriseră în chip jalnic, sau dacă mai era cineva în viață n-am putut să-l vedem pe marea aceea învolburată, peste care începea să se aștearnă întunericul.

Dacă stau să mă gîndesc, a fost un noroc că n-am mai salvat pe nimeni, căci cele zece ființe din bărcuță erau exact atît cît putea duce — preotul și cu mine fiind singurii bărbați. Spuneam că întunericul începuse să se lase și, din fericire pentru noi, marea se potoli cu încetul, căci altminteri ne-am fi scufundat. Tot ce puteam face era să ținem vîrful

bărcii în direcția valurilor, și aceasta am și făcut toată noaptea. Era un lucru ciudat de văzut, sau mai degrabă de auzit, cum omul acela cumsecade, preotul care mă întovărășea, le spovedea pe femei una cîte una, în timp ce se străduia să tragă la vîsle și, după ce toate au fost spovedite, începu să se roage lui Dumnezeu să ne salveze sufletele, căci în privința salvării trupurilor nu mai aveam nici o nădejde. Vă puteți închipui ce simțeam, dar n-o să vă mai povestesc, căci oricît de grea era starea în care mă aflam, mă așteptau momente și mai grele, despre care va trebui să povestesc cînd va veni timpul.

În cele din urmă noaptea trecu și zorile se iviră peste marea pustie. Puțin după aceea răsări soarele, și ne bucurarăm, căci eram uzi pînă la piele și înghețați. Dar în curînd căldura lui deveni de neîndurat, și noi n-aveam în barcă nici hrană și nici apă. Începurăm să fim chinuiți de sete. Cum însă vîntul se preschimbase într-o briză continuă, întocmirăm, cu ajutorul vîslelor și al unei pături, un fel de pînză care ne purta cu iuțeală peste apă. Numai că oceanul se întindea cît vedeai cu ochii, și noi nu știam încotro ne îndreptăm, iar setea devenea cu fiecare ceas mai chinuitoare. Spre prînz, un copil muri pe neașteptate și fu aruncat în mare, iar după vreo trei ceasuri maică-sa cufundă în mare căușul pentru scos apă din barcă și bău pînă la fund apa amară. O clipă păru să-și potolească setea, apoi deodată o apucă un fel de nebunie și, sărind în sus, se aruncă peste bord și se scufundă. Înainte ca soarele, care strălucea ca un glob înroșit, să apună dincolo de orizont, preotul și cu mine eram singurii care ne mai păstram puterile — ceilalți zăceau pe fundul bărcii, îngrămădiți unii peste alții ca niște muribunzi, gemînd de suferință. În cele din urmă se lăsă noaptea și ne alină puțin chinurile, căci aerul deveni mai răcoros. Dar ploaia pentru care ne rugam n-a căzut, și atît de mare era căldura, încît atunci cînd soarele răsări din nou pe un cer fără nori, am știut că, dacă nu ne va veni de nicăieri vreun ajutor, va fi ultima oară cînd ne era dat să-l mai vedem.

La un ceas după răsăritul soarelui a mai murit încă un copil, și în timp ce ne pregăteam să-i aruncăm trupul în mare am zărit un vas în depărtare, și am socotit că va trece cam la două mile de locul unde ne aflam. Mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru acest ajutor binecuvîntat, ne-am apucat să vîslim,

căci vîntul se potolise şi pînza noastră greoaie nu ne putea împinge pe ape, şi am vîslit astfel încît să tăiem calea vasului. După ce-am trudit mai bine de o oră, vîntul a încetat cu totul, şi am văzut că mai erau vreo trei mile pînă la vasul care stătea în nemişcare. Împreună cu preotul, am continuat să vîslim, încredinţaţi că ne vom da duhul în barca aceea, din cauza soarelui care ardea ca o flacără, şi nici o boare de vînt nu se isca s-o potolească ; acum şi buzele noastre erau crăpate de sete. Totuşi continuam să vîslim, pînă cînd umbra catargelor de pe vas a căzut peste noi şi i-am văzut pe marinari privindu-ne de pe punte. Îndată am ajuns lîngă vas, iar ei ne-au aruncat o scară de frînghie, îndemnîndu-ne, în limba spaniolă, să ne urcăm.

Cum am ajuns pe punte nu pot să spun, dar îmi amintesc că am căzut la umbră şi-am băut cană după cană din apa ce ne-a fost adusă. În cele din urmă setea mi s-a potolit, dar cîteva clipe am simţit o asemenea slăbiciune şi ameţeală, încît am dat la o parte bucata de carne ce mi se oferea. Cred că mi-am pierdut simţirile, căci mi-am revenit abia cînd soarele era drept deasupra capului, şi mi se părea că visasem. Am auzit apoi un glas cunoscut, odios. În momentul acela eram singur sub umbra copertinei de pe punte, căci echipajul vasului se strînsese pe puntea din faţă, îngrămădit în jurul a ceva ce părea să fie leşul unui om. Lîngă mine se afla o farfurie cu mîncare şi o sticlă cu rachiu, şi simţind că-mi revin puterile, am mîncat şi-am băut cu mare poftă. Abia îmi sfîrşisem masa, cînd oamenii de pe puntea din faţă au ridicat leşul acelui om, încît am putut să văd că era negru la culoare, şi l-au aruncat peste bord. Apoi trei dintre ei, care, după haine, mi-am închipuit că sînt ofiţeri, au venit spre mine, şi atunci m-am ridicat în picioare să-i întîmpin.

— *Señor* — zise cel mai înalt dintre ei, cu glas plăcut şi amabil — permite-mi să-ţi prezint felicitările mele pentru minunata dumitale... — şi se opri brusc.

Mai visam oare, sau era chiar glasul pe care-l cunoşteam ? Cînd am ridicat ochii şi i-am văzut faţa, mi-am dat seama că era într-adevăr al lui *Juan de Garcia* ! Dar dacă eu l-am recunoscut, şi el a văzut cine sînt.

— *Caramba* ! exclamă el. Pe cine avem aici ? *Señor* Thomas Wingfield, te salut. Priviţi, prieteni, îl vedeţi pe flăcăul

ăsta pe care ni l-a adus marea ? Nu este spaniol, ci spion englez. Ultima dată cînd l-am văzut era pe străzile din Sevilla, şi acolo a încercat să mă ucidă pentru că l-am ameninţat că am să dezvălui cîrmuirii faptele sale. Acum iată-l aici — cu ce scopuri numai el ştie.

— Nu-i adevărat — am răspuns — nu sînt spion, şi am pornit pe mare doar cu un singur ţel : să te găsesc.

— Atunci ai reuşit foarte bine, chiar prea bine poate pentru siguranţa ta. Spune acum, tăgăduieşti că eşti Thomas Wingfield şi că eşti englez ?

— Nu tăgăduiesc. Eu...

— Iartă-mă, dar cum explici că, după cum mi-a spus tovarăşul tău, preotul, ai călătorit pe *Las Cinque Llagas* sub numele de *d'Aila* ?

— Am motivele mele pentru aceasta, Juan de Garcia.

— Te înşeli, *señor*. Numele meu este Sarceda, după cum îţi pot dovedi aceşti domni. Cîndva am cunoscut şi eu un cavaler care se numea de Garcia, dar acela a murit.

— Minţi ! i-am răspuns, şi atunci unul din tovarăşii lui de Garcia m-a izbit peste gură.

— Uşor, prietene — zise de Garcia — nu-ţi mînji mîinile lovind jigodii de teapa acestuia, sau, dacă vrei să-l loveşti, foloseşte un băţ. A mărturisit, cum prea bine aţi auzit, că şi-a luat un nume fals şi că este englez, deci duşman al ţării noastre. Voi adăuga, şi-mi dau cuvîntul de onoare că-i adevărat, că, după cîte ştiu, este spion şi poate un viitor ucigaş. Acum, domnilor, din însărcinarea reprezentantului maiestăţii sale, noi sîntem judecătorii. Dar cum nu vreau să credeţi cumva, după ce cîinele ăsta de englez m-a făcut mincinos, că înclin a mă purta nedrept cu el, prefer să las judecata pe mîinile voastre.

Am încercat să spun şi eu ceva, dar spaniolul care mă izbise, un ticălos cu o înfăţişare de fiară, şi-a scos spada şi-a jurat că mă va străpunge dacă voi îndrăzni să deschid gura. Aşa încît am socotit că e mai bine să tac.

— Englezul ăsta ar atîrna foarte bine de-un catarg — zise el.

De Garcia, care se apucase să fluiere nepăsător o melodie, zîmbi, privind mai întîi spre catarg, apoi la gîtul meu, şi ura din ochii săi părea că mă arde.

— Planul meu cred că-i mai bun — zise al treilea ofiţer. Dacă-l spînzurăm, s-ar putea să ni se ceară socoteală, şi ar fi şi o risipă. Văd că-i un tînăr voinic, şi ar rezista cîţiva ani în mine. Să-l vindem împreună cu restul încărcăturii, ori, dacă vreţi, îl cumpăr eu însumi, după ce-i fixăm preţul. Am nevoie de cîţiva ca el pe moşia mea.

La vorbele acestea, am văzut faţa lui de Garcia pălind puţin, căci ar fi dorit să scape de mine pentru totdeauna. Totuşi socoti că-i mai bine să nu se amestece şi spuse doar, cu un uşor căscat :

— Dinspre partea mea, ia-l, camarade, chiar şi pe degeaba. Numai că, te previn, păzeşte-l bine, ca nu cumva să te trezeşti cu un cuţit în spate.

Ofiţerul rîse şi zise :

— Nu cred că prietenul nostru va mai avea prilejul să mă vadă, căci nu cobor niciodată sub pămînt, unde-şi va avea locuinţa. Şi-acum, englezule, coboară sub punte, unde ţi-e locul.

Şi chemă un marinar, poruncindu-i să aducă lanţurile omului care murise.

După ce lanţurile au fost aduse, am fost scotocit şi prădat de aurul pe care-l aveam asupra mea — era tot ce-mi mai rămăsese din averea mea. Apoi, cu lanţurile la glezne şi în jurul gîtului, am fost tîrît în cală. Înainte de a ajunge acolo, îmi dădui seama ce încărcătură ducea vasul. Era încărcat cu sclavi capturaţi în Fernandina, cum numesc spaniolii insula Cuba, care urmau să fie vînduţi în Hispaniola. Printre aceşti sclavi mă număram acum şi eu.

Nu ştiu cum aş putea zugrăvi ororile acelei temniţe. Locul era scund, nu mai mult de doi metri înălţime, iar sclavii zăceau prinşi în fiare, în apa împuţită de pe fundul vasului. Stăteau grămadă unul peste altul, legaţi cu lanţuri de nişte inele prinse în lemnăria vasului. Cred că erau la vreo două sute de inşi, bărbaţi, femei şi copii, sau mai bine zis fuseseră două sute cînd pornise vasul, cu o săptămînă mai înainte. Cam douăzeci dintre ei muriseră, ceea ce se socotea a fi puţin, deoarece spaniolii erau obişnuiţi să piardă între o treime pînă la jumătate din încărcătură în acest trafic drăcesc.

Cînd am coborît sub punte, în halul de slăbiciune în care mă găseam, m-a cuprins o greaţă cumplită la gemetele şi mirosurile acelea îngrozitoare, ca şi la imaginile pe care le vedeam în lumina felinarelor din mîinile paznicilor ce mă duceau, căci cala nu avea nici o deschidere pe unde să pătrundă lumină şi aer. Tîrît mai departe, m-am pomenit în curînd înlănţuit în mijlocul unui şir de negri, bărbaţi şi femei, cu picioarele în apa împuţită. Rînjind batjocoritor, spaniolii m-au lăsat apoi, nu înainte de a-mi spune că era un culcuş prea bun chiar pentru un englez. Am îndurat o vreme, pînă cînd somnul sau o stare de amorţeală mi-a venit în ajutor, şi uitarea s-a aşternut peste mine, rămînînd astfel cam o zi şi o noapte.

Cînd m-am trezit, l-am zărit pe spaniolul căruia îi fusesem vîndut sau dăruit. Stătea cu un felinar în mînă, luminînd scoaterea lanţurilor unei femei care se afla legată chiar lîngă mine. Era moartă, şi la lumina felinarului am putut vedea că pierise de o boală cumplită, necunoscută mie, despre care am aflat mai tîrziu că se numea „friguri galbene". Femeia nu era însă singura, căci am numărat douăzeci de morţi, scoşi unul după altul, şi am mai putut vedea mulţi alţii atinşi de aceeaşi molimă. Spaniolii păreau destul de înspăimîntaţi, căci nu ştiau ce să facă împotriva ei, şi căutau s-o ţină măcar pe loc curăţind cala şi îndepărtînd cîteva scînduri din puntea de deasupra, ca să poată pătrunde aer. Altfel cred că ne-am fi prăpădit cu toţii, şi cred că dacă am scăpat o datorez împrejurării că cea mai mare deschizătură în punte a fost făcută chiar deasupra capului meu. Puteam să mă ridic în picioare, atît cît îmi îngăduiau lanţurile, şi să trag cîte o gură de aer aproape curat.

După ce-au împărţit apă şi turte de mălai, spaniolii au plecat. Am băut apa cu lăcomie, dar turtele nu le-am putut mînca, fiind mucegăite. Gemetele şi înfăţişarea tovarăşilor mei de suferinţă erau atît de îngrozitoare, încît nu voi încerca să le descriu.

Tot timpul ne înăbuşeam în căldura aceea cumplită, căci o dată cu aerul pătrundeau acum şi razele soarelui prin scîndurile scoase de pe puntea vasului, şi puteam să-mi dau seama că vîntul se oprise şi că pluteam la voia întîmplării. M-am ridicat în picioare şi, proptindu-mi călcîiele pe o coastă a vasului şi spatele de perete, m-am pomenit într-o poziţie din care puteam zări picioarele celor ce treceau pe puntea de sus.

După o vreme am văzut că unul dintre aceştia purta o sutană de preot ; gîndindu-mă că s-ar fi putut să fie chiar preotul cu care scăpasem de la înec, m-am străduit să-i atrag

luarea-aminte, şi în cele din urmă am izbutit. Aflînd cine sînt, s-a întins pe punte, făcîndu-se că se odihneşte, şi am putut sta astfel de vorbă împreună. Mi-a spus, după cum bănuisem, că nu era nici o boare de vînt şi că pluteam la întîmplare ; de asemenea, că o molimă cumplită se întinsese pe vas, care doborîse pînă acum o treime din echipaj. După credinţa preotului, era o pedeapsă cerească pentru cruzimea şi răutatea lor.

Am răspuns că pedeapsa se abătuse şi asupra sclavilor, la fel cum se abătuse asupra celor care-i ţineau în sclavie, şi l-am întrebat unde se afla Sarceda, după cum i se spunea pe vas lui de Garcia. Am aflat astfel că se îmbolnăvise şi el, chiar în dimineaţa aceea, şi m-am bucurat grozav, căci dacă-l urîsem înainte, vă puteţi închipui cît de adîncă era ura mea acum. După aceea, preotul m-a părăsit şi s-a întors cu apă în care storsese zeamă de lămîie, care mi s-a părut ca un nectar al zeilor, cu o bucată de carne şi fructe. Mi le-a dat prin deschizătura dintre scînduri, iar eu m-am întins cum am putut ca să le apuc, cu mîinile încătuşate, apoi am înghiţit totul. Dar, spre marea mea părere de rău, preotul a trebuit să plece, şi abia în dimineaţa următoare am aflat că nu avea să mai vină.

În sfîrşit, ziua a trecut, a trecut apoi şi noaptea cea lungă. Cînd, în cele din urmă, spaniolii au coborît din nou în cală, erau patruzeci de leşuri care trebuiau scoase şi mulţi alţii zăceau bolnavi. După plecarea lor m-am ridicat în picioare, pîndindu-l în zadar pe prietenul meu, preotul, care n-a mai venit nici atunci şi nici altă dată.

CAPITOLUL XII

THOMAS AJUNGE LA ŢĂRM

Un ceas şi mai bine am stat astfel în picioare, întinzîndu-mi gîtul în sus, doar-doar l-oi zări. În cele din urmă, fiindcă puterile mă lăsau, tocmai voiam să mă las din nou jos în cală, cînd zării poalele unei rochii trecînd pe lîngă deschizătura din

punte, şi cum am recunoscut-o a fi a doamnei ce scăpase o dată cu mine în barcă, şoptii :

— *Señora*, pentru numele lui Dumnezeu, ascultă-mă ! Sînt eu, d'Aila, înlănţuit aici jos, printre sclavi.

Tresări, apoi, ca şi preotul, se aşeză jos pe punte, iar eu îi povestii în ce stare cumplită mă aflam, fără a bănui că ea cunoştea grozăviile ce se petreceau sub punte.

— Din păcate, *señor* — răspunse ea — nu pot fi cu mult mai rele decît cele de deasupra. O molimă îngrozitoare bîntuie în rîndurile echipajului : şase au şi murit, iar mulţi alţii aiurează în nebunia ultimelor clipe. Mai bine ne-ar fi înghiţit marea împreună cu ceilalţi, căci am fost salvaţi doar ca să cădem în iad. Maică-mea a murit, iar frăţiorul meu mai mic e şi el pe moarte.

— Dar unde-i preotul ? am întrebat.

— S-a sfîrşit azi-dimineaţă, şi tocmai l-au aruncat în mare. Înainte de-a muri, mi-a spus despre dumneata şi m-a rugat să te ajut dacă pot. Dar vorbele-i erau ciudate, şi-am crezut că aiurează. Oare cum te-aş putea ajuta ?

— Poate că ai putea să-mi dai ceva de mîncare şi de băut — am rugat-o — cît despre prietenul nostru, Dumnezeu să-i odihnească sufletul. Ce s-a întîmplat cu căpitanul Sarceda ? A murit şi el ?

— Nu, *señor*, este singurul care-şi revine dintre toţi cei pe care i-a lovit boala. Şi acum trebuie să mă duc la căpătîiul frăţiorului meu... Dar, stai, mai întîi am să-ţi caut ceva de mîncare.

Plecă şi se întoarse îndată cu o bucată de carne şi o sticlă de vin, pe care-o ascunsese sub rochie, iar eu am mîncat binecuvîntînd-o.

Două zile m-a hrănit astfel, aducîndu-mi de mîncare în timpul nopţii. În a doua noapte mi-a spus că fratele ei murise, că din tot echipajul numai cincisprezece marinari şi un ofiţer rămăseseră neatinşi de boală, şi că şi ea simţea cum o cuprinde boala. Mi-a mai spus că apa era aproape pe sfîrşite şi că pentru sclavi nu mai rămăsese decît foarte puţină mîncare. După aceea n-a mai venit, şi-mi închipui că a murit şi ea.

La douăzeci şi patru de ore după ultima ei vizită, am părăsit acest vas blestemat. O zi întreagă, nimeni nu venise să ne aducă ceva de mîncare sau să se îngrijească de sclavi,

şi de fapt mulţi dintre ei nici nu mai aveau nevoie de îngrijire căci îşi dăduseră ultima suflare. Totuşi unii mai trăiau, deşi, după cîte-mi puteam da seama, cei mai mulţi fuseseră atinşi de molimă. În ceea ce mă priveşte, scăpasem, poate din cauza vigoarei şi a sănătăţii mele înnăscute, care întotdeauna m-au ferit de friguri şi de boli, întărit şi de mîncarea bună pe care mi-o aduseseră prietenii. Ştiam însă că n-am să mai pot rezista multă vreme, legat în lanţuri în acest cavou oribil, şi mă rugam să vină moartea să mă scape de grozăviile unei asemenea vieţi.

Ziua trecu ca şi cele de pînă atunci, într-o zăpuşeală înăbuşitoare neîntreruptă de nici o adiere, şi în cele din urmă veni noaptea, groaznică din pricina delirului cumplit al muribunzilor. Ei bine, în iadul acela am adormit şi am visat că mă plimbam cu iubita mea în valea rîului Waveney.

Spre dimineaţă am fost trezit de un zăngănit de fiare, şi, deschizînd ochii, am văzut că marinarii desfăceau, ciocănind la lumina felinarelor, atît cătuşele celor morţi, cît şi ale celor vii. De îndată ce lanţurile erau desfăcute, o funie era înfăşurată în jurul trupului sclavului şi, mort sau viu, acesta era tras prin tambuchi. După aceea, un plescăit puternic în apa de afară dădea să se înţeleagă ce urma. Am priceput pe dată că toţi sclavii erau aruncaţi peste bord, din pricina lipsei de apă şi în nădejdea ca astfel să scape de molimă măcar spaniolii rămaşi în viaţă.

Am privit un timp cum lucrau, pînă cînd între mine şi marinari nu mai rămăseseră decît doi sclavi, dintre care unul era viu, iar celălalt mort. Dîndu-mi seama că aceasta va fi şi soarta mea, să fiu aruncat peste cîteva clipe în mare, am stat în cumpănă dacă să le spun că nu mă molipsisem şi să-i rog să mă cruţe, sau să-i las să mă înece. Fireşte, doream să trăiesc, dar vă puteţi da seama cît de mari erau chinurile pe care le înduram şi cît de copleşit îmi era sufletul de nenorocirile şi grozăviile din jurul meu, dacă mă hotărîsem să nu mai fac nici un efort ca să trăiesc, aşteptînd moartea ca o eliberare milostivă. De fapt, ştiam că era destul de greu ca o astfel de încercare să fie de vreun folos, căci marinarii spanioli erau înnebuniţi de teamă şi n-aveau decît o dorinţă — să scape de sclavii din pricina cărora apa se împuţina şi care, credeau ei, răspîndiseră molima. Aşa încît am rostit toate rugăciunile de care mi-am amintit şi, cu o mare înfiorare de

teamă, căci oricît de înalt ar fi spiritul, sărmanul trup se dă înapoi din faţa morţii şi a necunoscutului de dincolo de ea, m-am pregătit să mor.

După ce l-au tîrît pe nenorocitul încă viu de alături, oamenii s-au îndreptat spre mine. Erau goi pînă la brîu şi lucrau cu furie, ca să termine cît mai degrabă o muncă atît de dezgustătoare ; asudau de căldură şi, ca să nu leşine, se întăreau cu înghiţituri de rachiu.

— Şi ăsta-i viu, şi parcă nu-i bolnav — zise un marinar pe cînd îmi desfăcea cătuşele.

— Viu sau mort, afară cu cîinele ! vorbi răguşit un altul, şi am văzut că era ofiţerul căruia îi fusesem dat ca sclav. E englezul ăla care ne-a adus ghinion. Aruncă-l pe Jonah [1] peste bord, şi lasă-l să-şi încerce deochiul asupra rechinilor.

— Aşa să fie — întări celălalt, şi sfîrşi cu desfăcutul lanţurilor. Eu aşa zic, că dac-ai ajuns la o cană de apă pe zi, nu-ţi îndemni oaspeţii s-o împartă cu tine, ci le arăţi uşa. Spune-ţi rugăciunile, englezule, şi fie ca ele să-ţi fie mai de folos decît le-au fost celor mai mulţi de pe vasul ăsta blestemat. Iată, ţine ceva care să-ţi îndulcească puţin înecul, căci din ăsta avem mai mult pe vas decît apă — şi-mi întinse o sticlă cu rachiu.

Am luat-o şi-am tras o duşcă bună, care m-a îmbărbătat puţin. Oamenii au înfăşurat funia în jurul meu şi, la un semnal, cei de pe punte au început să mă tragă în sus, pînă am ieşit prin deschizătura tambuchiului. În timp ce eram tîrît pe lîngă spaniolul căruia îi fusesem dat ca sclav, şi care adineauri fusese de părere să fiu azvîrlit în apă, i-am văzut bine faţa în lumina felinarului şi-am citit pe ea semne pe care un medic le înţelege limpede.

— Rămîi cu bine — i-am zis — căci ne vom reîntîlni în curînd. Neghiobule, de ce mai trudeşti ? Odihneşte-te, că te-a ajuns boala şi pe tine. În şase ceasuri ai să fii mort !

La auzul vorbelor mele, căscă gura de spaimă, şi cîteva clipe nu izbuti să scoată un sunet. Apoi rosti o înjurătură îngrozitoare şi aruncă spre mine ciocanul pe care-l ţinea în mînă ; şi, într-adevăr, suferinţele mele ar fi luat sfîrşit în clipa aceea,

[1] Personaj biblic, despre care se spune că ar fi scăpat cu viaţă în mod miraculos, după trei zile de stat în pîntecele unei balene.

dacă n-aş fi fost ridicat chiar atunci de cei ce trăgeau de sus, astfel că ciocanul nu mă mai putu ajunge.

În clipa următoare mi-au desfăcut funia şi am căzut pe punte. Lîngă mine am văzut doi negri, a căror sarcină era să-i arunce pe nenorociţii de sub punte în mare, şi în spatele lor, aşezat pe un scaun, cu faţa suptă de boala prin care trecuse, se afla de Garcia, care-şi făcea vînt cu un *sombrero*, căci noaptea era foarte călduroasă.

M-a recunoscut de îndată în lumina lunii, care strălucea cu putere, şi mi-a spus :

— Ce ! Eşti aici şi încă viu, vere ? Văd că eşti zdravăn ; credeam că ai murit sau măcar eşti pe moarte. Dacă n-ar fi fost blestemata asta de molimă, aveam eu grijă de tine ! Ei, bine că pînă la urmă a ieşit cum trebuie — şi singura mea bucurie din toată această călătorie e că am plăcerea să te trimit rechinilor. Asta mă mîngîie de multe, prietene Wingfield. Aşadar, ai venit peste mări ca să te răzbuni ? Ei bine, sper că şederea aici ţi-a plăcut. Confortul a lăsat de dorit, dar cel puţin primirea ce ţi s-a făcut a fost călduroasă. Şi-acum, să grăbim despărţirea. Noapte bună, Thomas Wingfield ; dacă, din întîmplare, o vei întîlni pe maică-ta, spune-i din partea mea cît m-a durut c-a trebuit s-o ucid, fiind singura fiinţă pe care am iubit-o. Nu venisem s-o omor, cum poate ai crezut, dar m-a silit s-o fac pentru a mă salva, căci altfel n-aş mai fi trăit să mă întorc în Spania. Avea prea mult din propriul meu sînge pentru a mă lăsa să scap şi se pare că acelaşi sînge curge şi în vinele tale, căci altfel n-ai fi urmărit cu atîta încrîncenare răzbunarea. Ei bine, nu ţi-a mers ! şi se lăsă să cadă din nou în scaun, făcîndu-şi vînt cu pălăria-i cea largă.

Chiar şi atunci, deşi mă aflam în pragul morţii, am simţit că-mi fierbe sîngele în vine la auzul vorbelor sale batjocoritoare. Într-adevăr, triumful lui de Garcia era complet. Venisem să-l dobor, şi care era sfîrşitul ? Stătea gata să mă azvîrle la rechini. Totuşi i-am răspuns cu toată demnitatea de care mai eram în stare.

— Sînt la cheremul tău, din păcate. Dar dacă a mai rămas în tine vreo urmă de bărbăţie, dă-mi o spadă şi haide să sfîrşim cearta, odată pentru totdeauna. Eşti slăbit de boală, ştiu. dar eu cum crezi că mă simt după zilele şi nopţile petrecute în infernul vostru de sub punte ? Sîntem în aceeaşi stare, de Garcia.

— Se poate, vere, dar la ce bun ? Ca să fiu cinstit, lucrurile nu mi-au mers prea bine de cîte ori ne-am aflat faţă-n faţă. E ciudat, dar să ştii că mă tulbura presimţirea că tu-mi vei aduce sfîrşitul. Este una din pricinile pentru care am căutat să plec în regiunile mai calde. Dar ca să vezi cît de nebuneşti sînt presimţirile, prietene ! Eu mai sînt încă în viaţă, deşi am bolit din greu, şi am de gînd să mai trăiesc încă mult, pe cînd tu — iartă-mă c-o spun — eşti mort de pe acum. Într-adevăr, aceşti doi flăcăi — şi arătă spre cei doi negri care profitaseră de discuţia noastră ca să arunce în mare pe sclavul ridicat după mine prin tambuchiu — aşteaptă să pună capăt conversaţiei noastre. Ai vreun mesaj să-mi încredinţezi ? Dacă-i aşa, spune-l, căci timpul e scurt şi cala trebuie curăţată pînă-n zori.

— N-am nici un mesaj să-ţi încredinţez, dar am să-ţi transmit unul din partea cuiva, de Garcia — am răspuns eu. Înainte însă de a ţi-l destăinui, lasă-mă să-ţi spun o vorbă. S-ar părea că ai cîştigat, deşi nu eşti decît un ucigaş nemernic — dar poate că jocul nu s-a terminat. Temerile tale ar mai putea încă să se adeverească. E drept, sînt ca şi mort, dar răzbunarea mea ar putea să nu moară o dată cu mine, căci o las pe mîna celui căruia ar fi trebuit să i-o las de la început. S-ar putea să mai trăieşti cîţiva ani, dar crezi că vei scăpa ? Într-o zi vei muri şi tu, la fel de sigur cum trebuie să mor eu în noaptea asta. Şi ce va fi atunci, de Garcia ?

— Ei hai, te rog — zise el, şi faţa îi era toată numai rînjet. Cu siguranţă că n-ai fost uns preot. Spuneai că ai un mesaj. Te rog să mi-l comunici, dar repede. Timpul fuge, vere Wingfield. Cine putea trimite un mesaj unui exilat ca mine ?

— Isabella de Siguenza, pe care ai înşelat-o printr-o căsătorie mincinoasă şi apoi ai părăsit-o — am spus eu răspicat.

Sări de pe scaun şi se ridică în picioare, deasupra mea.

— Ce-i cu ea ? şopti el sălbatic.

— Doar atît, că au zidit-o călugării de vie, împreună cu copilul.

— Au zidit-o de vie ? Maică a îndurării ! De unde ştii ?

— S-a întîmplat să fiu de faţă, atît. M-a rugat să-ţi povestesc sfîrşitul ei şi al copilului, şi că a murit ascunzîndu-ţi numele, iubind şi iertînd. Acesta a fost mesajul ei, dar eu mai am ceva de adăugat : fie ca să te urmărească pe veci şi ea

şi maică-mea; fie ca să te urmărească prin viaţă şi prin moarte, pe pămînt şi în iad!

O clipă, îşi acoperi faţa cu mîinile, apoi, lăsîndu-le în jos, căzu pe scaun şi strigă spre cei doi marinari negri:

— Luaţi sclavul! De ce vă mişcaţi atît de încet?

Oamenii înaintară spre mine, dar n-aveam de gînd să mă las încă pe mîna lor şi voiam să-l silesc pe de Garcia să-mi împărtăşească soarta. Pe neaşteptate, m-am repezit spre el şi, apucîndu-l de mijloc, l-am smuls din scaunul său. Atît de mare era puterea pe care mi-o dădeau mînia şi disperarea, încît am izbutit să-l ridic pînă la nivelul balustradei. Dar acolo totul s-a sfîrşit, căci atunci cei doi marinari negri au sărit asupra noastră şi mi l-au smuls din strînsoare. Văzînd că totul era pierdut, căci erau gata să mă spintece cu săbiile lor, m-am apucat de balustradă şi-am sărit în mare.

Raţiunea îmi spunea că aş face bine să mă înec cît mai repede cu putinţă, şi m-am gîndit să nu încerc să înot, ci să mă scufund de îndată. Dar setea de viaţă era mai puternică decît mine, şi cum am atins apa, am ieşit la suprafaţă şi-am început să înot de-a lungul vasului. M-am ţinut cît am putut în umbra lui, temîndu-mă să nu mă vadă de Garcia şi să poruncească oamenilor să tragă în mine cu săgeţi şi gloanţe. L-am auzit înjurînd şi spunînd:

— S-a dus! Şi de data asta pentru totdeauna! Dar presimţirea mea era gata-gata să se adeverească. E ciudat cît de tare mă înfricoşează vederea acestui om!

Ştiam în adîncul inimii mele că făceam o nebunie, căci chiar dacă nu mă ataca un rechin, puteam înota cel mult vreo şase sau opt ceasuri în apa caldă, dar pînă la urmă tot aveam să mă duc la fund... Şi-atunci la ce-mi mai folosea să lupt? Totuşi înotam încet mai departe — şi după murdăria şi duhoarea din cala cu sclavi, apa curată şi briza înviorătoare îmi cădeau bine ca o mîncare şi un vin bun. Simţeam cum prind forţe în timp ce înotam. M-am depărtat vreo sută de metri şi mai bine de vas, şi deşi cu greu puteam fi văzut de pe bord, auzeam încă plescăitul leşurilor, pe măsură ce sclavii erau aruncaţi în apă, şi ţipetele celor vii, în timp ce se înecau.

Mi-am ridicat capul şi-am privit în jur pe întinderea apei. La o oarecare depărtare am văzut ceva plutind şi-am înotat

într-acolo, aşteptîndu-mă ca fiecare clipă să fie cea din urmă, din pricina rechinilor care mişună prin aceste mări. Dar ajungînd mai aproape, mi-am dat seama, spre bucuria mea, că era un butoi mare, aruncat de pe vas, şi care plutea în picioare pe apă. Am ajuns lîngă el şi, împingîndu-l de dedesubt, am izbutit să-l aplec puţin, pînă am apucat cu mîna de marginea de sus. Am văzut că era pe jumătate plin cu turte de mălai şi că fusese azvîrlit pentru că mălaiul se încinsese. Greutatea turtelor stricate, acţionînd ca un balast, ţinea butoiul drept pe apă. M-am gîndit că dacă aş putea intra-n butoi, aş fi cîtva timp la adăpost de rechini, dar nu ştiam cum să mă caţăr în el.

În timp ce-mi frămîntam mintea, am privit din întîmplare înapoi şi am văzut aripa unui rechin înălţîndu-se deasupra apei la nici douăzeci de metri depărtare şi apropiindu-se cu repeziciune de mine. Spaima care m-a cuprins mi-a dat puterea şi iscusinţa deznădejdii. Trăgînd în jos de muchia butoiului pînă cînd apa a-nceput să pătrundă în el, m-am apucat de amîndouă părţile şi, ridicîndu-mă în mîini, mi-am îndoit genunchii. Nici azi nu înţeleg cum am izbutit, dar în clipa următoare mă aflam în butoi, fără altă vătămare decît o gleznă julită. Dar chiar dacă aveam acum o barcă, era pe punctul de a se scufunda, căci greutatea mea şi a mălaiului stricat, împreună cu apa care pătrunsese peste margine, făceau ca butoiul să nu mai iasă decît cu cîteva degete deasupra apei. Mă gîndeam cu groază că dacă mai intră încă puţină apă, butoiul se va scufunda. În clipa aceea am văzut aripa rechinului la nici patru metri de butoi, şi l-am şi simţit zguduindu-se cînd lighioana l-a izbit cu botul.

Am început să scot cu furie apa cu mîinile, şi marginea butoiului se ridică încet deasupra apei. Cînd se înălţase cu vreo cinci degete, rechinul, înfuriat că-i scăpasem, se ridică la suprafaţa apei şi, întorcîndu-se pe-o parte, începu să muşte butoiul — îl auzeam cum zgîrie lemnul şi cercurile de fier, răsucindu-l şi clătinîndu-l, pînă cînd am început să iau iar apă. Trebuia să scot într-una apa cu mîinile, şi dacă rechinul şi-ar fi reînnoit atacul, aş fi fost pierdut. Dar negăsind lemnul şi fierul pe gustul său, fiara s-a îndepărtat, deşi i-am mai văzut din cînd în cînd aripa încă vreo cîteva ceasuri după aceea. Am scos apa cu mîinile pînă cînd n-am mai fost în

stare, apoi, descălţîndu-mi gheata, am scos apa cu ea. Şi iată că marginea butoiului se ridică cam la treizeci de degete deasupra apei ; atunci m-am oprit din treabă, de teamă ca nu cumva butoiul să se răstoarne. Aveam timp să mă odihnesc, dar în acelaşi timp şi să-mi dau seama că toate acestea nu foloseau la nimic. Tot aveam să mor pînă la urmă — fie înecat, fie de sete — şi mă blestemam în gînd pentru laşitatea mea, care nu făcuse decît să-mi prelungească suferinţele.

M-am rugat de Dumnezeu să mă ajute, şi niciodată în viaţă n-am rostit o rugă mai fierbinte ca în ceasul acela. După ce mi-am sfîrşit rugăciunea, am simţit că, într-un fel, pacea şi speranţa coboară asupră-mi. M-am gîndit că este totuşi o minune că în răstimp de trei zile am reuşit să scap de trei ori din primejdii cumplite, mai întîi de pe carakul ce se scufunda, apoi de molimă şi moarte prin înfometare în cala de pe vasul cu sclavi, şi acum, chiar de-ar fi doar pentru puţin timp, de fălcile crude ale rechinului. Îmi ziceam că nu scăpasem de primejdii, care pentru atîţia alţii fuseseră fatale, ca să pier pînă la urmă în chip jalnic. Şi, în disperarea mea, am început să sper, într-un moment cînd speranţa era doar nebunie ; dar n-aş putea spune dacă această uşurare îmi era trimisă de sus sau dacă, fiindcă eram viu în clipa aceea, nu puteam crede că în curînd voi fi mort.

Dar cel puţin mi-a revenit curajul şi am putut gusta chiar frumuseţea nopţii. Marea părea lină ca un lac, nici o adiere nu-i tulbura oglinda, şi după ce luna a apus, mii de stele, de o strălucire cum nu văzusem nicicînd în Anglia, împînziră cerul. În cele din urmă, stelele au pălit şi zorile au început să se aprindă la răsărit, urmate de primele raze de soare. Dar o dată cu răsăritul o pîclă groasă se lăsă pe faţa liniştită a mării, de nu mai puteam vedea nici la cincizeci de metri în jurul meu, stăruind un ceas şi mai bine. Cînd soarele s-a ridicat şi pîcla s-a risipit, am constatat că mă depărtasem bine de vas, ale cărei catarge abia le mai zăream, din ce în ce mai mici, pînă cînd au dispărut cu totul. Faţa mării se limpezise, în afară doar de un singur loc, unde atîrna un nor gros de vapori, şi nu puteam înţelege de ce acolo rămînea şi în altă parte nu. Apoi razele soarelui s-au încins şi suferinţele mele au reînceput, căci, în afară de înghiţiturile de rachiu de pe vas, nu luasem o picătură în gură de o zi şi-o noapte.

Nu voi zugrăvi amănunţit toate suferinţele îndurate ; voi spune doar că acela care n-a stat niciodată ceasuri după ceasuri într-un butoi, cu capul gol şi ars de sete, sub căldura toridă a soarelui tropical ce se revarsă peste el, fiind reflectată şi de luciul apei, cu greu şi le poate închipui. Cu timpul, am simţit o slăbiciune şi o ameţeală, şi abia puteam să mă ţin să nu cad în mare ; în cele din urmă m-a cuprins un fel de toropeală, sau chiar un leşin, din care am fost trezit de ţipetele unor păsări şi de zgomotul unei căderi de apă. Am deschis ochii şi, spre uimirea şi plăcerea mea, am văzut că ceea ce luasem drept un nor de ceaţă era de fapt pămîntul, şi că pluteam cu repeziciune, luat de flux, spre gura unui rîu larg. Ţipetele păsărilor veneau de la nişte stoluri mari de pescăruşi care zburau deasupra bancurilor de peşti în căutare de mîncare la întîlnirea apelor dulci cu cele sărate. În timp ce priveam, am văzut un pescăruş apucînd un peşte ce nu cîntărea mai puţin de un kilogram şi jumătate şi încercînd să-l ridice. Nereuşind, l-a izbit cu ciocul în cap pînă l-a omorît, după care a-nceput să ciugulească repede din el. În clipa aceea, valurile m-au împins într-acolo, şi m-am grăbit să apuc peştele. Oricît ar părea de îngrozitor, trebuie să spun că am înfulecat peştele crud, şi că niciodată n-am mîncat cu mai multă poftă şi n-am găsit vreun fel de mîncare mai gustoasă.

După ce-am înghiţit cît am putut, fără a avea însă apă ca să-mi astîmpăr setea, am pus ce mai rămăsese din peşte în buzunarul hainei şi am început să cercetez valurile care se izbeau de pragul de nisip de la gura rîului. Mi-am dat seama că nu-l voi putea trece stînd în butoiul meu, aşa încît m-am grăbit să-l răstorn şi să mă urc călare pe el. Curînd eram în mijlocul valurilor, şi cu greu am izbutit să mă ţin de butoi, în timp ce fluxul mă purta înainte. În jumătate de ceas trecusem de valuri şi mă aflam la gura marelui fluviu. Acum norocul mi-a fost din nou prielnic, căci am găsit o scîndură plutind pe apă, pe care am folosit-o ca padelă. Aşa am izbutit să cîrmesc butoiul spre ţărm, care, pe măsură ce mă apropiam, apărea tivit de trestii dese, printre care se înălţau pîlcuri de copaci înalţi şi mîndri, cu ciorchini de nuci mari în frunzişul lor. Am ajuns la ţărm fără alt necaz, după ce petrecusem vreo zece ceasuri în butoi. Am avut mare noroc că am ajuns, căci prin fluviu mişunau nişte reptile

îngrozitoare, numite crocodili de unii, iar de alții — aligatori. Pe atunci, însă, nu știam nimic despre ei.

Am pășit pe țărm la timp, căci înainte de a pune bine piciorul pe pămînt a început refluxul, și curentul mă trăgea din nou cu putere spre largul mării, de unde fără îndoială că nu m-aș mai fi întors niciodată. În ultimele zece minute am luptat într-adevăr din răsputeri ca să împing butoiul spre mal. În cele din urmă, cînd am văzut că apa nu era mai adîncă de un metru, m-am lăsat să alunec de pe el și am mers pe fundul apei pînă la mal, unde m-am aruncat jos sfîrșit de oboseală, mulțumind lui Dumnezeu că mă apărase pînă atunci într-un chip atît de miraculos. Numai că setea, care devenise mai sălbatică decît oricînd, nu mi-a dat pace prea multă vreme, așa încît m-am ridicat clătinîndu-mă și-am luat-o de-a lungul fluviului, pînă am dat de o baltă unde se adunase apă de ploaie dulce și bună la gust. Am băut plîngînd de bucurie, am băut pînă cînd n-am mai putut, și-i las pe cei care s-au aflat într-o împrejurare asemănătoare să-și amintească ce înseamnă atunci apa, căci nu se poate exprima în cuvinte. După ce-am băut și mi-am spălat sarea de pe față și de pe trup, am scos ce mai rămăsese din peștele pe care-l smulsesem pescărușului și-am mîncat cu mare poftă. Astfel înviorat, m-am trîntit la pămînt să dorm în umbra unui tufiș cu flori albe, căci eram ostenit de moarte.

Cînd am deschis din nou ochii era noapte — și fără-ndoială c-aș fi dormit încă multe ceasuri, de n-ar fi fost mîncărimea și durerea cumplită pe care-o simțeam pe tot trupul. Pînă la urmă am sărit în picioare, ocărînd disperat. La început nu mi-am dat seama ce anume-mi pricinuise chinul, dar în curînd am văzut că văzduhul era întesat de niște gîngănii asemănătoare musculițelor, care bîzîiau și zumzăiau în jurul meu, iar cînd mă pișcau îmi sugeau sîngele și-și lăsau în loc otrava. Gîngăniilor astea îngrozitoare spaniolii le spun *mosquitoes*. Dar nu erau numai din acestea, ci sute de alte feluri, nu mai mari decît o gămălie de ac, care se agățaseră de mine ca buldogii de ursul hărțuit, vîrîndu-și capetele sub pielea mea, ce se umfla pe dată și se infecta. Ăstora, spaniolii le zic *garrapatas*, dar eu cred că erau pui de căpușă. Mai erau și altele, prea numeroase pentru a le mai aminti, de toate formele și mărimile, avînd însă însușirea comună de a pișca și de a fi veninoase. Înainte de a se lumina de ziuă, mîncărimea întepăturilor mă făcuse aproape să înnebunesc, căci nu puteam să găsesc în nici un chip ușurare. Spre zori m-am dus și m-am întins în apă, gîndind că-mi voi alina astfel suferințele, dar nu stătusem nici zece minute, cînd am văzut ridicîndu-se din mîlul de lîngă mine un crocodil uriaș. Am sărit pe mal înspăimîntat de moarte, căci niciodată nu mai văzusem un animal atît de cumplit și de hidos, pentru a cădea din nou în mijlocul roiului aceluia de creaturi înaripate și tîrîtoare, care mă așteptau cu zecile de mii.

Dar destul despre aceste gîngănii blestemate!

CAPITOLUL XIII

PIATRA DE SACRIFICIU

În cele din urmă a sosit dimineața, care m-a găsit într-o stare jalnică, cu fața umflată cît un dovleac de veninul țînțarilor, și nici celelalte părți ale trupului nu erau într-o stare mai bună. Nu puteam sta locului liniștit din pricina mîncărimii, ci trebuia să alerg și să sar ca un smintit. Și unde era să alerg, prin mlaștina uriașă, în care nu se vedea nici urmă de adăpost sau de ființe omenești. Neștiind încotro s-o iau, și fiind nevoit să mă mișc mereu, am urmat malul fluviului, tulburînd în drumul meu numeroși crocodili și șerpi scîrboși. Știam că nu voi putea trăi multă vreme cu tot trupul arzîndu-mi de înțepături veninoase și eram hotărît să alerg înainte pînă cînd voi cădea jos în nesimțire, și moartea va pune capăt chinurilor.

Am mers așa un ceas și mai bine, pînă cînd am ajuns într-un loc fără tufișuri și trestii. Pe bucata asta pustie am țopăit și am jucat pe loc, izbind cu mîinile-mi umflate țînțarii ce bîzîiau în jurul capului. Acum sfîrșitul nu era departe, căci eram sleit și pe punctul de-a cădea, cînd deodată am zărit o ceată de oameni cu pielea întunecată și îmbrăcați în veșminte albe. Pe apă, chiar lîngă mal, se aflau cîteva canoe pline cu tot felul de mărfuri; pescuiseră, după cîte se părea,

pînă acum, şi tocmai se aşezau la masă. De îndată ce m-au zărit, au scos nişte strigăte într-o limbă necunoscută şi, apucînd armele de lîngă ei — arcuri, săgeţi şi măciuci de lemn, presărate cu cioburi de sticlă de cremene — s-au îndreptat spre mine ameninţător. Am ridicat mîinile, cerşindu-le îndurarea ; văzîndu-mă neînarmat şi într-o stare atît de jalnică, au lăsat jos armele şi au prins să-mi vorbească. Am clătinat din cap, arătînd că nu înţelegeam ce spun, făcînd semn cu degetul mai întîi spre mare, apoi spre mădularele-mi umflate. Au dat din cap, iar unul dintre ei s-a dus spre o canoe şi a venit cu o alifie de culoare închisă, cu miros aromatic. Apoi m-au îndemnat prin semne să-mi scot ce mai rămăsese din hainele de pe mine — a căror croială părea să-i nedumerească foarte. După ce m-am dezbrăcat, mi-au uns trupul cu alifia a cărei atingere îmi aducea o binecuvîntată uşurare a mîncărimilor şi arsurilor atît de chinuitoare ; mai mult, mirosul alifiei nu era pe placul insectelor, căci după aceea m-au lăsat aproape cu totul în pace.

După ce m-au uns, mi-au dat de mîncare peşte prăjit şi turte de mălai, cinstindu-mă apoi cu o băutură fierbinte cu gust minunat, acoperită cu o spumă de culoare închisă, despre care am aflat mai tîrziu că era *ciocolată*. În timp ce mîncam, s-au sfătuit în şoaptă, şi pe urmă m-au condus într-una din canoe, arătîndu-mi prin semne să mă lungesc pe rogojini. M-am supus, şi alţi trei dintre ei au venit lîngă mine, căci barca era destul de mare. Unul dintre ei, un bărbat foarte grav, cu chipul şi înfăţişarea blîndă, despre care mi-am închipuit că era maimarele lor, s-a aşezat în faţa mea, ceilalţi doi luînd loc la prova şi la pupa bărcii, şi-au început să vîslească. Am pornit, urmaţi de alte trei canoe, şi după ce-am parcurs mai puţin de o milă, o mare oboseală a pus stăpînire pe mine şi am adormit.

M-am trezit odihnit, după ce dormisem mai multe ceasuri la rînd ; soarele apunea, şi-am fost uimit să văd că omul cu înfăţişarea gravă, tovarăşul meu de canoe, veghea asupra somnului meu şi mă apăra de ţînţari cu o ramură încărcată de frunze. Bunătatea lui părea a voi să-mi arate că nu eram în primejdie. Cu temerile astfel risipite, am început să mă întreb în ce ţară ciudată nimerisem şi cine puteau fi locuitorii ei. M-am lăsat însă repede păgubaş, căci n-aveam pe ce mă bizui, şi m-am apucat să cercetez priveliştea din jur. Acum

urcam în sus pe un rîu mai mic decît cel pe malurile căruia fusesem aruncat, şi ieşiserăm din mijlocul mlaştinilor. De fiecare parte se întindea pămînt neted, sau mai bine-zis care se prea poate să fi fost neted, căci era acoperit cu nişte copaci uriaşi, mai mari decît tot ce văzusem vreodată, unii dintre ei de o frumuseţe neîntrecută. Pe copaci se căţărau liane, care atîrnau ca nişte funii chiar şi de pe ramurile cele mai înalte, şi pretutindeni creşteau nenumărate plante ciudate, cu flori minunate, care păreau să se agaţe de scoarţă la fel ca muşchiul de zid. Printre ramuri se zăreau păsări în culori vii, cu glasuri ţipătoare, precum şi maimuţe care lătrau la noi şi sporovăiau în timp ce treceam.

Cînd soarele începuse să scapete peste această privelişte nouă şi necunoscută, canoele ajunseră la un debarcader de scînduri, unde ne-am dat jos. Apoi întunericul a coborît brusc, aşa că tot ce am mai putut vedea a fost că eram condus de-a lungul unui drum pietruit. În curînd am ajuns la o poartă şi, socotind după cîinii care lătrau şi mulţimea de oameni ce se îmbulzeau în jurul nostru, mi-am zis că intram într-un oraş. Într-adevăr, trecînd prin ea, am luat-o pe o uliţă lungă, străjuită de case de fiecare parte. În pragul ultimei case, însoţitorul meu s-a oprit şi, luîndu-mă de mînă, m-a dus într-o sală lungă, cu tavanul scund, luminată cu opaiţe de lut ars. Cîteva femei i-au ieşit înainte şi l-au sărutat, iar altele, pe care le-am socotit a fi slujnice, l-au salutat atingînd podeaua cu o mînă. În scurt timp, însă, toţi ochii erau îndreptaţi asupra mea şi întrebările prinseră să curgă, din păcate eu rămînînd cu totul neştiutor asupra înţelesului lor.

S-au săturat însă curînd de privit, şi atunci a fost adusă cina, compusă din multe feluri ciudate ; m-au poftit şi pe mine la masă, ceea ce am şi făcut, aşezîndu-mă pe o rogojină şi mîncînd din farfurii aşezate direct pe pămînt de femeile din casă. Una dintre ele, o fată care le întrecea cu mult pe celelalte în drăgălăşenie, deşi nici una nu era urîtă la vedere, mi-a atras mai cu seamă privirile. Tînăra era oacheşă bine, dar avea trăsăturile armonioase şi ochi foarte frumoşi. Era înaltă şi dreaptă, iar blîndeţea chipului se adăuga la farmecul frumuseţii. O amintesc aici din două pricini — mai întîi, pentru că m-a scăpat o dată de la sacrificiu şi altă dată de la tortură, şi apoi pentru că nu era alta decît femeia care avea să fie cunoscută mai tîrziu ca Marina, iubita lui Cortez, fără al

cărei ajutor cuceritorul spaniol n-ar fi pus niciodată mîna pe Mexic. Dar în clipele acelea, ea nici nu bănuia că îi era sortit să aducă jugul crud al spaniolilor asupra ţării sale, Anahuac.

De cum am intrat, mi-am dat seama că Marina (aşa cum o voi numi mereu, căci numele ei indian este prea lung) era înduioşată de starea mea nenorocită, făcînd tot ce-i sta în putinţă pentru a mă apăra de curiozitatea celorlalţi şi îngrijindu-se de tot ce aveam nevoie. Ea a fost aceea care mi-a adus apă să mă spăl şi un veşmînt curat de pînză în locul hainelor mele zdrenţuite şi murdare, precum şi o pelerină din pene strălucitoare cu care să-mi acopăr umerii.

Odată cina terminată, mi s-a dat o rogojină pe care să mă pot întinde noaptea într-o mică încăpere, şi acolo m-am culcat pe jos, zicîndu-mi că, deşi s-ar putea să fiu pierdut pe veci pentru lumea mea, căzusem cel puţin în mijlocul unui popor blînd şi binevoitor, şi mai cu seamă care nu părea să fie sălbatic. Un lucru totuşi mă tulbura: descoperisem că, deşi se purtau bine cu mine, mă socoteau probabil prizonier, căci un bărbat înarmat cu o suliţă de aramă dormea pe pragul odăiţei mele. Înainte de a mă întinde pe jos, am privit printre gratiile de lemn, care erau nelipsite aici la ferestre, şi am văzut că locuinţa fusese clădită la marginea unei pieţe mari, în mijlocul căreia se înălţa o piramidă imensă, de treizeci de metri şi mai bine. În vîrful piramidei se afla o clădire de piatră, despre care mi-am închipuit că este un templu, şi în faţa clădirii ardea un foc. Minunîndu-mă la ce-ar putea sluji această construcţie măreaţă şi întrebîndu-mă în cinstea cărei credinţe fusese înălţată, am adormit.

A doua zi aveam să aflu.

Aici s-ar cuveni să spun, ceea ce n-am aflat decît abia mai tîrziu, că mă aflam în oraşul Tobasco, capitala uneia din provinciile de sud ale Anahuacului, situată la o depărtare de cîteva sute de mile de capitala ţării, Tenochtitlan, sau Mexico. Fluviul pe malul căruia fusesem aruncat de flux era Rio de Tobasco, unde în anul următor avea să debarce Cortez. Iar gazda mea, sau mai bine zis cel care mă capturase, era *el cacique*, sau căpetenia din Tobasco, acelaşi om care mai tîrziu avea să i-o dăruiască pe Marina lui Cortez. E limpede dar că, în afară de un oarecare Aguilar, care, împreună cu cîţiva tovarăşi de-ai săi, naufragiase pe coasta Yucatanului cu şase ani mai înainte, am fost primul alb care a trăit vreodată printre indieni. Cît despre Aguilar, el a fost salvat de Cortez, în timp ce tovarăşii săi au fost cu toţii jertfiţi lui Huitzel, cumplitul zeu al războiului din această ţară. Indienii auziseră însă despre spanioli şi priveau spre ei cu o teamă superstiţioasă, căci cu un an înaintea sosirii mele, hidalgul Hernandez de Cordova debarcase pe coasta Yucatanului şi purtase cîteva lupte cu băştinaşii, şi chiar în anul sosirii mele, cu puţin timp înainte, Juan de Grigalva se oprise la gurile aceluiaşi rîu Tobasco. Aşa că au crezut şi despre mine că aş face parte din această nouă naţiune a *teulilor*, cum le ziceau indienii spaniolilor, şi deci duşman, de al cărui sînge zeii lor erau însetaţi.

M-am trezit în zori întremat după o noapte de somn, şi după ce m-am spălat şi mi-am pus veşmintele de pînză de in care-mi fuseseră date, am intrat în sala cea mare, unde mi s-a adus să mănînc. Abia terminasem masa, cînd cel ce mă prinsese, *el cacique*, a intrat însoţit de doi bărbaţi, a căror vedere mi-a umplut inima de spaimă. Înfăţişarea lor era sălbatică, îngrozitoare; purtau haine negre, pe care se aflau brodate cu roşu nişte semne tainice, iar părul lor lung şi încîlcit era împletit şi năclăit cu o unsoare ciudată. Aceşti oameni, la care toţi cei de faţă, chiar şi căpetenia lor, *el cacique*, păreau să privească cu mare respect, s-au uitat la mine cu o privire cruntă, care a făcut să-mi îngheţe sîngele în vine. Într-adevăr, unul din ei a întins mîna şi mi-a sfîşiat veşmîntul alb; apoi punîndu-şi mîna murdară pe inima mea, care bătea destul de iute, i-a numărat bătăile cu glas tare, în vreme ce al doilea dădea din cap la vorbele lui. Mai tîrziu am aflat că spusese despre mine că aş fi foarte puternic.

Privind la feţele celor din jur ca să aflu ce însemnau toate acestea, ochii mei i-au întîlnit pe aceia ai Marinei, şi am văzut în ei ceva ce nu mi-a mai lăsat nici o îndoială. Groaza şi mila erau întipărite în ochii ei, şi am ştiut că mă ameninţă o moarte cumplită. Înainte de a putea face ceva, înainte chiar de a putea gîndi, am fost apucat de preoţi, sau *pabas* cum îi numesc indienii, şi tîrît afară din odaie. După noi au ieşit toţi cei din casă, în afară de Marina şi de *el cacique*. Apoi

m-am pomenit în piață — o întindere mare și pătrată, mărginită de case mîndre, din piatră și var, iar unele de pămînt. Piața se umplu repede de o gloată mare de oameni, bărbați, femei și copii, care mă priveau țintă în timp ce mă îndreptam spre piramida în vîrful căreia ardea focul. Cînd am ajuns la picioarele piramidei, am fost dus într-o odăiță săpată în grosimea ei, și acolo hainele mi-au fost smulse de pe trup de alți preoți. Am rămas gol, numai cu o pînză în jurul șoldurilor și o cunună de flori, în culori aprinse, pe cap. În odăiță mai erau încă doi bărbați, aceștia însă indieni, și mi-am dat seama după groaza de pe fețele lor că și ei erau sortiți morții.

Îndată după aceea, o tobă începu să bată sus, deasupra noastră, și atunci am fost luați și așezați într-o procesiune de mulți preoți, eu aflîndu-mă în fruntea celor ce urmau să fie jertfiți. Preoții au intonat un cîntec religios, și așa am început să urcăm piramida, pe un drum ce se răsucea de jur împrejurul ei, sfîrșindu-se pe platforma din vîrf, care putea să măsoare cam vreo patruzeci de pași în lung și tot atîția în lat. Priveliștea ce se așternea la picioarele noastre era plină de măreție, dar în ceasul acela aproape că n-am văzut nimic, neavînd gîndul la priveliști, oricît de plăcute ar fi fost ele. În fața noastră, pe platformă, se ridicau două turnuri de lemn, cam de vreo cincisprezece metri. Erau templele lui Huitzel, Zeul Războiului, și Quetzal, Zeul Văzduhului, ale căror chipuri hidoase săpate în piatră rînjeau spre noi prin ușile deschise. În fiecare dintre temple se vedeau mici altare, și pe altare se aflau talere de aur, cu inimile celor jertfiți cu o zi mai înainte, iar pardoseala templelor era acoperită cu tot soiul de murdării. În fața templelor se înălța altarul cu focul veșnic, înaintea căruia se afla o lespede de marmură neagră cu spinarea arcuită, cam de mărimea unei mese de han, precum și o piatră mare, cioplită în forma unei roți, măsurînd cam trei metri în curmeziș, și cu un inel de aramă în mijloc.

Toate aceste amănunte mi le-am amintit mai tîrziu, deși în clipa aceea aproape că nici nu le-am văzut, căci abia ajuns pe platformă, am fost apucat și tîrît spre piatra în formă de roată. Aici, o cingătoare de piele mi-a fost legată în jurul mijlocului și prinsă de inel printr-o funie, destul de lungă ca să-mi îngăduie să ajung pînă la muchia ei, dar nu mai de-

parte. Apoi mi s-a dat o suliță cu vîrful de cremene, așa cum li s-au dat și celor doi captivi care mă însoțeau. Mi s-a arătat prin semne că trebuia să mă lupt cu ei, aceia trebuind să sară pe piatră, iar eu străduindu-mă s-o apăr. Mi-am zis atunci că dacă aș izbuti să-i ucid pe bieții nenorociți, poate că mi s-ar da drumul. Și astfel, pentru a-mi salva viața, m-am pregătit să le-o iau pe-a lor. Maimarele preoților a făcut un semn, poruncindu-le celor doi oameni să sară pe piatră, dar aceștia erau atît de înspăimîntați, încît nici nu s-au mișcat. Atunci preoții s-au apucat să-i biciuiască cu cingătorile pe piele, pînă cînd, urlînd de durere, bieții de ei s-au repezit în cele din urmă spre mine. Unul din ei a ajuns lîngă piatră și a sărit pe ea, dar chiar în clipa aceea i-am străpuns brațul cu sulița. Îndată și-a aruncat arma și-a luat-o la goană, urmat de celălalt. Era limpede că nu aveau nici o poftă să se lupte, și nici chiar biciul nu i-ar mai fi putut face să mă înfrunte iar.

Văzînd că nu le pot insufla curaj, preoții au hotărît să sfîrșească cu ei. În mijlocul unui zgomot asurzitor de tobe ce băteau și cîntece, cel pe care-l izbisem fu apucat și tîrît spre lespedea de marmură cu spinarea arcuită — care era de fapt o piatră de sacrificiu — întins pe lespede cu pieptul în sus și ținut de cinci preoți, doi apăsîndu-i brațele, doi picioarele, și unul capul. Apoi căpetenia preoților, cel care-mi pipăise inima, își puse o mantie roșie, rosti un fel de rugăciune și, ridicînd un cuțit încovoiat, din obsidian[1] (sau *itztli* cum îi spuneau ei), spintecă pieptul sărmanului nenorocit dintr-o singură lovitură, săvîrșind străvechea jertfă către soare.

În vremea asta, întreaga mulțime din piața de la picioarele templului, sub privirile căreia se desfășurase acest spectacol sîngeros, se prosternă în genunchi, pînă cînd inima celui jertfit fu aruncată în tipsia de aur din fața statuii zeului Huitzel. După care preoții cei cruzi apucară leșul, îl purtară cu strigăte pînă la marginea piramidei, sau *teocalli*, și-l rostogoliră în jos pe marginea povîrnită. Jos, leșul a fost ridicat și dus de cîțiva oameni care așteptau, dar unde și pentru ce nu știam încă pe atunci.

Îndată după prima jertfă a fost întins pe piatră celălalt osîndit, și pieptul i-a fost spintecat, iar gloata s-a prosternat

[1] Sticlă vulcanică.

ca şi mai înainte. Atunci mi-a venit şi mie rîndul. M-am simţit apucat şi dus, şi mi-am pierdut cunoştinţa, revenindu-mi numai cînd m-am pomenit întins pe piatra cea blestemată, cu preoţii care îmi apăsau braţele, picioarele şi capul, astfel ca pieptul să stea încordat, cu pielea întinsă ca o tobă, în timp ce deasupra-mi se profila chipul drăcesc al preotului în mantia roşie, cu cuţitul de obsidian în mînă. Nu voi uita niciodată chipul său blestemat, setos de sînge, şi nici licărirea din ochi în timp ce-şi dădea pe spate şuviţele de păr împletit. Dar n-a lovit imediat, ci a stat parcă desfătîndu-se, în timp ce mă înţepa uşor cu vîrful cuţitului. Mi s-a părut că am zăcut întins astfel ani întregi, cu preotul acela ţintuindu-mi inima şi potrivindu-şi cuţitul, dar în cele din urmă, prin ceaţa care îmi acoperea ochii, am zărit cuţitul sclipind în sus. Am ştiut atunci că-mi sosise ceasul — cînd iată că o mînă prinse braţul în aer şi-l ţinu, şi-am auzit un glas vorbind în şoaptă.

Se pare că cele ce i-au fost spuse nu i-au plăcut preotului, căci deodată a scos un urlet puternic şi s-a repezit să mă ucidă ; braţul i-a fost însă prins din nou, chiar cînd voia să repeadă cuţitul în jos. Atunci s-a retras în templul zeului Quetzal, iar eu am rămas o vreme pe piatra de sacrificiu, îndurînd chinurile a o mie de morţi, căci îmi închipuiam că voiau să mă tortureze înainte de moarte, şi că de asta îmi amînase sfîrşitul.

Zăceam întins, cu soarele nemilos bătîndu-mi pieptul, în timp ce de jos se auzea murmurul slab al miilor de oameni care nu înţelegeau ce se petrece. Şi cum stăteam întins pe patul acela îngrozitor, întreaga viaţă mi s-a perindat prin faţă ; sute de lucruri mărunte pe care le uitasem mi-au revenit în minte şi, o dată cu ele, amintiri din copilărie, jurămîntul făcut tatălui meu, sărutul şi vorbele de despărţire ale iubitei mele Lily, chipul lui de Garcia în timp ce eram azvîrlit în mare, moartea Isabellei de Siguenza şi, în cele din urmă, o întrebare nelămurită asupra pricinilor cruzimii fără margini a tuturor preoţilor !

Am auzit, în sfîrşit, nişte paşi şi am închis ochii, căci nu mai puteam îndura vederea cuţitului aceluia îngrozitor. Dar, minune ! Nici un cuţit n-a coborît asupra pieptului meu. Am simţit că mîinile îmi erau dezlegate şi că eram ridicat în picioare, poziţie în care nu mai nădăjduiam să stau vreodată. Am fost dus apoi, căci nu puteam să umblu, pînă la marginea piramidei, şi acolo cel care ar fi trebuit să fie ucigaşul meu, preotul cel mare, strigă ceva către gloata de jos, făcînd-o să murmure ca o pădure mişcată de vînt, apoi mă prinse cu braţele-i mînjite de sînge şi mă sărută pe frunte. În clipa aceea l-am zărit pe cel care mă prinsese, şi anume pe *el cacique* : stătea lîngă mine, grav, curtenitor şi zîmbitor. Aşa cum zîmbise cînd m-a dat pe mîna preoţilor, tot astfel zîmbea şi acum, cînd mă lua înapoi. După asta m-au spălat, m-au îmbrăcat şi m-au dus în sanctuarul zeului Quetzal, unde am stat faţă în faţă cu imaginea lui hidoasă, privind ţintă spre tipsia de aur pe care ar fi trebuit să-mi primească inima, în timp ce preoţii ar fi rostit rugăciuni. Pe urmă am fost ajutat să cobor drumul în spirală al piramidei pînă am ajuns la picioarele ei, unde cel care mă prinsese, *el cacique*, mă luă de mînă şi mă duse printre oamenii care mă priveau acum, pare-se, cu un fel de stranie veneraţie.

Prima fiinţă pe care am zărit-o cînd am ajuns în casă a fost Marina, care mă privea şi murmura înduioşată nişte vorbe, fără ca eu să le înţeleg. Apoi mi s-a îngăduit să mă duc în odaia mea, şi acolo am zăcut restul zilei, aproape bolnav după toate cîte îndurasem. Nimerisem cu adevărat într-o ţară a diavolilor !

Şi acum voi povesti cum am ajuns să fiu salvat de la moarte. Marina a nutrit de la început o oarecare afecţiune pentru mine şi s-a înduioşat de soarta care mă aştepta ; avînd o minte foarte isteaţă, a găsit o cale să mă scape. După ce am fost luat şi dus spre a fi sacrificat, a vorbit cu *el cacique*, stăpînul ei, amintindu-i că Montezuma, împăratul Anahuacului, era îngrijorat, după cum ştia oricine, din cauza acestor *teuli*, sau spanioli, şi dorea tare mult să vadă unul. Cum fără îndoială eram un *teul*, i-a spus ea, era încredinţată că Montezuma va fi tare mîniat dacă voi fi jertfit într-un oraş îndepărtat, în loc să-i fiu trimis să mă jertfească el, dacă va crede de cuviinţă.

La aceasta, *el cacique* i-a răspuns că vorbele-i erau înţelepte, dar că ar fi trebuit să i le spună mai înainte, căci acum preoţii puseseră stăpînire pe mine, şi era slabă speranţă să mă mai poată scoate din ghearele lor.

— Ba de loc — i-a răspuns Marina. Iată ce va trebui să le spui : Quetzal, zeul căruia urmează să i se ofere acest *teul*, a fost un om alb [1], și s-ar putea prea bine ca omul acesta să fie unul din copiii săi. Îi va plăcea oare zeului să i se ofere propriul său copil ? Și chiar dacă zeul nu se va supăra, Montezuma va fi sigur furios și se va răzbuna pe tine și pe preoți.

Ascultînd-o, *el cacique* și-a dat seama că Marina are dreptate și, grăbindu-se spre *teocalli*, a prins cuțitul chiar în clipa cînd preotul îl repezea asupra pieptului meu. La început, căpetenia preoților s-a mîniat și a strigat că era un sacrilegiu, dar cînd *el cacique* i-a spus gîndul său, a înțeles că ar fi mai bine să nu-și atragă mînia lui Montezuma. Așa am fost eliberat și condus în templu, iar cînd am ieșit, preotul, sau *paba*, a vestit poporului că eram unul din copiii zeului. Și aceasta a fost pricina pentru care — atunci și mai tîrziu — m-au privit toți cu atîta respect.

CAPITOLUL XIV

SALVAREA LUI GUATEMOC

După această zi înspăimîntătoare, locuitorii orașului Tobasco s-au purtat bine cu mine. Îmi spuneau *teulul* sau spaniolul și nu se mai gîndeau să mă jertfească zeilor, ci, dimpotrivă, m-au îmbrăcat, mi-au dat să mănînc ce-mi poftea inima și m-au lăsat să hoinăresc pe unde-mi plăcea, deși întotdeauna sub paza unor străjeri care ar fi plătit cu viața dacă aș fi fugit.

[1] Quetzal, sau mai corect Quetzalcoatl, era divinitatea despre care se spune că i-ar fi învățat pe băștinașii din Anahuac toate meșteșugurile folositoare, ca și știința cîrmuirii țării. Quetzal, care avea pielea albă și părul negru, a pornit în cele din urmă de pe țărmurile Anahuacului către țara fabuloasă a Tlapallanului, într-o corabie făcută din piei de șarpe. Dar înainte de a pleca a făgăduit că se va întoarce din nou, împreună cu numeroși copii. Aztecii n-au uitat făgăduiala, aceasta fiind, în mare măsură, pricina pentru care spaniolii au izbutit să cucerească țara, căci se credea că ei ar fi urmașii zeului. S-ar putea ca acest Quetzalcoatl să fi fost un norvegian ! Vezi *Saga* lui Eric cel Roșu și cea a lui Thorfinn Karlsefne. (n.a.)

Am aflat că a doua zi după ce fusesem salvat din mîinile preoților, trimiseseră soli la Montezuma, marele împărat, făcîndu-i cunoscută povestea prinderii mele și întrebînd care-i erau poruncile în privința mea. Dar drumul pînă la Tenochtitlan era lung, și-au trecut multe săptămîni pînă să se întoarcă solii. Între timp, mi-am petrecut zilele învățînd limba maya și cîte ceva din aceea a aztecilor, pe care le deprindeam vorbind cu Marina și cu ceilalți. Căci Marina nu era din Tobasco, fiind născută în Painalla, la granița de sud-est a imperiului. Dar maică-sa o vînduse unor negustori, pentru ca moștenirea Marinei să treacă unui alt copil al ei, dintr-o a doua căsătorie — și astfel fata ajunsese sclavă în casa căpeteniei din Tobasco.

Am învățat de asemeni cîte ceva din istoria și obiceiurile lor, ca și din scrierea în imagini a acelei țări și descifrarea ei ; pe de altă parte, mi-am cîștigat faima unei mari îndemînări în arta lecuirii, cei din Tobasco ajungînd cu timpul să creadă că eram într-adevăr un urmaș al lui Quetzal, zeul cel bun. Și cu cît aflam mai multe despre acest popor, cu atît îl înțelegeam mai puțin. În multe privințe era asemenea oricărei alte națiuni cunoscute din lumea noastră. Nimeni nu era mai îndemînatic ca ei la meșteșuguri, puțini se pricep mai bine la duratul clădirilor, și mai puțini încă se pot lăuda cu legi mai drepte. Pe lîngă aceasta erau curajoși și răbdători. Dar religia lor era aceea care făcea copacul să putrezească chiar de la rădăcină. Învățăturile ei erau frumoase și semănau în multe privințe cu ale noastre, cum ar fi taina botezului, dar am arătat mai înainte unele dintre ritualurile ei. Și totuși, dacă stai să te gîndești, e oare mai crud să-i jertfești pe semenii tăi zeilor, decît să-i torturezi sub bolțile Sfîntului Oficiu sau să-i îngropi de vii în zidurile mănăstirilor ?

După o lună petrecută în Tobasco învățasem destul de bine limba lor pentru a putea vorbi cu Marina, de care m-a legat o strînsă prietenie, dar nu mai mult. Ea a fost aceea care mi-a împărtășit cele mai multe cunoștințe, și tot ea m-a învățat cum să mă port pentru a nu fi în primejdie. În schimb, i-am dezvăluit și eu cîte ceva din religia creștină, din obiceiurile europenilor, și tocmai cunoștințele acestea, căpătate de la mine, au făcut-o mai tîrziu atît de folositoare spaniolilor și au pregătit-o să le primească religia, ajutînd-o să înțeleagă felul de a fi al oamenilor albi.

Am rămas patru luni şi mai bine în casa lui *el cacique* din Tobasco, care pînă la urmă a împins atît de departe bunătatea faţă de mine, încît mi-a oferit propria-i soră de nevastă. I-am respins cît mai blînd cu putinţă propunerea, şi tare s-a mai minunat, căci fata era într-adevăr frumoasă. Ce să mai spun, s-au purtat atît de bine cu mine, încît dacă inima nu mi-ar fi fost dată şi nu m-ar fi dezgustat ritualurile groaznice ale religiei lor, pe care eram silit să le văd aproape zilnic, aş fi putut ajunge să iubesc acest neam de oameni — blînzi, îndemînatici şi harnici.

În cele din urmă, după vreo patru luni, solii s-au întors de la curtea lui Montezuma, cu o mare întîrziere din cauza rîurilor revărsate, şi a altor peripeţii. Şi ca să arăt cîtă însemnătate dădea Montezuma prinderii mele, şi cît de dornic era să mă vadă în capitala ţării, voi spune că l-a trimis pe propriul său nepot, pe prinţul Guatemoc, ca să mă aducă, împreună cu o numeroasă escortă de războinici.

Nu voi uita niciodată prima mea întîlnire cu prinţul, care mai tîrziu mi-a devenit tovarăş drag şi frate de arme. Cînd a sosit escorta, eram plecat din oraş cu arcul şi săgeata, la o vînătoare de cerbi. Aveam o asemenea îndemînare în mînuirea lor, încît îi înmărmuream pe toţi indienii, care n-aveau de unde şti că de două ori ieşisem primul la întrecerile cu arcul din Bungay. A fost trimis un sol să ne anunţe, şi ne-am întors imediat, aducînd şi cerbul. Ajungînd în curtea casei lui *el cacique*, am găsit-o plină de războinici îmbrăcaţi în haine strălucitoare, şi printre ei unul mai mîndru decît toţi. Era tînăr, foarte înalt şi lat în umeri, cu chip frumos şi ochi de vultur, întreaga-i înfăţişare inspirînd măreţia şi autoritatea. Avea pe piept o platoşă de aur, peste care atîrna o mantie de pene strălucitoare, potrivite cu multă îndemînare în fîşii de diferite culori. Pe cap purta o cască de aur, deasupra căreia se înălţa însemnul imperial, un vultur stînd pe un şarpe, făurit din aur şi nestemate. Pe braţe şi sub genunchi avea brăţări de aur şi pietre scumpe, iar în mînă ţinea o suliţă cu lama de aramă. Era înconjurat de mulţi nobili, îmbrăcaţi în veşminte oarecum asemănătoare, doar că cei mai mulţi purtau o vestă de bumbac vătuită în locul platoşei de aur şi un panaş din pene de păsări, bătut cu nestemate, în locul simbolului împărătesc.

Acesta era Guatemoc, nepotul lui Montezuma, devenit apoi ultimul împărat al Anahuacului. De îndată ce l-am văzut, l-am salutat după obiceiul indian, atingînd pămîntul cu mîna dreaptă, pe care am ridicat-o apoi la frunte. Dar Guatemoc, după ce m-a cercetat cu privirea, aşa cum stăteam, cu arcul în mînă, îmbrăcat în costumul meu simplu de vînătoare, a zîmbit deschis şi a zis :

— Nu mă îndoiesc, *teulule*, după cîte mă pricep eu la oameni, că sîntem întru totul egali prin naştere şi ca vîrstă, aşa că n-are rost să mă saluţi ca un sclav pe stăpînul său.

Şi-mi întinse mîna.

Am luat-o şi i-am răspuns prin mijlocirea Marinei, care privea cu ochi înfocaţi spre strălucitul oaspe.

— S-ar putea să fie aşa cum grăieşti, prinţe, dar, deşi în ţara mea sînt un om cu faimă şi avere, aici nu sînt decît un sclav scăpat de la sacrificiu.

— Ştiu — zise el încruntîndu-se. Şi este un noroc pentru toţi cei de aici că ai fost smuls morţii înainte ca suflul vieţii să te fi părăsit, căci altminteri mînia lui Montezuma ar fi căzut asupra întregului oraş.

Şi aruncă o privire spre *el cacique*, care începuse să tremure — atît de înspăimîntaţi erau în vremea aceea oamenii numai la auzul numelui lui Montezuma.

Pe urmă m-a întrebat dacă eram *teul*, adică spaniol. I-am spus că nu eram spaniol, ci din alt neam de oameni albi, dar că aveam şi sînge spaniol în vine. Spusele mele au părut să-i nedumerească, căci nu auzise niciodată pînă atunci de vreun alt neam de oameni albi, aşa încît m-am văzut nevoit să-i spun cîte ceva din povestea mea, mai cu seamă ce era în legătură cu aruncarea mea de pe vas.

După ce-am sfîrşit, Guatemoc a grăit :

— Dacă am înţeles bine, *teulule*, spui că nu eşti spaniol, dar ai în tine sînge spaniol şi ai venit pînă aici pe un vas spaniol. Drept să spun, povestea mi se pare ciudată. Montezuma este însă acela care va judeca, aşa încît să nu mai vorbim de ea. Vino şi arată-mi cum mînuieşti arcul acela mare. L-ai adus cu tine sau l-ai făcut aici ? Mi se spune, *teulule*, că nu se află arcaş mai bun ca tine în toată ţara.

M-am apucat atunci să-i arăt arcul pe care-l meşterisem singur şi care arunca săgeata cu vreo şaizeci de paşi mai departe decît oricare altul din Anahuac, şi am început să vor-

bim despre arme şi război, prin mijlocirea Marinei atunci cînd nu găseam cuvintele.

Înainte ca ziua să se sfîrşească, ne împrieteniserăm.

Prinţul Guatemoc şi suita sa au rămas în oraşul Tobasco vreme de o săptămînă, şi în tot acest răstimp am stat toţi trei mult de vorbă. Mi-am dat seama curînd că Marina îl privea cu ochi galeşi pe nobilul bărbat, atît din pricina înfăţişării mîndre, a rangului şi puterii sale, cît şi pentru că i se urîse să mai fie sclavă în casa lui *el cacique*, dorind să împărtăşească şi ea puterea lui Guatemoc, căci era ambiţioasă. A încercat în multe chipuri să-i cîştige inima, dar prinţul părea că n-o ia în seamă, astfel pînă la urmă fata i-a vorbit deschis, chiar în faţa mea.

— Vei pleca de aici chiar mîine, prinţe — zise ea încet — şi am o favoare să-ţi cer, dacă vrei să asculţi rugămintea sclavei tale.

— Vorbeşte, fată — răspunse el.

— Aş vrea să-ţi cer, dacă nu-ţi este cu supărare, să mă cumperi de la *el cacique*, stăpînul meu, sau să-i porunceşti să mă dea ţie, şi să mă iei cu tine la Tenochtitlan.

Guatemoc rîse din toată inima.

— Văd că vorbeşti pe faţă — zise el — dar află că în oraşul Tenochtitlan mă aşteaptă soţia şi în acelaşi timp verişoara mea de sînge împărătesc, Tecuichpo, şi, împreună cu ea, încă trei doamne, care din întîmplare sînt destul de geloase.

Marina s-a înroşit toată sub pielea-i întunecată, şi pentru prima şi ultima dată i-am văzut ochii blînzi înăsprindu-se de mînie în timp ce răspundea :

— Te-am rugat doar să mă iei cu tine, prinţe, nu ţi-am cerut să-ţi fiu soţie sau ibovnică.

— Dar poate că ai lăsat să se înţeleagă — vorbi el, şi vocea-i sună sec.

— Orice aş fi vrut să înţeleg, de acum înainte va fi dat uitării. Doream să văd oraşul cel mare şi pe măritul împărat, căci mi s-a urît cu viaţa de aici şi aş vrea să ajung şi eu cineva de seamă. M-ai respins, dar poate că va veni o vreme cînd voi ajunge cineva şi fără tine ; atunci poate că am să-mi amintesc de ocara pe care mi-ai adus-o, prinţe, şi-am s-o întorc împotriva ta şi a casei tale domnitoare.

Guatemoc rîse din nou, apoi îşi luă seama şi zise :

— Eşti peste măsură de îndrăzneaţă ; pentru vorbe mai puţin nesocotite decît acestea se ajunge pe piatra de sacrificiu. Dar am să le dau uitării, căci mîndria ta de femeie a fost atinsă, şi nu mai ştii ce spui. Să le uiţi şi tu, *teulule*, dacă le-ai înţeles.

Marina se întoarse şi se îndepărtă, cu pieptul fremătînd de mînie şi dragoste ori mîndrie jignită, şi-n timp ce trecea pe lîngă mine am auzit-o murmurînd : :

— Da, prinţe, tu poţi uita, dar eu nu.

De multe ori după aceea m-am întrebat dacă nu avusese cumva în clipa aceea vreo viziune a celor ce aveau să se întîmple, sau dacă în mînia ei vorbise fără noimă. M-am întrebat de asemeni dacă această întîmplare a avut vreo legătură cu povestea vieţii ei de mai tîrziu, sau, aşa cum mi-a mărturisit după aceea, a adus ruşinea şi ruina asupra ţării sale doar din dragoste pentru Cortez ? E greu de spus, şi poate că sînt lucruri care n-au avut nici o legătură cu cele ce aveau să urmeze, dar aşa sînt oamenii : în faţa unor fapte de mare însemnătate, caută cauzele lor în trecut, chiar dacă acolo nu există nici o cauză. S-ar putea să fi fost deci doar o toană trecătoare a Marinei, pe care o fi uitat-o curînd, căci neîndoielnic puţini îşi clădesc templele vieţii pe temelia trainică a speranţei sau urii, a dorinţei sau deznădejdii — cum am făcut eu — ci mai curînd întîmplarea este aceea care zideşte. Şi într-adevăr, fie că vor sau nu, întîmplarea este marele meşter ziditor. Totuşi, după cîte ştiu, Marina n-a uitat vorbele rostite atunci, căci am auzit-o mult mai tîrziu amintindu-i prinţului de ele, şi — vai ! — am auzit şi nobilul lui răspuns.

Voi mai povesti doar o singură întîmplare din timpul şederii mele în Tobasco, şi apoi voi duce mai departe firul istoriei mele, cu drumul spre Mexico, cum m-am căsătorit cu fiica lui Montezuma şi următoarele întîlniri cu de Garcia.

În ziua plecării noastre se hotărîse să aibă loc un mare sacrificiu de sclavi pe *teocalli*, pentru a-i îmbuna pe zei să ne ferească de primejdii în călătorie şi, de asemeni, în cinstea nu mai ştiu cărei sărbători, căci sărbătorile indienilor nu aveau sfîrşit, şi trebuie să vă spun că fusesem nevoit să privesc zilnic la acele grozăvii. Ne-am îndreptat într-acolo urcînd pe coastele povîrnite ale piramidei. Cînd totul a fost pregătit şi ne aflam cu toţii în jurul pietrei de sacrificiu, iar mulţimea

aştepta jos, marele preot, sau *paba*, omul acela crud care-mi pipăise cîndva inima ascultîndu-i bătăile, a ieşit din sanctuarul zeului Quetzal şi a făcut semn celorlalţi preoţi să întindă prima victimă pe piatră. Atunci, pe neaşteptate, prinţul Guatemoc a păşit înainte şi, întorcîndu-se spre preoţi, a arătat cu degetul spre căpetenia lor, zicînd :

— Puneţi mîna pe acest om !

Preoţii au şovăit, căci, deşi cel care poruncea era un prinţ de sînge împărătesc, se socotea un sacrilegiu să atingă un mare preot. Atunci Guatemoc a scos zîmbind un inel cu o piatră de un albastru-închis, pe care era gravată o emblemă ciudată. Împreună cu inelul le mai arătă şi un sul, acoperit cu o scriere în imagini, ţinîndu-le pe amîndouă în faţa ochilor celorlalţi preoţi. Inelul era însuşi inelul lui Montezuma, iar sulul fusese semnat de marele preot din Tenochtitlan. Toţi cei care priviră inelul şi sulul ştiau bine că neascultarea poruncii celui care le purta însemna moartea şi dezonoarea la un loc. Aşa încît, fără multă vorbă, şi-au prins maimarele şi l-au ţinut strîns. Atunci Guatemoc a vorbit din nou :

— Întindeţi-l pe piatră şi jertfiţi-l zeului Quetzal.

Şi am văzut cum preotul cel crud, care simţise o bucurie atît de sălbatică la vederea morţii altora pe aceeaşi piatră, începu să tremure şi să plîngă, înspăimîntat la gîndul unei asemenea morţi.

— De ce trebuie să fiu jertfit, o, prinţe ? strigă el. Eu care am fost un slujitor credincios al zeilor şi al împăratului !

— Pentru că ai cutezat să încerci a-l jertfi pe acest *teul* — răspunse Guatemoc arătînd spre mine — fără să ai încuviinţarea stăpînului tău Montezuma, ca şi pentru toate celelalte fapte mîrşave pe care le-ai săvîrşit, şi care toate sînt însemnate aici pe acest sul. *Teulul* acesta este un fiu al lui Quetzal, după cum chiar tu ai spus-o, şi Quetzal trebuie să fie răzbunat pentru ocara pe care ai adus-o fiului său. Luaţi-l de aici, aceasta este porunca.

Atunci preoţii, care pînă atunci se supuseseră căpeteniei lor, îl tîrîră pînă la piatră şi acolo, neţinînd seama de rugăminţile şi de urletele lui, unul dintre ei, punîndu-şi mantia, îndeplini ritualul uciderii, şi îndată după aceea trupul îi fu aruncat jos, la picioarele piramidei.

În ceea ce mă priveşte, nu sînt destul de creştin pentru a susţine că mi-a părut rău să-l văd murind în acelaşi chip

în care-şi primiseră din mîna lui moartea atîţia oameni mai buni decît el.

Cînd totul s-a sfîrşit, Guatemoc s-a întors spre mine şi mi-a spus :

— Astfel vor pieri toţi duşmanii tăi, prietene *teul*.

La un ceas după această întîmplare, care mi-a dovedit cît de mare era puterea lui Montezuma, dacă numai vederea inelului său putea aduce moartea imediată a unui înalt preot, chiar din mîinile discipolilor săi, am pornit în lunga noastră călătorie. Dar mai înainte de a pleca mi-am luat un cald rămas bun de la prietenul meu *el cacique* şi de la Marina, care a plîns cînd am plecat. Pe *el cacique* nu l-am mai văzut niciodată, dar pe Marina am revăzut-o.

O lună întreagă am călătorit, străbătînd un drum lung şi greu. Uneori a trebuit să ne tăiem cărare prin pădure, iar alteori să pierdem vremea pe malurile rîurilor. Cîte privelişti stranii am văzut în timpul călătoriei şi în cîte oraşe am poposit, primiţi cu mare pompă şi cinste, nu mă pot opri să povestesc acum.

Voi aminti totuşi pe scurt o singură întîmplare, care a preschimbat stima pe care prinţul Guatemoc şi cu mine o simţeam unul pentru celălalt într-o prietenie ce a durat pînă la moartea sa, dăinuind chiar şi în ceasul acesta în inima mea.

Într-o zi fuseserăm opriţi în loc pe malul unui rîu din cauza apelor sale umflate, şi ca să ne treacă vremea ne-am apucat să vînăm cerbi. După ce-am vînat o vreme şi am ucis trei cerbi, Guatemoc a văzut încă un cerb stînd pe o moviliţă, şi atunci cinci dintre noi am pornit să-l prindem. Dar cerbul se afla în loc deschis, şi cum copacii şi tufişurile încetau cam la o sută de paşi de moviliţă, nu era chip să ne apropiem de el. Atunci Guatemoc a început să rîdă de mine, spunînd :

— Ei, *teulule*, se spun multe despre priceperea ta în mînuirea arcului. Iată cerbul ăsta, care se află la o depărtare de trei ori mai mare decît putem noi, aztecii, să-l atingem. Arată-ne îndemînarea ta.

— Am să încerc — am răspuns — deşi depărtarea e mare.

M-am apropiat, la adăpostul unui arbore *ceiba*, ale cărui ramuri de jos ajungeau pînă la patru metri de pămînt, şi după ce-am aşezat o săgeată în coarda arcului uriaş pe care mi-l

meşterisem după chipul celor folosite în vesela noastră Anglie, am ţintit şi-am tras. Săgeata a zvîcnit şi a nimerit în cerb, străpungîndu-i inima, şi un uşor murmur de uimire s-a ridicat din mijlocul martorilor acestei isprăvi.

Apoi, tocmai cînd ne pregăteam să ne ducem să luăm cerbul ucis, o pumă — care nu este altceva decît o pisică, deşi de cincizeci de ori mai mare — ce pîndise cerbul din ramurile arborelui *ceiba*, sări chiar pe umerii prinţului Guatemoc, trîntindu-l la pămînt. Guatemoc căzu cu faţa-n jos, în timp ce fiara sălbatică îl sfîşia cu ghearele şi-l muşca de spate. Dacă n-ar fi avut platoşa şi casca de aur, Guatemoc n-ar fi apucat niciodată să ajungă împărat al Anahuacului — şi poate că ar fi fost mai bine.

Cînd au văzut puma mîrîind şi sfîşiind trupul prinţului, cei trei nobili care ne însoţeau, deşi altfel oameni curajoşi, fură cuprinşi de spaimă şi o luară la fugă, crezîndu-l mort. Eu însă n-am fugit după ei, cu toate că aş fi fost destul de bucuros s-o fac. La şold aveam atîrnată una din armele acelea indiene care slujesc drept spadă — o bîtă de lemn, cu cioburi de obsidian pe amîndouă părţile, ca dinţii în ciocul unui peşte-fierăstrău. Smulgînd-o, fiara s-a rostogolit pe spate şi sîngele i-a ţîşnit din rană. Într-o clipă însă s-a ridicat şi s-a repezit spre mine, mîrîind furioasă. Răsucind spada de lemn cu amîndouă mîinile, am izbit-o din nou în plină săritură. Bîta i-a trecut printre labele desfăcute şi a atins-o drept peste bot. Lovitura a fost atît de puternică, încît bîta s-a sfărîmat — şi totuşi încă nu scosesem puma din luptă. În aceeaşi clipă m-am pomenit trîntit cu brutalitate la pămînt, cu fiara deasupra mea, sfîşiindu-mi carnea şi muşcîndu-mă de piept şi de gît. Am avut mare noroc că purtam o haină de pînză vătuită, căci altminteri aş fi fost sfîşiat în bucăţi — dar chiar şi aşa am fost rănit adînc, şi chiar şi astăzi mai port pe trup urmele ghearelor acelei fiare. Dar cînd se părea că eram pierdut, lovitura pe care i-o dădusem şi-a arătat puterea, căci una din aşchiile de obsidian îi pătrunsese în creier. Şi-a ridicat capul, ghearele i s-au încordat în carnea mea, apoi a scos un urlet de durere şi s-a prăbuşit fără viaţă peste trupul meu. Am stat la pămînt fără să mă pot mişca, căci eram grav rănit, pînă cînd tovarăşii mei, prinzînd curaj, s-au întors şi au rostogolit puma de pe mine. Atunci Guatemoc, care văzuse totul, dar nu fu-

sese pînă în clipa aceea în stare să se mişte pentru că i se tăiase răsuflarea, s-a ridicat în picioare.

— *Teulule* — gîfîi el — eşti într-adevăr un bărbat viteaz, şi dacă scapi cu viaţă jur că-ţi voi rămîne prieten pînă la moarte, aşa cum mi-ai fost şi tu mie.

Astfel îmi vorbi, iar celorlalţi nu le spuse nimic, nici măcar nu le făcu vreo mustrare.

Apoi mi-am pierdut cunoştinţa.

CAPITOLUL XV

CURTEA LUI MONTEZUMA

O săptămînă m-am simţit atît de rău din pricina rănilor, încît nu s-a putut nici măcar să fiu mişcat din loc ; apoi m-au pus pe o targă şi m-au purtat pînă la o depărtare de trei zile de oraşul Tenochtitlan sau Mexico, cum i se spune acum. De acolo înainte drumurile erau mai bine făcute şi mai îngrijite decît toate drumurile pe care le-am văzut în Anglia, şi am fost în stare să merg din nou pe picioare. Eram bucuros să merg singur, căci nu-mi plăcea să fiu purtat pe umerii altora, în felul acela atît de femeiesc al indienilor, mai ales că ajunsesem într-un ţinut rece, iar drumul trecea peste podişuri întinse şi netede şi peste vîrfuri de munţi, şi deci nici nu mai era nevoie ca în regiunile călduroase. N-am mai văzut vreodată ceva mai mohorît decît întinderile acestea nesfîrşite de cîmpii pustii, acoperite cu aloe şi alte tufişuri spinoase şi suculente cu aspect fantastic, singurele care pot trăi pe asemenea pămînturi nisipoase şi lipsite de apă. Era un ţinut ciudat, care se putea lăuda cu trei clime diferite înlăuntrul graniţelor lui, arătîndu-ne toată strălucirea tropicelor alături de pustiuri de o întindere nemărginită.

Într-o noapte ne-am adăpostit într-o casă dintre acelea ce se înşirau, nenumărate, de-a lungul drumurilor, pentru a fi folosite de drumeţi. Era aşezată aproape de vîrful *sierrei*, adică al şirului de munţi ce închideau valea Tenochtitlan. În dimineaţa următoare am pornit iarăşi la drum, înainte chiar de ivi-

rea zorilor, căci frigul era atît de tăios la acea înălţime, încît noi, veniţi din părţi mai călduroase, n-am putut dormi decît foarte puţin. Pe lîngă aceasta, Guatemoc ar fi vrut, dacă era cu putinţă, să ajungă în oraş încă în noaptea aceea.

După vreo cîteva sute de paşi, cărarea ajunse pe creasta şirului de munţi, iar eu mă oprii locului, încremenit de uimire şi admiraţie. Sub mine se deschidea o uriaşă cupă, presărată cu lacuri, în care nu puteam vedea însă nimic prea limpede, căci o mai umpleau încă umbrele nopţii. Dar înaintea ochilor mei, străpungînd norii, îşi înălţau capetele doi munţi acoperiţi cu zăpadă, pe care juca lumina unui soare ce nu răsărise încă, schimbînd albul imaculat în roşu aprins. Popocatepetl, sau Muntele care Fumegă, este numele unuia din ei, şi Ixtaccihuatl, sau Femeia Adormită, al celuilalt — şi nu este privelişte mai minunată decît aceea ce se vedea în ceasul dinaintea zorilor care să fi încîntat vreodată ochii unui muritor. Din vîrful semeţ al lui Popocatepetl se înălţau coloane uriaşe de fum care, atît din pricina focului ce mocnea în inima muntelui, cît şi a purpuriului răsărit de soare, păreau nişte stîlpi de flăcări. Cît despre strălucirea coastelor muntelui ce scînteiau mai jos, schimbîndu-se neîncetat dintr-un alb misterios într-un roşu închis, din roşu în purpuriu, şi din purpuriu în toate nuanţele orbitoare ale curcubeului — cine ar putea să le descrie sau măcar să şi le închipuie? Nimeni, vă încredinţez, decît cei care au văzut soarele răsărind deasupra vulcanilor din Tenochtitlan.

După ce mi-am desfătat ochii admirînd vulcanul Popocatepetl, m-am întors spre Ixtac. Mai puţin semeaţă decît „soţul" ei — căci astfel numesc aztecii vulcanul Popocatepetl — mi s-a înfăţişat, prima dată cînd am privit-o, sub forma uriaşă a unei femei de zăpadă, întinsă ca pe un catafalc grandios, cu şuviţele părului atîrnînd în jos, pe coasta muntelui. Dar iată că razele soarelui au cuprins-o şi pe ea, şi deodată, părînd să tresară în maiestatea ei, ne oferi, prin vălul de ceaţă trandafirie, o privelişte neasemuit de frumoasă şi emoţionantă. Dar oricît de frumoasă ar fi fost atunci, cel mai mult îmi place totuşi în faptul serii. Atunci, Femeia Adormită pare că stă întinsă ca o formă strălucitoare peste întunericul de dedesubt, cuprinsă încet-încet de noaptea solemnă ce-şi întinde vălul deasupra ei.

În timp ce priveam, lumina începu să se furişeze în jos pe coastele vulcanilor, descoperind pădurile ce le împodobeau.

Valea rămînea însă sub ceaţa ce se aşternea în valuri dese, asemănătoare talazurilor mării, din care se ridicau ca nişte insule colinele şi vîrfurile templelor. Încetul cu încetul, în timp ce ne urmam drumul în jos, aburii negurilor se risipiră şi lacurile Tezcuco, Chalco şi Xochicalco prinseră să lucească în bătaia soarelui ca nişte oglinzi uriaşe. Pe malurile lor se înălţau o mulţime de oraşe, dar cel mai mare dintre ele, Mexico, părea să plutească pe ape. În jurul lor şi dincolo de ele se aflau cîmpuri verzi de porumb şi aloe şi pîlcuri de copaci, în timp ce-n depărtare se ridica zidul negru de stînci ce mărginea valea.

Am străbătut în mare grabă această regiune frumoasă. Am trecut prin oraşele Amaquem şi Ajotzinco, pe care nu mă voi opri să le descriu, şi prin numeroase sate mîndre, cuibărite pe malurile lacului Chalco. Apoi am păşit pe marele dig de piatră, ridicat ca o şosea peste ape, şi, o dată cu după-amiaza, am intrat în oraşul Cuitlahuac. De acolo ne-am îndreptat spre Iztapalapan, unde Guatemoc voia să petrecem noaptea în casa regală a unchiului său Cuitlahuac. Dar cînd am ajuns în oraş am aflat că Montezuma, vestindu-i-se sosirea noastră de către ştafete, trimisese poruncă să ne continuăm drumul pînă la Tenochtitlan, şi că fuseseră pregătite nişte palanchine[1] care să ne poarte. Aşa încît ne-am urcat în palanchine şi, părăsind acel frumos oraş numai grădini, am fost purtaţi cu iuţeală de-a lungul digului, spre sud. Am trecut pe lîngă oraşe durate pe stîlpi înfipţi în fundul lacului, pe lîngă grădini aşezate pe trestii care pluteau deasupra apelor ca o barcă, pe lîngă *teocalli*-uri şi nenumărate temple strălucitoare, printre flote de canoe uşoare şi mii de indieni care mişunau peste tot după treburile lor, pînă cînd, în cele din urmă, pe la apusul soarelui, am ajuns la fortul crenelat numit Xoloc, ce se înalţă pe dig. Spun se înalţă, dar, vai! astăzi nu se mai înalţă, căci Cortez l-a distrus, nimicind, o dată cu el, toate oraşele acelea strălucitoare ce mi-au încîntat ochii în ziua aceea.

De la Xoloc am pătruns în oraşul Tenochtitlan, sau Mexico, cea mai puternică cetate pe care am văzut-o vreodată. Casele de la margine erau clădite, ce-i drept, din pămînt sau *adobe*[2], dar mai încolo fuseseră durate din piatră

[1] Un fel de pat, hamac sau scaun purtat de oameni, folosit la popoarele din Extremul Orient.
[2] Chirpici, cărămizi de pămînt nears.

roşie. Fiecare casă înconjura o curte, fiind la rîndul ei înconjurată de-o grădină, iar printre ele treceau canale, cu trotuare pe fiecare parte. Apoi mai erau pieţele, şi-n pieţe se aflau piramide, palate şi temple fără de număr. Am privit pînă am năucit, dar totul mi s-a părut o nimica toată cînd, în cele din urmă, am văzut marele templu, cu porţile-i de piatră deschizîndu-se spre miazănoapte şi spre miazăzi, spre răsărit şi spre apus, în ale cărui ziduri erau sculptaţi peste tot şerpi, pardosit cu dale lustruite, cu *teocalli*-uri acoperite de ţeste omeneşti, mii şi mii, unele peste altele, şi cu uriaşa sa *tianquez*, sau piaţă, din jurul lui. N-am putut prinde atunci decît o imagine fugară, căci se lăsa întunericul, şi eram purtaţi mai departe prin întuneric, spre o ţintă necunoscută.

După cîtva timp am văzut că ieşisem din oraş şi urcam pe o colină povîrnită, în umbra unor cedri uriaşi. Curînd ne-am oprit într-o curte, şi acolo am fost poftit să mă dau jos. Apoi prinţul Guatemoc m-a condus într-o casă cum nu mai văzusem, cu încăperi acoperite toate cu lemn de cedru şi pereţi îmbrăcaţi în stofe bogat colorate, în care aurul părea tot atît de obişnuit cum sînt cărămizile şi stejarul la noi în Anglia. Condus de slujitori cu baghete de cedru în mîini, am trecut prin numeroase coridoare şi săli, pînă cînd, în cele din urmă, am ajuns într-o încăpere unde ne aşteptau alţi slujitori, care ne-au spălat cu o apă parfumată şi ne-au îmbrăcat în veşminte minunate. De acolo ne-au condus la o uşă unde ni s-a cerut să ne scoatem pantofii şi ni s-a dat, fiecăruia dintre noi, cîte un veşmînt grosolan sub care să ne ascundem hainele cele minunate. După ce-am îmbrăcat veşmîntul acela, ni s-a îngăduit să trecem de uşă, şi ne-am pomenit într-o sală uriaşă, în care se aflau mulţi bărbaţi nobili şi cîteva femei, toţi în picioare şi îmbrăcaţi în veşminte grosolane. La celălalt capăt al sălii se afla un paravan aurit, şi din spatele lui răsuna o muzică plăcută la auz.

Pe cînd stăteam noi aşa în uriaşa sală luminată cu torţe frumos mirositoare, mulţi dintre bărbaţii aflaţi acolo au înaintat şi l-au salutat pe prinţul Guatemoc, şi am observat că toţi priveau la mine plini de curiozitate. Apoi a intrat o femeie, şi-am văzut că era nespus de frumoasă. Înaltă şi impunătoare, purta pe sub veşmîntul grosolan haine minunate, cu broderii strălucitoare şi pietre preţioase. Oricît de obosit şi de năucit aş fi fost, frumuseţea ei m-a uluit şi m-am simţit

parcă strîns într-o menghine, căci niciodată nu mai văzusem o asemenea mîndreţe de femeie. Ochii îi erau mîndri şi rotaţi ca a unei căprioare, părul buclat îi cădea pe umeri, iar trăsăturile îi erau nobile, şi totuşi avea un fel de gingăşie aproape tristă, deşi uneori putea să pară destul de sălbatică. Era foarte tînără, să fi avut cel mult optsprezece ani, dar silueta era a unei femei împlinite, cu o înfăţişare într-adevăr împărătească.

— Salut, vere Guatemoc — zise ea cu glas blînd. În sfîrşit, ai venit. Tatăl meu, împăratul, te aşteaptă de mult şi are să-ţi pună cîteva întrebări în legătură cu întîrzierea ta. Sora mea, soţia ta, se întreba de asemeni de ce zăboveşti.

În timp ce vorbea, am simţit mai mult decît am văzut că privirile ei se opriseră asupră-mi.

— Salut, verişoară Otomie — răspunse prinţul. Am întîrziat din pricina unor întîmplări neprevăzute. Tobasco este foarte departe, şi, pe deasupra, tovarăşul meu pe care-l aveam în grijă, acest *teul* — şi făcu semn cu capul către mine — a avut un necaz pe drum.

— Ce fel de necaz ? întrebă ea.

— Doar atît, că m-a scăpat din colţii unei pume, primejduindu-şi viaţa, pe cînd toţi ceilalţi au luat-o la fugă, şi s-a ales cu nişte răni din această ispravă. Iată cum m-a scăpat... — şi în cîteva cuvinte povesti întîmplarea.

În timp ce asculta, am văzut că ochii îi scînteiau. La sfîrşit a vorbit din nou, de data aceasta către mine.

— Fii bine venit, *teulule* — zise şi-mi zîmbi. Nu eşti din neamul nostru, dar inima mea se îndreaptă spre astfel de oameni.

Şi ne părăsi cu zîmbetul pe faţă.

— Cine este această doamnă ? l-am întrebat pe Guatemoc.

— Este verişoara mea, Otomie, prinţesa de Otomie, fiica cea mai iubită a unchiului meu Montezuma — răspunse el. I-ai plăcut, *teulule*, şi asta-i bine pentru tine din multe pricini. Ssst !

În timp ce vorbea, paravanul de la celălalt capăt al sălii fusese tras într-o parte. În dosul lui, un bărbat stătea aşezat pe o pernă brodată şi, după moda indiană, trăgea în piept fum de frunze de tutun, dintr-o pipă de lemn aurit. Acest om, care nu era altul decît însuşi împăratul Montezuma, avea o statură înaltă şi o înfăţişare mîhnită, iar faţa lui era foarte palidă pen-

tru unul din neamul său. Părul îl avea negru şi rar. Era îmbrăcat într-un veşmînt alb de bumbac, din cel mai curat, purta o cingătoare de aur şi sandale împodobite cu perle, iar pe cap un penaj din pene de un verde regal. În spatele lui stătea un şir de fete negrăit de frumoase, îmbrăcate destul de sumar, unele din ele cîntînd din lăute şi din alte instrumente. Lîngă împărat, de fiecare parte, stăteau în picioare cîte patru sfetnici bătrîni, cu toţii în picioarele goale şi îmbrăcaţi în veşmintele cele mai grosolane.

De îndată ce paravanul a fost tras, întreaga mulţime din sală s-a aruncat în genunchi, iar eu m-am grăbit să le urmez pilda. Am rămas astfel pînă cînd împăratul a făcut un semn cu pipa lui aurită, şi atunci ne-am ridicat din nou în picioare, rămînînd cu mîinile încrucişate şi cu ochii aţintiţi cu umilinţă în pămînt. Îndată după aceea, Montezuma a făcut încă un semn, şi trei bărbaţi în vîrstă, despre care mi-am zis că trebuie să fie ambasadori, au înaintat şi şi-au rostit rugămintea. Regele le-a răspuns cu un semn din cap, şi atunci cei trei bărbaţi s-au retras din faţa lui, făcînd o plecăciune şi păşind înapoi tot cu faţa la el, pînă s-au amestecat în mulţime. Atunci monarhul a spus o vorbă unuia din sfetnici, care s-a înclinat şi-a coborît încet în sală, căutînd cu privirea în dreapta şi-n stînga. Îndată, ochii-i au dat de Guatemoc, care nici nu era greu de văzut, căci se înălţa cu un cap mai sus decît toţi cei de acolo.

— Salut, prinţe — zise el. Împăratul Montezuma doreşte să vorbească cu tine şi cu *teulul* care te însoţeşte.

— Fă la fel ca mine, *teulule* — zise Guatemoc.

Şi o porni înainte prin sală, pînă ajunserăm în locul unde fusese paravanul de lemn, care, după ce am trecut de el, a fost tras în urma noastră, despărţindu-ne de ceilalţi.

Am stat cîteva clipe cu mîinile încrucişate şi ochii plecaţi, pînă cînd ni s-a făcut semn să înaintăm.

— Spune ce-ai făcut, nepoate — zise Montezuma cu glas scăzut, dar poruncitor.

— M-am dus pînă în oraşul Tobasco, o, slăvite Montezuma ! L-am găsit pe *teul* şi l-am adus încoace. De asemeni, am făcut ca înaltul preot să fie sacrificat conform poruncii împărăteşti, şi acum înapoiez pecetea imperială — şi dădu inelul unui sfetnic.

— De ce-ai întîrziat atît de mult pe drum, nepoate ?

— Din pricina întîmplărilor din timpul călătoriei ; acest *teul* care-i prizonierul meu mi-a salvat viaţa, slăvite Montezuma, şi-a fost rănit de puma ce mă atacase. Pielea ei ţi-am adus-o drept ofrandă.

Montezuma mă privi acum pentru prima dată, apoi desfăşură un sul de pergament pe care i-l dădu unul din sfetnici şi-l citi, aruncîndu-mi din cînd în cînd o privire.

— Ceea ce se spune acolo e adevărat — zise el în cele din urmă — în afară de un singur lucru : nu se spune că acest prizonier este cel mai frumos bărbat din Anahuac. Spune, *teulule*, de ce oamenii din ţara ta au năvălit pe pămînturile mele şi mi-au ucis oamenii ?

— Nu ştiu nimic despre aceasta, o, împărate — am răspuns cum am putut mai bine, folosind ajutorul lui Guatemoc. Nu sînt din ţara mea.

— Spune acolo, după propria-ţi mărturisire, că ai sîngele acestor *teuli* în vine şi că ai venit pe aceste ţărmuri, sau în apropierea lor, pe una din marile lor canoe.

— Aşa este, o, împărate, şi totuşi nu sînt din neamul lor, iar pe ţărm am ajuns plutind într-un butoi.

— Asta-i o minciună — răspunse Montezuma încruntîndu-se — căci rechinii şi crocodilii ar fi mîncat pe oricine ar fi venit astfel pe mare. Apoi adăugă, nerăbdător : Spune, faci parte din urmaşii lui Quetzal ?

— Nu ştiu, o, împărate. Sînt dintr-o rasă albă, şi strămoşul nostru se numea Adam.

— Poate că este un alt nume al lui Quetzal — zise el. S-a prorocit de mult că fiii lui se vor întoarce, şi pare-se că e aproape ceasul cînd vor sosi — şi Montezuma suspină adînc, apoi adăugă : Du-te acum. Mîine ai să-mi povesteşti despre aceşti *teuli*, iar sfatul preoţilor îţi va hotărî soarta.

Cînd am auzit că voi fi judecat de preoţi, am început să tremur din toate încheieturile şi-am strigat, încleştîndu-mi mîinile a rugă :

— Ucide-mă dacă vrei, o, împărate, dar, te rog, nu mă da din nou pe mîinile preoţilor.

— Cu toţii sîntem în mîinile preoţilor, prin gura cărora vorbeşte zeul cel mare — răspunse el cu răceală. Şi apoi bănuiesc şi acum că m-ai minţit.

Părăsindu-l pe Montezuma, aveam presimţiri negre, iar Guatemoc părea şi el abătut. Amarnic am blestemat ceasul

cînd spusesem că eram de sînge spaniol şi că totuşi nu eram spaniol. Dacă aş fi ştiut ce aveam să aflu mai tîrziu, nici tortura nu m-ar fi făcut să rostesc vorbele acelea. Dar acum era prea tîrziu.

Guatemoc m-a dus apoi în alte încăperi ale acelui palat din Chapoltepec, unde-l aştepta soţia sa, prinţesa de sînge împărătesc Tecuichpo, o mîndră doamnă cu chip plăcut ; împreună cu ea erau şi alte domniţe, printre care şi prinţesa Otomie, fiica lui Montezuma, ca şi cîţiva bărbaţi nobili. Mi s-au pus dinainte mîncăruri felurite, şi m-am pomenit aşezat chiar lîngă prinţesa Otomie, care mi-a vorbit cu multă gingăţie, întrebîndu-mă multe lucruri despre ţara mea şi poporul *teulilor*. De la ea am aflat pentru prima dată că monarhul era foarte tulburat din pricina *teulilor*, adică a spaniolilor, socotindu-i urmaşii zeului Quetzal, care, după o străveche profeţie în care credea, aveau să vină să-i ia ţara. Şi era atît de graţioasă şi de o drăgălăşenie atît de maiestuoasă, încît pentru prima dată de la plecarea mea de acasă mi-am simţit inima mişcată de vreo altă femeie în afară de logodnica mea pe care o lăsasem departe în Anglia şi pe care, îmi ziceam, n-aveam s-o mai văd vreodată. Iar după cum mi-era dat să aflu mai tîrziu, nu numai inima mea se simţise tulburată în seara aceea.

Lîngă noi stătea o altă prinţesă, Papantzin, sora lui Montezuma, dar care nu era nici tînără, nici frumoasă. Avea însă o faţă foarte blîndă şi tristă, ca de presimţirea morţii. Într-adevăr, a murit cîteva săptămîni mai tîrziu, dar n-a avut linişte nici în mormînt, după cum voi arăta mai departe.

Cînd petrecerea s-a apropiat de sfîrşit, după ce-am băut cacao sau *ciocolată* şi-am fumat tutun din pipe — un obicei ciudat, dar foarte liniştitor, pe care l-am deprins la Tobasco şi de care n-am reuşit să mă dezbăr niciodată, deşi buruiana aceasta se aduce destul de greu aici, în Anglia — am fost condus în odaia în care aveam să dorm — o încăpere cu pereţii căptuşiţi cu lemn de cedru. Cîtva timp n-am putut să adorm, căci eram copleşit de toate ciudăţeniile pe care le văzusem în această minunată ţară nouă, atît de civilizată şi totuşi atît de barbară. M-am gîndit la împărat, cu faţa-i atît de mîhnită, stăpîn absolut peste milioane de oameni, avînd tot ce poate să-şi dorească inima unui om, bogăţii uriaşe, sute de soţii frumoase, copii iubitori, ostaşi fără număr, bucurîndu-şi ochii de toată strălucirea artelor, domnind peste cel mai frumos imperiu de pe pămînt, avînd la îndemînă toate plăcerile, stăpînitor a toate ca un zeu, în afară de nemurire — adorat însă ca un zeu — şi totuşi victimă a fricii şi superstiţiilor, cu inima mai grea decît cel din urmă sclav din jurul palatelor sale. Iată o învăţătură demnă de Solomon, şi Montezuma putea striga împreună cu el :„Am strîns aur şi argint, şi comori de regi şi de satrapi adunate ; adus-am cîntăreţi şi cîntăreţe, şi desfătarea fiilor omului mi-am agonisit. Şi tot ceea ce doreau ochii mei nu am dat la o parte, şi n-am oprit inima mea de la nici o veselie. Şi iată, totul este deşertăciune şi amăgire a spiritului, şi fără de nici un folos sub soare".

Astfel ar fi putut spune, şi chiar o spunea, dar cu alte cuvinte. Căci, după cum arată atît de bine zugrăvelile de pe peretele dinspre nord al naosului din biserica din Ditchingham, unde sînt înfăţişate nişte schelete care tîrăsc după ele trei regi, monarhii îşi au şi ei soarta lor, şi fericirea nu înseamnă pentru ei mai mult decît pentru oricare altul dintre fiii omului. Într-adevăr, aşa e, după cum mi-a spus cîndva binefăcătorul meu, Fonseca ; adevărata fericire este doar un vis, din care ne trezesc neîncetat suferinţele fiecărei zile de trudă.

Apoi gîndurile mi-au zburat spre chipul domniţei celei mîndre, prinţesa Otomie, care, îmi ziceam în sinea mea, îmi arătase atîta bunătate, şi imaginea aceea mi s-a părut dulce, căci eram tînăr, iar iubita mea Lily din Anglia era departe, şi pierdută pe vecie pentru mine. Era oare de mirare că găseam frumoasă această floare indiană ? Cine nu ar fi fost copleşit de duioşia, de frumuseţea şi de graţia ei împărătească ? Ca şi strălucirea şi podoabele de pe veşmîntul ei, însăşi sălbăticia ei, din care în clipa aceea nu vedeam decît partea bună, îmi atrăgea şi-mi orbea închipuirea, adăugînd duioşiei ei femeieşti o însuşire nouă, sumbră şi stranie, o bogăţie orientală ce lipseşte femeilor noastre bine educate din Anglia, care-mi tulbura atît mintea cît şi simţurile, fermecîndu-mi inima.

Căci Otomie părea să fie femeia pe care o visează toţi bărbaţii, dar de care rareori au parte, căci în lume sînt puţine ca ea, şi din ce în ce mai puţine locuri unde să crească asemenea flori rare. În acelaşi timp pură şi pasionată, de sînge împărătesc şi cu inimă împărătească, înzestrată din plin cu cele mai alese daruri ale naturii, atît de feminină şi totuşi curajoasă ca un bărbat, frumoasă ca noaptea, cu o minte însetată de cunoaş-

tere şi un spirit pe care nici o suferinţă nu poate să-l înăbuşe, mereu schimbătoare în stările ei sufleteşti, şi totuşi atît de credincioasă şi avînd simţul onoarei ca un bărbat — astfel era Otomie, fiica lui Montezuma, prinţesă de Otomie. Era deci de mirare că o găseam frumoasă, ori, mai tîrziu, cînd soarta mi-a dăruit iubirea ei, că am iubit-o şi eu în cele din urmă ? Şi totuşi era ceva în firea ei care m-ar fi făcut să stau deoparte dacă aş fi ştiut de la început, căci cu tot farmecul ei, cu toată frumuseţea şi virtuţile ei, avea inima sălbatică, şi oricît s-ar fi străduit s-o ascundă, uneori sîngele-i barbar izbucnea năvalnic, dominînd-o.

Dar cum stăteam întins în odaia din palatul Chapoltepec, zgomotul de paşi al gărzilor din faţa uşii mi-au amintit că aveam prea puţin de-a face cu iubirea şi cu alte plăceri, şi că viaţa îmi atîrna, de la o zi la alta, de-un fir de păr. Mîine, preoţii îmi vor hotărî soarta, şi cînd preoţii sînt judecători, un prizonier îşi cunoaşte sentinţa înainte de a fi rostită. Eram străin şi încă un alb, şi fireşte că o asemenea jertfă se va dovedi mai plăcută zeilor decît o mie de inimi indiene. Fusesem smuls de pe altarele din Tobasco pentru a împodobi altarele mai mari din Tenochtitlan — asta era totul. Îmi fusese scris să pier jalnic departe de casă, şi nimeni în lumea aceasta nu avea să mai audă de mine.

Meditînd astfel cu tristeţe, în cele din urmă am adormit. Cînd m-am trezit, soarele răsărise. M-am ridicat de pe rogojina pe care dormisem, m-am dus la fereastra cu gratii de lemn şi am privit afară. Palatul de unde priveam eu era aşezat pe creasta unei ridicături stîncoase. Într-o parte, dealul era scăldat de apele albastre ale lacului Tezcuco, iar în cealaltă, la o milă şi mai bine depărtare, se înălţau turnurile templelor din Mexico. Pe povîrnişurile dealului, şi în unele locuri chiar şi la poalele lui, pe o întindere de mai bine de un kilometru, creşteau cedri uriaşi, de pe ramurile cărora spînzurau perdele cenuşii de muşchi cu înfăţişare fantomatică. Cedrii aceştia sînt de-a dreptul uriaşi, şi chiar cel mai mic dintre ei este mai falnic decît cel mai înalt stejar din parohia Ditchingham ; iar dacă vrei să înconjuri trunchiul unui cedru bătrîn, trebuie să faci, după cum am numărat eu, douăzeci şi doi de paşi. Dincolo de cedri, zărindu-se printre ramurile lor, se întindeau grădinile lui Montezuma, care, cu florile lor ciudate şi minunate, cu bazinele lor de marmură, cu cuştile lor de

păsări rare şi vizuinele de fiare sălbatice, erau, cred, cele mai frumoase din întreaga lume [1].

„Cel puţin — m-am gîndit eu — chiar dacă voi muri, nu e puţin lucru să fi văzut ţara aceasta Anahuac, pe împăratul ei, obiceiurile şi poporul ei."

CAPITOLUL XVI

THOMAS AJUNGE ZEU

Nici nu bănuiam cînd m-am trezit în dimineaţa aceea că eu, Thomas Wingfield, un om obişnuit, voi ajunge, înainte de apusul soarelui, un zeu, şi că, după împăratul Montezuma, voi fi cel mai slăvit om, sau mai curînd zeu, din oraşul Mexico.

Iată cum s-au petrecut lucrurile. După ce am mîncat împreună cu toţi cei din casa prinţului Guatemoc, am fost condus în sala de judecată, numită „tribunalul zeului". Aici, pe un tron de aur, stătea aşezat Montezuma, împărţind dreptatea cu o pompă pe care nici nu o pot descrie. În jurul său se aflau sfetnicii şi căpeteniile cele mari, iar în faţă era pusă o ţeastă omenească, încoronată cu smaralde atît de mari, încît împrăştiau o lumină strălucitoare. În mînă ţinea o săgeată în chip de sceptru.

În ziua aceea fuseseră aduşi la judecată nişte căpetenii, sau *caciques*, care n-au fost lăsaţi mult timp în îndoială asupra soartei ce-i aştepta. Căci, după ce s-a dat ascultare cîtorva dovezi, au fost întrebaţi ce au de spus în apărarea lor. Fiecare dintre ei a rostit cîteva vorbe, încercînd pe scurt să înlăture vina. Apoi Montezuma, care nu spusese şi nu făcuse nimic, a luat pergamentul pe care fuseseră zugrăvite vinile fiecăruia

[1] Grădinile lui Montezuma au fost de mult distruse, şi deşi spaniolii au tăiat de la rădăcină mulţi cedri, cîţiva tot au mai rămas la Chapoltepec. Unul dintre ei, despre care tradiţia spune că era copacul favorit al marelui împărat, măsoară (după nişte socoteli sumare făcute pe loc chiar de autorul acestei cărţi) cam şaizeci de picioare în jurul trunchiului. Este ciudat să te gîndeşti că din toată strălucirea bogăţiei şi măreţia lui Montezuma n-au rămas decît cîţiva cedri seculari. (n.a.)

şi l-a străpuns cu săgeata din mînă în locul unde imaginea fiecărui prizonier apărea pe pergament. Atunci au fost luaţi şi duşi la moarte, dar cum au murit nu ştiu.

După ce judecata s-a sfîrşit, în sală au intrat cîţiva preoţi îmbrăcaţi în veşminte negre, cu părul împletit în cozi ce le atîrnau pe spate. Erau bărbaţi cu înfăţişare sălbatică, cu ochi cruzi, dar plini de demnitate, şi m-am înfiorat cînd i-am văzut. Am observat că erau singurii care s-au plecat foarte puţin în faţa tronului împărătesc. Sfetnicii şi curtenii s-au retras, şi atunci preoţii au început să vorbească în taină cu împăratul ; îndată după aceea, doi dintre ei s-au apropiat şi, luîndu-mă de sub supravegherea paznicilor, m-au adus în faţa tronului. Deodată, căci nu mă aşteptam la aşa ceva, mi s-a poruncit să lepăd veşmintele, ceea ce am făcut cu destulă sfială, pînă cînd am rămas gol în faţa tuturor. Preoţii s-au apropiat şi mi-au cercetat de aproape fiecare parte a trupului. Pe braţ aveam urmele vindecate ale rănii lăsate de spada lui de Garcia, pe piept — semnele rănilor abia închise de pe urma dinţilor şi ghearelor pumei. Cercetîndu-le, m-au întrebat cum le-am căpătat. Le-am spus, şi îndată după aceea s-au pornit să vorbească între ei, la o depărtare la care să nu-i pot auzi ; convorbirea a devenit curînd atît de aprinsă, încît pînă la urmă l-au rugat pe împărat să hotărască. Montezuma s-a gîndit o clipă, apoi l-am auzit spunînd :

— Semnele nu vin din lăuntrul trupului şi nici nu le are din naştere, ci au fost făcute prin violenţa omului şi a fiarei.

Atunci preoţii s-au sfătuit din nou între ei, apoi cel care părea mai mare peste toţi şopti cîteva cuvinte la urechea împăratului. Montezuma încuviinţă din cap şi, ridicîndu-se de pe tron, se îndreptă spre mine, care stăteam gol şi tremuram, căci aerul în Mexico este răcoros. În timp ce înainta, îşi desfăcu un lanţ de smaralde şi aur din jurul gîtului şi-şi luă de pe umeri pelerina imperială. Apoi, chiar el, cu mîna lui, mi-a pus lanţul în jurul gîtului şi pelerina pe umeri, după care şi-a îndoit cu umilinţă genunchiul în faţa mea, într-un gest de adoraţie, înconjurîndu-mă cu braţele şi îmbrăţişîndu-mă.

— Te salut, binecuvîntatule — grăi — fiu divin al lui Quetzal, deţinătorul spiritului lui Tezcat, Sufletul Lumii, Creatorul Lumii ! Ce-am făptuit noi pentru a merita să ne cinsteşti astfel cu prezenţa ta pe timp de un an ? Ce putem face pentru a plăti o asemenea cinste ? Doar tu ne-ai creat pe noi, şi toată

această ţară. Ascultă ! Cît timp vei rămîne printre noi, a ta va fi ţara, iar noi nu vom fi altceva decît slujitorii tăi. Porunceşte, şi poruncile îţi vor fi ascultate, doreşte, şi dorinţele îţi vor fi îndeplinite chiar înainte de a le rosti. O, Tezcat, eu, Montezuma, servitorul tău, îţi ofer adoraţia mea, şi prin mine adoraţia întregului meu popor.

Şi din nou îşi îndoi genunchiul.

— Te adorăm, o, Tezcat ! intonară într-un glas preoţii.

Uluit, am rămas fără glas, căci nu înţelegeam nimic din toată această prosteală. În timp ce stăteam astfel, Montezuma a bătut din palme şi cîteva femei au intrat aducînd nişte veşminte minunate şi o cunună de flori. Cu veşmintele mi-au îmbrăcat trupul, iar cununa de flori mi-au pus-o pe cap, închinîndu-se tot timpul în faţa mea şi spunînd : „Tezcat care a fost mort a revenit printre noi, bucuraţi-vă, Tezcat a revenit în trupul prizonierului *teul*".

Am înţeles atunci că eram socotit un zeu, şi încă cel mai mare dintre zei, dar trebuie să mărturisesc că, în sinea mea, mă simţeam în clipa aceea mai prost decît mă simţisem vreodată.

Au apărut apoi nişte bărbaţi gravi şi cu înfăţişare smerită, purtînd lăute în mîini. Mi s-a spus că erau tutorii mei, şi în urma lor a venit un alai de paji imperiali, care aveau să mă slujească. Am ieşit afară din sală, şi în vremea aceasta lăutele cîntau, iar crainicul din faţa mea vestea că zeul Tezcat, Sufletul Lumii, Creatorul Lumii, venise din nou în mijlocul poporului său. M-au dus prin toate curţile şi încăperile nesfîrşite ale palatului, şi pe oriunde treceam, bărbaţi, femei şi copii se închinau pînă la pămînt în faţa mea, adorîndu-mă ca pe un zeu, pe mine, Thomas Wingfield din Ditchingham, comitatul Norfolk, pînă am început să cred că m-am smintit.

Mi s-a adus apoi un palanchin şi am fost purtat la vale, spre poalele dealului Chapoltepec, după aceea de-a lungul unor diguri şi pe numeroase străzi, pînă am ajuns în marea piaţă a templului. Alaiul nostru era deschis de crainici şi preoţi, iar după mine veneau pajii şi curtenii, şi în vreme ce treceam mulţimile se prosternau, pînă cînd am început să înţeleg cît de obositor este să fii zeu. Am trecut prin zidul şerpilor şi am urcat pe cărările în spirală ale uriaşului *teocalli*, pînă am ajuns în vîrful lui, unde se înălţau templele şi idolii.

Acolo a prins să bată o tobă mare, şi preoţii au jertfit victimă după victimă în cinstea mea, de mi s-a făcut silă văzînd atîta cruzime şi sînge. După aceea m-au poftit să cobor din palanchin, aşternîndu-mi covoare bogate şi flori sub picioare, iar eu m-am înfricoşat gîndind că voiau să mă jertfească cine ştie cărei alte divinităţi. Dar n-a fost aşa. M-au dus pînă la marginea piramidei, sau cît de aproape puteam ajunge, căci mă tot trăgeam înapoi de teamă ca nu cumva să mă apuce pe neaşteptate şi să mă arunce peste margine. Şi acolo, preotul cel mare a strigat către miile de oameni adunaţi dedesubt, vestindu-le cine sînt, şi fiecare dintre ei şi-a îndoit genunchii prosternîndu-se, atît preoţii de lîngă mine, cît şi gloata de jos. Şi s-au tot închinat şi prosternat, pînă cînd am ameţit de atîta adoraţie, de strigăte, de sunetele tobei şi de sacrificiile sîngeroase, fiindu-le tare recunoscător cînd, în cele din urmă, m-au dus înapoi la Chapoltepec.

Aici mă aşteptau noi onoruri, căci am fost dus într-un şir de încăperi minunate, chiar alături de cele imperiale, spunîndu-mi-se că toţi cei din palatul lui Montezuma se află la dispoziţia mea şi că acela care va îndrăzni să nu mi se supună va trebui să moară.

În sfîrşit, atunci am vorbit şi eu, poruncind să fiu lăsat să mă odihnesc pînă aveau să fie gata pregătirile pentru serbarea dată în cinstea mea în încăperile prinţului Guatemoc, unde nădăjduiam să o întîlnesc pe Otomie. Tutorii mei şi curtenii care aveau grijă de mine mi-au răspuns că sluga mea, Montezuma, se aşteptase să serbez împreună cu el seara aceea. Totuşi porunca mea trebuia împlinită. Apoi m-au părăsit, vestindu-mă că se vor întoarce peste un ceas, ca să mă conducă la serbare. Am aruncat jos însemnele zeificării mele şi m-am întins pe perne să mă odihnesc şi să cuget în linişte, şi o anumită exaltare m-a cuprins, căci oare nu eram zeu, şi nu aveam puteri aproape absolute ? Totuşi, fiind prevăzător din fire, m-am întrebat de ce oare mă socoteau zeu şi cît timp va dăinui puterea mea.

Cu puţin înainte de a se fi scurs ceasul de odihnă, pajii şi curtenii au intrat, aducîndu-mi alte veşminte şi alte flori ; am fost apoi condus pînă la încăperile lui Gautemoc, şi înaintea mea păşeau deschizîndu-mi calea femei frumoase, cîntînd din felurite instrumente muzicale.

Prinţul Guatemoc mă aştepta şi m-a primit de parcă eu, prizonierul şi tovarăşul său, aş fi fost primul printre regi. Şi totuşi mi s-a părut că în ochii săi vedeam o uşoară ironie amestecată cu tristeţe. Aplecîndu-mă înainte, i-am vorbit în şoaptă :

— Ce înseamnă toate astea, prinţe ? Îşi bat joc de mine, sau sînt cu adevărat zeu ?

— Ssst ! şopti el, făcînd o plecăciune adîncă, şi urmă cu glas scăzut : Asta înseamnă şi bine şi rău pentru tine, prietene *teul*. O să-ţi spun totul altă dată. Apoi adăugă cu glas tare : Îţi este pe plac, o, Tezcat, zeu al zeilor, să stăm la masă împreună cu tine, sau vrei să mănînci singur ?

— Zeilor le place tovărăşia, prinţe — am zis eu.

În timp ce vorbeam cu el, ochii mei descoperiră printre cei adunaţi în sală pe prinţesa Otomie. Aşa încît, cînd ne-am îndreptat spre masa scundă în jurul căreia urma să ne aşezăm pe perne, am rămas puţin în urmă, aşteptînd să văd unde se aşază, şi apoi m-am grăbit să stau lîngă ea. I-am văzut pe ceilalţi nedumeriţi de ce făcusem, căci mi se pregătise locul de onoare în capul mesei, cu Guatemoc în dreapta mea şi soţia sa, prinţesa de sînge împărătesc Tecuichpo, în stînga.

— Locul tău este acolo, o, Tezcat — zise Otomie, înroşindu-se sub pielea-i măslinie în timp ce rostea aceste cuvinte.

— Un zeu poate să se aşeze unde-i place, prinţesă Otomie — i-am răspuns — mai cu seamă — am adăugat cu glas şoptit — că nu se află un alt loc mai bun decît acela de lîngă cea mai frumoasă zeiţă de pe pămînt.

Ea se înroşi din nou şi-mi răspunse :

— Vai ! Eu nu sînt zeiţă, ci doar o muritoare. Dar dacă doreşti cu adevărat să stau alături de tine la serbări, spune-o ca o poruncă, şi nimeni nu va îndrăzni să nu te asculte, nici chiar Montezuma, tatăl meu.

M-am ridicat atunci în picioare şi am rostit într-o aztecă foarte şovăielnică, către curtenii puşi să aibă grijă de mine :

— Dorinţa mea este să fiu aşezat întotdeauna alături de prinţesa Otomie.

La aceste cuvinte, Otomie se înroşi şi mai mult, şi un murmur trecu printre oaspeţi, în timp ce Guatemoc aruncă mai întîi o privire mînioasă, apoi rîse. Curtenii însă şi slujitorii mei se înclinară, iar purtătorul lor de cuvînt răspunse :

— Cuvintele lui Tezcat trebuie să fie ascultate. Locul prinţesei de sînge împărătesc Otomie, favorita lui Tezcat, va fi alături de zeu.

Şi într-adevăr, de atunci locul ei era întotdeauna lîngă al meu, afară doar de împrejurările cînd eram poftit să prînzesc cu însuşi Montezuma. Ba, mai mult, prinţesa Otomie începu să fie numită în tot oraşul „prinţesa binecuvîntată, favorita lui Tezcat". Căci atît de mare era puterea obiceiurilor şi a eresurilor asupra acestui popor, încît socoteau că cea mai mare cinste pentru una dintre primele domniţe era să-i ţină tovărăşie la masă celui despre care se credea că găzduieşte vremelnic spiritul sufletului lumii.

Serbarea îşi urmă cursul şi îndată după aceea am întrebat-o pe Otomie ce puteau să însemne toate acestea.

— Din păcate — şopti ea — văd că nu ştii, şi nici eu nu îndrăznesc să-ţi spun. Îţi voi spune doar atît : deşi eşti zeu şi stai astăzi unde vrei, va veni un ceas cînd va trebui să stai unde nu vei voi. Ascultă, după ce se va sfîrşi masa, spune că doreşti să te plimbi prin grădinile palatului şi că vrei să te însoţesc. S-ar putea să găsesc atunci un prilej să-ţi povestesc mai multe.

Aşa că, atunci cînd serbarea s-a apropiat de sfîrşit, le-am făcut cunoscut că doream să mă plimb prin grădini cu prinţesa Otomie, şi am ieşit împreună. Am mers pe sub copacii semeţi, de pe ale căror ramuri atîrna ca nişte perdele un fel de muşchi cenuşiu, de parcă întreaga pădure ar fi fost împodobită cu bărbile albe ale unei armate de bătrîni, care se legănau şi foşneau jalnic în aerul rece al nopţii. Dar, vai ! nu puteam să fim singuri, căci după noi, la o depărtare de douăzeci de paşi doar, ne urma toată mulţimea de curteni şi paji, împreună cu frumoasele dansatoare şi cîntăreţii înarmaţi cu flautele lor blestemate ; şi de-ţi plăcea sau nu, ei cîntau, şi în acelaşi timp dansau. În zadar le-am poruncit să tacă, spunîndu-le că, aşa cum stă scris din timpurile străvechi, după vremea cîntatului şi-a jocului vine şi o vreme cînd cîntecul şi jocul trebuie să înceteze, dar n-au vrut să mă asculte. Nu m-au lăsat în pace nici o clipă, atunci ca şi mai tîrziu, şi abia în clipele acelea am început să-mi dau seama ce preţioasă comoară este singurătatea.

Ne-au lăsat totuşi să ne plimbăm împreună pe sub copaci, şi deşi sunetele muzicii ne urmăreau pretutindeni, în curînd ne-am adîncit în convorbire, uitînd de ei. Aşa am aflat cît de îngrozitoare era soarta ce mă ameninţa.

— Află, o, *teulule* — zise Otomie, adresîndu-mi-se tot cu acest nume cînd nu era nimeni să ne audă — că aşa cere obiceiul în ţara noastră : în fiecare an, un tînăr prizonier este ales ca imagine pămîntească a zeului Tezcat, care a creat lumea. Pentru aceasta, numai două lucruri îi sînt trebuincioase prizonierului — şi anume ca sîngele să-i fie nobil, şi să aibă o înfăţişare frumoasă, fără vreun cusur sau vreun stigmat. În ziua cînd ai venit aici, *teulule*, urma tocmai să fie ales prizonierul care să-l întruchipeze pe zeu în anul acesta ; ai fost ales tu, pentru că eşti şi nobil, şi mai frumos decît orice alt om din Anahuac, şi pentru că, fiind din neamul *teulilor*, fiii lui Quetzal, despre care se zvonesc atîtea şi de a căror sosire tatăl meu, Montezuma, se teme mai mult decît de orice pe lume, preoţii şi-au zis că ai putea să le îndepărtezi mînia şi să înlături blestemul zeilor de pe capetele noastre.

Otomie se opri, ca şi cum ar fi vrut să spună ceva, dar nu găsea cuvintele potrivite. Iar eu, gîndindu-mă doar la cele ce-mi spusese, m-am îngîmfat în sinea mea de conştiinţa propriei mele măreţii, şi pentru că frumoasa prinţesă vorbise despre mine ca de cel mai frumos bărbat din Anahuac. Căci, deşi mă ştiam destul de arătos, nu mai fusesem niciodată numit „frumos" de vreun bărbat, femeie sau copil. Dar în această împrejurare, ca şi în multe altele, mîndria premergea prăbuşirii.

— Şi mai trebuie să-ţi spun, *teulule*... — urmă Otomie — ...vai, tocmai eu trebuie să fiu sortită să-ţi spun ! — timp de un an vei domni ca un zeu peste oraşul acesta, Tenochtitlan, şi în afară doar de anumite ceremonii pe care va trebui să le rabzi, şi de anumite îndeletniciri pe care e nevoie să le înveţi, nimeni nu te va tulbura. Cea mai mică dorinţă a ta va fi lege, iar cînd vei zîmbi cuiva, acela va socoti aceasta o prevestire de bine şi te va binecuvînta ; chiar şi tatăl meu, Montezuma, îţi va arăta respect, ca unuia de acelaşi rang cu el, ba chiar mai mult. Orice plăcere îţi va fi împlinită, în afară de cea a căsătoriei, care îţi va fi oprită pînă în luna a douăsprezecea a anului. Atunci,

patru dintre cele mai frumoase fete din ţară îţi vor fi date ca mirese.

— Şi cine le va alege ? am întrebat-o eu.

— Nu ştiu, *teulule*, căci n-am nici un amestec în asemenea lucruri tainice — răspunse ea în grabă. Uneori alege zeul, iar alteori preoţii sînt acei care aleg pentru el. După cum se întîmplă. Ascultă acum sfîrşitul povestirii, care te va face să uiţi restul. O lună întreagă, a douăsprezecea, vei trăi cu soţiile tale şi vei avea parte numai de petreceri, în cele mai de vază case din oraş. În ultima zi a lunii, însă, vei fi aşezat într-o barcă împărătească şi, împreună cu soţiile tale, vei fi dus peste lac, într-un loc numit „Topitoria Metalelor". De acolo vei fi dus apoi la un *teocalli* numit „Casa Armelor", unde soţiile tale îşi vor lua rămas bun de la tine pentru totdeauna, şi acolo, *teulule* — vai, mie, că trebuie să ţi-o spun ! — ţi-e sortit să fii oferit ca jertfă zeului al cărui spirit îl porţi, marelui zeu Tezcat. Atunci, inima îţi va fi smulsă din trup, iar capul îţi va fi tăiat de pe umeri şi aşezat pe un par, numit „Stîlpul Capetelor".

Auzind ce soartă îngrozitoare mă aşteaptă, am scos un geamăt puternic şi genunchii mi-au tremurat atît de tare, încît am fost pe punctul să cad la pămînt. Apoi m-a cuprins furia şi, uitînd de sfatul tatălui meu, am blestemat zeii acestei ţări şi pe poporul care-i slujeşte, mai întîi în limbile aztecă şi maya, apoi, cînd cunoştinţele în aceste limbi nu mi-au mai ajuns, în spaniolă şi chiar în engleză. Auzindu-mi vorbele, mai mult ghicind ce spuneam, Otomie fu cuprinsă de teamă şi-şi ridică mîinile, rostind :

— Nu-i blestema pe zeii cei cumpliţi, te rog, ca nu cumva nenorocirea să se abată dintr-o dată asupră-ţi. Dacă te va auzi cineva, s-ar crede că găzduieşti un spirit rău şi nu unul bun, şi atunci va trebui să mori chiar acum, şi încă în cazne. Fereşte-te cel puţin ca zeii, care se află peste tot, să nu te audă.

— Lasă-i să mă audă. Sînt zei mincinoşi, iar ţara asta e blestemată pentru că-i slăveşte. Sînt sortiţi pieirii, îţi spun, şi toţi cei care li se închină sînt şi ei sortiţi pieirii. Nu, nu-mi pasă dacă mă aude cineva, mai bine să mor acum în chinuri, decît să trăiesc un an în chinul morţii ce se apropie... Dar să ştii că n-am să mor singur ! Tot oceanul de sînge pe care l-au vărsat preoţii voştri cer răzbunare de la Dumnezeul cel adevărat, şi el se va răzbuna.

Astfel vorbeam, în neştire, înnebunit de spaimă şi de furie neputincioasă, în timp ce prinţesa Otomie stătea îngrozită, uluită de blestemele mele, iar flautele cîntau şi dansatorii se roteau în apropierea noastră. Deodată însă am văzut că gîndurile prinţesei rătăceau în altă parte, căci privea ţintă spre răsărit, de parcă ar fi avut o viziune. M-am uitat şi eu într-acolo şi am văzut că de la marginea orizontului pînă în înaltul cerului se desfăcea în mănunchi o lumină palidă şi înspăimîntătoare, presărată cu scîntei de foc ; era ca un evantai al cărui mîner sta înfipt în pămînt, în timp ce aripile lui acopereau tot cerul la răsărit. Am încetat cu blestemele şi am rămas nemişcat ; în timp ce stăteam astfel, un strigăt de groază s-a ridicat din palat şi oamenii s-au revărsat pe porţi afară, să privească la minunea care strălucea şi ardea la răsărit. Curînd apăru şi Montezuma însuşi, însoţit de căpeteniile cele mari, şi în lumina aceea fantomatică am văzut că buzele-i tremurau şi mîinile i se încleştau una de cealaltă. Dar minunea încă nu se sfîrşise, căci deodată, din cerul limpede de deasupra oraşului coborî un glob de foc ; după ce păru să se odihnească o clipă pe vîrfurile semeţului templu din piaţa cea mare, luminînd întregul *teocalii* cu o lumină ca ziua, dispăru. Dar în locul unde stătuse ardea acum o altă lumină, căci templul lui Quetzal era în flăcări.

Strigăte de spaimă şi bocete s-au ridicat din rîndul celor ce văzuseră minunea — toţi cei ce se aflau pe dealul din Chapoltepec, ca şi oamenii din oraşul de jos. Chiar şi eu m-am simţit înfricoşat, deşi nu aveam pricină, căci s-ar fi putut prea bine ca raza de lumină din noaptea aceea şi din cele următoare să nu fi fost altceva decît strălucirea unei comete, iar focul din templu să fi fost pricinuit de un trăsnet. Dar pentru locuitorii oraşului, şi mai ales pentru Montezuma, cu închipuirea-i tulburată de zvonuri în legătură cu sosirea unui neam ciudat cu pielea albă, care — aşa cum spuneau de mult prevestirile — avea să aducă ţării nimicirea, toate acestea păreau să prezică nenorociri. Şi chiar dacă ar fi avut vreo îndoială în privinţa înţelesului tuturor acestor întîmplări, în curînd ea a fost risipită, cel puţin în mintea lor. Căci pe cînd stăteam cu toţii plini de uimire, a sosit un sol, abia trăgîndu-şi sufletul şi murdar de praful drumului, şi, închinîndu-se pînă la pămînt în faţa împărătescului său stăpîn, a scos din veşmînt un sul pictat

şi l-a înmînat unui curtean. Atît de dornic era Montezuma să-i afle cuprinsul, încît, împotriva obiceiurilor statornicite, a smuls sulul din mîinile curteanului şi, desfăcîndu-l, a început să-i descifreze semnele la lumina sinistră de pe cer şi a templului în flăcări. Şi în timp ce-l priveam toţi cum citea, Montezuma a scos un geamăt puternic şi, lăsînd să-i scape jos răvaşul, şi-a acoperit faţa cu mîinile. Cum sulul căzuse aproape la picioarele mele, am putut vedea pictate pe el imaginile grosolane ale unor corăbii cu pavilion spaniol şi ale oştenilor spanioli în armură. Am înţeles atunci spaima lui Montezuma : spaniolii debarcaseră pe coastele ţării sale !

Cîţiva sfetnici s-au apropiat de el ca să-l liniştească, dar monarhul i-a împins la o parte, spunînd :

— Lăsaţi-mă să jelesc, căci prorocirea de mult vestită a căzut asupra copiilor lui Anahuac. Urmaşii lui Quetzal se adună pe ţărmurile noastre şi aduc moarte poporului meu. Lăsaţi-mă să jelesc, vă spun.

În clipa aceea, un alt sol sosi dinspre palat, şi chipul îi era răvăşit de durere.

— Vorbeşte — zise Montezuma.

— O, împărate, iartă-l pe cel nevoit să-ţi aducă o astfel de veste, dar împărăteasca ta soră, Papantzin, cuprinsă de spaimă în faţa acestor vedenii îngrozitoare — zise el arătînd spre cer — trage să moară în palat !

Auzind că sora iubită e pe patul de moarte, împăratul nu scoase nici o vorbă, ci-şi acoperi faţa cu mantia imperială şi păşi încet înapoi spre palat.

Şi în tot acest timp lumina cea roşiatică sclipea şi scînteia spre răsărit — o auroră nefirească şi monstruoasă — iar templul lui Quetzal ardea cu vîlvătăi în oraşul ce se întindea la poalele munţilor.

M-am întors spre prinţesa Otomie, care stătuse toată vremea lîngă mine, tremurînd copleşită de spaimă şi uimire.

— Oare nu ţi-am spus că această ţară e blestemată, prinţesă Otomie ?

— Aşa ai spus, *teulule* — răspunse ea — şi adevăr grăit-ai, căci este blestemată.

Apoi am intrat în palat, şi chiar şi în clipele acestea de tulburare cîntăreţii m-au urmat ca şi înainte.

ÎNVIEREA PAPANTZINEI

A doua zi, Papantzin a murit, şi în seara aceleiaşi zile a fost îngropată cu mare pompă în cimitirul din Chapoltepec, alături de strămoşii ei de sînge împărătesc. Dar, după cîte se va vedea, nu i-a plăcut tovărăşia acestora.

În aceeaşi zi mi-a fost dat şi mie să înţeleg că nu e prea plăcut să fii zeu, deoarece se aştepta din partea mea să învăţ să stăpînesc diferite meşteşuguri, şi mai ales unul atît de groaznic ca acela al muzicii, pentru care n-am avut niciodată vreo înclinare. Totuşi nu s-a ţinut seama cîtuşi de puţin de dorinţele mele în această privinţă, aşa că tutorii mei, nişte bătrîni care ar fi putut găsi o ocupaţie mai bună, au venit ca să mă înveţe să cînt la lăută, silindu-mă să zdrăngănesc toată ziua. Alţii au încercat să mă iniţieze în tainele literaturii, poeziei şi artei, cel puţin aşa cum erau înţelese de azteci, şi trebuie să mărturisesc că m-am bucurat să-mi însuşesc aceste cunoştinţe. Îmi aminteam, totuşi, de cuvintele predicatorului, care ne spunea că cel ce-şi sporeşte cunoştinţele îşi sporeşte şi suferinţele, şi, pe lîngă aceasta, nu prea vedeam ce folos aveau atîtea cunoştinţe noi, dacă în curînd totul avea să se încheie pe piatra de sacrificiu.

Soarta ce mă aştepta, de a fi sacrificat, mai întîi m-a deznădăjduit. Dar, gîndindu-mă mai bine, mi-am spus că trecusem pînă acum prin atîtea primejdii şi scăpasem totuşi nevătămat, încît se putea să scap şi de data aceasta. Moartea era încă destul de departe, şi deocamdată eram zeu. Aşa încît m-am hotărît că, de voi muri sau voi trăi, atîta timp cît eram în viaţă se cădea să trăiesc ca un zeu şi să am parte de toate desfătările care-mi erau la îndemînă — şi chiar aşa am făcut. Şi, trebuie s-o spun, cred că nimeni n-a avut vreodată ocazii mai mari sau mai ciudate, şi nimeni nu putea să le folosească mai bine. Într-adevăr, dacă nu m-ar fi năpădit gîndurile triste în legătură cu iubita şi casa-mi pierdută, aş fi fost aproape fericit, atît de mare era puterea pe care o aveam şi ciudăţenia tuturor lucrurilor din jurul meu. Dar să-mi urmez povestirea.

În zilele care au urmat morții Papantzinei, la palat și în tot orașul a domnit tulburarea. Oamenii erau neobișnuit de neliniștiți din pricina zvonurilor care umpleau văzduhul. În fiecare noapte, lumina prevestitoare se aprindea la răsărit, în fiecare zi se auzea despre o nouă minune sau prorocire, iar o dată cu ea se răspîndeau și zvonurile ciudate despre isprăvile spaniolilor, socotiți de mai toți ca zeii albi, fiii lui Quetzal, reîntorși pentru a lua în stăpînire pămînturile peste care domnise odinioară strămoșul lor.

Dar, dintre toți, cel mai tulburat era însuși Montezuma, care săptămîni de-a rîndul aproape că n-a putut să mănînce, să bea sau să închidă ochii, atît de greu îl apăsau temerile. Pînă la urmă, trimise soli la vechiul său dușman, Neza, bărbat înțelept și neîndurător, regele statului aliat din Tezcuco, rugîndu-l să-i facă o vizită. Într-adevăr, regele Neza sosi — un bătrîn cu privire cruntă și pătrunzătoare — și am fost de față la întrevederea lor, căci, fiind zeu, aveam toată libertatea să umblu prin palat, și chiar să fiu de față la sfatul împăratului cu nobilii săi. Sfîrșind deci cei doi de ospătat, Montezuma vorbi către Neza, povestindu-i despre prevestirile și despre sosirea *teulilor* și cerîndu-i să risipească bezna spaimei cu înțelepciunea sa. Atunci Neza, după ce-și mîngîie barba-i lungă și cenușie, răspunse că, oricît de grea ar fi acum inima lui Montezuma, pînă la urmă va fi și mai grea.

— Vezi, mărite împărate — vorbi el — sînt atît de încredințat că zilele țărilor noastre sînt numărate, încît îmi voi juca cu tine la zaruri țara, pe care tu și strămoșii tăi ați ținut atîta să puneți stăpînire.

— Pe ce să jucăm ? întrebă Montezuma.

— Iată cum vom juca — vorbi Neza. Tu vei pune în joc trei cocoși de luptă, de la care, dacă voi cîștiga, nu-ți cer decît pintenii. Iar eu voi pune toată întinsa țară Tezcuco.

— Pun cam puțin — zise Montezuma. Cocoși sînt mulți, dar țări sînt puține.

— Totuși, țelul nostru va fi atins — răspunse bătrînul rege — căci aflã că jucăm împotriva soartei. Și așa cum va hotărî jocul, tot astfel se vor petrece lucrurile și în realitate. Dacă-mi vei cîștiga țara, înseamnă că totul va fi bine ; dar dacă eu cîștig cocoșii, atunci gloria Anahuacului va apune, căci poporul său va înceta de a mai fi un popor, și străinii vor pune stăpînire pe țară.

— Hai să jucăm și să vedem — zise Montezuma.

Și coborîră în locul numit *tlachco*, unde se desfășurau de obicei jocurile. Au început jocul cu zaruri, și mai întîi norocul a fost de partea lui Montezuma, care a strigat cu glas tare că era ca și stăpîn pe Tezcuco.

— De-ar fi așa ! răspunse bătrînul Neza, și din clipa aceea norocul și-a schimbat fața.

Căci oricît s-a mai străduit Montezuma, n-a mai putut cîștiga, și îndată după aceea partida s-a sfîrșit și Neza cîștigase cocoșii. Muzica a prins a cînta și curtenii s-au apropiat să-i aducă laudă regelui Neza pentru izbîndă. Dar el s-a ridicat suspinînd și a grăit :

— Mai bine mi-aș fi pierdut țara decît să fi cîștigat acești cocoși, căci dacă mi-aș fi pierdut țara, ea ar fi trecut totuși în stăpînirea unuia din neamul meu. Acum, însă, vai nouă ! Glia mea și a lui vor ajunge în stăpînirea străinilor, care ne vor nimici zeii, iar din numele nostru se va alege doar praful și pulberea.

După ce a vorbit astfel, s-a ridicat și, luîndu-și rămas bun de la Montezuma, a plecat spre țara sa. Soarta a făcut să moară în scurt timp, fără a mai trăi să-și vadă temerile împlinite.

A doua zi după plecarea lui au sosit și alte vești despre faptele săvîrșite de spanioli, care l-au neliniștit și mai tare pe Montezuma. Înfricoșat, a trimis după un astronom, vestit în toată țara pentru adevărul prevestirilor sale. Astronomul a venit și a fost primit de împărat, dar ce-au vorbit a rămas o taină. Nu știu ce i-o fi spus, dar fără îndoială că n-au fost lucruri plăcute, căci peste noapte s-a dat poruncă să se dărîme casa astronomului, care a fost îngropat sub ruinele ei.

La două zile după moartea astronomului, Montezuma s-a gîndit că, fiind și eu, cum credea el, un *teul*, aș putea să-i dau anumite lămuriri. Și astfel, la apusul soarelui, a trimis după mine, poruncind să fiu adus în fața lui la ceasul plimbării în grădină. M-am dus urmat de muzicanții și slujitorii mei, care nu mă lăsau o clipă singur, dar, la o poruncă a lui, au rămas cu toții deoparte, întrucît dorea să-mi vorbească în taină. A pornit apoi pe sub cedrii uriași, iar eu mi-am potrivit pașii după ai săi, rămînînd însă puțin în urmă.

— *Teulule* — zise el într-un tîrziu — vorbeşte-mi despre oamenii din neamul tău şi lămureşte-mă de ce au venit spre aceste ţărmuri. Ai grijă însă de-mi spune adevărul.

— Ei nu sînt din neamul meu, o, Montezuma — am răspuns — deşi trebuie să recunosc că maică-mea era din ţara lor.

— Oare nu ţi-am cerut să-mi spui adevărul, *teulule* ? Dacă maică-ta a fost de-a lor, cum poţi susţine că nu eşti şi tu ? Căci nu eşti carne din carnea şi sînge din sîngele mamei tale ?

— Voi face cum mi-ai cerut — am răspuns eu cu o plecăciune.

Apoi am început să-i povestesc despre spanioli — despre ţara lor, despre măreţia, despre cruzimea şi despre lăcomia lor pentru aur, iar împăratul mă asculta cu nesaţ, deşi în sinea mea bănuiesc că nu prea credea tot ce-i spuneam, căci teama îl făcuse foarte bănuitor. După ce am sfîrşit, Montezuma m-a întrebat :

— De ce vin aici, în Anahuac ?

— Mă tem, o, împărate, că vin să ia pămîntul, sau măcar să-i prade comorile şi să-i nimicească credinţele.

— Şi atunci care îţi este sfatul, *teulule* ? Cum să mă apăr împotriva acestor oameni puternici, îmbrăcaţi în fier, care vin călare pe nişte fiare sălbatice cumplite şi au nişte scule ciudate, la al căror trăsnet duşmanii cad morţi cu sutele, precum şi arme de argint strălucitor ? Vai ! Nu cred că-mi este cu putinţă să mă apăr împotriva lor, căci sînt fiii lui Quetzal, veniţi să-şi ia înapoi pămîntul. Am ştiut încă din copilărie că asta-i primejdia care mă ameninţă, şi acum iat-o că bate la uşă.

— O, tu, care eşti stăpînul acestui pămînt — am vorbit eu atunci — lasă-mă pe mine, care sînt doar un zeu, să-ţi spun : înfruntarea nu este grea. Răspunde la forţă prin forţă. *Teulii* sînt puţini, iar tu poţi aduna cîte o mie de ostaşi pentru fiecare din ei. Aruncă-te dintr-o dată cu oaste asupra lor, nu şovăi pînă cînd vitejia le va ajuta să-şi găsească prieteni, ci zdrobeşte-i de la început.

— Va să zică acesta-i sfatul unuia a cărui mamă a fost o *teulă* — grăi Montezuma, şi vocea-i sună plină de sarcasm şi ironie usturătoare. Dar spune-mi, sfetnice, de unde ştiu oare că, luptînd împotriva lor, nu mă ridic împotriva zeilor înşişi ?

Şi cum pot afla adevăratele dorinţe şi ţeluri ale unor oameni, sau zei, care nu-mi cunosc limba şi a căror limbă nu pot s-o vorbesc ?

— Nu-i nici o greutate, Montezuma — am răspuns. Eu pot vorbi limba lor, aşa că trimite-mă să aflu din gura lor, şi pe urmă voi veni şi-ţi voi spune.

În timp ce vorbeam, inima mi-a tresărit de speranţă, gîndindu-mă că dacă aş putea să ajung printre spanioli, aş scăpa poate de a fi jertfit. Şi apoi, spaniolii mi se păreau a fi o verigă între mine şi putinţa de a ajunge acasă. Ei veniseră aici cu corăbiile, şi corăbiile se pot întoarce de unde au venit. Căci deşi în clipa aceea soarta-mi nu era încă deznădăjduită, vă puteţi închipui cît m-aş fi bucurat dacă m-aş fi aflat din nou printre creştini.

Montezuma mă privi cîteva clipe, apoi grăi :

— Mă crezi tare prost, *teulule*. Cum, să te trimit ca să le povesteşti celor din neamul tău temerile şi îndoielile mele, şi să le dezvălui cum ar putea să-mi vină de hac ? Crezi oare că nu ştiu că eşti o iscoadă trimisă în ţara mea de *teuli*, ca să afli amănunte ce le-ar putea fi de folos ? Smintit ce eşti, am ştiut-o de la început, şi, pe Huitzel, dacă n-ai fi fost făgăduit lui Tezcat, inima ta ar fumega chiar mîine pe altarul lui Huitzel. Ia seama, şi nu-mi mai da sfaturi mincinoase, ca nu cumva sfîrşitul să-ţi vină mai repede decît te aştepţi. Află că întrebările ţi le-am pus cu un ţel anume, din porunca zeilor înşişi — după cum au arătat inimile celor jertfiţi astăzi. Acesta a fost ţelul, şi aceasta a fost porunca — să-ţi aflu gîndurile tainice şi să mă feresc de sfaturile pe care mi le-ai da. Mă sfătuieşti să mă lupt cu *teulii ;* dacă acesta este sfatul tău, trebuie deci să nu mă lupt cu ei, ci să-i întîmpin cu daruri şi cu vorbe bune, căci ştiu prea bine că sfatul tău mă va duce negreşit la pierzanie.

Astfel vorbi Montezuma, şi la cuvintele lui atît de stranii, spuse cu glas scăzut, cu capul plecat şi braţele încrucişate pe piept, mi-am dat seama că era zguduit de mînie. Dar chiar şi atunci (deşi eram înfricoşat, căci oricît aş fi fost zeu, la un semn al puternicului împărat aş fi fost trimis la moarte în cazne) m-am minunat de nebunia unuia care părea în celelalte privinţe atît de înţelept. De ce se îndoia atîta de mine şi se lăsa tîrît de superstiţii spre pierzanie ? Astăzi am înţeles de ce. Montezuma nu făcea ceea ce făcea din propria-i

voinţă, ci mîna destinului era aceea care îi călăuzea mîna, şi glasul destinului vorbea în glasul său. Zeii aztecilor erau nişte zei mincinoşi, dar nu mă îndoiesc că aveau viaţă şi inteligenţă, căci în aceste forme hidoase de piatră îşi aveau lăcaşul diavolii, şi preoţii spuneau adevărul cînd susţineau că jertfele omeneşti erau pe placul zeilor lor.

Acestor diavoli le ceruse monarhul sfatul prin mijlocirea preoţilor — ei erau sortiţi ca, dînd sfaturi mincinoase, să-şi atragă pierzania, a lor şi a celor care credeau în ei.

Cît timp stătusem de vorbă, soarele coborîse grăbit spre apus, aşa încît acum totul era învăluit în întuneric. Lumina mai întîrzia încă doar pe crestele înzăpezite ale vulcanilor Popocatepetl şi Ixtac, însîngerîndu-le parcă vîrfurile. Niciodată forma aceea de femeie zăcînd parcă pe un catafalc, care este vulcanul Ixtac, nu mi-a apărut atît de limpede şi de minunată ca în noaptea aceea, căci fie că era într-adevăr astfel, fie că închipuirea mea era de vină, dar avea forma şi culoarea unei moarte însîngerate, gata de înmormîntare. Dar nu, nu era doar închipuire, căci, după ce a sfîrşit cu mustrările, Montezuma a privit din întîmplare spre apus, şi ochii i-au rămas aţintiţi asupra muntelui.

— Priveşte, *teulule!* zise el şi rîse solemn. Colo zace leşul neamului Anahuac, scăldat într-o mare de sînge, gata de îngropăciune. Cît de cumplită e vedenia acestei femei moarte!

În timp ce rostea cuvintele de mai sus şi se întorcea să plece, un vaiet lugubru se auzi dinspre munte, un vaiet ciudat, nepămîntesc, care făcu să-mi îngheţe sîngele în vine. Înspăimîntat, Montezuma mă apucă de braţ, şi amîndoi privirăm spre Ixtac. Ni se părea că se întîmplase o minune, căci în lumina aceea roşiatică şi înfricoşătoare femeia adormită se ridică, sau păru că se ridică de pe catafalcul de piatră. Vedenia se mişca încet, aidoma cuiva care se trezeşte din somn, şi iat-o în picioare pe marginea muntelui, proiectîndu-se pe firmament. Acolo, leşul cel uriaş trezit din morţi, cu giulgiul alb însîngerat, păru să se oprească în loc, iar noi priveam tremurînd de groază.

Cîteva clipe, arătarea a rămas astfel, cu ochii aţintiţi spre oraşul Tenochtitlan, apoi, deodată, şi-a ridicat braţele-i uriaşe în sus, parcă de durere, şi în clipa aceea noaptea s-a lăsat

asupra muntelui acoperind-o, în timp ce vaietul se stingea cu încetul.

— Spune, *teulule* — gîfîi împăratul — n-am oare dreptate să fiu înfricoşat cînd vezi bine că prevestiri ca acestea mi se arată în fiecare zi? Ascultă bocetele ce se înalţă din oraş: n-am fost singurii care am zărit vedenia. Ascultă cum geme de teamă poporul şi, iată, preoţii bat tobele ca să îndepărteze prevestirile cele rele. Plîngi, o, popor al meu, şi voi, preoţi, rugaţi-vă şi aduceţi jertfe, căci aşa se cuvine: ziua pieirii voastre a sosit! O, Tenochtitlan, tu, regină a oraşelor, te văd pustiită şi în ruine, cu palatele înnegrite de flăcările incendiilor, cu templele profanate, cu frumoasele tale grădini sălbăticite. Îţi văd femeile de viţă nobilă pîngărite de cuceritorii străini, iar prinţii tăi în sclavie; canalele curg roşii de sîngele fiilor tăi, iar la porţile tale se ridică munţi de oase. Pretutindeni în jurul tău nu e decît moarte, dezonoarea este hrana ta zilnică, iar dezolarea îţi este soarta. Rămîi cu bine, regină a oraşelor, leagăn al strămoşilor mei unde am crescut!

Astfel jelea Montezuma în întuneric, şi în timp ce se văita şi gemea răsări şi se ridică luna plină, revărsîndu-şi lumina liniştită peste ramurile cedrilor îmbrăcaţi în haina fantomatică de muşchi. Razele lunii se opriră pe statura înaltă a lui Montezuma, pe înfăţişarea-i răvăşită şi pe braţele-i lungi, pe care le mişca într-o parte şi-n alta într-o agitaţie profetică, pe hainele mele strălucitoare, ca şi pe curtenii încremeniţi de spaimă şi pe muzicanţii ce se opriseră din cîntat. O boare de vînt trecu, gemînd trist, printre ramurile copacilor înalţi de deasupra şi peste stîncile din Chapoltepec. Niciodată n-am văzut o scenă mai stranie, mai plină de mister şi de făgăduiala unor grozăvii viitoare ca aceea de atunci, cînd marele împărat jelea prăbuşirea neamului şi a puterii sale. Pînă acum, nici o nenorocire nu se abătuse asupra lor, şi totuşi împăratul aztec ştia că amîndouă erau osîndite, iar cuvintele-i de jale izbucneau dintr-o inimă frîntă de durere.

Dar minunile din noaptea aceea nu se sfîrşiseră încă.

După ce Montezuma îşi strigă profeţiile, l-am întrebat cu umilinţă dacă n-ar fi bine să-i cheme pe curtenii care-l slujeau şi care acuma stăteau la oarecare depărtare.

— Nu — răspunse el — nu vreau ca ei să mă vadă astfel, cu durerea şi groaza întipărite pe faţă. Oricine are dreptul să se teamă, eu însă trebuie să par curajos. Vino să facem cîţiva

pași împreună, *teulule*, și dacă te gîndești cumva să mă ucizi, să știi că nu-mi va părea rău.

Nu i-am răspuns nimic, ci l-am urmat prin întunericul cărărilor ocolite care șerpuiau printre cedri, unde mi-ar fi fost ușor să-l ucid dacă aș fi vrut, dar nu vedeam la ce mi-ar fi folosit o asemenea faptă ; și-apoi, deși Montezuma îmi era dușman, inima mi se strîngea la gîndul de a ucide. Am mers astfel o milă și mai bine, în tăcere. Am trecut pe sub umbra copacilor, pe urmă prin grădinile pline cu flori minunate, pînă cînd, în cele din urmă, am ajuns la porțile cimitirului unde se odihnesc morții casei domnitoare. În fața acestor porți se întindea un loc deschis, acoperit cu iarbă, peste care lumina lunii se revărsa din belșug, și chiar în mijloc am zărit o formă albă, asemenea trupului unei femei, întinsă în iarbă. Montezuma s-a oprit și, privind spre porțile cimitirului, a spus :

— Aceste porți s-au deschis acum patru zile pentru Papantzin, sora mea. Mă întreb, cît timp va mai trece pînă se vor deschide și pentru mine ?

Dar în timp ce vorbea, forma albă de pe iarbă, pe care eu o zărisem mai înainte, dar Montezuma nu, s-a mișcat ca trezită din somn. Și am rămas încremenit, căci se mișca la fel ca vedenia aceea de pe munte ; la fel de încet se scula de jos, la fel își ridica brațele în sus. În clipa aceea o văzu și Montezuma și se opri în loc tremurînd ; trebuie să mărturisesc că și eu tremuram.

Atunci femeia — căci era o femeie — o porni încet spre noi, și în timp ce se apropia am văzut că era înfășurată într-un giulgiu. Apoi și-a ridicat capul și lumina lunii a căzut din plin pe fața ei. Montezuma a scos un geamăt puternic, și am gemut și eu. În fața noastră se afla chipul palid și îngust al prințesei Papantzin — al prințesei Papantzin care zăcea de patru zile în mormînt. A continuat să se apropie de noi, lunecînd ușor ca și cînd ar fi pășit prin somn, și s-a oprit în fața tufișului la umbra căruia stăteam. Acum Papantzin, sau duhul Papantzinei, privi spre noi cu ochi orbi, căci, deși ținea ochii deschiși, părea totuși că nu vede.

— Tu ești, Montezuma, frate al meu ? întrebă arătarea, și glasul era al prințesei Papantzin. Simt că ești aici, deși nu te pot vedea.

Montezuma păși din umbră și se opri în fața surorii sale moarte.

— Cine ești — zise el — tu care ai înfățișarea surorii mele moarte și ești îmbrăcată în hainele unei moarte ?

— Sînt Papantzin — răspunse ea — și m-am sculat din morți ca să-ți aduc un mesaj, Montezuma, frate al meu.

— Ce mesaj îmi aduci ? întrebă el, și vocea îi era răgușită.

— Îți aduc un mesaj de moarte, frate al meu. Împărăția ta se va prăbuși și în curînd vei muri și tu, și te vor urma în moarte zeci de mii de oameni din poporul tău. În cele patru zile cît am stat printre morți i-am văzut pe zeii tăi, care nu sînt decît niște zei mincinoși și niște diavoli. Acolo i-am mai văzut și pe preoții care-i slujeau, ca și pe mulți dintre cei care i-au slăvit — supuși cu toții unor cazne de nedescris. Din pricină că i-a cinstit pe acești zei-diavoli, poporul Anahuacului este sortit pieirii.

— N-ai nici o vorbă de îmbărbătare pentru mine, Papantzin, soră a mea ? întrebă el.

— Nici una — răspunse ea. Poate că dacă vei înceta să te mai închini zeilor celor mincinoși, ai putea să-ți mîntuiești sufletul ; viața însă nu ți-o poți salva, și nici viața poporului tău.

Apoi se întoarse și dispăru în umbra copacilor, și-i auzeam veșmintele mortuare foșnind pe iarbă.

Atunci Montezuma fu cuprins de furie și începu să strige cu glas tare, și iată ce spunea :

— Blestemele să se abată asupra ta, Papantzin, soră a mea ! De ce-ai venit din mormînt să-mi aduci vești atît de cumplite ? Dacă ai fi adus cu tine speranța, dacă mi-ai fi arătat vreo cale de scăpare, te-aș fi binecuvîntat. Dar așa, întoarce-te în întuneric, și pămîntul să-ți apese din greu inima pe vecie ! Cît despre zeii mei, părinții mei i-au cinstit și am să-i cinstesc și eu pînă în ultima zi a vieții mele, căci — vai ! — dacă ei mă părăsesc, cel puțin eu n-am să-i părăsesc niciodată. Zeii s-au mîniat pentru că jertfele s-au împuținat pe altare ; de aceea va trebui să fie îndoit numărul lor. Înșiși preoții vor trebui să fie jertfiți, ca pedeapsă că nu s-au îngrijit cît se cuvine de cinstirea zeilor.

Aiură așa mai departe, ca orice om slab înnebunit de spaimă, în timp ce curtenii și slujitorii care-l urmaseră pînă atunci la oarecare depărtare se strînseră în jurul său, înfricoșați și plini de uimire. Și iată că, smulgîndu-și veșmintele

împărăteşti şi părul din cap şi din barbă, Montezuma căzu jos, zvîrcolindu-se ca apucat.

L-au dus pe urmă în palat, şi nimeni nu l-a mai văzut trei zile şi trei nopţi. Dar monarhul nu vorbise în vînt cînd ameninţase cu jertfele, căci începînd din noaptea aceea părea că sacrificiile nu se mai opreau. Cu toate că umbra crucii se întindea mereu asupra altarelor din Anahuac, fumul sacrificiilor continua să se ridice spre cer şi strigătele captivilor răsunau mereu în jurul *teocalli*-ilor. E drept că zeilor-demoni le sunase ceasul, dar ei îşi culegeau ultima recoltă de sînge, şi această recoltă era bogată.

Toate aceste întîmplări, eu, Thomas Wingfield, le-am văzut cu proprii mei ochi, dar n-aş putea spune dacă erau cu adevărat semne trimise din cer, sau vedenii născute din fapte neprevăzute ale firii. Ţara era cuprinsă de spaimă, şi s-ar putea ca minţile oamenilor să fi găsit un înţeles întunecat în semne care altminteri ar fi trecut neobservate. E adevărat că prinţesa Papantzin s-a sculat din morţi, dar probabil că nu murise cu adevărat, ci i se oprise inima pentru scurt timp. Dar în mormînt nu s-a mai reîntors, căci, deşi n-am mai văzut-o niciodată, se spune că a mai trăit, ajungînd creştină, şi că povestea lucruri ciudate despre ceea ce văzuse în Ţara Morţii [1].

CAPITOLUL XVIII

ALEGEREA MIRESELOR

Trecuseră cîteva luni de cînd eram zeul Tezcat şi de la intrarea spaniolilor în Mexic, şi în tot acest timp oraşul era într-o stare de necontenită fierbere. Montezuma trimitea tot mereu soli lui Cortez încărcaţi cu daruri nepreţuite de aur şi nestemate, rugîndu-l pe cuceritor să plece, fără să-şi dea seama — nesăbuitul împărat ! — că, arătîndu-i bogăţii atît de

[1] Legenda învierii Papantzinei figurează în opera intitulată „Istoria generală a Noii Spanii" a lui Bernardino de Sahagun, unul dintre primii istoriografi ai coloniilor spaniole din America.

fabuloase, arunca o momeală ce nu putea să nu atragă şoimul asupra lui. Solilor, Cortez le dădea răspunsuri curtenitoare, trimiţîndu-i înapoi cu daruri fără valoare — şi asta era totul.

Apoi spaniolii au început să înainteze, şi marele împărat a aflat cu spaimă despre cucerirea tribului războinic al tlaxcalanilor, care, deşi oameni neînduplecaţi şi vechi duşmani ai lui Montezuma, se împotriviseră totuşi omului alb. După aceea a sosit vestea că, odată cuceriţi, din duşmani tlaxcalanii deveniseră aliaţii şi oamenii de încredere ai spaniolilor, şi că mii de războinici sălbatici de-ai lor se îndreptau acum împreună cu Cortez asupra oraşului sacru Cholula. N-a trecut mult timp, şi s-a aflat că oraşul Cholula fusese cucerit şi trecut prin foc şi sabie, iar zeii cei sfinţi (sau mai bine zis nesfinţi) fuseseră prăvăliţi de pe altarele lor. Se povesteau lucruri uimitoare despre spanioli, despre curajul şi puterea lor, despre armura pe care o purtau, despre zgomotul de tunet pe care-l făceau armele lor în bătălie şi despre fiarele sălbatice pe care călăreau. O dată i-au fost trimise lui Montezuma două capete de spanioli prinşi într-o încăierare, nişte capete cu o înfăţişare sălbatică, mari şi păroase, şi împreună cu ele capul unui cal. Cînd Montezuma a văzut capetele acelea îngrozitoare, aproape că şi-a pierdut cunoştinţa de spaimă ; şi totuşi a poruncit să fie aşezate pe turlele marelui templu şi să se vestească pretutindeni că aceeaşi soartă îi aşteaptă pe toţi cotropitorii ţării.

Între timp, totul în politica sa nu era decît zăpăceală. Zi de zi se ţineau sfaturi cu nobilii, cu preoţii cei mari şi cu regii vecini şi prieteni. Unii dădeau un sfat, alţii altul, aşa că ceea ce urma era doar şovăială şi încurcătură. Ah, dacă Montezuma ar fi ascultat glasul marelui bărbat care era Guatemoc, astăzi Anahuacul n-ar fi o feudă spaniolă. Căci Guatemoc l-a rugat de nenumărate ori să lase la o parte teama şi să pornească război pe faţă împotriva *teulilor*, înainte de a fi prea tîrziu ; să înceteze de a le mai trimite daruri şi solii, să-şi strîngă nenumăratele armate şi să-l zdrobească în trecătorile munţilor.

Dar Montezuma răspundea :

— La ce bun, nepoate ? Cum aş putea să lupt împotriva acestor oameni, cînd înşişi zeii sînt de partea lor ? Este neîndoielnic că zeii pot face ce vor — iar dacă nu vor, nu-mi

pasă de mine şi de soarta mea. Dar, vai! mă doare inima pentru poporul meu, vai! pentru femei şi copii, pentru cei bătrîni şi neajutoraţi.

Apoi îşi acoperea faţa, gemînd şi plîngînd ca un copil, iar Guatemoc pleca din faţa lui — mut de furie în faţa nebuniei unui împărat atît de mare. Dar nu putea face nimic. Căci, la fel ca şi mine, Guatemoc credea că Montezuma fusese lovit de o nebunie trimisă din cer pentru a duce ţara la ruină.

Un lucru, însă, vreau să fie înţeles : că deşi locul meu ca zeu îmi dădea prilejul să aflu tot ce se petrecea, totuşi eu, Thomas Wingfield, nu eram decît o picătură în valul uriaş de evenimente care se revărsase de două generaţii peste Anahuac. Eram o picătură de spumă pe creasta acelui val, dar e drept că în vremea aceea nu aveam mai multă putere decît are spuma asupra valului. Montezuma mă privea cu neîncredere, socotindu-mă iscoadă ; preoţii mă priveau ca pe un zeu ce va fi jertfit în curînd — şi nimic mai mult. Doar Guatemoc, prietenul meu, şi Otomie, care mă iubea în taină, aveau încredere în mine, şi cu aceştia doi stăteam deseori de vorbă, arătîndu-le adevăratul înţeles al celor ce se petreceau sub ochii noştri. Numai că şi ei erau lipsiţi de putere, căci deşi corabia ţării nu mai era cîrmuită cu înţelepciune, tot puterea nemărginită a lui Montezuma era cea care o conducea — cînd într-o parte, cînd în alta, întocmai ca o cîrmă ce duce vasul spre pierzanie după ce cîrmaciul a părăsit-o şi se leagănă în voia vîntului şi a valurilor.

Poporul era îngrozit de ceea ce-l aştepta în viitor, dar asta nu-l împiedica, sau poate chiar dimpotrivă, să-şi treacă toată vremea doar în plăceri, atunci cînd nu erau, fireşte, ceremonii religioase. Căci în zilele acelea nici o sărbătoare nu era uitată şi nici un altar nu ducea lipsă de victime. Ca un rîu ce-şi rostogoleşte mai repede apele pe măsură ce se apropie de prăpastie, tot astfel poporul din Mexic, prevăzînd ruina şi pierzania, se trezea parcă şi trăia cu o frenezie necunoscută pînă atunci. Ţipetele celor jertfiţi se auzeau toată ziua din vîrful a sute de temple, în timp ce noaptea larma petrecerilor nu se mai potolea. „Să mîncăm şi să bem — spuneau oamenii — căci zeii mării sînt asupra noastră şi mîine vom muri." Femei socotite pînă atunci virtuoase se dovedeau acum nişte desfrînate, iar bărbaţi cu nume cinstite se vădeau a fi nişte ticăloşi, şi nimeni nu-i condamna ; vai, pînă şi copiii erau văzuţi beţi pe uliţe, lucru de mare ocară printre azteci.

Marele împărat se mutase cu toată familia din Chapoltepec în palatul din piaţa cea întinsă din faţa templului. Acest palat era el însuşi un oraş, căci în fiecare noapte mai bine de o mie de fiinţe omeneşti dormeau sub acoperişul său, ca să nu mai vorbim de pitici şi monştri, şi de sutele de păsări şi animale sălbatice închise în cuşti. Aici petreceam în fiecare zi cu cine-mi plăcea, şi cînd mă săturam de petreceri, aveam obiceiul să ies pe străzi cîntînd din lăută (căci ajunsesem să stăpînesc destul de bine meşteşugul acesta nesuferit), îmbrăcat în haine somptuoase şi însoţit de nenumăraţi curteni şi paji împărăteşti. Tot norodul ieşea atunci din case, strigînd şi făcîndu-mi plecăciuni ; copiii aruncau cu flori, iar fetele porneau să danseze sărutîndu-mi mîinile şi picioarele, pînă ce ajungeam să fiu înconjurat de o gloată de vreo mie de oameni. Trebuie să spun că dansam şi strigam şi eu ca un smintit, căci cred că era un fel de sminteală, sau poate beţia de a fi adorat ca un zeu, ceea ce mă cuprindea în zilele acelea. Poate că mai căutam de asemeni să uit de frică, să uit că eram sortit sacrificării şi că fiecare zi mă apropia tot mai mult de cuţitul roşu al preotului.

Doream să uit, dar, vai! nu puteam. Beţia pricinuită de *mescal* şi de *pulque*[1], pe care le beam la serbări, se risipea ; mireasma florilor, toate minunăţiile pe care le vedeam, ca şi adoraţia poporului încetau de a mă mai mişca, şi mă năpădeau gîndurile negre privind soarta ce mă aştepta, ca şi dorul de iubită şi de casa-mi de departe. În zilele acelea, dacă n-ar fi fost bunătatea duioasă a Otomiei, cred că inima mi s-ar fi frînt sau mi-aş fi pus capăt zilelor. Dar mîndra şi frumoasa prinţesă era mereu alături de mine, căutînd să-mi alunge într-o mie de chipuri gîndurile negre, lăsînd mereu să cadă cîteva vagi cuvinte de speranţă, care făceau inima să-mi bată. Vă amintiţi, poate, că în prima zi cînd venisem la curtea lui Montezuma o găsisem pe Otomie deosebit de frumoasă şi gîndul mi se îndreptase spre ea. Şi acum o socoteam tot frumoasă, dar inima îmi era atît de plină de

[1] Băuturi alcoolice, obţinute prin fermentarea frunzelor de agave.

spaimă, încît nu mai aveau loc în ea gînduri drăgăstoase pentru prinţesă sau pentru oricare altă femeie. Intr-adevăr, cînd nu eram beat de vin sau de adoraţie, îmi îndreptam gîndurile spre împăcarea mea cu cerul, de care aveam destulă nevoie.

Totuşi, stăteam mult de vorbă cu Otomie, povestindu-i despre credinţa mea şi despre multe altele, la fel cum făcusem mai înainte cu Marina, despre care auzeam acum că era ibovnica lui Cortez, conducătorul spaniolilor, şi tălmaci în armata lui. Cît despre Otomie, mă asculta gravă, privindu-mă tot timpul cu ochii ei duioşi, dar atît — căci, dintre toate femeile, Otomie era cea mai modestă, după cum era şi cea mai mîndră şi mai frumoasă.

Aşa au mers lucrurile, pînă cînd spaniolii au părăsit Cholula, îndreptîndu-se spre Mexico. Mă aflam în grădină într-o dimineaţă, cu lăuta în mînă, iar curtenii şi tutorii care mă slujeau rămăseseră cu toţii la o depărtare respectuoasă în urma mea. Din locul unde şedeam, puteam vedea intrarea în curtea unde marele împărat se întrunea zilnic cu sfatul său. Am observat astfel că, după plecarea nobililor, au început să se adune preoţii, şi după ei au venit multe fecioare mîndre şi frumoase, însoţite de femei mai în vîrstă. Curînd după aceea, prinţul Guatemoc, care acum zîmbea foarte rar, s-a apropiat zîmbind de mine şi m-a întrebat dacă ştiam ce se petrece acolo. I-am răspuns că nu ştiam şi că nici nu-mi păsa, dar că-mi închipuiam că Montezuma strîngea iar o comoară deosebită ca s-o trimită stăpînilor săi, spaniolii.

— Ia seama cum vorbeşti, *teulule* — zise prinţul semeţ. Cuvintele tale s-ar putea să fie adevărate, dar dacă n-aş ţine la tine le-ai regreta, chiar dacă întruchipezi acum spiritul lui Tezcat. Din păcate — adăugă el bătînd cu piciorul în pămînt — nebunia unchiului meu îngăduie să fie rostite asemenea cuvinte. Oh, de-aş fi eu împărat în Anahuac, într-o singură săptămînă capetele tuturor *teulilor* din Cholula ar sta pe turnurile templelor de colo!

— Ia seama cum vorbeşti tu, prinţe — i-am răspuns eu în bătaie de joc — căci sînt oameni care, dacă te-ar auzi, ar putea să te facă *pe tine* să-ţi regreţi vorbele. Totuşi s-ar putea ca într-o zi să fii împărat, şi atunci vom vedea ce vei face cu *teulii,* sau cel puţin alţii vor vedea, dacă eu nu voi

mai fi... Dar, spune-mi, ce se petrece acolo? Oare Montezuma îşi alege alte soţii?

— Alege soţii, dar nu pentru el. Cred că ştii, *teulule,* că ţi se apropie vremea. Montezuma şi preoţii aleg acum fecioarele care îţi vor fi date ca soţii.

— Îmi vor fi date ca soţii! am strigat eu şi am sărit în picioare. Mie, a cărui mireasă este doar moartea! Ce-mi trebuie mie dragoste ori căsătorie? Mie care, peste cîteva săptămîni, voi fi jertfit pe altar? Ah, Guatemoc, spui că ţii la mine, şi odată te-am scăpat chiar de la moarte! Dacă m-ai iubi, m-ai salva, aşa cum ai jurat că vei face.

— Am jurat că-mi voi da viaţa pentru tine, *teulule,* dacă-mi va sta în putere, şi mi-aş ţine jurămîntul, căci nu toţi pun atîta preţ pe viaţă ca tine, prietene. Numai că nu te pot ajuta cu nimic; eşti făgăduit zeilor, şi chiar dacă aş muri de o sută de ori, tot n-aş putea să te scap de soarta ce te aşteaptă. Nimeni nu te poate scăpa, decît cerul, dacă va voi. De aceea, *teulule,* veseleşte-te cît poţi, şi mori curajos cînd va sosi ceasul. Nu eşti mai nenorocit decît mine şi decît mulţi alţii, căci pe toţi ne aşteaptă moartea. Rămîi cu bine.

După ce a plecat, m-am ridicat şi, părăsind grădina, am intrat în încăperea în care obişnuiam să-i primesc pe cei ce doreau să-l privească pe zeul Tezcat — cum mă numeau ei. Aici m-am întins pe divanul meu de aur şi m-am apucat să trag din pipă. Eram singur, căci nimeni nu îndrăznea să intre în această odaie fără îngăduinţa mea. N-a trecut însă mult şi maimarele pajilor mei m-a vestit că cineva dorea să-mi vorbească; sătul de gîndurile mele, am dat din cap, ceea ce însemna că acel cineva putea să intre. Pajul s-a retras, şi îndată o femeie cu faţa ascunsă de văluri a apărut în faţa mea. Am fost tare uimit şi i-am cerut să-şi scoată vălul şi să vorbească. Mi-a dat ascultare; am văzut atunci că nu era alta decît prinţesa Otomie. M-am ridicat uluit, căci nu mi se întîmplase încă să mă viziteze astfel, singură. Ce să se fi întîmplat? Îmi aducea oare anumite veşti, sau îndeplinea unele obiceiuri pe care nu le cunoşteam?

— Te rog să te aşezi la loc — vorbi ea, şi am văzut că era încurcată. Nu se cuvine să stai în picioare în faţa mea.

— De ce nu, prinţesă? am răspuns. De n-aş avea respect pentru rangul pe care îl ai, atunci frumuseţea ta ar cere-o.

— Destul cu vorba — spuse ea, făcînd un semn cu mîna-i gingaşă. Am venit aici, o, Tezcat, conform unui străvechi obicei, trimisă cu o solie : fecioarele care-ţi vor fi mirese au fost alese. Îţi aduc numele lor.

— Vorbeşte, prinţesă Otomie.

— Ele sînt... — şi prinţesa numi trei tinere fete despre care ştiam că erau printre cele mai frumoase din ţară.

— Credeam că trebuie să fie patru — am zis cu un rîs amar. Oare mi se va răpi plăcerea de a avea patru mirese ?

— Mai este şi a patra — răspunse ea, apoi tăcu.

— Spune-mi numele ei ! am strigat eu. Ce altă tîrfă a fost aleasă să se mărite cu un ticălos sortit sacrificiului ?

— A fost găsită una, o, Tezcat, dar are alte titluri decît acela ce i-l dai tu.

Am privit-o întrebător, şi atunci vorbi din nou, cu glas şoptit :

— Eu, Otomie, prinţesă de Otomie, fiica lui Montezuma, sînt cea de a patra şi prima.

— Tu ! am exclamat şi, de uimire, am căzut înapoi pe perne. *Tu !*

— Da, eu. Şi acum ascultă : am fost aleasă de preoţi, chiar dacă pe nedrept, ca fiind cea mai frumoasă din ţară. Tatăl meu, marele împărat, s-a arătat mînios, zicînd că, orice s-ar întîmpla, nu trebuie pentru nimic în lume să fiu soţia unui captiv care urmează să moară pe altarul de sacrificiu. Preoţii i-au răspuns însă că nu era timpul să fie părtinitor cu cei de un sînge cu el acum cînd zeii erau mîniaţi. Putea zeul să fie lipsit de prima doamnă a ţării ? au întrebat ei. Tatăl meu a suspinat atunci şi a spus să se facă după voia mea. Iar voia mea a fost asemeni celei a preoţilor, căci, în durerea care s-a abătut asupra noastră, cei mîndri trebuie să se umilească pînă în ţărînă, iar eu să nu mă dau în lături de la căsătoria cu un sclav captiv, aşa-zis zeu şi sortit sacrificiului. Şi astfel eu, prinţesa de Otomie, am primit să-ţi fiu soţie, o, Tezcat, deşi, dacă aş fi ştiut tot ce-ţi citesc în ochi în clipa aceasta, poate că n-ar fi trebuit să primesc. Cine ştie, poate că în această ruşine am nădăjduit să găsesc iubirea, chiar şi numai pentru cîteva ceasuri. Şi s-ar mai putea să schimb obiceiul poporului meu şi să-mi împlinesc căsătoria alături de victimă, pe altar, după cum, dacă vreau, am dreptul s-o fac. Văd însă că nu sînt binevenită... oh, şi acum e prea tîrziu ca să revin asupra hotărîrii, dar să n-ai nici o teamă. Rămîn celelalte mirese... eu n-am să te tulbur. Ţi-am adus solia, şi acum, dacă doreşti, plec. Ceremonia solemnă a căsătoriei va avea loc în a douăsprezecea zi de acum înainte, o, Tezcat.

M-am ridicat de pe divan şi i-am luat mîna, spunînd :

— Îţi mulţumesc, Otomie, pentru nobleţea gîndului tău. De n-ar fi fost mîngîierea şi prietenia pe care tu şi vărul tău Guatemoc mi-aţi dat-o, cred că nu mai eram de mult printre cei vii. Mai mult încă, vrei să-mi aduci alinare pînă la urmă ; te gîndeşti chiar să mori cu mine. Ce pot înţelege din vorbele tale, Otomie ? În ţara mea, o femeie înseamnă că iubeşte într-un mod neobişnuit un bărbat dacă primeşte să împartă cu el patul care mă aşteaptă pe piramida de colo. Dar nu-mi vine să cred că tu, pe care ar fi fost fericiţi s-o ia de soţie atîţia regi, ţi-ai putea dărui inima unuia care se află atît de jos. Cum să înţeleg vorbele tale, prinţesă Otomie ?

— Înţelege-le cu inima — şopti ea încet, şi îi simţii mîna tremurînd într-a mea.

Am privit-o şi am văzut că era de o frumuseţe nespusă ; m-am gîndit la devotamentul ei, care nu se dădea înapoi de la moartea cea mai cumplită, şi un val de sentimente înrudite cu dragostea mi-a copleşit sufletul. Dar chiar în timp ce o priveam şi mă gîndeam cu dragoste la ea, mi-am amintit de o grădină din Anglia şi de fata de care mă despărţisem sub fagii din Ditchingham, ca şi de vorbele pe care le rostisem atunci. Nu mă îndoiam că mai trăia şi-mi era credincioasă ; nu trebuia să-i rămîn şi eu credincios cît timp trăiam ? Dacă eram nevoit să mă căsătoresc cu patru fete indiene, o făceam de nevoie, dar dacă-i spuneam Otomiei că o iubesc, călcam un legămînt, şi nici măcar nu-i dăruiam dragostea mea. Deşi eram profund mişcat şi ispita era mare, m-am hotărît să-i spun adevărul.

— Stai jos, Otomie — am zis — şi ascultă-mă. Vezi acest inel de aur — şi am scos de pe deget verigheta dăruită de Lily — şi vezi că înăuntru scrie ceva.

Şi-a plecat capul, dar n-a scos o vorbă, iar eu am zărit în ochii ei o privire temătoare.

— Am să-ţi citesc eu cuvintele, Otomie — şi i-am tălmăcit în aztecă cele două versuri naive :

Deşi sîntem departe,
Nimic nu ne desparte.

În cele din urmă, Otomie vorbi :

— Ce înseamnă aceste semne ? Eu nu pot citi decît în imagini, *teulule.*

— Înseamnă, Otomie, că în ţara îndepărtată de unde vin se află o femeie care mă iubeşte şi care este iubita mea.

— Vrei să spui că e soţia ta ?

— Nu e încă soţia mea, dar îmi este promisă.

— Îţi este promisă — vorbi ea, şi vocea îi suna plină de amărăciune. Înseamnă că sîntem egale, căci şi eu îţi sînt promisă, *teulule.* Numai că între noi este o deosebire : pe ea o iubeşti, iar pe mine nu — cred că asta ai vrut să mă faci să înţeleg. Scuteşte-mă de alte lămuriri, am înţeles totul... Dar dacă se pare că am pierdut, nu o văd cîştigînd nici pe ea. Între tine şi iubita ta, *teulule,* se rostogolesc mari întinderi de apă, şi altarul de sacrificiu, şi neantul morţii. Acum lasă-mă să plec. Se cheamă că sînt soţia ta, căci legea nu lasă nici o scăpare, dar nu te voi tulbura prea mult, şi în curînd totul se va sfîrşi. Ai să-ţi cauţi atunci dorul în Casele Stelelor, unde va trebui să rătăceşti, şi mă voi ruga să-l găseşti. În toate aceste luni din urmă am plănuit şi am căutat o speranţă de scăpare pentru tine, şi-am crezut că am găsit-o. Dar a fost clădită pe o credinţă greşită şi s-a dărîmat. Dacă ai fi putut spune, din toată inima, că mă iubeşti, poate că ar fi fost bine pentru amîndoi ; dacă ai putea s-o spui înainte de a fi prea tîrziu, poate că tot ar fi bine. Dar nu ţi-o cer, şi fereşte-te să-mi spui o minciună ! Mă duc, *teulule,* dar, înainte de a pleca, trebuie să-ţi mărturisesc că te cinstesc acum mai mult decît înainte, pentru că ai îndrăznit să-mi spui adevărul, mie, fiica lui Montezuma, cînd o minciună ar fi fost atît de uşor şi de sigur de spus. Femeia aceea de peste mări trebuie să-ţi fie recunoscătoare, dar, deşi nu-i port pică, între mine şi ea lupta este pe viaţă şi pe moarte. Sîntem străine una de cealaltă, şi străine vom rămîne, dar ea ţi-a atins mîna, aşa cum ţi-o ating eu acum ; tu eşti acela care ne uneşti, dar ne şi legi în duşmănie. Rămîi cu bine, o, viitor soţ al meu. Nu ne vom mai întîlni pînă în ziua aceea plină de tristeţe cînd o „tîrfă“ îi va fi dată unui „ticălos“ în căsătorie. Folosesc propriile tale cuvinte, *teulule !*

Ridicîndu-se, Otomie îşi înfăşură vălul în jurul capului şi ieşi încet, lăsîndu-mă foarte tulburat. Fusese o mare îndrăzneală din partea mea să resping dragostea mărturisită a acestei regine printre femei, şi acum că o făcusem, nu eram nici măcar fericit. Mă întrebam dacă Lily ar fi fost în stare să se umilească, să azvîrle purpura rangului împărătesc, pentru a sta alături de cel pe care-l iubeşte pe piatra roşie de sacrificiu ? Poate că nu, căci o asemenea fidelitate sălbatică nu se poate găsi decît la femei de un alt neam. Aceste fiice ale Soarelui, atunci cînd iubesc, se dăruiesc cu totul, şi aşa cum ştiu să iubească ştiu să şi urască. Nu au nevoie de preot ca să le sfinţească legămîntul, iar dacă nu le mai este pe plac, nici un legămînt nu le poate aduce pe calea datoriei. Lege le este doar dorinţa, dar cît timp le stăpîneşte o urmează neclintit şi, la nevoie, îşi caută împlinirea la porţile morţii, sau, dacă nu, în uitare.

CAPITOLUL XIX

CELE PATRU ZEIŢE

Vremea se scurgea încet, şi în cele din urmă a sosit ziua cînd Cortez şi conchistadorii săi au intrat în Mexico. Despre cele ce au făptuit spaniolii după ce au cucerit oraşul nu am de gînd să vorbesc pe larg, căci sînt lucruri care interesează istoria, iar eu îmi am povestirea mea de spus. Aşa încît am să scriu doar despre faptele care au legătură cu mine. N-am luat parte la întîlnirea dintre Montezuma şi Cortez, deşi l-am văzut pe marele împărat îndreptîndu-se spre întîlnire, îmbrăcat ca Solomon în culmea gloriei şi înconjurat de curteni. Ceea ce ştiu bine e că nici un sclav dus spre sacrificiu nu avea în pieptul său o inimă mai grea decît Montezuma în ziua

aceea nefericită. Căci nebunia sa îl dusese la pierzanie, şi cred că ştia că se îndreaptă spre moarte.

După aceea, spre seară, l-am văzut pe Montezuma întorcîndu-se în palanchinul său de aur spre palatul clădit de părintele său, Axa, ce se ridica în faţa propriului său palat, cam la vreo cinci sute de paşi de el, faţă în faţă cu poarta dinspre apus a templului. Apoi am auzit strigătele şi urletele mulţimii, iar în mijlocul lor tropot de cai şi zăngănit de arme, şi, cocoţîndu-mă pe un scaun la fereastra odăii mele, i-am văzut pe spanioli înaintînd pe strada cea mare şi inima a început să-mi bată la vederea unor creştini. În faţă, într-o armură bogată, mergea călare conducătorul lor, Cortez, un bărbat de statură mijlocie, cu înfăţişarea nobilă, cu ochi care păreau să vadă totul, şi în urma lui mica sa armată de conchistadori, cîţiva călare, iar restul pe jos, privind în jur cu mirare cutezătoare şi strigîndu-şi unii altora glume în castiliană. Erau doar o mînă de oameni, arşi de soare şi brăzdaţi de cicatricele luptelor, unii dintre ei prost înarmaţi şi aproape în zdrenţe, şi uitîndu-mă la ei n-am putut decît să mă minunez de curajul nestăvilit care-i împinsese înainte printre mii de duşmani, prin boli şi lupte, pînă în lăcaşul puterii lui Montezuma.

Alături de Cortez şi ţinîndu-i scara cu mîna păşea o frumoasă indiană, îmbrăcată în veşminte albe şi încoronată cu flori. Trecînd pe lîngă palat, a întors capul, şi atunci mi-am dat seama că era prietena mea Marina. Ajunsese, în fine, la măreţia pe care şi-o dorea, şi cu toate nenorocirile ce se abătuseră asupra ţării sale arăta cît se poate de fericită, mîndră de dragostea stăpînului ei.

În timp ce spaniolii treceau, le-am cercetat chipurile unul cîte unul, cu speranţa vagă pe care mi-o hrănea ura. Căci deşi se putea prea bine ca moartea să ne fi despărţit pentru totdeauna, aproape că mi s-a părut că-l văd pe de Garcia printre conchistadori. Un ţel ca acela care-i însufleţea pe aceşti ostaşi, cu făgăduieli de aur, jaf şi vărsare de sînge, nu se putea să nu fi aprins dorinţi în inima sa păcătoasă, dacă ar fi putut să li se alăture — şi un straniu instinct îmi spunea că *nu* era mort. Dar nu se afla printre oamenii care au intrat în Mexico în ziua aceea, nici mort şi nici viu.

Pe seară l-am văzut pe Guatemoc, şi l-am întrebat ce se întîmplă.

— E bine pentru uliul ce şi-a făcut culcuş în cuibul porumbelului — răspunse el cu un rîs amar — dar e foarte rău pentru porumbel. Montezuma, unchiul meu, s-a dus să gîngurească acolo — şi arătă spre palatul lui Axa — iar căpitanul *teulilor* a gîngurit şi el în semn de răspuns, dar, deşi încerca să-l ascundă, în gînguritul de porumbel răsuna ţipătul uliului. Nu va trece multă vreme, şi în Tenochtitlan se vor petrece lucruri vesele.

Şi a avut dreptate. Pînă într-o săptămînă, Montezuma a fost prins prin trădare de către spanioli şi ţinut prizonier în tabăra lor, păzit zi şi noapte de ostaşi. Apoi evenimentele au urmat unele după altele. Căpeteniile din regiunile de coastă, care uciseseră cîţiva spanioli, au fost chemaţi la Mexico prin uneltirile lui Cortez. Venind, au fost arşi de vii în curtea palatului. Nu numai atît : Montezuma, împăratul lor, a fost silit să fie martor la ardere — cu lanţuri la picioare. Atît de mult decăzuse marele împărat al aztecilor, încît purta lanţuri ca orice ticălos de rînd. După această umilinţă, a jurat supunere regelui Spaniei, şi chiar a izbutit să-l prindă prin trădare pe Cocama, căpetenia din Texcoco, şi să-l dea pe mîinile spaniolilor, împotriva cărora acesta voise să pornească război. Le-a dat de asemenea spaniolilor grămezi de aur şi toate comorile ţării, preţ de sute de mii de lire englezeşti. Iar poporul răbda totul, căci era prea uluit şi continua să asculte de poruncile împăratului, chiar dacă acesta era captiv. Dar cînd Montezuma a îngăduit ca spaniolii să facă slujbe într-unul din sanctuarele marelui templu, un murmur de nemulţumire şi de furie înăbuşită s-a ridicat dintre miile de azteci. Murmurul a umplut văzduhul, putînd fi auzit oriunde erau adunaţi oameni, şi semăna cu tălăzuirea îndepărtată a unei mări înfuriate. Vedeam că se apropie ceasul dezlănţuirii furtunii.

În vremea aceasta, viaţa mea se scurgea ca şi înainte, doar că nu mi se îngăduia să ies dincolo de zidurile palatului, de teamă ca nu cumva să găsesc mijlocul de a intra în legătură cu spaniolii, care nu ştiau că un bărbat de rasă albă era închis acolo, osîndit la sacrificiu. În zilele acelea am văzut-o prea puţin pe prinţesa Otomie, prima dintre miresele făgăduite, întrucît după ciudata noastră scenă de dragoste mi-am dat seama că mă ocolea ; iar cînd ne întîlneam la serbări sau prin grădini, îmi vorbea doar despre lucruri care n-aveau legătură

cu noi, sau despre treburile ţării. În cele din urmă a sosit însă şi ziua căsătoriei. Era, îmi amintesc, în noaptea dinaintea masacrării celor şase sute de nobili azteci, cu prilejul sărbătorii lui Huitzel.

În ziua cînd urma să fiu căsătorit am avut parte de tot respectul şi am fost adorat ca un zeu de maimarii oraşului, care au venit să mi se închine. Şi atîta tămîie s-a ars în faţa mea, încît pînă la urmă mi s-a făcut greaţă, căci deşi asupra ţării se abătuse nenorocirea şi jalea, preoţii nu voiau să schimbe nimic din ceremonii sau să reducă din cruzimi, punîndu-se mari speranţe în sacrificarea mea, a unui om din neamul *teulilor*, pentru a îndepărta mînia zeilor. La apusul soarelui a avut loc, în cinstea mea, o serbare minunată, care a durat două ceasuri şi mai bine, şi la sfîrşit toţi cei de faţă s-au ridicat şi-au strigat într-un singur glas :

— Glorie ţie, o, Tezcat ! Fericit eşti pe pămînt, fericit vei fi şi în Casele Soarelui. Cînd vei ajunge acolo, aminteşte-ţi că te-am cinstit şi ţi-am dăruit ce aveam mai bun, şi stăruie să ne fie iertate păcatele. Slavă ţie, o, Tezcat !

Apoi doi dintre nobilii cei mai de neam s-au apropiat şi, luînd nişte torţe, m-au condus într-o încăpere somptuoasă, pe care n-o mai văzusem niciodată. Aici mi-au fost scoase hainele, dîndu-mi-se altele, mai bogate şi mai minunate decît toate cele pe care le purtasem pînă atunci, fiind lucrate din pînza cea mai fină, brodate şi împodobite cu pene strălucitoare de colibri. Pe cap mi-au aşezat cununi de flori, iar în jurul gîtului şi la încheieturile mîinii — smaralde uriaşe, de o valoare nepreţuită. Arătam, aşa gătit cum eram, ca un papagal nenorocit, căci toate acestea se potriveau mai bine frumuseţii unei femei decît mie.

După ce am fost astfel împodobit şi dichisit, pe neaşteptate torţele s-au stins şi s-a aşternut tăcerea. Apoi, în depărtare, am auzit glasuri de femei intonînd un cîntec nupţial, destul de frumos în felul lui, deşi mă abţin să-l aştern pe hîrtie. Cîntecul a încetat şi el, după care s-a auzit un foşnet de rochii şi şoapte încete. Apoi un glas de bărbat a vorbit, zicînd :

— Sînteţi aici, voi, alesele cerului ?

Şi un glas de femeie, cred că al Otomiei, a răspuns :

— Sîntem aici.

— O, fecioare din Anahuac — urmă vocea bărbatului din întuneric — şi tu, o, Tezcat, zeu printre zei, ascultaţi cuvintele mele ! O mare cinste vi s-a făcut, fecioare, căci prin însăşi alegerea cerului aţi fost înzestrate cu numele, frumuseţea şi virtuţile celor patru mari zeiţe şi alese să rămîneţi o vreme alături de zeul Tezcat, creatorul şi stăpînul vostru, a cărui vrere a fost să vină printre noi o vreme, înainte de a se întoarce în lăcaşurile Soarelui. Aveţi grijă să vă arătaţi demne de această cinste. Mîngîiaţi-l şi înveseliţi-l, ca să-şi poată uita strălucirea alături de drăgălăşenia voastră, ca atunci cînd se va întoarce în casa lui să ducă cu el amintiri plăcute despre poporul nostru. Nu veţi trăi decît puţin timp alături de el în această viaţă, căci încă de pe acum aripile spiritului i se izbesc de gratiile cărnii ca aripile unei păsări de colivie, şi în curînd le va sfărîma, eliberîndu-se de noi şi de voi. Veţi şti însă că uneia dintre voi îi este îngăduit, dacă va voi, să-l însoţească în locuinţa sa, urmîndu-l în zborul său spre Casele Soarelui. Vreau să vă spun însă tuturora, fie că veţi merge cu el, fie că veţi rămîne, să-l jeliţi cîte zile veţi mai avea, căci datoria voastră este să-l iubiţi şi să-l mîngîiaţi, să fiţi blînde cu el ; altfel, blestemul va cădea asupra voastră, şi aici şi pe lumea cealaltă, iar alături de voi vom fi cu toţii blestemaţi în cer. Iar tu, o, Tezcat, rugămu-ne, primeşte aceste fecioare, care poartă numele şi farmecele soţiilor tale din cer, căci nu se află altele mai frumoase sau mai de neam în ţara Anahuacului, şi printre ele se numără şi fiica împăratului nostru. Mărturisesc, nu sînt desăvîrşite, căci desăvîrşirea domneşte doar în împărăţia cerească, aceste tinere fecioare nefiind decît umbra şi simbolul zeiţelor divine care sînt adevăratele tale soţii, căci aici, pe pămînt, femei desăvîrşite nu se află. Iartă-ne că nu avem altele mai bune să-ţi oferim, dar nădăjduim că, după ce vei pleca dintre noi, te vei gîndi cu bunăvoinţă la femeile din această ţară şi le vei da de sus binecuvîntarea ta, arătîndu-ne astfel că ai păstrat o amintire plăcută despre cele care au fost alese să-ţi fie soţii pe pămînt.

Glasul se opri, apoi vorbi iarăşi :

— Voi, fecioare, pe numele voastre divine Xochi, Xilo, Atla şi Clixto, în numele tuturor zeilor, vă căsătoresc cu Tezcat, creatorul, ca să rămîneţi cu el cît timp va şedea încă pe pămînt. Zeul, întrupat în acest bărbat, vă ia în căsătorie pe

voi, pe care el v-a creat, pentru ca simbolul să fie desăvîrşit şi taina împlinită. Totuşi, ca nu cumva bucuria să vă fie deplină, priviţi la ceea ce se va întîmpla.

La ultimele sale cuvinte, mai multe torţe se aprinseră la celălalt capăt al uriaşei încăperi, dezvăluind o vedenie înfricoşătoare. Căci acolo, întins pe piatra de sacrificiu, se afla trupul unui om, dar de era un om viu sau doar un trup modelat din ceară nu ştiu nici pînă în clipa de faţă. Totuşi cred că fusese modelat din ceară, sau fusese pictat în culori deschise, căci pielea îi lucea albă ca a mea. Braţele şi picioarele, şi la fel şi capul, îi erau ţinute de cinci preoţi, iar al şaselea stătea aplecat deasupră-i, ţinînd cu amîndouă mîinile un cuţit de obsidian. În clipa cînd l-a ridicat, lumina a fulgerat în luciul cuţitului, şi în aceeaşi clipă torţele s-au stins. Apoi s-a auzit ecoul înfundat al unei lovituri, însoţit de gemete, şi totul s-a cufundat în linişte, pînă cînd miresele au intonat iarăşi cîntecul nupţial, un imn straniu, sălbatic şi dulce, care însă, după toate cele văzute şi auzite, nu prea avea puterea să mă mai mişte.

Cîntau din ce în ce mai tare în întuneric, pînă cînd, deodată, o torţă s-a aprins într-un capăt al încăperii, apoi o a doua, şi încă una — deşi nu izbuteam să văd cine le aprindea — şi încăperea s-a umplut de lumină. Altarul, victima şi preoţii dispăruseră, nu mai rămăsese nimeni în afară de mine şi de cele patru mirese. Erau toate patru înalte şi frumoase, îmbrăcate în rochii albe de nuntă şi gătite cu nestemate şi flori, pe frunte cu emblemele celor patru zeiţe ; dar dintre toate, Otomie era cea mai mîndră şi mai frumoasă. Părea cu adevărat o zeiţă. Una cîte una, s-au apropiat de mine zîmbind şi suspinînd ; au îngenuncheat în faţa mea şi mi-au sărutat mîna, spunînd :

— Am fost aleasă, Tezcat, să-ţi fiu pentru o vreme soţie, fericita de mine. Fie ca zeii cei milostivi să-mi dăruie bucuria de a fi plăcut privirilor tale, ca să mă iubeşti după cum te ador şi eu.

Aceea care vorbise se retrăgea pînă la o depărtare de la care să nu mai poată auzi ce se vorbeşte, şi alta îi lua locul.

La urmă de tot s-a apropiat şi Otomie. A îngenuncheat şi a spus cuvintele cuvenite, apoi a adăugat în şoaptă :

— Acum, după ce ţi-am vorbit aşa cum vorbeşte o mireasă şi o zeiţă către soţul său, zeul Tezcat, ascultă, o, *teulule*, să-ţi vorbesc ca o femeie unui bărbat. Tu nu mă iubeşti, *teulule*, aşa că, dacă aceasta ţi-e voia, să ne despărţim din propria noastră voinţă, după cum am fost căsătoriţi din porunca altora, pentru ca astfel să fiu scutită de ruşine. Sînt prietenele mele şi nu ne vor trăda — zise ea făcînd semn cu capul spre celelalte mirese.

— Cum vrei tu, Otomie — am răspuns scurt.

— Îţi mulţumesc pentru bunătatea ta, *teulule* — zise ea zîmbind trist.

Şi se retrase cu o plecăciune, arătînd atît de frumoasă şi de dulce în timp ce se îndepărta, încît din nou mi-am simţit inima tulburată, de parcă era într-adevăr plină de dragoste pentru ea.

Din noaptea aceea şi pînă în ceasul cumplit al sacrificiului, nici un sărut sau vorbă duioasă n-au fost schimbate între mine şi prinţesa Otomie. Şi totuşi, prietenia şi înţelegerea dintre noi creştea zilnic, căci stăteam mult de vorbă împreună, căutînd în acest timp să-i întorc inima către adevăratul stăpîn al cerului. Dar nu era lucru uşor, căci, la fel ca şi Montezuma, tatăl ei, Otomie se agăţa de zeii poporului ei. Pe preoţi îi ura, şi afară doar cînd cei jertfiţi erau duşmani ai ţării sale, nu privea cu ochi buni ritualurile de sacrificii omeneşti, despre care spunea că fuseseră născocite de către *pabas*, deoarece în vremurile vechi nu se jertfeau oameni pe altarele zeilor, acestea fiind acoperite doar de flori. În fiecare zi, simţămintele mele faţă de ea deveneau mai profunde, pînă cînd, aproape fără să-mi dau seama, am ajuns s-o iubesc, după Lily, mai mult decît pe oricine din lumea asta. Cît despre celelalte femei care-mi fuseseră date soţii, deşi erau blînde şi frumoase, în curînd nu mai puteam să le văd în ochi. Totuşi petreceam şi mă veseleam cu ele, în parte deoarece trebuia, căci altfel le-aş fi osîndit la o moarte ruşinoasă, pentru că nu izbutiseră să-mi placă, în parte ca să-mi înec necazurile în băutură şi plăceri, căci trebuie să vă amintiţi că zilele ce-mi rămăseseră de trăit pe pămînt erau puţine şi sfîrşitul cel îngrozitor se apropia.

A doua zi după ceremonia căsătoriei mele a fost ziua masacrării mîrşave a şase sute de nobili azteci, din porunca hidalgului Alvarado, pe care Cortez îl lăsase comandant peste

spanioli. Cortez plecase în regiunile de coastă, ca să se lupte împotriva lui Narvaez, trimis de către duşmanul său, Velázquez, guvernatorul Cubei, ca să-l subjuge.

În ziua aceea era marea sărbătoare a lui Huitzel, pe care poporul îl cinstea cu sacrificii, cîntece şi dansuri în marea curte a templului, înconjurată de un zid împodobit în partea de sus cu sculpturi înfăţişînd şerpi încolăciţi.

Dimineaţa, înainte de a se duce la marea sărbătoare, prinţul Guatemoc a venit să-mi facă o vizită de curtoazie. L-am întrebat dacă avea de gînd să ia parte la serbare, după cum arăta frumuseţea veşmintelor pe care le purta.

— Da — răspunse el. Dar de ce mă întrebi ?

— Pentru că, dacă aş fi în locul tău, Guatemoc, nu m-aş duce. Spune-mi, rogu-te, dansatorii vor fi înarmaţi ?

— Nu, aşa ceva nu se obişnuieşte.

— Vor fi neînarmaţi, Guatemoc, şi ei sînt floarea ţării. Neînarmaţi vor dansa în locul acela îngrădit, iar *teulii* îi vor veghea înarmaţi. Spune-mi acum, ce se va întîmpla dacă spaniolii vor căuta ceartă nobililor dansatori ?

— Nu ştiu de ce vorbeşti astfel, *teulule*, căci nu cred că oamenii albi sînt nişte ucigaşi mişei ; totuşi îţi iau vorbele drept o prevestire, şi deşi serbarea trebuie să se ţină, căci iată-i chiar pe nobili adunîndu-se, eu nu voi lua parte.

— Eşti un bărbat înţelept, Guatemoc — am spus eu. Nu mă îndoiesc că eşti un bărbat înţelept.

Mai tîrziu, Otomie, Guatemoc şi cu mine ne-am dus în grădina palatului şi ne-am aşezat pe creasta unei mici piramide, un *teocalli* în miniatură clădit din porunca lui Montezuma pentru a putea supraveghea piaţa şi curţile templului. De acolo puteam vedea dansul nobililor azteci şi auzi cîntecul muzicanţilor. Era o privelişte veselă, căci pelerinele lor de pene străluceau în lumina puternică a soarelui ca nişte nestemate — şi cred că nimeni nu bănuia cum avea să se sfîrşească această petrecere. Amestecaţi printre dansatori, spaniolii stăteau la început în cete, îmbrăcaţi în zale şi înarmaţi cu spade şi cu flinte, dar pe măsură ce timpul trecea i-am văzut îndepărtîndu-se de indieni şi începînd să se strîngă ca albinele în faţa porţilor şi în alte cîteva locuri, la umbra zidului şerpilor.

— Oare ce să însemne asta ? l-am întrebat pe Guatemoc, dar nici nu-mi isprăvisem bine vorba, cînd am văzut un spaniol fluturînd prin văzduh o pînză albă, şi într-o clipă, în timp ce pînza mai flutura încă, din toate părţile au izbucnit norişori de fum, şi, o dată cu ei, s-a auzit trosnetul flintelor. O mulţime de dansatori au căzut pe dată, morţi sau răniţi, dar cei mai mulţi, care nu fuseseră atinşi, s-au îngrămădit unii în alţii ca oile înspăimîntate, rămînînd nemişcaţi locului, cuprinşi de o spaimă fără seamăn. Atunci spaniolii, răcnind numele sfîntului care le era patron (după cum obişnuiesc să facă ori de cîte ori pun la cale vreo ticăloşie), şi-au tras spadele şi s-au repezit asupra nobililor azteci neînarmaţi, pe care au început să-i ucidă. Unii dintre dansatori ţipau şi fugeau, iar alţii rămîneau nemişcaţi pînă cînd erau omorîţi, dar fie că stăteau locului sau fugeau, sfîrşitul era acelaşi, căci porţile erau păzite, iar zidul prea înalt pentru a putea fi sărit. Au fost astfel ucişi pînă la unul — şi deie Domnul, care le vede pe toate, să-i pedepsească cum se cuvine pe ucigaşi ! În scurt timp, totul se sfîrşise ; trecuseră abia zece minute de cînd fusese fluturată pînza, şi şase sute de bărbaţi zăceau la pămînt, morţi sau muribunzi, pe cînd spaniolii, cu strigăte de victorie, le despuiau cadavrele de bogatele podoabe pe care le purtaseră.

M-am întors spre Guatemoc şi i-am spus :

— După cîte se pare, ai făcut bine că n-ai luat parte la petrecere.

Dar Guatemoc nu răspunse nimic. Privea spre cei morţi şi spre cei care îi uciseseră, fără să spună nimic. Numai Otomie vorbi :

— Voi, creştinii, sînteţi oameni blînzi — şi rîse cu amărăciune — care ştiţi să ne răsplătiţi ospitalitatea. Nădăjduiesc că Montezuma, tatăl meu, este acum bucuros de oaspeţii săi. Ah, de-aş fi în locul lui, fiecare dintre ei ar fi întins în clipa aceasta pe piatra de sacrificiu. Dacă zeii noştri sînt diavoli, după cum spui tu, explică-mi, ce sînt aceia pe care-i slăvesc ai voştri ?

Şi atunci, într-un tîrziu, vorbi şi Guatemoc :

— Nu ne mai rămîne decît o singură armă — răzbunarea. Montezuma a ajuns o muiere, de care puţin îmi mai pasă ; de-ar fi nevoie, l-aş omorî cu mîna mea. Acum, în toată ţara n-au mai rămas decît doi oameni care ar putea face ceva : Cuitlahuac, unchiul meu, şi cu mine. Mă duc să adun războinicii.

Şi plecă.

Toată noaptea, oraşul a fremătat surd, ca un roi de viespi. Iar a doua zi în zori, cînd abia se crăpa de ziuă, uliţele şi piaţa erau pline de zeci de mii de războinici înarmaţi. Se aruncau ca un val asupra zidurilor palatului lui Axa, şi ca un val lovindu-se de stînci se retrăgeau iarăşi, sub focul archebuzelor. De trei ori s-au năpustit şi de trei ori au fost respinşi. Apoi Montezuma, care nu mai era un împărat, ci o muiere, apăru pe ziduri rugîndu-i să înceteze, pentru că altfel va pieri şi el. Şi oamenii l-au ascultat, atît de mare era respectul lor pentru regalitatea lui sacră, aşa că nu i-au mai atacat pe spanioli. Dar atît ! Dacă Montezuma îi oprea să-i ucidă pe spanioli, s-au gîndit atunci să-i facă cel puţin să moară de foame. Din ceasul acela, o strictă blocadă a fost ridicată în jurul palatului. Sute de războinici azteci fuseseră ucişi, dar nu numai tabăra lor avea pierderi, căci fuseseră prinşi cîţiva spanioli şi mulţi tlaxcalani. Vai de aceşti nefericiţi prizonieri, căci sfîrşitul lor a fost groaznic ! Au fost duşi de îndată la templele de pe marele *teocalli* şi jertfiţi acolo zeilor, sub privirile tovarăşilor de arme de jos.

Între timp, Cortez se întorsese împreună cu mulţi alţi ostaşi, căci îl învinsese pe Narvaez şi oamenii acestuia trecuseră sub steagul lui Cortez. Mai erau şi alţii, dar pe unul din ei aveam motive întemeiate să-l cunosc.

I s-a îngăduit lui Cortez — de ce oare, rămîne o taină pentru mine — să ajungă în palatul lui Axa fără a fi atacat. În ziua următoare, Cortez l-a eliberat pe fratele lui Montezuma, numit Cuitlahuac, regele Palapanului, pentru a putea potoli poporul. Dar Cuitlahuac nu era laş. De îndată ce s-a aflat liber în afara zidurilor închisorii, şi-a strîns sfatul, al cărui şef era Guatemoc.

Hotărîrea luată cerea să se lupte pînă la capăt, vestindu-se că Montezuma îşi pierduse dreptul de a mai fi împărat, întrucît se dovedise laş. Şi hotărîrea a fost urmată. Dacă o asemenea hotărîre s-ar fi luat cu două luni înainte, în ziua aceea nici un picior de spaniol n-ar mai fi fost în Tenochtitlan. Căci după Marina, ibovnica lui Cortez, a cărei isteţime şi şiretenie i-au adus izbînda, însuşi Montezuma a fost pricina cea mai de seamă a propriei sale prăbuşiri şi a împărăţiei Anahuacului.

SFATUL OTOMIEI

În ziua ce a urmat întoarcerii lui Cortez în Mexico am fost trezit înainte de răsăritul soarelui, dintr-un somn neliniştit, de ţipete ascuţite scoase de mii de războinici şi de sunetul *atabal*-urilor [1] şi tobelor.

Alergînd la locul meu de veghe de pe mica piramidă, unde curînd mi s-a alăturat şi Otomie, am văzut că tot poporul era adunat, pregătit pentru război. Cît puteai vedea cu ochii, în piaţă şi pe străzi, se strînseseră cu miile şi cu zecile de mii. Unii erau înarmaţi cu praştii, alţii cu arcuri şi săgeţi, unii aveau suliţe cu vîrful de aramă şi măciuci încrustate cu cioburi de obsidian, numite *maqua*, pe cînd alţii, din rîndurile sărăcimii, nu aveau decît pari căliţi în foc. Trupurile unora erau acoperite cu cămăşi de zale aurite şi mantale din pene, iar capetele le erau apărate de căşti de lemn pictate, împodobite cu păr ori în formă de capete de pumă, şerpi sau lupi, pe cînd alţii purtau *escaupile*, adică haine de bumbac vătuite ; cei mai mulţi erau însă goi, în afara doar a unei bucăţi de pînză în jurul şoldurilor. Mulţi oameni se căţăraseră pe *azoteas*, acele acoperişuri netede ale caselor lor, şi chiar pe vîrful marelui *teocalli* se aflau cete de războinici, care urmau să arunce de acolo tot felul de proiectile în tabăra spaniolilor. Era o privelişte ciudată, în lumina roşiatică a răsăritului, o privelişte de neuitat : lumina scînteia pe temple şi pe zidurile palatului, pe veşmintele strălucitoare, din pene, şi pe steagurile în culori vii, pe vîrfurile nenumăratelor suliţe şi pe armurile spaniolilor, care forfoteau încoace şi încolo în dosul meterezelor, pregătindu-se de apărare.

Şi iată că soarele a răsărit ; atunci, un preot a suflat într-o scoică, scoţînd un vaier prelung, căruia tabăra spaniolă i-a răspuns printr-un sunet de trompetă. În clipa aceea, cu un răcnet de furie, miile de azteci s-au repezit la luptă, şi în acelaşi timp văzduhul s-a întunecat din pricina proiectilelor. Un val de foc şi de fum, urmat de trosnete ca de tunete, a izbucnit de pe zidurile palatului lui Axa, şi războinicii atacanţi au

[1] Tamburine.

căzut ca frunzele de toamnă, sub focul tunurilor și archebuzelor creștinilor. O clipă au șovăit, și un geamăt puternic s-a ridicat spre cer, dar l-am văzut pe Guatemoc țîșnind înainte cu steagul în mînă; adunîndu-și din nou rîndurile, oamenii s-au repezit după el. Acum se găseau chiar sub zidul palatului, și asaltul începu. Aztecii luptau cu furie. De nenumărate ori au încercat să se cațăre pe zid, îngrămădind trupurile morților pentru a le servi drept scări, și tot de atîtea ori au fost respinși. Pierderile aztecilor erau mari. Văzînd că nu pot sări zidul, s-au apucat să izbească în el cu niște grinzi grele, pentru a-l dărîma; însă în clipa cînd s-a făcut o deschizătură și ei s-au îngrămădit acolo ca o turmă de oi, tunul a deschis asupra lor focul, făcînd goluri mari printre războinici și lăsînd zeci de morți. Apoi aztecii s-au apucat să arunce cu săgeți aprinse, izbutind într-adevăr să dea foc fortificațiilor — dar palatul era de piatră și nu se putea aprinde.

Douăsprezece ceasuri lungi, nesfîrșite, a durat lupta, fără încetare, pînă cînd noaptea s-a lăsat pe neașteptate, punîndu-i capăt. Tot ce se mai vedea erau flăcările nenumăratelor torțe purtate de cei care-și căutau morții, și singurele sunete ce se auzeau erau glasurile femeilor ce jeleau și gemetele muribunzilor.

A doua zi în zori, lupta a izbucnit iarăși, cînd, deodată, Cortez a ieșit din palat, împreună cu cea mai mare parte a ostașilor săi și cu cîteva mii de aliați tlaxcalani. Mai întîi am crezut că-și îndrepta atacul asupra palatului lui Montezuma, și un suflu de speranță m-a năpădit, gîndindu-mă că aș putea să scap în învălmășeală. Dar n-a fost așa, țelul său fiind de a da foc caselor, de pe ale căror acoperișuri netede aztecii aruncau într-una proiectile asupra oamenilor săi. Era un atac disperat, dar care a reușit, pentru că indienii n-au putut ține piept năvalei călăreților, după cum nici pielea lor goală nu putea rezista oțelului spaniolilor. În curînd, zeci de case erau în flăcări, și coloane groase de fum urcau în sus, ca din gura vulcanului Popocatepetl. Numai că mulți dintre cei care porniseră călare sau pe jos din palatul lui Axa nu s-au mai întors înapoi, căci aztecii se agățau de picioarele cailor și-i trăgeau jos pe călăreți, prinzîndu-i de vii. În aceeași zi, prizonierii au fost jertfiți pe altarul lui Huitzel, chiar sub ochii tovarășilor de arme, și împreună cu ei a fost sacrificat și un cal care fusese prins

viu, apoi purtat și tîrît cu mare greutate sus pe panta povîrnită a piramidei.

Într-adevăr, niciodată sacrificiile nu fuseseră atît de dese ca în acele zile de luptă. Cît era ziua de lungă, altarele erau scăldate în sînge, și cît era ziua de lungă, strigătele victimelor îmi răsunau în urechi, în timp ce preoții, înnebuniți, nu se opreau o clipă. Își închipuiau, după cît se pare, că le fac pe plac zeilor, pentru a-i ajuta să-i înfrîngă pe *teuli*.

Chiar și în timpul nopții jertfele nu conteneau, fiind săvîrșite la lumina focurilor sacre, care, văzute de jos, dădeau preoților înfățișări de diavoli mișcîndu-se printre flăcările iadului și chinuindu-i pe cei osîndiți, asemenea imaginilor din „ziua de apoi" aflate deasupra arcadei altarului în biserica din Ditchingham. Și ceas de ceas, prin întuneric, un glas striga amenințări către spanioli, prevenindu-i asupra a ceea ce-i așteptа: „Huitzel este însetat de sîngele vostru, *teulilor*; în curînd vă va veni la toți rîndul și-i veți urma pe tovarășii voștri; închisorile sînt gata, cuțitele sînt ascuțite și fiarele înroșite pentru cazne. Pregătiți-vă, *teulilor*, căci chiar dacă veți mai ucide frați de-ai noștri, pînă la urmă, nu veți putea scăpa".

Și lupta a durat astfel zile la rînd, căzînd în vremea asta mii de azteci, iar spaniolii fiind vlăguiți de foame, lipsuri și răni, căci nu puteau să se odihnească nici măcar un ceas. În cele din urmă, într-o dimineață, cînd asaltul era în toi, Montezuma însuși apăru, pe turnul central al palatului, îmbrăcat în veșminte bogate și purtînd pe cap diadema împărătească. În fața lui stăteau crainicii, în mîini cu baghete de aur, iar în jurul său se aflau nobilii azteci care-l slujeau în captivitate, împreună cu un guard al spaniolilor. Montezuma întinse mîna, și deodată lupta se opri și tăcerea se așternu pretutindeni — chiar și răniții își opriră gemetele. Atunci Montezuma vorbi norodului. Eram prea departe pentru a auzi ce spune, dar am aflat mai tîrziu. Ruga poporul său să înceteze războiul, căci spaniolii erau prietenii și oaspeții săi și aveau să părăsească în curînd orașul Tenochtitlan. Cînd vorbele acestea pline de lașitate îi ieșiră de pe buze, supușii săi, care atîția ani îl cinstiseră ca pe un zeu, fură cuprinși de furie, și un strigăt sfîșie aerul, un strigăt în care se deslușeau numai două cuvinte: „Muiere! Trădător!" Apoi am zărit o săgeată zburînd în sus și lovindu-l
și împreună cu ei a fost sacrificat și un cal care fusese prins

pietre, şi l-am văzut pe Montezuma prăvălit, acolo, în vîrful turnului.

Un glas strigă atunci : „L-am ucis pe împărat ! Montezuma e mort !“ şi, într-o clipă, cu un vaiet înspăimîntător, mulţimea se împrăştie în toate părţile, încît în scurt timp nici ţipenie de om nu se mai vedea acolo unde pînă cu puţin înainte fuseseră cu miile.

M-am întors, cu gîndul s-o îmbărbătez pe Otomie, care privise de lîngă mine şi-l văzuse pe împărătescul ei tată căzînd, şi am condus-o, scăldată în lacrimi, în palat. Aici l-am întîlnit pe prinţul Guatemoc, a cărui înfăţişare era aprinsă şi necruţătoare. Era înarmat şi ţinea în mînă un arc.

— Montezuma a murit ? am întrebat eu.

— Nu ştiu şi nici nu-mi pasă — răspunse el cu un rîs sălbatic, apoi adăugă : Blesteamă-mă, verişoară Otomie, căci a mea a fost săgeata care l-a lovit pe împăratul nostru, ajuns muiere şi trădător, înşelîndu-şi bărbăţia şi propria-i ţară.

La care Otomie încetă de a mai plînge şi răspunse :

— Nu pot să te blestem, Guatemoc, căci zeii l-au lovit pe tatăl meu cu nebunie, după cum tu l-ai lovit cu săgeata. E mai bine că a murit, atît pentru el cît şi pentru poporul său. Totuşi, Guatemoc, sînt încredinţată că omorul acesta nu va rămîne nepedepsit, şi cred că vei plăti pentru acest sacrilegiu printr-o moarte ruşinoasă.

— Se poate — zise Guatemoc — dar cel puţin nu voi muri ca un trădător.

Şi plecă.

Trebuie să vă spun că-mi trăiam ultima mea zi pe acest pămînt ; aşa credeam, căci a doua zi se împlinea anul de cînd fusesem socotit zeu, şi eu, Thomas Wingfield, urma să fiu dus la sacrificiu. Cu toată zarva din oraş, cu toate bocetele pentru morţi şi teama care plutea asupra tuturor ca un nor, ceremoniile şi serbările religioase erau ţinute fără nici o abatere, mai strict chiar decît înainte. Astfel, chiar în noaptea din ajun se dăduse o serbare în cinstea mea, şi trebuise să stau la ospăţ — încoronat cu flori şi înconjurat de soţiile mele, în timp ce nobilii care mai rămăseseră în viaţă îmi aduseseră închinări. Însuşi Cuitlahuac, care urma să fie ales împărat după moartea lui Montezuma, se plecase în faţa mea. Fusese un ospăţ destul de mohorît, căci cu greu mă putusem veseli, deşi mă strădui-

sem să-mi înec tristeţea în băutură ; cît despre oaspeţi, nu avusese nici unul chef. Nenumărate neamuri le muriseră şi, împreună cu ei, mii de alţi oameni ; spaniolii rezistau mai departe în fortăreaţă, şi chiar în ziua aceea îl văzuseră pe marele împărat Montezuma, care fusese pentru ei un zeu, doborît de unul dintr-ai lor ; şi, mai presus de toate, se simţeau sortiţi morţii. E de mirare oare că nu se putuseră veseli ? Cred că nici o înmormîntare n-ar fi fost mai tristă, căci nici florile, nici vinul şi nici femile frumoase nu făcuseră nimănui plăcere — şi, la urma urmei, pentru mine fusese chiar o înmormîntare.

În cele din urmă ospăţul se sfîrşise şi mă grăbisem să plec în odăile mele, unde soţiile mele, în afară de Otomie, mă urmaseră, fericindu-mă şi binecuvîntîndu-mă că a doua zi aveam să fiu împreună cu mine însumi, adică cu propriul meu zeu, în cer. Eu însă nu le-am binecuvîntat, ci, ridicîndu-mă mînios, le-am gonit, spunîndu-le că mai aveam doar o singură mîngîiere — şi anume că oriunde o să mă duc, o să scap de ele.

Apoi m-am aruncat pe pernele patului, cu inima înecată de frică şi amărăciune. Va să zică, aşa avea să sfîrşească răzbunarea de care jurasem că de Garcia nu va scăpa — cu inima-mi smulsă din piept şi oferită unui diavol. Cu cîtă înţelepciune vorbise Fonseca, binefăcătorul meu, cînd mă sfătuise să-mi iau averea şi să uit de jurămînt. Dacă i-aş fi urmat sfatul, astăzi aş fi fost căsătorit cu logodnica mea şi fericit de dragostea ei, acasă, în paşnica Anglie ; pe cînd acum nu eram decît un suflet pierdut, în puterea diavolilor, urmînd să fiu oferit ca jertfă unui diavol. Cu cupa amărăciunii plină ochi, ajuns la marginea îndurării chinurilor, am început să plîng şi să gem, rugîndu-l pe creator să mă absolve de o asemenea moarte crudă, sau cel puţin să-mi fie iertate păcatele, încît să mă pot odihni împăcat în cer mîine seară.

Plîngînd şi rugîndu-mă astfel, am căzut într-un fel de toropeală, şi am visat că mă plimbam pe coasta dealului, pe cărarea ce duce spre biserică, acolo lîngă casa părintească din Ditchingham. Şoaptele vîntului treceau prin copacii de pe malul dinspre Vineyard Hills, mireasma dulce a florilor din Anglia îmi pătrundea în nări şi adieri înmiresmate de iunie îmi mîngîiau fruntea. Era noapte în vis, şi mi se părea că luna luceşte lin pe pajişti şi pe undele rîului, în timp ce de pretutindeni răsuna cîntul privighetorilor. Dar gîndurile nu-mi erau la aceste minunate privelişti şi sunete, deşi le vedeam şi le

auzeam, căci ochii îmi erau aţintiţi pe cărarea ce urcă dealul prin spatele casei şi inima asculta zgomotul uşor de paşi pe care-mi era dor să-l aud. Atunci s-a înălţat un cîntec tînguitor din spatele dealului, şi vorbele cîntecului erau triste, căci povesteau despre un tînăr care plecase peste mări şi ţări şi nu se mai întorsese — şi îndată după aceea am văzut printre meri, înaintînd pe creastă, o siluetă albă. Se apropia încet de mine, şi ştiam că era aceea pe care o aşteptam, că era Lily, iubita mea. Cîntecul contenise, dar Lily se apropia mereu, şi chipul îi părea nespus de trist. Şi deodată am văzut că era chipul unei femei care nu mai era atît de tînără, dar era încă foarte frumoasă, mai frumoasă chiar decît fusese în floarea tinereţii. Ajunsese la poalele dealului şi se întorcea spre portiţa grădinii, cînd am ieşit din umbra copacilor şi m-am oprit în faţa ei. S-a dat înapoi cu un ţipăt de spaimă, apoi a tăcut şi m-a privit drept în faţă.

— Atît de schimbat — a murmurat ea. Oare să fie acelaşi ? Thomas, eşti tu, care te-ai întors din morţi, sau nu e decît o arătare ?

Şi încet şi cu îndoială, arătarea din vis şi-a întins braţele, ca şi cum ar fi încercat să mă îmbrăţişeze.

Atunci m-am trezit. M-am trezit, dar — iată ! — în faţa mea stătea o femeie frumoasă, îmbrăcată în alb, peste care lumina lunii lucea ca în vis, şi braţele îi erau întinse drăgăstos spre mine.

— Eu sînt, iubito, nu-i nici o arătare ! am strigat, sărind din pat şi strîngînd-o la piept ca s-o sărut.

Dar înainte ca buzele mele să le atingă pe ale ei, am înţeles greşeala. Aceea pe care o îmbrăţişam nu era Lily Bozard, logodnica mea, ci Otomie, prinţesă de Otomie, care-mi fusese dată de soţie. Cît de trist şi de amar fusese acel vis, trimis parcă în bătaie de joc, căci întreaga realitate îmi apăru deodată în faţă. Desfăcîndu-mi braţele din jurul Otomiei, am căzut din nou pe pat, gemînd de durere, dar în timp ce mă prăbuşeam am văzut roşeaţa ruşinii pe fruntea şi pe pieptul ei. Pentru că Otomie mă iubea, iar purtarea şi vorbele mele o răniseră şi o umiliseră, întrucît cunoştea destul de bine înţelesul lor. Totuşi mi-a vorbit cu blîndeţe.

— Iartă-mă, *teulule*, venisem doar să te veghez, nu să te trezesc. Am mai venit, e drept, şi ca să te văd singur înainte de ivirea zorilor, nădăjduind să-ţi fiu de vreun folos, sau

cel puţin să-ţi aduc puţină alinare, căci sfîrşitul se apropie. Spune-mi însă, rogu-te, în visul tău m-ai luat drept o altă femeie, mai dragă şi mai frumoasă decît mine, de-ai vrut să mă îmbrăţişezi ?

— Visasem că eram cu logodnica mea iubită, care se află departe, peste ocean — i-am răspuns cu inima grea. Dar ce rost mai are să vorbim de iubire şi de lucruri asemănătoare ? Ce-mi pasă de ele, cînd tot mă voi coborî în întuneric ?

— Nu ştiu ce să-ţi spun, *teulule*, totuşi am auzit oameni înţelepţi zicînd că iubirea poate fi găsită oriunde, chiar în întunericul morţii, care înseamnă de fapt adevărata lumină. Nu fi trist ; dacă este un sîmbure de adevăr în credinţa ta, sau într-a noastră, îţi vei vedea, cu ochii spiritului, iubita încă înainte de apusul soarelui, fie pe acest pămînt, fie dincolo de el, şi mă rog cerului să afli că ţi-a rămas credincioasă. Dar, spune-mi te rog, cît de mult te iubeşte ? S-ar fi aşezat *ea* alături de tine, *teulule*, pe piatra de sacrificiu, aşa cum nădăjduiam s-o fac eu, dacă lucrurile ar fi mers altfel între noi ?

— Nu — am răspuns — nu este în obiceiul femeilor noastre să-şi sacrifice viaţa dacă bărbaţii lor sînt nevoiţi să moară.

— Poate că-şi zic că e mai bine să trăiască şi să se mărite pe urmă cu altul — vorbi Otomie cu glas liniştit, dar i-am văzut ochii aruncînd fulgere şi pieptul ridicîndu-i-se în lumina lunii, în timp ce vorbea.

— Să sfîrşim cu vorbăria fără rost. Ascultă, Otomie, dacă ai fi ţinut la mine cu adevărat, ai fi făcut ceva ca să mă scapi de această moarte cumplită, sau l-ai fi convins pe Guatemoc să mă salveze. Eşti fiica lui Montezuma doar — de ce nu i-ai cerut în timpul acestor luni să-şi folosească puterea împărătească, poruncind să fiu cruţat ?

— Mă crezi, deci, o prietenă atît de necredincioasă, *teulule ?* vorbi Otomie, şi vocea îi vibra cu căldură. Află că în ultimele luni m-am zbătut zi şi noapte şi m-am străduit tot timpul să găsesc un mijloc de a te salva. Înainte ca tatăl meu să fi fost luat captiv, l-am sîcîit atîta, încît pînă la urmă m-a gonit de lîngă el. Am încercat să-i mituiesc pe preoţi, am plănuit diferite căi de scăpare, şi Guatemoc m-a ajutat, căci ţine la tine. Dacă n-ar fi venit blestemaţii de *teuli* şi dacă n-ar fi fost războiul pe care l-au pornit în oraş, fără îndoială că aş fi izbutit să te salvez, căci gîndul unei femei merge departe, şi ea poate găsi o cale chiar şi acolo unde nu pare

să existe vreuna. Dar războiul a schimbat totul, şi, ce e mai rău, cititorii în stele şi ghicitorii viitorului au făcut o profeţie care-ţi pecetluieşte soarta. După profeţia lor, dacă sîngele tău va curge şi inima îţi va fi oferită ca sacrificiu la ceasul prînzului, pe altarul lui Tezcat, poporul nostru îi va învinge pe *teuli* şi-i va nimici pînă la unul. Dar dacă sacrificiul va fi săvîrşit cu o clipă înainte sau după acest ceas prielnic, soarta Tenochtitlanului e pecetluită. Au mai spus că trebuie să mori nu după obicei, la Templul Armelor, de partea cealaltă a lacului, ci pe marea piramidă, în faţa principalei statui a zeului. Toate acestea sînt pretutindeni cunoscute acum, în toată ţara ; mii de preoţi se roagă în prezent ca sacrificiul să fie primit ; deasupra pietrei de sacrificiu a fost atîrnat un inel de aur, astfel încît lumina soarelui să cadă drept pe inima ta chiar la amiază. De săptămîni întregi eşti vegheat, aşa cum numai un jaguar îşi păzeşte prada, de teamă ca nu cumva să fugi la *teuli ;* şi noi, soţiile tale, am fost păzite. În această clipă se află un întreit cerc de paznici în jurul palatului, şi preoţii sînt aşezaţi în faţa uşilor şi sub ferestre. Judecă, deci, dacă poate fi vreun mijloc de scăpare, *teulule.*

— Într-adevăr, nici unul — am zis eu. Şi totuşi ştiu o cale. Dacă mă omor eu, nu mă vor mai putea ucide ei.

— Nu ! mă întrerupse cu grabă Otomie. La ce ţi-ar folosi. Cît timp trăieşti poţi spera, dar odată mort eşti mort pentru totdeauna. Iar dacă tot trebuie să mori, mai bine să mori de mîna preotului. Crede-mă, deşi sfîrşitul e cumplit — şi zicînd asta se înfioră — moartea vine aproape fără durere, cel puţin aşa se spune, şi într-o clipă. Nu vei fi torturat, am obţinut această făgăduială Guatemoc şi cu mine, deşi preoţii voiau la început să cinstească zeul într-un mod deosebit în această zi mare.

Apoi, aşezîndu-se pe pat lîngă mine şi luîndu-mi mîna, Otomie urmă :

— Nu te mai gîndi la clipele scurte de spaimă, ci încearcă să priveşti dincolo de ele. Este oare atît de greu să mori, mai ales cînd moartea vine fulgerător ? Cu toţii trebuie să murim — fie azi, fie la noapte sau mîine. Cînd, n-are importanţă, doar credinţa voastră, ca şi a noastră, ne învaţă că după moarte urmează fericirea fără de sfîrşit. Gîndeşte-te, prietene, că mîine vei fi părăsit pentru totdeauna

lupta şi larma de pe acest pămînt ; şi războiul, şi suferinţele, şi temerile zilnice pentru ce va fi mîine, temeri care ne chinuiesc sufletul, se vor sfîrşi. Vei ajunge pe un tărîm al liniştii, unde nimeni nu te va mai tulbura niciodată. Acolo îţi vei găsi mama, despre care mi-ai povestit şi care te-a iubit atît, şi tot acolo te va ajunge poate din urmă aceea care te iubeşte mai mult decît maică-ta ; şi s-ar putea ca şi *eu* să te întîlnesc acolo, prietene — şi zicînd acestea mă privi într-un chip straniu. Cărarea pe care îţi este sortit să mergi este într-adevăr întunecoasă, dar nu mă îndoiesc că e bine bătătorită şi că în depărtare străluceşte o lumină care te va călăuzi. Fii deci bărbat, prietene, şi nu plînge ; mai bine bucură-te că ai pus capăt, la o vîrstă atît de tînără, chinurilor şi îndoielilor. Acum te aşteaptă porţile bucuriei, căci ai trecut de pustietăţile pîrjolite, pline de spini, şi ai în faţă lacuri şi grădini înflorite, din mijlocul cărora se înalţă templele cetăţii tale veşnice...

După un timp spuse :

— Şi acum, rămîi cu bine. N-o să ne mai vedem pînă la ceasul sacrificiului, căci noi, cele care ţi-am fost date ca soţii, se cade să te însoţim pînă la primele platforme ale templului. Rămîi cu bine, prieten drag, şi gîndeşte-te la vorbele mele ; fie că mă crezi sau nu, sînt încredinţată că de dragul onoarei tale şi pentru că ţi-o cer vei muri curajos, ca şi cum ochii tuturor oamenilor din neamul tău te-ar privi.

Şi, aplecîndu-se pe neaşteptate, Otomie mă sărută pe frunte uşor, ca o soră, şi dispăru.

Mult timp după ce perdelele căzuseră în urma ei ecoul vorbelor sale alese îmi răsuna încă în inimă. Nimic nu poate face pe un om să privească moartea cu simpatie, iar aceea care mă aştepta pe mine putea face chiar şi pe cei mai curajoşi să dea înapoi, şi totuşi am simţit că Otomie spusese adevărul şi că, oricît îmi părea de cumplită, se putea să fie mai uşoară decît se dovedise a fi viaţa. O linişte nefirească mi se aşternu în suflet, aidoma unei ceţe dese pe apele oceanului. Sub această ceaţă apele puteau să se învolbureze, deasupra soarele putea să strălucească, dar în cuprinsul ei domnea o pace cenuşie. Mi se părea că mă aflu în afara fiinţei mele pămînteşti şi că văd totul cu alţi ochi, cu un simţămînt nou. Fluxul vieţii curgea departe de mine, din ce în ce mai aproape se întrezărea ţărmul morţii, şi am înţeles

atunci, după cum înţeleg şi astăzi, la vîrsta mea atît de înaintată, că, muritori fiind, avem mult mai multă parte de moarte decît de scurtul răstimp care se cheamă viaţă. Izbuteam să-mi privesc trecutul, să mă întreb ce se va întîmpla cu spiritul meu şi chiar să mă minunez de blîndeţea şi înţelepciunea acestei indiene, în stare să cugete astfel şi să îmbrace în cuvinte asemenea gînduri.

Ei bine, orice s-ar întîmpla, într-o singură privinţă nu voiam s-o dezamăgesc : aveam să mor curajos, cum ar face orice englez, lăsînd restul în seama lui Dumnezeu. Păgînii aceştia nu vor putea spune niciodată că străinul a fost un laş. Cine eram eu ca să mă plîng ? Oare nu piereau zilnic în piaţă, fără un murmur, sute de oameni, cel puţin tot atît de buni ca mine ? Şi oare mama n-a murit şi ea de mîna unui ucigaş ? Sau nefericita aceea de Isabella de Siguenza n-a fost oare zidită de vie, pentru că fusese destul de smintită să iubească un ticălos care a trădat-o ? Lumea e plină de groază şi suferinţă — aşa că cine eram eu ca să mă plîng ?

Astfel am stat şi am chibzuit, pînă cînd, în cele din urmă, s-a crăpat de ziuă, şi o dată cu răsăritul soarelui s-a pornit şi larma pregătirilor de luptă. Căci acum se dădeau lupte crîncene în fiecare zi, iar cea din ziua aceea avea să fie una dintre cele mai crunte. Eu, însă, mă gîndeam prea puţin la luptele dintre azteci şi spanioli, cînd trebuia să mă pregătesc de lupta cu propria mea moarte, care era acum aproape.

CAPITOLUL XXI

SĂRUTUL IUBIRII

Curînd am auzit răsunînd muzica, şi pajii mei însoţiţi de cîţiva meşteri în zugrăvirea trupului au apărut aducînd cu ei un costum mai împodobit decît toate cele pe care le purtasem pînă atunci. Mai întîi, după ce pajii m-au dezbrăcat pînă la piele, meşterii zugrăvitori mi-au pictat tot trupul cu desene hidoase, în roşu, alb şi albastru, de semănam cu un steag, fără să-mi cruţe nici măcar faţa şi buzele, pe acestea din urmă acoperindu-mi-le cu un strat de vopsea roşie. În dreptul inimii, de asemeni, mi-au desenat cu multă grijă şi cu măsurători precise un cerc roşu. Apoi mi-au strîns părul, care între timp îmi crescuse lung de-mi atîrna pe umeri, după obiceiul generalilor indieni, legîndu-mi-l în vîrful capului cu o panglică brodată, de culoare roşie, aşezînd deasupra un penaj din pene de cocoş. Apoi, după ce mi-au acoperit trupul cu veşminte minunate, asemănătoare cu odăjdiile purtate de preoţii papistaşi la celebrarea slujbei, mi-au pus cercei de aur în urechi, brăţări tot de aur la încheieturile mîinilor şi ale picioarelor, iar în jurul gîtului un colier de smaralde nepreţuite. Pe piept mi-au atîrnat o nestemată mare cum nu mai văzusem, care lucea ca apa sub razele lunii, şi sub bărbie o barbă falsă din scoici trandafirii de mare. Apoi, după ce m-au înfăşurat de jur împrejur cu ghirlande de flori, încît mi-am amintit de stîlpii de la serbarea primăverii de pe izlazul comunal din Bungay, s-au oprit, încîntaţi pare-se de isprava lor.

Muzica a început din nou să sune, şi, după ce mi-au dat două lăute pe care trebuia să le ţin în fiecare mînă, m-au condus în marea sală a palatului. Aici erau adunaţi numeroşi bărbaţi de rang înalt, cu toţii îmbrăcaţi în costume de sărbătoare, şi tot aici, pe o platformă spre care am fost dus, se aflau cele patru soţii ale mele, înveşmîntate în costumele bogate ale celor patru zeiţe, Xochi, Xilo, Atla şi Clixto, cărora le purtau numele cît timp îmi erau soţii, Atla fiind prinţesa Otomie. După ce mi-am luat locul pe platformă, soţiile s-au apropiat una cîte una şi, sărutîndu-mă pe frunte, mi-au dăruit dulciuri şi turte de mălai pe tăvi de aur, şi cacao cu *mescal* în cupe de aur. Din *mescal* am băut, căci este o băutură spirtoasă şi aveam nevoie de un întăritor, dar de celelalte bunătăţi nu m-am putut atinge. Sfîrşindu-se partea aceasta a ceremoniei, s-a făcut o clipă tăcere ; curînd după aceea, la capătul celălalt al încăperii au apărut mai mulţi preoţi murdari, îmbrăcaţi în veşmintele lor roşii de sacrificiu. Hainele le erau năclăite, pletele lungi stropite, iar mîinile roşii de sînge ; pînă şi ochii lor cruzi păreau plini de sînge. Au înaintat în încăpere, oprindu-se în faţa platformei pe care mă aflam, apoi deodată maimarele preoţilor şi-a ridicat mîinile, strigînd cu glas tunător :

— Slăviţi-l pe zeul cel nemuritor, voi, oameni !

Şi toţi cei adunaţi acolo s-au prosternat cu faţa la pămînt, strigînd :

— Slăvit fie zeul !

De trei ori a strigat preotul cu glas tare, de trei ori i-au răspuns oamenii, prosternîndu-se cu faţa la pămînt la fiecare răspuns. Apoi s-au ridicat, iar preotul cel mare s-a întors spre mine şi a grăit :

— Iartă-ne, o, Tezcat, că nu te putem cinsti precum se cuvine, căci ar fi trebuit să fie aici şi împăratul nostru, să te slăvească împreună cu noi. Dar tu ştii bine, o, Tezcat, ce nenorociri au căzut asupra robilor tăi, care trebuie să poarte război în propria lor cetate împotriva celor ce te hulesc pe tine şi pe ceilalţi zei, fraţii tăi. Ştii că iubitul nostru împărat zace rănit, prizonier în mîinile lor păcătoase. După ce îţi vom fi împlinit dorinţa de a te urca în ceruri, o, Tezcat, şi după ce prin fiinţa ta pămîntească ne vei fi învăţat că viaţa omenească nu este decît o umbră care piere, îţi vei aminti cît de mult te iubim şi vei pune, rogu-te, o vorbă bună în cer pentru noi, ca să-i putem zdrobi pe aceşti păcătoşi şi să te putem cinsti mai departe, pe tine şi pe ceilalţi zei, prin ritualul de sacrificiu, cuvenit fiecăruia. O, Tezcat, n-ai stat printre noi decît puţină vreme, şi nu te vom mai reţine, căci te aşteaptă slava. Ochii tăi au aşteptat cu dor această zi fericită, care în sfîrşit a venit. Te-am iubit, Tezcat, şi te-am slujit ; arată-te în toată slava ta, nouă, copiilor tăi, şi veghează asupra bunăstării noastre pămînteşti şi asupra poporului în mijlocul căruia ai binevoit să te opreşti, pînă cînd ne va fi dat să părăsim această lume.

După ce a vorbit cam în felul acesta, deşi n-am putut auzi tot ce-a spus, căci uneori cuvintele îi erau acoperite de suspinele celorlalţi şi de gemetele femeilor care îmi erau soţii, în afară doar de Otomie, ticălosul de preot a făcut un semn şi muzica a început din nou să răsune. Apoi toţi preoţii m-au înconjurat, soţiile-zeiţe mergînd înaintea şi în urma mea, şi am fost condus de-a lungul sălii spre porţile palatului, deschise larg pentru a ne lăsa să trecem. Priveam în jurul meu încremenit de uimire — căci în aceste ultime ceasuri nimic nu părea să-mi scape — şi am văzut că în jurul nostru parcă se juca o piesă stranie. La cîteva sute de paşi, atacul asupra palatului lui Axa, unde se fortificaseră spaniolii, se dezlănţuise cu furie. Cete de războinici încercau să treacă peste ziduri, fiind respinşi de focul ucigător al archebuzelor spaniole şi de suliţele şi măciucile aliaţilor lor tlaxcalani, în timp ce de pe acoperişurile caselor învecinate, cîte mai rămăseseră nearse, şi mai ales de pe platforma marelui *teocalli*, unde urma să fiu jertfit în curînd, săgeţi, lănci şi pietre erau aruncate cu miile spre curţile şi părţile mărginaşe ale taberei spaniole.

Această luptă pe viaţă şi pe moarte se dădea cam la cinci sute de paşi depărtare, dar în jurul meu, lîngă porţile palatului lui Montezuma, de ceastălaltă parte a pieţii, scena era cu totul diferită. Aici se strînsese o mulţime uriaşă, mai ales femei şi copii, care veniseră să mă vadă murind. Mă aşteptau cu flori în mînă, cu cîntece şi strigăte vesele, iar cînd m-au văzut au scos un strigăt de bun-venit atît de puternic, încît aproape că au acoperit bubuitul tunurilor şi mugetul crîncen al bătăliei. Din cînd în cînd, cîte un obuz rătăcit cădea printre ei, ucigînd cîţiva şi rănind pe alţii, dar ceilalţi păreau să nu vadă nimic, strigînd şi mai tare : „Fii binevenit, Tezcat, şi rămîi cu bine ! Binecuvîntat să fii, eliberatorule, bun venit şi rămas bun !"

Păşeam încet prin mulţime, călcînd pe o cărare aşternută cu flori, pînă cînd am ajuns la capătul curţii, la poalele piramidei. Aici, la poarta dinafară a palatului, ne-am oprit din pricina mulţimii care se strînsese, şi în timp ce aşteptam, un războinic şi-a croit drum prin mijlocul norodului şi s-a înclinat în faţa mea. Ridicîndu-mi privirea, am văzut că era Guatemoc.

— *Teulule* — şopti el — am părăsit o clipă lupta — şi îmi făcu semn cu capul spre războinicii azteci care încercau să pătrundă în palatul lui Axa — ca să-ţi spun rămas bun. Nu mă îndoiesc că peste puţin timp ne vom întîlni din nou. Crede-mă, *teulule*, te-aş fi ajutat dacă aş fi putut, dar n-a fost cu putinţă. Aş vrea să fiu în locul tău. Rămîi cu bine, prietene. De două ori mi-ai salvat viaţa, dar, din păcate, eu nu o pot salva pe a ta.

— Rămîi cu bine, Guatemoc — am răspuns. Cerul să te aibă în pază, căci eşti un adevărat om.

Apoi am trecut mai departe.

La poalele piramidei s-a format alaiul, şi aici una dintre soţiile mele şi-a luat rămas bun plîngînd pe umărul meu, dar mie nu mi-a curs o lacrimă.

Drumul spre vîrful marelui *teocalli* se răsuceşte de jur împrejurul piramidei, urcînd tot mai mult pe măsură ce se răsuceşte, şi am pornit de-a lungul acestui drum cu mare pompă. La fiecare cotitură ne opream, şi una din soţii îşi lua un ultim rămas bun, ori mi se lua vreunul din instrumentele de muzică, de care nu-mi părea rău că mă despart, ori vreo podoabă din veşmîntul ciudat pe care îl purtam. În cele din urmă, după ce am urcat aşa timp de vreo oră, căci înaintam încet, am ajuns pe platforma de sus a piramidei, unde se urcă pe o scară lată ; platforma era, cred, mai mare decît cimitirul de aici, din Ditchingham, şi neîmprejmuită pe margine. Acolo, pe acea înălţime ameţitoare, se aflau templele lui Huitzel şi Tezcat, clădiri semeţe din piatră şi lemn, înlăuntrul cărora se vedeau efigiile hidoase ale zeilor şi încăperi îngrozitoare, mînjite de sîngele jertfelor. Tot aici erau şi focurile sacre, care ardeau necontenit, pietrele de sacrificiu, uneltele de caznă şi uriaşa tobă din piei de şarpe — în rest rămînea încă mult loc gol. Locul era într-adevăr gol, dar nu pustiu, căci în partea care dădea spre tabăra spaniolilor se aflau cîteva sute de războinici ce azvîrleau fără încetare proiectile asupra duşmanilor. În partea cealaltă erau adunaţi preoţii, care aşteptau ceremonia morţii mele. Dedesubt, marea piaţă, împrejmuită de case arse, era înţesată de mii de oameni, unii dintre ei veniţi să-i hărţuiască pe spanioli, dar cei mai mulţi adunaţi ca să vadă cum voi fi sacrificat.

Ajunsesem, în sfîrşit, în vîrful piramidei, dar mai erau două ceasuri pînă la amiază şi încă multe ritualuri de îndeplinit pînă în clipa sacrificiului. Mai întîi am fost dus în sanctuarul lui Tezcat, zeul al cărui nume îl purtam. Aici se afla statuia sau idolul său, din marmură neagră şi împodobit cu ornamente de aur. Zeul, adică idolul, ţinea în mînă un scut de aur lustruit spre care îşi aţintea ochii din nestemate, citind acolo — cel puţin aşa ziceau preoţii — tot ce se petrecea pe pămîntul creat de el. În faţa lui se mai afla o tavă de aur, pe care, murmurînd invocaţii, maimarele preoţilor o lustrui ştergînd-o cu pletele-i lungi, după care mi-o ţinu la buze ca să-mi primească răsuflarea. Am privit-o cu oroare şi silă, căci ştiam că era pregătită pentru a primi inima pe care o simţeam bătîndu-mi în piept.

Nu ştiu dacă mai trebuiau să aibă loc şi alte ceremonii în lăcaşul blestemat, căci în clipa aceea din piaţa de dedesubt s-a ridicat o larmă mare, şi preoţii m-au scos în grabă afară. Şi iată ce mi-a fost dat să văd : hărţuiţi şi înnebuniţi de furtuna de proiectile care ploua asupra lor de aici de sus, *spaniolii atacau teocalli*-ul. Cete mari, conduse de însuşi Cortez, se aruncau de-a curmezişul pieţei, şi alături de ei se aflau sute de tlaxcalani, aliaţii lor. Atunci, văzînd primejdia, cîteva mii de azteci au făcut zid cu piepturile lor la picioarele primei scări, pentru a-i opri pe războinicii albi. N-a trecut mult, şi lupta ce se dădea deveni crîncenă. Acoperiţi de focul archebuzelor, spaniolii îi atacau mereu pe azteci, dar caii lor alunecau pe dalele de piatră ; în cele din urmă călăreţii au descălecat şi au continuat lupta pe jos. Încet şi cu pierderi mari, indienii au fost împinşi înapoi, şi spaniolii au izbutit să ocupe primul şir de trepte. Dar pe drumul care urca în spirală erau încă sute de războinici, şi alte sute se aflau pe platforma din vîrf, aşa că era limpede că nu va fi o treabă uşoară pentru spanioli să ajungă pînă la vîrf. Şi totuşi, o speranţă sălbatică mi-a trecut prin inimă, ca o lovitură de cuţit, cînd am văzut ce se petrecea. Dacă spaniolii cucereau templul, nu va mai avea loc nici un sacrificiu. Sacrificiul nu se putea săvîrşi înainte de amiază, mi-o spusese Otomie, şi pînă atunci mai erau două ceasuri bune. Aşadar, dacă spaniolii vor cuceri piramida pînă în două ore, aveam o şansă să scap cu viaţă, dacă nu, trebuia să mor.

După ce am fost scos din sanctuarul lui Tezcat, am fost uimit văzînd-o pe prinţesa Otomie, sau mai curînd pe zeiţa Atla, cum era numită, stînd printre căpeteniile preoţilor şi vorbind aprins cu ei, căci la uşa sanctuarului înclinase capul spre mine şi crezusem că-şi luase rămas bun, fiind ultima din cele patru soţii care mă părăsea. Despre ce vorbeau nu puteam auzi din cauza larmei bătăliei, dar cearta era aprinsă şi mi se părea că preoţii erau oarecum înspăimîntaţi de vorbele ei, neputînd ascunde totuşi o bucurie sălbatică. Mi s-a părut, de asemeni, că izbutise să-i convingă, căci în curînd s-au înclinat în faţa ei, iar ea, întorcîndu-se încet, s-a îndreptat spre mine cu o anumită maiestate în mers, pe care n-am putut să n-o iau în seamă chiar şi atunci. Privindu-i chipul frumos, am văzut că era iluminat ca de un ţel măreţ şi sfînt, de parcă ar fi fost o mireasă fericită venind în braţele soţului ei.

— De ce n-ai plecat, Otomie? am întrebat-o. Acum e prea tîrziu. Spaniolii înconjoară piramida, și vei fi ucisă sau luată prizonieră.

— Aștept sfîrșitul, oricare ar fi — răspunse ea scurt, și o vreme nici unul dintre noi n-a mai vorbit, privind desfășurarea luptei, care era cu adevărat crîncenă.

Războinicii azteci luptau cu disperare în fața idolilor lor, sub ochii uriașei adunări de oameni care umpleau piața de dedesubt și urmăreau lupta în tăcere. Se azvîrleau în săbiile spaniolilor, se agățau cu mîinile de ei și, urlînd cu furie, îi tîrau pînă la marginea drumului de pe piramidă, pentru a-i azvîrli jos. Uneori izbuteau, și atunci un ghem de oameni, agățați unii de alții, se rostogolea pe pantă și se fărîma în bucăți de dalele de piatră din curte — un spaniol fiind întotdeauna în centrul acestui ghem. Dar orice ar fi făcut, șirul lung de *teuli* îmbrăcați în zale strălucitoare își croia drum în sus ca un șarpe uriaș prin furtuna de sulițe și săgeți. Clipă de clipă și pas cu pas continuau să înainteze, luptînd așa cum luptă doar cei care știu ce soartă îi așteaptă pe profanatorii zeilor din Anahuac, pentru viață și onoare, pentru a scăpa de piatra de sacrificiu. O oră a trecut astfel, și spaniolii ajunseseră aproape la jumătatea drumului piramidei. Larma cumplită a luptei devenea din ce în ce mai puternică: spaniolii strigau și-și chemau sfinții patroni în ajutor, aztecii urlau ca fiarele sălbatice, preoții răcneau invocații către zeii lor și-i încurajau cu strigăte pe războinicii azteci, și în tot acest timp nu contenea răpăitul archebuzelor, trosnetul tunului și bubuiturile înspăimîntătoare ale tobei uriașe din piele de șarpe, în care un preot pe jumătate gol bătea de parcă își ieșise din minți. Numai norodul de jos nici nu se mișca, nici nu striga. Stătea tăcut privind în sus, și puteam vedea răsfrîngerea razelor soarelui în miile de ochi ațintiți în sus.

Iar eu stăteam lîngă piatra de sacrificiu, cu Otomie alături. Eram înconjurat de preoți, iar deasupra pietrei se afla întinsă o bucată pătrată de pînză neagră, prinsă de patru stîlpi înfipți în niște găuri din platformă. În mijlocul pînzei era cusută o pîlnie de aur cu un diametru de vreo cincisprezece centimetri, iar razele de soare care treceau prin ea se adunau într-un punct strălucitor, cam de mărimea unui măr, într-un loc de pe dalele de piatră aflate în umbra pînzei. Pe măsură ce soarele se urca pe cer, cercul de lumină se furișa

prin umbră, pînă cînd, în cele din urmă, s-a ridicat pe piatra de sacrificiu și a ajuns pe marginea ei.

Atunci, la un semn al căpeteniei preoților, slujitorii săi m-au apucat și mi-au smuls ce mai rămăsese din veșmintele cele frumoase, așa cum niște băiețandri fără inimă ar jumuli o pasăre vie, pînă cînd am rămas gol, dacă nu pun la socoteală picturile de pe trup și o bucată de pînză în jurul șoldurilor. Acum știam că-mi sosise ceasul și, lucru ciudat, pentru prima oară în ziua aceea m-am simțit încurajat, gîndindu-mă că în curînd aveam să scap de călăi. Întorcîndu-mă spre Otomie, începusem tocmai să-mi iau rămas bun de la ea cu vocea împăcată, cînd, spre uimirea mea, am văzut că ceea ce mi se întîmplase mie i se întîmpla și ei, căci minunatele-i rochii îi erau smulse de pe trup, rămînînd în fața mea doar cu frumusețea ei drept veșmînt, cu păru-i lung și unduios și o cămașă de pînză brodată.

— Nu te mira, *teulule* — zise ea cu glas încet, răspunzînd la întrebarea pe care mi-o citea în ochi, căci nu izbuteam să scot o vorbă — îți sînt soție, așa că patul de colo este patul nostru de nuntă — primul și ultimul. Deși nu mă iubești, astăzi am să-ți împărtășesc moartea, rămînînd alături de tine, cum am dreptul s-o fac. N-am putut să te salvez, *teulule,* dar cel puțin pot să mor alături de tine.

N-am izbutit să-i răspund nimic, căci eram încremenit de uimire, și înainte de a-mi putea regăsi glasul preoții m-au răsturnat, și iată-mă pentru a doua oară întins pe piatra de sacrificiu. În timp ce mă țineau, un urlet mai sălbatic și mai prelung decît toate cele auzite pînă atunci mi-a dat de înțeles că spaniolii se luptau pe ultimele trepte ale piramidei. În clipa aceea, alături de trupul meu, așezat pe mijlocul pietrei, a fost întinsă Otomie, atît de aproape, încît coastele ni se atingeau; cum trebuia să stau chiar pe mijlocul pietrei, pentru ea nu mai rămînea prea mult loc. Dar cum clipa sacrificiului încă nu sosise, preoții ne-au legat cu frînghii, pe care le-au înnodat de niște inele de aramă prinse în pardoseală, și s-au întors să privească mersul luptei.

Am rămas cîteva clipe întinși astfel unul lîngă altul, și în acest timp îmi simțeam inima copleșită de uimire și recunoștință pentru iubirea pe care mi-o dăruia, pecetluind-o cu propriul ei sînge. Pentru că mă iubea alesese Otomie o moarte atît de înspăimîntătoare — căci mă iubea atît de

mult, încît dorea mai curînd să moară alături de mine, decît să trăiască în măreție și onoare fără mine. Dintr-o dată, în timp ce mă gîndeam la această minune, un simțămînt nou mi-a fulgerat inima și a făcut-o să se îndrepte spre ea. Am știut atunci că nici o femeie nu mi-ar putea fi vreodată atît de dragă ca această minunată femeie, nu, nici chiar logodnica mea. Simțeam... — dar nu, cine ar putea spune ce simțeam? Știu doar că lacrimile mi-au umplut ochii și au prins să-mi alunece pe fața-mi pictată, și atunci am întors capul spre Otomie. Stătea întinsă lîngă mine, întoarsă cît mai mult spre mine, atît cît îi îngăduiau legăturile, cu părul lung căzînd în valuri de pe piatra de sacrificiu pînă jos, cu fața îndreptată spre mine. Era atît de aproape, încît aș fi putut să-i ating buzele cu gura.

— Otomie — am șoptit — ascultă-mă, Otomie, te iubesc.

Am văzut cum pieptul i se ridica sub legături și cum roșeața îi năpădea obrajii.

— Atunci sînt răsplătită — murmură ea, și buzele ni se uniră într-un sărut, primul și, după cum credeam noi, ultimul.

Da, acolo ne-am sărutat, pe piatra de sacrificiu, sub cuțitul preotului și în umbra morții, și nu cred că a fost vreodată pe lume vreo scenă de dragoste mai stranie — iar dacă a fost, eu n-am auzit niciodată de ea.

— Oh! Sînt răsplătită! repetă Otomie. Aș muri bucuroasă de zeci de ori pentru această clipă. Facă zeii să mor înainte de a-ți lua înapoi cuvintele. Căci știu bine, *teulule*, că se află cineva care-ți este mai dragă decît mine, dar acum inima ți-a fost înduioșată de iubirea fără margini a unei fete indiene și crezi că o iubești și tu. Lasă-mă deci să mor crezînd că visul este adevărat.

— Nu vorbi astfel — am răspuns cu inima grea, căci amintirea lui Lily îmi revenise chiar atunci în minte. Tu-ți dai viața pentru mine, și pentru asta te iubesc.

— Viața mea nu înseamnă nimic, dar iubirea ta înseamnă mult — vorbi ea, cu fața numai zîmbet. Ah, *teulule*, ce magie ai tu ca să mă faci pe mine, fiica lui Montezuma, să urc pe altarul de sacrificiu, și încă de bună voie? Află că nu-mi doresc un pat mai moale, iar cît privește rostul și înțelesul tuturor acestora, curînd le vom cunoaște amîndoi, și împreună cu ele multe alte lucruri.

PIEIREA ZEILOR

— Otomie — am întrebat-o îndată după aceea — cînd ne vor ucide?

— Cînd punctul de lumină se va opri pe cercul pictat pe inima ta — răspunse ea.

Mi-am întors atunci capul și am privit spre raza de soare care străpungea umbra de deasupra noastră ca o pană de aur. Ajunsese aproape de mine, la o depărtare de vreo cincisprezece centimetri, și-am socotit că va ajunge în cercul roșu pictat pe pieptul meu cam după vreun sfert de oră. Între timp, larma bătăliei se întărea și se apropia tot mai mult. Mișcîndu-mă atît cît îmi îngăduiau frînghiile, mi-am încordat gîtul, ridicînd puțin capul, și am văzut că spaniolii ajunseseră la creasta piramidei, lupta dîndu-se acum pe marginea ei. Rar mi-a fost dat să văd o încăierare atît de crîncenă, căci aztecii luptau cu furia disperării, punînd prea puțin preț pe viața lor, dacă puteau, în schimbul ei, să ucidă măcar un spaniol. De cele mai multe ori însă armele lor primitive nu puteau străpunge îmbrăcămintea de zale a spaniolilor, astfel încît nu le rămînea decît o singură cale de a-și îndeplini dorința — și anume să-i azvîrle pe oamenii albi peste marginea piramidei, spre a fi zdrobiți ca o coajă de ou pe dalele de piatră, la vreo șaizeci de metri mai jos. Astfel că încăierarea se destrăma în grupuri în care se tîrau și se sfîșiau unii pe alții pe marginea piramidei, pentru a dispărea din cînd în cînd în jos, în mănunchiuri de zece sau doisprezece oameni încleștați. Cîțiva preoți se aruncaseră și ei în luptă, nu atît din grijă pentru viața lor, cît îngroziți de pîngărirea templelor, căci am văzut pe unul dintre ei, un om de o putere și o statură uriașă, apucînd de mijloc un ostaș spaniol și prăvălindu-se împreună cu el în gol. Și totuși, încet-încet, spaniolii și tlaxcalanii își croiau drum spre mijlocul platformei, și cu cît se apropiau, cu atît primejdia morții îngrozitoare ce mă aștepta se micșora, căci aztecii ar fi trebuit să-i respingă mai întîi.

Acum lupta se apropia de piatra de sacrificiu, și toți aztecii care mai rămăseseră în viață, vreo două sute cincizeci

de războinici, fără a-i pune la socoteală pe preoţi, făcuseră zid în jurul nostru. Raza de soare care cădea prin pîlnia de aur, continuînd să se furişeze fără milă, îmi atingea acum coasta pictată, pe care mi se părea că o arde cu un fier înroşit — căci, vai! nu puteam porunci soarelui să stea în loc în timp ce lupta se ducea mai departe, aşa cum a făcut Joshua în valea Ajalonului[1]. Şi iată că cinci preoţi m-au apucat de mîini, de picioare şi de cap, şi maimarele lor, cel care mă adusese de la palat, a luat cu amîndouă mîinile cuţitul de obsidian. M-a cuprins o ameţeală de moarte şi-am închis ochii, zicîndu-mi că totul se sfîrşise, dar în clipa aceea am auzit vocea unui indian cu privirea sălbatică, maimarele astrologilor, pe care-l văzusem puţin mai înainte lîngă mine, strigînd călăului :

— Nu încă, o, preot a lui Tezcat! Dacă loveşti înainte ca raza de soare să atingă inima victimei, zeii sînt în primejdie, şi în primejdie e şi poporul Anahuacului.

Preotul a scrîşnit din dinţi de furie, dar s-a oprit ; a privit mai întîi la punctul de lumină care se furişa, apoi peste umăr, la bătălia care-şi urma cursul. Încet, cercul războinicilor se strîngea în jurul nostru, încet, raza aurie se furişa pe pieptul meu, pînă cînd marginea ei atinse cercul roşu pictat pe inima mea. Din nou preotul şi-a ridicat cuţitul cel îngrozitor, din nou am închis ochii, şi din nou am auzit vocea stridentă a astrologului :

— Nu, încă nu, căci altfel zeii sînt în primejdie!

Apoi am auzit un alt glas. Era glasul Otomiei strigînd după ajutor.

— Salvaţi-ne, *teuli ;* ne ucid! ţipă ea cu o voce atît de pătrunzătoare, încît ajunse pînă la urechile spaniolilor, căci unul dintre ei strigă ca răspuns, în castiliană :

— Înainte, camarazi, înainte! Cîinii fac sacrificii omeneşti pe altarele lor!

O ceată de spanioli s-a năpustit spre noi, şi aztecii apărători au fost împinşi peste piatra de sacrificiu, iar eu m-am pomenit cu marele preot prăvălit peste trupul meu. De trei ori s-au repezit spaniolii, ca un val de nestăvilit, şi de fiecare dată aztecii au rămas mai zdruncinaţi. Acum cercul lor era

[1] Aluzie la o legendă biblică.

rupt şi săbiile spaniolilor luceau în toate părţile, dar iată că raza de aur ajunse în desenul de pe inima mea.

— Loveşte, preot al lui Tezcat! ţipă glasul astrologului. Loveşte, pentru slava zeilor!

Cu un urlet înspăimîntător, preotul îşi ridică cuţitul ; am văzut raza aurie de soare care cădea pe inima mea strălucind pe lamă. Apoi, în timp ce cobora, am văzut aceeaşi rază strălucind pe lama de oţel a unei săbii nesfîrşit de lungi, care a fulgerat pe deasupra mea şi s-a înfipt în pieptul preotului ucigaş. Marele cuţit de obsidian apucase însă să fie îndreptat spre pieptul meu, dar nu şi-a nimerit ţinta. A lovit într-adevăr, dar nu în pieptul meu, deşi n-am scăpat cu totul. A izbit piatra de sacrificiu şi s-a sfărîmat acolo, pătrunzînd între mine şi Otomie şi sfîşiind carnea amîndurora, astfel încît sîngele nostru s-a amestecat pe piatra aceea, unindu-se. Pentru a doua oară, marele preot s-a prăvălit peste trupurile noastre, dar pentru a nu se mai scula ; după ce s-a zvîrcolit cîteva clipe în chinurile morţii peste cei care voise să-i ucidă, şi-a dat duhul.

Apoi, ca într-un vis, am auzit bocetul astrologului cîntînd cîntecul funebru al zeilor Anahuacului.

— Marele preot a murit şi zeii s-au prăbuşit! strigă el. Tezcat n-a primit jertfa şi s-a prăbuşit ; morţi sînt zeii Anahuacului! Victoria este a crucii creştinilor!

Astfel se văita astrologul, dar deodată am auzit sunetul unor lovituri de sabie şi am ştiut că murise şi acest profet.

Un braţ puternic a tras jos de pe noi leşul marelui preot, care s-a rostogolit şi a căzut peste altarul unde ardea focul veşnic, înăbuşind cu sîngele şi cu trupul său un foc ce arsese atîtea generaţii, iar un cuţit a tăiat frînghiile cu care eram legaţi.

Mi-am ridicat capul şi-am privit în jur năucit, cînd deodată am auzit un glas care vorbea deasupra mea în castiliană, dar nu mie, ci către vreun tovarăş de arme.

— Ăştia doi au fost la un pas de moarte, sărmanii — zicea glasul. Dacă lovitura mea ar fi venit cu o clipă mai tîrziu, preotul cel sălbatic ar fi făcut în băiatul ăsta o gaură mare cît capul meu. Pe toţi sfinţii, fata-i drăguţă, sau ar fi dacă s-ar spăla. Am să i-o cer lui Cortez, ca răsplată.

Am recunoscut pe dată glasul care vorbea. Nici un altul pe lume nu suna atît de aspru şi, în acelaşi timp, atît de lim-

pede. Am ştiut chiar atunci al cui era şi mi-am ridicat privirea, în timp ce mă dădeam jos de pe piatra de sacrificiu. Acum vedeam. În faţa mea, îmbrăcat cu totul în zale, se afla duşmanul meu, de Garcia. Sabia *lui* fusese aceea care, prin mila lui Dumnezeu, străpunsese pieptul preotului. El mă salvase şi, dacă ar fi ştiut, mai curînd şi-ar fi întors spada şi şi-ar fi străpuns propriul piept decît pe acela al călăului meu.

Mă uitam la el întrebîndu-mă dacă nu visam, şi buzele mele au rostit parcă fără voie :

— *De Garcia !*

S-a clătinat la auzul glasului meu ca un om izbit de un glonte, apoi a privit ţintă la mine, s-a frecat la ochi cu mîna, şi a privit din nou. În cele din urmă m-a recunoscut sub zmîngălelile care-mi acopereau trupul.

— Sfîntă Fecioară ! gîfîi el. Este chiar ticălosul de Thomas Wingfield, *şi eu i-am salvat viaţa !*

Între timp îmi venisem în fire şi, dîndu-mi seama de prostia pe care o făcusem, m-am întors căutînd o scăpare. Numai că de Garcia n-avea de gînd să mă lase să-i scap. Ridicîndu-şi spada, se repezi la mine cu un strigăt sălbatic de furie şi ură. Iute ca gîndul, m-am furişat pe după piatra de sacrificiu, urmărit de sabia ridicată a duşmanului meu. M-ar fi ajuns destul de repede, căci eram slăbit de teamă şi nemîncare şi amorţit din cauza legăturilor, dar în clipa aceea un cavaler, care, după îmbrăcăminte şi ţinută, mi-am dat seama că nu era nimeni altul decît însuşi Cortez, a împins la o parte spada lui de Garcia, spunînd :

— Ce-i cu tine, Sarceda ? Te-a înnebunit pofta de sînge, de vrei să sacrifici şi tu victimele, ca un preot indian ? Lasă-l pe sărmanul ăsta să plece.

— Nu-i indian, este o iscoadă a englezilor ! strigă de Garcia, încercînd din răsputeri să ajungă pînă la mine.

— Hotărît, prietenul nostru e nebun — zise Cortez cercetîndu-mă cu privirea. Spune că nenorocitul ăsta e un englez. Hai, plecaţi de-aici amîndoi, căci s-ar putea ca şi altul să facă aceeaşi greşeală — şi ne făcu semn cu sabia să plecăm, încredinţat că nu puteam să-i înţeleg vorbele ; apoi adăugă mînios, pe cînd de Garcia, mut de furie, făcea o nouă încercare să se repeadă la mine : Nu, pe legea mea ! N-am să îngădui asemenea purtare. Sîntem creştini şi am venit aici să salvăm victimele, nu să le ucidem. Hei, băieţi, veniţi şi

ţineţi-l pe nebunul ăsta, care vrea să-şi mînjească sufletul cu un omor !

Spaniolii l-au apucat pe de Garcia de braţe, iar el îi înjura şi-i blestema, căci, după cum am mai spus, era atît de furios, încît părea mai degrabă o fiară decît un om.

Rămăsesem zăpăcit, neştiind încotro să fug. Din fericire pentru mine, era cineva aproape care, deşi nu înţelegea spaniola, pricepuse pe dată cum stăteau lucrurile. Otomie mă apucă de mînă şi, şoptindu-mi : „Fugi, fugi iute !" mă trase departe de piatra de sacrificiu.

— Unde mergem ? am întrebat-o în cele din urmă. N-ar fi oare mai bine să ne lăsăm pe seama spaniolilor ?

— Pe seama diavolului aceluia cu spada ? răspunse ea. Linişteşte-te, *teulule,* şi urmează-mă.

M-a dus mai departe, şi spaniolii ne-au lăsat să trecem nevătămaţi, spunîndu-ne chiar vorbe de compătimire pe cînd treceam, căci ştiau că eram victimele scăpate de la sacrificiu. Iar cînd o namilă de indian tlaxcalan s-a repezit la noi cu gîndul de a ne ucide cu o măciucă, un ostaş spaniol i-a străpuns umărul, aşa încît acesta a căzut rănit la pămînt.

Şi astfel ne-am continuat drumul pînă la marginea piramidei, cînd am privit înapoi ; atunci am văzut că de Garcia se smulsese din mîinile celor care îl ţineau, sau poate că-şi regăsise graiul şi le explicase adevărul. Acum se îndepărtase cu vreo cincizeci de metri de altarul de sacrificiu, venind în fugă după noi cu spada ridicată. Frica ne-a dat puteri noi, aşa că am luat-o la goană ca purtaţi de aripile vîntului. Alergam amîndoi pe scara abruptă în jos, sărind peste trepte, peste sute de morţi şi răniţi, oprindu-ne doar din cînd în cînd ca să ne ferim, căci puteam fi doborîţi de trupurile preoţilor pe care spaniolii le azvîrleau de pe creasta *teocalli*-ului. O dată, privind în sus, l-am zărit pe de Garcia urmărindu-ne, departe deasupra noastră, dar după aceea nu l-am mai văzut ; fără îndoială că se lăsase păgubaş, sau se temea să nu nimerească în mîinile războinicilor azteci care mai rămăseseră la picioarele piramidei.

Trecuserăm prin atîtea primejdii în ziua aceea, prinţesa Otomie şi cu mine, şi totuşi ne mai aştepta una înainte de a găsi un adăpost.

Odată ajunşi la picioarele piramidei, am căutat să ne amestecăm cu gloata care fugea şi se scurgea prin curtea tem-

plului, ducîndu-şi morţii şi răniţii ; era ca marea care, după ce se revarsă, se retrage luînd cu ea tot ce-a fărmat şi a distrus. Şi atunci, un zgomot ca de tunet m-a asurzit. Am privit în sus, căci zgomotul venea de deasupra, şi am văzut ceva ca o stîncă uriaşă prăvălindu-se în jos pe latura abruptă a piramidei. Mi-am dat seama imediat : era idolul zeului Tezcat, pe care spaniolii îl răsturnaseră de pe altar şi care acum, ca un demon răzbunător, se repezea asupra mea. Era chiar deasupra noastră, şi nu mai aveam nici o scăpare, urmînd să fim striviţi pe loc ; fusesem salvaţi de la sacrificiu către spiritul zeului pentru a fi zdrobiţi şi făcuţi fărîme de greutatea statuii de marmură. Statuia se rostogolea drept spre noi, în timp ce de deasupra spaniolii răcneau triumfători. Şi deodată, izbindu-se cu baza de latura de piatră a piramidei la cincisprezece metri deasupra noastră, idolul s-a răsucit în aer, pentru a cădea apoi la trei paşi de locul unde ne aflam. Am simţit masivul munte zguduindu-se sub lovitură, şi în clipa următoare pretutindeni săreau bucăţi de marmură, şuierînd pe deasupra noastră şi pe lîngă noi, ca şi cum o mină ar fi explodat sub picioarele noastre, despicînd stîncile. Zeul Tezcat se spărsese în vreo douăzeci de bucăţi care căzuseră în jurul nostru ca o ploaie de săgeţi — şi totuşi eram neatinşi. Capul îmi fusese zgîriat de o ţandără din capul său, picioarele sale săpaseră o groapă sub picioarele mele, dar eram nevătămat, căci zeul cel mincinos nu avea nici o putere asupra victimei care tocmai îi scăpase !

După aceea nu-mi mai amintesc de nimic, decît că m-am pomenit iarăşi în odăile mele din palatul lui Montezuma, pe care nu sperasem să-l mai văd vreodată. Otomie era lîngă mine şi-mi aducea apă ca să-mi cureţe vopseaua de pe trup şi să-mi spele sîngele de pe răni ; lăsîndu-le pe-ale ei neîngrijite, mi le lega cu îndemînare, căci tăietura făcută de cuţitul preotului era adîncă şi sîngerasem mult. Îşi puse apoi o rochie albă şi-mi aduse haine să mă îmbrac, apoi ceva de mîncare şi o băutură, care mi-au ajutat să-mi vin în fire. Am rugat-o să mănînce şi ea, şi după ce mi-a îndeplinit voia am început să-i vorbesc, căci mă simţeam iarăşi în putere.

— Ce se va întîmpla acum ? am întrebat eu. Preoţii vor pune mîna iar pe noi în curînd şi vom fi din nou tîrîţi la sacrificiu. Pentru mine nu e nici o speranţă aici, aşa că trebuie să fug la spanioli şi să mă predau lor.

— Să te dai pe mîna omului cu sabia ? Spune, *teulule*, cine e omul acela ?

— E spaniolul despre care ţi-am vorbit, Otomie ; e duşmanul meu de moarte, pe care l-am urmărit peste mări.

— Şi acum vrei să te dai pe mîna lui ? Eşti tare nesocotit, *teulule*.

— Şi totuşi e mai bine să cad în mîinile creştinilor, decît să ajung iarăşi în puterea preoţilor voştri — am răspuns.

— Nu-ţi fie teamă — zise ea — căci preoţii nu-ţi mai pot face nimic. Le-ai scăpat, şi nu mai au nici o putere asupra ta. Puţini au ieşit vii din ghearele lor, iar acela care izbuteşte este un adevărat vrăjitor. De altfel, cred că Dumnezeul vostru este mai puternic decît zeii noştri, căci nu mă îndoiesc că el ne-a întins o mînă de ajutor cînd ne aflam pe piatra de sacrificiu. Ah, *teulule*, ce-ai făcut din mine — să ajung să mă îndoiesc de zeii mei, vai, şi să chem pe duşmanii ţării mele în ajutor ! Crede-mă, nu am făcut-o pentru mine, căci eu aş fi murit cu sărutul tău pe buze şi cu vorba ta de dragoste răsunîndu-mi în urechi, pe cînd acum va trebui să trăiesc, deşi aceste bucurii îmi vor fi luate.

— Cum aşa ? i-am întors vorba. Ceea ce am spus rămîne spus. Otomie, tu ai fost gata să mori împreună cu mine, şi tot tu, prin isteţimea ta, mi-ai salvat viaţa strigîndu-i pe spanioli. De acum înainte sînt al tău, căci nu există o altă femeie pe lume atît de duioasă şi de curajoasă, şi o spun din nou, Otomie, soţia mea — te iubesc. Sîngele nostru s-a amestecat pe piatra de sacrificiu şi tot acolo ne-am sărutat ; fie ca acea ceremonie să însemne adevărata noastră căsătorie. Poate că nu mai am mult de trăit, dar pînă cînd voi muri sînt al tău, Otomie, şi tu îmi eşti soţie.

Astfel am vorbit din adîncul inimii, căci puterea şi curajul îmi erau zdrobite, iar groaza şi singurătatea puseseră stăpînire pe mine. Doar două lucruri îmi mai rămăseseră pe lume : încrederea în Providenţă şi iubirea acestei femei, care cutezase atîta pentru mine. De aceea mi-am călcat legămîntul şi m-am agăţat de Otomie ca un copil ce se agaţă de mama sa. Ştiu că nu era bine ce făceam, dar am curajul să spun că puţini bărbaţi aflaţi în starea în care mă găseam ar fi făcut altfel. Şi nici nu puteam să-mi iau înapoi vorbele solemne pe care le rostisem pe piatra de sacrificiu. Cînd le spusesem, mă aşteptam să mor, dar ar fi fost o mîrşăvie din partea mea

să mă dezic de ele acum cînd umbra morții se risipise, chiar dacă numai pentru un scurt răgaz. La bine sau la rău, mă dăruisem fiicei lui Montezuma, și trebuia să-mi respect cuvîntul, sau mă acopeream de rușine. Totuși, atît de mare era noblețea sufletească a fetei acesteia indiene, încît chiar și atunci n-a vrut să mă silească datorită cuvîntului dat. Cîteva clipe a rămas zîmbind tristă și trăgîndu-și prin palmă o șuviță din părul ei lung. Apoi vorbi :

— Acesta nu ești tu însuți, *teulule*, și aș fi cu adevărat lipsită de orice demnitate dacă aș face o învoială atît de solemnă cu cineva care nu știe ce are de pierdut. Acolo, pe altar, în clipa morții, ai spus că mă iubești — și fără îndoială că era adevărat. Dar acum ai revenit la viață și lucrurile s-au schimbat. Spune-mi, cine ți-a pus inelul acela de aur pe deget și ce stă scris înlăuntrul lui ? Chiar dacă vorbele pe care mi le-ai spus sînt adevărate și ții puțin la mine, dincolo de mări se află o fată pe care o iubești mai mult. Putusem să îndur gîndul acesta, căci inima mea te alesese dintre toți bărbații, și cel puțin îmi ziceam că ești bun cu mine, iar eu mă puteam mișca în lumina prezenței tale. Dar după ce am cunoscut lumina nu mai pot trăi pentru a rătăci în întuneric. Nu înțelegi ? Am să-ți spun de ce mi-e teamă. Mi-e teamă că dacă... ne căsătorim te vei sătura curînd de mine, așa cum fac toți bărbații, și amintirea fetei de peste mări va deveni prea puternică. Apoi, cu timpul, ai putea găsi un mijloc să te întorci în țara ta, la iubita ta, și astfel să mă părăsești, *teulule*. Asta însă n-aș putea să îndur. Pot să renunț la tine acum, vai ! și să-ți rămîn prietenă. Dar nu pot suferi gîndul că voi fi dată la o parte ca o dansatoare, ca o ibovnică de-o lună, eu, fiica lui Montezuma, prima doamnă din țara mea. Dacă te căsătorești cu mine, *teulule*, aceasta va fi pentru viață, și cred că este mai mult decît ai dori să promiți, cu tot sărutul pe care mi l-ai dat pe piatra de sacrificiu și sîngele care ne-a legat — și Otomie privi spre pata roșie care se vedea într-o parte pe rochia-i de pînză.

După cîteva clipe urmă :

— Și acum, *teulule*, te părăsesc puțin, ca să-l caut pe Guatemoc, dacă mai trăiește, și pe ceilalți, care, acum cînd puterea preoților este sfărîmată, vor putea să te apere și să te cinstească cum se cuvine. Iar tu cîntărește bine tot ce ți-am spus și nu te grăbi să iei o hotărîre. Sau vrei să termini totul

acum și să fugi la oamenii albi, dacă pot să-ți găsesc un mijloc de scăpare ?

— Sînt prea obosit pentru a fugi, chiar dacă aș putea. De altfel, dușmanul meu este în rîndurile spaniolilor, dușmanul pe care am jurat să-l ucid, și de aceea prietenii lui sînt dușmanii mei, iar dușmanii lui sînt prietenii mei. Nu voi fugi, Otomie.

— Ai vorbit cu înțelepciune — zise ea — căci dacă ajungi printre *teuli*, omul acela te va ucide ; fie pe față, fie prin mijloace mîrșave, te va ucide înainte de împlinirea cîtorva ceasuri, am văzut asta în ochii lui. Acum odihnește-te, în timp ce eu mă voi îngriji de siguranța ta, dacă se poate vorbi de vreo siguranță în această țară scăldată în sînge.

CAPITOLUL XXIII

THOMAS SE CĂSĂTOREȘTE

Otomie se întoarse și plecă. Am privit perdelele aurite închizîndu-se în urma ei, apoi m-am lăsat pe spate în moliciunea divanului, și într-o clipă am adormit — căci eram istovit și vlăguit, și atît de amețit de oboseală, încît în clipa aceea abia dacă-mi dădeam seama de ceea ce se întîmplase sau de înțelesul vorbelor rostite de amîndoi. Mai tîrziu, totuși, mi-am amintit. Cred că dormisem cîteva ceasuri, pentru că atunci cînd m-am trezit se înnoptase bine. Era noapte, dar nu întuneric, căci prin ferestrele zăbrelite pătrundea larma luptei, iar flăcările caselor ce ardeau își așterneau peste tot lumina roșiatică. Una dintre ferestre se afla chiar deasupra divanului și, ridicîndu-mă în picioare, am apucat pervazul cu mîinile. Cu multă durere, din pricina rănii de la coastă, m-am opintit pînă am putut privi printre zăbrele. Și am văzut astfel că spaniolii nu se mulțumiseră doar să pună mîna pe piramidă, ci mai dăduseră un atac de noapte, punînd foc la sute de case din oraș. Vîlvătaia flăcărilor răspîndea asupra orașului o lumină lividă, îngăduindu-mi să-i văd pe spanioli

retrăgîndu-se spre tabăra lor, urmăriţi de mii de azteci, care se strecurau pe flancurile lor şi azvîrleau cu pietre şi săgeţi.

Am dat drumul zăbrelelor şi m-am lăsat să cad pe pat, chibzuind ce trebuie să fac, căci din nou mintea îmi şovăia. S-o părăsesc pe Otomie şi să fug, dacă era cu putinţă, la spanioli, cu riscul de a muri de mîna lui de Garcia ? Sau să rămîn printre azteci, dacă se vor învoi să mă primească, şi să mă căsătoresc cu Otomie ? Mai era şi o a treia posibilitate, şi anume să rămîn cu ei, dar s-o las în pace pe Otomie, deşi era greu s-o fac fără a-mi pierde onoarea. Un lucru era însă limpede : dacă mă căsătoream cu Otomie, preţul trebuia să fie cel pus de ea, şi anume să devin un indian şi să renunţ la orice speranţă de a mă mai reîntoarce vreodată în Anglia şi la logodnica mea, speranţă, fireşte, destul de mică, dar care totuşi, atîta timp cît mă aflam în viaţă, mai era cu putinţă — însă numai dacă rămîneam liber. Dar odată legat prin această căsătorie, ar fi fost cu neputinţă cîtă vreme trăia Otomie, şi pentru Lily Bozard aş fi fost ca şi mort. Cum puteam să fiu necredincios amintirii ei şi legămîntului meu ? Pe de altă parte, cum puteam să o resping pe Otomie, care riscase totul pentru mine şi care, ca să spun adevărul, îmi devenise atît de dragă — deşi cealaltă îmi era încă şi mai dragă ? Un erou sau un înger ar putea găsi o cărare prin acest labirint, dar, vai ! nu eram nici erou şi nici înger, ci doar un biet om ca toţi ceilalţi, plin de slăbiciuni omeneşti, iar Otomie se afla lîngă mine, atît de dulce şi de frumoasă. Şi totuşi, aproape că mă gîndeam să fac apel la sufletul ei nobil, să-mi iau înapoi cuvîntul şi să-i cer să mă dispreţuiască şi să nu mă mai vadă, pentru ca să nu fiu silit să calc legămîntul pe care-l făcusem sub fagul din Ditchingham. Căci mă îngrozea de moarte jurămîntul de credinţă pentru toată viaţa pe care trebuia să-l fac dacă aveam să aleg calea căsătoriei cu Otomie.

Astfel gîndeam, tulburat şi în mare încurcătură, fără a şti că toate acestea erau mai presus de puterea mea de a hotărî, deoarece o cărare fusese pregătită în faţa picioarelor mele, pe care trebuia s-o urmez sau să mor. Vreau să arăt însă că sînt o fire cinstită, deoarece, dacă aş fi ţinut să ascund adevărul, n-aş fi avut nevoie să povestesc nimic despre lupta din conştiinţa mea şi despre propria mea slăbiciune, pentru că lucrurile aveau să se desfăşoare astfel încît — dar nu din vina Otomiei — trebuia fie să mă căsătoresc cu Otomie, fie să mor de îndată — şi puţini sînt cei care mă vor osîndi că am ales prima cale şi nu pe a doua. Într-adevăr, deşi m-am căsătorit cu ea, aş fi putut totuşi să spun logodnicei mele şi să susţin chiar în faţa întregii lumi că am fost sclavul evenimentelor, şi că nu am avut altă scăpare. Dar n-ar fi fost cu totul adevărat, deoarece gîndurile îmi erau împărţite, şi dacă nu mi s-ar fi hotărît soarta de către alţii, nu pot spune cum s-ar fi sfîrşit lupta cu mine însumi.

Acum, cînd privesc înapoi spre trecutul îndepărtat şi-mi cîntăresc faptele şi gîndurile cum ar face un judecător, îmi dau totuşi seama că dacă aş fi avut timp să chibzuiesc, mai era încă ceva care nu putea să nu încline balanţa în favoarea Otomiei. Şi anume că de Garcia se afla printre spanioli, şi ura mea pentru el era patima care-mi stăpînea viaţa, o patimă mai puternică chiar decît dragostea pentru cele două femei, care ar fi putut fi bucuria acestei vieţi. Într-adevăr, deşi astăzi este mort de mulţi ani, încă îl mai urăsc, şi oricît de plină de păcat v-ar apărea dorinţa mea, chiar şi acum, la vîrsta mea, aş vrea ca răzbunarea să fie încă de îndeplinit. Îmi spuneam deci că dacă rămîneam printre azteci, de Garcia fiind duşmanul lor ca şi al meu, aş putea să-l întîlnesc în luptă şi să-l ucid. Dar dacă ajungeam în tabăra spaniolă era aproape neîndoielnic că el va fi acela care mă va ucide pe dată. Eram încredinţat că povestise despre mine asemenea lucruri, încît pînă într-un ceas aş fi fost spînzurat ca iscoadă, sau omorît într-un alt fel.

Dar să închei cu aceste întrebări zadarnice, care nu au decît o valoare — aceea de a limpezi ciudata nevoie pe care o simţeam de a alege între o iubire absentă şi alta prezentă — şi să continui cu povestirea unor întîmplări în care nu încăpeau scrupule şi şovăieli.

În timp ce stăteam şi chibzuiam astfel, perdeaua fu dată deoparte şi un om cu o torţă în mînă intră în odaie. Era Guatemoc, venind drept de la luptă, care se sfîrşise acum, lăsînd în urmă-i doar casele în flăcări. Penele de pe cap îi erau rupte, armura de aur ciopîrţită de spadele spaniole, iar la gît sîngera dintr-o rană făcută de un glonte.

— Te salut, *teulule* — vorbi el. Nu m-aş fi gîndit niciodată c-am să te mai văd în noaptea asta, şi nici pe mine de altfel. Dar se întîmplă lucruri ciudate, care nu s-au mai

întîmplat înainte în Tenochtitlan — tocmai dintre acelea la care ne așteptăm mai puțin. Dar n-am vreme de vorbe. Am venit să te duc în fața sfatului.

— Care-mi va fi soarta ? l-am întrebat eu. Voi fi din nou dus pe piatra de sacrificiu ?

— Nu, să nu-ți fie teamă. Dar ce anume se va hotărî nu pot să spun. Pînă într-un ceas s-ar putea să mori sau să fii un om de seamă în rîndurile poporului nostru, dacă vreunul dintre noi mai poate fi numit om de seamă în aceste zile de jale și ocară. Otomie a făcut multe pentru tine, lăudîndu-te prinților și celorlalți bărbați din sfat — cel puțin așa mi-a spus — și dacă ai inimă va trebui să-i fii recunoscător, căci pot spune că puține femei au iubit atît de mult un bărbat. Cît despre mine, am avut treabă în altă parte — și aruncă o privire spre armura-i sfîșiată — dar am să-mi ridic glasul în sprijinul tău. Și acum, prietene, vino, căci torța se termină. Cred că pînă acum te-ai obișnuit destul cu primejdiile, așa că una mai mult sau mai puțin nu are prea multă însemnătate nici pentru tine și nici pentru mine.

M-am ridicat și l-am urmat pînă în marea sală cu pereții acoperiți cu lemn de cedru, unde chiar în dimineața aceea fusesem adorat ca un zeu. Acum nu mai eram zeu, ci doar un prizonier a cărui viață depindea de judecata sfatului. Pe platforma unde stătusem cînd mai eram zeificat se adunaseră toți prinții și sfetnicii care mai rămăseseră în viață. Unii dintre ei, asemenea lui Guatemoc, aveau armurile rupte și însîngerate, alții purtau îmbrăcămintea obișnuită, iar unul era în haină de preot. Cu toții aveau însă comune asprimea feței și măreția rangului, și se strînseseră acolo în noaptea aceea nu pentru a-mi hotărî soarta, care era un lucru prea mărunt pentru ei, ci pentru a se sfătui cum să-i izgonească pe spanioli înainte ca orașul să fie distrus.

Cînd am intrat, un bărbat în armură, așezat în mijlocul semicercului — în care l-am recunoscut pe Cuitlahuac, ce urma de drept să fie ales împărat la moartea lui Montezuma — a ridicat privirea și-a spus :

— Cine este omul acesta, Guatemoc, pe care-l aduci cu tine ? Ah ! Îmi amintesc : este *teulul* care l-a întruchipat pe zeul Tezcat și care a scăpat astăzi de sacrificiu. Ascultați, cinstite fețe, ce-i de făcut cu el ? Spuneți-mi, după lege nu trebuie dus din nou la sacrificiu ?

Atunci preotul răspunse :

— Îmi pare rău, dar trebuie să spun, prea nobile prinț, că după lege nu mai poate fi dus din nou la sacrificiu. Acest om a stat întins pe altarul zeului și a fost chiar atins de cuțitul sfînt. Dar zeul l-a respins într-un ceas hotărîtor, și nu mai poate să fie întins iarăși acolo. Ucideți-l dacă vreți, dar nu pe piatra de sacrificiu.

— Atunci ce să facem cu el ? vorbi din nou Cuitlahuac.

— Este din neamul *teulilor*, și deci un dușman. Ceea ce este neîndoielnic e că nu trebuie lăsat să se alăture diavolilor albi și să le dea vești despre starea noastră jalnică. N-ar fi mai bine să sfîrșim cu el de îndată ?

Cîțiva sfetnici au încuviințat din cap, dar alții au rămas tăcuți, nefăcînd nici un semn.

— Eu zic — urmă Cuitlahuac — că n-avem timp de pierdut cu el, acum cînd sînt în cumpănă viețile a mii de oameni. Întrebarea este : să-l ucidem pe *teul* ?

Atunci Guatemoc se ridică și vorbi, spunînd :

— Îți cer iertare, nobile prinț, dar eu cred că-l putem mai curînd folosi pe acest prizonier, decît să-l ucidem. Îl cunosc bine : este un om curajos și loial din cîte am putut să-mi dau seama ; și-apoi nici nu este pe de-a întregul *teul*, ci numai pe jumătate, jumătate fiind din alt neam care-i urăște pe *teuli*, după cum îi urăște și el. De asemeni, le cunoaște obiceiurile și meșteșugul de a face război, ceea ce nouă ne lipsește, și cred că ar putea să ne dea sfaturi bune în lupta care ne așteaptă.

— Poate sfaturile pe care le dă lupul căprioarei — zise Cuitlahuac cu răceală — sfaturi care să ne ducă în ghearele *teulilor*. Cine răspunde pentru acest diavol străin, cine se pune chezaș că nu ne va trăda dacă ne vom încrede în el ?

— Răspund eu cu viața mea — răspunse Guatemoc.

— Viața ta are un preț prea mare pentru a fi pusă astfel chezășie, nepoate. Oamenii albi sînt niște mincinoși, și cuvîntul lui nu poate avea preț, chiar dacă și-l dă. Cred că va fi cel mai bine să-l ucidem și să sfîrșim cu îndoielile.

— Omul acesta — vorbi atunci Guatemoc — este căsătorit cu Otomie, prințesa de Otomie, fiica lui Montezuma și nepoata ta, și ea îl iubește atît de mult, încît s-a oferit să moară pe piatra de sacrificiu împreună cu el. Dacă nu mă înșel, și ea poate să răspundă de el. Să fie adusă în fața ta ?

— Dacă doreşti, nepoate ; dar o femeie care iubeşte este o femeie oarbă, şi nu mă îndoiesc că s-a priceput s-o mintă. Şi-apoi nu este soţia lui decît după regulile religioase. Doriţi ca prinţesa să fie adusă în faţa voastră, prieteni ?

Unii au răspuns nu, dar cei mai mulţi, cei pe care Otomie îi cîştigase de partea ei, au spus da, şi pînă la urmă unul dintre ei a fost trimis s-o aducă.

A sosit imediat, arătînd foarte ostenită, dar mîndră la înfăţişare şi îmbrăcată împărăteşte, şi s-a înclinat în faţa sfatului.

— Iată pentru ce te-am chemat, prinţesă — zise Cuitlahuac. Nu ştim ce să hotărîm : acest *teul* să fie ucis de îndată, sau să fie juruit ca unul dintre ai noştri, dacă va voi să depună jurămîntul ? Prinţul Guatemoc, aici de faţă, se pune chezaş pentru el, şi mai spune că şi tu te pui chezaşă pentru el. O femeie însă nu poate face aceasta decît într-un singur fel, şi anume luîndu-l de soţ pe cel de care răspunde. Tu eşti căsătorită cu acest străin după regulile religiei. Vrei să te căsătoreşti cu el şi după obiceiurile ţării noastre, şi să răspunzi pentru credinţa sa cu propria-ţi viaţă ?

— Vreau — răspunse Otomie liniştită — dacă vrea şi el.

— Mare cinste-i faci cîinelui ăsta alb — zise Cuitlahuac. Gîndeşte-te, eşti prinţesă de Otomie şi una din fiicele marelui nostru împărat ; spre tine se îndreaptă speranţele noastre ca să întorci de partea noastră triburile muntene din Otomie, a căror căpetenie eşti, din alianţa lor spurcată cu blestemaţii de tlaxcalani, sclavii *teulilor*. Oare viaţa ta nu este prea preţioasă ca să fie pusă chezăşie pentru credinţa acestui străin ? Căci ascultă, Otomie, dacă el ne va înşela, rangul tău nu va putea să te ajute.

— Ştiu toate cele ce-mi spui — răspunse ea tot atît de liniştit. Străin sau nu, îl iubesc pe acest om, şi voi răspunde pentru el cu sîngele meu. Ba, mai mult, nădăjduiesc că mă va ajuta să readuc poporul din Otomie la vechea supunere. Dar lasă-l să vorbească. Poate că nu doreşte să mă ia în căsătorie.

Cuitlahuac zîmbi întunecat şi zise :

— Cînd alegerea se face între îmbrăţişarea morţii şi frumoasele tale braţe, nepoată, este uşor de ghicit răspunsul. Totuşi, vorbeşte, *teulule*, dar repede.

— Am puţine de spus, nobile prinţ. Dacă prinţesa Otomie doreşte să se căsătorească cu mine, şi eu doresc să mă căsătoresc cu ea — am răspuns eu, şi astfel, în acele clipe de primejdie, toate îndoielile şi scrupulele mi s-au risipit ; căci, aşa cum spusese Cuitlahuac, era uşor de ghicit ce va hotărî un om pus să aleagă între moarte şi Otomie.

Ea auzi şi, uitîndu-se la mine, mă preveni cu glas scăzut :

— Aminteşte-ţi de vorbele noastre, *teulule*. Dacă te căsătoreşti cu mine, trebuie să renunţi la trecut şi să-mi dăruieşti viitorul.

— Îmi amintesc — i-am răspuns, şi-n timp ce vorbeam în faţa ochilor îmi apăru imaginea lui Lily, aşa cum era cînd mi-am luat rămas bun de la ea.

Deci acesta era sfîrşitul legămîntului pe care-l făcusem !

Cuitlahuac mă privi cu o căutătură care părea să mă cerceteze pînă-n străfundul inimii şi spuse :

— Ţi-am auzit cuvintele, *teulule*. Tu, care nu eşti decît un alb fără căpătîi, binevoieşti să iei de soţie pe această prinţesă, şi prin ea să fii ridicat printre marii stăpîni ai ţării. Dar, spune, putem oare să ne încredem în tine ? Dacă ne înşeli, soţia ta va muri, dar asta s-ar putea să nu însemne nimic pentru tine.

— Sînt gata să vă jur credinţă — am răspuns eu. Îi urăsc pe spanioli, şi printre ei se află duşmanul meu de moarte, pe care l-am urmărit peste mări ca să-l ucid, omul care a încercat chiar astăzi să mă omoare. Nu pot spune mai multe, dar dacă vă îndoiţi de vorbele mele, mai bine sfîrşiţi acum cu mine. Am suferit destul de mult de cînd mă aflu în mijlocul poporului vostru ; nu înseamnă mare lucru dacă mor sau trăiesc.

— Curajoase vorbe, *teulule*. Şi acum, nobili bărbaţi, vă cer să judecaţi cu dreptate. Să-i fie dat de soţ Otomiei şi să fie juruit drept unul de-ai noştri, sau să fie ucis pe dată ? Ştiţi cum stau lucrurile. Dacă putem avea încredere în el, aşa cum socotesc Guatemoc şi cu Otomie, va preţui pentru noi cît o oaste întreagă, căci cunoaşte limba, obiceiurile, armele şi mijloacele de luptă ale acestor diavoli albi pe care zeii i-au trimis asupra noastră. Dacă, pe de altă parte, nu putem avea încredere în el — şi este greu să avem încredere în unul din neamul lui — ar putea să ne facă mult rău, căci pînă la sfîrşit s-ar putea să fugă la *teuli* şi să ne trădeze, înştiinţîndu-i de planurile şi de forţele noastre, mai degrabă de lipsa noastră de forţă. Rămîne să judecaţi.

Sfetnicii au prins să vorbească între ei, şi unii spuneau un lucru iar alţii altul, căci nu erau cîtuşi de puţin de aceeaşi părere în această privinţă. Pînă la urmă, lui Cuitlahuac i s-a urît de atîta vorbă şi le-a cerut să hotărască prin vot, iar ei au făcut-o prin ridicarea mîinilor. Mai întîi au ridicat mîna cei care socoteau că e mai bine să fiu dat morţii, apoi cei care socoteau că ar fi mai înţelept să fiu cruţat. Erau de faţă douăzeci şi şase de sfetnici, fără să-l socotim pe Cuitlahuac, şi dintre aceştia treisprezece au fost pentru moartea mea, iar treisprezece au cerut să fiu lăsat în viaţă.

— Se pare că trebuie să spun eu cuvîntul hotărîtor — zise atunci Cuitlahuac, şi sîngele îmi îngheţă în vine auzindu-i vorbele, căci văzusem că era pornit împotriva mea.

În clipa aceea, Otomie luă cuvîntul, zicînd :

— Îţi cer iertare, unchiule, dar, înainte de a vorbi dumneata, am şi eu un cuvînt de spus. Ai nevoie de ajutorul meu, o ştiu, căci dacă poporul din Otomie va asculta de cineva pentru a fi întors de pe drumul greşit, eu voi fi aceea. Mama a fost prin naştere căpetenia tribului lor, ultima dintr-un neam străvechi, iar eu sînt singurul ei copil ; în plus, tatăl meu este împăratul lor. De aceea, viaţa mea nu este cu totul lipsită de preţ în aceste vremuri tulburi ; chiar dacă nu însemn nimic prin mine însumi, s-ar putea totuşi să aduc treizeci de mii de războinici sub steagul vostru. Preoţii ştiau aceasta atunci, pe piramidă, şi cînd le-am cerut să mă lase să mor alături de *teul* s-au împotrivit şi nici n-au vrut să audă, deşi erau însetaţi după sînge împărătesc, pînă cînd am chemat răzbunarea zeilor asupra lor dacă nu-mi vor da ascultare. Şi acum, ţie, unchiule, şi vouă, nobili bărbaţi, vă spun doar atît : ucideţi-l pe acest om dacă aşa vă e voia, dar va trebui să găsiţi pe altcineva să-i înduplece pe cei din Otomie să înceteze răzvrătirea, căci am să sfîrşesc ceea ce am început astăzi şi am să-l urmez în mormînt.

Tăcu, şi un murmur de uimire trecu de jur împrejurul încăperii, căci nimeni nu se aşteptase să găsească atîta iubire şi curaj în inima acestei femei. Numai Cuitlahuac se arătă mînios.

— Fiinţă nedemnă — zise el — îndrăzneşti să-ţi pui iubitul înaintea ţării tale ? Ruşine să-ţi fie, nevrednică fiică a împăratului nostru ! Desigur că e ceva în sîngele vostru — căci fiica îi seamănă tatălui. Oare Montezuma nu şi-a părăsit poporul, preferînd să stea printre *teuli*, mincinoşii copii ai lui Quetzal ? Şi acum Otomie merge pe urmele lui. Spune-ne cum se face, femeie, că numai tu şi cu iubitul tău aţi scăpat de pe *teocalli*, atunci cînd toţi ceilalţi au fost ucişi ? Sînteţi oare înţeleşi cu *teulii* ? Îţi spun, nepoată, că dac-ar fi aşa şi mi-aş putea împlini voia, ţi-ai vedea dorinţa împlinită pînă într-un ceas, căci ai fi ucisă alături de acest om.

Şi zicînd acestea tăcu, cu răsuflarea tăiată, privind spre ea necruţător.

Dar Otomie nu-şi pierdu cumpătul ; rămase în faţa lui palidă dar liniştită, cu mîinile încrucişate şi ochii plecaţi în jos, şi răspunse :

— Nu mă certa pentru că iubirea mi-e puternică, sau mustră-mă dacă vrei, dar să ştii că mi-am spus ultimul cuvînt. Osîndeşte-l pe acest om la moarte, dar atunci să ştii că va trebui să cauţi un alt sol care să-i recîştige pe cei din Otomie de partea Anahuacului.

Cuitlahuac rămase pe gînduri, privind în întunericul de deasupra lui şi trăgîndu-se de barbă, iar tăcerea era adîncă, căci nimeni nu ştia care-i va fi judecata. În cele din urmă vorbi :

— Aşa să fie. Avem nevoie de poporul din Otomie, nepoată, şi nu văd folosul să luptăm împotriva iubirii unei femei. *Teulule*, îţi dăruim viaţa, şi, o dată cu viaţa, onoarea şi bogăţia, pe cea mai nobilă dintre femeile noastre ca soţie şi un loc în sfatul ţării. Primeşte aceste daruri, dar vă spun la amîndoi : aveţi grijă cum le folosiţi. Dacă ne trădaţi — ba nu, dacă vă gîndiţi doar la trădare — jur că veţi muri de o moarte atît de înceată şi de îngrozitoare, încît chiar şi numele ei vă va îngheţa inima — tu şi soţia ta, copiii şi slujitorii voştri. Şi acum, jurămîntul !

Îi auzeam vocea şi capul mi se învîrtea ; parcă mi se aşezase o ceaţă pe ochi. Dar eram salvat din nou de la o moarte sigură.

După cîteva clipe, ochii mi s-au limpezit şi, ridicînd privirea, am întîlnit-o pe aceea a femeii care mă salvase, Otomie, soţia mea, care-mi zîmbea oarecum trist. Apoi preotul s-a apropiat cu o cupă de lemn, pe care erau încrustate semne ciudate, şi un cuţit de obsidian, cerîndu-mi să-mi dezleg braţul. Mi-a crestat braţul cu cuţitul, astfel încît sîngele a început să picure în cupă. Cîteva picături le-a vărsat pe pămînt,

murmurînd nu ştiu ce invocaţii. Apoi s-a întors şi a privit spre Cuitlahuac, ca şi cum l-ar fi întrebat ceva, iar Cuitlahuac a răspuns, însoţindu-şi vorbele de un rîs amar :

— Să fie botezat cu sîngele nepoatei mele, prinţesa Otomie, căci ea s-a pus chezăşie pentru el.

— Nu, mărite prinţ — zise Guatemoc. Aceştia doi şi-au amestecat o dată sîngele pe piatra de sacrificiu, şi sînt bărbat şi soţie. Dar m-am pus şi eu chezaş pentru el. Aşa că îmi ofer sîngele ca garanţie a credinţei mele.

— Acest *teul* are prieteni buni — zise Cuitlahuac — care-l cinstesc prea mult. Dar fie şi aşa.

Atunci Guatemoc se apropie, dar cînd preotul vru să-i cresteze şi lui braţul cu cuţitul, el rîse şi spuse, arătînd spre rana de glonte de la gît :

— Nu-i nevoie să mă crestezi. Ia din sîngele care curge de aici, din rana făcută de *teuli*. Nici nu se putea o potriveală mai bună.

Şi astfel preotul îndepărtă faşa de pe rană şi lăsă ca sîngele lui Guatemoc să picure într-o a doua cupă, puţin mai mică. Apoi se apropie de mine şi, muindu-şi degetul în sînge, desenă semnul crucii pe fruntea mea, cum ar face un preot creştin pe fruntea unui copil, şi spuse :

— În faţa şi în numele zeului, stăpînul nostru, care este pretutindeni şi vede toate, te însemn cu acest sînge, şi de astăzi sîngele acesta îţi va curge prin vine. În faţa şi în numele zeului, stăpînul nostru, care este pretutindeni şi vede toate, vărs sîngele tău pe pămînt ! Şi, rostind cuvintele, turnă sîngele pe jos. Aşa cum sîngele tău intră în pămînt, tot astfel fie ca amintirea vieţii tale trecute să intre în pămînt şi să fie dată uitării, căci acum te naşti din nou, ca fiu al poporului din Anahuac. În faţa şi în numele zeului, stăpînul nostru, care este pretutindeni şi vede toate, amestec aceste două feluri de sînge (aici vărsă dintr-o cupă în cealaltă), şi cu ele îţi ating limba (muindu-şi degetul în cupă, îmi atinse vîrful limbii) şi-ţi poruncesc să juri astfel : „Fie ca tot răul la care este supusă carnea omului să intre în carnea mea, fie ca să trăiesc în neagră sărăcie şi să mor în chinuri, de moarte cumplită, fie ca sufletul să-mi fie gonit din Casele Soarelui şi să rătăcesc veşnic fără adăpost prin întunericul care se află dincolo de Stele, dacă îmi calc acest jurămînt. Eu, *teulul*, jur să fiu credincios poporului din Anahuac şi cîrmuitorilor săi de drept. Jur să duc război împotriva duşmanilor şi să ajut la nimicirea lor, şi mai ales la aceea a *teulilor*, pînă vor fi aruncaţi în mare. Jur să nu aduc nici o jignire zeilor din Anahuac. Jur să mă leg prin căsătorie cu Otomie, prinţesă de Otomie, fiica lui Montezuma, marele împărat, pentru tot timpul cît va trăi. Jur să nu încerc niciodată să fug de pe aceste tărîmuri. Jur să renunţ la tatăl şi la mama mea, la ţara în care m-am născut, şi să rămîn în această ţară unde m-am născut acum din nou ; şi acest jurămînt să dăinuiască pînă cînd vulcanul Popocatepetl va înceta să mai verse fum şi foc, pînă cînd nu va mai domni nici un împărat în Tenochtitlan, pînă cînd nici un preot nu va mai sluji pe altarele zeilor, iar poporul Anahuacului nu va mai fi popor". Juri să îndeplineşti toate acestea, de la început pînă la sfîrşit ?

— De la început pînă la sfîrşit, jur să îndeplinesc totul — am răspuns eu pentru că trebuia să răspund astfel, cu toate că erau destule lucruri în acest jurămînt care nu prea îmi plăceau.

Şi totuşi, dacă stai să te gîndeşti, ce lucruri ciudate s-au întîmplat ! Nu trecuseră nici cincisprezece ani de la noaptea aceea, şi vulcanul Popocatepetl încetase să mai verse fum şi foc, împăraţii nu mai domneau în Tenochtitlan, preoţii încetaseră să mai slujească pe altarele zeilor, poporul Anahuacului nu mai era un popor, iar jurămîntul meu nu mai avea nici o valoare. Şi totuşi, preoţii aleseseră aceste lucruri ca pilde de nemurire !

După ce-am jurat, Guatemoc s-a apropiat şi m-a îmbrăţişat, spunînd :

— Bun venit, *teulule*, frate al meu prin sînge şi inimă. Acum eşti unul de-ai noştri şi aşteptăm de la tine ajutor şi sfaturi. Vino şi aşază-te lîngă mine.

Am privit spre Cuitlahuac cu îndoială, dar el îmi zîmbea cu prietenie, spunîndu-mi :

— *Teulule*, judecata ta s-a terminat. Te-am primit printre noi, iar tu te-ai legat prin jurămîntul solemn al frăţiei, pe care, dacă-l vei călca, vei avea parte de o moarte cumplită în lumea aceasta, şi demonii te vor pune la cazne veşnice în cea viitoare. Uită tot ce s-a spus în ceasul cît soarta ta a fost pusă în cumpănă, căci cîntarul s-a înclinat în favoarea ta, şi fii încredinţat că dacă nu ne vei da prilej să ne îndoim de tine, nici tu nu vei avea prilej să te îndoieşti de noi. Acum, ca soţ

ai Otomiei, eşti stăpîn printre stăpîni, vei avea un rang şi o avere mare, aşa că aşază-te alături de fratele tău Guatemoc şi ia parte la sfatul nostru.

Am făcut cum mi-a cerut, iar Otomie s-a retras dintre noi. Apoi Cuitlahuac a vorbit din nou, nu însă despre mine sau despre lucruri avînd vreo legătură cu fiinţa mea, ci despre treburile grabnice ale ţării. A vorbit rar şi cumpătat, şi de mai multe ori glasul i s-a frînt de durere. A vorbit despre nenorocirile şi suferinţele care s-au abătut asupra ţării, despre moartea a sute de războinici dintre cei mai bravi, despre uciderea preoţilor şi a ostaşilor chiar în ziua aceea, pe *teocalli*, şi despre pîngărirea zeilor poporului său. Ce era de făcut în această situaţie disperată ? a întrebat el. Montezuma zăcea pe moarte, prizonier în tabăra *teulilor*, şi răul pe care-l crescuse la sîn mistuia ţara. Nici o sforţare de-a aztecilor, oricît ar fi fost de mare, nu putuse frînge tăria de fier a acestor diavoli albi, înarmaţi cum erau cu arme ciudate şi cumplite. Cu fiecare zi ce trecea, armatele aztecilor erau tot mai măcinate. Ce înţelepciune mai aveau acum, cînd zeii ce-i apăraseră zăceau sfărîmaţi pe altarele lor, cînd altarele erau roşii de sîngele preoţilor ce le slujiseră, cînd oracolele erau mute sau răspundeau doar ca să vestească alte nenorociri ?

Atunci, unul cîte unul, prinţii şi căpeteniile se ridicară şi-şi spuseră părerea, după cum credeau de cuviinţă. În cele din urmă, după ce toţi vorbiseră, Cuitlahuac zise, privind spre mine :

— Avem un nou sfetnic printre noi, care este dibaci în purtarea războiului şi cunoaşte obiceiurile albilor, căci pînă acum un ceas era şi el un alb. Oare n-are nici o vorbă de îmbărbătare pentru noi ?

— Vrei să vorbeşti, frate al meu ? mă întrebă Guatemoc.

Atunci am spus :

— Prea nobile Cuitlahuac, şi voi, prinţi şi căpetenii. Mă cinstiţi prea mult cerîndu-mi sfatul, dar, dacă mi-l cereţi, iată-l, în puţine cuvinte şi pe scurt. Părerea mea este că vă risipiţi forţa azvîrlind neîncetat războinicii împotriva zidurilor de piatră şi a armelor *teulilor*. În felul acesta nu veţi putea să-i învingeţi. Trebuie să schimbaţi mijloacele de luptă dacă vreţi să izbîndiţi. Spaniolii sînt ca toţi ceilalţi oameni ; nu sînt zei, cum îşi închipuie cei neştiutori, iar fiinţele pe care călăresc nu sînt demoni, ci animale de povară, care sînt folosite la multe corvezi în ţara unde m-am născut. Spaniolii sînt oameni, zic — şi oare oamenilor nu le este foame, şi nu le este sete ? Oare oamenii nu pot fi doborîţi de lipsă de somn şi ucişi în multe chipuri ? Oare aceşti *teuli* nu credeţi că sînt obosiţi de moarte ? Iată deci cuvîntul meu de îmbărbătare pentru voi. Încetaţi să-i hărţuiţi tot timpul pe spanioli şi asediaţi-le mai bine tabăra atît de strîns, încît nici o fărîmă de hrană să nu ajungă pînă la ei şi la aliaţii lor tlaxcalani. Dacă faceţi asta, în zece zile de acum înainte, fie că se vor preda, fie vor încerca să-şi croiască drum spre coastă. Dar pentru a fugi spre coastă vor trebui mai întîi să iasă din oraş, şi dacă drumurile de pe diguri sînt tăiate prin şanţuri adînci, nu va fi o treabă prea uşoară. Apoi, cînd vor încerca să scape, împovăraţi de aurul pe care-l rîvnesc şi pe care au venit să-l caute aici, ei bine, atunci va sosi ceasul să-i atacaţi şi să-i nimiciţi cu totul.

M-am oprit, şi un murmur de aprobare a trecut de jur împrejurul sfatului.

— Se pare că am luat o hotărîre înţeleaptă cruţînd viaţa acestui om — zise Cuitlahuac — căci tot ce ne spune este adevărat, şi ar fi fost bine dacă am fi făcut aşa încă de la început. Zic să urmăm sfatul pe care ni l-a dat fratele nostru. Ce spuneţi ?

— Spunem o dată cu tine că vorbele fratelui nostru sînt drepte — răspunse îndată Guatemoc — şi e bine să le urmăm pînă la capăt.

Apoi, după ce s-a mai vorbit şi de altele, sfatul s-a întrerupt, iar eu m-am dus spre camera mea, aproape zdrobit de oboseală şi copleşit de povara celor îndurate în ziua aceea, atît de plină de întîmplări. Zorile se arătau spre răsărit, şi la lumina lor mi-am găsit drumul pe coridoarele pustii, pînă cînd, în cele din urmă, am ajuns la perdelele care dădeau în camera mea. Le-am tras şi am intrat. Şi acolo, la capătul celălalt al odăii, cu lumina viorie lucind pe rochia-i ca zăpada, cu părul negru ca pana corbului şi podoabele de aur, stătea Otomie — mireasa mea.

M-am îndreptat spre ea, şi în timp ce mă apropiam a venit mlădioasă în întîmpinarea mea, cu braţele desfăcute. După o clipă, le împreunase în jurul gîtului meu, lipindu-şi uşor buzele pe fruntea mea.

— Acum totul s-a sfîrşit, iubitul şi stăpînul meu — şopti ea — şi fie că va fi bine sau rău, fie amîndouă, sîntem unul pînă la moarte, căci un legămînt ca al nostru nu poate fi călcat.

— Totul s-a sfîrşit într-adevăr, Otomie, şi jurămintele noastre sînt pe viaţă, deşi alte jurăminte au fost călcate pentru a le putea face pe acestea — am răspuns eu.

Şi astfel m-am căsătorit eu, Thomas Wingfield, cu Otomie, prinţesă de Otomie, fiica lui Montezuma.

CAPITOLUL XXIV

NOAPTEA DE GROAZĂ

În dimineaţa aceea, cu mult înainte de a mă fi trezit, poruncile sfatului fuseseră îndeplinite. Toate podurile de pe digul cel mare fuseseră dărîmate oriunde stăvilarele se încrucişau cu drumurile care treceau peste apele lacului. După-amiază, îmbrăcat în costum de războinic indian, m-am dus împreună cu Guatemoc şi cu ceilalţi generali la tratative cu Cortez, care ne aştepta pe acelaşi turn al palatului unde stătuse Montezuma cînd îl doborîse săgeata lui Guatemoc. Nu prea aş avea multe de spus despre aceste tratative, şi dacă amintesc de ele o fac mai cu seamă pentru că a fost prima dată, după ce am părăsit Tobasco, cînd am văzut-o pe Marina de aproape şi i-am auzit glasul dulce şi blînd. Stătea, ca de obicei, alături de Cortez, tălmăcind propunerile de pace pe care comandantul spaniol le făcea aztecilor. Printre propuneri se număra şi una care îmi dovedi că de Garcia nu stătuse cu mîinile în sîn. Anume, se cerea ca trădătorul de neam alb care fusese salvat de pe altarul zeilor atunci, pe *teocalli*, să fie predat în schimbul anumitor prizonieri azteci. Şi aceasta pentru ca să poată fi spînzurat precum o merita, fiind o iscoadă şi un dezertor, trădător faţă de regele Spaniei. În timp ce ascultam, mă întrebam dacă Marina, rostind acele cuvinte, ştia că „trădătorul alb" nu era nimeni altul decît prietenul ei din Tobasco.

— Ai noroc, *teulule*, că ai găsit o nouă ţară printre noi, aztecii — zise Guatemoc rîzînd — căci cei din neamul tău te aşteaptă cu o funie.

După care îi răspunse lui Cortez, fără a-i spune nimic despre mine, cerîndu-i, lui şi tuturor spaniolilor, să se pregătească de moarte.

— Mulţi dintre noi au pierit — zise el. Acum trebuie să pieriţi şi voi, *teulilor*. Veţi pieri de foame şi de sete, veţi pieri pe altarele zeilor. N-aveţi nici o scăpare, căci podurile au fost dărîmate.

Iar mulţimea îi repeta vorbele, încît glasurile răsunau ca un tunet: „N-aveţi nici o scăpare, căci podurile au fost dărîmate!"

Şi iarăşi s-a pornit ploaia de săgeţi, în timp ce mă îndreptam spre palat să-i povestesc Otomiei, soţiei mele, în ce stare se afla tatăl ei, Montezuma, despre care spaniolii spuneau că trăgea să moară, şi să-i dau veşti despre cele două surori ale ei, ostatice în tabăra lui Cortez. I-am mai spus că spaniolii ceruseră să le fiu predat, şi ea mă sărută şi-mi zise zîmbind că, deşi viaţa îmi era acum împovărată de fiinţa ei, era totuşi mai bine aşa, decît să fi căzut pe mîinile spaniolilor.

Două zile mai tîrziu a sosit vestea că Montezuma a murit şi, la scurt timp după aceea, trupul lui, pe care spaniolii l-au dat aztecilor pentru înmormîntare, a fost îmbrăcat în veşminte imperiale strălucitoare. Din sala palatului, unde fusese aşezat, a fost dus pe ascuns, în timpul nopţii, la Chapoltepec, şi acolo înmormîntat fără prea multă pompă, de teamă ca nu cumva poporul să-l sfîşie în bucăţi de mînie. Cu Otomie plîngînd alături de mine, am privit pentru ultima dată chipul încremenit al acestui împărat atît de nefericit, a cărui domnie, glorioasă la început, se sfîrşise nespus de jalnic. Şi, în timp ce priveam, mă întrebam ce suferinţe le-ar putea egala pe ale sale, cînd, prăbuşit din măreţia-i de stăpîn şi urît de supuşii pe care-i trădase, zăcea pe moarte, prizonier în mîinile lupilor străini care sfîşiau inima ţării sale. Nu-i de mirare deci că Montezuma îşi rupea fîşiile de pînză de pe răni şi nu lăsa pe nimeni să-l îngrijească. Căci adevărata rană era în sufletul lui; acolo, fierul pătrunsese adînc, şi nici un leac nu mai putea să-l vindece, decît acela numit Moarte. Şi totuşi, vina nu era numai a lui: demonii pe care-i slăvise ca zei se

răzbunaseră pe el, căci din pricina superstiţiilor religiei lor păcătoase, zeii, împreună cu marele lor preot, se năruiau acum o dată cu el. Dacă n-ar fi fost spaimele fără pricină care-l bîntuiau, spaniolii n-ar fi reuşit niciodată să pună piciorul în Tenochtitlan, iar aztecii ar fi rămas încă mulţi ani liberi. Dar Providenţa a vrut astfel, iar împăratul care acum zăcea mort şi dezonorat nu fusese decît instrumentul ei.

Cam aceste gînduri îmi treceau prin minte în timp ce priveam trupul fără viaţă al marelui Montezuma. Otomie, însă, oprindu-se din jelit, sărută trupul neînsufleţit, strigînd cu glas tare :

— O, tată, mai bine că ai murit, căci nimeni dintre cei care te-au iubit nu putea dori să te vadă trăind în ruşine şi sclavie. Fie ca zeii pe care i-ai slăvit să-mi dea tăria să te răzbun, sau dacă ei nu sînt zei adevăraţi, fie să găsesc în mine această tărie. Jur, tată, că atît timp cît va mai trăi măcar un singur aztec, nu voi înceta să caut să te răzbun.

Apoi, luîndu-mă de mînă, se întoarse fără un cuvînt şi se îndepărtă. După cum se va vedea mai departe, şi-a ţinut jurămîntul.

În ziua aceea, şi la fel şi a doua zi, n-au contenit luptele cu spaniolii, care încercau să umple spărturile din diguri, izbutind chiar, dar cu pierderi destul de grele. Aceasta însă nu le folosea la nimic, căci cum se întorceau cu spatele, făceam iarăşi şanţuri. Atunci, în zilele acelea, am avut şi eu pentru prima dată de-a face cu meseria de războinic, şi, înarmat cu arcul pe care-l meşterisem ca la noi, în Anglia, am făcut treabă bună. Întîmplarea a vrut ca prima săgeată pe care am tras-o să fie asupra duşmanului meu de moarte, asupra lui de Garcia, dar m-a urmărit ghinionul obişnuit, căci nefiind pregătit sau dînd poate dovadă de prea multă nerăbdare, am ţintit prea sus, şi deşi ţinta era uşoară, săgeata i-a străpuns doar casca de fier ; l-am văzut pe vrăjmaşul meu clătinîndu-se în şa, dar nu cred că i-am făcut prea mult rău. Totuşi, această încercare a mea, deşi neizbutită, mi-a cîştigat un mare renume printre azteci, căci ei erau arcaşi slabi şi nu mai văzuseră niciodată o săgeată străpungînd zalele spaniolilor. Trebuie să mărturisesc că nici a mea n-ar fi trecut, dacă n-aş fi strîns mai înainte mustăţile de fier de la săgeţile

arbaletelor spaniole şi nu le-aş fi prins la săgeţile mele. Rar am văzut armură care să reziste unor săgeţi astfel întărite, cînd ţinta nu era prea departe şi ocheam bine.

După luptele din prima zi, am fost numit maimare peste trei mii de arcaşi şi mi s-a dat un steag care să fie purtat înaintea mea şi o minunată uniformă pe care s-o îmbrac. Dar ce mi-a plăcut cel mai mult a fost o cămaşă de zale luată de la un cavaler spaniol ucis. Mulţi ani am purtat-o pe sub platoşa mea de bumbac, şi m-a scăpat nu o dată de la moarte, căci nici chiar gloanţele nu treceau prin amîndouă.

Nu-i aveam sub comandă pe arcaşi decît de două zile — un răgaz prea scurt ca să-i învăţ disciplina ce le lipsea — dar erau oameni curajoşi, lucru de care mi-am dat seama cînd s-a ivit prilejul să-i folosesc cu toată seriozitatea. Asta a fost în noaptea aceea de groază care mai este cunoscută şi azi printre spanioli ca *la noche triste.*

La palat se ţinuse în după-amiaza dinaintea acelei nopţi un sfat la care am luat şi eu cuvîntul, spunînd că eram încredinţat că *teulii* plănuiau să se retragă din oraş, şi anume pe întuneric, căci altminteri n-ar fi fost de înţeles de ce se străduiau atît să umple golurile din diguri. La care Cuitlahuac, ce urma să fie împărat, acum cînd Montezuma era mort, deşi încă nu fusese încoronat, răspunse că s-ar putea prea bine ca *teulii* să se gîndească să fugă, dar că nu vor putea niciodată s-o facă pe întuneric, deoarece s-ar rătăci printre atîtea uliţe şi stăvilare. I-am răspuns că aztecii nu obişnuiau să mărşăluiască şi să lupte pe timp de noapte, dar acestea erau lucruri destul de obişnuite — după cum şi văzuseră — la oamenii albi. Şi mai ştiind spaniolii că aztecii nu foloseau asemenea mijloace, vor căuta mai vîrtos să fugă la adăpostul întunericului, crezîndu-şi duşmanii adormiţi. Aşa că îi sfătuiam să aşeze străji la capetele fiecărui dig.

Cuitlahuac a încuviinţat, dîndu-ne nouă, lui Guatemoc şi mie, în grijă digul din Tlacopan, de care urma să răspundem. Pe la miezul nopţii, am ieşit împreună cu Guatemoc şi cu cîţiva ostaşi ca să vedem ce fac străjile pe care le pusesem pe dig. Era foarte întuneric şi cădea o ploaie subţire, astfel încît nu puteai vedea la doi paşi — o ploaie care-mi amintea de serile de toamnă din Norfolk. Am găsit străjile, care ne-au adus la cunoştinţă că peste tot era linişte, şi după ce le-am schimbat, tocmai cînd ne întorceam spre piaţa cea

mare, am auzit deodată un zgomot înfundat, ca tropăitul a mii de picioare.

— Ascultă — am şoptit.

— Sînt *teulii* care fug — îmi răspunse Guatemoc.

Repede, am alergat spre strada care dă din piaţa cea mare spre dig, şi acolo, deşi era întuneric şi ploaia se înteţise, am reuşit să zărim lucirea armurilor. Am început atunci să strigăm cît puteam de tare :

— La arme ! La arme ! *Teulii* fug pe digul din Tlacopan !

Într-o clipă, strigătul de alarmă a fost auzit de străji şi trecut din post în post, pînă cînd răsună în tot oraşul. Strigătul se auzea pe fiecare uliţă sau canal, de pe acoperişurile caselor şi din vîrfurile templelor fără număr. Oraşul s-a trezit pe dată şi un murmur s-a ridicat de pretutindeni ; de pe lac auzeam plescăitul apei lovite de zeci de vîsle, ca şi cum mii şi mii de păsări sălbatice ar fi ţîşnit dintr-o dată din cuibùrile lor ascunse printre trestii. Torţe au început să se aprindă peste tot, ca nişte stele ; răsunau chemări ciudate, scoase din corn şi din scoici — dar toate zgomotele acestei nopţi erau copleşite de bubuitul tobei din piele de şarpe, pe care preoţii de pe *teocalli* o băteau cu furie.

În curînd, murmurul s-a prefăcut într-un adevărat muget, şi din toate colţurile au prins să se reverse spre digul din Tlacopan războinici înarmaţi. Unii alergau pe jos, dar cei mai mulţi veneau în canoe, care acopereau apele lacului pînă în depărtare. Spaniolii, cam o mie cinci sute de oameni, urmaţi de vreo şase sau opt mii de tlaxcalani, ieşeau pe dig într-un şir lung şi subţire. Guatemoc şi cu mine ne-am grăbit să le tăiem calea, adunînd pe drum tot mai mulţi războinici, pînă cînd am ajuns la primul canal, unde canoele se adunaseră cu zecile. Primii spanioli sosiră la canal şi lupta începu, numai că aztecii se îmbulzeau într-o învălmăşeală fără nici o rînduială, căci în întuneric şi în zăpăceala aceea căpeteniile nu-şi puteau vedea oamenii, şi nici oamenii nu-şi puteau auzi comandanţii. Erau însă nenumăraţi şi nu aveau decît o dorinţă în piept — să-i nimicească pe *teuli*. Deodată a mugit un tun, trimiţînd o trîmbă de proiectile printre noi, şi la licărirea care a izbucnit la gura tunului am văzut că spaniolii duceau o punte de scînduri, pe care o aşezau de-a curmezişul canalului. Ne-am repezit asupra lor, fiecare luptînd de capul

lui. Guatemoc şi cu mine am fost măturaţi de pe pod la prima năvală a duşmanului, ca nişte frunze alungate de vînt, şi deşi amîndoi am scăpat cu bine, nu ne-am mai găsit în noaptea aceea. Şirul lung al spaniolilor şi al tlaxcalanilor continua să înainteze, în timp ce aztecii se revărsau din amîndouă părţile, agăţîndu-se de şirul lor ca furnicile de un vierme rănit.

Cum aş putea povesti tot ce s-a întîmplat în noaptea aceea ? Chiar dacă aş voi, n-aş putea, căci n-am văzut decît o mică parte. Tot ce ştiu este că timp de două ceasuri m-am luptat ca un nebun. Duşmanul a izbutit să traverseze primul canal, dar după ce au trecut cu toţii pe puntea de scînduri, aceasta se lăsase în jos atît de mult, cufundîndu-se în mîl, încît n-a mai putut fi mişcată din loc ; or, la vreo şase sute de paşi mai departe urma un al doilea canal, mai adînc şi mai lat decît primul. Pe acesta n-ar fi putut să-l treacă decît dacă l-ar fi umplut cu morţi. Părea că tot iadul se dezlănţuise pe fîşia aceea îngustă de pămînt. Bubuitul tunurilor şi trosnetul archebuzelor, ţipetele de durere şi spaimă, răcnetele ostaşilor spanioli, strigătele de luptă ale aztecilor, nechezatul cailor răniţi, vaietul femeilor, şuieratul suliţelor şi al săgeţilor, pocnetul înăbuşit al loviturilor care cădeau — totul se ridica spre cer într-un vacarm de nedescris. Ca o turmă înfricoşată de vite, şirul lung de spanioli se mişca într-o parte şi-n alta, într-un muget şi freamăt fără sfîrşit. Mulţi se rostogoleau de pe dig, fiind apoi măcelăriţi în apa lacului sau duşi spre sacrificiu cu canoele, mulţi se înecau în canale, dar cei mai mulţi mureau călcaţi în picioare prin nămol. Au pierit de asemeni sute de azteci, în cea mai mare parte loviţi chiar de ai lor, care izbeau şi ţinteau fără să ştie pe cine lovesc sau în pieptul cui va nimeri săgeata.

În ceea ce mă priveşte, luptam cu o ceată mai mică de oameni care se strînseseră în jurul meu, pînă cînd, în cele din urmă, s-au ivit zorile, dezvăluind o privelişte îngrozitoare. Cei mai mulţi dintre spanioli şi aliaţii lor care mai rămăseseră în viaţă izbutiseră să treacă cel de al doilea canal, călcînd peste trupurile tovarăşilor lor amestecate cu sfărîmăturile încărcăturilor, tunurilor şi ale comorilor furate. Lupta se ducea acum pe partea cealaltă. O ceată de spanioli şi tlaxcalani mai trecea încă prin a doua spărtură, şi am căzut asupra lor cu oamenii ce-mi rămăseseră. M-am aruncat drept

în mijlocul lor, şi deodată, chiar în faţă, am văzut chipul lui de Garcia. Cu un urlet, m-am repezit la el. Mi-a auzit glasul şi m-a recunoscut, şi atunci, cu o înjurătură, şi-a îndreptat lovitura spre capul meu. Spada-i grea a căzut pe casca mea din lemn pictat, sfărîmînd o parte din ea şi doborîndu-mă, dar, înainte de a cădea, am mai putut să-l izbesc în piept cu măciuca pe care o aveam, prăvălindu-l la pămînt. Pe jumătate ameţit şi orbit, m-am tîrît spre el printre picioarele oamenilor şi ale cailor. Tot ce am putut vedea a fost lucirea unei armuri în noroi. M-am aruncat asupra ei, apucîndu-i cu mîinile gîtul, şi ne-am rostogolit împreună pe coasta digului în apa nu prea adîncă de la marginea lacului. Eram deasupra, şi cu o bucurie sălbatică mi-am şters sîngele de pe ochi, ca să văd cum pot ucide duşmanul pe care în sfîrşit pusesem mîna. Trupul îi era scufundat în lac, dar capul rămăsese deasupra — şi mă gîndeam să-l ţin sub apă pînă îl voi înăbuşi, căci în cădere îmi pierdusem măciuca.

— În sfîrşit, de Garcia ! am strigat în spaniolă, slăbind strînsoarea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi drumul ! gîfîi un glas răguşit de sub mine. Smintitule, eu nu sînt un cîine de indian !

Am privit uluit chipul omului. Îl apucasem pe de Garcia, dar glasul nu era al lui, şi nici chipul nu era al lui, ci al unui simplu ostaş spaniol, străin.

— Cine eşti ? l-am întrebat, slăbind strînsoarea. Unde este de Garcia — cel pe care voi îl numiţi Sarceda ?

— Sarceda ? Nu ştiu. Acum o clipă l-am văzut căzut pe dig. M-a tras la pămînt şi s-a rostogolit mai departe, dincolo de mine. Lasă-mă în pace, îţi spun. Nu sînt Sarceda, şi chiar dac-aş fi, crezi că e vremea cea mai potrivită pentru certuri personale ? Sînt camaradul tău, Bernal Diaz. Sfîntă Fecioară ! Dar tu cine eşti ? Un aztec care vorbeşte castiliana ?

— Nu sînt aztec — am răspuns. Sînt englez şi lupt alături de azteci, ca să-l pot ucide pe cel pe care voi îl numiţi Sarceda. Dar cu tine, Bernal Diaz, n-am nimic de împărţit. Pleacă şi încearcă să scapi dacă poţi. Nu, sabia o păstrez eu.

— Englez... spaniol... aztec... sau diavol — mormăi omul în timp ce se ridica din nămol — orice eşti, pari om cumsecade. Îţi făgăduiesc că dacă voi scăpa cu viaţă, şi dacă se

va întîmpla vreodată să ajungi pe mîinile mele, am să-mi amintesc că mi-ai dăruit viaţa. Rămîi cu bine !

Şi fără să mai spună nimic, se repezi în sus pe mal şi se amestecă printre compatrioţii săi care fugeau, lăsîndu-şi spada în mîna mea. Am încercat să-l urmez ca să-l găsesc pe duşmanul meu, care încă o dată îmi scăpase prin viclenie, dar puterile mă părăseau, căci rana pe care mi-o făcuse spada lui de Garcia era adîncă şi sîngeram mult. Aşa încît am rămas pe loc, pînă a venit o canoe şi m-a dus înapoi la Otomie, ca să fiu îngrijit — şi abia după vreo zece zile am putut din nou să merg pe picioare.

Aceasta a fost partea mea din victoria acelei *noche triste*. Vai, a fost un triumf sterp, deşi au fost ucişi peste cinci sute de spanioli şi mii de tlaxcalani, căci aztecii nu aveau nici îndemînare, nici disciplină în purtarea unui război, aşa că, în loc să-i urmărească pe vrăjmaşi pînă cînd nici unul dintre ei n-ar mai fi rămas viu, s-au apucat să-i jefuiască pe morţi şi să-i tîrască pe prizonierii ce rămăseseră în viaţă la sacrificiu.

Pentru Otomie, această zi de răzbunare a fost o zi tristă, căci doi dintre fraţii ei, fiii lui Montezuma, pe care spaniolii îi ţineau ca ostatici, pieriseră împreună cu ei, în luptă.

Cît despre de Garcia, n-am putut afla ce i se întîmplase, nici măcar dacă era mort sau mai era în viaţă.

CAPITOLUL XXV

ÎNGROPAREA COMORII LUI MONTEZUMA

Cuitlahuac a fost încoronat împărat al aztecilor, ca urmaş al fratelui său, Montezuma, în timp ce zăceam bolnav de rana pe care mi-o făcuse spada lui de Garcia, ca şi de lovitura de cuţit primită pe altarul de sacrificiu. Rana aceea nu avusese cînd să se vindece, iar în timpul luptelor crîncene din „noaptea de groază“ se deschisese şi sîngerase mult. De fapt mi-a dat destul de furcă şi după aceea, ani de-a rîndul, şi chiar şi acum o simt pe vreme mai friguroasă. Otomie, care

m-a îngrijit cu multă duioşie şi care părea să se mîngîie — într-atît de stranie este inima unei femei — de durerea pierderii tatălui ei şi a rudelor apropiate cu gîndul că scăpasem măcar eu din măcel şi dobîndisem o mare faimă, mi-a povestit cum se desfăşurase ceremonia încoronării, care s-a făcut cu destul de multă strălucire. Aztecii erau aproape nebuni de bucurie, din cauză că în sfîrşit *teulii* plecaseră. Uitau, sau păreau să uite, pierderea a mii dintre cei mai bravi războinici ai lor, toată floarea nobilimii, şi, în orice caz, nu se gîndeau mai departe la viitor. Cete de fete şi flăcăi, încununaţi cu flori, treceau din casă în casă şi din uliţă în uliţă, strigînd : „*Teulii* au plecat, bucuraţi-vă cu noi ; *teulii* au fugit !“ Şi vai de cei care nu se bucurau, chiar dacă aveau casele pustiite de moarte. Statuile zeilor au fost din nou aşezate pe marea piramidă şi templele au fost reclădite. Crucifixul sfînt pe care spaniolii îl aşezaseră acolo a avut soarta pe care o avuseseră cu puţin timp înainte idolii lui Huitzel şi Tezcat : a fost prăvălit de pe *teocalli*, după care a urmat sacrificarea cîtorva prizonieri spanioli. Guatemoc însuşi mi-a povestit despre acest sacrilegiu, dar nu părea prea bucuros de ceea ce se făcuse, căci îl învăţasem cîte ceva din credinţa noastră, şi deşi era un păgîn prea îndîrjit pentru a-şi schimba credinţa, în taină credea că Dumnezeul creştinilor era un Dumnezeu adevărat şi puternic. În afară de asta, deşi trebuia să încuviinţeze, din cauza puterii preoţilor, groaznicele ritualuri ale sacrificiilor omeneşti, nu i-au plăcut niciodată, la fel ca şi Otomiei.

Cînd am auzit ce se petrecuse, mînia mi-a întunecat raţiunea şi am vorbit cu toată furia de care eram în stare :

— Am jurat, Guatemoc, să fiu de partea voastră, căci eşti fratele meu şi soţia mea e din sîngele vostru, dar îţi spun că de acum înainte lupta voastră este blestemată ; şi e blestemată din pricina idolilor voştri mînjiţi de sînge şi a preoţilor voştri. Căci Dumnezeu, pe care l-aţi profanat, şi cei care îl slujesc pe el se vor întoarce mai puternici, şi el va sta atunci iarăşi în locul idolilor voştri.

Astfel am vorbit şi vorbele mele s-au adeverit, deşi nu ştiu cine mi le-a pus în gură, căci vorbeam la întîmplare, împins de mînie. Astăzi, biserica lui Cristos se înalţă chiar pe locul de sacrificiu din Mexico.

— Vorbeşti nesăbuit, frate al meu — răspunse Guatemoc cu destulă semeţie, deşi îl vedeam speriat de prevestirea

nenorocirilor din vorbele mele. Spun că vorbeşti nesăbuit, şi dacă te-ar auzi şi alţii, nu s-ar mai ţine seama de rangul care ţi-a fost dat, de cinstea pe care ţi-ai cîştigat-o în război şi în sfat şi de împrejurarea că ai scăpat de pe piatra de sacrificiu, şi ai putea fi silit să priveşti din nou chipurile celor pe care-i huleşti. Spune, cît rău a fost făcut Dumnezeului tău creştin, faţă de cel însutit făcut zeilor noştri de către neamul tău alb. Dar să nu mai vorbim despre asta şi te rog, frate al meu, nu mai rosti în faţa mea asemenea cuvinte de defăimare, căci ar putea să zdruncine dragostea care ne leagă. Crezi deci că *teulii* se vor întoarce ?

— Vai, Guatemoc, se vor întoarce tot atît de sigur pe cît de sigur este că soarele va răsări mîine dimineaţă. Cînd l-ai avut pe Cortez în mînă, l-ai lăsat să plece, şi ai văzut că după aceea a cîştigat izbînda de la Otompan. Crezi oare că el este omul care să vîre sabia în teacă după ce a scos-o o dată, şi să se cufunde pe veci în uitare şi dezonoare ? Înainte de a trece un an, spaniolii vor fi din nou la porţile Tenochtitlanului.

— Nu eşti prea încurajator în seara aceasta, frate — zise Guatemoc — şi totuşi mă tem că vorbele-ţi sînt adevărate. Ei bine, dacă trebuie să luptăm, să căutăm să învingem. Acum, cel puţin, nu mai există nici un Montezuma care să ia vipera la sînul său şi s-o îngrijească pînă-l muşcă.

Cu aceste vorbe se ridică şi mă părăsi, dar mi-am dat seama că avea inima grea.

A doua zi după convorbirea cu Guatemoc am putut să mă dau jos din pat, şi pînă într-o săptămînă eram aproape întremat. Într-o zi, Guatemoc a venit iarăşi la mine, spunîndu-mi că la rugămintea lui Cuitlahuac, noul monarh, urma să-l însoţesc pe el, Guatemoc, într-o misiune tainică şi de mare încredere. Şi într-adevăr, însărcinarea care ni s-a dat mi-a dovedit cît de multă încredere aveau acum în mine conducătorii aztecilor, căci nu era vorba de nimic altceva decît de ascunderea comorii luate înapoi de la spanioli în „noaptea de groază“, alături de alte bogăţii din felurite ascunzători tainice.

La căderea întunericului am plecat — cîţiva nobili dintre cei mai de frunte, împreună cu Guatemoc şi cu mine — şi ajungînd la malul apei am găsit zece canoe mari, fiecare din ele cu cîte o încărcătură acoperită cu bucăţi mari de

pînză de bumbac. Ne-am urcat şi noi, căutînd să nu ne vadă nimeni, cîte trei într-o canoe, căci eram treizeci în totul, şi, urmînd poruncile lui Guatemoc, am vîslit două ceasuri şi mai bine de-a curmezişul lacului Texcoco, pînă am ajuns pe ţărmul celălalt, într-un loc unde Guatemoc avea un domeniu întins. Aici am coborît din canoe şi încărcăturile au fost descoperite ; astfel am văzut că era vorba de vase şi saci mari de aur şi nestemate, pe lîngă multe alte obiecte preţioase, printre care chipul lui Montezuma turnat în aur masiv, atît de greu, încît Guatemoc şi cu mine abia am putut să-l ridicăm. Cît despre vase, care, dacă memoria mă ajută, erau în număr de şaptesprezece, fiecare a trebuit purtat de cîte şase oameni, cu ajutorul vîslelor legate de fiecare parte, şi totuşi abia au putut fi urnite. Toate aceste comori nepreţuite au fost duse pe rînd pînă în vîrful unui deluşor, la vreo şase sute de paşi distanţă de mal, şi lăsate la gura unui puţ, ascunsă ochiului de o grămadă de pămînt. Cînd toate comorile au fost aduse, Guatemoc m-a atins pe umăr, apoi a mai făcut semn unui alt bărbat, un mare nobil aztec, născut dintr-o mamă tlaxcalană, rugîndu-ne să coborîm împreună cu el în puţ, ca să rînduim comoara.

— Bucuros — i-am răspuns eu, căci eram curios să văd cum arăta hruba, dar nobilul a şovăit o clipă, deşi pînă la urmă a venit cu noi, spre nenorocirea lui.

Atunci Guatemoc a luat o torţă şi a coborît în puţ cu ajutorul unei funii. Apoi a venit rîndul meu ; am coborît agăţat de funie ca un păianjen de firul său ; coborîşul a durat mult, căci puţul era foarte adînc. În cele din urmă am ajuns lîngă Guatemoc, în fundul puţului ; acolo, aşa cum am văzut la lumina torţei aprinse din mîna lui, fusese ridicat un zid de cărămizi, pînă la înălţimea unui om. Rezemată de acest zid şi de peretele puţului se afla o lespede uriaşă de piatră, sculptată şi acoperită cu scrierea în imagini a aztecilor. M-am uitat la imagini, pe care acum le puteam descifra uşor, şi am văzut că era consemnată îngroparea comorii în primul an de domnie a lui Cuitlahuac, împărat al Mexicului, cuprinzînd şi un blestem înfricoşător la adresa celui ce-ar îndrăzni să se atingă de ea. Mai departe, făcînd unghi drept cu puţul, pornea un coridor, lung de zece paşi şi destul de înalt ca să poată pătrunde un om în el, care ducea la o hrubă mare cam cît încăperea asta unde stau acum şi scriu, la Ditchingham. La gura hrubei

erau aşezate grămezi de cărămizi de *adobe* şi mortar, asemănătoare lespezilor de piatră cioplită din bolta aceea de la Sevilla, unde fusese zidită de vie Isabella de Siguenza.

— Cine a săpat hruba ? am întrebat.

— Oameni care nu ştiau ce sapă — răspunse Guatemoc. Dar iată-l şi pe tovarăşul nostru. Acum, frate, te sfătuiesc să nu te arăţi uimit de nimic din ceea ce vei vedea, şi fii sigur că am pricini întemeiate să fac tot ce voi face.

Înainte de a-i putea răspunde, nobilul aztec era lîngă noi. Apoi cei de sus au început să coboare vasele şi sacii plini de aur şi nestemate, şi cum ajungeau, unul cîte unul, Guatemoc dădea drumul frînghiei şi le cerceta, iar nobilul aztec şi cu mine le împingeam prin coridor pînă în hrubă — aşa cum aici, în Anglia, se rostogoleşte un butoi cu bere. Două ceasuri şi mai bine am muncit, pînă cînd în cele din urmă totul a fost coborît. Ultimul sac, plin cu pietre preţioase, s-a desfăcut în timp ce era lăsat în jos, şi a căzut peste noi ca o ploaie strălucitoare de nestemate. Din întîmplare, un colier cu smaralde de o neînchipuită mărime şi frumuseţe mi-a căzut pe cap, rămînîndu-mi atîrnat de umeri.

— Păstrează-l, frate — rîse Guatemoc — în amintirea acestei nopţii.

N-am aşteptat să-mi spună a doua oară şi am vîrît colierul în sîn. Îl am şi acum, iar o piatră din el — a doua ca mărime — am dăruit-o bunei noastre regine Elisabeta. Otomie l-a purtat ani în şir, şi pentru această pricină va fi îngropat o dată cu mine, deşi are o valoare nepreţuită — cel puţin aşa spun cei ce se pricep la pietre preţioase. Dar, nepreţuit sau nu, este sortit să zacă în pămîntul cimitirului din Ditchingham, şi fie ca acelaşi blestem care păzeşte comoara aztecilor să cadă şi asupra aceluia care îl va fura de pe oasele mele.

În sfîrşit, am ieşit din hrubă şi, pătrunzînd toţi trei în tunel, am început să clădim zidul de *adobe*. Cînd eram cam la o înălţime de două-trei picioare, Guatemoc s-a oprit din lucru şi mi-a cerut să ridic o torţă în sus. L-am ascultat, întrebîndu-mă ce dorea să vadă. Atunci s-a dat înapoi cîţiva paşi şi i-a spus ceva nobilului aztec, însoţitorul nostru.

— Care este soarta trădătorilor descoperiţi, prietene ? zise el cu un glas care, oricît ar fi fost de liniştit, răsuna teribil ;

şi, rostind acestea, îşi desfăcu de la şold măciuca de luptă încrustată cu cioburi de obsidian, care atîrna de o curea.

Aztecul se făcu cenuşiu sub pielea-i întunecată şi începu să tremure de frică.

— Ce vrei să spui, prinţe ? zise el cu glas sugrumat.

— Ştii prea bine ce vreau să spun — răspunse Guatemoc cu acelaşi glas teribil, şi îşi ridică măciuca.

Atunci, cel care se ştia fără scăpare căzu în genunchi, cerşindu-i mila, şi vaietele sale răsunau atît de înfiorătoare în locul acela pustiu de sub pămînt, încît, de groază, era cît pe-aci să scap torţa din mînă.

— De un duşman poate să-mi fie milă, dar de un trădător niciodată — rosti Guatemoc.

Şi răsucind măciuca în aer, o repezi asupra nobilului şi-l ucise dintr-o lovitură. Apoi, apucînd leşul cu braţele-i puternice, îl aruncă în hrubă împreună cu comoara, şi acolo a rămas, nemişcat şi înspăimîntător, printre pietre preţioase şi aur, cu braţele răsucite întîmplător în jurul a două vase mari, ca şi cum ar fi vrut să le strîngă la piept.

Am privit spre Guatemoc, întrebîndu-mă dacă nu cumva îmi sosise şi mie ceasul, căci ştiam prea bine că atunci cînd este îngropată o comoară, e bine să fie cît mai puţini care să-i cunoască secretul.

— Nu te teme, frate — zise Guatemoc. Acest om era un hoţ, un laş şi un trădător. Am aflat că a încercat de două ori să ne trădeze *teulilor.* Ba mai mult, avea de gînd, dacă *teulii* se vor întoarce, să le dezvăluie locul unde am îngropat comoara şi să împartă cu ei prada. Toate acestea le-am aflat de la o femeie pe care el o credea iubita lui, dar care nu era decît o iscoadă pusă de noi să afle tainele inimii sale păcătoase. Acum n-are decît să se sature de aur — priveşte cum strînge aurul la piept chiar şi după ce-a murit. Nici măcar un alb n-ar putea să-l strîngă la piept cu mai multă lăcomie. Ah, *teulule,* dacă acest pămînt al Anahuacului n-ar avea decît grîu pentru pîine, cremene şi cupru pentru vîrfurile suliţelor şi ale săgeţilor, fiii lui ar fi rămas liberi pe vecie. Blestemat fie aurul, căci el este momeala care-i face pe aceşti rechini ai mării să vină şi să ne sfîşie gîtlejul. Blestemat fie, îţi spun, şi fie să nu mai strălucească niciodată la lumina soarelui, să rămînă pierdut pe veci !

Şi se apucă cu furie de lucru, ridicînd în grabă zidul.

În scurt timp era aproape terminat ; dar înainte de a aşeza ultimele lespezi — care aveau o formă pătrată, ca bucăţile de lut pe care le folosim la clădirea fermelor şi a caselor ţărăneşti în Norfolk — am vîrît o torţă prin deschizătura rămasă şi am privit pentru ultima dată în hruba comorii, care era în acelaşi timp şi hruba morţii. Acolo se aflau nestematele strălucitoare ; acolo, aşezat pe un vas, lucea capul de aur al lui Montezuma, ai cărui ochi de smaralde păreau să mă privească, şi tot acolo, cu spatele rezemat de acelaşi vas, iar cu braţele încercuind altele două, se afla aztecul mort. Mi s-a părut deodată că nu era mort, căci ochii săi, care fuseseră închişi, erau acum deschişi şi se holbau la mine ca şi ochii de smarald ai statuii de aur de deasupra sa, numai că într-un chip mai înspăimîntător.

În mare grabă am retras torţa, şi-am sfîrşit lucrul în tăcere. Cînd totul a fost gata, am pornit înapoi şi, ajungînd la capătul coridorului, am privit în sus, tare bucuros să văd stelele strălucind pe cer deasupra mea. Apoi am făcut un ochi dublu la frînghie şi, la un semn, am fost ridicaţi în sus pînă am ajuns în dreptul muchiei de care era rezemată lespedea de marmură neagră — piatră funerară comorii lui Montezuma şi aztecului ce-şi doarme somnul de veci în mijlocul ei.

Ne-am opintit cu mîinile şi cu picioarele să împingem lespedea care stătea rezemată de zid pînă ce s-a prăvălit cu un zgomot înfundat şi, prinzîndu-se printre cărămizile pregătite s-o primească, a închis coridorul, astfel încît cei ce-ar încerca să intre ar trebui s-o arunce în aer cu praf de puşcă.

Pe urmă am fost traşi în sus, şi-am ajuns cu bine deasupra.

Întrebînd cineva unde era nobilul aztec care coborîse împreună cu noi, Guatemoc răspunse cu un aer întunecat :

— S-a gîndit să rămînă acolo şi să vegheze comoara, ca un credincios supus al împăratului, pînă cînd monarhul va veni s-o ia.

Iar cei care-l ascultau au dat din cap, înţelegînd totul.

Apoi oamenii s-au apucat să umple puţul îngust cu pămîntul ce stătea pregătit, şi-au muncit fără preget toată noaptea, dar la ivirea zorilor treaba încă nu era terminată. În cele din urmă, puţul a fost astupat, şi unul dintre însoţitorii noştri a luat seminţe dintr-un săculeţ şi le-a împrăştiat pe pămînt, sădind şi doi copăcei pe care-i adusese cu el, şi mă gîn-

desc că a făcut-o doar ca să însemne locul. După ce totul s-a sfîrşit, am strîns frînghiile şi uneltele şi, urcîndu-ne în canoe, ne-am întors la Mexico. Între timp se făcuse ziuă, aşa că, după ce-am lăsat canoele la un debarcader dinafara oraşului, ne-am îndreptat spre casă cîte unul sau cîte doi, sperînd să nu fim văzuţi de nimeni.

V-am povestit aici contribuţia mea la îngroparea comorii lui Montezuma, pentru care aveam să îndur în viitor tortura. Nu ştiu dacă cineva va ajunge vreodată s-o dezgroape, dar pînă în ziua cînd am părăsit pămîntul Anahuacului taina fusese păstrată, şi cred că la vremea aceea, în afară de mine, toţi cei care luaseră parte la ascunderea ei erau morţi. Ultima dată cînd m-am dus la Mexico am trecut prin acel loc şi l-am recunoscut după copăceii care crescuseră înalţi şi falnici, şi cum eram însoţit de spanioli am jurat în sinea mea că nu-i voi ajuta niciodată să pună mîna pe comoară. De aceea nu dezvălui nici acum, deşi-l cunosc foarte bine, locul unde zace îngropată comoara, împreună cu oasele trădătorului, gîndindu-mă că rîndurile aşternute aici ar putea cădea pe mîinile vreunuia din neamul lor.

Înainte de a povesti mai departe despre asediul Mexicului, ţin să mai spun că eu şi cu Otomie, soţia mea, ne-am dus în mijlocul poporului din Otomie şi i-am cîştigat pe mulţi dintre ei de partea coroanei aztece. Căci trebuie să ştiţi, dacă povestirea mea n-a lămurit încă acest lucru, că imperiul aztec nu era format dintr-un singur popor, ci era clădit din mai multe neamuri, avînd în jur alte triburi, unele aliate, sau supuse, iar altele duşmane de moarte. Astfel, tlaxcalanii, de pildă, erau un popor puţin numeros, dar tare războinic, avîndu-şi aşezările pe coastă, şi datorită ajutorului lor a izbutit Cortez să-i biruie pe Montezuma şi Guatemoc. Dincolo de tlaxcalani, mai spre apus, se afla marele popor din Otomie, care trăia în inima munţilor. Erau oameni mai viteji decît aztecii, care vorbeau altă limbă şi erau de un alt neam, format din mai multe clanuri. Uneori fuseseră supuşi marelui imperiu aztec, alteori aliaţi cu el, iar alteori purtaseră război pe faţă cu acesta, aflîndu-se în strînsă prietenie cu tlaxcalanii. Pentru a strînge mai mult legăturile dintre atzeci şi poporul din Otomie, care reprezenta pentru locuitorii Anahuacului cam ceea ce reprezintă clanurile scoţiene pentru poporul englez, Montezuma luase de soţie pe fiica şi singura moştenitoare a marelui lor şef sau rege. Această înaltă doamnă murise la naşterea copilei ei, prinţesa Otomie, devenită soţia mea, în vinele căreia curgea sîngele regesc al casei domnitoare din Otomie. Dar deşi de un rang atît de mare în ţara mamei ei, Otomie nu fusese acolo decît de două ori, pe cînd era o copilă. Totuşi le cunoştea bine limba şi obiceiurile întrucît avusese doici şi dascăli din triburile lor ; în fiecare an primea un tribut destul de mare de la aceste triburi, asupra cărora exercita multe drepturi regeşti, acordate mai degrabă ei decît tatălui ei, Montezuma.

După cum am mai spus, cîteva clanuri din Otomie se alăturaseră tlaxcalanilor şi, ca aliaţi ai acestora, luaseră parte la război alături de spanioli. S-a hotărît deci, cu prilejul unui sfat solemn, ca Otomie şi cu mine, care eram soţul ei, să mergem în solie în capitala ţării lor, cunoscută sub numele de Cetatea Pinilor, şi să încercăm să-i cîştigăm din nou de partea aztecilor.

Aşadar, după ce s-au trimis crainici ca să ne vestească sosirea, am pornit la drum, fără a şti cum vom fi primiţi la capătul călătoriei. Opt zile a durat călătoria, care s-a desfăşurat cu mare pompă şi cu alai din ce în ce mai mare, căci aflînd triburile din Otomie că însăşi prinţesa lor avea să sosească, aducînd cu acest prilej şi pe soţul ei, un *teul* ce îmbrăţişase cauza aztecilor, veniră să îngroaşe alaiul, astfel încît, înainte de a ajunge la Cetatea Pinilor, ne însoţea o adevărată oaste de cel puţin zece mii de munteni, bărbaţi înalţi şi sălbatici, care înaintau în ritmul unei muzici barbare. Nu schimbasem însă cu ei şi cu şefii lor nici o vorbă, în afară de saluturile formale, deşi în fiecare dimineaţă cînd porneam la drum, Otomie într-un palanchin, iar eu pe un cal prins de la spanioli, scoteau strigăte de salut care făceau să răsune munţii. Cu cît înaintam, cu atît locurile, ca şi oamenii, erau mai frumoase şi mai sălbatice, căci acum treceam prin păduri de stejari şi pini, prin locuri pline de ferigi şi felurite plante minunate. Uneori trebuia să trecem peste rîuri mari, cu apele limpezi, alteori prin trecători şi chei de munte — dar cu fiecare ceas urcam tot mai sus, pînă cînd clima începu să semene cu cea din Anglia, numai că văzduhul era mult mai curat şi mai luminos. În cele din urmă, în a opta zi, am ajuns la o trecătoare săpată între nişte stînci roşii, pe alocuri atît de în-

gustă, încît abia dacă puteau păşi alături trei călăreţi. Această trecătoare, lungă de vreo opt kilometri, constituie principalul drum spre Cetatea Pinilor, în afară doar de cărări înguste, ascunse în munţi ; de fiecare parte se înălţau pereţi prăpăstioşi, pînă la trei-patru sute de metri.

— Iată un loc unde o sută de oameni ar putea ţine piept unei oştiri întregi — am zis către Otomie, fără să ştiu că într-o bună zi va trebui să fac eu însumi treaba asta.

După puţin timp, trecătoarea cotea, şi mi-am oprit calul, încremenit de uimire, căci în faţa mea se aşternea Cetatea Pinilor, în toată splendoarea ei. Oraşul se întindea ca într-o farfurie, cîmpia putînd măsura cam douăzeci de kilometri în curmeziş, înconjurată de jur împrejur de munţi îmbrăcaţi pînă la vîrf cu păduri de stejar şi cedru. Doar în spatele oraşului, chiar în mijlocul inelului de munţi, se înălţa un masiv care nu era verde de frunziş, ci negru de lavă, încununat la vîrf cu albeaţa zăpezii, de unde ziua se ridica o coloană de fum, iar noaptea — una de foc. Acesta era vulcanul Xaca, sau Regina, şi deşi nu e la fel de semeţ ca fraţii săi Orizaba, Popocatepetl şi Ixtac, mie mi se pare mai frumos decît toţi, atît datorită formei sale desăvîrşite, cît şi culorilor — purpuriu şi albastru — pe care le au flăcările trimise în sus în timpul nopţii sau cînd izbucneşte. Poporul din Otomie îl adora ca pe un zeu, oferindu-i jertfe omeneşti, ceea ce nici nu este de mirare, căci de cîteva ori lava se scurgea pe coastele lui, tăia cărare chiar prin Cetatea Pinilor. Era socotit nu numai sfînt, ci şi bîntuit de duhuri, astfel încît nimeni nu îndrăznea să-i calce vîrful acoperit de zăpadă. Şi totuşi am fost sortit să-i urc înălţimile — eu şi cu încă cineva.

Înconjurată de acest inel de munţi şi vegheată de sus de puternicul Xaca, îmbrăcat în mantia-i de zăpadă, cu pălăria-i de fum şi coroana-i de foc, se întinde, sau mai curînd se întindea, Cetatea Pinilor — căci astăzi nu mai este decît ruină, sau cel puţin astfel am părăsit-o eu. Oraşul în sine nu era atît de mare ca altele pe care le-am văzut în Anahuac, avînd doar o populaţie de vreo treizeci şi cinci de mii de suflete, deoarece poporului din Otomie, fiind neam de munteni, nu-i prea plăcea să trăiască în oraşe. Dar dacă nu era mare, era cel mai frumos dintre toate oraşele indiene, cu uliţe drepte care se întîlneau ca nişte raze în piaţa din mijlocul său. De-a lungul uliţelor se ridicau case, înconjurate de grădini, durate

în cea mai mare parte din lespezi şi bucăţi de lavă, prinse cu un fel de ciment de var alb. În mijlocul pieţei se înălţa un *teocalli*, adică piramida pentru ritualuri, în vîrful căreia se aflau altare împodobite cu şiraguri de cranii, şi chiar în faţa lui era palatul în care trăiseră strămoşii Otomiei — o clădire lungă, scundă şi foarte veche, cu multe curţi, sculptată peste tot cu şerpi şi idoli rînjiţi. Atît în construcţia palatului, cît şi a piramidei era încrustată o piatră albă, extrem de frumoasă, care strălucea ca argintul în lumina soarelui, contrastînd puternic cu celelalte case, negricioase, construite din lavă.

Aşa arăta Cetatea Pinilor cînd am văzut-o pentru prima dată. Cînd am văzut-o ultima oară, era doar o ruină fumegîndă, şi-mi închipui că acum este doar lăcaşul liliecilor şi al şacalilor, „căminul bufniţelor", în care „domnia ruinelor s-a întins şi pietrele pustietăţii îi umplu uliţele".

Ieşind din trecătoare, am mers cîteva mile pe cîmpia netedă, cultivată peste tot cu porumb, *maguey*, adică aloe, şi cu alte plante, pînă am ajuns la una din cele patru porţi ale cetăţii. Am intrat prin ea, şi am văzut că acoperişurile în formă de terasă erau înţesate, de fiecare parte a uliţelor largi, cu sute de femei şi copii, care ne aruncau flori în timp ce treceam şi strigau : „Bun venit, prinţesă ! Bun venit, Otomie, prinţesă de Otomie !" Şi cînd, în cele din urmă, am ajuns în piaţa cea mare, se părea că oamenii din întreg Anahuacul se strînseseră acolo, repetînd cu toţii strigătul : „Bun venit, Otomie, prinţesă de Otomie !" încît întreg pămîntul răsuna de urale. Oamenii mă salutau şi pe mine, în timp ce treceam, atingînd pămîntul cu mîna dreaptă, apoi ridicînd-o deasupra capului, dar cred că ceea ce le pricinuia mai multă uimire decît fiinţa mea era calul, căci cei mai mulţi dintre ei nu văzuseră niciodată un cal şi-l socoteau un fel de monstru sau demon. Ne-am continuat astfel drumul prin mulţimea de oameni care strigau, urmaţi şi precedaţi de mii de războinici, mulţi dintre ei gătiţi în haine strălucitoare, de pene, şi purtînd steaguri brodate, pînă cînd am trecut pe lîngă piramidă, şi mi-am dat seama că preoţii tocmai se îndeletniceau cu meseria lor sîngeroasă. În sfîrşit, am ajuns la porţile palatului, şi aici, într-o încăpere ciudată, decorată cu demoni care rînjeau, am avut cîteva clipe de răgaz.

A doua zi, în marea sală a palatului, s-a ţinut un sfat al şefilor şi căpeteniilor de triburi din Otomie, în număr de o sută şi mai bine. Cînd s-au adunat cu toţii, am sosit şi noi, Otomie în veşminte împărăteşti şi arătînd nespus de frumoasă, iar eu îmbrăcat ca un nobil aztec, şi sfatul s-a ridicat în picioare, să ne salute. Otomie le-a cerut să se aşeze şi le-a vorbit astfel :

— Ascultaţi-mă, căpetenii şi conducători de oşti din neamul mamei mele. Sînt prinţesa voastră, prin dreptul sîngelui, ultima dintr-un neam regesc care vă conduce din vremuri străvechi, şi mai sînt şi fiica lui Montezuma, marele împărat al Anahuacului, acum mort pentru noi, însă trăind în veci în Casele Soarelui. Dar mai întîi vreau să vi-l arăt pe soţul meu, nobilul *teul* căruia i-am fost dată de soţie pe cînd întruchipa spiritul zeului Tezcat şi cu care, după ce a trecut pe la altarul zeului, fiind ales de ceruri să ne ajute în război, m-am căsătorit din nou, după datina pămîntească şi prin voinţa fraţilor mei de sînge. Aflaţi, şefi şi căpetenii, că acest nobil, soţul meu, nu este din sîngele nostru indian, dar nici nu este cu totul din sîngele *teulilor* cu care sîntem în război ; ci mai curînd din acela al adevăraţilor fii ai lui Quetzal, care trăiesc dincolo de o îndepărtată mare din miazănoapte şi care sînt duşmanii *teulilor*. Şi fiind duşmanii *teulilor*, soţul meu este şi el duşmanul lor. Şi aşa cum fără îndoială aţi auzit, dintre toate faptele de arme săvîrşite în noaptea aceea cînd i-am nimicit pe *teuli*, nici una nu a fost mai vitează ca a sa, el fiind, de asemenea, cel care a descoperit primul retragerea lor.

...O, voi, şefi şi căpetenii ale marelui şi străvechiului popor din Otomie, eu, prinţesa voastră, am fost trimisă la voi de Cuitlahuac, împăratul meu şi-al vostru, împreună cu soţul meu, să vă cer ajutorul. Cu mîhnire a auzit împăratul nostru, şi eu de asemeni am auzit cu mare ruşine, că mulţi războinici din neamul nostru s-au alăturat duşmanilor din totdeauna ai aztecilor — tlaxcalanii — în alianţa lor spurcată cu *teulii*. Acum, albii sînt înfrînţi pentru o vreme, dar au simţit gustul aurului pe care-l rîvnesc şi se vor întoarce, ca albinele la o floare căreia i-au gustat nectarul. Se vor întoarce, deşi singuri nu vor putea nimici niciodată gloria Tenochtitlanului. Dar ce se va întîmpla dacă împreună cu ei vor veni mii şi zeci de mii de indieni ? Ştiu bine că în aceste vremuri tulburi, cînd tronurile se prăbuşesc, cînd cerul este plin de prevestiri, şi înşişi zeii par neputincioşi, sînt mulţi care vor voi să se folosească de împrejurări şi să întoarcă lucrurile spre cîştigul lor. Sînt mulţi oameni şi sînt şi triburi întregi care nu uită vechile războaie şi nedreptăţile trecute, strigînd : „Sosit-a ceasul răzbunării ! Să ne amintim de văduvele pe care le-au făcut lăncile aztece, de tributul pe care l-au stors din sărăcia noastră ca să-şi mărească bogăţia lor, şi de prizonierii care au pierit pe altarele lor de sacrificiu !“ ...Nu-i aşa ? Din păcate, aşa e, şi nu mă miră. Vă cer totuşi să nu uitaţi un lucru : şi anume că jugul care vreţi să fie pus, cu ajutorul vostru, pe grumazul reginei cetăţilor nu vă va ocoli nici pe voi. Oameni nechibzuiţi, credeţi oare că veţi fi cruţaţi atunci cînd, cu sprijinul vostru, Tenochtitlanul va ajunge o ruină şi aztecii nu vor mai fi un popor ? Vă spun că nu ! Bîtele de care se folosesc *teulii* ca să nimicească viaţa Tenochtitlanului vor fi frînte una cîte una şi aruncate în foc. Dacă aztecii vor fi învinşi, atunci, mai curînd sau mai tîrziu, va cădea fiecare trib din această ţară întinsă. Oamenii vor fi omorîţi, cetăţile călcate în picioare, bogăţiile smulse, iar copiii vor mînca pîinea sclaviei şi vor bea apa amară a durerii. Alegeţi, o, voi, bărbaţi şi femei din Otomie ! Vreţi să trăiţi alături de oameni cu aceleaşi obiceiuri din aceeaşi ţară cu voi, deşi uneori au fost duşmanii voştri, sau vreţi să vă daţi pe mîna străinilor ? Alegeţi, deci, bărbaţi şi femei din Otomie, şi aflaţi că alegerea voastră şi a celorlalţi oameni din Anahuac va hotărî soarta Anahuacului. Sînt prinţesa voastră şi aveţi datoria să mă ascultaţi, dar astăzi nu vă voi da nici o poruncă. Vă sfătuiesc doar să alegeţi între prietenia aztecilor şi jugul *teulilor*, şi fie ca zeul zeilor, cel atotputernic, zeul nevăzut, să vă călăuzească alegerea !

Otomie tăcu, şi un murmur de aprobare trecu de jur împrejurul sălii. Vai, de ce nu pot reda tot focul cuvintelor ei, şi nici descrie demnitatea şi drăgălăşenia fiinţei ei, aşa cum era în momentele acelea !

Vorbele ei au mers drept la inimă căpeteniilor neînduplecate care ascultau. Mulţi dintre ei îi priveau cu dispreţ pe azteci, socotindu-i un popor muieratic din regiunea cîmpiilor şi a lacurilor, un popor de neguţători. Mulţi le purtau o duşmănie sîngeroasă, care dura de generaţii. Au înţeles însă că

prinţesa lor spunea adevărul şi că izbînda *teulilor* în Tenochtitlan va însemna izbînda asupra tuturor oraşelor de pe cuprinsul ţării. De aceea au făcut alegerea pe loc, deşi în zilele ce aveau să urmeze, în încordarea înfrîngerii şi a tulburărilor, mulţi dintre ei aveau să dea înapoi, după cum este felul oamenilor.

Atunci însă, după ce se sfătuiră între ei, purtătorul lor de cuvînt strigă :

— Otomie, am ales. Prinţesă, vorbele tale ne-au cîştigat. Trecem de partea aztecilor, şi vom lupta pînă la cel din urmă pentru a scăpa de *teuli*.

— Ştiu acum că sînteţi într-adevăr poporul meu şi că sînt cu adevărat prinţesa voastră — răspunse Otomie. Căci la fel ar fi vorbit, într-o împrejurare ca aceasta, toţi marii bărbaţi din trecut, strămoşii mei, căpeteniile voastre. Fie ca niciodată să nu vă pară rău de alegerea pe care aţi făcut-o, fraţi ai mei, oameni din Otomie !

Cînd am părăsit Cetatea Pinilor, îi duceam lui Cuitlahuac, marele împărat, făgăduiala unei oştiri de douăzeci de mii de oameni, care se legau să-l slujească pînă la moarte în războiul său împotriva spaniolilor.

CAPITOLUL XXVI

ÎNCORONAREA LUI GUATEMOC

Sfîrşindu-se deci treburile pe care le avusesem în mijlocul poporului din Otomie, ne-am întors în oraşul Tenochtitlan, unde am ajuns cu bine după o lipsă de o lună şi o zi. Destul de puţin, şi totuşi suficient de mult pentru ca, între timp, alte necazuri să se fi abătut asupra acestui nefericit oraş. Căci Atotputernicul adăugase povara altor nenorociri la grumazul lui. După moartea prin spada omului alb, urma acum moartea sub alt chip. Căci spaniolii aduseseră cu ei, din Europa, o boală urîtă, şi vărsatul bîntuia acum în toată ţara.

Zi de zi, oamenii piereau cu miile ; fiind necunoscători ai acestei boli, încercau s-o vindece turnînd apă rece pe trupurile celor atinşi, astfel încît fierbinţeala pătrundea pînă în organele vitale, şi în două zile cei mai mulţi dintre ei mureau [1]. Era o jale să vezi cum rătăceau încoace şi încolo pe străzi, înnebuniţi de suferinţă, împrăştiind molima peste tot. Mureau în case, zăceau morţi cu grămezile prin pieţe, aşteptînd să fie îngropaţi, căci boala îşi întinsese aripa neagră asupra tuturor, şi înşişi preoţii din altar erau loviţi, în timp ce sacrificau copii pentru a potoli mînia zeilor. Dar nenorocirea cea mai mare era că fusese doborît însuşi Cuitlahuac, marele împărat, şi cînd am ajuns în oraş trăgea să moară. A ţinut totuşi să ne vadă şi a trimis poruncă să fim aduşi la căpătîiul său. În zadar am rugat-o pe Otomie să nu dea ascultare rugăminţii ; a rîs fără teamă de spaima mea şi mi-a spus :

— Cum, vrei adică să dau înapoi de la ceva ce tu, soţul meu, vei înfrunta ? Vino, să mergem şi să-i spunem cum ne-am îndeplinit solia. Dacă boala mă va cuprinde şi pe mine şi am să mor, va fi din pricină că mi-a sosit ceasul.

Aşa că ne-am dus în camera în care zăcea Cuitlahuac, acoperit cu un cearşaf, ca şi cum ar fi fost mort, avînd în jurul lui cădelniţe de aur în care ardea tămîie. Cînd am intrat, se afla într-o stare de toropeală, dar îndată s-a trezit şi i s-a spus că eram acolo.

— Bun venit, nepoată — zise el vorbind prin cearşaf, cu glas înăbuşit. Mă găseşti într-o stare jalnică, căci zilele îmi sînt numărate. Molima *teulilor* îi ucide pe cei cruţaţi de săbiile lor. În curînd va trebui să alegeţi un alt conducător, aşa cum şi eu am fost ales în locul tatălui tău. Nu-mi pare rău, căci asupra altuia va apăsa gloria ca şi povara ultimei lupte a aztecilor. Spune-mi, nepoată, ce-ai făcut, dar spune repede. Ce-au hotărît triburile din Otomie, vasalii tăi ?

— Mărite stăpîne — răspunse Otomie, vorbind cu umilinţă şi ţinîndu-şi capul plecat — fie ca boala să te părăsească şi să trăieşti ca să domneşti mulţi ani asupra noastră ! Mărite stăpîne, soţul meu şi cu mine am cîştigat cea mai mare parte a poporului din Otomie de partea noastră. O oştire de

[1] Acest tratament îl aplică şi în zilele noastre indienii din Mexic, şi — dacă scriitorul poate da crezare celor ce se spun în această ţară — adesea bolnavii se vindecă astfel. (n.a.)

douăzeci de mii de munteni îţi aşteaptă poruncile, şi dacă ei vor cădea, vor mai sosi şi alţii.

— Aţi făcut treabă bună, fiică a lui Montezuma, şi tu, omule alb — răspunse cu glasul pierit monarhul muribund. Zeii au fost înţelepţi cînd nu v-au primit jertfele pe piatra de sacrificiu, iar eu am fost nechibzuit atunci cînd am vrut să te ucid, *teulule*... Şi acum vă spun, vouă şi tuturor celorlalţi, să fiţi cu inima neclintită, şi dacă trebuie să muriţi, să muriţi cu cinste. Lupta continuă, dar n-am să mai iau parte la ea, şi cine poate şti cum se vor sfîrşi toate ?

Rămase cîteva clipe tăcut, apoi, dintr-o dată, ca şi cum ar fi avut o vedenie, îşi smulse cearşaful de pe faţă şi se ridică în capul oaselor — o arătare groaznică la vedere, căci boala îl desfigurase cumplit.

— Vai şi vai ! se tîngui el. Văd uliţele Tenochtitlanului roşii de sînge şi foc, văd morţii îngrămădiţi în mormane şi caii *teulilor* călcîndu-i în picioare. Îl văd pe Marele Spirit al poporului meu — are grumazul împovărat de lanţuri — şi-i aud glasul suspinînd. Nenorocirile se abat asupra copiilor din cauza păcatelor părinţilor lor. O, popor al Anahuacului, pe care te-aş fi îngrijit precum vulturul îşi îngrijeşte puii, eşti blestemat şi osîndit pe veci ! Iadul îşi cască porţile să te înghită şi pămîntul te respinge din cauza păcatelor tale, iar ceea ce va rămîne va zace în robie, generaţie de generaţie, pînă se va împlini răzbunarea !

După ce strigă astfel din toate puterile, Cuitlahuac căzu iarăşi pe perne, şi înainte ca vraciul înspăimîntat care-l îngrijea să poată să-i ridice capul, trecuse dincolo de hotarele acestei lumi şi scăpase de necazurile ei. Dar vorbele pe care le rostise au rămas neşterse în inimile celor care le-au auzit, fiind împărtăşite numai lui Guatemoc, care nu fusese de faţă.

Aşadar, în faţa mea şi a Otomiei a murit Cuitlahuac, marele împărat al aztecilor, după ce domnise doar cincisprezece săptămîni. Din nou întregul popor şi-a jelit căpetenia, cel mai mare dintre miile de fii ai săi pe care molima i-a secerat o dată cu el, purtîndu-i către Casele Soarelui, sau poate către bezna de dincolo de Stele.

Dar ţara n-a rămas mult timp cernită, căci în iureşul întîmplărilor era nevoie să fie încoronat un nou împărat, care să ia conducerea armatelor şi să cîrmuiască poporul. De

aceea, chiar a doua zi după înmormîntarea lui Cuitlahuac s-a întrunit sfatul celor patru mari electori, fiind chemaţi de asemenea şi alţi nobili şi prinţi mai mici, în număr de trei sute, printre care mă aflam şi eu, prin dreptul rangului meu de comandant de oaste şi soţ al prinţesei Otomie. N-a fost nevoie să se vorbească prea mult, căci, deşi au fost amintite cîteva nume, prinţii ştiau că nu era decît un singur om care, prin naştere, prin curajul şi nobleţea spiritului său, era cel mai potrivit pentru a se îngriji de soarta ţării. Acest om era Guatemoc, prietenul şi fratele meu de sînge, nepotul ultimilor doi mari împăraţi, care era căsătorit cu sora soţiei mele, Tecuichopo, fiica lui Montezuma. Toţi ştiau aceasta, zic, dar, lucru ciudat, singurul care n-o ştia era chiar Guatemoc, căci în timp ce luam loc în mijlocul sfetnicilor, el pomeni numele a doi prinţi, spunînd că, fără îndoială, alegerea va cădea asupra unuia din ei.

De neuitat a rămas pentru mine imaginea acelei adunări solemne, cu cei patru mari electori îmbrăcaţi în veşminte minunate şi sfatul care avea să confirme alegerea — trei sute de nobili şi prinţi de rang mai mic, care stăteau în afara cercului, dar ascultînd tot ce se vorbea ! Şi cît de solemnă a sunat rugăciunea marelui preot, care, îmbrăcat în veşminte negre, părea o pată de cerneală aruncată pe o strălucire de aur. Iată cum suna ruga sa :

— O, zeu, tu care eşti pretutindeni şi vezi totul ştii că împăratul nostru Cuitlahuac a venit la tine. Aşezatu-l-ai sub scaunul de sub picioarele tale şi acolo şi-a găsit odihna. Căci urmînd drumul pe care va trebui să-l urmăm într-o zi cu toţii, a ajuns la lăcaşurile împărăteşti ale morţilor noştri, în casa umbrelor veşnice, unde nimeni nu-l va tulbura, şi s-a cufundat în somnul de veci. Scurta sa trudă pe acest pămînt s-a împlinit şi, plin de păcate şi suferinţe, a ajuns acum la tine. Bucuriile i-au atins buzele, dar nu s-a înfruptat din ele ; gloria împărătească i-a trecut prin faţa ochilor ca nebunia unui vis. Cu lacrimi şi cu rugăciuni şi-a ridicat povara către tine şi a pus-o la picioarele tale cu bucurie. Unde s-au dus strămoşii săi, într-acolo i-a urmat şi el, în locurile de unde nu se mai poate întoarce. Focul nostru este cenuşă şi lumina noastră este întuneric. Cei care au purtat înaintea lui purpura împărătească i-au lăsat moştenire povara grea de îndurat a cîrmuirii, iar acum o lasă şi el moştenire altuia. Şi nu poate să nu-ţi

aducă laudă, ţie, împărat al împăraţilor şi stăpîn al stelelor, singur în măreţia ta, că i-ai ridicat de pe umeri o povară atît de grea, şi de pe frunte coroana de suferinţe, răsplătindu-i războiul cu pace şi truda cu odihnă.

O, zeu al nădejdilor noastre, alege acum dintre slugile tale pe cel care să-i urmeze, un om după voia ta, care să n-aibă teamă şi nici şovăială, care să trudească din greu şi să nu ostenească, şi care să aibă grijă de poporul tău ca o mamă de copiii ei. Stăpîn al stăpînilor, acordă-i binecuvîntarea ta lui Guatemoc, căci el este cel pe care l-am ales. Unge-l în slujba ta şi, ca preot al tău, ţine-l pe tronul tău pămîntesc cît timp va fi în viaţă. Ajută-l să pună piciorul pe grumazul duşmanilor, să-ţi înalţe slava, să-ţi proclame cultul şi să ocrotească împărăţia. Astfel mă rog eu ţie în numele poporului, o, zeu mărit. Facă-se voia ta !"

După ce marele preot îşi sfîrşi rugăciunea, primul dintre cei patru mari electori se ridică, spunînd :

— Guatemoc, în numele zeului şi prin glasul poporului din Anahuac, te chemăm pe tronul Anahuacului. Să trăieşti ani mulţi şi să domneşti cu dreptate, şi fie ca a ta să fie slava de a-i arunca în mare pe duşmanii ce vor să ne distrugă. Te salut, Guatemoc, mare împărat al aztecilor şi al triburilor vasale !

Şi toţi cei trei sute de sfetnici ai adunării strigară cu glas tunător : „Te salutăm, Guatemoc, mare împărat !"

Atunci prinţul Guatemoc făcu un pas înainte şi vorbi :

— Voi, preanobili electori, şi voi, prinţi, căpetenii, nobili şi comandanţi de oşti din sfat, ascultaţi ! Martori îmi sînt zeii că, atunci cînd am intrat în această sală, nici nu bănuiam măcar că mă aşteaptă o cinste atît de înaltă ca aceea pe care vreţi să mi-o faceţi. Şi iarăşi, martori îmi sînt zeii că, dacă viaţa mea mi-ar aparţine şi n-ar fi de mult dăruită poporului meu, v-aş spune : „Căutaţi şi găsiţi pe altul, mai demn de a se aşeza pe tron". Dar viaţa mea nu-mi aparţine. Anahuacul îşi cheamă fiul, şi nu pot să nu ascult de această chemare. Un război pe viaţă şi pe moarte ne ameninţă ţara, şi oare am dreptul să dau înapoi, cînd braţul meu are tăria să lovească, iar mintea puterea să plănuiască ? Nu. Acum şi pe viitor, mă leg să rămîn în slujba ţării mele şi să lupt împotriva *teulilor*. Nu voi face pace cu ei şi nu voi găsi odihnă

pînă nu vor fi aruncaţi înapoi de unde au venit, sau pînă cînd eu însumi nu voi zăcea mort sub săbiile lor. Nimeni n-ar putea spune ce gînduri au zeii faţă de noi, poate ne aşteaptă izbînda sau poate pieirea, dar, fie victorie, fie moarte, să facem un legămînt sfînt împreună, popor al meu şi fraţi ai mei. Să jurăm că vom lupta împotriva *teulilor* şi a trădătorilor care-i aţîţă, pentru cetăţile, pentru căminele şi pentru altarele noastre ; să nu încetăm lupta pînă cînd cetăţile vor fi o ruină fumegîndă, pînă cînd căminele vor fi pline de morţii lor, iar altarele se vor înroşi de sîngele adoratorilor lor. Astfel, dacă ne este scris să biruim, victoria va fi sigură, iar dacă sîntem sortiţi să fim învinşi, cel puţin cei ce vor trăi după noi vor avea ce să povestească. Juraţi, popor al meu şi fraţi ai mei ?

— Jurăm ! strigară cu toţii.

— Bine — zise Guatemoc. Şi acum, fie ca ocara veşnică să-l acopere pe cel care-şi va călca jurămîntul !

Astfel a fost ales pe tronul strămoşilor săi Guatemoc, ultimul şi cel mai mare dintre împăraţii aztecilor. Din fericire pentru el, nu putea să prevadă ziua îngrozitoare cînd el, cel mai nobil dintre oameni, urma să-şi găsească o moarte ruşinoasă în mîinile *teulilor*. Şi totuşi aşa s-a întîmplat, căci soarta acestei ţări lovea pe toţi deopotrivă, şi cu cît avea cineva un rang mai mare, cu atît mai necruţătoare îi era soarta.

După ce totul s-a sfîrşit, m-am grăbit spre palat ca să-i povestesc Otomiei ce se întîmplase, dar am găsit-o în camera noastră de culcare, zăcînd pe pat.

— Ce te doare, Otomie ? am întrebat-o.

— Vai, soţul meu — răspunse ea — m-a lovit molima şi pe mine. Nu te apropia, rogu-te, nu te apropia. Lasă-mă să fiu îngrijită de femei. Să nu-ţi pui în primejdie viaţa pentru mine, iubitule.

— Linişteşte-te — i-am spus, şi m-am apropiat de ea.

Era adevărul adevărat, căci eram medic şi cunoşteam bine semnele bolii. Şi dacă n-ar fi fost dibăcia mea, Otomie ar fi murit. Căci trei săptămîni la rînd m-am luptat cu boala la căpătîiul ei, dar pînă la urmă am ieşit biruitor. Fierbinţeala a scăzut, şi mulţumită îngrijirilor pe care i le-am dat nu i-a rămas nici un semn pe faţa-i frumoasă. Timp de opt zile, mintea i-a rătăcit fără încetare, şi atunci am aflat cît de adîncă şi de totală era dragostea ei pentru mine. Căci în tot

acest răstimp, n-a făcut altceva, în aiurelile fierbinţelii, decît să vorbească despre mine, dezvăluind astfel spaima ascunsă a inimii ei — că aş putea înceta să mai ţin la ea, că m-aş putea sătura de frumuseţea şi dragostea ei, părăsind-o, că „fata cu nume de floare", cum o numea ea pe Lily [1], deşi aflată peste mări şi ţări, ar putea să mă atragă din nou înapoi prin magia ei ; cam aşa aiura în timpul bolii. În cele din urmă şi-a revenit şi a vorbit, spunînd :

— Cît timp am zăcut bolnavă, dragul meu ?

I-am răspuns. Atunci ea m-a întrebat :

— Şi în toată vremea asta m-ai îngrijit, deşi ştiai cît de cumplită e boala ?

— Da, Otomie, te-am îngrijit.

— Oare cu ce-am meritat să fii atît de bun cu mine ? murmură ea. Apoi un gînd îngrozitor păru că o loveşte, căci gemu ca de grea suferinţă şi zise : O oglindă ! Repede, adu-mi o oglindă !

I-am dat una şi, ridicîndu-se într-un cot, şi-a cercetat cu nerăbdare faţa în lumina slabă din odaia întunecoasă, apoi a lăsat jos oglinda de aur lustruit şi s-a lăsat să cadă pe spate, scoţînd un suspin de uşurare.

— Mi-era teamă. Oh, ce teamă mi-era că am rămas pocită, ca toţi cei loviţi de molimă, şi că n-o să mă mai iubeşti ! Dacă s-ar fi întîmplat aşa, mai bine muream...

— E păcat să vorbeşti aşa. Crezi oare că iubirea poate să moară din pricina cîtorva semne ?

— Da — răspunse Otomie — căci aşa este iubirea unui bărbat, nu ca iubirea mea. Dacă aş fi rămas desfigurată — ah ! mă înfior cînd mă gîndesc — n-ar fi trecut anul, şi-ai fi ajuns să mă urăşti. Poate că n-ar fi fost aşa cu cealaltă, cu fata cea frumoasă de departe, dar pe mine m-ai fi urît. O ştiu bine, deşi mai ştiu încă un lucru, că n-aş fi trăit pînă să ajung să-ţi simt ura. Oh ! Îţi sînt atît de recunoscătoare, atît de recunoscătoare !

După ce am lăsat-o singură, am stat şi m-am minunat de marea dragoste pe care mi-o purta ; mă întrebam de asemeni dacă era adevăr în vorbele ei şi dacă inima unui bărbat poate să fie atît de nerecunoscătoare şi de josnică. Dacă într-adevăr Otomie ar fi fost acum ca mulţi dintre cei ce treceau în vremea

[1] În limba engleză, Lily înseamnă crin.

aceea pe uliţele Tenochtitlanului, cu faţa pocită, plină de semne, fără păr, şi cu globurile ochilor oarbe şi albe, m-aş fi îndepărtat oare de ea ? Nu ştiu, şi-i mulţumesc cerului că nu mi-a pus astfel la încercare statornicia. De ceva sînt însă încredinţat : dacă eu aş fi fost acela care m-aş fi îmbolnăvit, chiar şi de lepră, Otomie nu s-ar fi îndepărtat de mine.

Pe urmă Otomie şi-a revenit din boala cea grea, şi la scurt timp după aceea molima dispăruse din Tenochtitlan. Aveam multe treburi acum, căci alegerea lui Guatemoc — prietenul şi fratele meu de sînge — ca împărat al Anahuacului mi-a adus şi mie o mare ridicare în rang, fiind numit căpetenie de oşti şi unul dintre sfetnicii de seamă ai monarhului. Şi nu mă cruţam de loc în slujba asta, ci munceam zi şi noapte, pregătind cetatea pentru asediu şi rînduind trupele de luptă, mai ales oastea din Otomie, care venise, după cum fusese făgăduit, şi care număra douăzeci de mii de oameni. Munca era cu adevărat grea, căci triburile indiene nu ştiau ce este disciplina şi spiritul de unitate, fără de care numărul lor era de mic folos într-un război cu albii. De asemeni, exista multă pizmă între căpetenii, care trebuia îndepărtată ; chiar eu însumi eram pizmuit de mulţi. Trebuie să spun, de asemeni, că multe triburi au folosit acest prilej, adică nenorocirile care-i loviseră pe azteci, pentru a se scutura de supunere sau vasalitate, şi chiar dacă nu se alăturau spaniolilor, rămîneau deoparte, aşteptînd războiul. Totuşi, noi nu conteneam munca, împărţind oştirile în cete, după chipul celor din Europa, şi aşezîndu-le pe fiecare într-o tabără, învăţînd oamenii să folosească mai bine armele, aducînd în oraş provizii pentru asediu şi căutînd ca fiecare să-şi merite hrana ; doar un singur om din Tenochtitlan trudea mai mult decît mine, şi acesta era Guatemoc, marele împărat, care nu se odihnea nici zi, nici noapte. În ceea ce mă priveşte, am încercat chiar să fac praf de puşcă, cu sulf pe care l-am adus din gura vulcanului Popocatepetl, dar neavînd cunoştinţe în acest meşteşug, n-am izbutit. De fapt, chiar dacă aş fi izbutit nu ne-ar fi fost de prea mare folos, căci neavînd archebuze şi tunuri, şi neştiind cum să le făurim, n-am fi putut s-o folosim decît pentru a mina drumurile şi porţile şi, poate, pentru grenade care să fie aruncate cu mîna.

Şi astfel lunile treceau, pînă cînd, în cele din urmă, iscoadele au adus vestea că spaniolii înaintau în număr mare, şi împreună cu ei oşti nenumărate de aliaţi.

Aş fi vrut s-o trimit pe Otomie în siguranţă în mijlocul poporului său, dar ea rîse cu dispreţ şi-mi spuse :

— Unde eşti tu, acolo voi fi şi eu, soţul meu. Crezi că te-aş lăsa să înfrunţi moartea, şi poate chiar s-o găseşti, iar eu să nu fiu alături ca să mor împreună cu tine ? Dacă acesta este felul de a fi al femeilor albe, n-au decît să fie aşa, dar eu stau cu tine, iubitule.

CAPITOLUL XXVII

CĂDEREA TENOCHTITLANULUI

La scurtă vreme după Crăciun, cînd dinspre coastă sosiseră în marş numeroşi spanioli — mulţi dintre ei veniţi de peste mări ca să lupte sub steagul lui Cortez — împreună cu zeci de mii de aliaţi băştinaşi, marele general spaniol şi-a instalat tabăra în valea Mexicului, la Texcoco. Acest oraş se întinde aproape de malul lacului, la cîteva leghe doar de Tenochtitlan, şi fiind la hotarul pămînturilor tlaxcalanilor, aliaţii săi, era cît se poate de nimerit pentru Cortez ca bază de operaţiuni.

Şi atunci a început unul dintre cele mai distrugătoare războaie pe care le-a cunoscut omenirea. Căci a durat opt luni, purtat cu furie de amîndouă părţile, şi cînd, în cele din urmă, a încetat, Tenochtitlanul, şi împreună cu el multe alte oraşe mîndre şi populate, nu mai erau decît ruine, înnegrite, cei mai mulţi azteci fuseseră trecuţi prin sabie sau muriseră de foame, iar neamul lor fusese zdrobit pentru totdeauna. N-am de gînd să povestesc aici toate amănuntele acestui război, căci de-aş face astfel, cartea nu s-ar mai sfîrşi, iar eu am de scris mai cu seamă propria mea poveste. Las deci amănuntele pe seama istoricilor. Voi spune doar că planul lui Cortez era de a distruge toate cetăţile şi popoarele, vasale şi aliate, înainte de a se arunca asupra Tenochtitlanului, regina oraşelor din această vale — şi s-a apucat să-şi ducă la îndeplinire planul cu o îndemînare, o vitejie şi o dîrzenie cum nu s-a mai văzut la nici un general de la Cezar încoace.

Iztapalapan a fost primul dintre oraşe care a căzut, şi zece mii de bărbaţi, femei şi copii au fost trecuţi prin sabie sau arşi de vii. Apoi au venit la rînd altele, şi astfel, unul cîte unul, Cortez le cucerea, pînă cînd întregul lor şirag era în mîinile sale, numai Tenochtitlanul rămăsese neatins. Multe dintre oraşe s-au predat singure, căci popoarele Anahuacului, fiind de neamuri diferite, nu erau asemenea unui copac, ci doar ca un mănunchi de trestii. Iar cînd puterea Spaniei a tăiat legătura împărătească ce le ţinea laolaltă, au căzut într-o parte şi într-alta, lipsindu-le unitatea. În felul acesta, puterea lui Guatemoc slăbea, în timp ce aceea a lui Cortez creştea, căci conducătorul spaniol de oşti strîngea în coşul său trestiile desprinse. Fiindcă atunci cînd poporul a văzut că Mexicul îşi găsise naşul, multe vrajbe vechi şi rivalităţi mocnite au izbucnit cu o nouă putere, făcîndu-i să se năpustească asupra acestei cetăţi şi s-o sfîşie asemenea unor haite de lupi pe jumătate îmblînziţi asupra stăpînului lor cînd i se rupe biciul. Şi asta a dus la căderea Anahuacului. Dacă ar fi rămas credincios sie însuşi, dacă ar fi uitat vrajbele şi invidiile şi s-ar fi ridicat împotriva spaniolilor ca un singur om, atunci Tenochtitlanul n-ar fi căzut niciodată, iar soarta lui Cortez, împreună cu a tuturor *teulilor* care-l însoţeau, ar fi fost piatra de sacrificiu.

N-am scris oare, cînd am luat pentru prima oară pana să scriu această carte, că fiecare nedreptate se răzbună, în cele din urmă, asupra omului sau a poporului care a săvîrşit-o ? Aşa era şi acum. Mexico a fost nimicit din pricina grozăviei cultului zeilor săi. Vrajba dintre triburile aliate îşi avea rădăcina în ritualurile îngrozitoare al sacrificiilor omeneşti. Nu o dată în trecut fuseseră luaţi captivi din toate aceste oraşe şi tîrîţi pe altarele zeilor din Mexico, pentru a fi ucişi şi devoraţi de adoratorii canibali. Acum, cînd braţul reginei cetăţilor din ţara Anahuacului era zdrobit, violenţele trecute erau reînviate, iar copiii celor ucişi se ridicau s-o nimicească şi să-i tîrască propriii ei copii pe altarele lor.

Prin luna mai, oricît am mai fi încercat noi să ne împotrivim — şi niciodată nu s-a dus o luptă mai vitejească — toţi aliaţii noştri erau zdrobiţi sau ne părăsiseră. Asediul ce-

tăţii a început. A început pe pămînt şi pe apă, căci Cortez izbutise, nimeni nu ştie cum, să construiască treisprezece brigantine de război în Tlaxcala, trimiţîndu-le demontate cale de douăzeci de leghe peste munţi, pînă în tabăra sa, unde au fost puse pe apa lacului printr-un canal săpat din truda a zece mii de indieni, care au muncit fără încetare timp de două luni. Cei care au cărat bucăţile de corăbii au fost escortaţi de o armată de douăzeci de mii de tlaxcalani. O, dacă mi s-ar fi dat mînă liberă, aş fi atacat armata aceasta a tlaxcalanilor în trecătorile munţilor şi aş fi nimicit-o! Tot astfel gîndea şi Guatemoc, dar oamenii pe care-i aveam erau tare puţini, cei mai mulţi fiind trimişi să ameninţe cetatea Chalco, care, deşi locuită de azteci, nu se dăduse în lături să trădeze cauza aztecă. Şi totuşi am cerut să-i duc pe cei douăzeci de mii de războinici din Otomie, de sub comanda mea, împotriva convoiului tlaxcalanilor; dar propunerea a fost discutată cu multă aprindere într-un sfat de război, şi cei mai mulţi dintre sfetnici au spus că e primejdios să pornim lupta cu spaniolii şi aliaţii lor atît de departe de oraş — şi astfel prilejul a fost pierdut pentru totdeauna. A fost un nenoroc, la fel ca şi celelalte, căci pînă la urmă aceste brigantine au adus căderea Tenochtitlanului, împiedicînd aducerea hranei în oraş, care se făcea cu canoe, din cealaltă parte a lacului. Vai! Nici chiar cei mai viteji nu pot face nimic împotriva foametei. Căci, aşa cum spun indienii, „foamea este cineva de care trebuie să ţii seama".

Acum aztecii rămăseseră singuri, faţă în faţă cu duşmanii lor, şi ultima bătălie a început. Mai întîi, spaniolii au tăiat apeductul prin care era adusă apa în oraş de la izvoarele palatului regal din Chapoltepec, unde fusesem dus cînd sosisem la Mexico. De atunci şi pînă la sfîrşitul asediului, singura apă care s-a putut bea era apa sălcie şi murdară a lacului şi a puţurilor săpate în pămînt. Deşi putea fi băută după ce era fiartă, ca să i se scoată sarea, nu avea nici un gust, fiind şi nesănătoasă, căci purta în ea diferite boli grele şi friguri. În ziua aceea cînd a fost tăiat apeductul, Otomie mi-a născut un fiu, primul nostru născut. Greutăţile asediului erau mari şi hrana atît de puţină, încît dacă Otomie n-ar fi fost atît de zdravănă sau dacă eu nu m-aş fi priceput la medicină, cred c-ar fi murit. S-a întremat însă repede, spre marea mea mulţumire şi bucurie, iar pe băiat, deşi nu sînt cleric, l-am botezat după credinţa noastră creştinească, chiar cu mîna mea, numindu-l Thomas, după numele meu.

Zi de zi şi săptămînă de săptămînă, lupta a continuat, cu izbînzi schimbătoare, uneori la marginea oraşului, alteori pe lac, iar alteori chiar pe străzi. De nenumărate ori au fost respinşi spaniolii cu pierderi, şi de nenumărate ori au înaintat iarăşi, pornind din taberele lor. O dată am prins şaizeci dintre ei, împreună cu peste o mie de aliaţi de-ai lor. Toţi aceştia au fost sacrificaţi pe altarul lui Huitzel şi apoi daţi să fie devoraţi de către azteci, potrivit obiceiului sălbatic din Anahuac, care cere să fie mîncaţi cei jertfiţi zeilor, nu pentru că indienilor le-ar plăcea o astfel de carne, ci din tainice pricini religioase.

În zadar l-am rugat pe Guatemoc să oprească această grozăvie.

— E oare vreme pentru blîndeţe? răspunse el cu furie. Nu pot să-i salvez de pe altar, şi n-aş face-o chiar dacă aş putea. Lasă-i pe cîini să moară după obiceiul pămîntului, iar ţie, *teulule*, frate al meu, îţi spun să nu mergi prea departe cu îndrăzneala.

Vai! Inima lui Guatemoc se făcea tot mai sălbatică, pe măsură ce lupta continua — şi nici nu era de mirare.

Iată ce plan îngrozitor urzise Cortez: să nimicească cetatea bucăţică cu bucăţică, pe măsură ce înainta spre inima ei, şi şi-a înfăptuit fără milă acest plan. De îndată ce spaniolii puneau piciorul într-un colţ al oraşului, mii de tlaxcalani erau puşi să dea foc caselor şi să ardă tot ce era viu în ele. Înainte de a se termina asediul, Tenochtitlanul, regina cetăţilor din valea aceea, nu era decît un morman de ruine înnegrite. Cortez ar fi putut să strige despre el, împreună cu Isaia profetul: „În iad s-a pogorît mărirea ta şi cîntecul harfelor tale; sub tine se vor aşterne viermii, şi viermii vor fi acoperămîntul tău. Cum ai căzut tu din ceruri, stea strălucitoare, fecior al dimineţii! Cum ai fost aruncat la pămînt, tu, îmblînzitor de neamuri!"

La toate aceste lupte am luat parte şi eu, cu toate că nu se cade să-mi laud ispràvile. Totuşi, spaniolii mă cunoşteau bine, şi aveau motive întemeiate pentru aceasta. Ori de cîte ori mă vedeau, mă întîmpinau cu ocări, numindu-mă „trădător şi renegat" şi „cîinele alb al lui Guatemoc"; ba, mai mult, Cortez a pus un preţ pe capul meu, aflînd prin iscoadele sale că unele

din cele mai izbutite atacuri şi vicleşuguri ale lui Guatemoc fuseseră plănuite de mine. Dar nu ţineam seamă de ele, chiar dacă ocările lor mă străpungeau ca săgeţile, căci deşi aveam mulţi prieteni printre azteci, iar pe spanioli îi uram, era un lucru ruşinos ca un creştin să lupte de partea canibalilor care aduceau jertfe omeneşti zeilor lor. Nu le luam în seamă, dar nici o clipă n-am încetat să-l caut pe duşmanul meu, pe de Garcia. Ştiam că era printre ei, căci îl văzusem de mai multe ori, dar niciodată n-am putut să ajung pînă la el. Într-adevăr, dacă eu îl pîndeam, ştiam acum că şi el mă pîndea, dar cu un alt scop — şi anume ca să mă ocolească. Căci, la fel ca şi înainte, de Garcia se temea de mine, şi la fel ca înainte era încredinţat că îi voi aduce moartea.

Pe atunci se obişnuia ca războinicii dintr-o oaste să provoace la luptă pe cei din oştirea duşmană, şi multe asemenea lupte în doi au fost purtate în văzul tuturor, asigurîndu-se libera trecere atît luptătorilor, cît şi celor care-i însoţeau. Într-o zi, văzînd că nu izbutesc să mă întîlnesc faţă-n faţă cu de Garcia în timpul luptelor, i-am trimis printr-un sol o provocare pe numele său fals de Sarceda. După o oră, solul s-a întors cu un mesaj scris în limba spaniolă :

„Creştinii nu luptă în duel cu cîinii păgîni renegaţi, adoratori albi ai diavolilor şi mîncători de carne omenească. Nu se află decît o singură armă pe care cei de teapa ta nu o pot pîngări, şi aceasta este funia, şi ea te aşteaptă, Thomas Wingfield".

Am rupt biletul în bucăţele şi l-am călcat în picioare de furie, căci acum de Garcia, la toate celelalte nelegiuiri împotriva mea, adăugase cea mai cumplită dintre insulte. Dar mînia nu-mi folosea la nimic, căci nu puteam să mă apropii de el, deşi o dată, împreună cu zece oameni de-ai mei din Otomie, ne-am repezit în mijlocul unei coloane spaniole ca să-l urmărim. Din atacul acela, doar eu singur am scăpat cu viaţă, cei zece însoţitori ai mei căzînd sacrificaţi urii mele.

Cum aş putea să zugrăvesc grozăviile care se îngrămădeau zi de zi asupra bietului oraş osîndit ? Curînd, hrana s-a sfîrşit, şi apărătorii cetăţii — şi, ceea ce este şi mai rău, chiar femeile şi copiii — trebuiau să se mulţumească cu o mîncare pe care nici porcii n-ar fi atins-o, în strădania lor de a nu pieri de foame. Iarbă, coajă de copaci, melci şi tot felul de gîngănii spălate în apa sălcie luată din lac era hrana lor — aceasta

şi carnea prizonierilor sacrificaţi. Au început să moară cu sutele şi cu miile, şi mureau atît de repede, încît nici nu mai puteau fi îngropaţi. În locul unde cădeau, acolo rămîneau să zacă, pînă cînd leşurile lor au dat naştere la o molimă, o ciumă neagră îngrozitoare, care a secerat multe alte mii dintre ei, devenind, la rîndul lor, focar de molimă. La un om ucis de spanioli şi de aliaţii lor, doi erau seceraţi de foame şi boală. Gîndiţi-vă cîţi azteci au murit, cînd nu mai puţin de şaptezeci de mii au pierit doar prin sabie şi foc. Se spune, şi cred că-i adevărat, că patruzeci de mii au murit astfel într-o singură zi, în ajunul ultimei zile de asediu.

Într-o seară, m-am întors în casa în care Otomie stătea împreună cu sora ei, Tecuichpo, soţia lui Guatemoc, căci acum toate palatele fuseseră arse pînă în temelii. Eram lihnit de foame, căci nu pusesem nimic în gură de patruzeci de ceasuri, dar tot ce mi-a putut pune dinainte soţia mea au fost trei turte mici de mălai, sau *tortillas,* amestecate cu scoarţă de copac. M-a sărutat şi m-a îndemnat să mănînc, dar, înţelegînd că nici ea nu se atinsese de mîncare în ziua aceea, n-am vrut să mănînc dacă nu-mi ţinea tovărăşie. Mi-am dat seama însă că abia putea să înghită îmbucăturile amare şi că se silea să-şi ascundă lacrimile ce-i curgeau pe obraji.

— Ce s-a întîmplat ? am întrebat-o atunci.

Otomie izbucni înt-un plîns amarnic şi spuse printre suspine :

— Oh, iubitul meu, de două zile laptele mi-a secat — foamea l-a secat — şi pruncul nostru a murit ! Priveşte-l, e mort !

Şi dădu la o parte o pînză, arătîndu-mi trupşorul firav.

— Linişteşte-te — am încercat eu s-o mîngîi — măcar el a scăpat de chinuri. Puteam oare să-i dorim copilului nostru să trăiască şi să ajungă să vadă zile ca acelea pe care le-am apucat noi, iar pînă la urmă tot să moară ?

— Era fiul nostru, primul nostru născut — hohoti ea din nou. Oh, de ce trebuie să îndurăm atîta ?

— Trebuie să îndurăm, Otomie, pentru că sîntem născuţi pentru asta. Ne este dată doar atîta fericire cît să nu ne lase să ne pierdem minţile, nu mai mult. Nu mă întreba de ce, căci nu pot să-ţi răspund ! Nu există răspuns nici în credinţa mea, nici în alta.

Şi atunci, privindu-mi pruncul mort, am plîns şi eu. În fiecare ceas din lunile acelea cumplite avusesem parte să văd mii de orori care nici nu pot fi descrise, şi totuşi imaginea unui copilaş mort m-a mişcat mai mult decît toate. Era copilul meu, primul meu născut, maică-sa plîngea alături de mine, şi degeţelele lui ţepene şi subţiri păreau să tragă de corzile inimii mele. Nu căutaţi pricina, căci numai Atotputernicul care i-a dat inimii infinita putere de a îndura suferinţa, numai el poate răspunde, şi pentru urechile noastre este mut.

Apoi am luat un tîrnăcop şi am săpat o groapă lîngă casă, pînă am dat de apă, care în Tenochtitlan se găseşte la o adîncime de vreo jumătate de metru. După ce am murmurat o rugăciune deasupra lui, am aşezat acolo, în apă, trupşorul mort al copilului nostru, acoperindu-l cu pămînt. Cel puţin aşa nu va fi sfîşiat de *zapilotes*, cum le spun aztecii vulturilor, ca toţi ceilalţi morţi din cetate.

După aceea am plîns unul în braţele celuilalt, pînă cînd am adormit, Otomie murmurînd din cînd în cînd : „Oh, soţul meu, aş vrea să fim adormiţi şi uitaţi, împreună cu copilaşul nostru".

— Odihneşte-te acum — răspundeam eu — căci moartea este foarte aproape de noi.

A venit dimineaţa, şi împreună cu ea o bătălie mai crîncenă decît oricare alta de pînă atunci ; pe urmă alte dimineţi şi alţi morţi, dar noi continuam totuşi să trăim, căci Guatemoc ne dădea din hrana sa. Apoi Cortez şi-a trimis solii, cerîndu-ne să ne predăm, în momentul cînd trei sferturi din oraş erau o ruină şi trei sferturi din apărătorii ei muriseră. Morţii se îngrămădeau în case ca albinele într-un stup, iar pe străzi zăceau atît de mulţi, încît trebuia să călcăm peste ei.

Atunci s-a adunat din nou sfatul — bărbaţi sălbatici, supţi la faţă de foame şi de luptă — şi au început să cerceteze propunerea lui Cortez.

— Care ţi-e părerea, Guatemoc ? zise în cele din urmă purtătorul lor de cuvînt.

— Oare credeţi că sînt Montezuma de mă întrebaţi ? Am jurat să apăr acest oraş pînă la urmă — răspunse el cu glas răguşit — şi, în ceea ce mă priveşte, îl voi apăra. Mai bine să murim cu toţii, decît să cădem de vii în mîinile *teulilor*.

— Aşa spunem şi noi — răspunseră ei.

Şi războiul continuă.

Şi iată că sosi şi ziua cînd spaniolii, dînd un nou atac, cîştigară o nouă parte din oraş. Acolo, oamenii erau îngrămădiţi ca oile într-un ţarc. Am încercat să-i apărăm, dar braţele noastre erau slăbite de foamete. Duşmanii au tras în noi cu tunurile, secerîndu-ne aşa cum se taie grînele cu secera. Apoi au fost aruncaţi asupră-ne tlaxcalanii, care s-au năpustit ca nişte cîini asupra unui ţap lipsit de apărare, şi în ziua aceea se spune că au pierit patruzeci de mii de oameni, căci nimeni n-a fost cruţat. A doua zi — ultima zi a asediului — a venit o nouă solie din partea lui Cortez, cerîndu-i lui Guatemoc să se întîlnească cu el. Răspunsul a fost acelaşi, deoarece nimic nu putea înfrînge acest spirit nobil.

— Spune-i — vorbi Guatemoc — că voi muri unde mă aflu, dar nu voi sta de vorbă cu el. Ne aflăm într-o stare deznădăjduită şi Cortez poate să facă ce-i place cu noi.

Acum tot oraşul era distrus, şi cei care mai rămăseserăm în viaţă înlăuntrul lui ne strînseserăm pe dig şi în spatele zidurilor în ruine — bărbaţi, femei şi copii laolaltă.

Aici am fost atacaţi pentru ultima dată. Marea tobă de pe *teocalli* a bătut pentru ultima oară, şi pentru ultima oară strigătul sălbatic al războinicilor azteci s-a înălţat spre cer. Ne-am luptat cît am putut de bine ; în ziua aceea am ucis patru oameni cu săgeţile pe care Otomie, stînd alături de mine, mi le înmîna în timp ce trăgeam. Dar cei mai mulţi dintre noi nu mai aveam nici puterea unui copil, aşa că ce puteam face ? S-au năpustit asupră-ne ca marinarii în mijlocul unei turme de foci şi ne-au măcelărit cu sutele. Ne-au împins spre canale şi ne-au secerat, prăvălindu-ne la pămînt, pînă cînd au făcut poduri din trupurile noastre. Cum am scăpat — nu pot să-mi dau seama.

În cele din urmă, cîţiva dintre noi, printre care şi Guatemoc cu soţia sa Tecuichpo, am fost împinşi spre malurile lacului, unde se aflau canoele, şi ne-am suit în ele aproape fără să ştim ce facem, cu gîndul că am putea scăpa, fiindcă tot oraşul era în mîinile vrăjmaşului. Brigantinele ne-au văzut însă şi au pornit în urma noastră, avînd şi un vînt prielnic — vîntul le-a fost întotdeauna prielnic duşmanilor în războiul acela ; am vîslit cît am putut, dar o brigantină s-a apropiat de noi şi a început să tragă. Atunci Guatemoc s-a ridicat în picioare şi a vorbit :

— Eu sînt Guatemoc. Duceţi-mă la Malinche[1]. Dar cruţaţi-i pe aceia dintre ai mei care au mai rămas în viaţă.

Atunci m-am întors către Otomie, care se afla lîngă mine, şi i-am spus :

— Mi-a sosit ceasul, căci spaniolii mă vor spînzura negreşit ; ar fi mai bine, draga mea, să-mi pun capăt zilelor, ca să pot scăpa de o moarte ruşinoasă.

— Nu, dragul meu — răspunse ea cu tristeţe. Aşa cum ţi-am spus mai de mult, atîta timp cît trăieşti rămîne nădejdea, dar morţii nu se întorc niciodată. Soarta ar putea să ne mai fie prielnică ; dacă însă gîndeşti altfel, sînt gata să mor alături de tine.

— Nu pot îndura gîndul că am să cad în mîinile lor, Otomie.

— Atunci trebuie să ne oprim, dragul meu, şi, acum ca întotdeauna, te voi urma.

— Ascultă — i-am şoptit — nu lăsa să se vadă că eşti soţia mea ; dă-te drept una dintre însoţitoarele surorii tale, împărăteasa Tecuichpo. Dacă vom fi despărţiţi şi dacă, printr-o întîmplare, voi scăpa, am să încerc să-mi croiesc drum pînă la Cetatea Pinilor. Acolo, în mijlocul poporului tău, am putea găsi adăpost.

— Aşa să fie, iubitule — răspunse ea zîmbind trist. Dar nu prea ştiu cum mă va primi poporul din Otomie după ce am trimis douăzeci de mii dintre cei mai viteji bărbaţi ai lor la o moarte îngrozitoare.

Pe urmă am fost urcaţi pe puntea brigantinei şi a trebuit să încetăm a mai vorbi. De acolo, după ce spaniolii s-au certat cîtva timp între ei, căci nu ştiau ce să facă cu noi, am fost coborîţi pe ţărm şi aduşi pe acoperişul unei case (care se mai ţinea încă în picioare) unde Cortez se pregătise în grabă să-şi primească înaltul prizonier. Înconjurat de escorta sa, generalul spaniol stătea în picioare, cu pălăria în mînă, şi alături de el se afla Marina, mai frumoasă ca pe vremuri.

O vedeam pentru prima oară de cînd ne despărţisem la Tobasco, şi cînd privirile ni s-au întîlnit, a tresărit. Am înţeles astfel că m-a recunoscut, deşi trebuie să fi fost greu pentru Marina să-şi recunoască prietenul ei *teul* în nenorocitul

[1] După cum îşi aminteşte probabil cititorul, aztecii îl numeau şi pe Cortez Malinche, după numele aztec al Marinei.

plin de sînge, înfometat şi zdrenţăros care abia dacă avea destulă putere să se urce pe *azotea*[1]. În clipa aceea însă nici o vorbă nu a fost schimbată între noi, căci toate privirile erau aţintite la întîlnirea dintre Cortez şi Guatemoc, dintre cuceritor şi cucerit.

Mîndru şi sfidător, deşi părea un schelet ce se mişca, Guatemoc a păşit drept spre locul unde stătea generalul spaniol şi a început să vorbească, iar Marina îi tălmăcea cuvintele.

— Malinche, eu sînt Guatemoc, împăratul aztecilor — zise el. Am făcut tot ce poate face un om ca să-şi apere poporul. Priveşte roadele trudei mele — şi arătă ruinele înnegrite ale Tenochtitlantului, care se întindeau în toate părţile, cît puteai cuprinde cu ochii. Am ajuns aici pentru că zeii înşişi au fost împotriva mea. Fă cu mine ce vrei, dar cel mai bine ar fi să mă ucizi chiar acum (şi la aceste vorbe atinse cu mîna pumnalul lui Cortez), scăpîndu-mă astfel de o viaţă de ocară.

— Nu-ţi fie teamă, Guatemoc — răspunse Cortez. Ai luptat ca un bărbat viteaz, iar pe cei viteji îi cinstesc. Cu mine nu trebuie să te temi de nimic, căci nouă, spaniolilor, ne plac duşmanii viteji. Acum aşază-te şi mănîncă — şi arătă spre o masă acoperită cu mîncăruri cum nu mai văzuserăm de multe săptămîni. Mănîncă, tu şi însoţitorii tăi, căci aveţi mare nevoie. După aceea vom sta de vorbă.

Şi astfel am mîncat, în ceea ce mă priveşte chiar cu poftă, căci mă gîndeam că va fi bine să mor cu stomacul plin, după ce am înfruntat atîta vreme moartea pe stomacul gol, iar în timp ce mîncam, spaniolii stăteau deoparte cercetîndu-ne, nu fără o oarecare milă. După aceea, în faţa lui Cortez a fost adusă Tecuichpo, şi împreună cu ea Otomie şi încă alte şase doamne. Cortez le-a salutat curtenitor şi le-a poftit şi pe ele să mănînce. Deodată, unul dintre spanioli, care mă tot privea, i-a şoptit ceva la ureche lui Cortez. Acesta s-a întunecat pe dată la faţă.

— Ascultă — îmi zise el în castiliană — tu eşti renegatul şi trădătorul care i-a ajutat pe azteci împotriva noastră ?

— Nu sînt nici renegat şi nici trădător, generale — i-am răspuns eu cu îndrăzneală, căci mîncarea şi băutura îmi alun-

[1] Terasă, acoperiş plat al caselor (în limba spaniolă).

gaseră sfîrşeala. Sînt englez, şi am luptat alături de azteci avînd pricini întemeiate să vă urăsc pe voi, spaniolii.

— În curînd ai să ai pricini şi mai întemeiate, trădătorule ! zise el furios. Hei, luaţi-l pe acest om şi spînzuraţi-l de catargul vasului de colo !

Mi-am dat seama că totul se sfîrşise şi m-am pregătit de moarte, cînd iată că Marina i-a spus ceva la ureche lui Cortez. N-am putut prinde tot ce i-a spus, dar am auzit cuvintele „aur ascuns". El a ascultat, apoi a şovăit şi a rostit cu glas tare :

— Nu-l spînzuraţi astăzi. Să fie bine păzit. Iar mîine am să-i cercetez cazul.

CAPITOLUL XXVIII

THOMAS ESTE OSÎNDIT

La vorbele lui Cortez, doi spanioli s-au apropiat şi, apucîndu-mă fiecare de cîte un braţ, m-au tîrît spre scară. Otomie auzise şi ea, şi deşi nu cunoştea înţelesul vorbelor, l-a citit pe faţa lui Cortez, ştiind că eram dus la închisoare sau moarte. Cînd am trecut pe lîngă ea, a făcut un pas înainte, cu o spaimă nemăsurată în ochi. Temîndu-mă să nu se arunce la pieptul meu, dezvăluind astfel că e soţia mea, ceea ce i-ar fi adus aceeaşi soartă, i-am aruncat o uitătură ca s-o previn, apoi, prefăcîndu-mă că mă împiedic, speriat de moarte şi vlăguit, m-am prăbuşit la picioarele ei. Ostaşii care mă duceau au rîs de mine, iar unul dintre ei m-a izbit cu gheata. Otomie a avut însă vreme să se aplece, întinzîndu-mi mîna ca să mă ridic, şi în timp ce mă ridicam i-am şoptit repede :

— Rămîi cu bine ; orice s-ar întîmpla, caută să nu scoţi o vorbă.

— Rămîi cu bine — îmi răspunse ea la fel de încet. Dacă va trebui să mori, aşteaptă-mă la porţile morţii, căci te voi ajunge din urmă acolo.

— Nu, să nu faci una ca asta. Timpul îţi va aduce alinare.

— Viaţa mea eşti tu, iubitule. O dată cu tine, timpul se sfîrşeşte pentru mine.

Acum eram din nou pe picioare, şi cred că nimeni n-a auzit vorbele noastre rostite în şoaptă, căci toţi ascultau la Cortez, care-l mustra pe omul ce mă izbise cu piciorul.

— Ţi-am poruncit să-l păzeşti pe trădător, nu să-l loveşti — vorbea el mînios în castiliană. Vrei să ne faci de rîs în faţa acestor barbari ? Dacă mai greşeşti astfel o dată, ai s-o plăteşti scump. Ia o lecţie de bunătate de la această femeie, care, deşi lihnită de foame, îşi lasă mîncarea pentru a-l ajuta pe prizonier să se ridice în picioare. Acum du-l în tabără, şi ai grijă să nu i se întîmple nimic, căci de la el pot afla multe.

Apoi ostaşii m-au luat de acolo, bombănind în timp ce mergeau, şi ultima imagine pe care am văzut-o a fost chipul plin de deznădejde al soţiei mele privind în urma mea, palid de chinul ascuns al despărţirii. Cînd am ajuns însă în capul scării, Guatemoc, care se afla aproape, mi-a luat mîna şi mi-a scuturat-o.

— Rămîi cu bine, frate — zise el cu un zîmbet trist. Jocul pe care l-am jucat împreună s-a sfîrşit, şi acum a sosit timpul să ne odihnim. Îţi mulţumesc pentru curajul şi pentru ajutorul pe care ni l-ai dat.

— Rămîi cu bine, Guatemoc — i-am răspuns. Ai fost învins, dar în înfrîngerea ta să te aline gîndul că ţi-ai cîştigat o faimă nemuritoare.

— Mişcă, mişcă ! mîrîiră soldaţii, şi am pornit, fără a bănui în ce împrejurări aveam să-l întîlnesc din nou pe Guatemoc.

Am fost urcat într-o canoe, şi nişte tlaxcalani au vîslit de-a curmezişul lacului, pînă am ajuns în tabăra spaniolă. Tot timpul, paznicii mei, deşi nu m-au atins, temîndu-se de mînia lui Cortez, m-au ocărît şi m-au batjocorit, întrebîndu-mă cum îmi plăceau obiceiurile păgînilor şi dacă mîncam carnea de la sacrificii crudă sau friptă ; multe alte asemenea glume grosolane au făcut pe socoteala mea. Cîtva timp am îndurat ocările, întrucît învăţasem de la indieni să fiu răbdător, însă în cele din urmă le-am răspuns, în cuvinte puţine, dar usturătoare :

— Tăceţi din gură, laşilor. Ţineţi seama că sînt neputincios, căci dacă aş fi puternic şi înarmat, ori n-aş trăi ca să ascult astfel de vorbe, ori n-aţi mai trăi voi ca să le repetaţi.

După aceea au tăcut, şi nici eu n-am mai scos o vorbă.

Cînd am ajuns în tabăra spaniolilor, am fost purtat prin mijlocul ei urmat de o gloată de tlaxcalani sălbatici şi de alţii, care m-ar fi sfîşiat în bucăţi dacă nu le-ar fi fost teamă de pedeapsă. Am văzut şi cîţiva spanioli, dar cei mai mulţi dintre ei erau atît de beţi de *mescal* şi de bucurie că Tenochtitlanul căzuse, că, în sfîrşit, truda lor se terminase, încît nici nu m-au băgat în seamă. Niciodată n-am văzut o nebunie ca aceea care pusese atunci stăpînire pe ei, căci bieţii netoţi credeau, în neştiinţa lor, că de acum înainte îşi vor mînca mîncarea numai din farfurii de aur. Pentru aur îl urmaseră pe Cortez, pentru aur înfruntaseră primejdia altarelor de sacrificiu şi luptaseră în sute de bătălii, şi acum credeau că acest aur era al lor.

Odaia din casa de piatră unde m-au închis avea o fereastră zăbrelită cu gratii de lemn, printre care am putut vedea şi auzi petrecerile ostaşilor tot timpul cît am stat închis. De dimineaţa pînă seara, cînd nu erau de planton, şi cea mai mare parte a nopţii, jucau tot felul de jocuri de noroc şi se-mbătau; mizau zeci de pesos pe o singură aruncătură de zaruri, pierderile urmînd să fie plătite din partea ce revenea fiecăruia din nenumăratele comori ale aztecilor. Erau atît de siguri de pradă, încît puţin le păsa de cîştigau sau pierdeau, şi jucau pînă cînd beţia îi dobora la pămînt; atunci se rostogoleau fără simţire pe sub mese ori săreau în picioare şi se dezlănţuiau într-un dans sălbatic, ţopăind şi răcnind: „Aur! Aur! Aur!"

Tot trăgînd cu urechea sub fereastră, am auzit şi unele zvonuri de prin tabără. Am aflat astfel că venise şi Cortez în tabără, aducîndu-l pe Guatemoc şi pe alţi cîţiva prinţi azteci, împreună cu multe din nobilele doamne aztece. I-am văzut şi i-am auzit pe soldaţi mizînd pe aceste femei, cînd se săturau să mai joace pe bani, şi atunci treceau pe cîte o bucată de hîrtie descrierea fiecăreia din ele. În felul acesta am auzit şi descrierea unei femei care semăna cu Otomie, soţia mea; pusă la joc, ea fu cîştigată de o adevărată brută şi vîndută la licitaţie apoi unui simplu soldat, pentru o sută de pesos. Căci aceşti oameni nu se îndoiau că femeile şi aurul vor fi ale lor.

Totul a durat cîteva zile, răstimp în care am stat în închisoare netulburat de nimeni, în afară doar de o indiană pusă să aibă grijă de mine şi să-mi aducă de mîncare. În timpul acestor zile am mîncat cum nu mai mîncasem de mult şi am dormit pe săturate, căci suferinţele nu-mi puteau opri trupul de la dorinţele şi necesităţile de hrană şi odihnă. Şi, voi spune aici adevărul, deşi ar părea de necrezut, la sfîrşitul săptămînii crescusem în greutate cu încă jumătate, iar oboseala îmi trecuse şi mă simţeam din nou puternic.

În orele cînd nu dormeam şi nu mîncam, vegheam însă la fereastră, nădăjduind în zadar să-i zăresc pe Otomie sau pe Guatemoc. Dar dacă nu mi-am putut vedea prietenii, cel puţin i-am văzut pe duşmani, căci într-o seară de Garcia a venit şi s-a uitat lung spre închisoarea mea. Nu putea să mă vadă, dar eu îl vedeam, şi zîmbetul drăcesc ce i-a licărit pe faţă, în timp ce se furişa ca un lup, m-a făcut să mă înfior la gîndul chinurilor ce vor urma. A stat aşa cam un sfert de ceas, privind cu nesaţ spre fereastra mea precum pisica la o pasăre din colivie, şi simţeam că aştepta să se deschidă uşa, *ştiind* că în curînd se va deschide.

Aceasta s-a întîmplat în ajunul zilei cînd am fost pus la cazne.

Între timp, pe măsură ce vremea trecea, mi-am dat seama de o schimbare care avea loc în starea de spirit din tabără. Soldaţii încetaseră să mai joace pe averi uriaşe, încetaseră chiar cu beţiile şi cu petrecerile zgomotoase; se strîngeau acum în grupuri, vorbind cu aprindere, dar nu ştiam despre ce. În ziua cînd de Garcia s-a uitat atîta timp la casa în care fusesem închis, a avut loc o mare adunare în partea cealaltă a pieţei unde se afla închisoarea, şi l-am văzut pe Cortez trecînd într-acolo călare pe un cal alb, îmbrăcat în veşminte strălucitoare. Adunarea era prea departe de mine pentru a auzi ce se vorbea, dar am văzut mai mulţi ofiţeri adresîndu-se mînioşi lui Cortez, cuvintele lor fiind puternic aclamate de soldaţi. În cele din urmă, marele comandant le-a vorbit mult, lămurindu-le nu ştiu ce, şi oamenii s-au risipit în tăcere. A doua zi dimineaţă, după ce am mîncat, patru ostaşi au intrat în închisoarea mea şi mi-au poruncit să-i însoţesc.

— Încotro? i-am întrebat.

— La general, trădătorule — răspunse cel care părea mai-mare peste ei.

„A venit în sfîrşit ceasul" — m-am gîndit în sinea mea, dar n-am zis decît:

— Foarte bine. Orice schimbare din gaura asta nu poate fi decît spre mai bine.

— Fără îndoială — răspunse el — mai ales că este ultima mutare.

Aşadar, omul acesta ştia că mă duce la moarte. După cîteva minute mă aflam în faţa lui Cortez, în locuinţa lui particulară. Alături de el se afla Marina, şi mai erau acolo cîţiva dintre tovarăşii lui de arme. M-a privit cîtva timp, apoi a vorbit :

— Numele tău este Wingfield ; eşti de sînge amestecat, jumătate englez, jumătate spaniol. Ai fost aruncat pe ţărm la gura fluviului Tobasco şi apoi adus la Tenochtitlan. Acolo ai fost ales să întrupezi pe zeul aztec Tezcat, dar ai scăpat de la moarte salvat de noi cînd am cucerit marele *teocalli*. După aceea te-ai alăturat aztecilor şi ai luat parte la atacul şi la măcelul din *la noche triste*. Apoi ai devenit prietenul şi sfetnicul lui Guatemoc, ajutîndu-l în apărarea Tenochtitlanului. Este adevărat ?

— Întru totul, generale — am răspuns eu.

— Bine. Acum eşti prizonierul nostru, şi de-ai avea chiar o mie de vieţi, pe toate le-ai pierde din pricină că ţi-ai trădat neamul şi sîngele. Nu voi cerceta împrejurările care te-au dus la săvîrşirea acestei trădări cumplite ; faptul însă rămîne. Ai omorît în lupte mulţi spanioli şi aliaţi de-ai lor ; de fapt, fiind un trădător, mai degrabă s-ar putea spune că i-ai ucis. Wingfield, ţi-ai pierdut dreptul la viaţă şi te osîndesc la moarte prin spînzurătoare, ca pe un trădător şi-un renegat.

— Atunci nu mai este nimic de spus — am vorbit eu liniştit, deşi o spaimă rece îmi îngheţase sîngele în vine.

— Mai este ceva — răspunse Cortez. Deşi ai săvîrşit atît de multe nelegiuiri, sînt gata să-ţi dăruiesc viaţa şi libertatea — însă cu o condiţie. Sînt gata să fac şi mai mult, să-ţi găsesc chiar mijlocul de a te întoarce în Europa cu primul prilej, unde ai putea avea norocul să scapi de urmările infamiei tale, dacă Dumnezeu va fi milostiv cu tine. Iată care este condiţia. Avem motive să credem că ştii unde a fost ascuns aurul lui Montezuma, care ne-a fost furat în acea *noche triste*. Da, ştim că este aşa, căci ai fost văzut într-una din canoele încărcate cu acest aur. Aşa că ai de ales, renegatule, între o moarte ruşinoasă şi între a ne dezvălui locul unde este ascunsă comoara.

O clipă am şovăit. Dacă mărturiseam, îmi pierdeam onoarea, dobîndind însă viaţa, libertatea şi speranţa întoarcerii acasă ; dacă tăceam, mă aştepta un sfîrşit îngrozitor. Atunci mi-am amintit de jurămîntul făcut, de Otomie şi de ce va

gîndi despre mine dacă trădam taina comorii ; n-am mai şovăit.

— Nu ştiu nimic despre comoară, generale — am răspuns cu răceală. Trimite-mă la moarte.

— Vrei să spui că nu vei spune nimic despre ea, trădătorule. Eu zic să te mai gîndeşti. Dacă ai făcut vreun jurămînt, Dumnezeu te dezleagă de el. Imperiul aztecilor s-a prăbuşit, împăratul lor este în mîinile mele, cetatea de scaun nu mai e decît o ruină. Dumnezeul cel adevărat a triumfat prin mîna mea asupra acestor diavoli. Bogăţiile lor îmi revin pe drept ca pradă, şi trebuie s-o găsesc ca să-i plătesc pe vitejii mei ostaşi, care nu se pot îmbogăţi dintr-o cetate pustiită. Mai gîndeşte-te.

— Nu ştiu nimic despre comoară, generale.

— Totuşi, uneori memoria slăbeşte, trădătorule. Am spus că vei muri dacă ţinerea de minte nu te va ajuta, şi fii sigur că aşa se va întîmpla. Dar moartea nu vine întotdeaura într-o clipă. Sînt mijloace despre care tu, care ai trăit în Spania, fără îndoială că ai auzit — şi aici îşi încruntă sprîncenele şi privi la mine cu înţeles — care pot face un om să moară şi totuşi să trăiască încă multe săptămîni. Oricît de silă mi-ar fi să folosesc astfel de mijloace, dacă ţinerea ta de minte nu te ajută, voi găsi unul care s-o trezească mai înainte de a-ţi suna ceasul.

— Sînt în puterea ta, generale. Îmi spui mereu că sînt trădător. Dar să ştii că nu sînt trădător. Sînt supus al regelui Angliei, nu al celui spaniol. Am venit aici urmărind un ticălos care mi-a făcut mult rău, mie şi alor mei, un om din armata ta numit de Garcia, sau Sarceda. Pentru a-l prinde, precum şi din alte pricini, m-am alăturat eu aztecilor. I-ai biruit pe azteci şi sînt în puterea ta. Poartă-te măcar cu mine ca un bărbat viteaz cu duşmanul pe care l-a învins. Nu ştiu nimic despre comoară ; ucide-mă şi sfîrşeşte.

— Poate că aş face-o, Wingfield, dacă aş fi doar om ; dar sînt mai mult decît atît — căci întrupez aici, în Anahuac, mîna bisericii. Ai fost părtaş la nelegiuirile idolatrilor, ţi-ai văzut semenii creştini sacrificaţi şi apoi mîncaţi de barbarii aceştia pe care-i socoteşti tovarăşii tăi. Numai pentru atît, şi tot meriţi să fii supus caznelor veşnice, şi fără îndoială că aşa va fi după ce-ţi vei încheia viaţa pe acest pămînt. Cît despre hidalgul *don* Sarceda, îl cunosc ca un viteaz tovarăş de arme,

aşa că nu nădăjdui că am să-mi plec urechea la poveştile unui renegat fără neam şi fără ţară. Oricum, ai ghinion — şi o rază de lumină licări pe faţa lui Cortez — că există o duşmănie veche între voi, pentru că în sarcina lui am de gînd să te încredinţez. Ei, şi acum îţi spun pentru ultima dată să alegi. Vrei să dezvălui locul unde este ascunsă comoara şi să pleci liber, sau vrei să fii dat în grija lui don Sarceda pînă cînd va găsi el mijloacele să te facă să vorbeşti ?

M-a cuprins o mare slăbiciune, căci acum ştiam că eram osîndit la cazne şi că de Garcia era acela care mă va tortura. La ce milă mă puteam aştepta de la inima-i crudă, cînd eu — duşmanul său de moarte — mă aflam în puterea lui şi putea să se răzbune pe mine ? Totuşi, voinţa şi onoarea mi-au fost mai tari decît spaima, şi am răspuns :

— Ţi-am spus, generale, că nu ştiu nimic despre comoară. Fă tot răul pe care-l poţi face, şi Dumnezeu să te ierte pentru cruzimea ta.

— Să nu îndrăzneşti să mai rosteşti acest nume sfînt, renegat şi idolatru mîncător de carne omenească ! Să fie chemat Sarceda.

Un om a fost trimis după Sarceda, şi un răstimp s-a făcut tăcere. Am prins privirea Marinei şi am citit milă în ochii ei blînzi. Dar nu putea să mă ajute. Cortez era furios că nu găsise aur şi vorbele răstite ale oamenilor săi, care-i cereau să le dea prăzile făgăduite, îl scoseseră din fire şi-l împinseseră la o asemenea faptă ruşinoasă, căci nu era crud de felul său. Totuşi, Marina a stăruit mai departe, şoptindu-i cu înfocare ceva la ureche. Cîteva clipe Cortez a ascultat, apoi a împins-o cu brutalitate de lîngă el, strigîndu-i :

— Încetează, Marina ! Cum, să-l cruţ pe cîinele ăsta de englez de cîteva chinuri, cînd însuşi rangul meu de comandant şi poate chiar viaţa mea atîrnă de găsirea aurului ? Nu, n-am nici o îndoială că ştie locul unde se află ascuns ; chiar tu ai spus, cînd am vrut să-l spînzur ca pe un trădător, că a fost unul dintre cei pe care iscoada noastră i-a văzut plecînd cu comoara pe lac. Prietenul nostru a fost şi el cu ei, dar nu s-a mai întors ; nu mă îndoiesc că l-au ucis. Ce însemnătate poate avea pentru tine omul ăsta, de stărui atîta să-l cruţi ? Nu mă mai necăji şi tu, Marina, căci am destule pe cap.

Şi Cortez îşi acoperi faţa cu mîinile, rămînînd pierdut în gînduri. Cît despre Marina, îmi aruncă o privire mîhnită şi suspină, ca şi cum mi-ar fi spus : „Am făcut tot ce-am putut", iar eu i-am mulţumit din priviri.

În curînd s-au auzit paşi şi, ridicînd ochii, l-am văzut în faţa mea pe de Garcia. Timpul şi greutăţile nu lăsaseră aproape de loc urme, pe chipul lui, şi firele argintii din păru-i ondulat şi din barba-i ascuţită nu făceau decît să adauge o notă de demnitate la înfăţişarea lui nobilă. Îl priveam — în frumuseţea-i sumbră de spaniol, îmbrăcat în veşminte bogate, împodobit cu lanţuri de aur — cum se înclina în faţa lui Cortez cu pălăria în mînă, şi eram nevoit să mărturisesc în sinea mea că niciodată nu văzusem un cavaler mai chipeş, sau unul a cărui înfăţişare să oglindească atît de puţin inima-i neagră. Cunoscîndu-l însă cum îl cunoşteam, tot sîngele mi-a fremătat de ură, iar cînd m-am gîndit la propria-mi neputinţă şi la misiunea care avea să-i fie încredinţată, am scrîşnit din dinţi şi mi-am blestemat ziua cînd m-am născut. Cît despre de Garcia, m-a salutat cu un mic zîmbet plin de cruzime, apoi s-a adresat lui Cortez.

— Care ţi-e dorinţa, generale ?

— Te salut, prietene — răspunse Cortez. Îl cunoşti pe acest renegat ?

— Chiar prea bine, generale ! De trei ori a încercat să mă ucidă.

— Ei bine, văd că n-a izbutit, şi acum ţi-a venit ţie apa la moară, Sarceda. Ticălosul ăsta spune că are nu ştiu ce de împărţit cu tine. Despre ce-i vorba ?

De Garcia şovăi, mîngîindu-şi bărbuţa ascuţită, apoi răspunse :

— Îmi vine greu să spun, pentru că e povestea unei greşeli pentru care am avut adesea de suferit şi am făcut penitenţă. Totuşi am să vorbesc, ca nu cumva să gîndeşti despre mine mai rău decît o merit. Omul ăsta are oarecare pricini să mă duşmănească, căci, ca să spun adevărul, pe cînd eram mai tînăr ca acum şi nu mă dădeam înapoi de la nebuniile tinereţii, am întîlnit-o în Anglia pe maică-sa, o frumoasă spaniolă care avusese ghinionul să se mărite cu un englez, tatăl dumnealui şi un bădăran fără pereche, care o chinuia. Pe scurt, femeia s-a îndrăgostit de mine, iar eu l-am înfrînt pe

bărbatul ei într-un duel. De aici se trage ura acestui trădător împotriva mea.

Ascultam şi credeam că inima o să-mi plesnească de furie. La toată ticăloşia şi umilinţele pe care le îndurasem din partea lui, de Garcia adăuga acum minciuni ce loveau în onoarea mamei mele moarte.

— Minţi, ucigaşule! am strigat cu glasul sufocat, smucindu-mă în funiile cu care fusesem legat.

— Mă văd nevoit, generale, să-ţi cer să mă aperi de asemenea jigniri — răspunse de Garcia cu răceală. Dacă prizonierul acesta ar fi fost demn de spada mea, aş cere pe dată să fie dezlegat, dar onoarea mi-ar fi mînjită pe vecie luptîndu-mă cu unul ca el.

— Ascultă, cîine păgîn — rosti Cortez fără patimă — dacă îndrăzneşti să vorbeşti încă o dată astfel unui gentilom al Spaniei, limba îţi va fi smulsă din gură cu cleşti înroşiţi în foc. Cît despre tine, Sarceda, îţi mulţumesc pentru sinceritatea vorbelor. Dacă n-ai pe suflet o crimă mai grea decît o simplă aventură de dragoste, cred că bunul nostru capelan Olmedo te va scăpa de focul purgatoriului. Dar ne pierdem vremea şi irosim vorbe în vînt. Omul ăsta cunoaşte taina comorii lui Guatemoc şi a lui Montezuma. Şi dacă nici Guatemoc şi nici nobilii săi nu vor vorbi, pe el cel puţin îl vom putea sili să fie limbut, căci chinurile pe care un indian le îndură fără un geamăt vor împinge repede adevărul pe buzele acestui păgîn alb. Ia-l, Sarceda, şi nu uita că aceasta îţi este acum grija de căpetenie. Să fie supus la cazne alături de ceilalţi, iar dacă se va dovedi încăpăţînat — atunci singur. Metodele le las în seama ta. Dacă mărturiseşte, cheamă-mă.

— Iartă-mă, generale, dar nu este o sarcină pentru un hidalgo al Spaniei. Sînt mai degrabă gata să-mi străpung duşmanul cu spada, decît să-l sfîşii cu cleştii — zise de Garcia, dar în timp ce vorbea am văzut o licărire de triumf în ochii-i negri, şi tot triumful vibra şi în mînia prefăcută din glasul său.

— Ştiu, prietene, ştiu. Dar şi de asta e nevoie; deşi nu-mi place, n-am altă cale. Trebuie să găsesc aurul — pe care ticăloşii spun, pe Sfînta Fecioară! că eu l-aş fi furat — şi mă îndoiesc că încăpăţînaţii ăştia de cîini indieni vor vorbi vreodată, oricîte chinuri ar îndura. Dar omul ăsta ştie unde e ascunsă comoara; ţi-l dau pe mîini pentru că-i cunoşti ticăloşia, şi asta îţi va oţeli inima împotriva milei. Nu-l cruţa, prietene, şi nu uita că trebuie silit să vorbească.

— Dacă-i porunca ta, Cortez, voi asculta de ea, deşi nu-mi place prea mult această însărcinare. Îţi cer, totuşi să-mi dai porunca în scris.

— O vei avea pe dată — îl încredinţă generalul. Şi acum luaţi-l de-aici.

— Unde-l ducem?

— Înapoi la închisoarea de unde a fost adus. Totul a fost pregătit, şi acolo-şi va găsi şi tovarăşii.

A fost chemat un om din gardă, care m-a tîrît înapoi la închisoare, şi în timp ce plecam l-am auzit pe de Garcia făgăduind că mă va urma de îndată.

CAPITOLUL XXIX

DE GARCIA ÎŞI DESTĂINUIE INTENŢIILE

Nu m-am dus de-a dreptul în încăperea pe care o părăsisem, ci am fost lăsat mai întîi într-o odăiţă ce dădea în ea, unde dormea paznicul. Am aşteptat astfel cîtva timp, cu mîinile şi picioarele legate şi păzit de doi ostaşi cu săbiile trase. Şi cum stăteam şi aşteptam, sfîşiat de furie şi teamă, am auzit prin perete nişte bocănituri, urmate de gemete de durere. În cele din urmă, aşteptarea a luat sfîrşit: uşa s-a deschis şi doi tlaxcalani sălbatici au intrat şi m-au apucat de păr şi de urechi, tîrîndu-mă în cameră.

— Vai de maica lui! l-am auzit pe unul din ostaşii spanioli căinîndu-mă în timp ce eram dus. Renegat ori nu, mi-e milă de el — asta-i o treabă blestemată.

Apoi uşa s-a închis şi m-am pomenit în locul de tortură. În cameră era întuneric, căci în faţa ferestrei fusese atîrnată o pînză, dar puteam să văd totuşi — şi ceea ce am zărit mi-a îngheţat sîngele în vine. Mai întîi, nişte vase cu jeratic, apoi trei scaune trainice, dintre care unul gol. Pe celelalte două şedeau — nimeni alţii decît Guatemoc, marele împărat al az-

tecilor, şi prietenul său şi al meu, *el cacique* din Tacuba. Fuseseră legaţi cu frînghii de scaune, iar vasele cu jeratic erau aşezate la picioarele lor ; în spate stătea un grămătic, cu hîrtie şi călimară, iar cîţiva indieni se îndeletniceau cu o treabă îngrozitoare, la porunca a doi soldaţi spanioli. Lîngă cel de al treilea scaun se afla un alt spaniol, care pînă acum stătuse de o parte — era de Garcia.

În timp ce priveam, un indian a ridicat unul din vasele cu jeratic şi, apucînd piciorul gol al prinţului din Tacuba, l-a vîrît între cărbunii aprinşi. După o clipă, liniştea a fost sfîşiată de gemetele tacubanului. Guatemoc a întors capul spre el şi i-a vorbit : atunci am văzut că şi el avea piciorul într-un vas cu jeratic.

— De ce te plîngi, prietene — zise el, şi glasul îi suna neşovăitor — cînd mă vezi atît de liniştit ? Ce, eu stau oare pe roze ? Urmează-mă şi acum ca întotdeauna, prietene, şi îndură suferinţa în tăcere.

Grămăticul îi însemna vorbele, căci am auzit pana scîrţîind pe hîrtie, şi în timp ce acesta scria, Guatemoc şi-a întors capul şi m-a văzut. Faţa-i era vînătă de durere, şi totuşi vorbi la fel cum îl auzisem de sute de ori în adunările sfatului — limpede şi răspicat.

— Cum, şi tu eşti aici, prietene *teul* ? zise el. Nădăjduiam că pe tine te-au cruţat. Iată cum îşi ţin spaniolii cuvîntul. Malinche a jurat că se va purta faţă de mine cu toată cinstea ; priveşte cum mă cinsteşte — cu cărbuni încinşi pentru picioarele mele şi cu cleşti pentru carnea mea. Ei cred că am îngropat o comoară, *teulule*, şi vor să ne smulgă taina ascunzătorii. Ştii la fel de bine ca mine că e minciună. Dacă am fi avut vreo comoară, n-am fi dăruit-o oare bucuroşi cuceritorilor noştri, fiilor zeului Quetzal ? Ştii şi tu că n-a mai rămas nimic, în afară de ruinele oraşelor şi de oasele morţilor...

Aici fu oprit pe neaşteptate, căci demonul care-l chinuia îl izbi peste gură, strigîndu-i : „Taci, cîine !“

Dar eu înţelesesem şi jurai în adîncul inimii să mor mai degrabă, decît să dezvălui taina fratelui meu de sînge. Fusese ultima izbîndă a lui Guatemoc — să ascundă comoara de lăcomia spaniolilor — şi izbînda aceasta, cel puţin, n-avea s-o piardă prin mine. Am jurat deci să tac, şi foarte curînd a trebuit să-mi pun la încercare jurămîntul, căci, la un semn al lui de Garcia, tlaxcalanii m-au apucat şi m-au legat de cel

de-al treilea scaun. Apoi de Garcia s-a aplecat şi mi-a vorbit la ureche, în castiliană :

— Ciudate sînt căile providenţei, vere Wingfield. M-ai urmărit prin întreaga lume, şi de mai multe ori ne-am întîlnit, dar niciodată nu ţi-a surîs norocul. Crezusem că am scăpat de tine pe corabia cu sclavi, am crezut apoi că rechinii ţi-au făcut felul, dar ai izbutit să rămîi în viaţă. Şi cînd te gîndeşti că, de fapt, tu mă urmăreai ! De fiecare dată cînd mi-ai scăpat, mi-a părut rău, dar acum nu regret, căci văd că ai fost sortit acestei clipe. Vere Wingfield, va fi greu să-mi mai scapi de data asta, şi înainte de a ne despărţi pentru totdeauna ne vom petrece cîteva zile împreună. Iată, voi fi curtenitor cu tine. Poţi alege între un fel de tortură sau alta. Cu ce să începem ? Dar să ştii că n-am la îndemînă toate mijloacele pe care le-aş dori, căci, vai ! Sfîntul Oficiu nu şi-a adus încă întreg arsenalu-i înfiorător ; cu toate astea o să facem tot ce putem. Oamenii ăştia nu se pricep în meserie : cărbunii aprinşi sînt tot ce le-a venit în minte. În ceea ce mă priveşte, însă m-am gîndit la mai multe... — şi-mi arătă diferite instrumente de tortură. Pe care-l alegi ?

Nu i-am răspuns nimic, căci mă hotărîsem să nu rostesc nici o vorbă şi să nu scot nici un strigăt, oricît m-ar fi chinuit.

— Ia să mă gîndesc, să mă gîndesc — urmă de Garcia, netezindu-şi barba. Aha, am găsit. Veniţi încoace, sclavi !

Nu-mi voi reînnoi chinurile, şi nici nu ţin să-i îngrozesc pe cei care, din întîmplare, vor citi aceste rînduri, povestind tot ce mi s-a întîmplat mai departe. E de ajuns să spun că două ceasuri şi mai bine, diavolul acesta a făcut cu mine tot ce-a poftit, ajutat de călăii tlaxcalani. Nu m-a cruţat de nici una din caznele pe care le cunoştea, şi am fost torturat cu o îndemînare şi o ingeniozitate greu de depăşit ; dacă leşinam, eram readus în simţiri cu apă rece sau dîndu-mi-se cu sila să beau rachiu. Şi totuşi — o spun cu oarecare mîndrie — în aceste două ceasuri îngrozitoare n-am scos nici un geamăt, oricît de mari mi-ar fi fost chinurile, şi n-am rostit o vorbă, fie să cerşesc îndurare, fie să blestem.

Dar trebuia să îndur nu numai suferinţa trupului, căci în tot acest timp duşmanul meu îşi bătea joc de mine cu vorbe usturătoare, care-mi chinuiau sufletul aşa cum sculele sale şi cărbunii aprinşi îmi chinuiau trupul. În cele din urmă, obosit, de Garcia porunci oamenilor să înceteze, ocărîndu-mă şi nu-

mindu-mă porc englez îndărătnic ; în clipa aceea, Cortez intră în camera de tortură, însoţit de Marina.

— Cum merge ? zise el cu glas nepăsător, deşi faţa-i păli la vederea grozăviilor.

— *El cacique* din Tacuba a mărturisit că a îngropat aurul în grădina sa, dar ceilalţi doi n-au spus nimic, generale — răspunse grămăticul aruncînd o privire asupra a ceea ce scrisese.

— Într-adevăr, viteji bărbaţi ! îl auzii pe Cortez murmurînd ca pentru sine ; apoi zise cu glas tare : *El cacique* să fie dus mîine în grădina despre care vorbeşte, ca să ne poată arăta aurul. Cît despre ceilalţi doi, încetaţi acum chinurile. Poate că-şi vor schimba gîndul pînă mîine. Vreau să cred asta, spre binele lor vreau s-o cred !

Apoi se retrase într-un colţ al încăperii ca să se sfătuiască cu Sarceda şi cu ceilalţi doi călăi, lăsînd-o pe Marina faţă-n faţă cu Guatemoc şi cu mine. O clipă, frumoasa indiană îl privi pe prinţ cu groază, apoi o lumină stranie îi apăru în ochii întunecaţi, şi spuse cu glas scăzut, vorbindu-i în limba aztecă :

— Îţi aminteşti, Guatemoc, ce ţi-am spus atunci, în Tobasco, cînd m-ai respins ? Că, în ciuda ta, voi ajunge odată să fiu cineva ? Iată că prezicerea mea s-a adeverit, ba, mai mult, iată ce s-a ales din mărirea ta. Nu-ţi pare rău, Guatemoc ? Căci pe mine mă doare inima pentru tine, deşi alte femei, în locul meu, s-ar bucura să te vadă astfel...

— Femeie — răspunse prinţul cu glas răguşit — ţi-ai trădat ţara şi mi-ai adus ruşine şi chinuri. Căci dacă n-ai fi fost tu, toate acestea nu s-ar fi întîmplat niciodată. Îmi pare rău cu adevărat de un singur lucru, şi anume că nu te-am ucis. Dar aşa, te blestem să-ţi fie numele acoperit de ocară pe veci pentru orice om cinstit, iar sufletul să-ţi fie veşnic blestemat, şi fie ca tu însăţi să cunoşti, înainte de a muri, amărăciunea dezonoarei şi a trădării ! Da, vorbele tale s-au împlinit, dar şi ale mele se vor împlini întocmai !

Marina l-a ascultat împietrită, apoi s-a întors cu spatele, tremurînd, şi a rămas cîteva clipe tăcută. Dar deodată privirea i-a căzut asupra mea şi a început să plîngă.

— Vai, sărmanul de tine ! zise ea. Vai, prietene !

— Nu mă plînge, Marina — i-am răspuns tot în aztecă — căci lacrimile tale nu mă ajută, ci scapă-mă dacă poţi.

— Ah, de-aş putea ! suspină ea şi, întorcîndu-se, ieşi în fugă din cameră.

Curînd o urmă şi Cortez.

Pe urmă, ostaşii spanioli i-au luat pe Guatemoc şi pe *el cacique* din Tacuba şi i-au scos pe braţe, căci nu puteau să meargă, acesta din urmă fiind chiar leşinat.

— Rămîi cu bine, *teulule* — zise Guatemoc cînd trecură pe lîngă mine. Eşti cu adevărat fiul lui Quetzal şi un bărbat viteaz. Fie ca zeii să te răsplătească pentru tot ce-ai suferit din pricina mea şi alor mei, căci eu nu pot să te mai răsplătesc.

Apoi au ieşit — şi acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-am auzit din gura lui.

Rămăsesem singur cu tlaxcalanii şi cu de Garcia, care începu iarăşi să mă batjocorească.

— Puţin cam obosit, prietene Wingfield ? mă întrebă el rînjind. Ei bine, e greu doar pînă te obişnuieşti cu jocul ăsta. O noapte de somn te va întrema, şi mîine ai să fii alt om. Îţi închipui, poate, că n-o să te pot chinui mai rău ? Smintitule, acesta e doar începutul... Ori crezi cumva că încăpăţînarea ta mă înfurie ? Te înşeli iarăşi, prietene, şi mă rog chiar să-ţi poţi ţine buzele încleştate pînă la urmă. Mi-aş da bucuros partea ce mi se cuvine din aurul ascuns, pentru încă două zile ca acestea, împreună cu tine. Mai am multe să-ţi plătesc — şi, ascultă aici, să ştii că am mijlocul s-o fac. Există şi alte căi de a răni un om decît sfîşiindu-i carnea ; aminteşte-ţi, de pildă, că atunci cînd am vrut să mă răzbun pe tatăl tău, l-am lovit ucigînd-o pe aceea pe care o iubea. Acum eşti în puterea mea şi te întrebi, desigur, ce am de gînd. Ei bine, am să-ţi spun : cunoşti poate o aztecă de sînge împărătesc, pe nume Otomie ?

— Otomie, ce-i cu ea ? am strigat, descleştînd pentru prima dată gura, căci teama pentru ea nu mă tulbura mai mult decît toate chinurile îndurate.

— Asta da izbîndă ! Am găsit, în sfîrşit, mijlocul să te fac să vorbeşti ; înseamnă că mîine ai să fii mai limbut. Află doar atît, vere Wingfield : Otomie, fiica lui Montezuma, în treacăt fie zis o femeie foarte atrăgătoare, este soţia ta după obiceiurile indiene. Ei bine, ştiu toată povestea şi ea e în puterea mea. Am să ţi-o dovedesc, căci va fi adusă aici

îndată, şi atunci o să vă puteţi mîngîia unul pe altul. Şi ascultă, cîine, mîine va sta ea în locul unde stai tu acum, şi în faţa ochilor tăi va avea parte de tot ce-ai avut tu parte azi. Ei, şi-atunci ai să vorbeşti destul de repede, dar va fi probabil prea tîrziu.

Atunci, pentru prima dată, mi-am pierdut cumpătul şi am cerşit milă de la duşmanul meu de moarte.

— Cruţ-o ! am gemut. Fă cu mine ce vrei, dar cruţ-o pe ea ! Nu poţi fi atît de lipsit de inimă, căci doar eşti om. Nu se poate să faci aşa ceva... şi nici Cortez nu te va lăsa.

— Cît despre Cortez — răspunse el — nu va afla nimic despre asta, decît mai tîrziu. Am încuviinţarea lui să folosesc toate mijloacele care-mi stau în putinţă pentru a-ţi smulge adevărul. N-am izbutit cu tortura, aşa că nu-mi rămîne altă cale... Dacă speri altceva, nu mă cunoşti. Ştii ce înseamnă să urăşti, căci mă urăşti ; înmulţeşte-ţi însă ura cu zece, şi abia atunci ai să poţi afla cît e de mare ura mea împotrivă-ţi. Te urăsc pentru sîngele tău, te urăsc pentru că ai ochii mamei tale, dar şi mai mult te urăsc pentru tine însuţi — căci m-ai bătut, pe mine, un gentilom al Spaniei, cu un ciomag, ca pe un cîine ! Crezi că o să dau înapoi de la o astfel de faptă, dacă prin ea pot să-mi potolesc ura ? Şi încă ceva — deşi eşti un bărbat curajos, poate că în clipa asta ştii şi tu ce înseamnă frica, şi guşti din chinul ei. Aşa că am să-ţi vorbesc deschis, Thomas Wingfield : mi-e frică de tine. Încă de cînd te-am văzut pentru prima dată mi-a fost frică de tine — şi ştiam de ce — de aceea am încercat să te ucid ; pe măsură ce timpul trecea, mi-era din ce în ce mai frică de tine, atît de mult încît uneori nu puteam să dorm, chinuit de o spaimă îngrozitoare, care mă urmăreşte şi acum şi care ţi se datoreşte ţie. Din pricina ta am fugit din Spania, şi tot din pricina ta m-am purtat ca un laş în atîtea bătălii. Norocul a fost întotdeauna de partea mea în înfruntarea asta dintre noi doi ; totuşi, îţi spun că şi acum chiar, cu toată starea în care te afli, mi-e frică de tine. Dacă aş îndrăzni, te-aş ucide dintr-o dată... numai că atunci ai să mă urmăreşti cum mă urmăreşte şi mama ta... şi de altfel ar trebui să răspund în faţa lui Cortez pentru o asemenea faptă. Frica, vere Wingfield, este mama cruzimii, şi a mea mă face crud cu tine. Viu sau mort, ştiu că pînă la urmă vei triumfa asupra mea, dar acum e rîndul meu, şi atîta vreme cît mai răsufli, sau cît mai au suflare în ei

cei care-ţi sînt dragi, îmi voi trece viaţa împingîndu-te — pe tine şi pe ei — spre ruşine, ocară şi moarte, aşa cum am făcut cu maică-ta, verişoara mea, deşi cu ea am fost silit să mă port astfel, ca să mă salvez. De ce nu ? Pentru mine nu există iertare, nu pot schimba trecutul. M-ai urmărit ca să te răzbuni pe mine şi, mai curînd sau mai tîrziu — prin tine sau prin mijlocirea ta — răzbunarea va fi împlinită, dar pînă atunci eu sînt cel victorios, chiar dacă trebuie să mă cobor pînă la treaba asta de măcelar.

Zicînd acestea, se întoarse brusc şi părăsi încăperea.

Atunci slăbiciunea şi suferinţa m-au copleşit şi-am leşinat. Cînd m-am trezit, am văzut că legăturile îmi fuseseră desfăcute şi că zăceam pe un fel de pat, în timp ce o femeie stătea aplecată deasupră-mi, îngrijindu-mă şi murmurînd vorbe de milă şi de dragoste. Noaptea se lăsase, însă în cameră era destulă lumină, şi mi-am dat seama că femeia nu era alta decît Otomie, dar nu o Otomie înfometată şi sleită de puteri, ci aproape tot atît de frumoasă ca înaintea zilelor de asediu şi foame.

— Otomie ! Tu aici ? am şoptit printre buzele-mi zdrobite, şi o dată cu simţirile mi-au revenit în minte ameninţările lui de Garcia.

— Da, iubitule, eu sînt — murmură ea. Oricît ar fi de diavoli, m-au lăsat totuşi să te îngrijesc. Oh ! Să fiu nevoită să te văd astfel, şi totuşi să nu pot să te răzbun ! zise ea izbucnind în plîns.

— Taci — am rugat-o — taci. Mai bine spune, avem ceva de mîncare ?

— Din belşug. O femeie a adus tot felul de bunătăţi din partea Marinei.

— Dă-mi să mănînc, Otomie.

O vreme m-a hrănit, şi răul de moarte care mă cuprinsese s-a risipit, deşi îmi ardea carnea pe mine în o mie de chinuri.

— Ascultă, Otomie, l-ai văzut pe de Garcia ?

— Nu, dragul meu. Acum două zile am fost despărţită de sora mea Tecuichpo şi de celelalte femei, dar s-au purtat bine cu mine, şi n-am văzut nici un spaniol, în afară de ostaşii care m-au adus aici, spunîndu-mi că eşti bolnav. Vai ! Nu ştiam ce ţi se întîmplase ! şi din nou începu să plîngă.

— Totuşi, cineva te-a văzut, pentru că s-a aflat că eşti soţia mea.

— Nu-i de mirare — răspunse Otomie — căci întreaga armată aztecă o ştie, şi asemenea taine nu pot fi păstrate. Dar de ce te-au chinuit astfel ? Pentru că ai luptat împotriva lor ?

— Sîntem singuri ? am întrebat-o.

— E un paznic afară, dar în cameră nu mai e nimeni.

— Apleacă-ţi capul să-ţi spun şi i-am povestit totul.

Cînd a aflat, Otomie a sărit în picioare, cu ochii scînteietori şi cu mîna apăsată pe piept, şi a spus :

— Oh, cît de mult te iubeam înainte, dar acum te iubesc şi mai mult, dacă se poate aşa ceva ! Căci ai îndurat astfel de grozăvii, şi totuşi ai rămas credincios celor învinşi şi jurămîntului făcut. Binecuvîntată fie ziua cînd am privit prima dată-n ochii tăi, o, soţul meu, cel mai cinstit dintre oameni ! Dar cei care ţi-au făcut asta — ce se poate spune despre ei ? Totuşi, bine că s-a terminat ! Acum am să te îngrijesc pînă ce-ai să te faci sănătos. Oh, ştiu că s-a terminat, căci altfel nu mi s-ar fi îngăduit să vin la tine !

— Vai ! Otomie, trebuie să-ţi spun totul : *nu*, nu s-a terminat — şi cu glas şovăielnic am vorbit mai departe.

Şi fiindcă trebuia, i-am spus pentru ce fusese adusă aici. A ascultat fără o vorbă, deşi buzele i s-au albit.

— Ceea ce ştiu — zise ea după ce-am sfîrşit de vorbit — e că aceşti *teuli* îi întrec cu mult pe preoţii noştri, căci dacă preoţii torturează şi sacrifică, o fac pentru zei, nu pentru aur sau ură ascunsă. Şi acum, dragul meu, care ţi-e sfatul ? Fără îndoială că ai vreun sfat să-mi dai.

— Nu îndrăznesc să-ţi dau vreunul, draga mea — am gemut.

— Eşti sfios ca o fată care nu vrea să-şi mărturisească dragostea pe care arde s-o spună — răspunse Otomie cu un rîs mîndru şi amar. Ei bine, am să vorbesc eu pentru tine. Te gîndeşti că ar fi mai bine să murim în noaptea asta.

— Aşa e — am recunoscut. Dacă nu murim acum, mîine vom avea parte de ruşine şi chinuri, şi pînă la urmă tot moartea ne aşteaptă — altă alegere n-avem. Deoarece Dumnezeu nu vrea să ne apere, trebuie să ne apărăm singuri, dacă putem găsi mijloacele.

— Dumnezeu ! Nu există nici un Dumnezeu. Uneori m-am îndoit de zeii poporului meu şi m-am întors spre al vostru ; acum însă îl reneg şi pe el şi-l resping. Dacă ar exista un Dumnezeu al milei, ca acela de care vă agăţaţi voi, ar putea oare

să îndure asemenea lucruri ? Singurul meu zeu eşti tu, soţul meu iubit ; ţie şi pentru tine mă rog, doar pentru tine ! Să nu ne mai rugăm deci la zei care nu există sau care, dacă există, sînt surzi la strigătele noastre şi orbi în faţa nenorocirilor noastre, şi să ne apărăm singuri. Iată acolo frînghii, fereastra aceea are zăbrele — şi foarte curînd vom ajunge dincolo de soare şi de cruzimea *teulilor*, în braţele somnului veşnic. Dar mai avem încă timp ; să stăm puţin de vorbă, căci călăii nu vor veni înaintea zorilor, şi pînă-n zori vom fi departe.

Şi astfel am stat de vorbă, atîta cît îmi îngăduiau durerile care mă ardeau. Ne-am amintit cum ne-am întîlnit, cum mi-a fost dată de soţie a lui Tezcat, Sufletul Lumii, ne-am amintit de ziua cînd am stat întinşi unul lîngă altul pe piatra de sacrificiu, de adevărata noastră căsătorie de mai tîrziu, de asediul Tenochtitlanului şi de moartea primului nostru născut. Am vorbit şi am tot vorbit, pînă cînd s-au făcut ceasurile două după miezul nopţii. Atunci s-a aşternut tăcerea.

— Soţul meu — zise Otomie în cele din urmă cu glas şoptit şi solemn — eşti vlăguit de suferinţe, şi sînt şi eu obosită. E timpul să îndeplinim ceea ce trebuie. Tristă ne este soarta, dar cel puţin ne aşteaptă odihna. Îţi mulţumesc, soţul meu, pentru bunătatea ta, îţi mulţumesc şi mai mult pentru credinţa ta faţă de căminul şi poporul meu. Să mă pregătesc acum pentru ultima noastră călătorie ?

— Pregăteşte-te — i-am răspuns.

Atunci s-a ridicat şi a început să desfacă frînghiile. În cele din urmă, totul era pregătit şi clipa morţii sosise.

— Trebuie să mă ajuţi, Otomie — am rugat-o. Nu pot merge pe picioare singur.

S-a apropiat şi m-a ridicat cu braţele ei puternice şi drăgăstoase, pînă cînd am ajuns pe un scăunel chiar sub zăbrelele ferestrei. Acolo mi-a trecut frînghia în jurul gîtului, apoi, urcîndu-se alături de mine, şi-a potrivit o altă frînghie pe după gîtul ei. Ne-am sărutat într-o tăcere solemnă, căci nu mai era nimic de spus.

Şi totuşi Otomie mai avea ceva de spus :

— La cine te gîndeşti în clipa asta, soţul meu ? La mine şi la copilul meu mort, sau la fata aceea de departe, de dincolo de mare ? Nu, mai bine să nu te întreb. Am fost fericită în dragostea mea — şi asta e destul. Acum şi dragostea şi viaţa

se vor sfîrşi deodată, şi pentru mine e bine, dar sînt îndurerată pentru tine. Spune, să împing scăunelul ?

— Da, Otomie, căci nu mai e nici o nădejde în afară de moarte. Nu pot să-mi calc cuvîntul faţă de Guatemoc, şi nici nu pot să trăiesc pentru a te vedea acoperită de ocară şi tortură.

— Atunci, sărută-mă pentru ultima dată.

Ne-am sărutat încă o dată, dar tocmai cînd Otomie se pregătea să împingă scăunelul de dedesubtul nostru, uşa s-a deschis şi s-a închis repede, şi o femeie înfăşurată în văluri s-a oprit în faţa noastră, cu o torţă într-o mînă şi cu o legătură în cealaltă. Uitîndu-se spre noi, şi-a dat seama ce voiam să facem şi a venit în fugă alături.

— Ce faceţi ? strigă ea, şi am recunoscut glasul Marinei. Ţi-ai pierdut minţile, *teulule ?*

— Cine este femeia asta care te cunoaşte atît de bine, dragul meu, şi nu ne lasă nici măcar să murim în pace ? întrebă Otomie.

— Sînt Marina — răspunse femeia acoperită cu văluri — şi am venit să vă salvez, dacă pot.

CAPITOLUL XXX

EVADAREA

Otomie şi-a scos frînghia de după gît şi, coborînd de pe scăunel, s-a oprit în faţa Marinei.

— Tu eşti Marina — zise ea cu răceală şi mîndrie — şi ai venit să ne salvezi, tu care ai adus ruina asupra ţării tale şi ai trimis mii de fii ai ei la moarte, ocară şi chinuri. Dac-ar fi după vrerea mea, n-aş avea nevoie de salvarea ta, ci aş dori-o mai degrabă pe cea pe care o pregăteam acum.

Astfel a vorbit Otomie, şi niciodată nu avusese o înfăţişare mai mîndră decît în clipa aceea, cînd îşi risca ultima şansă de a trăi, ca să-şi poată revărsa dispreţul asupra celei pe care o socotea trădătoare, ba nu, care era cu adevărat

trădătoare, căci dacă n-ar fi fost ajutorul Marinei, Cortez n-ar fi cucerit niciodată Anahuacul. M-am clătinat auzindu-i vorbele mînioase, căci oricît aş fi suferit, viaţa încă îmi părea dulce, mie, care cu zece clipe înainte stătusem în pragul morţii. Acum, neîndoielnic, Marina va pleca şi ne va lăsa în voia soartei. Dar n-a fost aşa. În faţa dispreţului Otomiei, s-a dat într-adevăr înapoi şi s-a cutremurat.

Era o privelişte stranie deosebirea dintre frumuseţile lor, aşa cum stăteau faţă-n faţă în camera de tortură, şi de asemeni era straniu să vezi nobleţea prinţesei de sînge împărătesc, chiar aşa ameninţată cum era de o moarte ruşinoasă sau de o viaţă şi mai ruşinoasă, triumfînd asupra fetei indiene pe care soarta schimbătoare o ridicase atît de mult deasupra ei, ca stelele faţă de pămînt.

— Spune-mi, înaltă prinţesă — întrebă Marina cu glas blînd — din ce pricină, dacă poveştile ce se spun sînt adevărate, ai stat alături de acest om alb pe piatra de sacrificiu ?

— Pentru că-l iubesc, Marina.

— Pentru aceeaşi pricină şi eu, Marina, mi-am aşezat onoarea pe un altar diferit, pentru aceeaşi pricină am luptat împotriva fiilor poporului meu — pentru că-l iubesc pe Cortez. Din dragoste l-am ajutat pe Cortez, de aceea nu mă dispreţui, ci lasă-ţi iubirea să mă înţeleagă, căci ştii prea bine că, pentru noi, femeile, iubirea e totul. Am păcătuit, da, şi cred că şi păcatul meu îşi va găsi, la rîndul său, o pedeapsă potrivită.

— Va trebui să fie o pedeapsă aspră — vorbi Otomie. Dragostea mea n-a făcut rău nimănui, dar priveşte în faţa ta doar un grăunte din bogata recoltă a iubirii tale. Pe scaunul de colo, Guatemoc, împăratul tău, a fost astăzi pus la cazne de stăpînul tău, Cortez, care a jurat să-l cinstească aşa cum se cuvine unui monarh. Alături de el a stat acest *teul,* soţul meu şi prietenul tău, iar Cortez l-a dat pe mîna duşmanului său de moarte, de Garcia, pe care voi îl numiţi Sarceda. Priveşte ce i-a făcut ! Nu, nu te înfiora, blîndă creatură ; priveşte-i rănile ! Gîndeşte-te în ce stare am ajuns, dacă la venirea ta ne-ai găsit pregătindu-ne să murim ca nişte cîini — el, soţul meu, pentru a nu trăi să mă vadă torturată cum a fost el, şi eu împreună cu el, pentru că o prinţesă de Otomie, sînge din sîngele lui Montezuma, nu poate răbda o astfel de ruşine atîta timp cît moartea are o uşă prin care poţi trece.

Şi acesta nu e decît un singur grăunte din recolta ta, renegată şi trădătoare, recolta ruşinii şi a morţii care s-a îngrămădit acolo, sub ruinele Tenochtitlanului! Dacă ar fi după voia mea, îţi spun că mai curînd aş muri de zeci de ori decît să primesc ajutor de la o mînă pătată de sîngele poporului meu şi al tău... eu...

— Oh, încetează, încetează! gemu Marina acoperindu-şi ochii cu mîna, ca şi cum vederea Otomiei ar fi fost atît de cumplită, încît n-o mai putea răbda. Ceea ce s-a făcut nu se mai poate desface — te rog nu-mi mai mări remuşcările. E adevărat ce-ai spus, că tu, prinţesa Otomie, ai fost adusă aici ca să fii torturată?

— Chiar aşa, şi încă în faţa ochilor soţului meu. De ce fiica lui Montezuma şi prinţesa de Otomie ar fi scutită de soarta marelui împărat al aztecilor? Dacă împrejurarea că e femeie n-o apără, are oare ceva de sperat din partea rangului ei pierdut?

— Cortez nu ştie nimic despre asta, jur! zise Marina. Cît despre caznele pe care le-a poruncit, a fost silit de strigătele soldaţilor, care îl învinuiesc că a furat comoara, cînd ştiţi bine că n-a găsit-o niciodată. Nu e însă vinovat de această ultimă ticăloşie.

— Atunci să-l întrebe pe unealta sa, Sarceda.

— Oh, îţi făgăduiesc, prinţesă, că dacă pot am să răzbun această mîrşăvie a lui Sarceda... Dar timpul e scurt; am venit aici cu ştirea lui Cortez, să încerc să aflu taina comorii de la soţul tău, *teulul*. Or, de dragul prieteniei ce i-o port, sînt gata să-mi trădez misiunea şi să vă ajut pe amîndoi să fugiţi. Nu vreţi să-mi primiţi ajutorul?

Otomie nu spuse nimic, şi atunci, pentru prima dată, am vorbit eu:

— Ba da, Marina. Nu-mi pasă de soarta acestui ticălos. Tot ce vreau e să scap, dar cum să facem?

— Şansele sînt destul de puţine, *teulule*, dar m-am gîndit că, o dată ieşit din închisoare, ai putea să te furişezi, dacă ţi-ai schimba înfăţişarea. Puţini sînt cei care umblă pe afară în zori, şi cea mai mare parte din ei nu vor fi în stare să înţeleagă ce se întîmplă. Iată, ţi-am adus hainele unui soldat spaniol: ai pielea de culoare închisă, aşa că pe întuneric ai putea trece drept unul din ei; iar pentru prinţesă, soţia ta, am adus alte veşminte, pe care mi-e ruşine să i le ofer, dar

sînt singurele care vor trece neobservate la această oră. De asemenea, *teulule*, îţi aduc o spadă, chiar cea care ţi-a fost luată, deşi cred că pe vremuri a avut alt stăpîn.

În timp ce vorbea, Marina desfăcu legătura şi scoase din ea haina ostăşească şi spada, aceeaşi pe care i-o luasem spaniolului Diaz în masacrul din faimoasa *noche triste*. Apoi dădu la iveală nişte veşminte femeieşti pentru Otomie, şi am văzut că era una din rochiile acelea indiene purtate de femeile care urmează taberele soldaţilor, o rochie cu roşu şi galben pe ea. Otomie o văzu şi ea şi se dădu cu un pas înapoi.

— După cîte văd, ai adus din greşeală o rochie de-a ta — zise ea cu glas liniştit, dar într-un fel care dezvăluia mai mult ca de obicei inima sălbatică a neamului său. Numai că eu nu port astfel de rochii.

— Se pare că trebuie să îndur prea multe — răspunse Marina, mîniindu-se în cele din urmă şi căutînd să-şi oprească lacrimile care începeau să-i curgă pe obraji. Mă duc şi vă las.

Şi se apucă să-şi strîngă la loc legătura.

— Iart-o, Marina — m-am grăbit eu atunci să zic, căci dorinţa de a scăpa cu viaţă creştea în mine cu fiece clipă. Suferinţa i-a ascuţit limba. Apoi, întorcîndu-mă spre Otomie, am adăugat: Te rog, fii mai blîndă, nevastă, de dragul meu dacă nu de-al tău. Marina este singura noastră nădejde.

— Mai bine ne-ar fi lăsat să murim, soţul meu. Ei, bine, fie! De dragul tău am să-mi pun aceste veşminte de tîrfă. Dar cum vom scăpa din închisoare şi cum vom ieşi din tabără? Ne vei deschide uşa şi paznicii vor fi îndepărtaţi? Şi după ce vom trece de ei, ai să poţi oare umbla, dragul meu?

— Uşile nu vor fi deschise — zise Marina — căci după ce voi pleca, paznicii le vor încuia cu grijă la loc. Dar să nu vă fie teamă de paznici. O să le abat eu atenţia. Gratiile ferestrei sînt însă de lemn, şi spada ta, *teulule*, le va sfărîma uşor. Cînd o să ajungi afară, fă-te că eşti un soldat beat, dus la culcare de o tîrfă. Asta-i tot ce vă pot spune, şi să ştiţi că risc foarte mult pentru voi, căci dacă se va descoperi cine v-a ajutat, îmi va fi greu să potolesc mînia lui Cortez, care, odată războiul cîştigat — şi aici suspină — nu mai are atîta nevoie de mine ca înainte.

— În ceea ce mă priveşte — am zis eu — pot să mă mişc săltîndu-mă pe piciorul drept; ce-o fi mai departe, nu putem

decît să ne bizuim pe noroc. În orice caz, nu ne va fi mai vitreg decît pînă acum.

— Adevărat grăieşti, *teulule*. Şi acum rămîneţi cu bine, căci nu îndrăznesc să stau mai mult. Nu pot face nimic altceva. Fie ca steaua voastră bună să vă lumineze şi să vă călăuzească drumul. Iar tu, *teulule*, dacă nu ne vom mai întîlni niciodată, te rog să ai un gînd bun pentru mine, căci prea mulţi mă vor blestema în zilele ce vor veni.

— Rămîi cu bine, Marina.

Ea deschise uşa şi dispăru.

Am auzit uşi închizîndu-se în urma ei şi glasurile îndepărtate ale celor ce-i purtau palanchinul, apoi totul s-a liniştit. Otomie a ascultat cîteva clipe la fereastră, dar paznicii păreau să fie plecaţi, unde sau de ce nu ştiu nici pînă-n clipa de faţă, şi singurul zgomot era larma îndepărtată a unei petreceri din tabără.

— Şi acum, la treabă, Otomie.

— Cum ţi-e voia, dragul meu, dar tare mă tem că va fi fără de nici un folos. N-am încredere în femeia asta. Necredincioasă tuturor, nu mă îndoiesc că ne trădează şi pe noi... Oricum, ai spada, şi o putem folosi la nevoie.

— Nu-i nimic — i-am răspuns. N-o să ne fie mai rău decît acum ; viaţa nu are rele mai mari decît chinul şi moartea — şi pe-acestea le cunoaştem.

Apoi m-am aşezat pe scăunel şi, folosind braţele, care erau încă zdravene şi nevătămate, am tăiat cu spada ascuţită lemnul zăbrelelor de la fereastră, una cîte una, pînă s-a făcut o deschizătură destul de mare ca să ne putem strecura. Isprăvind acestă treabă cu bine, fără ca nimeni să vină să ne tulbure, Otomie m-a îmbrăcat cu hainele de soldat spaniol aduse de Marina, căci singur n-aş fi putut. Cît m-am chinuit pînă m-am văzut îmbrăcat, şi mai ales pînă mi-am tras cizma lungă pe piciorul ars, nu se poate povesti ; ştiu însă că m-am oprit de mai multe ori, stînd la îndoială dacă n-ar fi mai bine să mor decît să îndur asemenea chinuri. În cele din urmă am isprăvit, şi Otomie a trebuit să îmbrace rochia cu roşu şi galben, un veşmînt de ruşine pe care o aztecă cinstită ar prefera mai degrabă să moară decît să-l îmbrace, şi cred că în timp ce şi-l punea suferinţa ei era mai cumplită decît a mea, deşi de un alt fel, căci veşmîntul acesta era un fel de tunică a lui Nessus[1] pentru inima-i mîndră. După ce s-a îmbrăcat a început să se schimonosească în chip sălbatic în faţa mea, zicînd :

— Spune, soldatule, cum îmi stă ?

— Încetează cu astfel de prostii, Otomie ; vieţile noastre sînt în joc, aşa că ce însemnătate are cum ne îmbrăcăm ?

— Are multă însemnătate, soţul meu. Dar cum ai putea tu să înţelegi, cînd eşti bărbat şi mai ales străin ? Ei, şi acum am să mă strecor prin fereastră, după care vei încerca să mă urmezi, dacă poţi, iar dacă nu vei izbuti, mă voi întoarce la tine şi vom pune capăt acestui joc nebunesc.

Într-o clipă, Otomie se strecură prin deschizătura făcută, căci era sprintenă şi puternică ca un leopard. M-am ridicat şi eu apoi pe scăunel şi m-am întins atît cît îmi îngăduiau rănile. Pînă la urmă am reuşit să mă sui pe pervazul ferestrei, unde am rămas atîrnat ca o pisică moartă, pînă ce Otomie a izbutit să mă tragă, prăbuşindu-ne amîndoi de partea cealaltă, pe pămînt, după care am rămas jos gemînd. Dar pe dată Otomie m-a ridicat în picioare, sau mai bine zis într-un picior, căci nu puteam să folosesc decît unul, şi am privit în jurul nostru. Nu se vedea nimeni, iar zgomotele petrecerii se stinseseră, căci zorile înroşeau creasta lui Popocatepetl şi razele soarelui începeau să lumineze valea.

— Încotro s-o luăm ? am şoptit.

Otomie, care fusese lăsată să umble prin tabără cu sora ei, soţia lui Guatemoc, şi cu alte femei aztece, avea darul, comun aproape tuturor indienilor, de a nu uita niciodată un loc pe unde trecuse, recunoscîndu-l chiar şi în noaptea cea mai întunecoasă.

— Spre partea de sud — murmură ea. S-ar putea ca acum, că războiul s-a sfîrşit, să nu mai fie păzită — şi cel puţin cunosc drumul într-acolo.

Şi astfel, eu rezemîndu-mă de umărul ei şi săltînd pe piciorul drept, am izbutit, cu multă greutate, să străbatem vreo trei sute de metri fără a întîlni pe nimeni. Dar acum norocul ne părăsi, căci, trecînd pe după un colţ, dădurăm peste trei ostaşi ce se-ntorceau la barăcile lor de la o petrecere de noapte, însoţiţi de cîţiva slujitori băştinaşi.

[1] Potrivit mitologiei greceşti, Hercule a murit îmbrăcînd tunica lui Nessus, unul din centauri, care i l-a lăsat cu viclenie în dar soţiei lui Hercule, Deianira.

— Cine-o mai fi şi ăsta ? zise primul dintre ei. Ia ascultă, prietene, care ţi-e numele ?

— Noapte bună, frate, noapte bună — i-am răspuns în spaniolă, vorbind cu glas răguşit, de beţiv.

— Vrei să spui bună dimineaţa — mă îndreptă el, căci zorii se iviseră. Cum te cheamă ? Nu te cunosc după chip, deşi pari să fi luptat prin ceva războaie...

Şi omul începu să rîdă.

— De ce vrei neapărat să-mi ştii numele — am rostit eu solemn, legănîndu-mă dintr-o parte într-alta. S-ar putea să ne afle căpitanul, şi e om cumpătat, nu bea. Dă-mi braţul, fetiţo, e timpul să mergem la culcare, căci soarele apune.

Rîseră cu toţii, dar unul dintre ei se întoarse către Otomie, spunînd :

— Lasă-l pe beţivan, drăguţo, şi vino cu noi.

Şi, zicînd acestea, o apucă de braţ. Dar Otomie îl fulgeră cu o privire atît de sălbatică, încît omul o lăsă să plece uluit, iar noi ne urmarăm drumul clătinîndu-ne, pînă la colţul unei alte case, unde ne-au pierdut din vedere. Aici m-am prăbuşit la pămînt copleşit de durere, căci cît timp puteam fi văzut de soldaţi a trebuit să calc şi pe piciorul rănit, ca nu cumva să bănuiască ceva. Dar Otomie mă trase în sus, îndemnîndu-mă :

— Hai, iubitule, să mergem mai departe, altfel o să pierim.

M-am ridicat gemînd şi am pornit mai departe, dar prin ce chinuri am trecut pînă am ajuns la poarta dinspre sud nu pot să povestesc ; eram însă încredinţat că voi muri înainte de-a ajunge acolo. În cele din urmă, poarta se înălţă în faţa noastră.

Întîmplarea făcea ca paznicul spaniol să fie adormit în camera de gardă, şi doar trei tlaxcalani se aflau ghemuiţi lîngă un foc mic, cu păturile lor, sau *zerapes*, în cap, căci zorile erau reci.

— Deschideţi porţile, cîinilor ! am poruncit cu un glas cît mai hotărît.

Văzînd un soldat spaniol, unul dintre ei se ridică s-o deschidă, dar deodată se opri şi zise :

— De ce, şi din a cui poruncă ?

Nu-i puteam vedea faţa din pricina păturii, dar glasul îmi părea cunoscut şi am simţit cum mă cuprinde frica. Totuşi am urmat să vorbesc cu semeţie :

— De ce ? Pentru că sînt beat şi vreau să stau întins afară pînă mă trezesc. Din a cui poruncă ? Dintr-a mea, care sînt ofiţer de serviciu, şi dacă nu-mi dai ascultare am să pun să fii biciuit pînă ai să te înveţi să nu mai pui niciodată întrebări.

— Să-i chem pe *teulii* dinăuntru ? zise omul, morocănos, către un tovarăş al său.

— Nu — răspunse acesta — domnul ofiţer Sarceda e obosit şi a lăsat vorbă să nu fie trezit decît cu o pricină întemeiată. Ţine-i înăuntru sau lasă-i să iasă, cum vrei — dar nu-l trezi.

Tremuram acum din toate mădularele : în camera de gardă se afla chiar de Garcia ! Ce-ar fi fost dacă se trezea, dacă ieşea afară şi mă vedea ? Ba, mai mult, acum îmi dădeam seama şi al cui era glasul ce mi se păruse cunoscut — al unuia din tlaxcalanii care mă torturaseră. Ce s-ar întîmpla dacă mi-ar vedea faţa ? Nu mă îndoiam că ar recunoaşte un chip pe care-şi lăsase chiar ieri semnele. Rămăsesem mut de spaimă şi nu mai puteam scoate un cuvînt, iar dacă Otomie nu şi-ar fi păstrat cumpătul, povestea mea s-ar fi sfîrşit aici. Dar ea începu să-şi joace rolul, şi l-a jucat cum nu se poate mai bine, copleşindu-l pe bietul tlaxcalan cu zeflemelile grosolane din tabără, pînă l-a înveselit şi l-a înduplecat să deschidă poarta, zorindu-ne chiar să plecăm. Abia trecuserăm de poartă, cînd, pe neaşteptate, m-a cuprins slăbiciunea ; m-am poticnit şi am căzut, rostogolindu-mă pe spate.

— Sus, prietene, sus ! zise Otomie cu un rîs aspru. Dacă vrei să dormi, aşteaptă pînă găseşti un tufiş prielnic — şi trase de mine să mă ridice.

Tlaxcalanul, rîzînd şi el, se apropie s-o ajute, şi săltat de amîndoi am izbutit să mă pun din nou pe picioare. Dar în timp ce mă ridicam, pălăria, care nu mi se potrivea bine pe cap, mi-a căzut. Omul a ridicat-o şi mi-a dat-o, dar în clipa aceea ochii noştri s-au întîlnit, faţa rămînîndu-mi oarecum în umbră. Ş-am pornit-o din nou şchiopătînd, dar cînd m-am uitat înapoi, l-am văzut pe tlaxcalan privind după noi cu un aer nedumerit, ca un om care nu e prea sigur că simţurile nu-l înşală.

— M-a recunoscut — i-am zis atunci Otomiei — şi îndată ce-şi va veni în fire se va lua după noi.

— Haide, înainte ! mă zori Otomie. După stînca de acolo sînt nişte tufişuri de aloe unde ne putem ascunde.

— Sînt sfîrşit, nu mai pot — şi am dat să mă las jos.

Atunci Otomie m-a prins în braţe şi, încordîndu-şi puterile, m-a ridicat de la pămînt aşa cum o mamă îşi ia copilul şi a pornit mai departe poticnindu-se, dar ţinîndu-mă strîns la pieptul ei. Cincizeci de paşi şi mai bine m-a purtat astfel, dragostea şi disperarea dîndu-i puteri, pînă cînd, în cele din urmă, am ajuns lîngă tufişurile de aloe, şi acolo ne-am prăvălit amîndoi la pămînt. Mi-am aruncat de îndată ochii înapoi pe cărarea pe care venisem. Tlaxcalanul tocmai se ivea, în mînă cu o măciucă cu ţinte ascuţite, căutîndu-ne pentru a-şi risipi îndoielile.

— S-a sfîrşit — am şoptit cu glasul gîtuit — uite-l că vine.

Drept răspuns, Otomie mi-a tras spada din teacă şi a ascuns-o în iarbă.

— Acum fă-te că dormi — zise ea. E ultima noastră şansă.

Mi-am vîrît capul sub braţ şi m-am prefăcut adormit. Îndată am auzit paşii omului apropiindu-se, şi tlaxcalanul s-a oprit deasupra mea.

— Ce vrei ? întrebă Otomie. Nu vezi că doarme ? Lasă-l să doarmă.

— Trebuie mai întîi să-i privesc chipul, femeie — răspunse el trăgîndu-mi braţul. Pe zei, ştiam eu ! Este chiar *teulul* pe care l-am mîngîiat oleacă ieri şi care văd că a fugit.

— Eşti nebun — zise ea rîzînd. N-a fugit de nicăieri, decît de la o încăierare la băutură.

— Minţi, femeie ! Sau, dacă nu minţi, nu ştii nimic. Omul ăsta cunoaşte taina comorii lui Montezuma şi preţuieşte cît un rege.

Şi, zicînd acestea, îşi ridică măciuca.

— Şi totuşi vrei să-l ucizi ! Ei bine, dacă-i aşa cum zici, eu nu ştiu nimic despre el. Du-l înapoi de unde a venit. Nu e decît un beţivan, şi sînt mulţumită să scap de el.

— Bine zis. Ar fi o nebunie să-l ucid, dar dacă i-l duc viu domnului ofiţer Sarceda, voi dobîndi onoruri şi răsplată. Haide, ajută-mă.

— Ajută-te singur — răspunse ea cu glas morocănos. Dar mai întîi caută-l prin buzunare : ar putea să aibă niscaiva mărunţiş pe care să-l putem împărţi.

— Bine zis din nou — vorbi omul şi, îngenunchind pe pămînt, se aplecă deasupra mea şi începu să-mi cotrobăie prin buzunare.

Otomie se afla în spatele lui. I-am văzut chipul încordîndu-se şi o lumină teribilă îi apăru în ochi, o lumină ca aceea din ochii preotului în momentul sacrificiului. Iute ca gîndul, ridică spada din iarbă şi lovi cu toată puterea peste grumazul omului aplecat. Acesta căzu la pămînt fără să icnească măcar, şi Otomie se prăvăli lîngă el. În clipa următoare era însă din nou în picioare, privind la el cu cruzime — şi cu sabia în mînă.

— Sus — zise ea — înainte ca ceilalţi să vină să-l caute. Haide, trebuie !

Şi iarăşi am pornit, croindu-ne drum printre tufişuri, cu mintea-mi rătăcită într-o imensă uimire, care încetul cu încetul se transforma într-o sfîrşeală. Cîteva clipe mi s-a părut că trăiam un vis urît, şi în acest vis călcam pe fiare înroşite în foc. Apoi mi-au apărut, ca într-o vedenie, nişte oameni înarmaţi cu suliţe, iar Otomie alerga spre ei cu braţele întinse.

Pe urmă n-am mai ştiut nimic.

CAPITOLUL XXXI

OTOMIE ÎŞI CONVINGE POPORUL

Cînd m-am trezit, am văzut că zăceam într-o peşteră, unde pătrundea o lumină foarte slabă. Otomie era aplecată deasupra mea, şi nu departe de noi am zărit un bărbat mestecînd într-o oală cu mîncare, deasupra unui foc din frunze uscate de aloe.

— Unde mă aflu ? Şi ce s-a întîmplat ? am întrebat.

— Eşti în afara oricărei primejdii, iubitule — răspunse ea. Cel puţin pentru cîtva timp. După ce vei mînca, am să-ţi povestesc mai mult.

Mi-a adus o fiertură de carne, din care am mîncat cu nesaț, și după ce m-am săturat, Otomie a prins să vorbească :

— Îți amintești cum ne-a urmărit tlaxcalanul și cum... am scăpat de el ?

— Îmi amintesc, Otomie, deși nu pot înțelege de unde ai avut puterea să-l ucizi.

— Iubirea și disperarea mi-au dat putere, dar mă rog să nu mai am niciodată nevoie de ea. Te rog, dragul meu, nu mai vorbi despre asta, căci pentru mine este mai cumplit decît tot ce s-a întîmplat mai înainte. Un singur lucru mă liniștește : nu l-am ucis, căci spada mi s-a sucit în mînă ; cred doar că l-am amețit. Apoi am mers mai departe cît puteam de repede, dar, privind înapoi, am văzut că alți doi tlaxcalani, tovarășii celui căzut, veneau pe urmele noastre. După puțin timp au ajuns la locul unde zăcea primul și, cînd l-au găsit, au pornit în goană după noi. Cred că ne-ar fi prins repede, căci abia puteai să te miști și mintea îți era rătăcită, iar eu nu mai aveam putere să te duc. Totuși am continuat să ne tîrîm, dar cînd urmăritorii se găseau la numai vreo cincizeci de pași de noi, din tufișuri au ieșit niște bărbați înarmați, opt la număr, care s-au repezit asupra noastră. Erau oameni din propriul meu popor, războinici din Otomie care slujiseră sub comanda ta și care pîndeau tabăra spaniolă. Văzînd un spaniol singur se repezeau să te ucidă. Și au fost aproape gata s-o facă, căci de atîtea sforțări abia-mi trăgeam suflarea și nu puteam vorbi, dar pînă la urmă, în cîteva cuvinte, am izbutit să-mi spun numele și rangul, arătîndu-le jalnica stare în care te afli. În clipa aceea ne-au ajuns cei doi tlaxcalani ; poruncindu-le oamenilor să ne apere, războinicii s-au aruncat asupra tlaxcalanilor înainte ca aceștia să-și dea seama ce se întîmplă. Pe unul l-au ucis, iar pe celălalt l-au luat prizonier. Apoi au meșterit o targă și, întinzîndu-te pe ea, te-au purtat fără odihnă cale de douăzeci de leghe în munți, pînă am ajuns în această ascunzătoare tainică, unde ai zăcut trei zile și trei nopți. *Teulii* te-au căutat în toate părțile, dar în zadar. Ieri însă, doi *teuli* însoțiți de zece tlaxcalani au trecut la o sută de pași de peșteră, și am avut mult de furcă pînă i-am înduplecat pe oamenii noștri să nu-i atace. Acum au plecat de unde au venit, și cred că sîntem din nou în siguranță pentru cîtva timp. În curînd ai să te simți mai bine și vom putea pleca de aici.

— Unde să ne ducem, Otomie ? Sîntem ca niște păsări fără cuib.

— Vom căuta adăpost în Cetatea Pinilor, sau vom fugi de cealaltă parte a oceanului. Nu avem altceva de ales, dragul meu.

— Pe mare nu putem încerca, Otomie, căci toate corăbiile care vin aici sînt spaniole. Cît despre Cetatea Pinilor, nu știu cum ne vor primi cei de acolo, căci cauza noastră este pierdută, și atîtea mii de războinici de-ai lor au căzut luptînd pentru ea.

— Trebuie totuși să încercăm, soțul meu. Mai sînt încă inimi sincere în Anahuac, și știu că mulți vor fi alături de noi în suferința noastră, care-i și a lor. Ceea ce trebuie să nu uiți e că am scăpat din primejdii mai mari. Acum lasă-mă să-ți leg rănile și odihnește-te puțin.

Am zăcut încă trei zile în peștera din munți, îngrijit de Otomie, și la sfîrșitul acestui răstimp starea mea se îmbunătățise, încît puteam să călătoresc — purtat, firește, pe o targă ; abia peste cîteva săptămîni am fost în stare să pun piciorul în pămînt. În ziua a patra, așadar, la vreme de noapte, am plecat, purtat de alții, pînă cînd, în sfîrșit, am străbătut trecătoarea ce ducea la Cetatea Pinilor. Aici ne opriră străjile, cărora Otomie le povesti ce ni se întîmplase, trimițînd apoi pe cîțiva dintre ei să ducă mai departe vestea maimarilor cetății. Noi veneam mai încet, pe urmele solilor, căci cei care purtau targa mea erau obosiți, astfel că am ajuns la porțile frumosului oraș cînd razele amurgului înroșeau vîrful înzăpezit al vulcanului Xaca, învăluind căciula de fum într-un roșu mohorît, ca al fierului topit.

Vestea sosirii noastre se răspîndise repede, și cete de oameni se strîngeau să ne privească trecînd. Cei mai mulți dintre ei stăteau liniștiți, doar ici-colo cîte o femeie care-și pierduse bărbatul sau fiul în asediu ne striga vreun blestem.

Vai ! Cîtă deosebire între primirea de astăzi și cea care ne fusese făcută acum nici un an, cînd venisem pentru prima dată în Cetatea Pinilor. Atunci ne însoțea o escortă de zece mii de oameni, înaintea noastră pășeau cîntînd muzicanții și drumul ne era presărat cu flori. Iar acum — acum eram doi fugari, grăbiți să scape de răzbunarea *teulilor*, eu purtat pe o targă de patru războinici obosiți, iar Otomie, prințesa acestui popor, îmbrăcată tot în rochia de femeie desfrînată, care

o făcea să fie ţinta batjocurilor femeilor, păşind alături de mine — căci nu avea slujitori s-o poarte — iar locuitorii cetăţii ne blestemau pentru suferinţele pe care le adusesem asupra lor. Nici nu ştiam măcar dacă se vor opri numai la vorbe.

În cele din urmă am străbătut piaţa, aflată acum toată în umbra piramidei, şi am ajuns la poarta vechiului palat cu ziduri sculptate chiar cînd se lăsa seara şi fumul de pe Xaca, vulcanul cel sfînt, strălucea roşu de focul din inima sa. La palat se făcuseră mici pregătiri pentru primirea noastră, aşa că în seara aceea am cinat la lumina unei torţe, mîncînd *tortillas* sau turte de făină şi bînd apă, asemenea celor mai umili oameni din ţară. Apoi ne-am întins să dormim, şi în timp ce stăteam treaz din pricina durerii rănilor, am auzit-o pe Otomie, care credea că dorm, suspinînd uşor alături de mine. Mîndria ei fusese în sfîrşit umilită, şi ea, pe care nu-mi amintesc s-o fi auzit plîngînd decît o dată, atunci cînd primul nostru născut murise în timpul asediului, plîngea acum amar.

— De ce ţi-e inima atît de îndurerată, Otomie ? am întrebat-o în cele din urmă.

— Nu ştiam că eşti treaz — suspină ea drept răspuns — căci altfel mi-aş fi înăbuşit durerea. Iubitul meu soţ, sufăr pentru tot ce ni s-a întîmplat, nouă şi poporului meu ; de asemeni, deşi acestea sînt lucruri mărunte, pentru că se poartă cu tine de parcă ai fi un om de rînd, ca şi pentru primirea rece care ni s-a făcut.

— Ai dreptate, draga mea, dar acum, spune, ce crezi că va face poporul din Otomie cu noi — vom fi ucişi, sau ne vor da pe mîna *teulilor ?*

— Nu ştiu. Mîine vom afla, dar în ceea ce mă priveşte, ştiu că nu mă vor preda vie.

— Nici pe mine, iubita mea. Şi, de altfel, mai bine moartea decît mila lui Cortez şi a uneltei sale, de Garcia. Crezi că nu avem nici o speranţă ?

— Ba da, avem o speranţă, iubitule. În clipa de faţă, poporul din Otomie este descurajat şi nu poate uita că noi am dus floarea tineretului lor la pieire. Dar sînt oameni bravi şi generoşi din fire, şi dacă o să pot vorbi inimii lor, s-ar putea ca totul să iasă bine. Acum, oboseala, suferinţele şi amintirile ne fac slabi, cînd ar trebui să fim plini de curaj

după ce-am scăpat din asemenea nenorociri. Dormi, soţul meu, şi lasă-mă pe mine să mă gîndesc. Totul se va putea îndrepta, căci pînă şi nenorocirea are un sfîrşit.

Şi astfel am adormit, trezindu-mă a doua zi dimineaţă oarecum refăcut şi cu gînduri mai puţin negre, căci cine oare nu vede viaţa mai frumoasă după o noapte de somn, cînd lumina soarelui străluceşte deasupra sa ?

Cînd am deschis ochii, soarele era sus, dar Otomie se sculase o dată cu zorile şi nu stătuse degeaba în aceste trei ceasuri. Deocamdată, datorită ei, căpătasem de mîncare, precum şi veşminte noi, mai potrivite cu rangul nostru decît zdrenţele cu care eram îmbrăcaţi. Stătuse de vorbă, de asemeni, cu cîţiva bărbaţi de rang înalt care-i rămăseseră prieteni şi credincioşi în nenorocirea ce-o lovise şi-i trimisese prin oraş ca să vestească tuturor că pe la amiază dorea să spună cîteva cuvinte poporului, Otomie ştiind prea bine că inimile unei mulţimi pot fi mai uşor înmuiate decît cele ale unor sfetnici bătrîni şi mohorîţi.

— Crezi că vor veni să te asculte ? am întrebat-o.

— N-avea teamă. Îi va aduce dorinţa de a ne vedea, pe noi, cei care am scăpat de asediu, şi de a afla adevărul despre cele întîmplate. Şi-apoi vor fi unii care vor veni măcar cu gîndul să se răzbune.

Otomie avea dreptate. Căci pe măsură ce se apropia amiaza, i-am văzut pe locuitorii din Cetatea Pinilor adunîndu-se cu miile, încît toată piaţa din faţa piramidei pînă la treptele palatului era neagră de oameni. Otomie îşi pieptănă părul ondulat şi-şi prinse în el flori, îşi puse o pelerină strălucitoare, de pene, peste umeri, pe deasupra rochiei ei albe, iar pe piept colierul minunat de smaralde pe care mi-l dăduse Guatemoc atunci cînd îngropasem comoara şi pe care ea izbutise să-l păstreze în timpul nenorocirilor ce se abătuseră asupra noastră, precum şi o cingătoare de aur în jurul mijlocului. În mînă luă un mic sceptru de abanos cu capetele aurite, pe care-l găsise în palat împreună cu alte podoabe şi embleme ale rangului ei. Astfel împodobită, deşi ostenită de călătorie şi slăbită de suferinţe, cu frumuseţea puţin umbrită de durere, părea cea mai regească făptură pe care ochii mei o văzuseră vreodată. Iar eu am fost aşezat pe targă şi, cînd ora

amiezii sosi, Otomie porunci ostaşilor ce mă purtaseră prin munţi să mă ridice. Am ieşit astfel pe uşa largă a palatului şi ne-am oprit în capul scărilor. În timp ce ieşeam, un strigăt puternic izbucni din miile de piepturi — un strigăt sălbatic ca al unor fiare care urlă după pradă. Strigătul se înălţă din ce în ce mai tare, pînă ajunse înfricoşător, şi treptat începui să înţeleg ce răcneau oamenii.

„Ucideţi-i !" spunea strigătul. „Daţi-i pe mincinoşi pe mîna *teulilor !*"

Otomie păşi înainte pînă la primele trepte şi, ridicînd sceptrul de abanos, rămase nemişcată, cu soarele scăldîndu-i faţa şi statura-i mîndră. Din mulţime se ridicau însă mii de ocări şi ameninţări împotriva noastră, şi larma era tot mai puternică. Deodată, cîţiva se repeziră chiar spre ea, ca şi cum ar fi vrut s-o sfîşie în bucăţi, dar se opriră pe primele trepte ca un val sfărîmîndu-se de o stîncă, şi o suliţă aruncată îi trecu Otomiei între gît şi umăr.

Ostaşii care mă purtaseră, încredinţaţi că moartea nu va mai întîrzia, şi neavînd nici o poftă s-o împărtăşească, aşezară targa jos pe trepte şi se furişară înapoi în palat. Otomie însă rămase tot timpul nemişcată, chiar şi atunci cînd suliţa trecu şuierînd pe lîngă ea. Stătea în faţa lor, măreaţă şi dispreţuitoare, o adevărată regină printre femei, şi puţin cîte puţin maiestatea înfăţişării şi măreţia curajului ei îi siliră pe toţi să tacă. Cînd, în sfîrşit, se făcu linişte, ea vorbi cu un glas limpede, care răsună pînă departe.

— Mă aflu, oare, în mijlocul poporului meu din Otomie ? întrebă Otomie cu amărăciune în glas. Sau ne-am rătăcit şi am ajuns în mijlocul vreunui trib de tlaxcalani sălbatici ? Ascultaţi, popor din Otomie ! N-am decît un singur glas, şi nimeni nu se poate măsura cu o mulţime. Alegeţi o voce care să vorbească pentru voi şi să-mi spună dorinţa inimilor voastre.

Larma se porni din nou, căci unii strigau un nume, iar alţii alt nume, dar pînă la urmă un preot de viţă nobilă, pe nume Maxtla, păşi înainte. Era un om cu mare putere asupra poporului din Otomie şi care, mai presus de toate, fusese pentru o alianţă cu spaniolii şi se împotrivise trimiterii unei armate care să-l ajute pe Guatemoc în apărarea Tenochtitlanului. Dar cînd alături de Maxtla am văzut încă patru şefi, care ştiam după îmbrăcăminte că sînt tlaxcalani, trimişi de-ai

lui Cortez, inima mi se strînse, căci nu era greu de ghicit pentru ce veniseră în Cetatea Pinilor.

— Vorbeşte, Maxtla — zise Otomie — ca să auzim care ţi-e voia şi să-ţi putem răspunde. Iar voi, oameni buni, rogu-vă păstraţi tăcerea, ca să ne puteţi judeca după ce vom sfîrşi cele ce avem de spus.

O mare tăcere se aşternu asupra mulţimii, şi oamenii se strînseră laolaltă ca oile într-un ţarc, încordîndu-şi auzul pentru a prinde vorbele lui Maxtla.

— Ceea ce am să-ţi spun, prinţesă, şi ţie, *teulule*, care nu eşti decît un proscris, voi spune pe scurt şi fără cruţare — începu el tăios. Acum cîtva timp ai venit aici să cauţi o armată care să-l ajute pe Cuitlahuac, marele împărat al aztecilor, în lupta sa cu *teulii*, fiii lui Quetzal. Această armată ţi-a fost dată împotriva dorinţei multora dintre noi, căci ai dobîndit biruinţa asupra sfatului prin mierea vorbelor tale, iar noi, cei care îndemnam la prudenţă, sau chiar la o alianţă cu oamenii albi, fiii zeului, am fost înfrînţi. Ai plecat, şi douăzeci de mii de bărbaţi, floarea poporului nostru, te-au urmat la Tenochtitlan. Unde sînt ei acum ? Am să-ţi spun. Vreo două sute dintre ei s-au tîrît înapoi spre casă, dar ceilalţi zboară prin aer în pipotele cruzilor *zaphilotes*, sau se ghemuiesc pe pămînt în pîntecele şacalilor. Moartea i-a găsit pe toţi — şi tu ai fost aceea care i-ai dus la moarte. Crezi deci că e mult dacă cerem vieţile voastre în schimbul a douăzeci de mii dintre fiii, soţii şi părinţii noştri ? Şi totuşi, nici măcar nu cerem asta. Aici, lîngă mine, se află trimişii lui Malinche, comandantul *teulilor*, care au ajuns în cetatea noastră abia acum un ceas. Iată cererea pe care o aduc ei de la Malinche, potrivit cuvintelor sale : „Daţi-mi-i înapoi pe Otomie, fiica lui Montezuma, şi pe renegat, ibovnicul ei, cunoscut sub numele de *teulul* — care a fugit din faţa judecăţii pentru nelegiuirile-i fără seamăn — şi va fi bine de voi, popor din Otomie, dacă veţi da ascultare. De-i veţi ascunde însă sau vă veţi împotrivi să-i predaţi, soarta Cetăţii Pinilor va fi aceeaşi cu soarta Tenochtitlanului, regina oraşelor din vale. Alegeţi deci între prietenia şi mînia mea, popor din Otomie. Dacă ascultaţi, trecutul va fi iertat şi stăpînirea mea va fi uşoară ; dacă însă refuzaţi, Cetatea Pinilor va fi făcută una cu pămîntul, şi însuşi numele vostru va fi şters din amintirea oamenilor". Şi, întorcîndu-se spre însoţitorii săi, grăi : Spu-

neţi, trimişi ai lui Malinche, nu sînt acestea chiar vorbele lui Malinche ?

— Sînt chiar vorbele sale, Maxtla — zise purtătorul de cuvînt al solilor.

Larma cuprinse iarăşi mulţimea, şi din tot tumultul desluşeam strigăte de : „Predaţi-i, predaţi-i lui Malinche, ca o dovadă că vrea pace“.

Atunci Otomie făcu un pas înainte, în semn că vrea să vorbească, şi toate glasurile tăcură, căci doreau cu toţii să-i audă vorbele. Şi iată ce le spuse :

— Se pare, popor din Otomie, că sînt judecată în faţa propriilor mei supuşi, şi soţul meu împreună cu mine. Ei bine, voi încerca să arăt în ce parte-i dreptatea, atît cît poate o femeie, iar voi, avînd puterea, veţi judeca între noi, pe de o parte, şi Maxtla, cu aliaţii săi Malinche şi tlaxcalanii, pe de alta. Care este vina noastră ? De a fi venit încoace, din porunca lui Cuitlahuac, pentru a vă cere ajutorul în războiul său împotriva *teulilor*. Ce v-am spus atunci ? Că dacă poporul Anahuacului nu va sta unit împotriva oamenilor albi, vor fi frînţi unul cîte unul, ca nuielele dintr-un mănunchi nelegat, şi aruncaţi în flăcări. Am spus oare minciuni ? Nu, am spus adevărul, căci prin trădarea triburilor sale, şi mai ales prin trădarea tlaxcalanilor, Anahuacul a căzut, iar Tenochtitlanul este o ruină plină de morţi ca un cîmp semănat cu grîu.

— E adevărat ? strigă un glas.

— Da, popor din Otomie, e adevărat, dar vă spun că dacă toţi războinicii popoarelor din Anahuac ar fi urmat pilda fiilor voştri, altfel s-ar fi petrecut lucrurile. Ei sînt morţi, şi din pricina asta vreţi să ne daţi pe mîna duşmanilor noştri, care sînt şi ai voştri ! Eu însă nu-i jelesc pe aceşti morţi, deşi printre ei mulţi sînt din neamul meu. Nu, nu vă mîniaţi, ci ascultaţi-mă. Zic că e mai bine că au murit cu cinste, după ce au dobîndit cununa gloriei şi un loc nemuritor în Casele Soarelui, decît să fi ajuns sclavi, deşi se pare că asta vă e dorinţa, popor din Otomie. Nu se află nici o minciună în vorbele mele. Să azvîrlim în foc bîtele pe care le-a folosit Malinche pentru a frînge grumazul lui Guatemoc şi să le venim de hac *teulilor !* Iată, priviţi, de pe acum ţara e plină de sclavi. N-aţi auzit porunca lui, ca triburile ce i-au fost aliate să trudească în cariere şi să clădească palate, pînă cînd gloriosul oraş pe care l-a ars se va înălţa din nou, oglindindu-se în luciul lacului ? Tînjiţi oare şi voi după o asemenea muncă, popor din Otomie, muncă ce nu cunoaşte odihnă şi nici răsplată decît biciul supraveghetorului şi ocările *teulilor ?* Ba da, văd că tînjiţi, oameni ai munţilor ! Mîinile vă sînt obişnuite cu sapa şi mistria mai mult decît cu arcul şi suliţa, şi vă veţi bucura să trudiţi pentru a îndeplini voia şi a mări slava şi bogăţia lui Malinche, pe cîmpiile însorite din vale sau în întunericul minelor, decît să rămîneţi liberi în munţii voştri, unde pînă acum nici un duşman n-a pus piciorul !

Se opri din nou, şi un murmur de îndoială şi nelinişte se ridică din mijlocul miilor de oameni care ascultau. Maxtla făcu un pas înainte şi încercă să spună ceva, dar poporul îl sili să tacă, strigînd : „Otomie, Otomie ! Să ascultăm ce spune Otomie“.

— Vă mulţumesc, popor al meu — zise ea — căci mai am încă multe de spus. Aşadar, vina noastră este de a vă fi cerut o armată care să lupte împotriva *teulilor.* Şi v-am luat-o oare cu de-a sila ? V-am poruncit să adunaţi armata ? Nu, v-am povestit doar cum stau lucrurile şi am spus : „Acum alegeţi“. Aţi ales, şi din voia voastră i-aţi trimis pe vitejii ostaşi care s-au acoperit de glorie murind în război. Vina mea este deci că voi aţi ales, după cum spuneţi, greşit, dar, după cum spun eu şi acum, cît se poate de drept. Şi din această pricină, eu şi cu soţul meu trebuie să fim acum daţi *teulilor*, care credeţi că vă vor dărui în schimb pacea. Ascultaţi : înainte de a fi daţi *teulilor* pentru ca gurile noastre să fie închise pentru totdeauna, să vă spun cîte ceva despre războaiele în care am luptat. De unde să încep ? Nu ştiu. În sfîrşit, vă voi spune că am născut un copil — dacă ar fi trăit, ar fi fost astăzi prinţul vostru. Copilul acela a murit de foame puţin cîte puţin, am văzut zi de zi cum se stinge de foame. Dar asta nu-i nimic ; cine sînt eu ca să mă vait că mi-am pierdut fiul, cînd atîţia dintre fiii voştri sînt morţi, şi sîngele lor strigă răzbunare ? Ascultaţi mai departe...

Şi continuă să le povestească în cuvinte arzătoare grozăviile asediului, cruzimile spaniolilor şi despre vitejia oamenilor din Otomie pe care eu îi comandasem. O oră întreagă le vorbi astfel, în timp ce mulţimea îi sorbea cuvintele. Le povesti şi despre partea mea în luptă şi despre faptele de arme pe care le-am săvîrşit, şi din cînd în cînd cîte un războinic din mulţime, care

luptase sub conducerea mea şi scăpase de foamete şi masacru, striga :

— E adevărat ; am văzut cu ochii noştri !

— Şi astfel — urmă Otomie — în cele din urmă totul s-a sfîrşit. Tenochtitlanul a devenit o ruină, iar împăratul şi vărul meu, slăvitul Guatemoc, zace prizonier în mîinile lui Malinche — cum am zăcut şi eu împreună cu soţul meu — precum şi sora mea, şi mulţi alţii. Malinche făgăduise că va cinsti cum se cuvine pe Guatemoc şi suita sa. Ştiţi cum l-a cinstit ? După cîteva zile, Guatemoc, împăratul nostru, a fost aşezat pe scaunul de tortură, în timp ce sclavii îl ardeau cu fiare înroşite în foc pentru a-l face să spună unde este ascunsă comoara lui Montezuma ! Vai, puteţi striga : „Ruşine lui !", căci veţi striga şi mai tare înainte ca să sfîrşesc ! Aflaţi că Guatemoc n-a suferit singur ; aici se află cineva care a suferit împreună cu el, dar n-a rostit o vorbă ; şi eu de asemeni, prinţesa voastră, fusesem sortită torturii. Am scăpat chiar în clipa cînd moartea bătea la uşa sufletului nostru, şi i-am spus soţului meu că poporul din Otomie are inima sinceră şi ne va da adăpost, alinîndu-ne suferinţele. Şi de dragul său, eu, Otomie, mi-am pus veşminte de femeie desfrînată şi am fugit împreună cu el încoace. Dacă aş fi ştiut însă ce aveam să văd şi să aud, dacă aş fi visat măcar că ne veţi primi astfel, mai bine aş fi murit de o sută de ori decît să stau şi să vă cerşesc acum mila. ...Oh, popor al meu, popor al meu ! Vă rog din suflet să nu cădeţi la învoială cu *teulii* cei mincinoşi ! Rămîneţi bărbaţi curajoşi şi liberi ! Grumazul vostru nu este potrivit pentru jugul sclaviei, în vinele fiilor şi fiicelor voastre curge un sînge prea nobil pentru ca ei să-i slujească pe străini în nevoile şi plăcerile lor. Sfidaţi-l pe Malinche ! Într-adevăr, mulţi fii ai neamului nostru au murit, dar mai rămîn alte mii. Aici, în fortăreaţa din munţi, o să-i puteţi respinge pe toţi *teulii* din Anahuac, după cum pe vremuri trădătorii de tlaxcalani i-au respins pe azteci. Atunci tlaxcalanii erau liberi, acum sînt un neam de slugi. Spuneţi, vreţi să le împărtăşiţi soarta ? Popor al meu, popor al meu, să nu credeţi că cer ceva pentru mine, ori chiar pentru soţul meu, care-mi este mai drag decît orice pe lumea asta, în afară de onoare. Vă închipuiţi oare că ne vom lăsa predaţi de vii cîinilor de tlaxcalani, pe care Malinche vă umileşte trimiţîndu-i drept soli ai săi ? Priviţi — şi îndreptîndu-se spre locul unde zăcea pe pietre suliţa azvîrlită asupra ei, o ridică — iată un mijloc de a găsi moartea, trimis de vreun prieten ; căci dacă nu veţi da crezare vorbelor mele, o veţi vedea folosită chiar în faţa ochilor voştri. Apoi, dacă vreţi, puteţi trimite leşurile noastre lui Malinche, ca preţ al păcii. Să ştiţi însă că spre binele vostru vă cer să luptaţi. Să nu-i daţi ascultare lui Malinche, şi dacă trebuie să muriţi, mai bine muriţi ca oameni liberi şi nu ca sclavi ai *teulilor*. Vreţi să vedeţi ce soartă vă aşteaptă dacă urmaţi alt sfat, sfatul lui Maxtla ? Uitaţi-vă cum arată mila lui ! şi, apropiindu-se de targa pe care stăteam întins, Otomie rupse iute hainele de pe mine, lăsîndu-mă aproape gol ; desfăcu apoi feşele de pe piciorul rănit şi, săltîndu-mă puţin, mă ajută să stau pe piciorul zdravăn. ...Priviţi ! strigă ea cu glas pătrunzător, arătînd spre urmele şi rănile deschise de pe faţa mea şi de pe picior. Priviţi ce ştiu să facă *teulii* şi tlaxcalanii, uitaţi-vă cum se poartă duşmanul cu cei ce se predau ! Predaţi-vă dacă vreţi, părăsiţi-ne dacă asta vi-i voia, dar vă spun ce vă aşteaptă : trupurile voastre vor purta semne ca acestea atîta vreme cît va rămîne o singură uncie de aur care să aţîţe lăcomia *teulilor* şi un singur bărbat sau o femeie care să poată trudi ca ei să trîndăvească.

Apoi se opri şi, lăsîndu-mă să cad uşor pe pămînt, căci nu puteam să stau în picioare singur, rămase dreaptă deasupra mea, cu suliţa în mînă, gata parcă să mi-o înfigă în inimă dacă poporul ar cere să fim predaţi solilor lui Cortez.

O clipă se făcu tăcere, apoi, dintr-o dată, larma şi strigătele izbucniră iarăşi, de zece ori mai furioase ca înainte. Dar nu mai erau îndreptate împotriva noastră. Otomie biruise. Vorbele-i mîndre, înfăţişarea-i măreaţă, povestea suferinţelor noastre şi vederea chinurilor îndurate de mine învinseseră : inimile oamenilor erau pline de mînie împotriva *teulilor*, care le uciseseră fiii şi a tlaxcalanilor care-i ajutaseră. Niciodată spiritul şi elocvenţa unei femei n-au adus o răsturnare mai totală. Oamenii strigau şi-şi smulgeau hainele de pe ei, aruncînd suliţele în aer.

Maxtla încercă să vorbească, dar a fost tras jos şi îndată după aceea o luă la goană ca să scape cu viaţă. Mulţimea se întoarse apoi spre trimişii tlaxcalani şi-i bătură cu bîtele, strigîndu-le :

— Iată răspunsul nostru către Malinche. Alergaţi, cîinilor, şi duceţi-l ! şi cu aceste strigăte îi însoţiră pînă îi izgoniră din oraş.

În cele din urmă, larma încetă, şi cîţiva dintre maimarii cetăţii se apropiară şi, sărutînd mîna Otomiei, îi ziseră :

— Prinţesă, sîntem supuşii tăi şi te vom păzi pînă la moarte, căci ai pus o altă inimă în noi. Ai dreptate : mai bine să murim liberi decît să trăim ca sclavi.

— Vezi, dragul meu — zise Otomie — nu mă înşelam cînd îţi spuneam că poporul meu mi-a rămas credincios şi sincer. Dar acum trebuie să ne pregătim de război, căci solii lui Malinche au fost umiliţi, şi cînd vestea va ajunge la urechile lui, va fi mai rău ca o pumă căreia i s-au răpit puii. Mai înainte, însă, să ne odihnim, căci sînt tare ostenită.

— Otomie — i-a răspuns — n-a fost nicicînd pe pămînt o femeie mai vrednică de admiraţie ca tine.

— Nu ştiu, iubitul meu — zise ea şi zîmbi — dar dacă ţi-am cîştigat preţuirea şi am îndepărtat primejdia de pe capul tău, mi-e destul...

CAPITOLUL XXXII

SFÎRŞITUL LUI GUATEMOC

Cîtva timp am trăit liniştiţi în Cetatea Pinilor, şi încetul cu încetul, cu multă suferinţă, m-am însănătoşit de pe urma rănilor pe care cruzimea lui de Garcia mi le pricinuise. Dar ştiam că pacea nu putea să dureze, şi o ştia şi poporul din Otomie, căci oare nu-i bătuseră şi nu-i izgoniseră pe trimişii lui Malinche dincolo de porţile cetăţii ? Multora le părea rău acum, dar lucrul era făcut şi trebuiau să culeagă ce semănaseră.

Şi astfel au început să se pregătească de război, iar Otomie era căpetenia sfatului lor, la care luam parte şi eu. În cele din urmă a sosit vestea că o armată de cincizeci de spanioli şi cinci mii de tlaxcalani înaintau asupra cetăţii, ca să ne nimicească. Atunci am luat comanda războinicilor din Otomie — erau zece mii şi mai bine la număr, toţi bine înarmaţi potrivit rînduielii lor — şi am ieşit din cetate, străbătînd cam două treimi din drumul spre trecătoare. Cum însă acolo nu era loc ca să poată lupta atîta mulţime, n-am luat toată armata cu mine, avînd un alt plan în minte. Am trimis astfel vreo şapte mii de oameni să înconjoare munţii, ale căror cărări ascunse le erau cunoscute, cu porunca să se caţăre pe creasta care mărginea fiecare parte a trecătorii, şi acolo, în locurile unde peretele de stîncă este mai povîrnit şi se ridică la mai bine de trei sute de metri, să strîngă tot mai multe pietroaie.

Restul armatei, în afară de cinci sute de oameni pe care i-am păstrat cu mine, l-am înarmat cu arcuri şi suliţe şi l-am aşezat la pîndă în locuri potrivite, acolo unde stîncile aveau scobituri destul de mari, astfel încît pietroaiele care urmau să fie rostogolite de sus să nu-i zdrobească pe războinicii noştri. Apoi am trimis oameni de încredere ca iscoade, să-mi vestească apropierea spaniolilor, şi alţii a căror misiune era să se ofere călăuze.

Socoteam că era un plan bun, şi totul părea să meargă cum trebuie ; totuşi, puţin a lipsit să nu dea greş. Căci Maxtla, duşmanul nostru şi prietenul spaniolilor, care se afla în tabăra mea — într-adevăr, îl adusesem cu mine ca să-l pot supraveghea mai bine — nu stătuse degeaba.

Cînd spaniolii se aflau cam la o jumătate de zi de mers de la gura trecătorii, una dintre iscoadele pe care le trimisesem ca să-mi vestească apropierea lor a venit la mine şi mi-a spus că Maxtla îl mituise ca să se ducă la comandantul spaniolilor şi să-i dezvăluie planul nostru. Omul luase mita şi o pornise chiar cu gîndul să trădeze, dar i-a lipsit curajul, şi întorcîndu-se, mi-a spus totul. M-am grăbit să pun mîna pe Maxtla, şi înainte de căderea nopţii a plătit preţul ticăloşiei sale.

În dimineaţa care a urmat morţii sale, trupele spaniole au intrat în trecătoare. La jumătatea drumului le-am ieşit înainte cu cei cinci sute de oameni ai mei şi am pornit lupta, lăsîndu-i însă să ne împingă înapoi cu oarecare pierderi. Pe măsură ce ne retrăgeam, spaniolii deveneau mai îndrăzneţi, iar noi dădeam înapoi din ce în ce mai repede, pînă cînd, în cele din urmă, am luat-o la goană prin trecătoare, urmăriţi de spaniolii călări. Cam la vreo cinci sute de paşi de gura trecătorii care duce spre Cetatea Pinilor, drumul coteşte şi se îngustează, iar

pereții sînt aici atît de prăpăstioși și de înalți, încît e aproape întuneric.

Fugeam de-a lungul acestui drum îngust, prefăcîndu-ne a fi în mare neorînduială, iar în urma noastră veneau spaniolii, invocînd nume de sfinți, siguri acum de izbîndă. Dar abia am dat colțul, și s-a schimbat calimera, întrucît au intrat în horă cei care vegheau la o mie de picioare deasupra noastră : de sus se porni să cadă o ploaie de pietroaie și bolovani, care întunecă văzduhul. Bolovanii se prăvăleau jos, strivindu-i pe mulți dintre spanioli. Ca să scape, și-au croit drum mai departe, acolo unde strîmtoarea se lărgea și stîncile se înclinau mai lin, și cam jumătate din ei reușiră să treacă. Dar aici îi așteptau arcașii, și acum, în locul pietrelor, o ploaie de săgeți căzu asupra lor, pînă cînd, în cele din urmă, năuciți și fără să poată încerca măcar să lupte, o luară la fugă înapoi de unde veniseră. Dar noi atîta așteptam : i-am atacat din flanc, și din nou bolovanii s-au prăvălit peste ei de sus ; pînă la sfîrșit, cei care mai rămăseseră dintre spanioli și aliații lor tlaxcalani au fost goniți în mare neorînduială înapoi spre cîmpia de dincolo de Trecătoarea Pinilor.

După această bătălie, spaniolii nu ne-au mai tulburat ani de zile decît prin amenințări, iar eu m-am ridicat sus de tot în ochii poporului din Otomie.

Un spaniol pe care-l salvasem de la moarte, redîndu-i apoi libertatea, mă informă despre faptele lui de Garcia, sau Sarceda cum i se spunea, și astfel, am aflat că era încă sub ordinele lui Cortez. Marina se ținuse însă de cuvînt și izbutise să-l îndepărteze din grațiile lui Cortez, aducîndu-i la cunoștință că voise s-o pună pe Otomie la tortură. Ba, mai mult, Cortez era mîniat pe el și pentru evadarea noastră, pe care Marina o pusese tot pe seama lui, dînd de înțeles că luase mită ca să ne lase să fugim.

Despre cei paisprezece ani care au urmat după înfrîngerea spaniolilor nu pot vorbi decît pe scurt, căci față de cei de dinaintea lor au fost ani de liniște. În acești ani s-au născut copiii mei și ai Otomiei, trei fii, și ei au fost lumina ochilor mei ; îi iubeam din tot sufletul, iar ei îmi răspundeau cu aceeași dragoste. De fapt, deși se trăgeau și din neamul mamei lor, erau mai mult englezi decît indieni, căci i-am creștinat și i-am învățat limba și credința noastră englezească ; chiar și

înfățișarea și ochii erau mai mult de englez decît de indian, deși aveau pielea întunecată. Dar n-am avut parte de ei, cum n-am avut nici de cel pe care mi l-a născut Lily. Doi dintre ei au murit — unul de friguri, de care, cu toată dibăcia mea, n-am reușit să-l vindec, iar altul a căzut dintr-un cedru înalt, în care se cățărase să caute un cuib de uliu. Astfel, din toți trei — căci nu mai vorbesc de primul născut, care pierise în timpul asediului — îmi rămînea doar cel mai mare și mai iubit, despre care voi povesti mai tîrziu.

Altfel, ce să vă mai spun ? Împreună cu Otomie, am fost numit *el cacique* al Cetății Pinilor, cu prilejul unui mare sfat care s-a ținut după ce i-am învins pe spanioli și aliații lor — ceea ce însemna că ne bucuram de puteri mari, dar nu absolute. Folosind puterea pe care o aveam, am izbutit în cele din urmă să suprim îngrozitoarele ritualuri ale sacrificiilor omenești, deși, din această pricină, multe din triburile mărginașe s-au desprins de sub conducerea noastră și dușmănia preoților a fost ațîțată împotriva mea. Ultimul sacrificiu — în afară de unul, cel mai îngrozitor dintre toate, despre care voi povesti mai tîrziu — s-a celebrat pe *teocalli*-ul din fața palatului după înfrîngerea spaniolilor în trecătoare.

Mă aflam de trei ani în Cetatea Pinilor și ni se născuseră doi fii, cînd au sosit pe ascuns soli de la prietenii lui Guatemoc, de la care am aflat că Guatemoc supraviețuise torturilor și era încă prizonier în mîinile lui Cortez. Acești soli m-au vestit de asemenea că spaniolul Cortez urma să pornească într-o expediție spre Golful Honduras, de-a curmezișul regiunii cunoscute sub numele de Yucatan, și că avea să-i ia cu el pe Guatemoc și pe ceilalți nobili azteci, temîndu-se să-i lase singuri. Am mai aflat că triburile cucerite din cuprinsul țării murmurau nemulțumite din pricina cruzimii și a împilărilor la care erau supuse de spanioli, și mulți socoteau că sosise ceasul cînd o răscoală ar putea să aibă sorți de izbîndă.

Aceasta era rugămintea celor care trimiseseră solii — să ridic o armată în Otomie și să străbat cu ea țara, spre Yucatan, iar acolo, împreună cu alții care se vor aduna, să așteptăm prilejul nimerit să-i atacăm pe spanioli, în mijlocul pădurilor și mlaștinilor, trecîndu-i prin sabie și eliberîndu-l pe Guatemoc. Acesta era țelul cel mai de seamă al complotului, deși mai erau și altele despre care n-are rost să vorbesc, întrucît totul a fost în zadar.

Cînd mi s-a înmînat mesajul lor, am clătinat din cap cu tristeţe, căci era un plan fără nădejde de izbîndă, dar căpetenia solilor s-a ridicat şi m-a luat deoparte, spunînd că avea pentru mine o solie care nu trebuia auzită de urechi străine.

— Iată — zise el — Guatemoc îţi trimite aceste vorbe : „Am aflat că tu, fratele meu, eşti liber şi în afară de primejdie, împreună cu verişoara mea Otomie, în munţii din Otomie. Cît despre mine, lîncezesc, vai ! în închisoarea *teulilor*, ca un vultur schilod într-o cuşcă. Frate, dacă-ţi stă în putere să mă ajuţi, rogu-te s-o faci în amintirea vechii noastre prietenii şi pentru tot ce-am suferit împreună. Poate că va veni o vreme cînd voi domni din nou în Anahuac, şi tu vei sta atunci alături de mine".

Am ascultat, şi cuvintele mi-au tulburat inima, căci atunci, ca şi în acest ceas, ţineam la Guatemoc ca la un frate.

— Du-te înapoi — i-am zis — şi găseşte mijlocul de a-l vesti pe Guatemoc că-l voi salva de-mi va sta în putere, deşi nu am speranţe prea mari. Totuşi, să mă aştepte în pădurea din Yucatan.

Cînd Otomie a auzit de făgăduiala făcută, s-a supărat, spunîndu-mi că e o nebunie care-mi va aduce pierzania. Dar fiindcă-mi dădusem cuvîntul a trebuit să se încline, aşa că am adunat cinci sute de oameni şi, împreună cu ei, am pornit pe drumul lung şi obositor la capătul căruia urma să mă întîlnesc cu Cortez, chiar în trecătorile din Yucatan. În ultima clipă, Otomie a vrut să mă însoţească, dar n-am lăsat-o, arătîndu-i că nu putea să-şi părăsească nici copiii şi nici poporul, şi cu multă durere ne-am despărţit — pentru prima dată de cînd eram împreună.

Nu voi povesti aici toate peripeţiile prin care am trecut. Două luni şi jumătate ne-am luptat cu greutăţile drumului, trecînd peste munţi şi rîuri, prin mlaştini şi păduri, pînă cînd, în cele din urmă, am ajuns la o mare cetate pustie. Indienii din părţile acelea îi ziceau Palenque, şi era nelocuită de mai multe generaţii. Este locul cel mai minunat pe care l-am văzut în toate călătoriile mele, deşi mare parte se află ascunsă în tufişuri ; căci pe oriunde şi-ar purta călătorul paşii, găseşte uriaşe palate de marmură, precum şi uriaşe statui de zei rînjiţi. De multe ori m-am întrebat ce popor va fi fost atît de puternic încît să clădească asemenea capitală, şi ce regi vor fi locuit acolo. Sînt însă taine care aparţin trecutului, şi nu

vor fi dezlegate decît atunci cînd cine ştie ce învăţat va găsi cheia simbolurilor şi inscripţiilor în piatră care acoperă clădirile.

M-am ascuns cu oamenii mei în această cetate, deşi n-a fost prea uşor să-i conving să rămînă printre nălucile trecutului, ca să nu mai vorbesc de frigurile păcătoase, fiarele sălbatice şi şerpii care mişunau peste tot. Dar primisem ştiri că spaniolii vor trece prin mlaştina ce se întindea între ruine şi fluviu, şi nădăjduiam să-i prind acolo în capcană. Stăteam de opt zile la pîndă, cînd am aflat de la iscoade că, săturîndu-se de mlaştinile care nu se mai terminau, Cortez trecuse marele fluviu ceva mai sus, şi acum îşi tăia drum prin pădure.

Am pornit deci în grabă spre fluviu, cu gîndul să-l trec ; numai că toată ziua şi toată noaptea a plouat cum nicăieri în lume nu mai poate ploua, pînă cînd, în cele din urmă, mergeam cufundaţi în apă pînă la genunchi. Iar cînd am ajuns la vadul rîului, am găsit o adevărată mare care se învolbura mugind şi mi-am dat seama că n-am fi putut trece, decît dacă am fi avut un vas dintr-acelea pe care le folosesc pescarii de heringi din Yarmouth. Aşa încît am fost nevoiţi să stăm acolo pe mal, biete fiinţe vrednice de plîns, pătimind din cauza frigurilor, a lipsei de hrană şi a apei în care ne bălăceam, pînă cînd şuvoiul s-a retras.

După trei zile şi trei nopţi de aşteptare, am izbutit, în dimineaţa a patra, să trecem fluviul, pierzînd patru oameni, care s-au înecat. Din nou mi-am ascuns oamenii în tufişuri şi trestii, şi m-am furişat însoţit doar de şase dintre ei, nădăjduind să descopăr cîte ceva din mişcările spaniolilor. După o oră am dat peste drumul pe care-l tăiaseră prin pădure şi l-am urmat prevăzător. În curînd am ajuns într-un loc unde pădurea era mai rară, şi aici Cortez îşi aşezase tabăra peste noapte, căci cenuşa focurilor mai era caldă încă, iar lîngă unul dintre ele am văzut leşul unui indian pe care-l doborîseră frigurile. La nici cincizeci de paşi de tabără se înălţa un *ceiba* uriaş, un copac care nu se deosebeşte prea mult de stejarul nostru din Anglia, deşi are lemnul mai moale şi scoarţa albă, şi creşte mai mult în douăzeci de ani decît orice stejar într-o sută. Într-adevăr, încă n-am văzut niciodată un stejar atît de falnic ca acest uriaş *ceiba* — nici ca grosime şi nici ca bogăţie a coroanei — decît poate stejarul din Kirby, ori copacul numit „Regele din Scoto" care creşte la Broome, adică în parohia din Nor-

folk cea mai apropiată de Ditchingham. Pe crengile acestui *ceiba* erau aşezaţi mulţi *zaphilotes,* sau vulturi, şi în timp ce ne furişam spre el am văzut ce anume veniseră vulturii să caute, căci de ramurile cele mai joase ale copacului atîrnau trei oameni spînzuraţi, legănîndu-se în adierea vîntului.

— Iată urmele spaniolilor — am zis eu. Ia să-i vedem — şi am trecut sub coroana copacului.

Cînd m-am apropiat, un *zaphilote* s-a aşezat pe capul unuia dintre spînzuraţi, şi anume al celui care era cel mai aproape de mine. Nu ştiu, greutatea vulturului, sau poate fîlfîitul aripilor, a răsucit încet leşul spre mine şi i-am văzut faţa. Îngrozit, m-am dat un pas înapoi, apoi am privit din nou şi m-am prăbuşit la pămînt gemînd. Căci în faţa mea se afla cel pe care venisem să-l caut şi să-l salvez, prietenul meu, fratele meu, Guatemoc, ultimul împărat al Anahuacului. Atîrna acolo, în pădurea întunecoasă şi pustie, mort de o moarte ruşinoasă, bună doar pentru tîlhari, iar vulturul croncănea aşezat pe capul lui. Eram uluit şi înfiorat, şi în timp ce stăteam aşa mi-am amintit de însemnul mîndru al imperiului aztec — o pasăre de pradă ţinînd un şarpe în gheare. Acolo, în faţa mea, se afla ultimul împărat aztec, şi, iată ! o pasăre de pradă se agăţa cu ghearele de părul lui — un însemn într-adevăr potrivit pentru căderea Anahuacului şi a împăraţilor săi.

Am sărit în picioare cu un blestem pe buze şi, ridicînd arcul pe care-l aveam, am tras o săgeată, străpungînd vulturul , a căzut la pămînt cu un ţipăt, bătînd aerul cu aripile. Le-am poruncit însoţitorilor mei să taie funiile şi să coboare leşurile lui Guatemoc, al prinţului de Tacuba şi al celuilalt nobil spînzurat împreună cu ei şi să sape o groapă adîncă la rădăcina copacului. I-am îngropat acolo, lăsîndu-i să-şi doarmă somnul de veci la umbra tristă a copacului.

Aşa l-am văzut pentru ultima oară pe Guatemoc, fratele meu, pe care venisem de departe să-l scap, dar pe care spaniolii îl pregătiseră pentru înmormîntare.

Apoi m-am îndreptat spre casă, căci Anahuacul nu mai avea acum nici un împărat de salvat. Întîmplarea a făcut însă ca, înainte de a pleca, să prind un tlaxcalan care ştia să vorbească spaniola, fugit din armata lui Cortez în urma greutăţilor pe care le îndurase în marşul lor anevoios. Omul acesta fusese de faţă la uciderea lui Guatemoc şi a tovarăşilor săi şi auzise ultimele cuvinte ale marelui împărat. Se pare că vreun

ticălos îi destăinuise lui Cortez că se plănuia salvarea lui Guatemoc, şi generalul spaniol poruncise atunci să fie spînzurat. Se pare, de asemenea, că Guatemoc înfruntase moartea aşa cum înfruntase toate nenorocirile ce se abătuseră asupra vieţii sale — cu mîndrie şi fără teamă.

Iată ultimele lui cuvinte : „Am făcut rău, Malinche, că nu mi-am luat singur viaţa, atunci, înainte de a mă preda ţie. Îmi spunea mie inima că toate făgăduielile tale sînt mincinoase, şi nu m-a înşelat. Aştept bucuros moartea, căci am trăit să cunosc ruşinea, înfrîngerea şi caznele şi să-mi văd poporul în sclavia *teulilor*. Vreau să-ţi spun însă că Dumnezeu îţi va plăti pentru această faptă".

Apoi, în mijlocul unei mari tăceri, a fost ucis.

Şi astfel mi-am luat rămas bun de la Guatemoc, cel mai brav, mai bun şi mai nobil indian din cîţi au trăit vreodată, şi fie ca umbra sfîrşitului său chinuitor şi ruşinos să întunece faima lui Cortez, atîta timp cît numele amîndurora vor fi pomenite printre oameni !

Mi-au trebuit două luni ca să ajung pînă în cele din urmă cu bine la Cetatea Pinilor, deşi sleit de puteri şi pierzînd patruzeci de oameni în diferite peripeţii ale drumului. Am găsit-o pe Otomie sănătoasă şi bucuroasă că m-am întors teafăr, căci nu mai spera să mă vadă vreodată. Cînd i-am povestit însă sfîrşitul vărului ei Guatemoc, a plîns copleşită de durere, jelindu-l atît pe el, cît şi spulberarea, o dată cu moartea lui, a ultimei speranţe a aztecilor — după care multă vreme a rămas nemîngîiată.

CAPITOLUL XXXIII

ISABELLA DE SIGUENZA E RĂZBUNATĂ

Mulţi ani după moartea lui Guatemoc am trăit în pace cu Otomie în Cetatea Pinilor. Ţara noastră era săracă, pămîntul sterp, şi deşi-i sfidam pe spanioli şi nu le plăteam nici un tri-

but, n-au avut curajul să mai pornească război împotriva noastră, mai ales după ce Cortez se întorsese în Spania. În afară de cîteva triburi care trăiau în locuri greu de ajuns, ca ale noastre, întreg Anahuacul era în stăpînirea lor; neavînd deci prea mult de cîştigat, ci numai pierderi grele dacă ar fi încercat să subjuge rămăşiţele poporului din Otomie, ne-au lăsat în pace, aşteptînd vremuri mai prielnice. Am spus rămăşiţele poporului din Otomie, căci pe măsură ce timpul trecea, multe clanuri s-au supus spaniolilor, încît în cele din urmă noi nu mai domneam decît asupra Cetăţii Pinilor şi a cîtorva leghe de pămînt din jurul ei. Cred că numai dragostea lor pentru Otomie şi respectul pentru umbra vechiului ei neam şi nume, împreună cu un oarecare respect faţă de mine, şi anume pentru însuşirea mea de om alb care nu poate fi învins şi pentru dibăcia mea ca general, i-au făcut să mai stea în jurul nostru.

Acum aş putea fi întrebat dacă am fost fericit în aceşti ani. Aveam multe care mă puteau face fericit — nici un bărbat n-ar fi putut să fie binecuvîntat cu o soţie mai frumoasă şi mai iubitoare, şi care să-şi fi dovedit dragostea prin fapte duse pînă la jertfa de sine. Din propria ei voinţă, stătuse alături de mine pe piatra de sacrificiu; dominîndu-şi slăbiciunea de femeie, nu se dăduse înapoi de a-şi muia mîinile în sînge pentru a mă salva; prezenţa ei de spirit mă scosese din multe încurcături, dragostea ei îmi adusese mîngîiere în multe ceasuri de suferinţă. De aceea, dacă recunoştinţa poate cuceri inima unui bărbat, a mea ar fi trebuit să fie la picioarele ei pînă la sfîrşitul veacurilor, şi de fapt chiar aşa era, şi într-un sens mai este încă şi acum. Dar poate recunoştinţa, poate dragostea însăşi, sau orice patimă care pune stăpînire pe sufletul omului, să-l facă să uite casa în care s-a născut? Puteam oare eu, devenit şef indian ce lupta alături de un popor înfrînt, să-mi uit tinereţea, toate speranţele ca şi temerile ei, puteam eu să uit valea rîului Waveney şi floarea lăsată acolo, şi oricît aş fi fost eu de sperjur, puteam oare uita jurămîntul pe care i-l făcusem cîndva? Norocul fusese împotriva mea, împrejurările mă copleşiseră, şi cred că puţini sînt cei care, citind această povestire, mă vor osîndi pentru tot ce am făcut. Fără îndoială că sînt foarte puţini cei care, în locul meu fiind, înconjurat cum eram de îndoieli, greutăţi şi primejdii, ar fi procedat altfel.

Şi totuşi, amintirile se ridicau împotriva mea; de multe ori stăteam treaz nopţile, alături de Otomie, şi-mi aminteam

şi mă căiam — dacă un om se poate căi de ceva ce nu depindea de el. Căci nu eram decît un străin într-o ţară străină, şi deşi acolo era căminul meu, iar copiii mei se aflau în juru-mi, dorul de cealaltă casă exista încă în inima mea, şi nu puteam să izgonesc amintirea iubitei mele Lily, pe care o pierdusem. Mai aveam încă în deget inelul ei, dar nimic altceva nu-mi mai rămăsese de la ea. Nu ştiam dacă se măritase sau nu, dacă mai trăia sau murise. Prăpastia dintre noi se lărgea cu fiecare an ce trecea, dar gîndul la ea mă urmărea încă; strălucea peste dragostea furtunoasă a Otomiei, mi-o aminteau chiar sărutările copiilor mei. Şi, ceea ce era mai rău, mă dispreţuiam pentru regretele mele. Nu, dacă poate fi pe lume ceva mai rău, atunci asta era, căci, deşi niciodată nu-mi spusese nimic, mă temeam că Otomie îmi citise gîndul.

Deşi sîntem departe,
Nimic nu ne desparte.

Aşa suna inscripţia de pe inelul de logodnă dat de Lily, şi aşa era şi cu mine. Eram departe, într-adevăr, unul de altul, atît de departe încît nici o punte nu putea să unească depărtările, şi totuşi „nimic nu ne despărţea". Chiar dacă inima ei încetase să mai bată, a mea continua să bată pentru ea. Peste ţări şi mări, peste prăpastia morţii — dacă murise — nu puteam să nu doresc, deşi pe ascuns, dragostea pe care o înşelasem.

Şi astfel anii treceau, aducînd cu ei prea puţine schimbări, pînă cînd am ajuns să fiu încredinţat că aici, în acest loc îndepărtat, voi trăi pînă la sfîrşitul zilelor mele.

Dar soarta mea avea să fie alta.

Acela care citeşte aceste rînduri — povestea tinereţii mele — nu poate să uite că în ţesătura ei este cuprinsă şi povestea morţii unei anumite Isabella de Siguenza. Îşi va aminti desigur cum această Isabella, în ultimele clipe ale vieţii ei, l-a blestemat pe preotul care i-a mărit chinurile ocărînd-o şi izbind-o cu crucifixul, să moară şi el ucis de fanatici, şi moartea să-i fie şi mai cumplită. Dacă amintirea mea nu mă înşală, am spus la începuturile povestirii că profeţia ei s-a împlinit, şi într-un chip foarte straniu. Căci după ce Anahuacul a fost cucerit de Cortez, printre alţi preoţi veniţi din Spania

să-i aducă pe indieni pe calea iubirii lui Dumnezeu, prin cazne şi prin sabie, s-a aflat şi acest preot crud. Într-adevăr, dintre toţi cei care s-au întrecut în pacificarea ţării, el a fost cel mai zelos. Preoţii indieni săvîrşeau destule cruzimi cînd, smulgînd inima victimei, o ofereau ca ofrandă lui Huitzel sau lui Quetzal, dar ei, cel puţin, trimiteau sufletul celui sacrificat în Casele Soarelui. La preoţii creştini, locul pietrei de sacrificiu l-au luat cleştii de tortură şi rugul, dar sufletul pe care-l eliberau din legăturile sale pămînteşti îl trimiteau în Casa Iadului.

Dintre preoţii spanioli, un oarecare părinte Pedro era cel mai îndrăzneţ şi mai crud. Trecea dintr-un loc în altul, însemnîndu-şi drumul cu leşurile idolatrilor, pînă şi-a cîştigat numele de „Diavolul Creştin". Într-o zi însă, cam la vreo paisprezece ani de cînd domneam noi în Cetatea Pinilor, s-a aventurat prea departe de sfînta-i fervoare şi a fost prins de un trib din Otomie, care se desprinsese de sub stăpînirea noastră tocmai pentru că noi nu mai îngăduiam sacrificiile omeneşti, dar nu fusese încă subjugat de spanioli. Am aflat deci că preoţii din acel trib prinseseră un preot creştin şi că aveau de gînd să-l jertfească zeului Tezcat.

Însoţit doar de o mică gardă, am trecut în grabă munţii, vrînd să vorbesc cu *el cacique* al acelui trib, cu care, deşi nu ne mai recunoştea autoritatea, păstram oarecare legături de prietenie. Nădăjduiam să-l pot convinge să-l elibereze pe preot. Dar oricît de repede am mers, răzbunarea preoţilor indieni fusese şi mai grabnică, aşa că am ajuns în sat doar ca să-l găsesc pe „Diavolul Creştin" dus la sacrificiu în faţa statuii unui idol hidos aşezat pe un stîlp şi înconjurat de grămezi de cranii. Gol pînă la brîu, cu mîinile legate la spate, cu şuviţele de păr sur atîrnîndu-i pînă pe piept, cu ochii pătrunzători aţintiţi mai curînd ameninţător decît cu o expresie de implorare asupra chipurilor acestor duşmani păgîni, cu buzele-i subţiri murmurînd rugăciuni, părintele Pedro se îndrepta spre locul morţii, scuturîndu-şi din cînd în cînd capul cu furie, pentru a scăpa de chinul gîngăniilor care bîzîiau în jurul său.

L-am privit şi m-am întrebat de unde-l cunosc. M-am uitat iarăşi, şi mi-am dat seama. Brusc, mi-a venit în minte imaginea hrubei întunecoase din Sevilla, apoi a unei femei tinere şi frumoase, îmbrăcate în giulgiu, şi a unui călugăr cu faţa ascuţită, în sutană neagră, care o izbea peste buze cu crucifixul de fildeş şi o blestema ca pe o eretică profanatoare. Şi acum, în faţa mea se afla omul acela! Isabella de Siguenza se rugase cerului ca să-i fie hărăzită o soartă asemănătoare cu a ei, şi blestemul ei se împlinise. Amintindu-mi de toate cele întîmplate, nu m-am mai gîndit să-i schimb soarta, chiar dacă mi-ar fi stat în putere s-o fac. Am rămas la o parte şi l-am lăsat să treacă, dar în timp ce păşea pe lîngă mine am rostit în limba spaniolă:

— Aminteşte-ţi, dacă ai uitat, părinte, de rugăciunea din clipa morţii Isabellei de Siguenza, pe care cu mulţi ani în urmă ai trimis-o la moarte în Sevilla.

Omul m-a auzit; am văzut cum tot sîngele i-a fugit de sub pielea-i arsă de soare, şi s-a clătinat atît de tare, încît credeam că va cădea. Cu spaimă-n ochi, a privit ţintă la mine, dar n-a văzut decît imaginea destul de banală a unui şef indian bucurîndu-se de moartea unuia dintre asupritorii săi.

— Eşti oare un diavol — zise el cu glas răguşit — trimis din iad ca să mă chinuiască în clipa cea de pe urmă?

— Aminteşte-ţi de rugăciunea pe care a făcut-o în clipa morţii Isabella de Siguenza, pe care ai lovit-o şi ai blestemat-o — am răspuns eu batjocoritor. Nu căuta să afli cine sînt. Aminteşte-ţi doar de blestemul ei, acum şi pe vecie.

O clipă a rămas nemişcat, fără să-i pese de cei care-l îndemnau să meargă, chinuindu-l. Apoi curajul i-a revenit şi a strigat cu glas răsunător:

— Înapoi, Satană, de ce să mă tem de tine? Îmi amintesc bine de moartea păcătoasei aceleia — fie ca sufletul ei să fi găsit pacea — şi văd că blestemul ei a căzut asupră-mi. Mă bucur că-i aşa, căci de cealaltă parte a pietrei de colo porţile cerului se deschid în faţa ochilor mei. Înapoi, Satană, de ce să mă tem de tine?

Strigînd astfel, a pornit înainte poticnindu-se, apoi a murmurat: „O, Doamne, în mîinile tale îmi dau duhul!" Fie ca sufletul să i se odihnească în pace. Deşi a fost crud, a ştiut să fie şi curajos, căci nu s-a înfricoşat în faţa chinurilor la care el însuşi i-a supus pe atîţia.

Acesta a fost un fapt neînsemnat, dar urmările lui aveau să fie mari. Dacă l-aş fi salvat pe părintele Pedro din mîinile preoţilor din Otomie, nu cred c-aş fi ajuns vreodată să scriu

această istorie aici, în Valea lui Waveney. Fireşte, nu ştiu dacă aş fi izbutit să-l salvez, ştiu doar că n-am încercat şi că din cauza morţii lui mari necazuri s-au abătut asupră-mi. Dar dacă am făcut bine sau rău — cine ar putea şti ? Cei care vor judeca faptele mele vor putea crede, în această privinţă, ca şi în altele, că am procedat greşit ; dar dacă ar fi văzut cum a fost înmormîntată de vie Isabella de Siguenza, mă îndoiesc c-ar fi cineva care să nu-mi dea dreptate. Dar fie că am făcut bine sau rău, lucrurile s-au petrecut aşa cum am scris.

Aflînd deci noul vicerege, trimis din Spania, de uciderea călugărului de către poporul răzvrătit şi păgîn din Otomie, s-a mîniat teribil şi a jurat să-i răzbune moartea, nimicind pe vinovaţi.

În curînd ajunse pînă la mine vestea că o mare armată de tlaxcalani şi de alţi indieni pornise spre noi cu gîndul de a ne face praf şi pulbere, şi că împreună cu ei veneau peste o sută de spanioli, cu toţii comandaţi de nimeni altul decît de căpitanul Bernal Diaz, acelaşi pe care-l cruţasem în măcelul din *la noche triste* şi a cărui spadă îmi atîrna încă la centură.

Trebuia să pregătim apărarea, căci singura noastră speranţă stătea în îndrăzneală. Ne mai atacaseră spaniolii şi înainte, împreună cu o mie de aliaţi de-ai lor, şi puţini trăiseră să se întoarcă în tabăra lui Cortez. Ceea ce izbutisem atunci puteam încerca şi a doua oară — aşa spunea Otomie în mîndria inimii ei de neînvins. Dar, vai ! în paisprezece ani lucrurile se schimbaseră mult. Cu paisprezece ani în urmă stăpîneam o întinsă regiune muntoasă, ale cărei triburi neînduplecate ar fi trimis sute de războinici la chemarea noastră. Acum, aceste triburi ieşiseră de sub stăpînirea noastră, care era recunoscută doar de poporul din Cetatea Pinilor şi de cîteva sate alăturate. Cînd spaniolii ne-au atacat, eram în stare să strîng o armată de zece mii de războinici ca să-i înfrunt ; pe cînd acum, cu toată truda, n-am putut strînge mai mult decît vreo două-trei mii de oameni — dintre care unii au fugit cînd primejdia s-a apropiat.

Totuşi trebuia să înfrunt cu curaj situaţia şi să fac tot ce se putea cu oamenii aflaţi sub comanda mea, deşi în adîncul inimii mi-era teamă de sfîrşitul acestei lupte. Dar Otomiei nu i-am vorbit nimic despre temerile mele, iar ea, dacă a avut vreuna, şi-a ascuns-o în piept. Îmi închipui însă că încrederea ei în mine era atît de mare, încît socotea că ajunge doar iscusinţa mea, pentru a face faţă tuturor armatelor spaniole.

În cele din urmă, duşmanul s-a apropiat, şi atunci am plănuit bătălia la fel cum o făcusem cu paisprezece ani în urmă. Am înaintat prin trecătoare, singurul loc pe unde se putea ajunge pînă la noi, cu o mică parte a trupelor, iar pe ceilalţi războinici i-am împărţit în două cete egale, aşezîndu-i pe fiecare creastă a pereţilor înalţi ce mărgineau drumul, cu porunca să azvîrle asupra atacanţilor bolovani şi stînci de îndată ce voi da semnalul, şi anume cînd voi fugi din faţa duşmanului prin trecătoare. Gîndindu-mă însă că s-ar putea întîmpla să fim respinşi înapoi spre cetate orice-am fi făcut, am mai luat şi alte măsuri : am prevăzut ca zidurile şi porţile să fie gata de luptă şi am aşezat în ele o garnizoană. Ca o ultimă măsură, am pus să se ducă pe vîrful înalt al piramidei, care acum, după interzicerea jertfelor, era folosită pentru păstrarea armelor, apă şi de-ale mîncării, întărindu-i de asemenea laturile cu ziduri presărate cu sticlă vulcanică şi alte dispozitive de apărare, pînă cînd am socotit aproape cu neputinţă ca cineva s-o poată cuceri atîta timp cît mai existau douăzeci de oameni ca s-o apere.

Şi astfel, într-o seară de la începutul verii, după ce mi-am luat rămas bun de la Otomie şi l-am luat pe fiul meu cu mine, căci era acum la vîrsta cînd, după obiceiurile indiene, băieţii sînt puşi în faţa primejdiilor luptei, am trimis cele două cete să urce sus, deasupra prăpastiei, şi am pornit prin gura întunecoasă a trecătorii, cu cele cîteva sute de oameni ce-mi mai rămîneau.

Ştiam de la iscoadele mele că spaniolii îşi aşezaseră tabăra de cealaltă parte şi vor încerca să treacă cu o oră înainte de a se crăpa de ziuă, încredinţaţi că ne vor găsi dormind. Şi într-adevăr, a doua zi dimineaţa, înainte chiar ca primele raze ale soarelui să înroşească zăpezile înalte de pe vulcanul Xaca, ce se ridica deasupra noastră, un murmur îndepărtat care sparse tăcerea nopţii îmi dădu de ştire că vrăjmaşul pornise spre noi. Ne era destul de uşor să-l întîmpinăm în trecătoare : nu exista piatră sau colţ de stîncă care să nu-mi fi fost cunoscute, mie şi oamenilor mei. Pe cînd cu spaniolii altfel stăteau lucrurile ; mulţi dintre ei erau călări, şi mai trebuiau să tîrască după ei două tunuri. Nu ştiu de cîte ori au rămas aceste tunuri grele înţepenite între bolovanii presăraţi pe

drum, căci pe întuneric sclavii înhămaţi la ele nu găseau cu uşurinţă locurile cele mai netede, pînă cînd, în cele din urmă, nevoind să rişte o luptă atît de dezavantajoasă, căpeteniile au poruncit să se aştepte zorile.

Cînd s-a luminat de ziuă şi razele soarelui au prins să se furişeze prin adîncimile prăpastiei uriaşe, şi-au făcut apariţia şirurile lungi de spanioli în armurile lor strălucitoare şi miile de băştinaşi care li se alăturaseră, şi mai strălucitori cu căştile lor pictate şi hainele lor lucioase, de pene. Ne-au văzut şi ei şi, bătîndu-şi joc de numărul nostru mic, s-au răsucit înainte ca un şarpe uriaş în crăpătura unei stînci, pînă au ajuns la vreo sută de paşi de noi. Atunci spaniolii au scos strigătul lor de luptă, invocîndu-l pe Sfîntul Petru, şi, cu lancea în poziţie de repaus, s-au năpustit călare asupra noastră. I-am întîmpinat cu o ploaie de săgeţi care i-a oprit puţin, dar nu pentru mult timp. În curînd s-au învălmăşit printre noi, respingîndu-ne cu vîrful lăncilor şi făcînd prăpăd în rîndurile noastre, căci armele indiene nu puteau pricinui mult rău oamenilor şi cailor apăraţi de armuri. A trebuit, aşadar, să ne retragem, şi de fapt retragerea era şi planul meu, căci nădăjduiam astfel să-l atrag pe duşman în partea aceea a trecătorii unde cărarea se îngusta şi pereţii se înălţau abrupţi, pentru a-l putea zdrobi cu bolovanii ce urmau să cadă de sus. Totul a mers bine ; noi fugeam, spaniolii ne urmăreau înflăcăraţi de victorie, pînă au pătruns în trecătoarea cea îngustă. Şi deodată, un bolovan s-a rostogolit din înălţimi, s-a prăvălit peste un cal, l-a ucis, apoi, săltînd mai departe, a lovit şi a înspăimîntat pe cei ce veneau în spate. Un altul i-a urmat, apoi încă unul, şi inima mi-a tresărit de bucurie, căci mi se părea că primejdia trecuse şi că pentru a doua oară planul îmi reuşise.

Dar iată că de deasupra se auzi un zgomot, altul decît cel al pietroaielor rostogolite — era un zgomot de luptă care creştea din ce în ce mai mult, pînă cînd văzduhul se umplu de larmă, şi apoi ceva căzu învîrtindu-se din înălţimi. Am privit : nu era o stîncă, ci un om — unul din războinicii mei. Şi a fost doar prima picătură din ploaia ce-a urmat.

Vai ! Mi-am dat seama că fusesem păcălit. Spaniolii, ostaşi încercaţi, nu puteau fi prinşi de două ori prin aceeaşi şiretenie ; înaintaseră prin trecătoare cu tunurile pentru că trebuia, dar la adăpostul întunericului trimiseseră ostaşii să se caţăre pe munţi, pe cărări ascunse ce le fuseseră arătate, şi

acolo, în înălţimi, să le vină de hac oamenilor mei care voiau să-i oprească prăvălind bolovanii. Şi le-au venit de hac, căci oamenii mei, tupilaţi cum erau chiar pe marginea prăpastiei, printre tufişuri de aloe şi alte plante spinoase, nu aveau ochi decît pentru duşmanul de jos, negîndindu-se nici o clipă că alţi vrăjmaşi ar putea să-i atace din flanc — aşa încît au fost luaţi prin surprindere. Abia dacă au avut timpul să pună mîna pe arme, pe care le puseseră jos ca să poată rostogoli în voie stîncile şi pietroaiele, cînd duşmanii, mult mai numeroşi decît ei, s-au năpustit asupra lor urlînd. A urmat o luptă scurtă, dar hotărîtoare.

Prea tîrziu mi-am dat seama de toate acestea. Şi mi-am blestemat nesăbuinţa, furios că nu mă gîndisem la o asemenea împrejurare ; fapt este că nu-mi închipuisem nici o clipă că trupele spaniole ar putea găsi cărările ascunse de pe cealaltă parte a muntelui, uitînd că trădarea face cu putinţă aproape orice lucru.

CAPITOLUL XXXIV

ASEDIUL CETĂŢII PINILOR

Bătălia era pierdută. La o mie de picioare deasupra noastră răsunară strigătele de izbîndă. Bătălia era pierdută, şi totuşi trebuia să lupt mai departe. Mi-am retras cît am putut de iute oamenii ce-mi mai rămăseseră la un cot al drumului, unde vreo douăzeci de războinici disperaţi puteau să oprească o vreme înaintarea unei armate. Le-am spus să rămînă cine vrea alături de mine, şi mulţi au răspuns cererii mele. Am ales dintre aceştia cincizeci, sau poate mai mulţi, poruncind celorlalţi să alerge cît puteau de repede spre Cetatea Pinilor şi acolo să dea de veste tuturor din cetate că sosise ceasul primejdiei ; iar dacă aveam să cad, să-i spună Otomiei, soţiei mele, că o conjur să se împotrivească din toate puterile duşmanului şi să nu se predea decît dacă spaniolii îi vor făgădui libertate — ei, fiului şi poporului ei. Cît despre mine, voi rezista în trecătoare atît cît să aibă timp să închidă porţile şi să

pună la adăpost oamenii între zidurile cetăţii. Împreună cu luptătorii care se întorceau, l-am trimis înapoi şi pe fiul meu, deşi s-a rugat şi m-a implorat să-i dau voie să rămînă cu mine. Dar cum ştiam că nu aveam nimic în faţă decît moartea, am rămas neînduplecat.

Curînd după aceea au plecat cu toţii ; spaniolii, temîndu-se de o capcană, au ocolit încet şi cu prudenţă colţul de stîncă, dar cînd au văzut atît de puţini oameni strînşi să le facă faţă s-au oprit, fiind încredinţaţi că le întinsesem o cursă, căci nu puteau crede că o ceată atît de mică se încumetă să înfrunte o întreagă armată.

Aşa cum era terenul, numai cîţiva dintre ei puteau să vină asupră-ne dintr-o dată, fără să-şi poată aduce tunurile cele grele ca să le îndrepte împotriva noastră, iar archebuzele nu le erau de prea mare ajutor. Drumul povîrnit îi silea să descalece, astfel încît n-ar fi putut să dea lupta decît ca pedeştri. Acesta a fost mijlocul pe care l-au ales pînă la urmă. Mulţi războinici au căzut de amîndouă părţile ; pe mine însă mă ocolea primejdia. În cele din urmă, puterea lor ne-a covîrşit. Pas cu pas ne-au dat înapoi, sau mai bine zis ne-au purtat, pe cei cîţiva care mai rămăseserăm, în vîrful lăncilor lungi, pînă ne-au dus la ieşirea din trecătoare, aflată la cîteva sute de paşi de locul unde fusese cîndva zidul Cetăţii Pinilor.

Să luptăm mai departe nu mai folosea la nimic. Trebuia să alegem între moarte şi fugă şi, după cum vă puteţi închipui, de dragul nevestelor şi al copiilor noştri, dacă nu pentru a ne salva vieţile, am ales fuga. Am luat-o la goană de-a curmezişul cîmpiei ca nişte căprioare, iar spaniolii şi aliaţii lor ne urmăreau îndeaproape, hăituindu-ne ca nişte cîini. Din fericire, terenul era presărat cu stînci, astfel încît caii lor nu puteau să galopeze în voie, ceea ce ne-a îngăduit, cîtorva dintre noi, vreo douăzeci la număr, să ajungem pînă la porţi. Din toată armata mea, doar vreo cinci sute de războinici izbutiseră să se întoarcă, şi probabil că tot atîţia erau şi în cetate.

Porţile grele s-au închis, şi abia au fost zăvorîte cu grinzile masive de stejar, că avangarda spaniolilor a şi ajuns la ele. Aveam încă în mînă arcul şi în tolbă-mi mai rămăsese o săgeată. Am aşezat-o şi, încordînd arcul cu toată puterea, am tras printre bîrnele porţii, ochind un călăreţ tînăr şi chipeş care gonea în primele rînduri. Săgeata l-a lovit drept în gît, la încheietura armurii ; l-am văzut întinzîndu-şi braţele în

lături şi căzînd pe spate peste crupa calului, pentru a rămîne nemişcat. Primele rînduri s-au retras atunci, dar după puţină vreme unul dintre ei s-a apropiat cu un steag alb în mînă. Era un bărbat cu înfăţişarea nobilă, cu o armură bogată şi, privindu-l, mi s-a părut ceva cunoscut în ţinuta şi în graţia-i nepăsătoare cu care călărea. Oprindu-şi calul în faţa porţilor, îşi ridică vizorul şi începu să vorbească.

Şi atunci l-am recunoscut : în faţa mea se afla de Garcia, vechiul meu duşman, despre care nu mai ştiam nimic de aproape paisprezece ani. Timpul ce se scursese îşi lăsase urmele pe chipul său, ceea ce nici nu era de mirare, căci acum era un om de şaizeci de ani şi mai bine. Barba-i ascuţită, de culoare castanie, era înspicată cu fire albe, părînd cenuşie ; avea obrajii supţi, şi de la depărtare buzele-i subţiri păreau două linii roşii ; numai ochii erau la fel ca întotdeauna — aprinşi şi pătrunzători — şi acelaşi zîmbet rece îi flutura în jurul gurii. Nu mă mai îndoiam : era de Garcia, care şi acum, ca în toate împrejurările de răscruce din viaţa mea, apărea cu influenţa-i nefastă ; în timp ce-l priveam, am simţit că se apropia ultima şi cea mai puternică înfruntare dintre noi, că înainte de a trece prea multe zile, ura veche şi îndelungată — a unuia dintre noi sau a amîndurora — va fi îngropată pentru veşnicie în tăcerea morţii. Soarta îmi fusese potrivnică, acum ca întotdeauna. Doar cu cîteva clipe mai înainte, cînd potrivisem săgeata, şovăisem încotro s-o slobod : spre tînărul călăreţ care zăcea mort, sau spre cavalerul de lîngă el ; şi, iată, ucisesem pe unul cu care nu aveam nimic şi-l lăsasem nevătămat pe duşmanul meu de moarte.

— Hei, voi, cei de colo ! strigă de Garcia în spaniolă. Aş vrea să vorbesc cu conducătorul răzvrătiţilor din Otomie. Vin din partea căpitanului Bernal Diaz, comandantul armatei.

M-am urcat pe zid cu ajutorul unei scări aflate la îndemînă şi i-am răspuns :

— Vorbeşte, eu sînt omul pe care-l cauţi.

— Vorbeşti bine spaniola, prietene — zise de Garcia tresărind şi privindu-mă cu luare-aminte pe sub sprîncenele-i încruntate. Ia spune, unde ai învăţat-o ? Şi care ţi-e numele şi obîrşia ?

— Am învăţat-o, Juan de Garcia, de la *doña* Luisa, pe care ai cunoscut-o în tinereţea ta. Şi mă cheamă Thomas Wingfield.

De Garcia se răsuci în şa şi scoţînd o înjurătură cumplită, zise :

— Sfîntă Fecioară ! Cu ani în urmă mi s-a spus că te-ai aciuit în mijlocul unui trib sălbatic, dar de atunci am fost plecat în Spania, şi cînd m-am întors socoteam că eşti mort, Thomas Wingfield. Acum însă am noroc, căci a fost una din marile dureri ale vieţii mele că mi-ai scăpat de-atîtea ori, renegatule ! Fii sigur că de data aceasta nu vei mai avea scăpare !

— Ce ştiu bine e că nu va fi nici o scăpare pentru unul din noi, Juan de Garcia — i-am răspuns. Acum jucăm ultima parte a jocului, dar nu te lăuda, căci Dumnezeu singur ştie de partea cui va fi izbînda. Ţi-a mers bine pînă azi, dar ar putea să fie aproape ziua cînd norocul te va părăsi, o dată cu ultima suflare. Şi acum, spune ce ai de spus, Juan de Garcia.

Cîteva clipe rămase tăcut, trăgîndu-se de barba-i ascuţită, şi în timp ce-l priveam mi s-a părut că văd o umbră de teamă pe jumătate uitată furişîndu-i-se în ochi. Dacă a fost sau nu, nu ştiu, căci a dispărut repede şi, ridicînd capul, a vorbit limpede şi cu îndrăzneală.

— Iată mesajul meu pentru tine, Thomas Wingfield, şi pentru cîinii din Otomie cu care te-ai înhăitat şi pe care astăzi i-am mai cruţat. Căpitanul Bernal Diaz îţi oferă condiţii din partea excelenţei sale viceregele.

— Şi care sînt aceste condiţii ? am întrebat.

— Destul de mărinimoase pentru nişte cîini păgîni răzvrătiţi — răspunse el batjocoritor. Să predaţi oraşul fără condiţii, iar viceregele, în îndurarea sa, va accepta capitularea. Dar ca să nu spui cumva că s-ar fi călcat cuvîntul ce ţi s-a dat, află că nu vei scăpa nepedepsit pentru numeroasele tale fărădelegi. Îţi vei primi pedeapsa cu vîrf şi îndesat. Toţi cei care au ajutat sau au luat parte la uciderea drăcească a părintelui Pedro, acel om sfînt, vor fi arşi pe rug, iar ochii celor care au privit vor fi scoşi. Conducătorii din Otomie, pe care îi vor alege judecătorii, vor fi spînzuraţi în faţa mulţimii adunate, şi printre ei te vei afla şi tu, vere Wingfield, şi mai cu seamă femeia ta, Otomia, fiica lui Montezuma, răposatul împărat. Cît despre ceilalţi locuitori ai Cetăţii Pinilor, vor trebui să-şi dea averile pentru tezaurul viceregelui ; cu toţii, bărbaţi, femei şi copii, vor fi luaţi din oraş şi împărţiţi, după placul viceregelui, pe pămînturile coloniştilor spanioli aleşi de el, şi

acolo vor învăţa meşteşugurile folositoare ale agriculturii şi mineritului. Acestea sînt condiţiile de capitulare, şi am poruncă să spun că vă las o oră ca să hotărîţi dacă le primiţi sau nu.

— Şi dacă nu le primim ?

— Atunci căpitanul Bernal Diaz va purcede la nimicirea şi jefuirea acestei cetăţi, iar după ce o va lăsa douăsprezece ore la cheremul tlaxcalanilor şi al altor triburi indiene credincioase, îi va aduna pe cei rămaşi în viaţă şi-i va duce în oraşul Mexico, unde vor fi vînduţi ca sclavi.

— Bine — am zis — într-o oră vei avea răspunsul.

Lăsînd poarta păzită, am pornit în grabă spre palat, trimiţînd din drum mesageri ca să adune sfatul cetăţii — fireşte, cei care mai rămăseseră în viaţă. La uşa palatului am întîlnit-o pe Otomie, care m-a salutat cu mare bucurie, căci auzind de înfrîngerea noastră, nici nu se mai aşteptase să mă vadă.

— Vino cu mine în Sala Adunării — i-am zis — am să-ţi vorbesc.

Ne-am dus în sală, unde sfetnicii şi începuseră să se strîngă. Erau aproape toţi sfetnicii rămaşi în viaţă, opt în total, şi le-am repetat cuvintele lui de Garcia neadăugînd nimic de la mine. Pe urmă a vorbit Otomie, deoarece, fiind prima în rang, era dreptul ei. De două ori pînă atunci o auzisem vorbind poporului ei în legătură cu lupta împotriva spaniolilor. Prima dată, dacă vă amintiţi, cînd fusesem trimişi de Cuitlahuac, urmaşul tatălui ei Montezuma, să cerem ajutorul acestor fii ai munţilor împotriva lui Cortez şi a *teulilor*. A doua oară cu vreo paisprezece ani în urmă, cînd ne-am întors în Cetatea Pinilor ca nişte fugari, după căderea Tenochtitlanului, iar locuitorii cetăţii, înfuriaţi de pierderea a aproape douăzeci de mii de războinici de-ai lor, voiseră să cumpere pacea dîndu-ne pe mîinile spaniolilor.

De fiecare dată, Otomie triumfase prin meşteşugul vorbelor ei, prin puterea numelui şi măreţia prezenţei sale. Acum lucrurile stăteau însă altfel, şi chiar de nu s-ar fi dat înapoi să folosească aceleaşi mijloace, tot nu ne-ar fi fost de vreun folos într-o asemenea împrejurare deznădăjduită. Acum, din măreţia numelui ei nu mai rămăsese decît o umbră, una din numeroasele umbre gata să dispară ale unei împărăţii a cărei slavă pierise pentru totdeauna ; nu le mai aminti cu înflăcărare nici de mîndria şi tradiţiile unui neam condamnat,

nu mai era nici tînără, iar prima strălucire a frumuseţii ei trecuse. Şi totuşi, cu fiul ei şi cu mine alături, aşa cum s-a ridicat ca să le vorbească celor şapte consilieri, care, buimăciţi de teamă şi neputincioşi în faţa soartei, stăteau ghemuiţi în tăcere în faţa ei cu feţele îngropate în mîini, mi-am zis că Otomie n-a fost niciodată mai frumoasă şi că vorbele ei, oricît de simple ar fi fost, nu sunaseră niciodată mai convingător.

— Prieteni — zise ea — cunoaşteţi nenorocirea care s-a abătut asupra noastră. Soţul meu v-a înfăţişat condiţiile *teulilor*. Sîntem în grea cumpănă. Avem cel mult o mie de oameni care să apere cetatea, vatra strămoşilor noştri. Sîntem ultimii şi singurii dintre toate popoarele Anahuacului care mai îndrăznim să înfruntăm cu armele în mîini pe albi. Cu ani în urmă v-am spus : alegeţi între a muri păstrîndu-vă onoarea şi a trăi în ruşine ! Astăzi vă spun din nou : alegeţi ! Pentru mine şi ai mei nu ne rămîne nimic de ales, căci, orice aţi hotărî, partea noastră va fi tot moartea. Voi însă puteţi alege. Vreţi să muriţi luptînd, sau să ajungeţi, voi şi copiii voştri, robi cîte zile veţi mai avea de trăit ?

Cîteva clipe, cei şapte s-au sfătuit între ei, apoi purtătorul lor de cuvînt a vorbit :

— Otomie, şi tu, *teulule*, v-am urmat ani de zile sfaturile, dar n-am putea spune că ne-au adus noroc. Nu vă aducem nici o vină, căci zeii Anahuacului ne-au părăsit, aşa cum i-am părăsit şi noi — deşi numai ei pot sta între oameni şi soarta lor nenorocită. Dar în toată vremea asta aţi împărtăşit necazurile noastre, şi tot aşa va fi şi acum, la sfîrşit. Nu ne vom lua înapoi cuvîntul în acest ultim ceas al poporului din Otomie. Am ales : am trăit liberi alături de voi, tot liberi şi alături de voi vrem să murim. Căci vă împărtăşim credinţa că e mai bine, pentru noi şi ai noştri, să pierim ca oameni liberi, decît să ne tîrîm zilele sub jugul *teulilor*.

— Bine ai grăit — zise Otomie. Acum nu ne mai rămîne decît să căutăm o moarte atît de glorioasă, încît să fie cîntată în zilele ce vor veni. Soţul meu, ai auzit răspunsul sfatului. Spune-l spaniolilor, să-l audă şi ei.

M-am întors aşadar la zidul cetăţii, cu un steag alb în mînă, şi îndată din tabăra spaniolă s-a apropiat un sol ca să vorbească cu mine — dar nu mai era de Garcia, ci altul. I-am spus în puţine cuvinte că aceia dintre noi care rămăseseră în

viaţă voiam să murim sub ruinele cetăţii, aşa cum făcuseră, înaintea noastră, fiii Tenochtitlanului, dar că atît timp cît vom mai avea o suliţă de aruncat şi un braţ care s-o arunce, nu ne vom încredinţa niciodată grijii miloase a spaniolilor.

Solul spaniol s-a întors în tabără şi, după o oră, au pornit atacul. Punîndu-şi tunurile în poziţie de bătaie la ceva mai mult de o sută de paşi de porţi, spaniolii au început să tragă în noi vîrtos, căci suliţele şi săgeţile noastre nici măcar nu-i puteau atinge la asemenea depărtare. Totuşi n-am stat nici noi degeaba, căci dîndu-ne seama că în curînd porţile de lemn aveau să fie doborîte, am început să dărîmăm casele din faţa lor şi am umplut drumul cu pietre şi dărîmături. În dosul ridicăturii astfel făcute, am săpat o tranşee adîncă, pe care călăreţii şi tunurile să n-o poată trece decît după ce o vor astupa din nou. De-a lungul străzii celei largi, care ducea spre marea piaţă unde se înălţa *teocalli*-ul, am aşezat alte baricade, apărate în faţă şi în spate prin şanţuri săpate în mare grabă ; iar pentru ca nu cumva spaniolii să ne ia prin flanc şi să-şi forţeze trecerea prin ulicioarele strîmte şi întortocheate din dreapta şi stînga, am baricadat şi celelalte patru uliţe care duceau spre marea piaţă.

Pînă la căderea nopţii, spaniolii au tot tras în resturile sfărîmate ale porţilor şi în baricadele ridicate în spatele lor, nefăcînd însă stricăciuni prea mari, în afară de vreo douăzeci de oameni ucişi de ghiulele şi de gloanţele archebuzelor. Dar n-au încercat să dea asaltul în ziua aceea. În cele din urmă s-a întunecat, şi atunci focul a încetat — dar nu şi munca noastră. Mai toţi bărbaţii trebuiau să păzească porţile şi punctele slabe ale zidurilor, baricadele rămînînd astfel mai cu seamă în sarcina femeilor, care lucrau sub comanda mea şi a căpitanilor mei. Nici Otomie nu s-a dat în lături de la această muncă, pilda ei fiind urmată de toate femeile din oraş — fie că erau de rang mare sau nu ; şi erau multe, căci femeile îi întreceau acum la număr pe bărbaţii din Otomie, şi trebuie să spun că destule dintre ele rămăseseră văduve chiar în ziua aceea.

Cît de stranie era imaginea acestor femei la lumina sutelor de torţe tăiate din pinii răşinoşi care au dat numele cetăţii, mişcîndu-se toată noaptea încolo şi încoace în şiruri, poticnindu-se sub greutatea coşurilor cu pămînt sau a pietroaielor grele,

ori săpînd cu lopeţi de lemn în pămîntul tare, ori dărîmînd case. Nu se plîngeau, ci munceau mai departe, întunecate şi deznădăjduite, şi nici un geamăt sau o lacrimă nu lăsau să le scape, nu, nici chiar cele ai căror bărbaţi şi fii fuseseră azvîrliţi în dimineaţa aceea în prăpastia trecătorii. Ştiau bine că orice împotrivire era zadarnică şi că soarta le era pecetluită, dar nici una dintre ele n-a crîcnit măcar, cerînd să ne supunem spaniolilor. Cele care scoteau cîte un cuvînt spuneau la fel ca Otomie, că era mai bine să mori liber decît să trăieşti în robie — dar cele mai multe nu spuneau nimic ; bătrîne şi tinere, mame, soţii, văduve şi fecioare, munceau în tăcere, şi copiii trudeau alături de ele.

Privindu-le, mi-a trecut prin minte un gînd — că aceste femei tăcute şi răbdătoare aveau cine ştie ce ţel comun, disperat, pe care-l ştiau toate, dar despre care nici una nu voia să vorbească.

— O să trudiţi tot atît de greu şi pentru stăpînii voştri, *teulii* ? strigă un om cu o batjocură plină de amărăciune, în timp ce un şir de femei treceau aplecate sub povara pietroaielor.

— Smintit ce eşti ! răspunse femeia din fruntea lor, o tînără frumoasă. Oare morţii muncesc ?

— Nu, morţii nu muncesc — îi dădu dreptate glumeţul cel nesocotit. Dar cele care, ca şi tine, sînt prea frumoase pentru a fi ucise de *teuli* vor număra ani îndelungaţi de robie. Spune, cum o să scapi de ei ?

— Smintit ce eşti ! repetă tînăra femeie. Oare focul moare doar cînd se stinge singur ? Şi oare toţi oamenii trebuie să trăiască pînă îmbătrînesc ? Iată cum voi scăpa de ei — şi aruncînd la pămînt torţa pe care o ducea, o călcă în picioare şi-şi urmă mai departe drumul, cu încărcătura ei. În clipa aceea am ştiut că aveau un ţel anume, deşi n-am putut să-mi dau seama cît de disperat era, şi Otomie n-a vrut să-mi spună care e taina acestei femei.

— Otomie — i-am zis eu în aceeaşi noapte, întîlnindu-ne din întîmplare — am veşti proaste pentru tine.

— Trebuie să fie cu adevărat proaste dacă le numeşti astfel în momente ca acestea — răspunse ea.

— De Garcia se află printre duşmanii noştri.

— Ştiu.

— Cum de ştii ?

— După ura pe care o citesc în ochii tăi — răspunse ea.

— Se pare că a sosit ceasul izbînzii lui — am oftat eu.

— Nu, iubitule, nu *a lui*, ci *a ta*. Vei triumfa asupra lui de Garcia, dar victoria te va costa scump. O ştiu în adîncul inimii mele ; nu mă întreba cum şi de ce. Iată, Regina îşi pune coroana pe cap — şi-mi arătă cu degetul vulcanul Xaca, ale cărui zăpezi veşnice se rumeneau o dată cu ivirea zorilor — şi trebuie să te duci la porţi, căci spaniolii vor începe în curînd lupta.

În timp ce Otomie vorbea, am auzit o trompetă răsunînd dincolo de ziduri. Alergînd în grabă la porţi, pe cînd primele raze de lumină alungau noaptea, am putut vedea că spaniolii îşi pregăteau trupele de atac. N-au pornit însă de îndată, ci au tot amînat pînă cînd soarele se ridicase bine pe cer. Atunci au pornit să tragă cu furie asupra apărării noastre, nimicind ce mai rămăsese din resturile sfărîmate ale porţilor şi dărîmînd chiar vîrful întăriturii din spatele lor. Deodată, focul a încetat, şi din nou s-a auzit o trompetă : acum atacul a pornit. Am văzut înaintînd o coloană de o mie şi mai bine de tlaxcalani, urmaţi de trupele spaniole. Îi aşteptam în spatele întăriturilor de pămînt, împreună cu vreo trei sute de războinici, şi peste cîteva clipe le-am văzut capetele apărînd deasupra crestei — astfel lupta a început. De trei ori i-am respins cu suliţele şi cu săgeţile noastre, dar la al patrulea atac valul de oameni a trecut peste apărarea noastră şi s-a revărsat în şanţul de dincolo.

Am fost siliţi să ne retragem deci la cea de a doua întăritură de pămînt, căci nu puteam nădăjdui să înfruntăm atîţia războinici la loc deschis ; iar duşmanul, de îndată ce şi-a croit drum pentru cai şi tunuri, ne-a urmat. Aici, lupta a reînceput, şi baricada fiind foarte puternică, am rezistat vreo două ceasuri, cu mari pierderi de partea noastră, dar şi în rîndurile spaniolilor. Din nou ne-am retras, şi din nou am fost asaltaţi, şi astfel bătălia n-a contenit cît a fost ziua de lungă. Cu fiecare ceas, numărul nostru scădea şi armele ni se împuţinau, dar continuam să ne batem cu disperare. Pe ultimele două baricade, sute de femei din Otomie au luptat alături de soţii şi de fraţii lor.

Ultima întăritură de pămînt a fost cucerită de spanioli abia cînd apunea soarele, şi în amurgul care se lăsa aceia dintre noi care mai rămăseseră în viaţă au fugit spre adăpostul pe care-l pregătisem pe *teocalli*. Iar cînd a coborît noaptea, lupta s-a oprit.

CAPITOLUL XXXV

ULTIMUL SACRIFICIU AL FEMEILOR DIN OTOMIE

Aici, pe *teocalli*, la lumina caselor ce ardeau — căci, pe măsură ce înaintau, spaniolii dădeau foc cetăţii — am făcut numărătoarea trupelor. Ne mai rămîneau în total vreo patru sute de bărbaţi în stare să lupte, împreună cu vreo două mii de femei şi numeroşi copii. Deşi *teocalli*-ul din Cetatea Pinilor nu era tot atît de înalt ca acela al marelui templu din Mexico, laturile sale erau mai povîrnite şi acoperite peste tot cu piatră netedă, iar platforma din vîrf era aproape tot atît de mare, măsurînd într-adevăr mai mult de o sută de paşi pe fiecare latură. Platforma aceasta era pavată cu lespezi de marmură, şi în mijlocul ei se ridica templul zeului războiului, unde continua să troneze statuia sa, deşi nici un sacrificiu nu-i mai fusese oferit de mulţi ani ; acolo se aflau piatra de sacrificiu, altarul în faţa căruia ardea pe vremuri focul şi încăperile preoţilor. În faţa templului, despărţindu-l de piatra de sacrificiu, se găsea un puţ adînc, cimentat, de mărimea unei camere mari, folosit cîndva pentru păstrarea grînelor în vremuri de foamete. Ei bine, pusesem să fie umplut cu apă adusă cu mare trudă pînă în vîrful piramidei, iar înlăuntrul templului îngrămădisem provizii destule, astfel încît un răstimp nu aveam a ne teme că vom muri de sete sau de foame.

Dar iată că apărea o încurcătură pe care n-o prevăzusem. Oricît ar fi fost de întinsă platforma din vîrful piramidei, nu putea adăposti decît jumătate dintre noi — ceea ce însemna că dacă voiam s-o apărăm, o parte din mulţime trebuia să-şi caute adăpost aiurea. I-am adunat în mare grabă pe conducătorii poporului şi le-am înfăţişat situaţia în cîteva

cuvinte, lăsîndu-i să hotărască ce era de făcut. După ce s-au sfătuit între ei, mi-au dat în cele din urmă acest răspuns : toţi răniţii şi bătrînii, împreună cu cei mai mulţi copii, ca şi toţi cei care doreau să plece, vor părăsi piramida în cursul nopţii, încercînd să iasă din cetate, iar dacă nu vor izbuti, să se predea spaniolilor.

Am răspuns că era bine aşa, căci moartea ne aştepta pe fiecare dintre noi, avînd puţină însemnătate în ce parte o vom găsi. Şi astfel fură aleşi vreo mie cinci sute şi mai bine, iar la miezul nopţii, cînd porţile se deschiseră, începu exodul. Oh, era îngrozitor să vezi despărţirile sfîşietoare dintre oameni ! Aci, o fiică se agăţa de gîtul bătrînului tată, colo soţi şi soţii îşi luau pentru totdeauna rămas bun unii de la alţii, dincoace mamele îşi sărutau copilaşii, şi în fiecare parte vibra o suferinţă amară, suferinţa despărţirilor definitive. Mi-am îngropat faţa-n mîini, întrebîndu-mă — cum o făcusem de multe ori şi mai înainte — cum putea Dumnezeul milostenie să îndure vederea unor dureri care frîng pînă şi inimile unor păcătoşi cînd se află de faţă.

Îndată după aceea mi-am ridicat privirea şi i-am vorbit Otomiei, care se afla alături de mine, întrebînd-o dacă n-ar fi bine să-l trimitem şi pe fiul nostru împreună cu ceilalţi, dîndu-l drept copilul unor oameni de rînd.

— Nu, soţul meu — răspunse ea. Mai bine să moară împreună cu noi, decît să trăiască în robia spaniolilor.

În cele din urmă, totul s-a sfîrşit şi, o dată cu ieşirea ultimului dintre ei, porţile s-au închis. În curînd am auzit strigătul îndepărtat al străjilor spaniole care îi zăriseră şi cîteva împuşcături urmate de ţipete.

— Fără îndoială că-i măcelăresc tlaxcalanii — am zis eu.

Dar nu era aşa. Cîţiva dintre ei au fost într-adevăr ucişi, dar văzînd că deschiseseră focul asupra unei mulţimi neînarmate — cei mai mulţi bătrîni, femei şi copii — spaniolii, şi mai cu seamă comandantul lor, Bernal Diaz, un om milos, deşi aspru, a poruncit încetarea focului. De fapt a făcut chiar mai mult, căci după ce toţi cei care mai erau în puteri, împreună cu copiii destul de voinici ca să îndure oboselile călătoriei, au fost aleşi să fie vînduţi ca sclavi, a lăsat mulţimea aceea jalnică să plece unde vrea. Şi astfel s-au risipit care încotro, şi nici azi nu ştiu ce s-a ales de ei.

Am petrecut noaptea jos, la picioarele piramidei, dar înainte de a se lumina de ziuă am cerut femeilor şi copiilor care mai rămăseseră cu noi, vreo şase sute în totul — căci dintre femeile nemăritate şi dintre tinerele neveste încă zdravăne foarte puţine aleseseră fuga — să urce sus pe *teocalli*, neavînd acum nici o îndoială că spaniolii ne vor ataca în zori. În ceea ce mă priveşte, am rămas, împreună cu cei trei sute de războinici, căci vreo sută şi mai bine se predaseră spaniolilor o dată cu ceilalţi, să aştept atacul la adăpostul zidurilor. Într-adevăr, în zori luptele au reînceput, iar spre amiază, oricît am încercat noi să-l apărăm, zidul a fost luat cu asalt şi, lăsînd aproape o sută de morţi şi răniţi în urma noastră, am fost împinşi pe drumul răsucit ce ducea spre vîrful piramidei. Spaniolii ne împingeau din spate, dar drumul era îngust şi povîrnit, iar ei fiind mulţi la număr nu puteau face cine ştie ce pe scările înguste, astfel încît am putut să-i respingem, provocîndu-le destule pierderi, şi în ziua aceea nu ne-au mai atacat.

Noaptea care a urmat am petrecut-o în vîrful piramidei. Eram atît de obosit, încît după ce am mîncat am adormit, cufundîndu-mă într-un somn adînc. A doua zi dimineaţă, lupta a reînceput, şi spaniolii cîştigau mereu teren. Palmă cu palmă, la adăpostul unui foc intens de archebuze şi tunuri, ne-au împins în sus, mereu mai sus. Cît a fost ziua de lungă, lupta n-a contenit pe drumul îngust ce se răsucea din treaptă în treaptă. În cele din urmă, la apusul soarelui, o companie a spaniolilor, cred că avangarda lor, s-a năpustit cu strigăte de victorie pe platformă şi s-a repezit spre templul din mijloc. Pînă în clipa aceea, femeile stătuseră şi priviseră, dar acum una dintre ele se ridică, strigînd cu glas tunător :

— Prindeţi-i ! Sînt doar cîţiva.

Atunci, cu un înspăimîntător ţipăt de furie, mulţimea de femei se năpusti asupra spaniolilor şi tlaxcalanilor obosiţi, copleşindu-i prin numărul lor. Multe au fost ucise, dar în cele din urmă ieşiră biruitoare, luîndu-i prizonieri. Apoi îi legară cu frînghii de inelele de aramă fixate în pietrele pavajului, unde, în vremurile de demult, erau legaţi cei destinaţi sacrificării, atunci cînd se aduceau atît de mulţi dintr-o dată, încît preoţii se temeau să nu le scape. Rămăsesem alături de

ceilalţi războinici şi priveam uimiţi toate acestea, cînd, deodată, am strigat :

— Bărbaţi din Otomie ! Oare vreţi să se spună că femeile noastre ne-au întrecut în curaj ?

Şi fără alte vorbe, urmat de o sută şi mai bine de tovarăşi de-ai mei, m-am repezit cu curajul deznădejdii în jos, pe cărarea abruptă şi îngustă.

La prima cotitură am dat peste grosul trupelor spaniole şi ale aliaţilor lor, care urcau agale, căci erau siguri de victorie, şi atît de tare i-am izbit în năvala noastră, încît mulţi dintre ei au fost azvîrliţi peste marginea cărării, rostogolindu-se pe zidul povîrnit al piramidei. Văzînd ce-i aşteaptă, cei care veneau mai în spate s-au oprit şi au început să se retragă. Curînd însă, furia atacului nostru îi izbi şi pe ei, făcîndu-i să se împingă în cei aflaţi mai jos, pînă cînd, în cele din urmă, fură cu toţii cuprinşi de panică şi, răcnind de spaimă, sutele de oameni înşiruiţi de-a lungul drumului ce se răsucea de jur împrejurul piramidei o luară la goană, neavînd în minte decît un singur gînd — să scape. Dar unii dintre ei nu reuşiră, căci năvala dezlănţuită a celor de sus asupra celor din spatele lor i-a împins pe mulţi la moarte, căci, neavînd nimic de care să se ţină, dacă cineva era împins puţin, nu se mai oprea decît atunci cînd trupul i se izbea de pietrele de jos. Astfel încît într-un sfert de oră tot ce cîştigaseră spaniolii în ziua aceasta fusese pierdut, deoarece, în afară de cei ce fuseseră prinşi pe platformă, nici unul din cei ce apucaseră să urce pe *teocalli* nu mai rămăsese viu ; o spaimă atît de mare puse stăpînire pe spanioli, încît, la adăpostul întunericului, se retraseră în mare grabă, purtîndu-şi morţii şi răniţii spre tabăra lor dinafara zidurilor.

Obosiţi dar victorioşi, am urcat din nou spre vîrful piramidei ; în timp ce coteam însă după cel de-al doilea colţ, cam la vreo treizeci de metri deasupra pămîntului, un gînd mi-a trecut prin minte. L-am împărtăşit degrabă însoţitorilor mei şi ne-am pus pe treabă. Desfăcînd blocurile de piatră care formau cărarea, le-am rostogolit pe laturile piramidei, şi am îndepărtat astfel mai multe straturi de piatră şi de pămînt de dedesubt, pînă cînd în locul cărării nu mai exista nimic altceva decît o groapă, căscîndu-se vreo zece metri şi mai bine.

— Acum — am spus, cercetînd rodul trudei noastre la lumina lunii care răsărea — spaniolul care va voi să ajungă pînă la noi va trebui să găsească aripi cu care să zboare.

— Vai, *teulule* — murmură cineva de lîngă mine — dar, spune, ce aripi vom găsi *noi ?*

— Aripile Morţii — am rostit eu întunecat, şi ne-am urmat drumul în sus.

Era aproape de miezul nopţii cînd am ajuns sus, căci trudisem multe ceasuri, timp în care ni se trimisese şi de-ale gurii. Apropiindu-ne de vîrf, am auzit cu uimire răsunînd nişte cîntece religioase solemne, şi uimirea mea n-a mai avut margini cînd am văzut că uşile templului lui Huitzel erau deschise şi că focul sacru care nu mai arsese acolo de ani şi ani îşi învolbura din nou năvalnic flăcările. M-am oprit şi — oare mă înşela auzul, ori auzeam îngrozitorul cîntec de sacrificiu ? Nu, refrenul sălbatic răsuna din nou în mijlocul tăcerii :

Ţie îţi aducem jertfă !
Mîntuieşte-ne, o, Huitzel,
Huitzel, mărite zeu !

M-am trezit înainte şi, cotind pe după colţul templului, m-am pomenit faţă în faţă cu trecutul, căci acolo, ca şi pe vremuri, am văzut preoţii îmbrăcaţi în hainele lor negre, cu părul lung atîrnîndu-le pe umeri, cu îngrozitorul cuţit de obsidian la cingătoare ; iar acolo, lîngă piatra de sacrificiu, se aflau cei destinaţi morţii ; primul care urma să fie jertfit era un prizonier tlaxcalan, ale cărui braţe şi picioare bine întinse erau ţinute de oameni îmbrăcaţi în haine de preot. Lîngă el, înveşmîntat în mantia roşie de sacrificiu, stătea unul din căpitanii mei, despre care mi-am amintit îndată că fusese preot al lui Tezcat înainte ca idolatria să fi fost oprită în Cetatea Pinilor, iar în jur se îngrămădeau femeile, şi în timp ce priveau de pe buzele lor se ridica imnul acela îngrozitor.

Acum înţelegeam totul. În deznădejdea lor fără margini, cu minţile tulburate de pierderea taţilor, soţilor şi copiilor, gîndindu-se la soarta crudă ce ne aştepta şi mai cu seamă la moartea neîndoielnică, focul vechii credinţe izbucnise din nou în inimile lor sălbatice. Acolo era templul, acolo erau

piatra şi uneltele de sacrificiu, şi acolo, pe mîinile lor, erau prizonierii luaţi în război. Voiau să aibă parte de o ultimă răzbunare, să-i jertfească pe duşmani zeilor strămoşeşti, la fel cum făcuseră în trecut părinţii lor, victimele urmînd să fie din rîndul acelora care în curînd aveau să-i învingă. Da, trebuiau să moară, dar cel puţin vor sfinţi Casele Soarelui cu sîngele blestemaţilor de *teuli !*

Spuneam că femeile erau cele care cîntau imnul şi priveau atît de sălbatic spre victime, dar n-am dat glas încă întregii grozăvii... Căci în faţa lor, îmbrăcată în rochie albă, cu colierul de smaralde mari — darul lui Guatemoc — strălucindu-i pe piept şi penele de un verde regal aşezate în păr, punctînd melodia imnului cu o mică baghetă, stătea însăşi fiica lui Montezuma, soţia mea, Otomie. Niciodată n-o văzusem atît de frumoasă, sau mai degrabă atît de îngrozitoare. Nu, nu era Otomie aceea pe care o vedeam, altfel unde-i erau zîmbetul duios şi ochii blînzi ? Aici, în faţa mea, se afla Răzbunarea vie, întruchipată într-o femeie. Am bănuit imediat adevărul, deşi nu ştiam încă totul. Otomie a mea, care, deşi nu se creştinase, privea cu ochi buni credinţa noastră, Otomie a mea, care de ani întregi nu mai vorbise decît cu mînie despre cumplitele ritualuri de sacrificiu, Otomie a mea, ale cărei fapte erau toate numai iubire şi ale cărei vorbe erau numai bunătate, rămăsese în sufletul ei o idolatră şi o sălbatică. Îmi ascunsese destul de bine în toţi aceşti ani acea parte a inimii ei, sau poate că nici ea însăşi nu-şi cunoscuse taina, şi doar de două ori pînă atunci văzusem puţin din sălbăticia înăbuşită a sîngelui ei : prima dată, atunci cînd Marina îi adusese o rochie de femeie desfrînată ca să scape din tabăra lui Cortez, iar ea îşi arătase mînia şi dispreţul faţă de aceasta ; a doua oară, tot în aceeaşi zi, cînd îl doborîse cu mîna ei pe tlaxcalanul ce se aplecase asupra mea.

Toate acestea şi multe altele mi-au trecut prin minte în acele cîteva clipe, în timp ce Otomie bătea măsura cîntecului de sacrificiu şi preoţii păgîni se pregăteau să-l jertfească pe tlaxcalan.

În clipa următoare eram alături de ea.

— Ce se întîmplă aici ? am întrebat-o cu asprime.

Otomie mă privi cu o uimire rece şi cu nişte ochi goi, de parcă mă vedea pentru întîia oară.

— Înapoi, omule alb — răspunse apoi. Nu le este îngăduit străinilor să se amestece în ritualurile noastre.

Am rămas uluit, fără a şti ce să fac, în timp ce flăcările ardeau şi cîntecul se ridica în jurul statuii lui Huitzel, a demonului Huitzel trezit după atîţia ani de somn.

Imnul solemn se înălţa iarăşi şi iarăşi, Otomie bătînd măsura cu vergeaua ei de abanos, şi tot de atîtea ori se înălţau strigătele lor de triumf către liniştea stelelor.

Deodată m-am trezit ca dintr-un vis, căci mi se părea un vis urît, şi, trăgîndu-mi spada, m-am repezit spre preotul de la altar, ca să-l străpung. Dar deşi bărbaţii au rămas liniştiţi, femeile au fost mai iuţi decît mine. Înainte de a putea ridica spada, înainte de a putea chiar să scot o vorbă, s-au năpustit asupra mea ca jaguarii din pădurile înconjurătoare şi mi-au şuierat şi mîrîit la ureche :

— Pleacă de aici, *teulule,* ca nu cumva să te întindem şi pe tine pe piatră alături de fraţii tăi !

Şi tot şuierînd m-au împins la o parte.

M-am retras şi m-am aşezat în umbra templului ; acolo am stat şi-am cugetat. Ochii mi-au căzut pe şirul lung de victime care-şi aşteptau rîndul la sacrificiu. Erau treizeci şi unul încă în viaţă, şi dintre aceştia cinci erau spanioli. Am mai văzut că spaniolii fuseseră legaţi ultimii, la capătul şirului, urmînd să fie păstraţi pentru sfîrşitul ceremoniei. Gîndindu-mă că aveau să fie jertfiţi la răsăritul soarelui, am început să mă întreb cum aş putea să-i salvez. De fapt, nu mai aveam nici o putere. Femeile nu puteau fi clintite de la săvîrşirea răzbunării lor — erau înnebunite de suferinţă. Mai curînd ai putea să smulgi prada unei pume căreia i s-au răpit puii, decît să abaţi aceste femei de la ţelul lor. Cu bărbaţii era altceva totuşi. Unii dintre ei se amestecaseră în mijlocul orgiei, e drept, dar cei mai mulţi se ţineau deoparte, privind cu o bucurie temătoare spectacolul la care nu luau parte. Lîngă mine se afla un bărbat din Otomie puţin mai în vîrstă decît mine. Fusese întotdeauna prietenul meu, şi, după mine, el era acela care venea la comanda războinicilor tribului. M-am dus la el şi i-am spus :

— Prietene, de dragul onoarei poporului tău, ajută-mă să pun capăt sacrificiilor.

— Nu pot, *teulule* — răspunse el. Şi ia seama, mai bine nu te amesteca în treaba asta, căci nimeni nu va sta alături de tine. Acum femeile au puterea, şi vezi cum o folosesc. Ele ştiu că nu mai au mult de trăit, dar înainte de a muri vor să îndeplinească rînduiala lăsată de strămoşi. În faţa morţii, vezi că obiceiurile vechi, deşi lăsate la o parte, n-au fost uitate.

— Să încercăm măcar să-i salvăm pe aceşti *teuli* — am stăruit eu.

— De ce-ai vrea să-i salvezi pe *teuli ?* Ne vor salva oare şi ei peste cîteva zile, cînd vom fi *noi* în puterea lor ?

— Poate că nu, dar dacă trebuie să murim, să murim fără să ne acoperim de ruşine.

— Şi ce-ai vrea să fac, *teulule ?*

— Iată : aş vrea să găseşti vreo trei sau patru bărbaţi care n-au fost cuprinşi de această nebunie şi, împreună cu ei, să mă ajuţi să le dau drumul *teulilor,* căci pe ceilalţi nu-i mai putem salva. Dacă le tăiem legăturile, o să-i putem coborî cu frînghii peste groapa pe care am făcut-o în trepte, pînă la cărarea de jos, şi astfel să poată ajunge printre ai lor.

— Am să încerc — răspunse el ridicînd din umeri. Dar să nu crezi că o fac fiindcă mi-ar fi milă de aceşti blestemaţi de *teuli,* pe care mai bine i-aş vedea întinşi pe piatra de sacrificiu, ci pentru că asta îţi este dorinţa şi sînt gata să fac multe de dragul prieteniei noastre.

Apoi a plecat, şi îndată după aceea am văzut cîţiva oameni aşezîndu-se, ca din întîmplare, între locul unde se afla ultimul dintre prizonierii indieni şi primul dintre spanioli, în aşa fel încît să-i ascundă de privirile femeilor înnebunite, care nu aveau ochi decît pentru orgia de sînge din faţa lor.

M-am furişat spre spanioli. Erau ghemuiţi la pămînt, legaţi de mîini şi de picioare de inelele de aramă prinse în pavaj. Stăteau apatici, aşteptîndu-şi soarta îngrozitoare, cu feţele cenuşii de spaimă şi cu ochii ieşiţi din orbite.

— Ascultă ! am şoptit în spaniolă la urechea celui dintîi, un bărbat mai în vîrstă pe care-l cunoşteam ca unul ce luase parte la războaiele lui Cortez. Vreţi să scăpaţi ?

Ridică iute privirea şi zise cu glas răguşit :

— Cine ești tu ca să ne vorbești de scăpare ? Cine ne-ar putea scăpa din mîinile acestor diavoli cu chip de femei ?

— Mi se spune *teulul*. Sînt de neam alb, creștin, și, vai ! trebuie s-o spun, căpitanul acestor oameni sălbatici. Cu ajutorul cîtorva bărbați care mi-au rămas credincioși, am de gînd să vă tai legăturile, iar după aceea om vedea noi... Află, omule, că ceea ce fac e cu mare primejdie, căci, de vom fi prinși, s-ar putea foarte bine să mă aștepte aceeași soartă ca aceea de la care încerc să vă scap.

— Fii sigur, *teulule* — răspunse spaniolul — că dacă vom scăpa cu bine, nu vom uita niciodată ce-ți datorăm. Salvează-ne viețile acum, și s-ar putea să vină timpul cînd te vom răsplăti, salvînd-o pe a ta. Dar, spune, chiar dacă ne dezlegați, cum să fugim pe platforma luminată de lună, fără ca furiile astea dezlănțuite să ne vadă ?

— Nu putem decît să ne bizuim pe noroc — le-am răspuns.

Și în timp ce vorbeam, norocul ne-a ajutat în chip straniu, căci spaniolii din tabăra de jos își dăduseră deodată seama de ceea ce se petrecea pe platforma *teocalli*-ului. Un urlet de groază se ridică din mijlocul lor, și imediat deschiseră focul asupra noastră cu tunurile și archebuzele lor, deși, din pricina formei piramidei și a locului unde stăteam, împușcăturile treceau pe deasupra noastră, fără să ne facă aproape nici un rău. De asemenea, mulți dintre ei se repeziră spre piramidă, nădăjduind să ia cu asalt templu, căci nu știau că drumul fusese tăiat.

Firește, ritualurile de sacrificiu n-au încetat, dar bubuitul tunurilor, strigătele de mînie și de spaimă ale spaniolilor, șuieratul gloanțelor și trosnetul flăcărilor de la casele care ardeau luminînd scena în jur, ca și cîntecele religioase care răsunau sus pe piramidă au mărit atît de mult larma și confuzia, încît planul meu a putut fi îndeplinit mai ușor decît sperasem. Prietenul meu, căpitanul din Otomie, adunase cîțiva oameni de încredere și acum se întorsese împreună cu ei lîngă mine. M-am ghemuit și, cu cîteva mișcări grabnice, am tăiat frînghiile care-i legau pe spanioli. Apoi ne-am strîns într-un mănunchi vreo doisprezece dintre noi și mai bine, avînd grijă să-i cuprindem pe cei cinci spanioli în mijlocul nostru. Atunci mi-am scos spada și am strigat :

— *Teulii* atacă templul ! ceea ce era adevărat, căci un șir lung de spanioli porniseră în sus pe cărarea răsucită. *Teulii* atacă templul, mă duc să-i opresc ! și ne-am repezit de-a curmezișul platformei.

Nimeni nu ne-a văzut, sau dacă ne-a văzut a făcut-o cu un ochi nepăsător, fiind cu toții ocupați cu săvîrșirea unui nou sacrificiu ; și-apoi larma era atît de mare, încît abia dacă au luat seama la ceea ce făceam. Două minute au trecut, și am ajuns pe drumul care se răsucea în jos ; atunci am răsuflat ușurat, bucuros că scăpasem de privirile femeilor. Am alergat înainte, atît cît îngăduiau picioarele amorțite ale spaniolilor, pînă am ajuns în unghiul cărării unde începea spărtura. Spaniolii care porniseră în sus ajunseseră de cealaltă parte, și deși nu-i puteam vedea, le auzeam strigătele de mînie și disperare, căci se opriseră neputincioși și înțeleseseră că tovarășii lor nu mai puteau fi ajutați.

— Nu mai avem nici o scăpare — zise spaniolul cu care vorbisem. Drumul a fost stricat, și ar fi moarte sigură dacă am încerca să coborîm pe zidul neted al piramidei.

— Nu — i-am răspuns. La vreo cincisprezece metri mai jos cărarea continuă, și vă vom coborî unul cîte unul, cu frînghia.

Apoi ne-am pus pe treabă. Am legat frînghia pe sub brațele unui ostaș și l-am lăsat ușor în jos, pînă a ajuns la cărare, fiind primit de tovarășii săi ca un om înviat din morți. Ultimul care urma să fie coborît era spaniolul cu care vorbisem.

— Rămîi cu bine — zise el — și fii binecuvîntat pentru această faptă milostivă, oricît de renegat ai fi. Spune acum, nu vrei să vii cu mine ? Îmi pun viața și onoarea chezășie că nu ți se va clinti nici un fir de păr din cap. Mi-ai spus că încă mai ești creștin. Este oare acesta un loc pentru creștini ? și arătă în sus.

— Nu, într-adevăr, nu este — i-am răspuns eu — dar nu pot veni ; soția și fiul meu sînt acolo, și trebuie să mă întorc ca să mor alături de ei, de va fi nevoie. Dacă ai cu adevărat un gînd de recunoștință pentru mine, încearcă, la rîndul tău, să le salvezi viața, căci de a mea prea puțin îmi pasă.

— Așa voi face — făgădui omul, apoi l-am coborît și pe el în mijlocul celorlalți.

În ceea ce ne priveşte, ne-am întors la templu, spunînd că spaniolii se retrăseseră nereuşind să treacă peste spărtura din cărare.

În faţa templului, orgia de sînge continua. Mai rămăseseră doar doi indieni, şi preoţii de sacrificiu începuseră să dea semne de oboseală.

— Unde sînt teulii ? strigă un glas. Repede, dezbrăcaţi-i pentru sacrificiu !

Dar *teulii* nu mai puteau fi găsiţi, şi oricît i-ar fi căutat, era în zadar !

— Cred că Dumnezeul lor i-a luat sub aripa sa ocrotitoare — am vorbit eu din umbră, cu glasul schimbat. Huitzel nu poate să-l întreacă pe Dumnezeul *teulilor !*

Şi m-am furişat degrabă în altă parte, ca nimeni să nu bănuiască cine rostise acele cuvinte, dar spusele mi-au fost auzite şi repetate în toate părţile.

„Dumnezeul creştinilor i-a ascuns sub aripa sa. Să ne bucurăm de cei pe care ni i-a lăsat nouă !" suna strigătul, şi ultimul dintre captivi a fost dus pe altar.

Începusem să respir uşurat, căci mă gîndeam că totul se sfîrşise — dar nu era aşa. Am spus mai înainte că desluşisem un fel de hotărîre ascunsă în ochii întunecaţi ai femeilor indiene, pe cînd trudeau la baricade, şi acum aveam s-o văd înfăptuită. Nebunia le ardea inimile ; împliniseră sacrificiile, dar sărbătoarea lor abia acum începea. Deodată le-am văzut retrăgîndu-se la celălalt capăt al piramidei şi, fără a le păsa de împuşcături şi parcă fără a le vedea pe cele care, atinse, cădeau fulgerate jos, rămaseră o vreme pregătindu-se parcă de o ceremonie necunoscută mie. Împreună cu ele erau şi preoţii de la sacrificiu, dar la fel ca şi înainte ceilalţi bărbaţi stăteau în grupuri posomorîte, privind la cele ce se întîmplau fără să ridice mîna sau glasul în faţa planului lor infernal.

O singură femeie nu se dusese împreună cu ele, şi această femeie era Otomie, soţia mea. Rămăsese lîngă piatra de sacrificiu — o imagine jalnică la privit, căci frenezia, sau mai curînd nebunia ei, se stinsese, şi acum era aceeaşi de mai înainte. Stătea privind cu ochi măriţi de groază cînd la mărturiile crudului ritual, cînd la propriile-i mîini — ca şi cum s-ar fi aşteptat să le vadă pătate de sînge, şi la acest gînd

se înfiora. M-am apropiat de ea şi am atins-o pe umăr. S-a întors iute, exclamînd :

— Soţul meu ! Soţul meu !

— Eu sînt — am răspuns eu — dar să nu mă mai numeşti soţ.

— Oh, ce-am făcut ! gemu ea şi căzu în nesimţire în braţele mele.

Aici voi adăuga un lucru pe care în vremea aceea nu-l ştiam, căci mi l-a spus după mulţi ani pastorul parohiei noastre, un om foarte învăţat, deşi cam îngust la minte. Dacă aş fi ştiut atunci ce-am aflat mai tîrziu, aş fi vorbit cu mai multă blîndeţe cu Otomie, soţia mea, şi aş fi avut mai multă înţelegere pentru cruzimea ei. Se pare — aşa mi-a spus prietenul meu, pastorul — că, din cele mai vechi timpuri, femeile care se închină zeilor-demoni, cum erau zeii din Anahuac, pot oricînd să fie posedate de ei, chiar după ce-şi părăsesc credinţa, şi să fie tîrîte, în frenezia lor, la săvîrşirea celor mai mari nelegiuiri. Astfel, printre alte pilde, pastorul nostru mi-a spus că un poet grec, numit Theocrit, povesteşte într-una din idilele sale despre o femeie numită Agave, care, luînd parte la o asemenea tainică orgie în cinstea unui demon numit Dionysus, l-a zărit pe propriul ei fiu, Pentheus, printre privitori şi, fiind posedată de demon, s-a năpustit asupra lui şi l-a ucis cu ajutorul celorlalte femei. Iar poetul, care era şi el adorator al lui Dionysus, nici măcar n-o osîndea, ci dimpotrivă îi aducea laude, arătînd că la porunca zeului săvîrşise acea „faptă care nu se cuvine a fi osîndită".

Şi dacă scriu acum acestea, care n-au legătură cu povestea mea, o fac încredinţat că aşa cum Dionysus a posedat-o pe Agave împingînd-o la o crimă nefirească, tot astfel Huitzel a posedat-o atunci pe Otomie. De fapt cam la fel s-a dezvinovăţit după aceea şi Otomie. Şi acum cred cu tărie că dacă demonii pe care-i adorau grecii aveau asemenea puteri, o putere şi mai mare le era dată celor din Anahuac, care erau cei mai îngrozitori dintre diavoli. Şi dacă-i aşa cum cred, nu Otomie era aceea pe care am văzut-o atunci la ritualurile de sacrificiu, ci mai curînd demonul Huitzel, pe care cu mult înainte îl slăvise şi care avea, de aceea, puterea să intre pentru o vreme în trupul ei, luînd locul propriului ei spirit.

CAPITULAREA

Luînd-o pe Otomie în braţe, am dus-o într-una din încăperile de lîngă templu. Am văzut acolo cîţiva copii, care fuseseră aduşi înăuntru ca să fie feriţi de primejdie, şi printre ei pe propriul meu fiu.

— Tată, ce are mama ? întrebă băiatul. Şi de ce m-a închis aici cu copiii ăştia, cînd se pare că afară se dau lupte ?

— Mama ta nu se simte bine — i-am răspuns eu — şi fără îndoială că te-a adus aici ca să fii ferit de primejdii. Vezi, ai grijă de ea pînă cînd mă întorc.

— Aşa voi face — mă încredinţă băiatul. Dar n-ar fi mai bine ca eu, care sînt aproape bărbat, să fiu afară, în lupta cu spaniolii, alături de tine, decît să stau aici înăuntru, îngrijind de femei bolnave ?

— Fă ce ţi-am cerut, fiule, şi să nu părăseşti cumva încăperea pînă nu mă întorc.

Şi, zicînd acestea, am ieşit închizînd uşa în urma mea. După cîteva clipe însă doream să fi rămas înăuntru, deoarece priveliştea pe care-am zărit-o pe platformă era mai îngrozitoare decît tot ce văzusem mai înainte. Căci femeile, împărţite în patru cete mari, unele dintre ele cu pruncii în braţe, cîntau şi ţopăiau ca apucate, multe goale pînă la brîu. Dar asta nu era tot, căci în faţa lor veneau preoţii, împreună cu acele femei care aveau un rang în viaţa cetăţii, cîntînd, schimonosindu-se şi ţopăind, invocînd zeii-demoni şi preamărind ritualurile păcătoase ale strămoşilor lor, în timp ce în urma lor se revărsau cetele de femei care urlau.

Alergau într-o parte şi într-alta, cînd închinîndu-se statuii lui Huitzel, cînd prosternîndu-se în faţa hidoasei lui surori, zeiţa Morţii, a cărei statuie se înălţa alături, împodobită cu coliere de cranii şi mîini omeneşti, cînd îngenunchind în jurul pietrei de sacrificiu, cînd aruncîndu-şi braţele goale în flăcările focului sfînt. O oră şi mai bine a durat fantasticul ritual al cărui sens nici chiar eu, obişnuit cu credinţele indienilor, nu-l puteam înţelege prea bine ; apoi, supuse parcă aceluiaşi imbold, s-au retras în mijlocul platformei şi, aşezîndu-se într-un dublu cerc, cu preoţii înăuntru, au izbucnit dintr-o dată într-un cîntec atît de sălbatic şi de strident, încît mi-a îngheţat sîngele în vine.

Chiar şi acum amintirea acelui cîntec, împreună cu imaginea celor ce-l intonau, mă urmăreşte uneori noaptea în somn — dar despre asta n-am să scriu aici. Îl las pe cititor să-şi închipuie tot ce e mai crud în inima unui om şi toate spaimele celui mai rău dintre vise, adăugînd la acestea nişte poveşti pline de groază despre crime, fantome şi răzbunări inumane ; atunci, dacă va fi în stare, să formuleze totul în cuvinte şi, ca într-o oglindă întunecată, poate că va putea desluşi spiritul acelui ultim cîntec străvechi al femeilor din Otomie, cu suspinele, ţipetele de triumf şi vaietele lui de moarte.

Şi în vreme ce cîntau, se dădeau înapoi pas cu pas, şi împreună cu ele şi conducătorii fiecărei cete, cu ochii aţintiţi la statuile zeilor lor. Pe urmă cercurile s-au înjumătăţit, căci nu înaintau spre templu, ci mergeau spre marginea platformei, cu pas încet şi solemn. Şi deodată nu mai erau decît o linie, cele din al doilea cerc umplînd golurile primului, pe măsură ce acesta se lărgea ; şi aşa, pas cu pas, au ajuns în cele din urmă chiar la marginea platformei. Atunci preoţii şi femeile care le conduceau şi-au luat locul în mijlocul lor şi, o clipă, s-a făcut tăcere, pînă cînd, la un semn, s-au aplecat toate pe spate. Stînd astfel, cu părul lor lung fluturînd în vînt, cu lumina caselor ce ardeau strălucindu-le pe piept şi în ochii sticloşi, de nebun, au izbucnit într-un strigăt :

— *Mîntuieşte-ne, Huitzel ! Primeşte-ne, mărite zeu, tu eşti lăcaşul nostru !*

De trei ori au strigat, de fiecare dată mai ascuţit decît înainte, apoi deodată *au dispărut !* Femeile din Otomie nu mai existau !

Cu moartea pe care şi-au dat-o singure femeile din Otomie s-a încheiat ultimul ritual de sacrificiu din Cetatea Pinilor. Zeii-demoni erau morţi şi, o dată cu ei, cei care-i slăviseră.

Un murmur surd s-a ridicat din rîndul bărbaţilor care priveau, apoi unul a strigat, iar glasul i-a răsunat straniu în tăcerea ce se aşternuse :

— Fie ca soţiile noastre, femeile din Otomie, să aibă parte de odihnă în Casele Soarelui, căci prin fapta lor ne-au învăţat cum să murim.

— Da — am vorbit eu — dar nu astfel. Femeile îşi pot lua viaţa dacă vor, dar pentru inimile bărbaţilor sînt mai bune săbiile duşmanilor.

M-am întors să plec, dar în faţa mea stătea Otomie.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă ea. Unde sînt surorile mele ? Oh, am avut un vis urît ! Am visat că zeii strămoşilor mei erau iarăşi puternici şi că iarăşi au băut sînge omenesc.

— Visul tău urît are o trezire şi mai rea, Otomie — i-am răspuns. Zeii iadului mai sînt încă destul de puternici în această blestemată ţară şi le-au luat pentru totdeauna pe surorile tale.

— Da-a ? se miră ea cu glas stins. Şi totuşi, în visul meu mi se părea că era ultima lor tărie înainte de a se cufunda în moartea nesfîrşită.

Încă trei zile ne-am împotrivit spaniolilor, care nu aveau cum să urce pînă la noi, iar împuşcăturile lor treceau pe deasupra capetelor noastre fără să ne atingă. În toată această vreme n-am schimbat nici un cuvînt cu Otomie, ferindu-ne unul de altul. Stătea ceasuri întregi în încăperea de lîngă templu — o adevărată imagine a dezolării. De două ori am încercat să-i vorbesc, căci mi se muia inima de milă văzînd chinul mut din ochii ei, dar şi-a întors capul şi nu mi-a dat nici un răspuns.

Cînd spaniolii şi-au dat seama că avem destulă hrană şi apă pe *teocalli* ca să putem trăi acolo o lună şi mai bine şi au înţeles că nu vor putea niciodată să cucerească piramida prin forţa armelor, au cerut să stea de vorbă cu noi.

Am coborît pînă la spărtura din trepte şi am vorbit cu trimisul lor, care stătea mai jos, acolo unde începea iarăşi cărarea. La început ni s-a cerut să ne predăm fără nici o condiţie. Le-am răspuns că mai degrabă vom muri unde ne găseam. Atunci ne-au cerut să le predăm pe toţi cei care luaseră parte la sacrificiile omeneşti, ceilalţi putînd pleca liberi, oriunde le-o fi voia. La aceasta le-am spus că sacrificiul fusese făptuit de femei şi de cîţiva bărbaţi, şi că toţi aceştia îşi dăduseră singuri moartea. La întrebarea lor dacă şi Otomie era moartă, le-am răspuns că nu, dar că nu ne vom

preda niciodată decît dacă vor jura că îi vor lăsa nevătămaţi, atît pe ea cît şi pe fiul ei, sau mai degrabă să le asigure plecarea împreună cu mine unde vom crede de cuviinţă. Spaniolii nici n-au vrut să audă, dar pînă la urmă s-au răzgîndit şi mi-au trimis un pergament fixat în vîrful unei lănci. Pergamentul, semnat de căpitanul Bernal Diaz, arăta că, ţinînd seama de rolul meu şi al altor cîţiva bărbaţi din Otomie în salvarea prizonierilor spanioli de la moartea prin sacrificiu, ni se acorda iertare, mie, soţiei mele şi fiului meu, precum şi tuturor celor aflaţi pe *teocalli*, avînd libertatea de a merge nestingheriţi încotro vom dori ; cît despre pămînturile şi bunurile noastre, acestea urmau să întregească averea viceregelui.

M-am arătat mulţumit de condiţiile duşmanului, căci nu mai nădăjduisem să ne fie lăsate viaţa şi libertatea. În ceea ce mă priveşte însă, şi moartea mi s-ar fi părut tot atît de binevenită, căci Otomie înălţase acum un zid între noi, pe care ştiam că nu-l voi putea trece niciodată ; eram legat de o femeie care, de bună voie sau nu, îşi pătase mîinile cu sînge de sacrificii omeneşti. Ei bine, îmi rămînea măcar fiul meu, care nu ştia nimic despre fapta înjositoare a mamei sale, şi trebuia să mă mulţumesc cu el. Oh ! — mă gîndeam în sinea mea în timp ce urcam pe *teocalli* — oh, de-aş putea fugi cu el departe de această ţară blestemată, să-l duc pe ţărmurile engleze, ca şi pe Otomie, căci acolo va putea uita că fusese cîndva o sălbatică. Ştiam însă că era cu neputinţă.

Ajungînd la templu, le-am spus vestea cea bună tovarăşilor noştri, care au primit-o în tăcere. Oamenii de rasă albă s-ar fi bucurat aflînd că vor scăpa cu viaţă, căci atunci cînd moartea e aproape toate celelalte pierderi nu înseamnă nimic. Indienii însă nici nu s-au bucurat măcar, căci atunci cînd soarta le este potrivnică, ei nu se agaţă de viaţă. Aceşti oameni din Otomie îşi pierduseră ţara, nevestele, avutul, fraţii şi căminele ; de aceea, viaţa, cu libertatea de a pleca încotro vor dori, nu li se părea ceva vrednic de luat în seamă. Aşa încît, la vestea cea bună că erau iertaţi de duşmani, au răspuns cu o tăcere posomorîtă, la fel cum ar fi făcut dacă le-aş fi adus o veste proastă.

M-am dus la Otomie şi i-am spus şi ei ştirea.

— Nădăjduiam că o să mor unde sînt — răspunse ea. Dar fie şi aşa — moartea o poţi găsi oricînd !

Numai fiul meu s-a bucurat aflînd că nu ne mai amenința moartea prin sabie sau foame.

— Tată — zise el — spaniolii ne-au dăruit viața, dar ne iau țara și ne gonesc. Unde o să ne ducem ?

— Nu știu, fiule — am răspuns.

— Tată — vorbi iarăși băiatul meu — să plecăm din țara asta, Anahuac, unde nu se află nimic altceva decît spanioli și suferințe. Să găsim o corabie care să ne treacă oceanul și să mergem în țara noastră, în Anglia.

Băiatul îmi rostise gîndul, și inima mi-a tresărit de bucurie auzindu-i vorbele, deși nu știam cum aș putea înfăptui acest plan. Am rămas cîteva clipe tăcut, privind la Otomie.

— Gîndul este bun, *teulule* — zise ea răspunzînd întrebării mele nerostite. Pentru tine și pentru fiul nostru nici nu s-ar putea găsi o cale mai bună. În ceea ce mă privește însă pe mine, am să răspund cu un proverb al poporului meu : „Pămîntul care ne poartă ne apasă cel mai puțin osemintele“.

Apoi se întoarse, ieșind din încăperea de lîngă templu unde ne adăpostiserăm în timpul asediului, și nu s-a mai spus nimic în această privință.

Înainte de a apune soarele, un șir de bărbați sleiți de puteri, împreună cu cîteva femei și copii, străbăteau curtea din jurul piramidei, după ce trecuseră, pe un pod de scînduri luate din templu, peste spărtura cărării care se răsucea în jurul ei.

La porți ne așteptau spaniolii. Cîțiva dintre ei ne-au azvîrlit vorbe de ocară, batjocorindu-ne fără cruțare, dar cei cu o fire mai nobilă n-au spus nimic, căci priveau cu milă starea în care ajunsesem și ne respectau pentru curajul arătat în ultimele lupte. Aliații lor indienii erau și ei acolo, și aceștia rînjeau ca niște pume flămînde, mîrîind și schelălăind, gata să ne trimită, la cel mai mic semn, pe lumea cealaltă, pînă cînd stăpînii lor i-au izbit cu piciorul, făcîndu-i să tacă. Ultimul act al căderii Anahuacului a fost asemenea primului — cîinii se mîncau între ei, lăsînd partea cea mai bună leului, ce privea doar.

La porți am fost despărțiți ; oamenii de rînd, împreună cu copiii, au fost scoși din cetatea ruinată de către o escortă, dîndu-li-se drumul să plece în munți, pe cînd cei mai de seamă erau duși în tabăra spaniolă, unde, înainte de a li se

da drumul, urmau să răspundă la unele întrebări. Eu, împreună cu soția și cu fiul meu, am fost duși la palat, fosta noastră locuință, unde ne aștepta căpitanul Diaz.

Nu aveam decît o cale scurtă de străbătut, și totuși ce mi-a fost dat să văd ! Ridicîndu-mi o dată privirea, l-am zărit chiar în fața mea, stînd cu brațele încrucișate, puțin mai departe de ceilalți, pe de Garcia. De cîteva zile nu mă gîndisem aproape de loc la el, atît de pline îmi fuseseră gîndurile cu altele, dar la vederea feței acestui ticălos am știut că atîta timp cît acest om va trăi, suferința și primejdia îmi vor fi tovarăși nedespărțiți.

Ne-a privit trecînd, scrutîndu-ne pe fiecare, apoi a strigat către mine, care treceam ultimul :

— Rămîi cu bine, vere Wingfield ! Ai scăpat cu viață și de data asta, dobîndind iertarea și libertatea pentru tine, femeia ta și plodul vostru. Dacă soldățoiul ăsta bătrîn care a fost pus căpitan peste noi m-ar fi ascultat, acum ați fi cu toții pe rug — dar, ce să-i faci ! Rămîi cu bine și sper să ne revedem în curînd, prietene. Plec la Mexico să povestesc ce se petrece aici viceregelui, care ar putea să aibă un cuvînt de spus.

Nu l-am învrednicit cu nici un răspuns, dar l-am întrebat pe omul care ne însoțea, același spaniol pe care-l salvasem de la sacrificiu, ce trebuia să înțeleg din vorbele sale.

— Iată, *teulule*, care-i înțelesul : a fost o ceartă mare între Sarceda și căpitanul nostru. Primul ținea morțiș să nu vi se ofere nici o condiție sau, dacă nu, să vă amăgească să părăsiți fortăreața prin făgăduieli mincinoase, și apoi să fiți trecuți prin sabie ca niște păgîni de care nu te simți legat prin nici un jurămînt. Dar căpitanul s-a împotrivit, spunînd că un cuvînt dat trebuie ținut chiar și față de păgîni, iar noi, cei pe care i-ai salvat, ne-am ridicat glasul împotriva lui Sarceda. Și astfel s-a iscat cearta ; în cele din urmă, *señor* Sarceda, care vine al treilea la conducerea trupelor, a spus că nu va fi părtaș la o asemenea înțelegere, ci se va duce cu oamenii săi la Mexico, să-i raporteze viceregelui. Atunci căpitanul Diaz i-a spus să se ducă și-n iad dacă dorește, ca să-i raporteze diavolului, el, cel puțin, fiind dintotdeauna încredințat că Sarceda scăpase de-acolo doar printr-o greșeală, și s-au despărțit mînioși, ei care încă din acea *noche triste* nu s-au iubit niciodată prea mult. Sfîrșitul este că Sarceda pleacă

peste un ceas călare la Mexico, pentru a unelti toate ticăloşiile de care este în stare la curtea viceregelui, şi cred că eşti bucuros să scapi de el.

— Tată — zise fiul meu către mine — cine este spaniolul acela care priveşte cu atîta ură spre noi ?

— Este de Garcia, fiule, omul despre care ţi-am vorbit, blestemul neamului nostru de două generaţii, cel care l-a dat pe bunicul tău pe mîinile Sfîntului Oficiu şi a ucis-o pe bunica ta, care m-a pus pe mine la torturi şi ale cărui fărădelegi nu s-au sfîrşit încă. Ascultă-mi sfatul, fiule, păzeşte-te de el, acum şi întotdeauna !

După ce am ajuns la palat — aproape singura casă care mai rămăsese întreagă în Cetatea Pinilor — ni s-a dat o încăpere la capătul unei clădiri lungi, şi îndată după aceea a sosit poruncă de la căpitanul Diaz că eu şi cu soţia mea să fim aduşi în faţa lui.

Şi astfel ne-am dus, deşi Otomie ar fi vrut să rămînă, şi l-am lăsat pe fiul nostru singur în cameră, unde i se adusese de mîncare. Îmi amintesc că l-am sărutat înainte de a pleca, deşi nu ştiu ce mi-a venit s-o fac — poate doar gîndul că ar putea să fie adormit cînd mă voi întoarce.

Căpitanul Diaz îşi avea încăperile în capătul celălalt al palatului, la vreo două sute de paşi depărtare. În curînd ne-am aflat în faţa lui. Era un bărbat îndesat, cu înfăţişare aspră, destul de vîrstnic, dar cu ochi strălucitori ; avea o faţă urîtă, dar cinstită, ca a unui ţăran ce a trudit o viaţă întreagă în vînt şi pe arşiţă, doar că — şi asta se vedea bine — cîmpurile pe care le arase Diaz au fost cîmpuri de luptă, iar ceea ce a secerat el au fost vieţile oamenilor. Cînd am intrat, tocmai glumea cu nişte soldaţi de rînd, pe un ton nu prea potrivit unor urechi mai delicate, dar de îndată ce ne-a văzut a încetat şi ne-a ieşit înainte. L-am salutat după obiceiul indian, atingînd pămîntul cu mîna — căci ce eram eu decît un indian captiv ?

— Dă-mi spada ! zise el scurt, în timp ce mă cerceta cu ochii-i pătrunzători.

Am desfăcut-o de la brîu şi i-am înmînat-o, rostind în spaniolă :

— Ia-o, căpitane, căci e dreptul tău, mai cu seamă că nu face decît să se întoarcă la adevăratul ei stăpîn.

Căci era aceeaşi spadă pe care o luasem de mult de la un anume Bernal Diaz, în lupta dintr-o neuitată *noche triste.*

O privi cu luare-aminte, apoi înjură tare şi zise :

— M-am gîndit eu că nu putea să fie altcineva ! Deci ne întîlnim din nou, după atîţia ani. Ei bine, cîndva mi-ai dăruit viaţa, şi sînt bucuros că am trăit să-mi pot plăti datoria. Dacă n-aş fi bănuit că eşti tu, n-ai fi obţinut condiţii atît de uşoare, prietene. Cum te numeşti ? Căci nu-ţi cunosc decît numele pe care ţi-l dau indienii.

— Mă numesc Wingfield.

— Prietene Wingfield, deci. Trebuie să-ţi mărturisesc, dar, că aţi fi stat sub casa aceea a diavolului — şi arătă cu capul spre *teocalli* — pînă cînd aţi fi murit de foame pe vîrful ei. Nu, prietene Wingfield, ia-ţi înapoi spada. De ani de zile m-am obişnuit cu alta, iar tu ai mînuit-o pe asta cu vitejie : niciodată n-am văzut indieni luptîndu-se mai bine. Şi deci aceasta este Otomie, fiica lui Montezuma şi soţia ta, încă frumoasă şi cu înfăţişare maiestuoasă, după cîte văd. Doamne ! Doamne ! Au trecut atîţia ani, şi totuşi parcă ieri l-am văzut pe tatăl ei murind, un om cu inima de creştin, deşi nu era creştin. Şi cît de rău ne-am purtat cu el ! Să ne ierte Dumnezeu pe toţi ! Ei bine, *dumneata,* doamnă, nu s-ar putea spune că ai o inimă de creştin, dacă o anumită poveste care am auzit că s-a întîmplat acolo acum vreo trei nopţi este adevărată. Dar să nu mai pomenim de ea, căci se pare că sîngele sălbatic e acela care a vorbit, şi ai fost iertată de dragul soţului dumitale, care i-a salvat pe camarazii mei de la sacrificiu.

Otomie asculta nemişcată ca o statuie, fără să scoată o vorbă. De fapt vorbise foarte puţin după noaptea aceea a ruşinii sale de nedescris.

— Şi acum, prietene Wingfield — urmă căpitanul Diaz — ce-ai de gînd ? Eşti liber să te duci unde vrei — deci încotro o iei ?

— Nu ştiu — i-am răspuns. Cu ani în urmă, cînd împăratul aztecilor mi-a dăruit viaţa şi mi-a dat-o pe această prinţesă de soţie, am jurat să-i fiu credincios lui şi poporului său, şi să lupt pentru aceasta pînă cînd vulcanul Popocatepetl va înceta să mai verse fum, pînă cînd nu va mai exista îm-

părat în Tenochtitlan, iar poporul din Anahuac nu va mai fi un popor.

— Atunci ești dezlegat de jurămîntul tău, prietene, căci toate acestea s-au întîmplat, și în ultimii doi ani n-a mai ieșit nici fum din vulcanul Popocatepetl. Dacă vrei un sfat, cred că ar fi bine să intri din nou în rîndurile creștinilor și să lupți sub steagul Spaniei. Acum, însă, să mergem la cină, căci putem vorbi despre toate astea mai tîrziu.

Ne-am așezat deci să mîncăm la lumina torțelor, în sala de banchete, împreună cu Bernal Diaz și alți cîțiva spanioli. Otomie a vrut să ne părăsească, și deși căpitanul a rugat-o să rămînă, n-a pus nimic în gură, iar după puțin timp am văzut-o că se furișează din încăpere.

CAPITOLUL XXXVII

RĂZBUNAREA

În timpul mesei, Bernal Diaz și-a amintit de prima noastră întîlnire de pe dig și cum era cît pe-aci să-l ucid din greșeală, luîndu-l drept Sarceda; atunci m-a întrebat ce vrajbă era între mine și Sarceda.

În cît mai puține cuvinte cu putință i-am spus povestea vieții mele, tot răul pe care de Garcia, sau Sarceda, mi-l făcuse mie și alor mei, lămurindu-l că din pricina lui ajunsesem aici. M-a ascultat, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

— Sfîntă Fecioară! zise în cele din urmă. Întotdeauna l-am socotit un ticălos, dar, dacă spui adevărul, prietene Wingfield, nu mi-aș fi închipuit că poate să existe un astfel de om pe lume. Pe legea mea, dacă aș fi știut această poveste cu un ceas mai devreme, Sarceda n-ar fi părăsit tabăra înainte de a da socoteală sau de a lămuri totul în luptă cu tine. Mă tem însă că acum e prea tîrziu; trebuia să plece spre Mexico la răsăritul lunii — ca să uneltească cine știe ce nelegiuiri împotriva mea fiindcă ți-am acordat aceste condiții. Și dacă vrei să știi, nici măcar nu mi-e frică de el, căci nici în fața viceregelui n-are o faimă prea bună.

— Tot ce ți-am spus este adevărul adevărat — i-am răspuns eu. Mare parte din această povestire o pot dovedi, dacă e nevoie, și-ți jur că mi-aș da jumătate din viața care-mi mai rămîne de trăit ca să stau față în față cu el în luptă dreaptă. Mereu mi-a scăpat, și datoria pe care am să i-o plătesc e mereu mai mare.

În timp ce vorbeam astfel, am simțit ca o pală de vînt rece și funest trecîndu-mi peste mîini și peste frunte, și presimțirea unei nenorociri mi s-a furișat în suflet, copleșindu-mă în așa măsură, încît timp de cîteva clipe n-am putut nici să mă mișc, nici să scot vreun cuvînt.

— Dar hai să mergem să vedem dacă a plecat — zise Diaz îndată și, chemînd un ostaș din gardă, se sculă să părăsească încăperea.

În clipa aceea am ridicat privirea și am văzut o femeie în pragul ușii. Mîna i se rezema de pervaz; capul, cu păr lung revărsat pe umeri, și-l ținea dat pe spate, iar fața ei trăda atîta chin și suferință, încît în prima clipă nici n-am recunoscut-o pe Otomie, atît de mult se schimbase. Cînd mi-am dat seama că e ea, am știut totul; un singur lucru putea să aducă atîta groază și durere în ochii ei adînci.

— Ce-i cu fiul nostru? am întrebat-o.

— E *mort, mort!* răspunse ea într-o șoaptă care-mi pătrunsese pînă-n măduva oaselor.

N-am mai scos un cuvînt, căci inima îmi spunea ce se întîmplase, dar Diaz întrebă:

— Mort? Cum, cine l-a ucis?

— De Garcia! L-am văzut ieșind — răspunse Otomie, apoi își înălță brațele în sus și, fără a mai scoate un sunet, se prăvăli la pămînt.

În clipa aceea cred că mi s-a frînt inima — cel puțin știu că de atunci n-a mai avut putere s-o miște atît de mult, și amintirea acelei clipe mă urmărește zi de zi și ceas de ceas, pînă cînd voi închide ochii pe veci și mă voi duce să-mi regăsesc fiul.

— Spune, Bernal Diaz — am strigat atunci cu glas răgușit — te-am mințit oare asupra acestui ticălos?

Apoi, sărind peste trupul Otomiei, m-am năpustit din încăpere, urmat de Bernal Diaz și de ceilalți.

Cînd m-am văzut afară, am apucat-o la stînga, spre tabără. Nu făcusem nici o sută de pași și, la lumina lunii, am

văzut o ceată de călăreţi îndreptîndu-se spre noi. Era de Garcia cu oamenii lui, care o porniseră spre trecătoarea din munţi, în drum spre Mexico. Nu sosisem prea tîrziu!

— Stai! strigă Bernal Diaz.

— Cine îmi porunceşte mie să stau? vorbi din umbră un om, şi am recunoscut glasul lui de Garcia.

— Eu, căpitanul tău! mugi Diaz. Stai, diavol şi ucigaş, sau vei fi spintecat!

L-am văzut cum a tresărit şi tot sîngele i-a fugit din obraz.

— Sînt nişte maniere cam ciudate, *señor* — zise el. Cu voia dumitale, te întreb...

În acea clipă, de Garcia mă zări, căci mă smulsesem din strînsoarea lui Diaz, care mă ţinea de braţ, şi mă năpustisem spre el. N-am spus un cuvînt, dar era ceva pe chipul meu care i-a arătat că ştiam totul şi l-a prevenit ce soartă îl aşteaptă. A privit dincolo de mine, dar drumul îngust era plin de oameni. M-am apropiat, însă nu m-a mai aşteptat. Brusc, a pus mîna pe mînerul spadei, apoi, deodată, şi-a strunit calul şi, răsucindu-se în loc, cal şi călăreţ s-au năpustit pe drumul spre Xaca.

De Garcia fugea, iar eu îl urmăream alergînd iute, cu tot trupul aplecat, ca un copoi. La început s-a depărtat binişor, dar în curînd, drumul devenind povîrnit, a trebuit să-şi încetinească goana. Ieşisem din cetate, sau mai bine zis din ruinele sale, şi urcam de-a lungul unei poteci pe care o foloseau indienii pentru a aduce jos zăpada de pe Xaca pe vremea călduroasă. Poteca asta urcă vreo opt kilometri, pînă ajunge la linia zăpezilor; mai departe de care nici un indian n-a îndrăznit să pună piciorul, căci pămîntul de acolo sus era socotit sfînt. În lungul acestei cărări goneam acum, şi eram mulţumit, întrucît ştiam bine că nu te poţi abate nici la dreapta şi nici la stînga, pe fiecare parte fiind torente năvalnice şi stînci povîrnite. Kilometru după kilometru a urcat de Garcia, privind cînd într-o parte, cînd în alta, cînd în faţă, spre marea cupolă de zăpadă încoronată cu foc ce se înălţa deasupra sa. Dar n-a privit niciodată înapoi; ştia ce era acolo — moartea sub chipul unui om!

Îl urmăream cu înverşunare, economisindu-mi însă puterile. Ştiam că-l voi prinde pînă la urmă, aşa că nu mai avea însemnătate cînd în cele din urmă a ajuns la linia zăpezii, unde cărarea se sfîrşea, şi pentru prima dată s-a uitat înapoi. Eram la vreo două sute de paşi în spatele lui. Eu, moartea sa, mă aflam în spatele lui, iar în faţă strălucea zăpada. O clipă a şovăit şi am auzit răsuflarea grea a calului în tăcerea deplină ce domneşte acolo. Apoi s-a întors spre povîrniş, înfigîndu-şi pintenii în coastele calului. Zăpada era tare, căci aici gerul muşca aspru, şi cîtva timp, deşi drumul era abrupt, calul a mers mai bine decît pe potecă. Acum, la fel ca şi înainte, nu era decît un singur drum pe care putea să-l urmeze: pe creasta unei muchii — o încreţitură parcă în veşmîntul muntelui — de fiecare parte cu pereţi de stîncă acoperiţi de zăpadă, pe care nici cal şi nici om n-ar fi putut merge fără să alunece. Două ceasuri şi mai bine am urmat creasta, şi în timp ce mergeam prin împărăţia tăcută a vulcanului blestemat şi prin singurătatea zăpezilor sale veşnice mi se părea că spiritul meu intrase în spiritul celui pe care-l urmăream şi că vedeam tot ce se petrece în inima lui. Pentru un om atît de nedreptăţit cum fusesem pînă atunci, visul era plăcut chiar dacă nu era adevărat, căci citeam acolo atîta chin, atîta neagră disperare, atîtea amintiri chinuitoare, atîta spaimă în faţa morţii ce se apropia şi a ceea ce se află dincolo de ea, încît nici o răzbunare omenească nu se putea asemui cu suferinţele lui. Şi era adevărat, ştiam că era adevărat — îndura toate chinurile iadului, şi chiar mai mult, căci dacă nu avea conştiinţă, cel puţin ştia ce-i frica şi avea destulă imaginaţie cu care să-şi ascută şi să-şi multiplice această frică.

Acum creasta devenise mai abruptă şi calul era aproape sleit, căci abia răsufla din cauza înălţimii prea mari. În zadar îi înfigea de Garcia pintenii în coastă — nobilul animal era la capătul puterilor. Deodată se prăvăli. Acum, mi-am zis, mă va aştepta. Dar nu bănuiam adîncimea spaimei sale, căci de Garcia s-a ridicat în picioare, a aruncat o privire spre mine, apoi a pornit-o mai departe, aruncîndu-şi armura din mers, ca să poată alerga mai uşor.

Şi iată că zăpada s-a terminat şi am ajuns la marginea calotei de gheaţă, formată din topirea zăpezii datorită focului dinlăuntrul vulcanului, sau, cine ştie, poate datorită căldurii soarelui din timpul verii şi gerului din lunile de iarnă ori din timpul nopţilor. Ştiu doar că această calotă există pe Xaca şi că măsoară aproape doi kilometri în lăţime, întinzîndu-se

între zăpezi şi buza neagră a craterului. În sus, pe această crustă de gheaţă, a pornit să se caţere de Garcia, şi nu era lucru uşor chiar şi pentru cineva cu mintea netulburată, căci trebuia să păşeşti din crăpătură în crăpătură, trecînd peste bulgări zgrunţuroşi, presăraţi pe suprafaţa netedă ca ţepii pe spinarea unui arici. Ar fi fost vai de cel care ar fi alunecat, căci, în cădere, carnea i-ar fi fost smulsă de pe oase de miile de vîrfuri ca de sabie peste care s-ar fi rostogolit. Şi trebuie să mărturisesc că de cîteva ori mi-a fost teamă ca nu cumva de Garcia să alunece şi să cadă, scăpînd astfel de răzbunarea mea. De aceea, de două ori, cînd l-am văzut în primejdie, i-am strigat să calce cu grijă şi i-am arătat unde să-şi pună piciorul, căci acum eram la douăzeci de paşi în urma lui — şi lucru ciudat, mă asculta fără crîcnire, părînd să fi uitat cine eram în spaima sa în faţa morţii imediate. Cît despre mine, nu-mi era cîtuşi de puţin teamă, căci ştiam că nu se putea să cad — deşi în orice altă împrejurare nu m-aş fi încumetat pentru nimic în lume să mă caţăr acolo.

Toată noaptea am urcat astfel, apropiindu-ne din ce în ce mai mult de creasta plină de flăcări a lui Xaca, sub lumina vie a lunii ; dar zorii s-au ivit brusc pe vîrful muntelui şi flăcările s-au stins în mijlocul coloanei de fum. Era o privelişte într-adevăr stranie strălucirea roşie luminînd calota de gheaţă şi noi doi tîrîndu-ne ca nişte gîngănii peste ea, în timp ce spinarea muntelui şi pămîntul de jos erau învăluite încă în umbrele nopţii.

— Hei, amice, acum avem lumină ca să ne căţărăm ! i-am strigat lui de Garcia, şi glasul meu sună ciudat printre pereţii de gheaţă unde nu mai răsunase niciodată glas de om.

Dar, deodată, muntele a huruit şi a mugit, sub noi, scuturîndu-se ca un copac în bătaia vîntului, mînios parcă pe noi că-i pîngăream singurătăţile sacre. O dată cu huruitul s-a pornit o ploaie de cenuşă, care s-a revărsat asupra noastră, şi cîteva clipe l-a ascuns pe de Garcia privirii mele. L-am auzit ţipînd de teamă şi m-am înspăimîntat la gîndul că a căzut ; dar cînd cenuşa s-a risipit, l-am văzut stînd teafăr pe muchia de lavă din jurul craterului.

În clipa aceea m-am gîndit că se va opri, căci dacă ar fi avut destul curaj, i-ar fi fost uşor să mă ucidă cu spada, pe care încă o purta, în timp ce eu mă mai căţăram de pe gheaţă pe lava fierbinte. Se pare că s-a gîndit la asta, căci s-a întors

şi mi-a aruncat o privire de diavol, dar şi-a continuat drumul. Nu înţelegeam unde mai fugea şi unde credea că va găsi adăpost. Cam la vreo trei sute de paşi de marginea gheţei ne-a întîmpinat o perdea de aburi ce se ridicau în văzduh, iar pe jos curgea lavă atît de fierbinte, încît pe alocuri era anevoie să calci pe ea. Ei bine, chiar pe lava aceasta, care tremura sub paşii noştri, mergea de Garcia acum, mai încet însă, căci obosise ; iar eu îl urmam pe îndelete, ca să-mi recapăt răsuflarea.

Îndată după aceea am văzut că duşmanul meu ajunsese chiar pe buza craterului, căci s-a aplecat înainte şi a privit în jos ; m-am gîndit că avea de gînd să-şi ia singur viaţa, aruncîndu-se înăuntru. Dar chiar dacă asemenea gînduri i-ar fi trecut prin minte, le-a uitat văzînd ce-l aştepta dedesubt — un pat de loc moale ; s-a întors deci şi s-a îndreptat spre mine cu spada ridicată, şi astfel ne-am întîlnit la vreo zece paşi de marginea craterului. Spun „ne-am întîlnit", dar în realitate nu ne-am întîlnit, căci s-a oprit din nou, la o depărtare unde nu-l puteam ajunge cu spada. M-am aşezat pe o lespede de lavă întărită şi m-am uitat la el, fără să-mi pot sătura privirile în timp ce-i cercetam chipul. Şi ce mai chip : acela al unui ucigaş pe cale de a-şi primi răsplata ! Aş fi vrut să-l pot zugrăvi ca să-l arăt mai tîrziu şi altora, căci cuvintele nu pot reda groaza din ochii-i injectaţi, vîrîţi adînc în orbite, dinţii rînjiţi şi buzele tremurînde. Cred că atunci cînd duşmanul omenirii îşi va fi aruncat ultimul zar şi va fi cîştigat ultimul suflet, aşa va arăta în timp ce se va îndrepta spre moarte.

— În sfîrşit, de Garcia !

— De ce nu mă ucizi, ca să sfîrşeşti ? întrebă el răguşit.

— Ce-i graba asta, vere ? De aproape douăzeci de ani umblu după tine, şi vrei acum să ne despărţim atît de repede ? Să stăm puţin de vorbă. Înainte de a ne despărţi pentru a nu ne mai întîlni niciodată, poate că vei voi să-mi răspunzi la o întrebare care mă chinuie. De ce-ai făcut atîta rău, mie şi alor mei ? Fără îndoială că trebuie să fi avut vreo pricină pentru ceea ce ar părea să fie doar o ticăloşie smintită, fără nici un rost.

I-am vorbit calm, cu răceală, fără nici o patimă, fără nici un sentiment. Căci în ceasul acela straniu nu mai eram Thomas Wingfield, nu mai eram doar un om, ci o forţă, un instrument al destinului ; puteam să mă gîndesc fără durere la fiul

meu mort, şi parcă nici nu mai era mort, iar eu eram o părticică din natura cu care el se unise trecînd în moarte. Puteam chiar să mă gîndesc la de Garcia fără ură, ca şi cum n-ar fi fost, nici el, decît un instrument într-o altă mînă. Ba, mai mult, *ştiam* că era al meu, cu trup şi suflet, şi că va trebui să-mi răspundă, şi încă adevărul — era o certitudine la fel ca aceea că va muri cînd mă voi hotărî să-l ucid.

A încercat să-şi ţină strîns buzele, dar acestea s-au deschis singure şi, cuvînt cu cuvînt, adevărul a ţîşnit din inima-i neagră, ca şi cum de Garcia s-ar fi aflat pe scaunul judecăţii.

— Am iubit-o pe mama ta, vere — zise el, vorbind încet şi chinuit. Încă de copil am iubit-o, numai pe ea în lume, aşa cum o iubesc şi în ceasul acesta, dar ea mă ura pentru că eram rău la inimă şi se temea de mine pentru că eram crud. Apoi, l-a întîlnit pe tatăl tău şi l-a iubit pe el ; a reuşit să-l scape de Sfîntul Oficiu, pe mîna căruia îl dădusem spre a fi torturat şi ars, şi a fugit cu el în Anglia. Gelozia mă sfîşia, şi m-aş fi răzbunat dacă aş fi putut, dar nu aveam nici o cale... Am dus o viaţă păcătoasă, şi după ce au trecut aproape douăzeci de ani, întîmplarea m-a dus în Anglia, într-o călătorie de negoţ. Tot din întîmplare am aflat că tatăl şi mama ta trăiau lîngă Yarmouth, şi m-am hotărît s-o văd... dar jur că în clipa aceea nu mă gîndeam s-o ucid. Norocul mi-a fost prielnic ; cînd am întîlnit-o în pădure şi am văzut cît era încă de frumoasă, mi-am dat seama că o iubeam mai mult ca oricînd. I-am dat să aleagă, cerîndu-i să vină cu mine sau să moară — şi după cîteva clipe a murit. Dar în timp ce se dădea înapoi, pe coasta împădurită, din faţa spadei mele, s-a oprit deodată pe loc şi a spus : „Ascultă-mă înainte de a lovi, Juan ! Am o vedenie de moarte ; aşa cum fug eu acum de tine, vei fugi şi tu din faţa unuia din neamul meu, într-un loc plin de foc, stînci şi zăpadă, şi după cum mă împingi tu spre porţile cerului, tot astfel te va împinge el în gura iadului“.

— Într-un loc ca acesta, vere — am zis eu.

— Într-un loc ca acesta — şopti el privind în jur.

— Continuă !

Din nou încercă să-şi ţină buzele pecetluite, dar din nou voinţa mea l-a dominat, şi a urmat :

— Nu mai puteam s-o cruţ dacă doream să scap eu însumi, aşa încît am ucis-o şi am fugit. Dar spaima mi-a pătruns în inimă şi nu m-a mai părăsit niciodată, aducîndu-mi mereu în faţa ochilor vedenia acelui răzbunător din neamul mamei tale din faţa căruia trebuia să fug aşa cum fugise şi ea de mine, şi care avea să mă împingă în gura iadului.

— Acolo e gura iadului, vere — am zis şi am arătat cu spada spre hăul craterului.

— Da, acolo, am văzut-o.

— Dar numai pentru trup, vere, nu şi pentru spirit.

— Numai pentru trup, nu şi pentru spirit — repetă el după mine.

— Continuă !

— În aceeaşi zi te-am întîlnit pe tine, Thomas Wingfield. Profeţia mamei tale moarte pusese stăpînire pe mine, aşa că, văzînd pe unul din neamul ei, am căutat să-l ucid, ca nu cumva să mă ucidă el pe mine.

— După cum o va face îndată, vere.

— După cum o va face îndată — repetă ca un papagal.

— ...Pe urmă ştii ce s-a întîmplat şi cum am scăpat. Am fugit în Spania şi am căutat să uit. Dar n-am putut. Într-o noapte am văzut pe străzile Sevillei pe cineva care mi-a amintit de tine. Nu m-am gîndit că ai fi putut să fii chiar tu, şi totuşi frica mi-a fost atît de puternică, încît am hotărît să fug în îndepărtatele Indii. M-ai întîlnit în noaptea fugii mele, pe cînd îmi luam rămas bun de la o femeie.

— O femeie numită Isabella de Siguenza, vere. După aceea mi-am luat *eu* rămas bun de la ea şi ţi-am spus care au fost ultimele ei cuvinte înainte de a muri. Acum aşteaptă să-ţi ureze bun venit, ea şi copilul ei.

Se înfioră, dar urmă să vorbească :

— În mijlocul oceanului ne-am întîlnit iarăşi. Ai apărut din mare. N-am îndrăznit să te ucid pe loc, nădăjduind că vei pieri în închisoarea sclavilor şi că nimeni nu va putea depune mărturie împotriva mea, învinuindu-mă de moartea ta. Dar n-ai murit, şi nici marea n-a putut să te distrugă. Am crezut însă că erai mort. Am venit în Anahuac în suita lui Cortez, şi din nou ne-am întîlnit ; de data aceea ai fost cît pe-aci să mă ucizi. M-am răzbunat însă şi te-am pus la cazne ; aveam de gînd să te ucid chiar a doua zi, dar mai întîi ţineam să te torturez, căci frica poate fi foarte crudă — numai că mi-ai scăpat. Ani lungi au trecut, în care vreme am rătăcit într-o parte şi-n alta, în Spania, înapoi în Mexic, ca şi prin alte părţi, dar pe oriunde mă duceam, frica, nălucile

celor morți și coșmarurile mă însoțeau, și niciodată norocul nu mi-a surîs. Zilele trecute m-am alăturat companiei lui Diaz, ca un aventurier. Pînă cînd n-am ajuns la Cetatea Pinilor n-am știut că tu erai comandant în Otomie ; se aflase că erai mort de mult. Restul îl știi.

— De ce l-ai ucis pe fiul meu, vere ?

— Nu era oare din neamul mamei tale, din sîngele care-mi va aduce moartea, și oare nu-ți datoram o răsplată pentru toate spaimele din acești ultimi ani ? Și-apoi nu e decît un smintit acela care caută să-l ucidă pe tată, dar îl cruță pe fiu. E mort și-mi pare bine că l-am ucis, deși acum mă va urmări și el împreună cu ceilalți.

— Te va urmări veșnic ! Și-acum, haide să sfîrșim. Ai spada, așa că folosește-o dacă poți. E mai ușor să mori luptînd.

— Nu pot — gemu el — moartea mă așteaptă.

— Cum vrei !

Și m-am apropiat de el cu spada ridicată.

Nu m-a așteptat, ci s-a dat înapoi cu ochii ațintiți într-ai mei, ca un șobolan în fața șarpelui care vrea să-l înghită. Ajunsesem la marginea craterului și, privind acolo, am văzut o priveliște îngrozitoare. La vreo zece metri sub noi, lava fierbinte, incandescentă, strălucea întunecat sub un văl mișcător de fum, rostogolindu-se și țîșnind ca o ființă vie. Aburi izbucneau în sus ca un șuierat ascuțit, suluri de vapori otrăvitori, de diferite culori, se tîrau și se răsuceau deasupra lavei și o duhoare fierbinte, groaznică, otrăvea aerul încins. Era cu adevărat poarta prin care aș fi dorit ca de Garcia să treacă spre lăcașul său de veci.

Cu un hohot de rîs, i-am arătat cu spada gura vulcanului ; a privit și el și a scos un țipăt puternic, căci toată bărbăția îl părăsise, atît de înspăimîntat era de ceea ce-l aștepta dincolo de moarte. Da, acest spaniol mîndru și semeț plîngea, se văicărea și cerșea îndurare ; el, care făptuise atîtea ticăloșii peste putință de a fi iertate, se ruga de îndurare, cerînd timp pentru a se putea căi. Stăteam și-l priveam, și atît de cumplită era înfățișarea sa, încît m-a cuprins groaza, cu tot calmul inimii mele împietrite.

— Haide, e timpul să sfîrșim — am zis, și din nou am ridicat spada, lăsînd-o însă pe dată în jos, căci rațiunea dușmanului meu a cedat și de Garcia și-a pierdut mințile în fața ochilor mei.

Despre tot ce a urmat nu voi mai scrie. O dată cu nebunia i-a revenit și curajul, și a început să lupte, dar *nu cu mine*.

Părea să nu mă mai vadă, dar cu toate acestea se lupta, și încă cu disperare, lovind văzduhul în jur. Era teribil să-l vezi astfel, bătîndu-se cu dușmani nevăzuți, și să-l auzi țipînd și ocărînd, în timp ce, palmă cu palmă, acești dușmani păreau să-l împingă spre gura craterului. Acolo s-o oprit cîteva clipe, împotrivindu-se parcă pentru ultima dată unei forțe copleșitoare, lovind și izbind în jur cu furie. De două ori a fost cît pe ce să cadă, de parcă ar fi fost rănit de moarte, dar și-a revenit și a continuat să lupte cu Neantul. Apoi, cu un răcnet de groază, își desfăcu brațele în lături, ca un om străpuns în inimă ; spada îi scăpă din mînă, și el căzu pe spate în hăul vulcanului.

Mi-am întors privirile în altă parte, căci nu voiam să mai văd ; dar de multe ori după aceea m-am întrebat *cine* sau *ce* i-a dat lui de Garcia lovitura de moarte.

CAPITOLUL XXXVIII

OTOMIE ÎȘI IA RĂMAS BUN

Iată deci cum am împlinit răzbunarea asupra lui de Garcia, pe care jurasem în fața tatălui meu s-o înfăptuiesc. Mai bine zis, cum am fost martor la împlinirea ei, căci pînă la urmă dușmanul meu a murit — e drept, de o moarte cumplită — dar nu de mîna mea, ci de cea a groazei. Mi-a părut rău însă că s-a întîmplat așa, căci după ce m-am dezmeticit din calmul acela înghețat și nefiresc l-am urît tot atît de necruțător ca întotdeauna, regretînd că l-am lăsat să moară altfel decît de mîna mea chiar și-n clipa aceasta. Fără îndoială, mulți vor socoti că păcătuiesc, deoarece ni se spune să-i iertăm pe dușmanii noștri ; eu însă las iertarea pe seama lui Dumnezeu — căci aș putea oare să-l iert pe cel care l-a

dat pe tatăl meu pe mîna preoţilor, care mi-a ucis mama şi fiul, care m-a legat în lanţuri pe un vas de sclavi şi ceasuri de-a rîndul m-a torturat cu propria-i mînă ? Dimpotrivă, cu fiecare an ce trece îl urăsc şi mai mult. Dacă stărui atîta asupra acestor lucruri, o fac deoarece din pricina lor multă vreme nu mi-am găsit pacea. Nu sînt un om care ar putea spune că s-a purtat cu milă faţă de semenii săi, vii sau morţi ; din această pricină, acum cîţiva ani un pastor respectabil şi învăţat din parohia mea mi-a refuzat binecuvîntarea bisericii. Atunci m-am dus la episcop şi m-am spovedit lui, şi ştiu că a rămas nedumerit ! Dar fiind un om cu mintea luminată, pînă la urmă l-a mustrat pe pastor şi i-a poruncit să primească a-mi fi duhovnic, înţelegînd, ca şi mine, că Atotputernicul nu-i putea cere unui biet păcătos să-l ierte pe cel care-i făcuse rău, lui şi alor săi, chiar dacă vrăjmaşul lui murise şi era judecat acum în altă parte.

Dar destul cu această problemă de conştiinţă.

După ce de Garcia a căzut în gura vulcanului, am pornit-o înapoi spre casă, sau mai curînd spre cetatea ruinată pe care o zăream dedesubtul meu, căci nu mai aveam casă. Trebuia să cobor pe calota de gheaţă, şi mi-am dat seama că era mai greu decît la urcat, întrucît acum, după ce mă răzbunasem, eram un om ca oricare altul, şi încă unul trist şi obosit — atît de trist încît nu mi-ar fi păsat prea mult dacă aş fi făcut un pas greşit.

Dar n-am făcut — şi în cele din urmă am ajuns în locurile unde începea zăpada şi unde coborîşul era mai uşor. Jurămîntul îmi era împlinit şi răzbunarea înfăptuită, dar în timp ce coboram îmi făceam socoteala cu ce preţ. Îmi pierdusem logodnica, dragostea tinereţii mele ; de douăzeci de ani trăiam ca şef al unor triburi sălbatice şi cunoscusem toate greutăţile, căsătorit cu o femeie care, deşi iubea din toată inima şi nu era lipsită de o adevărată nobleţe sufletească, cum îmi dovedise chiar deunăzi, în adîncul inimii era totuşi o sălbatică sau, în cel mai bun caz, o sclavă a zeilor-demoni. Tribul pe care-l conduceam fusese cucerit, frumosul oraş în care trăisem ajunsese o ruină ; eram un cerşetor fără adăpost şi mă puteam socoti norocos dacă scăpam pînă la urmă de moarte sau sclavie. Aş fi putut să îndur toate acestea, căci trecusem eu şi prin altele, dar sfîrşitul crud al ultimului fiu

ce-mi rămăsese în viaţă, singura bucurie adevărată a vieţii mele pustii, nu-l puteam îndura. Dragostea pentru aceşti copii îmi mîngîiase anii maturi, iar ei mă iubiseră în aceeaşi măsură în care-i iubeam şi eu. Vegheasem cu grijă să crească în obiceiurile englezeşti şi nu aztece, şi englezeşti le erau vorbirea şi credinţa ; erau astfel nu numai copiii mei dragi, ci şi tovarăşi din neamul meu, singurii pe care-i aveam. Dar fie o întîmplare nenorocită, fie boala sau sabia vrăjmaşului meu îi trimisese pe toţi trei la moarte, iar eu rămîneam cu inima pustie.

Ah ! Ne gîndim mult la suferinţele din tinereţe, iar dacă iubita ne părăseşte, umplem lumea cu văicăreli şi jurăm că nimeni şi nimic nu ne va putea alina. Dar cînd plecăm capul în faţa trupşorului plăpînd al copilului nostru mort, abia atunci aflăm pentru prima dată ce cumplită poate să fie durerea. Timpul, ni se spune, va aduce mîngîierea — dar e o minciună : asemenea suferinţe nu trec, pentru ele timpul nu are leac — o spun eu, care sînt bătrîn — ci rămîn nealinate.

M-am aruncat jos, acolo, pe zăpezile pustii de pe vulcanul Xaca pe care nimeni nu păşise pînă atunci, şi-am plîns cu lacrimi cu care nu plîngi decît o dată în viaţă.

— O, fiul meu, Abesalom, Abesalom, fiul meu ! Mai bine muream eu în locul tău. O, Abesalom, Abesalom fiul meu ! am strigat la fel ca bătrînul rege [1] — şi întreită îmi era durerea, căci pe toţi cei trei fii pe care-i avusesem îi pierdusem. Apoi, amintindu-mi că bătrînul rege se dusese, cu atîtea veacuri în urmă, să-şi regăsească fiul, mi-am zis că va veni ziua cînd mă voi duce şi eu să-i regăsesc pe-ai mei ; şi mîngîindu-mă puţin cu acest gînd, m-am ridicat şi mi-am urmat drumul spre ruinata Cetate a Pinilor.

Soarele se pregătea să apună cînd am ajuns în cetate, căci drumul era lung, iar eu ostenit. În faţa palatului l-am întîlnit pe căpitanul Diaz, împreună cu cîţiva oameni de-ai săi, şi cu toţii şi-au ridicat pălăriile în timp ce treceam pe lîngă ei, arătîndu-mi astfel că iau parte la suferinţa mea. Apoi Diaz a vorbit, întrebîndu-mă :

— E mort ucigaşul ?

---

[1] Aluzie la jelania regelui biblic David, la moartea fiului său Abesalom.

Am încuviinţat dînd din cap şi mi-am urmat drumul. M-am îndreptat spre încăperea noastră, gîndindu-mă că o voi găsi în ea pe Otomie.

Într-adevăr, stătea acolo singură, rece şi frumoasă, de parcă era tăiată din marmură.

— L-am îngropat alături de rămăşiţele pămînteşti ale fraţilor şi strămoşilor săi — zise ea răspunzînd întrebării pe care mi-o citea în ochi. Mai bine că nu l-ai văzut, căci putea să ţi se frîngă inima.

— Mai bine — i-am răspuns eu — dar inima mi-e şi-aşa frîntă.

— E mort ucigaşul ? mă întrebă apoi, cu aceleaşi vorbe ca şi Diaz.

— E mort.

— Cum ?

I-am povestit în cîteva cuvinte.

— Ar fi trebuit să-l ucizi tu însuţi ; sîngele fiului nostru n-a fost răzbunat.

— Da, ar fi trebuit să-l ucid, dar în clipa aceea nu căutam răzbunare, mulţumindu-mă să privesc cum îl pedepseşte cerul. Şi poate că-i mai bine aşa. Urmărind o răzbunare am cules atîtea şi atîtea suferinţe ; răzbunarea aparţine lui Dumnezeu şi nu omului, dar asta am învăţat-o prea tîrziu.

— Ba nu — zise Otomie, şi chipul i se schimonosi ca atunci cînd îl ucisese pe tlaxcalan, sau cînd o copleşise cu dispreţul ei pe Marina, sau cînd se dezlănţuise pe piramidă, în fruntea celor ce înfăptuiau sacrificiul. Dacă aş fi fost în locul tău, l-aş fi ucis bucăţică cu bucăţică. După ce-aş fi terminat eu, puteau să înceapă şi diavolii, dar nu mai înainte... Dar nu mai are nici o însemnătate ; totul s-a terminat, toţi sînt morţi, şi o dată cu ei şi inima mea... Acum mănîncă ceva, căci eşti ostenit.

I-am urmat îndemnul, iar după ce-am mîncat m-am aruncat pe pat şi-am adormit.

Din întuneric am auzit glasul Otomiei, care-mi spunea :

— Trezeşte-te, vreau să-ţi vorbesc — şi era ceva în glasul ei care făcu să-mi piară într-o clipă toropeala.

— Vorbeşte — am zis. Unde eşti, Otomie ?

— Lîngă tine. Nu pot să dorm, aşa că m-am aşezat aici, lîngă tine. Ascultă-mă. Ne-am întîlnit cu mulţi, mulţi ani în

urmă, atunci cînd te-a adus Guatemoc din Tobasco. Ah, îmi amintesc atît de bine de prima dată cînd te-am văzut, *teulule*, la curtea tatălui meu Montezuma, la Chapoltepec ! Ţi-am dăruit din prima clipă dragostea, şi de atunci te-am iubit mereu. Pe mine nu m-au înspăimîntat niciodată zeii străini — zise ea rîzînd cu amărăciune.

— De ce-mi spui toate acestea, Otomie ? am întrebat-o.

— Pentru că trebuie. Nu poţi să-mi dăruieşti un ceas din somnul tău, cînd eu ţi-am dăruit atîtea ? Îţi aminteşti cum m-ai copleşit cu dispreţul tău — oh, credeam că voi muri de ruşine cînd, fiindu-ţi dată, la stăruinţele mele, de soţie, soţia lui Tezcat, mi-ai vorbit despre fata de peste mări, despre fata numită Lily, al cărei inel se mai află încă pe degetul tău ! Dar am trecut peste asta, şi te-am iubit şi mai mult pentru cinstea ta : apoi ştii ce-a urmat. Te-am cucerit prin curajul meu, pentru că am stat alături de tine pe piatra de sacrificiu, unde m-ai sărutat şi mi-ai spus că mă iubeşti. Dar nu m-ai iubit niciodată cu adevărat, nu, căci tot timpul te gîndeai la fata aceea, Lily. O ştiam atunci cum o ştiu şi acum, deşi am încercat să mă amăgesc. Eram frumoasă pe atunci şi un bărbat nu poate să treacă uşor peste aşa ceva. Eram credincioasă, şi asta înseamnă şi mai mult, şi o dată sau de două ori ai crezut chiar că mă iubeşti cu-adevărat. Acum regret că *teulii* nu au venit atunci cu un ceas mai tîrziu pe piramidă, să fi murit împreună pe piatra de sacrificiu — regret pentru mine, nu pentru tine. Dar am scăpat, şi apoi a urmat lupta. Ţi-am spus atunci că am înţeles totul. Pe piatra de sacrificiu m-ai sărutat, e drept, dar erai ca şi mort ; cînd ai revenit la viaţă, a fost altceva. Soarta însă a hotărît în locul tău ; te-ai căsătorit cu mine şi mi-ai făcut un jurămînt pe care l-ai ţinut cu credinţă.

Te-ai căsătorit cu mine, dar nu ştiai cu cine te căsătoreşti ; mă credeai frumoasă, dulce şi sinceră, şi toate acestea erau adevărate, dar n-ai înţeles că eram cu totul diferită de tine, că mai eram încă o sălbatică, aşa cum fuseseră şi strămoşii mei. Credeai că am învăţat felul vostru de a fi, poate credeai chiar că-l slăveam pe Dumnezeul vostru ; e-adevărat, de dragul tău am încercat s-o fac, dar n-am uitat nici obiceiurile poporului meu şi nici zeii mei — ca slujitoare a lor, n-am putut scăpa de sub stăpînirea lor. Ani şi ani la rînd i-am îndepărtat de mine, dar în cele din urmă s-au răzbunat şi inima mea a triumfat, sau mai curînd ei au triumfat, căci n-am ştiut

nimic din ceea ce am făcut acum cîteva nopţi, cînd am oferit sacrificii lui Huitzel şi m-ai văzut luînd parte la vechile ritualuri !

...În toţi aceşti ani mi-ai fost credincios, şi ţi-am născut copii pe care i-ai iubit ; dar i-ai iubit de dragul lor, nu pentru că erau copiii mei — în adîncul inimii tale urai sîngele indian amestecat în vinele lor împreună cu al tău. Mă iubeai şi pe mine într-un anumit fel, şi această iubire înjumătăţită aproape că mă scotea din minţi ; oricum ar fi fost însă, dragostea ta pentru mine a murit cînd m-ai văzut cu mintea rătăcită, săvîrşind ritualurile strămoşilor mei pe *teocalli ;* ei bine, abia atunci m-ai cunoscut aşa cum sînt : o sălbatică. Acum, copiii care ne-au legat sînt morţi — au murit unul cîte unul, într-un fel sau în altul, căci blestemul neamului meu nu i-a iertat nici pe ei — şi dragostea ta pentru mine a murit o dată cu ei. Doar eu am mai rămas în viaţă, ca o amintire a unor vremi trecute, şi acum mor şi eu... Nu, taci şi ascultă-mă, căci nu mai am mult ; cînd mi-ai cerut să nu-ţi mai spun „soţul meu“ am ştiut că s-a sfîrşit. Bine, mă lepăd de tine, nu mai eşti soţul meu, şi-n curînd voi înceta şi eu să mai fiu soţia ta ; totuşi, *teulule,* te rog ascultă-mă. Acum, durerea te face să crezi că totul s-a sfîrşit şi că nu-ţi mai rămîne nici o cale spre fericire. N-ai dreptate. Eşti un bărbat încă în floarea vîrstei şi eşti puternic. Vei pleca din această ţară ruinată, şi după ce-ţi vei scutura praful ei de pe picioare, vei scăpa şi de blestemul ei ; te vei întoarce în ţara ta, iar acolo o vei găsi pe aceea care îţi aşteaptă de ani de zile sosirea. Acolo, femeia sălbatică ce ţi-a fost soţie, prinţesa unei dinastii prăbuşite, va deveni pentru tine doar o amintire fantastică, şi toţi aceşti ani plini de întîmplări nu vor fi decît un vis. Doar iubirea ta pentru copiii noştri morţi va rămîne veşnică — căci va trebui să-i iubeşti întotdeauna, zi şi noapte — şi dorinţa de a fi lîngă cei morţi — şi nimic în lumea asta nu e mai îngrozitor ca această dorinţă — te va urmări pînă la mormînt. Mă bucur că va fi aşa căci le-am fost mamă, şi, gîndindu-te la ei, poate că-ţi vei întoarce o clipă gîndul şi spre mine. Atîta mi-a lăsat şi mie fata aceea numită Lily, şi doar prin asta voi fi mai presus decît ea, fiindcă, *teulule,* nici un copil de-al ei nu va trăi să-ţi îndepărteze inima de la amintirea fiilor pe care ţi i-am dăruit.

...Oh, te-am vegheat zi şi noapte şi am văzut dorul din ochii tăi după un chip pe care l-ai pierdut, dorul după pămîntul tinereţii tale. Fii fericit, le vei avea pe amîndouă, căci lupta s-a sfîrşit şi fata cu nume de floare a fost mai tare decît mine. Mă simt ostenită şi nu mai am multe de spus. Ne despărţim, poate pentru totdeauna ; de altfel ce ne mai leagă oare în afară de sufletele fiilor noştri morţi ? Cum tu nu mă mai doreşti, şi pentru ca despărţirea să fie mai deplină, acum, în ceasul morţii mele mă întorc de la zeii tăi şi-i caut pe-ai mei, deşi cred că-i iubesc pe ai tăi şi-i urăsc pe cei ai poporului meu. Este oare vreo apropiere între ei ? Ne despărţim, poate pentru totdeauna, şi totuşi te rog să te gîndeşti la mine cu îngăduinţă, căci te-am iubit şi te iubesc şi-acum ; am fost mama copiilor tăi, pe care ai să-i întîlneşti în ceruri, deoarece i-ai creştinat. Te iubesc şi te voi iubi întotdeauna. Sînt bucuroasă că am trăit, pentru că m-ai sărutat pe piatra de sacrificiu, iar după aceea ţi-am născut copii. Sînt ai tăi şi nu ai mei ; şi-mi vine să cred chiar că i-am îngrijit doar pentru că erau ai tăi, pentru că te-au iubit pe tine, nu pe mine. Ia-i, ia-le sufletele aşa cum ai luat totul. Ai jurat că doar moartea ne va despărţi şi ţi-ai ţinut jurămîntul în faptă şi în gînd. Dar acum plec, plec spre Casele Soarelui să-mi caut poporul. Te rog însă, *teulule,* tu care ai fost mulţi ani bărbatul meu şi alături de care am avut parte de multă suferinţă, dar pe care n-am să te mai numesc soţul meu, deoarece m-ai oprit s-o fac, te rog din suflet să nu-ţi baţi joc de mine faţă de fata numită Lily. Vorbeşte-i despre mine cît mai puţin... fii fericit şi... rămîi cu bine !

Pe măsură ce vorbea, glasul îi suna din ce în ce mai stins ; ascultam năucit, în timp ce lumina zorilor creştea încet în odaie. Şi deodată am văzut silueta albă a Otomiei aşezată pe un scaun chiar lîngă pat, cu braţele atîrnînd în jos şi cu capul lăsat pe spătarul scaunului. Am sărit în picioare şi i-am cercetat faţa. Era albă şi rece, iar de pe buze nu ieşea nici o răsuflare. Am apucat-o de mînă, dar şi mîna era rece. I-am vorbit la ureche, am sărutat-o pe frunte, dar nu s-a mişcat şi nici nu mi-a răspuns. Lumina creştea repede, şi am văzut atunci că Otomie era moartă ; am înţeles îndată că-şi dăduse singură moartea. Şi-am înţeles şi cum făcuse. Băuse dintr-o otravă a cărei taină o cunosc doar indienii — o

otravă care lucrează încet şi fără durere, lăsînd mintea limpede pînă în ultima clipă. În timp ce viaţa i se scurgea din trup îmi vorbise cu atîta tristeţe şi amărăciune. M-am aşezat pe marginea patului şi am privit-o. (Nu plîngeam, căci lacrimile-mi secaseră şi, aşa cum am mai spus, orice-aş fi simţit, parcă nimic nu putea să-mi mai zdruncine calmul.) O priveam, şi o mare duioşie şi tristeţe au pus stăpînire pe mine; simţeam că o iubesc mai mult chiar decît o iubisem cînd fusese în viaţă — şi asta însemna mult. Mi-am amintit-o aşa cum arăta, în toată splendoarea tinereţii, la curtea împărătească a tatălui ei, mi-am amintit de privirea cu care a păşit alături de mine pe piatra de sacrificiu, ca şi de cealaltă privire, cu care l-a sfidat pe Cuitlahuac cînd acesta voia să mă dea morţii. Mi s-a părut că-i aud încă o dată strigătul de durere cumplită în timp ce dezvelea trupul mort al primului nostru născut, şi că o văd cu sabia în mînă aplecată deasupra tlaxcalanului.

Multe lucruri mi-au venit în minte în ceasul acela trist din zori, în timp ce o vegheam pe Otomie. Fusese mult adevăr în cuvintele ei — da, nu uitasem niciodată prima dragoste şi de multe ori dorisem să-i văd faţa. Dar nu era adevărat că n-o iubeam de loc pe Otomie. O iubisem mult şi-i fusesem credincios în jurămîntul făcut; dar abia după ce-am văzut-o moartă mi-am dat seama cît o îndrăgisem. E adevărat, între noi se căsca o prăpastie mare, care se adîncea pe măsură ce treceau anii — prăpastia neamului şi a credinţei, fiindcă ştiam bine că ea nu va putea uita niciodată cu totul vechile ei credinţe; şi e adevărat că atunci cînd am văzut-o conducînd cîntecul morţii m-a cuprins o groază fără seamăn şi cîtva timp am urît-o. Cu vremea însă aş fi putut să uit şi s-o iert, căci făceau parte din sîngele şi din firea ei — ba, mai mult, groaznica participare la sacrificiu nici n-o făcuse din propria-i voinţă. Iar dacă dădeam la o parte aceste lucruri, rămîneau atîtea calităţi vrednice de cinste şi de iubire la nobila şi minunata femeie care atîţia ani îmi fusese soţie credincioasă. Aşa gîndeam în ceasul acela, şi tot aşa gîndesc şi acum. Otomie spusese că ne despărţeam pentru totdeauna, dar cred, sînt convins că nu este aşa. Cred cu tărie că iertarea ne este dată tuturor şi că există un loc unde cei care pe pămînt au fost apropiaţi unii de alţii şi s-au îndrăgit îşi pot reînnoi prietenia.

În cele din urmă m-am ridicat cu un suspin, cu gîndul să chem pe cineva în ajutor, şi în timp ce mă ridicam am simţit ceva în jurul gîtului. Era colierul cu smaralde mari pe care mi-l dăruise Guatemoc şi pe care i-l dădusem Otomiei. Mi-l aşezase la gît în timp ce dormeam — şi, prinsă de el, o şuviţă din părul ei lung.

Amîndouă vor fi îngropate o dată cu mine.

Am aşezat-o în racla străveche, printre osemintele strămoşilor ei, alături de trupurile copiilor noştri, iar două zile mai tîrziu am plecat călare spre Mexico în suita lui Bernal Diaz. La gura trecătorii m-am întors şi am privit înapoi spre ruinele Cetăţii Pinilor, unde trăisem atîţia ani şi unde îngropasem tot ce-am iubit. Mult timp am privit cu dor, aşa cum priveşte un om în ceasul morţii spre viaţa ce-a trecut, pînă cînd, în cele din urmă, Diaz şi-a pus mîna pe umărul meu.

— Eşti singur acum, prietene — zise el. Ce planuri ai pentru viitor?

— Nici unul — i-am răspuns. Decît să mor.

— Să nu vorbeşti niciodată astfel — mă certă el. Ai abia patruzeci de ani; nici eu, care am cincizeci şi mai bine, nu mă gîndesc la moarte. Ascultă, ai prieteni în ţara ta, în Anglia?

— Aveam.

— Oamenii trăiesc mult în ţările acelea liniştite. Du-te şi caută-i! Am să te ajut să ajungi în Spania.

— O să mă mai gîndesc — am răspuns.

După un timp am ajuns la Mexico — acum un oraş nou şi ciudat pentru mine, reclădit de Cortez, iar în locul unde se înălţase *teocalli*-ul pe care fusesem dus la sacrificiu se dura acum o catedrală, şi la temelia ei fuseseră puşi idolii cei hidoşi ai aztecilor. Oraşul îmi părea destul de frumos, dar nu era nici pe departe atît de minunat pe cît fusese Tenochtitlanul lui Montezuma, şi nici nu va fi vreodată. Şi oamenii se schimbaseră — pe atunci erau nişte războinici liberi, iar acum erau sclavi.

Căpitanul Diaz mi-a găsit o locuinţă în Mexico şi nimeni nu m-a supărat, căci iertarea pe care o căpătasem era respectată. De altfel nu mai însemnam nimic, nimeni nu mai trebuia să se teamă de mine, iar rolul pe care-l jucasem în acea *noche triste* şi în apărarea oraşului fusese uitat; pe de altă parte, suferinţele pe care le îndurasem mi-au cîştigat chiar

şi compasiunea spaniolilor. Am rămas în Mexico zece zile, rătăcind trist prin oraş ; am urcat chiar sus, pe dealul din Chapoltepec, unde fusese casa de petreceri a lui Montezuma şi unde o întîlnisem pe Otomie. Nimic nu mai rămăsese din strălucirea lui, în afară de cîţiva cedri bătrîni.

În a opta zi a şederii mele, un indian m-a oprit în timp ce hoinăream, înştiinţîndu-mă că o veche prietenă dorea să mă vadă. L-am urmat, întrebîndu-mă în sinea mea cine putea să fie acea veche prietenă, căci nu ştiam să am prieteni. Am fost călăuzit pînă la o casă frumoasă de piatră, de pe uliţa nouă. Aici am fost poftit într-o cameră destul de întunecoasă şi, după o scurtă aşteptare, am auzit deodată un glas trist şi blînd, care mi se părea familiar, vorbindu-mi în limba aztecă :

— Bine-ai venit, *teulule*.

M-am uitat şi am văzut că în faţa mea se afla o doamnă îmbrăcată după moda spaniolă, dar, după înfăţişare, indiană, încă foarte frumoasă, dar tare slăbită şi ofilită, ca după o boală sau o grea suferinţă.

— N-o mai cunoşti pe Marina, *teulule?* urmă ea, dar înainte chiar ca vorbele să-i iasă din gură, am recunoscut-o. Să ştii, *teulule*, că şi eu abia te-am recunoscut. Necazurile şi timpul şi-au lăsat urmele pe chipurile noastre, ale amîndurora.

I-am luat mîna şi i-am sărutat-o.

— Dar unde-i Cortez ? am întrebat-o.

Începu atunci să tremure din tot trupul.

— Cortez se află în Spania, ca să-şi apere onoarea. Şi-a luat acolo o nouă soţie, *teulule*. M-a lăsat cu mulţi ani în urmă, dîndu-mă în căsătorie lui *don* Juan Xaramillo, care m-a luat pentru averea mea, deoarece Cortez a fost darnic cu ibovnica sa cînd a părăsit-o.

Şi, zicînd acestea, începu să plîngă.

Apoi, treptat, am ascultat toată povestea, dar n-am s-o scriu aici, căci este cunoscută întregii lumi. După ce Marina îşi jucase rolul şi mintea ei ageră nu i-a mai fost de nici un folos lui Cortez, cuceritorul a părăsit-o, lăsînd-o să se ofilească de inimă rea. Mi-a povestit cît a suferit cînd a aflat adevărul şi cum l-a blestemat să nu-i meargă bine în viitor. Şi, într-adevăr, aşa s-a întîmplat.

Două ceasuri şi mai bine am stat de vorbă, şi după ce-am ascultat povestea ei, i-am spus-o şi eu pe a mea ; a plîns auzind prin cît trecusem, căci, cu toate cusururile ei, Marina avea o inimă simţitoare.

Apoi ne-am despărţit, pentru a nu ne mai întîlni niciodată. Înainte de a pleca, a stăruit să-mi dăruiască nişte bani, şi nu mi-a fost ruşine să-i primesc, pentru că mă aflam în mare nevoie.

Iată, deci, povestea Marinei, care şi-a trădat ţara de dragul iubirii, şi iată care a fost răsplata trădării şi a iubirii ei. Eu însă îi voi păstra întotdeauna o amintire sfîntă, căci mi-a fost o bună prietenă şi de două ori m-a scăpat de la moarte ; ba, mai mult, nu m-a părăsit nici chiar atunci cînd Otomie a copleşit-o fără cruţare cu dispreţul ei.

CAPITOLUL XXXIX

THOMAS SE ÎNTOARCE DINTRE CEI MORŢI

A doua zi după ce-am văzut-o pe Marina, căpitanul Diaz a venit la mine şi mi-a spus că un prieten al său — căpitanul unui carak — urma să plece pînă în zece zile din portul Veracruz către Cádiz ; prietenul era gata să mă ia pe corabia lui dacă voiam să plec din Mexic. După ce m-am gîndit puţin, i-am răspuns că voiam să plec. Chiar în seara aceea, luîndu-mi rămas bun de la căpitanul Diaz — Dumnezeu să-l aibă în paza sa, căci a fost un om bun între atîţia ticăloşi pe care i-am cunoscut ! — am plecat din Mexico în tovărăşia unor negustori. După o săptămînă de drum am ajuns cu bine dincolo de munţi, la Veracruz — un oraş cu o climă caldă şi nesănătoasă şi cu un port destul de prost ales, fiind expus vînturilor puternice dinspre nord. Aici am arătat scrisorile de recomandare căpitanului carakului, care m-a primit pe corabie fără multă vorbă ; după aceea m-am apucat să-mi fac rost de merinde ca să-mi ajungă cît va dura călătoria.

Trei nopţi mai tîrziu întindeam pînzele pe un vînt destul de bun, iar a doua zi în zori tot ce se mai vedea din pămîntul Anahuacului era creasta înzăpezită a vulcanului Orizaba. În curînd dispăru şi ea printre nori, şi mi-am luat rămas bun

pe veci de la această îndepărtată ţară, unde mi se întîmplaseră atîtea şi pe care, după socotelile mele, o văzusem pentru prima oară cu optsprezece ani în urmă, exact în aceeaşi zi.

Despre călătoria pînă în Spania n-am nimic mai însemnat de spus. A fost mai uşoară decît sînt de obicei astfel de călătorii, şi în zece săptămîni, socotind din ziua cînd am ridicat ancora la Veracruz, ancoram la Cádiz. Aici am stat doar două zile, căci, din întîmplare, un vas englez cu mărfuri tocmai pleca spre Londra. L-am convins pe căpitan să mă ia şi pe mine, deşi pentru asta a trebuit să vînd cel mai mic dintre smaraldele colierului, avînd astfel banii trebuincioşi, căci cei pe care mi-i dăduse Marina se terminaseră. Am primit destul de mult pe smaraldul cel mititel, aşa că am putut să-mi cumpăr şi haine potrivite unei persoane de rang, iar ce mi-a rămas din aur am luat cu mine. M-a durut că a trebuit să mă despart de acea piatră, deşi nu era decît un pandantiv la pandantivul colierului, dar nevoia nu cunoaşte lege. Piatra pandantivului propriu zis, o nestemată frumoasă, deşi puţin pătrată, i-am dăruit-o mai tîrziu graţioasei noastre regine Elisabeta.

Pe bordul vasului am fost luat drept un aventurier spaniol care făcuse avere în Indii ; n-am tăgăduit, dorind să fiu lăsat singur o vreme, ca să mă pot obişnui din nou cu felul de gîndire şi de viaţă pe care-l uitasem de mult. De aceea m-am ţinut de o parte, ca un nobil mîndru, vorbind puţin, dar ascultînd mult, şi aflînd cît mai multe despre ce se întîmplase în Anglia de cînd o părăsisem, cu vreo douăzeci de ani mai înainte.

În cele din urmă, călătoria a luat sfîrşit, şi într-o zi de doisprezece iunie m-am pomenit în uriaşul oraş al Londrei, unde nu mai fusesem niciodată pînă atunci. În odaia hanului în care trăsesem i-am mulţumit lui Dumnezeu că, după ce îndurasem atîtea primejdii şi nevoi, ajunsesem să pun din nou piciorul pe pămînt englezesc. Într-adevăr, chiar şi azi mi se pare aproape o minune că trupul firav al omului ajunge să supravieţuiască atîtor suferinţe şi primejdii de moarte, ca : boală, foame, război, crimă, înec, fiare sălbatice şi cruzimea oamenilor — şi ştiu că în această privinţă al meu a avut destul de îndurat.

La Londra, cu ajutorul binevoitor al hangiului, mi-am cumpărat un cal bun, şi a doua zi în zori am pornit pe drumul către Ipswich. În aceeaşi dimineaţă mi s-a întîmplat ultima aventură — căci în timp ce mergeam în trap mărunt, meditînd la frumuseţea priveliştilor englezeşti şi respirînd aerul blînd de iunie, un tîlhar laş a tras cu pistolul în mine din dosul unui tufiş, cu gîndul de a mă jefui. Glontele mi-a trecut prin pălărie, zgîriindu-mi puţin ţeasta, dar, înainte de a-i putea face ceva, tîlharul a luat-o la fugă, căci a văzut că greşise ţinta ; mi-am urmat călătoria gîndind în sinea mea că ar fi fost cu adevărat uimitor să fi trecut cu bine prin atîtea primejdii de moarte, ca să pier în cele din urmă de mîna unui prăpădit de tîlhar de drumul mare, la cinci mile de Londra.

Am călătoria cît am putut de repede toată ziua aceea, la fel şi a doua zi ; calul era voinic şi sprinten, aşa că pe la şapte şi jumătate urcam deluşorul de unde aruncasem o ultimă privire spre Bungay, cu atîţia ani în urmă, cînd plecasem călare spre Yarmouth cu tatăl meu.

Jos, la picioarele mele, se zăreau acoperişurile roşii ale oraşului ; acolo, spre dreapta, erau stejarii din Ditchingham şi frumosul turn al bisericii St. Mary, dincolo curgea rîul Waveney şi în faţă se întindeau păşunile presărate cu flori roşii şi aurii. Totul era ca pe vremuri, neschimbat — şi singura schimbare era în mine. Am descălecat şi, aplecîndu-mă peste un ochi de apă de lîngă drum, mi-am privit chipul oglindit acolo. Era într-adevăr schimbat ! Cu greu aş fi recunoscut în el chipul tînărului care plecase călare coborînd de pe acest deal, cu vreo douăzeci de ani în urmă. Acum, vai ! ochii mi-erau adînciţi în orbite şi plini de tristeţe, trăsăturile aspre, iar în barbă şi-n păr răsăreau pretutindeni fire argintii. Cu greu m-aş fi recunoscut eu însumi, şi mă întrebam dacă ceilalţi mă vor recunoaşte. Mă va recunoaşte oare cineva ? În douăzeci de ani, mulţi oameni mor, şi alţii se risipesc prin atîtea locuri ; voi găsi oare vreun prieten în viaţă ? După ce citisem scrisorile aduse de căpitanul Bell, al *Aventurierei*, atunci, înainte de a mă îmbarca pentru Hispaniola, nu mai auzisem nici o veste de acasă — şi oare ce aveam să aflu acum ? Şi mai cu seamă ce aveam să aflu despre Lily — era moartă, măritată sau plecată ?

Încălecînd pe cal, am pornit din nou în galop uşor, luînd-o pe drumul care, lăsînd Bungay spre stînga, o ia pe la Waingford Mills, prin vaduri, spre oraşul Pirnhow. În zece

minute ajunsesem la drumeagul care părăseşte şoseaua ce duce spre Norwich, şerpuind mai bine de o jumătate de milă pe sub malul abrupt şi împădurit la adăpostul căruia se înalţă casa părintească din Ditchingham. Lîngă poartă, un om trîndăvea în ultimele raze ale soarelui. M-am uitat la el şi l-am recunoscut : era Billy Minns, acelaşi nebun care-i dăduse drumul lui de Garcia, atunci cînd îl lăsasem legat ca să pot alerga la întîlnirea cu iubita mea. Îmbătrînise şi şuviţele de păr alb îi atîrnau peste faţa zbîrcită, dar, aşa murdar şi zdrenţăros cum era, îmi venea să-l iau de gît şi să-l îmbrăţişez, atît de fericit eram să văd un om pe care-l cunoscusem în tinereţe.

Văzîndu-mă venind, se apropie, şchiopătînd şi sprijinindu-se într-un băţ, ca să-mi deschidă poarta, aşteptînd să-l miluiesc cu ceva.

— Domnul Wingfield locuieşte aici ? l-am întrebat arătînd în sus pe cărare, şi glasul mi se frînse de emoţie.

— Domnu' Wingfield, *sir ?*... Care domn Wingfield ? întrebă el. Bătrînul gentilom a murit acum aproape douăzeci de ani. Am săpat şi eu la mormîntul lui, acolo, în curtea bisericii, şi l-am aşezat alături de nevastă-sa... aceea care a fost omorîtă. Apoi... mai este domnu' Geoffrey.

— Ce-i cu el ? mi-a scăpat întrebarea.

— A murit şi el, acum vreo doisprezece ani şi mai bine ; băutura l-a omorît. Apoi domnu' Thomas ; şi el a murit, se zice că s-a înecat în mări depărtate... cu mulţi ani în urmă ; cu toţii sînt morţi, cu toţii ! Şi ce om bun era domnu' Thomas ; îmi aduc bine aminte cum l-am lăsat pe străin să plece... — şi aici începu să depene povestea, cum îl aşezase pe cal pe de Garcia, pe care-l găsise bătut şi legat...

N-am putut să-l opresc. Aruncîndu-i un ban, am dat pinteni calului, care ostenise, şi am pornit mai departe, lăsînd moara pe stînga. Şi aşa cum călăream, zgomotul copitelor părea să repete vorbele bătrînului : „Cu toţii morţi, cu toţii morţi !“ Fără îndoială că şi Lily era moartă, sau, dacă nu murise, probabil că se măritase după ce sosise vestea că am murit înecat. Frumoasă şi atrăgătoare cum era, fără îndoială că nu i-au lipsit peţitorii, şi nici nu era de crezut că-şi petrecuse toată viaţa jelindu-şi dragostea pierdută a tinereţii.

Acum casa părintească era în faţa mea ; nu se schimbase de loc, în afară doar de iedera şi de viţa agăţătoare de pe faţadă, care se întinseseră pînă la acoperiş. Mi-am dat seama că era locuită : casa se vedea a fi bine întreţinută, iar de pe coş se înălţa fum. Poarta era însă încuiată şi nu se vedea nici o slugă primprejur, căci noaptea coborîse acum şi cu toţii îşi lăsaseră lucrul. Am înconjurat casa prin partea stîngă, luînd-o spre grajduri, care se află în spate, lîngă grădina ce urcă coasta dealului ; dar şi aici poarta era încuiată, şi am descălecat, neştiind prea bine ce să fac. Eram atît de descurajat de teamă şi de îndoială, încît o vreme am rămas descumpănit ; lăsînd calul să pască iarbă în locul unde se afla, am rătăcit pînă la cărarea spre biserică şi am privit în sus pe deal, ca şi cum aş fi aşteptat pe cineva cu care trebuia să mă întîlnesc.

„Oare să fie cu toţii morţi ? Chiar şi ea să fie moartă, pe veci dispărută ?“ Mi-am îngropat faţa-n mîini şi m-am rugat Atotputernicului, care m-a apărat atîţia ani, să mă cruţe de această ultimă amărăciune. Eram zdrobit de durere şi simţeam că n-aş mai putea îndura. Dacă şi Lily era pierdută pentru mine, îmi ziceam că ar fi cel mai bine să mor, căci nu mai aveam pentru ce trăi.

Astfel m-am rugat o vreme, tremurînd ca o frunză, şi cînd am ridicat din nou privirea, înainte de a merge să aflu veşti de la cei din casă, oricine ar fi fost ei, noaptea se lăsase — şi, iată, privighetorile începură să cînte pretutindeni în jurul meu. Ascultam trilurile lor şi, încet, o amintire nedesluşită mă tulbură, fără s-o pot prinde lămurit. Şi deodată mi-a apărut în minte imaginea unei încăperi negrăit de frumoase din palatul lui Montezuma de la Tenochtitlan, iar eu dormind pe un pat de aur şi visînd. Da, îmi aminteam acum : eram zeul Tezcat, şi a doua zi trebuia să fiu jertfit ; adormisem cu sufletul chinuit, şi în timp ce dormeam am avut un vis. Se făcea că mă aflam chiar în locul unde stăteam acum, simţind mireasma florilor la fel ca în seara asta, iar cîntecul dulce al privighetorilor îmi răsuna în urechi la fel ca în clipa de faţă. În visul meu se făcea că în timp ce stăteam şi ascultam, luna s-a ridicat peste frasinii şi stejarii înverziţi, răspîndindu-şi lumina strălucitoare, şi atunci s-a auzit un cîntec pe deal...

Acum însă eram treaz, departe de plăsmuirile trecutului şi ale unui vis pe veci pierdut — dar, în timp ce stăteam acolo, un glas de femeie începu să cînte sus pe deal. Nu, nu eram nebun, îl auzeam limpede, şi glasul se apropia tot mai

mult, pe măsură ce aceea care cînta cobora coasta povîrnită. Era atît de aproape acum, încît puteam desluşi chiar şi cuvintele acelui cîntec trist, pe care mi-l amintesc şi astăzi.

În clipa aceea am zărit silueta femeii în lumina lunii ; era înaltă şi impunătoare, îmbrăcată într-o rochie albă. După cîteva clipe şi-a ridicat capul, urmărind zborul unui liliac, şi lumina lunii i-a căzut pe faţă : era Lily Bozard, iubirea mea pierdută, frumoasă ca şi înainte, deşi puţin îmbătrînită şi purtînd urmele unei mari suferinţe. O priveam, şi atît de adînc m-a mişcat imaginea ei, încît, dacă n-ar fi fost gardul scund de care mă rezemam, m-aş fi prăbuşit la pămînt, şi un geamăt surd mi-a scăpat de pe buze.

Ea a auzit geamătul şi cîntecul a încetat ; apoi, zărind o siluetă de bărbat, s-a oprit şi s-a întors, ca şi cum ar fi vrut să fugă. Am rămas nemişcat ; uimirea fiindu-i mai puternică decît teama, s-a apropiat atunci şi mi-a vorbit cu glasul dulce şi blînd pe care mi-l aminteam atît de bine :

— Cine rătăceşte pe-aici atît de tîrziu ? Tu eşti, John ?

Auzind-o vorbind astfel, o nouă teamă m-a cuprins. Fără îndoială că era căsătorită şi „John“ era soţul ei. O găsisem, dar numai ca s-o pierd pentru totdeauna. Dintr-o dată mi-a trecut prin minte să nu-i spun cine sînt pînă cînd nu voi afla adevărul. Am făcut un pas, dar nu într-atît încît să ies din umbra tufişurilor din preajmă, şi, aşezîndu-mă în aşa fel încît lumina lunii să nu-mi cadă pe faţă, m-am înclinat adînc, după moda curtenitoare a spaniolilor ; apoi, prefăcîndu-mi glasul, am vorbit ca un spaniol care nu ştie bine englezeşte, într-un fel pe care nu-mi voi obosi cititorul redîndu-l.

— Doamnă — am grăit — am oare onoarea să vorbesc cu o persoană al cărei nume a fost cu ani în urmă *señora* Lily Bozard ?

— Într-adevăr, acesta mi-a fost numele — răspunse ea. Dar ce treabă ai cu mine, domnule ?

Am început din nou să tremur, dar am urmat cu îndrăzneală :

— Înainte de a răspunde, doamnă, să-mi fie cu iertare că mai pun încă o întrebare. Acesta este şi acum numele dumitale ?

— Este încă numele meu, căci nu m-am măritat — răspunse ea, şi o clipă cerul mi se învîrti deasupra capului şi pămîntul mi se clătină sub picioare, asemenea crustei de lavă de pe vulcanul Xaca.

Dar tot nu i-am dezvăluit cine eram, căci doream să aflu dacă amintirea mea îi mai era scumpă.

— *Señora* — am vorbit atunci — sînt un spaniol care am luptat în războaiele indiene ale lui Cortez, despre care poate că ai auzit.

Îşi înclină capul, iar eu am urmat :

— În războaiele acelea am cunoscut un om căruia i se spunea *teulul*, dar care avusese un alt nume înainte, după cum mi-a mărturisit pe patul de moarte, acum vreo doi ani.

— Ce nume ? întrebă ea cu glasul şoptit.

— Thomas Wingfield.

Lily scoase un geamăt puternic şi, la rîndul ei, se sprijini de gard ca să nu cadă.

— Îl socoteam mort de optsprezece ani — zise ea cu glas sugrumat. Aflasem că s-a înecat în mările indiene, o dată cu scufundarea corabiei cu care călătorea.

— S-a vorbit, într-adevăr, *señora*, că a naufragiat în mările acelea, dar a scăpat de la moarte şi a nimerit printre indieni, care au făcut din el un zeu şi i-au dat-o pe fiica împăratului lor de soţie.

După ce am spus acestea, m-am oprit.

Se înfioră, apoi rosti cu voce mai aspră :

— Urmează, domnule ; te ascult.

— Prietenul meu, *teulul*, a luptat de partea indienilor în războaie, căci aşa se cuvenea, fiind soţul unei prinţese de-a lor ; şi a luptat cu vitejie mulţi ani pentru ei. În cele din urmă, cetatea pe care o apăra a fost cucerită, singurul său fiu care-i mai rămăsese a fost ucis, soţia sa, prinţesa, şi-a dat singură moartea, de durere, iar el a fost luat în captivitate, unde a lîncezit de dor şi a murit.

— Tristă poveste, domnule — zise ea şi rîse scurt, un rîs trist, pe jumătate înecat în lacrimi.

— Foarte tristă poveste, *señora*, dar încă nu s-a sfîrşit. În timp ce trăgea să moară, prietenul meu mi-a spus că în anii tinereţii fusese logodit cu o fată din Anglia, numită...

— Cunosc numele. Continuă.

— Mi-a spus că, deşi fusese căsătorit şi o iubise pe soţia sa, prinţesa indiană, care a fost cu adevărat o femeie deosebită, primejduindu-şi de multe ori viaţa pentru el, vai, chiar pînă

într-acolo încît să stea alături de el pe piatra de sacrificiu, și încă din propria ei voință, totuși amintirea fetei cu care se logodise cîndva îl însoțise toată viața, nepărăsindu-l nici măcar la capătul ei. De aceea m-a rugat, în numele prieteniei noastre, s-o caut cînd mă voi întoarce în Europa și, dacă o voi mai găsi în viață, să-i dau un mesaj din partea lui, împreună cu o rugăminte.

— Ce mesaj și ce rugăminte ? șopti Lily.

— Iată : că a iubit-o pînă la sfîrșitul vieții la fel ca la început și că o roagă cu umilință să-l ierte pentru că a călcat jurămîntul făcut împreună sub fagul din Ditchingham.

— Domnule — strigă ea — ce știi despre acest jurămînt ?

— Numai ce mi-a spus prietenul meu, *señora*.

— Prietenia voastră trebuie să fi fost strînsă și memoria dumitale foarte bună — murmură ea.

— Tot ceea ce a săvîrșit — am urmat eu — a săvîrșit în împrejurări ciudate, atît de ciudate încît îndrăznea să spere că legămîntul călcat ar putea fi reînnoit într-o lume mai bună decît aceasta. Ultima-i rugăminte a fost ca logodnica lui să-mi spună mie, mesagerul său, că-l iartă și-l mai iubește, după cum a iubit-o și el pînă la moarte.

— Și cum poate o asemenea iertare sau o asemenea mărturisire să-i folosească unui mort ? întrebă Lily, cercetîndu-mă cu atenție prin întuneric. Au oare morții ochi să vadă și urechi să audă ?

— De unde să știu eu, *señora* ? Nu fac decît să-mi îndeplinesc misiunea.

— Și cum pot să știu că ești un adevărat mesager ? Am avut vești neîndoielnice despre moartea prin înecare a lui Thomas Wingfield cu mulți ani în urmă, iar povestea dumitale cu indieni și prințese îmi pare uimitor de stranie, atît de stranie încît arată mai degrabă a fi luată din cărți decît din lumea noastră obișnuită. N-ai nici un semn care să-ți dovedească bună-credința, domnule ?

— Am un astfel de semn, *señora*, dar lumina este prea slabă ca să-l vezi.

— Atunci urmează-mă în casă, unde vom avea lumină. Stai o clipă — mă rugă și, întorcîndu-se spre poarta grajdului, strigă : John !

Îi răspunse un bătrîn, și am recunoscut glasul unuia dintre servitorii tatălui meu. I-a spus ceva cu glas șoptit, apoi a pornit înainte pe cărarea grădinii, pînă la ușa din față a casei, pe care a deschis-o cu o cheie scoasă de la brîu, poftindu-mă să trec înaintea ei. Am intrat și, gîndindu-mă prea puțin la asemenea amănunte în clipa aceea, m-am întors din obișnuință către salonul pe care-l cunoșteam atît de bine, ridicînd piciorul pentru a nu mă împiedica de prag ; apoi, odată intrat în odaie, mi-am găsit drumul prin întuneric pînă la căminul larg, lîngă care m-am oprit. Lily m-a privit intrînd, apoi, urmîndu-mă, a aprins o lumînare la focul care pîlpîia în vatră și a așezat-o pe masă, în fața ferestrei, astfel încît, deși fusesem nevoit să-mi scot pălăria, chipul mi-a rămas în umbră.

— Ei bine, domnule, dacă ești atît de amabil, arată-mi semnul acela.

Am scos verigheta de pe deget și i-am dat-o ; s-a așezat la masă și a cercetat-o cu luare-aminte la lumina lumînării, și cum stătea astfel am văzut cît de frumoasă era încă și cît de puțin o atinsese timpul, în afară de mîhnirea ce i se citea pe față, deși trecuseră peste ea treizeci și opt de ierni în total. Am mai văzut de asemeni că, deși încerca să rămînă liniștită în timp ce privea inelul, pieptul i se ridica sub puterea emoției și mîna-i tremura.

— Semnul e cel adevărat — zise ea în cele din urmă. Cunosc inelul, care era al mamei mele, deși e mai tocit decît ultima dată cînd l-am văzut ; cu mulți ani în urmă l-am dat ca zălog de iubire unui tînăr cu care mă legasem să mă mărit. Nu mă-ndoiesc, domnule, că toată povestea dumitale este și ea adevărată, și-ți mulțumesc pentru osteneala de a fi venit atît de departe. E o poveste tristă, foarte tristă. Și acum, domnule, deoarece nu pot să-ți cer să rămîi în această casă unde trăiesc singură, și cum nu se află prin apropiere nici un han, ar fi bine să trimit servitori ca să te ducă pînă la locuința fratelui meu, aflată la ceva mai mult de o milă depărtare ; firește — adăugă ea încet — dacă nu cunoști drumul ! Acolo vei fi găzduit, și acolo o vei întîlni și pe Mary Bozard, sora prietenului dumitale mort. Va fi bucuroasă să afle povestea ciudatelor lui aventuri din gura dumitale.

Am înclinat capul și am răspuns :

— Mai întîi, *señora*, te rog să-mi dai răspuns la rugămintea prietenului meu, făcută pe patul de moarte.

— Bine, dar e o copilărie să trimiți răspuns celor morți...

— Totuşi te rog să mi-l dai, căci am fost însărcinat să ţi-l cer.

— Cum sună inscripţia dinlăuntrul inelului, domnule ?

— Deşi sîntem departe,
Nimic nu ne desparte —

am răspuns pe dată, şi în clipa următorare îmi venea să-mi muşc limba.

— Ah, şi pe aceasta o ştii ! Dar, fără îndoială, ai purtat inelul multe luni de ai ajuns să înveţi inscripţia. Ei bine, domnule, deşi eram departe de el, şi deşi poate îmi era scumpă amintirea celui care purta inelul, căci de dragul lui nu m-am măritat cu altul, inima lui însă a înclinat, se pare, spre pieptul unei sălbatice, cu care s-a căsătorit şi care i-a născut copii. De aceea, răspunsul meu la rugămintea prietenului dumitale mort este că-l iert, dar că-mi retrag legămîntul pe care i l-am făcut pentru viaţa aceasta şi pentru vecie, pentru că el l-a călcat. Şi voi încerca, pe cît îmi va sta în putinţă, să smulg din mine dragostea pe care i-am purtat-o, deoarece el a respins-o şi a dezonorat-o.

Şi ridicîndu-se în picioare, Lily făcu un gest de parcă şi-ar fi smuls ceva din piept şi l-ar fi aruncat, lăsînd în acelaşi timp să-i cadă jos inelul.

Ascultînd-o, inima mi-a îngheţat. Aşadar, acesta era sfîrşitul. La urma urmelor avea tot dreptul, deşi acum îmi spuneam că mai bine aş fi fost mai puţin cinstit, căci uneori femeile pot uita mai curînd o minciună, decît o asemenea sinceritate. N-am răspuns nimic, limba îmi era ca legată, dar o mare tristeţe şi oboseală m-a cuprins. Aplecîndu-mă, am luat inelul şi, punîndu-l din nou în deget, am pornit spre uşă, aruncînd o ultimă privire spre femeia care mă respingea. La jumătatea drumului m-am oprit o clipă, întrebîndu-mă dacă n-aş face mai bine să-i spun cine sînt ; pe urmă însă m-am gîndit că dacă mînia ei împotriva unui mort era atît de mare, mila ei pentru mine, dacă ar fi aflat că sînt viu, ar fi fost cu atît mai mică. Nu, eram mort pentru ea — şi mort trebuia să rămîn.

Mă aflam la uşă, cu piciorul pe prag, cînd deodată un glas, glasul lui Lily mi-a răsunat în urechi dulce şi blînd.

— Thomas — zicea glasul — Thomas, înainte de a pleca, nu vrei să primeşti socoteala pentru aurul, bunurile şi pămîntul pe care mi le-ai dat în păstrare ?

M-am întors uluit şi, iată ! — Lily se apropia de mine încet, cu braţele deschise.

— Oh, nebun ce eşti ! murmură ea în şoaptă. Ai crezut că înşeli cu atîta stîngăcie inima unei femei ? Tu care ai vorbit despre fagul din grădina conacului, tu care ţi-ai găsit drumul cu atîta uşurinţă în această odaie întunecoasă şi ai rostit inscripţia de pe inel cu glasul unuia care a murit de mult... Ascultă, Thomas, îl iert pe prietenul tău de legămîntul călcat, căci a fost cinstit mărturisindu-şi greşeala şi ştiu că e greu pentru un bărbat să trăiască singur atîta amar de vreme în ţări străine, în mijlocul atîtor aventuri stranii ; ba, mai mult, îţi spun că-l iubesc încă, după cum se pare că şi el mă iubeşte, deşi de fapt încep să fiu cam prea bătrînă acum pentru dragoste, după care am tînjit ani de-a rîndul, nădăjduind s-o găsesc doar dincolo de mormînt.

Astfel a vorbit Lily, suspinînd în timp ce vorbea, apoi braţele mele s-au strîns în jurul ei şi n-a mai spus nimic. Totuşi, în timp ce buzele ni se uneau, m-am gîndit la Otomie, amintindu-mi de cuvintele ei şi de faptul că murise în aceeaşi zi, cu un an în urmă.

Fie ca morţii să nu-i poată vedea pe cei vii !

CAPITOLUL XL

ÎNCHEIERE

Acum nu mi-a mai rămas decît puţin de istorisit, căci povestea mea se apropie de sfîrşit, lucru care mă umple de mulţumire, fiind tare bătrîn şi scrisul obosindu-mă atît de mult, încît deseori, în timpul iernii trecute, am fost pe cale să renunţ.

Cîteva clipe, Lily şi cu mine am rămas tăcuţi, chiar în această cameră în care scriu acum, căci marea noastră bucurie

şi toate emoţiile ce se împleteau cu ea ne împiedicau să scoatem vreo vorbă. Apoi, ca împinşi de acelaşi imbold, am îngenuncheat la pămînt şi am mulţumit cu umilinţă cerului că ne-a apărat pe amîndoi şi ne-a dat putinţa acestei ciudate reîntîlniri.

Abia ne sculasem din genunchi, cînd de afară s-a auzit un zvon de glasuri, şi îndată după aceea în cameră a intrat o doamnă destul de plinuţă, urmată de un gentilon impozant, precum şi de un băiat şi o fată. Erau sora mea Mary, cu soţul ei, Wilfred Bozard, fratele lui Lily, şi cu cei doi copii pe care-i mai aveau în viaţă, Roger şi Joan. Bănuind că străinul eram eu care mă întorsesem acasă, Lily le trimisese veste prin bătrînul John că avea un oaspete pe care-şi închipuia că vor fi bucuroşi să-l vadă, şi ei veniseră degrabă încoace, fără să ştie însă pe cine vor găsi. Şi nici nu şi-au dat seama la început, căci mă schimbasem mult şi lumina din odaie era slabă ; nedumeriţi, se întrebau cine putea să fie străinul.

— Mary — am zis în cele din urmă — Mary, nu-ţi aminteşti de mine, surioară ?

Atunci soră-mea a scos un ţipăt puternic şi, aruncîndu-mi-se în braţe, a început să suspine, cum ar face oricare dintre noi cînd vreun mort drag i-ar apărea deodată în faţa ochilor, viu şi nevătămat ; iar bărbatul ei mi-a strîns mîna şi, în uimirea sa, a tras o înjurătură, cum fac unii bărbaţi cînd sînt emoţionaţi. Copiii au rămas însă nepăsători şi atunci am chemat-o pe fată, care arăta cam cum arătase maică-sa cînd ne despărţiserăm, şi, sărutînd-o, i-am spus că eram unchiul ei despre care se spunea că murise cu mulţi ani în urmă.

După ce calul, de care uitasem cu totul, a fost prins şi vîrît în grajd, ne-am dus să cinăm — şi a fost o masă tare stranie pentru mine. Am întrebat ce se mai întîmplase în toţi aceşti ani. Am aflat atunci că averea pe care mi-o lăsase bătrînul meu maestru Fonseca ajunsese cu bine şi că sporise, fiind chibzuit administrată de Lily, care cheltuise doar foarte puţin pentru întreţinerea ei, socotind-o întotdeauna un lucru vremelnic încredinţat, mai curînd decît proprietatea ei. Cînd moartea mea n-a mai fost pusă la îndoială, soră-mea Mary intrase în stăpînirea părţii ei de avere, şi cu ea cumpărase cîteva bucăţi de pămînt mai mărginaşe din Earsham şi Hedenham, precum şi pădurea şi castelul Tyndale Hall din Ditchingham şi Broome. M-am grăbit s-o încredinţez că toate pămînturile îi vor rămîne, ca un dar din partea mea, care aveam o avere destul de mare şi puteam să mă lipsesc de ele, şi vorbele mele i-au făcut o plăcere nespusă soţului ei, Wilfred Bozard, căci este greu pentru un om să renunţe la ceea ce a stăpînit atîţia ani.

Apoi mi s-a povestit tot ce s-a petrecut : moartea neaşteptată a tatălui meu, felul cum sosirea aurului o salvase pe Lily, care n-a mai fost silită astfel să se căsătorească cu fratele meu Geoffrey, cum Geoffrey o apucase după aceea pe căi greşite ce i-au adus sfîrşitul la vîrsta de treizeci şi unu de ani ; ca şi sfîrşitul lui *squire* Bozard, tatăl lui Lily şi vechiul meu duşman, care, într-o clipă de mînie, a fost lovit de dambla. După aceea, fratele ei căsătorindu-se cu soră-mea Mary, Lily s-a mutat în casa noastră părintească, după ce-a plătit datoriile pe care fratele meu Geoffrey le făcuse cu duiumul asupra moştenirii sale şi a cumpărat şi drepturile surorii mele asupra ei. Şi de atunci a locuit aici — o femeie tristă şi singură, şi totuşi nu chiar cu totul nefericită, căci îşi petrecea o mare parte din timp cu opere de binefacere. Mi-a spus că de n-ar fi fost moşiile întinse şi averea de care trebuia să aibă grijă ca moştenitoare a mea, ar fi intrat la mănăstire, ca să-şi sfîrşească zilele în pace. Nu se mai gîndea la altă căsătorie, deşi mulţi gentilomi cu stare îi ceruseră mîna şi deşi nu mai avea nici o îndoială că murisem, căci vestea naufragiului carakului ajunsese pînă la Ditchingham. Aceste veşti, împreună cu alte cîteva mai mărunte, cum ar fi naşterea copiilor lui Mary şi moartea cîtorva din ei, marea furtună şi revărsare de ape ce s-a abătut asupra orăşelului Bungay şi de-a lungul văii rîului Waveney, au fost toate întîmplările ce mi le-au putut spune, ei care-şi petrecuseră în linişte şi pace tinereţea şi anii maturi. Căci despre încoronări şi morţi de regi, ca şi despre probleme politice cum ar fi sfîrşitul puterii Papei de la Roma şi jefuirea lăcaşurilor religioase, care încă mai dura, nu mai amintesc aici.

Pe urmă mi-au cerut să le povestesc şi eu prin ce-am trecut, şi am luat-o de la început. Era ciudat să le vezi feţele în timp ce ascultau. Toată noaptea, pînă cînd sturzii au făcut să tacă privighetorile şi zorii au început să lumineze spre răsărit, am stat alături de Lily povestind şi tot povestind, şi n-ajunsesem încă să sfîrşesc. Ne-am culcat atunci, în odăile care ne fuseseră pregătite, şi a doua zi am continuat povestea, arătîn-

du-le spada lui Bernal Diaz, marele colier de smaralde pe care mi-l dăruise Guatemoc, ca şi cicatricele şi rănile care dovedeau adevărul spuselor mele. Niciodată n-am văzut oameni atît de uluiţi, şi cînd am ajuns să povestesc despre ultimul sacrificiu al femeilor din Otomie şi despre cumplita moarte a lui de Garcia, care s-a sfîrşit luptîndu-se cu propria-i umbră, sau mai curînd cu umbrele ticăloşiilor sale, au scos cu toţii strigăte de spaimă, după cum au suspinat şi-au plîns cînd le-am povestit despre moartea Isabellei de Siguenza şi cea a lui Guatemoc, ca şi de pierderea fiilor mei.

Dar n-am povestit totul atunci, de faţă cu ceilalţi, căci o parte a povestirii era doar pentru Lily, şi numai ei i-am vorbit despre legăturile dintre mine şi Otomie— aşa cum un bărbat ar vorbi cu alt bărbat — căci simţeam că dacă nu-i voi dezvălui tot de la început, nu va putea exista niciodată o încredere deplină între noi. De aceea i-am mărturisit multele mele îndoieli şi tulburarea prin care am trecut, neascunzîndu-i că ajunsesem s-o iubesc pe Otomie, că frumuseţea şi dulceaţa ei m-au atras încă din prima clipă cînd am văzut-o la curtea lui Montezuma ; şi nu i-am tăinuit nici ce s-a petrecut între noi pe piatra de sacrificiu.

După ce-am sfîrşit, Lily mi-a mulţumit pentru sinceritatea mea şi mi-a spus că în asemenea privinţe bărbaţii se deosebesc de femei, căci în ceea ce o priveşte pe *ea*, nu simţise niciodată nevoia de a se apăra de ispita unei alte iubiri. Dar, fiindcă aşa ne crease Firea, n-aveam dreptul să ne dojenim pentru ce era în firea noastră şi nici să socotim virtute ceea ce nu era decît lipsă de înclinaţie. Ba mai mult — a urmat ea — această Otomie, lăsînd la o parte păcatul ei de a fi fost o păgînă, fusese o femeie mărinimoasă, şi putuse să orbească ochii rătăcitori ai unui bărbat îndrăznind mai mult pentru dragostea ei decît ar fi putut face chiar şi ea, Lily ; şi, pentru a sfîrşi, înţelegea că pînă la urmă a trebuit să aleg între a mă căsători cu ea şi o moarte grabnică, iar după ce i-am făcut un jurămînt atît de solemn, aş fi fost un sperjur dacă aş fi părăsit-o după ce primejdia trecuse. De aceea, ea, Lily, era hotărîtă să dea uitării ceea ce fusese. Şi nici nu se va arăta geloasă dacă mă voi gîndi şi pe viitor cu duioşie la soţia mea care murise.

Cu cîtă blîndeţe mi-a vorbit Lily atunci, privindu-mă tot timpul cu ochii ei limpezi şi serioşi ! Şi cum i s-au umplut ochii

de lacrimi cînd i-am mărturisit durerea-mi amară la moartea primului meu născut, şi apoi la a celorlalţi. Numai după cîţiva ani, cînd pierduse orice nădejde de a mai avea vreodată copii, a început să fie geloasă pe fiii mei morţi şi pe dragostea veşnică pe care le-o port.

Vestea întoarcerii mele şi a ciudatelor peripeţii pe care le avusesem printre popoarele Indiilor s-a răspîndit în toate părţile, şi veneau oamenii de la mile întregi dimprejur — chiar de la Norwich şi Yarmouth — să mă vadă. Şi eram silit de fiecare dată să le spun povestea, pînă cînd m-am săturat. S-a ţinut şi o slujbă de mulţumire pentru că am scăpat din atîtea primejdii, pe pămînt şi pe apă, la biserica St. Mary de aici, din Ditchingham. Slujba nu s-a mai ţinut însă după ritualurile credinţei romane, căci în răstimpul cît lipsisem din ţară sfinţii fuseseră îndepărtaţi, asemenea zeilor azteci ; jugul Romei fusese smuls de pe grumazul Angliei, şi deşi toţi gîndeau ca mine, eu m-am bucurat din toată inima, căci văzusem prea multe cruzimi săvîrşite de preoţi.

Cînd slujba s-a sfîrşit şi oamenii au plecat cu toţii spre caselor lor, m-am oprit în curtea bisericuţei goale de la Conac, unde am locuit o vreme ca oaspete al surorii mele şi al bărbatului ei, pînă cînd Lily şi cu mine ne-am căsătorit. Acolo, în lumina blîndă a înserării de iunie, am îngenuncheat lîngă trestiile care acopereau mormîntul tatălui şi mamei mele şi mi-am îndreptat gîndul spre ei şi spre locul unde se odihneau pe veci. Stînd astfel îngenuncheat, o mare linişte a pus stăpînire pe mine, şi-am simţit atunci cît de nebunesc fusese jurămîntul pe care-l făcusem, pe cînd eram un băieţandru, ca să mă răzbun pe de Garcia, înţelegînd acum că toate suferinţele mele de acolo porniseră, aşa cum un copac creşte dintr-o sămînţă. Dar chiar şi în momentul acela n-am putut face altfel decît să-l urăsc pe de Garcia, nu, şi nu pot nici în clipa de faţă să nu-l urăsc ; şi socot că a fost firească dorinţa mea de a mă răzbuna pe ucigaşul mamei mele, deşi ar fi fost mai bine ca înfăptuirea acestei răzbunări să fie lăsată pe seama altei mîini.

Ieşind din curtea bisericii, am întîlnit-o pe Lily, care întîrzia pe-acolo ştiindu-mă înăuntru, şi am stat de vorbă.

— Lily — i-am zis eu — aş vrea să te întreb ceva. După tot ce s-a întîmplat, mai vrei încă să mă iei de bărbat, oricît n-aş merita-o ?

— Am făgăduit să te iau de bărbat cu mulţi ani în urmă, Thomas — răspunse ea cu glas şoptit şi înroşindu-se ca trandafirul sălbatic ce înflorea prin preajmă — şi niciodată nu mi-am schimbat gîndul. Ca să spun drept, de mulţi ani te socotesc soţul meu, deşi credeam că eşti mort.

— Poate că e mai mult decît merit — am suspinat eu. Dar dacă e aşa, spune cînd vrei să ne căsătorim, căci tinereţea a trecut şi n-avem prea mult timp de pierdut.

— Cînd vrei tu, Thomas — răspunse ea aşezîndu-şi mîna într-a mea.

După o săptămînă eram căsătoriţi.

Şi acum, povestea mea s-a sfîrşit. Dumnezeu, care mi-a dat o tinereţe şi primii ani ai maturităţii plini de suferinţe şi chinuri, m-a binecuvîntat peste măsură la mijlocul vieţii şi spre bătrîneţe. Toate întîmplările pe care le-am povestit pe larg în această carte s-au petrecut de mult ; acum, puietul de carpen pe care l-am sădit sub fereastră în anul cînd ne-am căsătorit este un copac în toată puterea, rămuros, iar eu încă mai trăiesc să-l pot privi. Aici, în fericita vale a rîului Waveney, lăsînd deoparte amintirile-mi amare şi dorul după morţii mei, pe care timpul nu-l poate alina, anii au trecut unul după altul, tot mai mulţi peste păru-mi nins, dar peste un trup viguros şi plin de sănătate, şi an după an m-am bucurat din plin în pace şi tihnă de dragostea adevărată a unei soţii cum puţini au cunoscut. Căci se pare că suferinţa şi deznădejdea din anii tinereţii n-au făcut decît să-i îndulcească firea negrăit de nobilă, încît devenise un adevărat înger. O singură durere ne-a întunecat fericirea, şi anume moartea pruncului nostru — căci mi-a fost sortit să mor fără urmaşi — şi atunci doar, chinuită de durere, Lily a arătat, după cum am mai spus, că suferă în dragostea-i de femeie. Altfel, nici o umbră nu s-a aşternut între noi. Mînă în mînă am coborît dealul vieţii, pînă cînd, în cele din urmă, soţia mea m-a părăsit. Într-o noapte de Crăciun, s-a culcat să doarmă alături de mine, iar dimineaţa era moartă. Am suferit amar, dar durerea n-a mai fost atît de cumplită ca suferinţele din tinereţe, deoarece anii şi viaţa tocesc tăişul marilor dureri, şi ştiam, după cum ştiu şi acum, că nu ne despărţeam pentru multă vreme. Foarte curînd o voi regăsi pe Lily, şi nu mă tem de călătoria pe care va trebui s-o fac. Căci moartea nu mă mai înspăimîntă azi, după cum nu-i mai înspăimîntă pe toţi cei care trăiesc destul de mult ; şi sînt mulţumit să-mi las grijile la porţile cerului şi fericirea cerească în mîna Atotputernicului, care m-a salvat de pe piatra de sacrificiu şi m-a călăuzit prin hăţişul atîtor primejdii pe acest frămîntat pămînt.

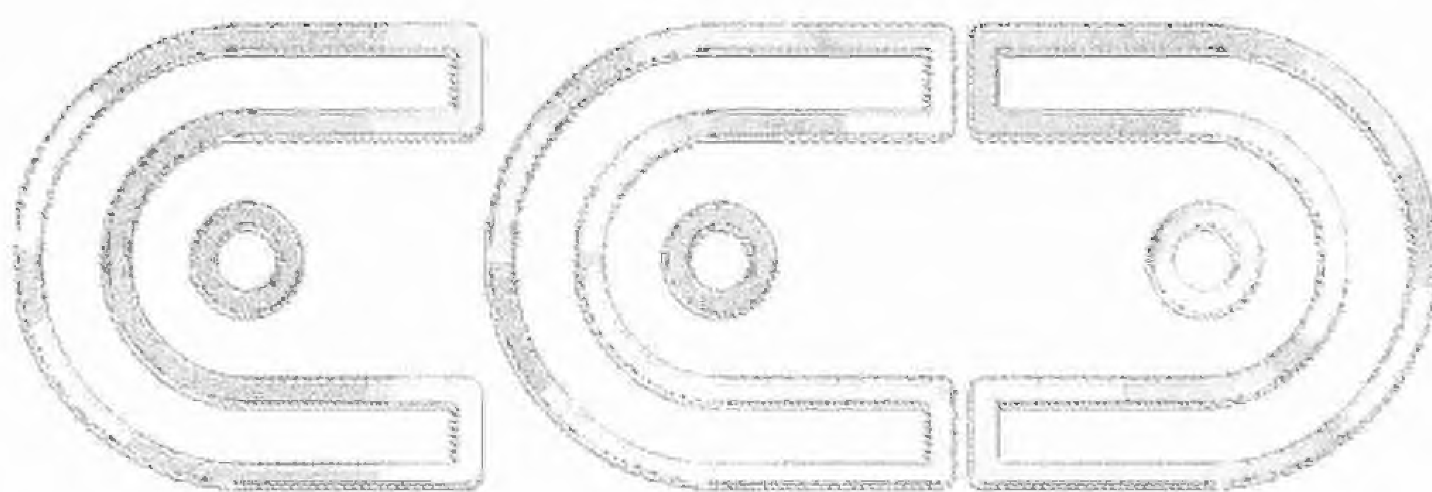
CUPRINS

Capitolul I
De ce-şi deapănă Thomas Wingfield povestea 7
Capitolul II
Despre neamul lui Thomas Wingfield . . . 15
Capitolul III
Sosirea spaniolului 23
Capitolul IV
Thomas îşi mărturiseşte iubirea 31
Capitolul V
Thomas face un jurămînt 39
Capitolul VI
Rămîi cu bine, iubito! 50
Capitolul VII
Andres de Fonseca 58
Capitolul VIII
A doua întîlnire 68
Capitolul IX
Thomas devine om bogat 78
Capitolul X
Moartea Isabellei de Siguenza 88
Capitolul XI
Scufundarea carakului 100
Capitolul XII
Thomas ajunge la ţărm 108
Capitolul XIII
Piatra de sacrificiu 119
Capitolul XIV
Salvarea lui Guatemoc 128

Capitolul XV
Curtea lui Montezuma 137
Capitolul XVI
Thomas ajunge zeu 147
Capitolul XVII
Învierea Papantzinei 157
Capitolul XVIII
Alegerea mireselor 166
Capitolul XIX
Cele patru zeițe 175
Capitolul XX
Sfatul Otomiei 185
Capitolul XXI
Sărutul iubirii 194
Capitolul XXII
Pieirea zeilor 203
Capitolul XXIII
Thomas se căsătorește 211
Capitolul XXIV
Noaptea de groază 224
Capitolul XXV
Îngroparea comorii lui Montezuma . . . 231
Capitolul XXVI
Incoronarea lui Guatemoc 244
Capitolul XXVII
Căderea Tenochtitlanului 252
Capitolul XXVIII
Thomas este osîndit 262
Capitolul XXIX
De Garcia își destăinuie intențiile . . . 271
Capitolul XXX
Evadarea 280
Capitolul XXXI
Otomie își convinge poporul 289
Capitolul XXXII
Sfîrșitul lui Guatemoc 300
Capitolul XXXIII
Isabella de Siguenza e răzbunată . . . 307
Capitolul XXXIV
Asediul Cetății Pinilor 315

Capitolul XXXV
Ultimul sacrificiu al femeilor din Otomie . 324
Capitolul XXXVI
Capitularea 336
Capitolul XXXVII
Răzbunarea 344
Capitolul XXXVIII
Otomie își ia rămas bun 353
Capitolul XXXIX
Thomas se întoarce dintre cei morți . . 363
Capitolul XL
Încheiere 373

Scanare și prelucrare digitală

de

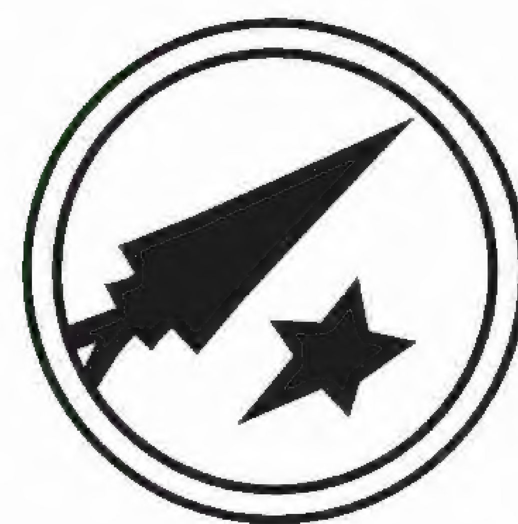

Anonim

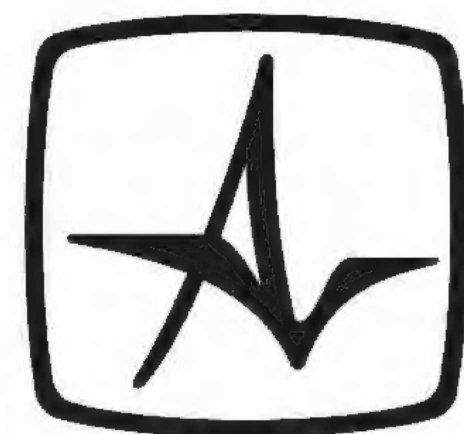

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

